

Criminaliteit en rechtshandhaving 2004

237

Onderzoek en beleid

Criminaliteit en rechtshandhaving

2004

Ontwikkelingen en samenhangen

Eindredactie:

A.Th.J. Eggen

W. van der Heide

Bju | Boom Juridische uitgevers

Centraal Bureau voor de Statistiek

**Wetenschappelijk Onderzoek-
en Documentatiecentrum**

Onderzoek en beleid

De reeks Onderzoek en beleid omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.

Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Exemplaren van dit rapport kunnen worden besteld bij het distributiecentrum van Boom Juridische uitgevers:

Boom distributiecentrum te Meppel

Tel. 0522-23 75 55

Fax 0522-25 38 64

E-mail bdc@bdc.boom.nl

Voor ambtenaren van het Ministerie van Justitie is een beperkt aantal gratis exemplaren beschikbaar.

Deze kunnen worden besteld bij:

Bibliotheek WODC, kamer KO 14

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Deze gratis levering geldt echter slechts zolang de voorraad strekt.

De integrale tekst van de WODC-rapporten is gratis te downloaden van www.wodc.nl.

Op www.wodc.nl is ook nadere informatie te vinden over andere WODC-publicaties.

© 2005 WODC

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 90-5454-642-5

NUR 824

Voorwoord

Er gaat geen dag voorbij zonder maatschappelijke en politieke aandacht voor het thema criminaliteit en het politiere en justitiere optreden daartegen. Veel beschouwingen, theorieën, standpunten en maatregelen gaan gepaard met een grote diversiteit aan onderbouwende informatie, zoals uitkomsten van enquêtes onder de bevolking, van wetenschappelijk onderzoek uit binnen- en buitenland, van statistieken, enzovoort. Het onderhavige statistische naslagwerk beoogt een bijdrage te leveren aan genoemde informatie.

In 1998 zijn het WODC en het CBS een samenwerkingsverband aangegaan met als doel een gezaghebbend, periodiek te actualiseren naslagwerk te maken over criminaliteit en rechtshandhaving voor onder meer politiek, beleidsmakers, pers en wetenschap. De voorliggende publicatie is de vierde editie in de reeks 'Criminaliteit en rechtshandhaving'. Het rapport wordt ook gepubliceerd en geactualiseerd op het internet. Vooral de in bijlage 4 opgenomen tabellen zullen, zodra nieuwe informatie beschikbaar is, op www.wodc.nl worden aangepast. In de Statline-database van het CBS, te raadplegen via www.cbs.nl, is overigens nog meer statistische informatie op het terrein van criminaliteit en rechtshandhaving opgenomen.

Aan de totstandkoming van de publicatie werkten velen mee. Wij willen naast de eindredactie en de auteurs vooral ook de leden van de begeleidingscommissie (zie bijlage 1) en de leden van de leescommissie bedanken voor hun constructieve commentaar en adviezen.

Directeur WODC
Prof. dr. Frans Leeuw

Directeur-Generaal van de Statistiek CBS
Drs. Gosse van der Veen

Inhoud

1	Inleiding	11
	<i>W. van der Heide</i>	
1.1	Wijze van presentatie	13
1.2	Kanttekeningen	14
2	Het Nederlandse strafrechtstelsel – een beschrijving op hoofdlijnen	17
	<i>W.M. de Jongste</i>	
2.1	Personen en organen in de strafrechtspleging	19
2.1.1	De wetgever	19
2.1.2	De minister van Justitie	20
2.1.3	Het slachtoffer	20
2.1.4	De verdachte, de raadsman en de tolk/vertaler	21
2.1.5	De getuige en de deskundige	23
2.1.6	De politie	24
2.1.7	Het Openbaar Ministerie	26
2.1.8	De rechter	30
2.1.9	De reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming	32
2.1.10	De Dienst Justitiële Inrichtingen	33
2.1.11	Het Centraal Justitieel Incasso Bureau	35
2.1.12	HALT	35
2.2	De fasen in het strafproces	35
2.2.1	Strafvordering in eerste aanleg	36
2.2.2	Behandeling in hoger beroep en/of cassatie	40
2.2.3	De tenuitvoerlegging	41
2.2.4	Internationale samenwerking in strafzaken	42
2.3	Sancties in het strafrecht	43
2.3.1	Meerderjarigen	44
2.3.2	Minderjarigen	48
3	Slachtoffers van criminaliteit	53
	<i>A.Th.J. Eggen</i>	
3.1	Burgers als slachtoffer, 1980-2004	54
Box 3.1	Cybercrime in Nederland	62
3.2	Bedrijven en instellingen als slachtoffer	63
3.3	Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit	69
3.3.1	Maatregelen van burgers	69
3.3.2	Maatregelen door bedrijven en instellingen	71
Box 3.2	Overvalcriminaliteit	72
3.4	Onveiligheidsgevoelens	75
3.5	Slachtofferhulp	77
3.6	Delicten: slachtofferenquêtes, 1980-2004	79
3.7	Verhouding tussen de slachtofferenquête en de Politie-statistiek, 1995-2004	84

4	Criminaliteit en opsporing	89
	<i>A.Th.J. Eggen, A.M. van der Laan, B.J.M. Engelhard, M. Blom, A.P.A. Broeders en S. Bogaerts</i>	
4.1	Geregistreerde criminaliteit, 1960-2004	91
4.1.1	Algemeen	91
Box 4.1	Bijzondere opsporingsdiensten	93
4.1.2	Ontwikkeling van enkele misdrijfcategorieën	95
Box 4.2	Voetbalvandalisme	104
4.1.3	Criminaliteit: politieregio's en stedelijkheid	106
4.1.4	Kenmerken van verdachten van misdrijven in 2002	110
Box 4.3	Het Nederlands Forensisch Instituut	115
4.2	Jeugdcriminaliteit en opsporing	119
4.2.1	Gehoorde strafrechtelijk minderjarige verdachten	120
4.2.2	Ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit gepleegd door strafrechtelijk minderjarigen: gedifferentieerd	121
4.2.3	Toename in de aantallen gehoorde minderjarige verdachten: context	126
5	Vervolging en berechting	129
	<i>C.S. Wang, H.G. Aten, A.M. van der Laan, M. Brouwers, W. van der Heide, B.S.J. Wartna en S. Bogaerts</i>	
5.1	Vervolging en berechting algemeen	131
5.1.1	Ingeschreven zaken bij het Openbaar Ministerie	132
5.1.2	Afdoeningen door het Openbaar Ministerie	135
5.1.3	Afdoeningen door de rechter	139
5.1.4	Doorlooptijd van procedures	148
Box 5.1	Een vergelijking van uitspraken in eerste aanleg en hoger beroep	150
5.1.5	Hoger beroep en beroep in cassatie	153
5.1.6	Vergoeding van schade en kosten aan ex-verdachten	153
5.1.7	Internationale uitlevering	154
5.2	Vervolging en berechting van minderjarigen	155
5.2.1	Afdoening op het niveau van de politie	155
5.2.2	Afdoening door het Openbaar Ministerie	162
5.2.3	Afdoening door de rechter	166
6	Tenuitvoerlegging van sancties	173
	<i>W. van der Heide, B.S.J. Wartna en M. Blom</i>	
6.1	Sancties voor meerderjarigen	175
6.1.1	Gevangenisstraffen, hechtenissen en vreemdelingenbewaring	175
6.1.2	Terbeschikkingstellingen	185
Box 6.1	Stroomschema gevangeniswezen en tbs	176
Box 6.2	Recidive na strafrechtelijke interventies	186
6.1.3	Geldboetes	193

6.1.4	Tenuitvoerlegging taakstraffen voor meerderjarigen	194
6.2	Sancties voor minderjarigen	195
6.2.1	Vrijheidsbenemende straffen en maatregelen	196
6.2.2	Geldboetes	199
6.2.3	Taakstraffen	199
Box 6.3	Stroomschema justitiële jeugdinstellingen	202
6.3	Overige straffen en maatregelen	204
6.3.1	Ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel	205
6.3.2	Schadevergoeding	206
6.3.3	Ontzegging van de rijbevoegdheid	207
6.3.4	Verbeurdverklaring en onttrekking aan het verkeer	208
6.3.5	Inning van transacties	209
7	Uitgaven aan criminaliteit	211
	<i>D.E.G. Moolenaar</i>	
7.1	Overheidsuitgaven in reactie op criminaliteit	213
7.1.1	Slachtofferzorg	213
7.1.2	Opsporing en preventie	216
7.1.3	Vervolging	219
7.1.4	Strafrechtspleging	221
7.1.5	Tenuitvoerlegging	222
7.1.6	Ondersteuning van verdachten	227
7.1.7	Overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving	228
Box 7.1	Kostprijzen Dienst Justitiële Inrichtingen	230
7.2	Uitgaven ter voorkoming van criminaliteit	232
7.2.1	Preventiemaatregelen door particulieren	232
7.2.2	Preventiemaatregelen door bedrijven en instellingen	232
7.2.3	Overige preventiemaatregelen	232
7.2.4	Uitgaven aan preventie	233
7.3	Uitgaven als gevolg van criminaliteit	234
7.3.1	Schade voor bedrijven en instellingen	234
7.3.2	Schade voor burgers	234
7.3.3	Schade voor de overheid	237
7.3.4	Overige schade	239
7.3.5	Totale schade	239
7.4	Resumé	239
Box 7.2	Internationale vergelijking	242
8	De strafrechtsketen in samenhang	245
	<i>W. van der Heide</i>	
8.1	De strafrechtsketen en de vergelijkbaarheid van de statistieken	247
8.2	De strafrechtsketen, 1983-2004	249
Box 8.1	Stroomschema misdrijven in 2004	250
8.2.1	Geregistreerde criminaliteit en gehoorde verdachten	251

8.2.2	Geregistreeerde criminaliteit, gehoorde verdachten en sancties	251
8.3	De strafrechtsketen in detail, 1995-2004	254
8.3.1	Totale criminaliteit	254
8.3.2	Geweldscriminaliteit, 1995-2004	257
8.3.3	Vermogenscriminaliteit, 1995-2004	258
8.3.4	Vernielingen en delicten tegen de openbare orde en het gezag, 1995-2004	260
8.4	De keten nader belicht voor enkele delicttypen in 2004	260
8.5	Minderjarigen in de strafrechtsketen, 2004	265
Box 8.2	Stroomschema misdrijven door minderjarigen in 2004	266

Literatuur	269
-------------------	------------

Bijlagen

1	Begeleidingscommissie	277
2	Informatiebronnen	278
3	Stroomschema strafrechtsketen	301
4	Tabellen	306
	Tabellen bij hoofdstuk 3	312
	Tabellen bij hoofdstuk 4	331
	Tabellen bij hoofdstuk 5	369
	Tabellen bij hoofdstuk 6	419
	Tabellen bij hoofdstuk 7	446
5	Standaardclassificatie misdrijven CBS	473
6	Afkortingen	475
7	Trefwoordenregister	478

1 Inleiding

W. van der Heide

Uitspraken over de aard en omvang van de criminaliteit, de gevolgen van justitieel en politieel optreden of de beleving van de veiligheid in ons land zijn vaak onderwerp van krantenkoppen. Alleen al in de maand juli 2005 waren de volgende koppen te lezen: 'Aangiften in Amsterdam moeten met kwart omhoog' (de Volkskrant 14 juli 2005), 'Criminaliteit ligt in werkelijkheid drie keer zo hoog' (De Telegraaf 14 juli 2005), 'Meer aangiften van stalking' (De Limburger 18 juli 2005), 'Criminaliteit daalt licht' (Nederlands Dagblad 18 juli 2005), 'Rechters straffen meer en anders dan vroeger' (NRC Handelsblad 18 juli 2005), 'Nederland iets veiliger, politie brengt in meer zaken klaarheid' (Trouw 19 juli 2005) en 'Rechtbank laakt tekort tbs-plaatsen' (de Volkskrant 20 juli 2005). Overheersend beeld bij deze 'quotes' is dat ze alle kwantificeerbare aspecten in zich dragen. Dat geldt ook voor beleidsvoornemens. Zo werd in 2004 het Actieplan Veilig Ondernemen ondertekend door de ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Economische Zaken, VNO-NCW, MKB-Nederland en het Verbond van Verzekeraars. In dit actieplan streven partijen naar een reductie van de criminaliteit tegen het bedrijfsleven met minimaal 20% in 2008. Hiertoe bevat het actieplan voor de periode 2004-2008 tien projecten met zo'n 45 acties voor het bestrijden van de criminaliteit tegen het bedrijfsleven.

Berichtgeving over criminaliteit, maar ook wetenschappelijke, bestuurlijke en politieke discussies over criminaliteit en criminaliteitsbestrijding worden vaak geformuleerd in termen van 'meer', 'minder', 'strenger', 'efficiënter', 'tekort', 'reductie', enzovoort. Vaak baseert men zich daarbij op uitkomsten van enquêtes of op registratiesystemen en databases op het gebied van criminaliteit en rechtshandhaving. Een belangrijk deel van deze systemen/databases wordt beheerd en geanalyseerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), maar ook het ministerie van Justitie en de verschillende justitiële organisaties beschikken over veel statistische bronnen. Uit de meeste van deze bronnen wordt jaarlijks statistische informatie gepubliceerd door middel van persberichten, jaarverslagen of anderszins.

De publicatiereeks Criminaliteit en rechtshandhaving (C&R), waarin dit rapport de vierde editie is, is een gezamenlijk project van het WODC en het CBS met als doel de beschikbare statistische informatie over criminaliteit en rechtshandhaving geordend bij elkaar te brengen in één publicatie. Deze publicatie richt zich op iedereen die is geïnteresseerd in kwantitatieve informatie over criminaliteit en rechtshandhaving: beleidsmakers, politici, journalisten, wetenschappers en anderen. C&R is vooral een statistisch naslagwerk dat berichtgeving, beleidsontwikkeling, (wetenschappelijke) discussies, enzovoort wil voorzien van

statistische informatie. De toegevoegde waarde van C&R is niet alleen gelegen in het bijeenbrengen van statistische informatie – veel van deze informatie is al elders gepubliceerd – maar het bevat ook statistische analyses die nog niet eerder zijn gepubliceerd. Door de informatie over de verschillende onderdelen met elkaar in verband te brengen, wordt ook de *samenhang* in de strafrechtsketen kwantitatief in beeld gebracht: hoe verhouden ontwikkelingen in de geregistreerde criminaliteit zich tot de ontwikkelingen verderop in de strafrechtsketen, zoals het aantal transacties, schuldigverklaringen en door de rechter opgelegde straffen?

Helaas laten statistieken zich makkelijk verkeerd interpreteren. Daarom worden in deze rapportage uitgebreide toelichtingen gegeven op de gebruikte statistieken en tabellen: wat wordt wel en wat wordt niet geregistreerd, welke definities worden daarbij gehanteerd, zijn er aanpassingen in de registratie doorgevoerd die effect hebben op de cijfers, enzovoort. Er is echter bewust voor gekozen in deze publicatie terughoudend te zijn met het maken van vergaande interpretaties. Wel worden ontwikkelingen zo veel mogelijk 'geduid'. Dat wil zeggen dat de context waarbinnen ontwikkelingen moeten worden begrepen, expliciet worden gemaakt, zoals bijvoorbeeld belangrijke wetswijzigingen.

In de vorige editie (Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (red.), 2003) werd aangekondigd dat de C&R-reeks in boekvorm zou verdwijnen en zou worden omgebouwd naar een internetpublicatie. Het is (op korte termijn) niet mogelijk gebleken een internetpublicatie te maken die het boek overbodig maakt. Ook blijken veel mensen het jammer te vinden als de publicatie in boekvorm verdwijnt. Daarom is besloten C&R als boek te blijven publiceren. Daarnaast zal de publicatie worden gepubliceerd op de website www.wodc.nl. De tabellen uit bijlage 4 worden op deze website geactualiseerd zodra nieuwe gegevens beschikbaar zijn (in Excel- en PDF-formaat). Overigens zijn de actuele cijfers van het CBS altijd op te vragen via de online database 'StatLine' van het CBS (www.cbs.nl).

Deze vierde editie in de C&R-reeks bevat enkele wijzigingen ten opzichte van de derde editie. De belangrijkste wijziging betreft het toevoegen van het hoofdstuk 'Uitgaven aan criminaliteit'. Er blijkt grote behoefte te zijn aan een overzicht van de uitgaven die criminaliteit met zich meebrengt (hoofdstuk 7). Dit hoofdstuk was overigens al onderdeel van de eerste editie van C&R, maar ontbrak in de tweede en derde editie. Verder zijn enkele nieuwe onderwerpen, boxen en paragrafen toegevoegd. Voorbeelden hiervan zijn: het Nederlands Forensisch instituut (NFI), de bijzondere opsporingsdiensten, voetbalvandalisme, overvalcriminaliteit en computercriminaliteit.

1.1 Wijze van presentatie

De ontwikkeling van de criminaliteit en de rechtshandhaving komt in deze publicatie op twee manieren aan de orde. Een langetermijnbeschrijving (1960-2004) plaatst de ontwikkeling van de criminaliteit in historisch perspectief. De beschrijving over een kortere periode (1995-2004) gaat dieper in op de verschillende door de politie geregistreerde misdrijfcategorieën en de uiteenlopende vormen van strafrechtelijke afdoening.

De publicatie is als volgt opgebouwd.

Hoofdstuk 2 (Het Nederlandse strafrechtstelsel) geeft een beschrijving van het Nederlandse strafrechtstelsel, en laat zien welke instanties en actoren in dit systeem een rol spelen en wat de voornaamste ontwikkelingen zijn in de laatste jaren. Het hoofdstuk kan dienen als referentiekader voor de overige hoofdstukken. Dit hoofdstuk beschrijft de stand van zaken tot april 2005.

Hoofdstuk 3 (Slachtoffers van criminaliteit) laat zien hoe vaak burgers, instellingen en bedrijven slachtoffer worden van verschillende soorten criminaliteit. Verder wordt aandacht besteed aan de materiële en immateriële gevolgen van slachtofferschap, aan onveiligheidsgevoelens en aan preventiemaatregelen ter voorkoming van of als gevolg van criminaliteit.

Hoofdstuk 4 (Criminaliteit en opsporing) beschrijft de aard en de omvang van de door de politie geregistreerde criminaliteit: hoeveel processen-verbaal zijn door de politie opgemaakt, om wat voor misdrijven gaat het, hoeveel zaken zijn opgehelderd, welke verdachten zijn gehoord? Tevens wordt een beeld geschetst van de kenmerken van verdachten. Paragraaf 4.2 beschrijft criminaliteit en opsporing van minderjarigen.

Hoofdstuk 5 (Vervolg en berechting) gaat een stap verder in de strafrechtssketen en geeft een beschrijving van de instroom en afdoening van strafzaken in eerste aanleg bij het Openbaar Ministerie (OM) en de rechtbanken. Daarnaast komen de aard van de delicten waarvoor men wordt vervolgd, de wijze van afdoening en de opgelegde sancties aan bod. Paragraaf 5.2 beschrijft vervolging en berechting van minderjarigen.

Hoofdstuk 6 (Tenuitvoerlegging van sancties) beschrijft de uitvoering en organisatie van verschillende soorten van strafrechtelijke sancties (straffen en maatregelen) tegen meerderjarigen en minderjarigen in Nederland. Het gevangeniswezen, de justitiële jeugdinrichtingen, tbs-klinieken, taakstraffen, Halt en de rol van het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) bij onder meer de incasso van strafrechtelijke boetes worden hier belicht. Paragraaf 6.2 beschrijft de tenuitvoerlegging van sancties voor minderjarigen.

Hoofdstuk 7 (Uitgaven aan criminaliteit) beschrijft hoeveel de overheid uitgeeft aan criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving en hoe hoog de financiële schade en overige maatschappelijke kosten van

criminaliteit zijn. De uitgaven van de overheid worden zoveel mogelijk toegerekend naar de verschillende elementen van de strafrechtsketen, zoals preventie, opsporing, vervolging, berechting, tenuitvoerlegging en ondersteuning. De financiële schade en de overige maatschappelijke kosten worden uitgesplitst naar burgers, bedrijven en overheid.

Hoofdstuk 8 (De strafrechtsketen in samenhang) vergelijkt stromen en ontwikkelingen in verschillende onderdelen van de strafrechtsketen met elkaar en gaat in op de samenhang daartussen. Hierbij komen de delict-categorieën geweldsmisdrijven, vermogensmisdrijven, vernieling en openbare orde, en misdrijven tegen de Opiumwet apart aan de orde.

De drie voorgaande edities van C&R bevatten een hoofdstuk 'Nederland in internationaal perspectief'. In de voorliggende editie is dit hoofdstuk achterwege gelaten vanwege het feit dat de twee belangrijkste bronnen, te weten het European Sourcebook en de internationale slachtofferenquête 'International Crime Victims Survey' (ICVS), ten tijde van het schrijven van dit rapport nog niet geactualiseerd waren. Verwacht wordt dat deze gegevens binnenkort beschikbaar zijn. Het genoemde hoofdstuk zal dan alsnog worden geactualiseerd. Publicatie hiervan vindt naar verwachting begin 2006 plaats op www.wodc.nl.

De hoofdstukken zijn ter verheldering cijfermatig geïllustreerd met staten en grafieken. Voorts is de publicatie op sommige plaatsen verrijkt met een beschrijving van een onderwerp dat enigszins losstaat van de hoofdtekst, in de vorm van een zogenaamde 'box'.

Voor de hoofdstukken 3 tot en met 7 is gedetailleerder cijfermateriaal opgenomen in de vorm van tabellen die in een aparte bijlage (bijlage 4) bijeen zijn gezet. Verder zijn bijlagen opgenomen over: de samenstelling van de begeleidingscommissie (bijlage 1), de in deze rapportage gebruikte statistische bronnen (bijlage 2), een schematisch overzicht van de strafrechtsketen (bijlage 3), een overzicht van de in deze rapportage gehanteerde standaardclassificatie misdrijven CBS (op welke wetsartikelen hebben de onderscheiden delicten betrekking; bijlage 5), een overzicht van de in deze rapportage gehanteerde afkortingen (bijlage 6) en een trefwoordenregister (bijlage 7).

1.2 Kanttekeningen

Het beeld van de criminaliteit zoals in dit boek beschreven, is niet volledig. Niet alle vormen van criminaliteit komen aan de orde. De grootste categorie van strafbare gedragingen die in dit boek buiten beeld blijft, zijn de overtredingen. Hierbij kan worden gedacht aan zwartrijden, openbare dronkenschap, verkeersovertredingen, enzovoort. De reden hiervoor

is het feit dat de CBS-politiebestanden en -rechtbankbestanden¹ geen overtredingen bevatten.

Met betrekking tot de categorisering van delicten is in dit boek gekozen voor de standaardclassificatie misdrijven CBS (zie bijlage 5). Deze indeling is gebaseerd op wetsartikelen. De consequentie van deze keuze is dat vormen van criminaliteit die zich niet laten definiëren in termen van wetsartikelen, buiten beeld blijven. (Vormen van) georganiseerde criminaliteit, organisatiecriminaliteit, werknemerscriminaliteit, enzovoort vallen eveneens buiten het bereik van dit boek. Waar in dit boek wordt gesproken over 'strafzaken', worden zaken bedoeld betreffende misdrijven die door het Openbaar Ministerie of de rechter worden afgedaan.

Voor deze publicatie zijn diverse bronnen gebruikt. Elke bron kent zijn beperkingen. Zo zijn de uitkomsten van self-report studies en slachtofferenquêtes (zie voor beschrijving bijlage 2) in enige mate onbetrouwbaar, omdat de uitkomsten gebaseerd zijn op steekproeven. Dit klemt vooral als het gaat om minder vaak voorkomende delicttypen, waarbij de aantallen in de enquêtes zeer klein zijn. Bovendien zijn de uitkomsten van deze enquêtes gebaseerd op de beleving van misdrijven door individuele slachtoffers. Deze kunnen afwijken van die van politie en justitie. Omdat van ernstige delicten waarschijnlijk vaker aangifte wordt gedaan dan van minder ernstige delicten, zullen de minder ernstige delicten over het algemeen beter door slachtofferenquêtes in beeld worden gebracht dan door de statistieken van de politie. Delicten waarbij geen directe slachtoffers vallen of hoeven te vallen (de zogenoemde 'slachtofferloze delicten'), zoals drugshandel of rijden onder invloed, worden via slachtofferenquêtes in het geheel niet waargenomen.

Cijfers die afkomstig zijn uit de registratie van politie en justitie kennen weer andere beperkingen. Ten eerste hebben ze alleen betrekking op de feiten of zaken die de betreffende instantie waarneemt. Zo zal de politie vernielingen of diefstallen die niet worden aangegeven, niet registreren. Hetzelfde geldt voor 'slachtofferloze' delicten, zolang de politie deze delicten niet op het spoor komt. Dit laatste geeft al aan dat ook het beleid en de technische mogelijkheden van de betrokken instanties invloed op de cijfers kunnen hebben. Als de politie meer aandacht besteedt aan alcoholgebruik van automobilisten of op dit gebied nieuwe opsporingsmethoden gaat hanteren, zal dit mogelijk invloed hebben op het aantal geregistreerde misdrijven. Soortgelijke opmerkingen gelden ook verderop

¹ Uitzondering hierop betreft de economische delicten in de rechtbankbestanden. Dit komt doordat in de CBS-rechtbankbestanden *kantonzaken* niet worden meegenomen. Daarmee blijft een groot deel van de overtredingen buiten beeld. Echter de overtredingen die vallen onder de Wet op de Economische Delicten (WED) vormen hierop een uitzondering. Deze economische overtredingen vallen namelijk niet onder de competentie van de kantonrechter, maar onder de competentie van de economische politierechter. Deze zaken maken wel onderdeel uit van de CBS-rechtbankbestanden.

in de strafrechtelijke keten, bijvoorbeeld bij gegevens over vervolging en berechting. Ontwikkelingen in de criminaliteitscijfers moeten derhalve niet alleen worden verklaard uit ontwikkelingen in de criminaliteit, maar dienen tevens te worden geïnterpreteerd tegen de achtergrond van mogelijke veranderingen in gedrag rond aangifte en in beleid op het gebied van registratie en vervolging.

Ten tweede kunnen er verschillen in definities optreden tussen verschillende bronnen, waardoor uitkomsten niet altijd exact vergelijkbaar zijn.² Voor een volledig beeld van de voornaamste kenmerken en beperkingen van de in deze publicatie gehanteerde bronnen wordt verwezen naar bijlage 2.

2 In deze publicatie wordt voor het onderdeel vervolging en berechting gebruikgemaakt van de CBS-statistiek van strafrechtspleging en -toepassing, waarbij het primaire bronsysteem COMPAS wordt bevestigd. Het Parket-Generaal (PaG) hanteert een beleidsinformatiesysteem (OMDATA) dat eveneens COMPAS als primair bronsysteem heeft. Definitieverschillen, meetmomenten en bevestigingswijze kunnen verschillen in de cijfers tot gevolg hebben.

2 Het Nederlandse strafrechtstelsel

– een beschrijving op hoofdlijnen¹

W.M. de Jongste

‘Geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane *wettelijke* strafbepaling’, aldus artikel 1 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht (Sr). Dit artikel wordt wel de hoeksteen van ons strafrecht genoemd.² Volgens dit artikel is een feit alleen strafbaar als het door de wetgever als zodanig is aangemerkt. Het artikel drukt het aan ons strafrecht ten grondslag liggende *legaliteitsbeginsel* uit.³ Het tweede lid bepaalt dat alleen dat feit strafbaar is dat op het moment dat het plaatsvond, strafbaar was gesteld. De wetgever mag niet met terugwerkende kracht feiten strafbaar stellen. Welke feiten strafbaar zijn en welke straffen kunnen worden opgelegd, wordt beschreven in het Wetboek van Strafrecht. Dit onderdeel van het recht wordt ook wel het materiële strafrecht genoemd. Daarnaast kennen we het formele strafrecht, ofwel: het strafprocesrecht, dat is beschreven in het Wetboek van Strafvordering (Sv). Het gaat over de vraag hoe en door wie wordt onderzocht of een strafbaar feit is begaan (de waarheidsvinding). Verder wordt in dit wetboek geregeld door wie en op grond van welke maatstaven wordt beslist over de strafrechtelijke sancties die moeten volgen op het bewezen strafbare feit. Met andere woorden: het formele strafrecht geeft de vorm waarin het materiële strafrecht tot leven komt en wordt toegepast. Het eerste artikel van het Wetboek van Strafvordering luidt: ‘Strafvordering vindt alleen plaats op de wijze bij de *wet* voorzien.’ Hier zien we het *legaliteitsbeginsel* weer terugkomen. De grondslag van dit beginsel is de bescherming van de burger tegen een willekeurige strafvervolgning. Datgene wat strafbaar is, moet kenbaar zijn voor burgers en moet zijn neergelegd in een democratisch totstandgekomen wet, waaraan ook de strafvorderlijke overheid gebonden is. Strafbare feiten worden ingedeeld in misdrijven (ernstige feiten) en overtredingen (minder ernstige feiten). De wettelijke bepalingen geven steeds aan of er sprake is van een misdrijf of een overtreding.

Het Nederlandse strafrecht maakt onderscheid tussen het gewone of *commune* strafrecht, dat is neergelegd in het Wetboek van Strafrecht, en het bijzondere strafrecht, dat is geregeld in bijzondere wetten, zoals bijvoorbeeld de Wet op de Economische Delicten, de Wet internationale misdrijven, de Wet wapens en munitie, de Wegenverkeerswet en de

¹ Voor deze bijdrage is dankbaar gebruikgemaakt van de informatie uit hoofdstuk 2 van C&R 2001 van de hand van W.M. Garnier.

² Enschedé (2000), p. 25.

³ Dit beginsel is ook terug te vinden in artikel 16 Grondwet, artikel 7 EVRM en artikel 15 IVBPR. Het moet niet worden verward met het legaliteitsbeginsel dat het Duitse recht kent. Dit beginsel houdt in dat, behoudens uitzonderingen, alle geconstateerde strafbare feiten moeten worden vervolgd. Zie Tak (1973). Zie verder over de te onderscheiden beginselen die aan artikel 1 Sv ten grondslag liggen: Groenhuijsen en Knigge (2004).

Opiumwet. Daarbij geldt dat de regels van het commune strafrecht ook voor de bijzondere strafrechtsgebieden van toepassing zijn, tenzij daarvan wordt afgeweken voor bepaalde delicten in de betreffende bijzondere wetten. Het onderscheid tussen het commune en het bijzondere strafrecht heeft overigens niets te maken met het onderscheid tussen materieel en formeel strafrecht. Deze onderscheiding geldt zowel voor het materiële als voor het formele strafrecht.

Het Wetboek van Strafrecht dateert uit 1886 en het Wetboek van Strafvordering uit 1926. Beide wetboeken zijn in de loop van de tijd vele malen en op vele punten aan de maatschappelijke ontwikkelingen aangepast. Zo is het Wetboek van Strafrecht bijvoorbeeld aangevuld met strafbaarstelling van discriminatie, milieuvuiling, computer-criminaliteit en virtuele kinderporno. Andere strafbaarstellingen zijn uit het wetboek verwijderd, bijvoorbeeld op het terrein van de zedelijkheidswetgeving, abortus, euthanasie en de verkeerswetgeving, waar met de inwerkingtreding van de Wet Administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften een groot aantal strafbare feiten niet langer strafrechtelijk maar administratiefrechtelijk wordt afgehandeld. Ook het Wetboek van Strafvordering heeft veel wijzigingen ondergaan als gevolg van nieuwe ontwikkelingen. In de eerste plaats gaat het om technische ontwikkelingen. Zo is het onder dwang afnemen van wangslimvlies, bloed of speeksel sinds enkele jaren mogelijk met het oog op een DNA-test, en mag, onder omstandigheden, telecommunicatie worden afgeluisterd. In de tweede plaats vinden wetswijzigingen plaats onder invloed van het internationale recht, in het bijzonder de mensenrechten. Als gevolg van uitspraken van het Europese Hof voor de rechten van de mens (EHRM), is het Wetboek van Strafvordering enkele malen gewijzigd. Zo is bijvoorbeeld de positie van de anonieme getuige in het strafproces geregeld en moet de rechtmatigheid van de inverzekeringstelling van een verdachte op een eerder moment worden getoetst door een rechter. Verder zijn aanpassingen in de wetgeving verricht om de opsporingsactiviteiten te normeren, zoals in het kader van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden en de Wet bijzondere politieregisters. Ten slotte zijn wijzigingen doorgevoerd die zijn gericht op verbetering van de opsporingsmogelijkheden, zoals in het wetsvoorstel inzake het verhoor van de afgeschermd getuige,⁴ en – recent – het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven.⁵

Door de snel opeenvolgende wijzigingen in het wetboek is de laatste jaren van tijd tot tijd de vraag gerezen of het wenselijk zou zijn om

4 Kamerstukken II, 2003-2004, 29 743, nrs. 2-6.

5 Kamerstukken II, 2003-2004, 28 463; zie verder: Keulen (2005).

tot een algehele herziening van het Wetboek van Strafvordering te komen. Daarvan is tot op heden steeds afgezien, met dien verstande dat er een omvangrijk grondslagenonderzoek is verricht onder de titel: ‘Onderzoeksproject Strafvordering 2001’.⁶ Mede op basis daarvan zal in de komende jaren een herstructurering op onderdelen plaatsvinden. Er wordt evenwel niet getornd aan het basismodel van onze strafvordering dat wel wordt aangeduid als het *inquisitoire procestype*. In dit procestype onderzoekt de strafvorderlijke overheid actief de zaak en is de verdachte voorwerp van onderzoek. Daarbij is de strafvorderlijke overheid gebonden aan de regels van het strafprocesrecht en geeft ditzelfde recht de verdachte bepaalde garanties dat inbreuken op diens (grond)rechten worden beperkt. Daarom wordt wel gesproken van een getemperd inquisitoir proces. Deze typering is vooral van toepassing op de eerste fase van het strafproces, waarin de verdachte veel onderzoekshandelingen moet dulden. In de fase van het onderzoek ter terechtzitting neemt de verdachte op voet van gelijkheid deel aan het debat voor de rechter en komen meer de kenmerken van een *accusatoir procestype* naar voren.⁷

Het vervolg van dit hoofdstuk geeft een overzicht van de personen en organen die in de strafrechtspleging een rol spelen, gevolgd door een korte weergave van de fasen van het strafproces en van de strafrechtelijke sancties.

2.1 Personen en organen in de strafrechtspleging

In deze paragraaf worden de personen en organen beschreven die in de strafrechtspleging een rol spelen.⁸

2.1.1 De wetgever

De wetgever⁹ stelt de wettelijke kaders vast waarbinnen opsporing, vervolging, berechting en tenuitvoerlegging plaatsvinden. In het straf- en strafprocesrecht ligt de nadruk op codificatie in formele wetgeving: de Wetboeken van Strafrecht en Strafvordering en de verschillende penitentiaire beginselenwetten, en minder op daarvan afgeleide, lagere regelgeving.

⁶ Groenhuijsen en Knigge (2004).

⁷ In het accusatoire of adversaire procestype wordt de procedure opgevat als strijd tussen twee partijen, waarin de strijd tussen de aanklager en de verdachte met diens verdediging over wat er is gebeurd, plaatsvindt voor een feitenrechter die alleen beslist welke versie als waar zal gelden en die zich niet zelf bezighoudt met het proces van waarheidsvinding.

⁸ Zie voor een uitgebreide beschrijving: Corstens (2002) en Mevis (2004).

⁹ De term wetgever kan duiden op verschillende soorten wetgevers. Hier is bedoeld de wetgever in formele zin: regering en Staten-Generaal gezamenlijk (artikel 81 Grondwet).

2.1.2 De Minister van Justitie

De Minister van Justitie speelt een belangrijke rol bij de wetgeving op het terrein van het straf(proces)recht. Hij is verantwoordelijk voor het grootste deel van de wetsvoorstellen die worden ingediend met het oog op wijziging en aanvulling van de wetboeken. Verder is hij politiek verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging, hij draagt rechters en leden van het Openbaar Ministerie (OM) ter benoeming voor en de executie van beslissingen van de strafrechter vindt plaats volgens de richtlijnen die door de Minister van Justitie zijn vastgesteld.

Ten slotte kan de Minister van Justitie algemene en bijzondere aanwijzingen geven over de uitoefening van taken en bevoegdheden van het OM (artikel 127 Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO)). De minister dient aanwijzingen tot het niet (verder) opsporen en vervolgen aan beide Kamers der Staten-Generaal voor te leggen.

2.1.3 Het slachtoffer

In het strafproces kan het slachtoffer op verschillende manieren een rol spelen. Naast de aangifte, die overigens iedereen kan doen die kennis heeft van een strafbaar feit, kan het slachtoffer voor bepaalde delicten een klacht indienen. Een klacht is een bijzonder soort aangifte, namelijk met het verzoek om vervolging (artikel 164 Sv).¹⁰ Verder kan het slachtoffer, als een zaak niet wordt vervolgd, daarover zijn beklag doen bij het gerechtshof, dat vervolgens het OM de opdracht kan geven om alsnog de verdachte te vervolgen. Ten slotte maakt het Wetboek van Strafvordering het mogelijk dat het slachtoffer in het strafproces aanspraak op schadevergoeding kan maken. Hij moet zich dan voegen in het strafproces met een zogenoemde 'vordering benadeelde partij'. Als de rechter de vordering toewijst, moet het slachtoffer zelf in actie komen om ervoor te zorgen dat hij de vordering ook int bij de verdachte (artikel 592a Sv). De strafrechter kan ook uit zichzelf de verdachte tot een schadevergoeding veroordelen: de schadevergoedingsmaatregel (artikel 36f Sr). Het voordeel hiervan is dat als de rechter deze straf oplegt, de officier van justitie de inning van de schade voor zijn rekening neemt (artikel 553 Sv). Ten slotte kan de rechter bij wijze van bijzondere voorwaarde een schadevergoeding opleggen (artikel 14c lid 2 Sr) of de storting van een som geld aan een instelling die de belangen van slachtoffers behartigt (artikel 14c lid 4 Sr). Deze mogelijkheden voor het slachtoffer zijn in de wet gekomen met de inwerkingtreding van de Wet Terwee in 1995 en passen in de omslag in het denken over het slachtoffer in het strafproces sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw. Voorheen werd het slachtoffer vooral gezien als mogelijke

¹⁰ In sommige gevallen is een klacht de voorwaarde voor vervolging, dan wordt van een klachtdelict gesproken.

en belangrijke getuige van een strafbaar feit. Tegenwoordig maakt een adequate bejegening van het slachtoffer deel uit van de taak van alle organen in de strafrechtpleging, en dat is neergelegd in de Aanwijzing slachtofferzorg (Stcr. 1999, 141). Door de Europese Unie (EU) is een kaderbesluit op het terrein van de slachtofferzorg tot stand gebracht, dat de lidstaten verplicht om aan de daarin geformuleerde uitgangspunten van slachtofferzorg uitvoering te geven. In Nederland is mede met het oog daarop wetgeving in voorbereiding om de positie van het slachtoffer in het strafproces te versterken. Ook uit het grondslagenonderzoek 'Strafvordering 2001' was naar voren gekomen dat het tijd was voor de erkenning van de zelfstandige positie van het slachtoffer met eigen rechten en belangen in het strafproces.

In gevallen van ernstig persoonlijk slachtofferschap, met name in zedenzaken, ligt de schade vooral op het emotionele vlak. Met het oog daarop is kortgeleden de Wet 'invoering van spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden' ingevoerd. Volgens artikel 302 Sv kan een slachtoffer of diens nabestaande ter terechtzitting een verklaring afleggen omtrent de gevolgen die het tenlastegelegde feit bij hem teweeggebracht heeft. Dit spreekrecht bestaat alleen voor bepaalde ernstige misdrijven (artikel 302 lid 2 en 336 Sv). Het spreekrecht betekent niet dat het slachtoffer medebeslissingsrecht heeft in de afdoening van 'zijn' strafzaak.

Slachtofferhulp

Sinds 1984 kent Nederland professioneel georganiseerde slachtofferhulp. Slachtofferhulp Nederland is een landelijke organisatie met een landelijk bureau en 75 lokale bureaus voor slachtofferhulp waar zo'n 1.500 vrijwilligers slachtofferhulp verlenen. De ondersteuning is vooral praktisch en bestaat uit het invullen van (verzekerings)papieren, het bijstaan van slachtoffers in een rechtszaak en het doorverwijzen naar juiste instanties. De landelijke organisatie wordt gefinancierd door het ministerie van Justitie, gemeenten en het Fonds Slachtofferhulp, dat fondsen in de maatschappij verwerft. Informatie over Slachtofferhulp Nederland is te vinden op: www.slachtofferhulp.nl.

2.1.4 De verdachte, de raadsman en de tolk/vertaler

De verdachte

De centrale figuur in het strafproces is de verdachte. Volgens artikel 27 lid 1 Sv wordt voordat de vervolging is aangevangen als verdachte aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit. Daarna wordt als verdachte aangemerkt degene tegen wie de vervolging is gericht (artikel 27 lid 2 Sv).

De definitie van artikel 27 lid 1 Sv vereist niet alleen dat er sprake is van een strafbaar feit, maar ook van een redelijk vermoeden van schuld van

de betrokkene aan dat strafbare feit. Het vermoeden moet gebaseerd zijn op feiten of omstandigheden, zoals getuigenverklaringen of feiten van algemene bekendheid. De formele verdenking houdt in dat er tegen de verdachte dwangmiddelen kunnen worden toegepast (zie paragraaf 2.2.1), maar impliceert ook rechten voor de betrokkene. Het wellicht meest fundamentele recht is dat hij niet hoeft mee te werken aan zijn veroordeling door middel van het afleggen van een verklaring. De verdachte heeft het recht om te zwijgen en voor het verhoor moet hem worden verteld dat hij niet tot antwoorden is verplicht: de zogenoemde 'cautie' (artikel 29 lid 2 Sv). Andere rechten van de verdachte zijn het recht op bijstand door een raadsman, het recht om te worden gehoord en het recht op kennisgeving van de processtukken, dat zijn de stukken die in het dossier zijn opgenomen; dit wordt wel de interne openbaarheid genoemd. De interne openbaarheid is niet absoluut en kan in het belang van het onderzoek worden beperkt (artikel 30 lid 2 Sv). De verdachte heeft ook recht op behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn. Dit recht is expliciet verwoord in artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en komt als uitgangspunt in ons recht tot uitdrukking in de gevolgen die zijn verbonden aan te late dagvaarding of vertraging na aanvang van de zitting met grote overschrijding van bepaalde termijnen. Dit kan leiden tot strafvermindering voor de verdachte of verval van recht tot vervolging. Dergelijke gevallen komen in de praktijk bijna niet voor. De vermoedelijke dader van een strafbaar feit blijft verdachte tot op het moment dat de rechter definitief uitspraak heeft gedaan.

De raadsman

De raadsman is degene die de verdachte bijstaat. Een advocaat die in een strafzaak optreedt, wordt in het Wetboek van Strafvordering aangeduid als raadsman (of raadvrouw). Hij geeft juridische en morele bijstand aan de verdachte, komt op voor diens belangen en is in het algemeen ook de woordvoerder van de verdachte. Bij een goede verdediging in strafzaken is niet alleen de verdachte gebaat, maar ook de samenleving. Een goede verdediging kan helpen voorkomen dat in het kader van de opsporing en vervolging uit het voorhanden feitenmateriaal eenzijdig wordt geselecteerd wat de verdachte belast, en dus bijdragen aan het doel van het strafproces: de waarheidsvinding.

De tolk en vertaler

De verdachte die geen Nederlands kent, moet kunnen begrijpen wat wordt gezegd, en moet kunnen begrijpen wat er aan bewijsmateriaal en overige processtukken op tafel ligt. Het recht op tolkenbijstand maakt deel uit van het recht op een eerlijk proces, zoals neergelegd in artikel 6 EVRM. De verdachte die de taal die ter zitting wordt gesproken, niet verstaat of niet spreekt en die dus niet kan volgen wat er in zijn proces gebeurt,

heeft mogelijkwjs geen eerlijk proces. In het algemeen geldt niet dat een verdachte er recht op heeft dat alle stukken in zijn zaak schriftelijk worden vertaald. De ‘Richtlijn tolkenbijstand in het opsporingsonderzoek in strafzaken’ voorziet in de tolkenbijstand in het voorbereidend onderzoek (Stcrt. 1996, 168). Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek is de rechter-commissaris (rc) bevoegd een tolk te benoemen (artikel 191 Sv). Tijdens de zitting wordt, indien een verdachte de Nederlandse taal niet of niet voldoende beheerst, het onderzoek niet voortgezet zonder de bijstand van de tolk (artikel 275 Sv).

2.1.5 De getuige en de deskundige

De getuige

Een getuige is iemand die iets omtrent het strafbare feit kan verklaren. Onder een verklaring van een getuige wordt volgens het Wetboek van Strafvordering verstaan: bij het onderzoek op de terechtzitting gedane mededeling van feiten of omstandigheden, die hij zelf waargenomen of ondervonden heeft. De getuige kan worden gedagvaard door de ovj, verdachte of rc. Hij legt zijn verklaring onder ede af. Het afleggen van een valse verklaring (meineed) is strafbaar gesteld in artikel 207 Sr. Een bijzonder type is de *bedreigde getuige*. Een bedreigde getuige is een getuige waarvan de identiteit voor de verdachte en diens raadsman geheim wordt gehouden, omdat hij door of vanwege de verdachte bedreigd is. In zo'n geval moet de rc onderzoeken of er sprake is van een serieuze bedreiging (artikel 226a t/m 226f Sv). Indien dit het geval is, hoeft de getuige niet op de openbare terechtzitting te verschijnen en mag zijn onder ede afgelegde (anonieme) verklaring voor de rc door de strafkamer van de rechtbank als bewijsmiddel tegen de verdachte worden gebruikt. Voorwaarde is dat de verdediging op enig tijdstip in de procedure in de gelegenheid is gesteld om de getuige vragen te (doen) stellen. Het bewijs mag niet in doorslaggevende mate op de anonieme getuigenverklaring berusten.

Verder kent ons strafrechtstelsel de *criminele getuige*. Deze term wordt gebruikt voor een verdachte die in ruil voor strafvermindering bereid is om als getuige op te treden tegen een andere verdachte, omdat zonder zijn verklaring het bewijs niet rond te krijgen is. Op dit moment normeert de Tijdelijke aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken (Stcrt. 2001, 138) deze situaties. De tijdelijke aanwijzing heeft uitsluitend betrekking op toezeggingen van het OM aan verdachten van een strafbaar feit. De Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken¹¹ zal een wettelijke basis geven aan deze figuur en naar verwachting op 1 oktober 2005 in werking treden.

11 Kamerstukken II, 1998-1999, 26 294; Stb. 2005, 254 en 255.

Ten slotte is bij het parlement een wetsvoorstel *afgeschermd getuigen* ingediend.¹² Het wetsvoorstel is erop gericht de bruikbaarheid van informatie van inlichtingen en veiligheidsdiensten in het strafproces te vergroten zonder het belang van de staatsveiligheid tekort te doen. Voorgesteld wordt de mogelijkheid van een afgeschermd getuigenverhoor door de rc. De verdediging behoudt daarbij het recht op ondervraging van de getuigen, waarbij de vragen door tussenkomst van de rc kunnen worden gesteld.

De deskundige

De rechter kan, met het oog op de waarheidsvinding, behoefte hebben aan het oordeel van een deskundige, bijvoorbeeld een reclasseringswerker, een technicus, een ballistisch deskundige, een financieel deskundige, een psychiater of een psycholoog. Zowel de zittingsrechter als de rc (artikel 227 Sv) is bevoegd deskundigen in te schakelen. In een aantal gevallen is de rechter verplicht een deskundige in te schakelen, bijvoorbeeld indien de rechter de maatregel terbeschikkingstelling (tbs) wil opleggen. Er is een aantal onder justitie vallende instellingen die deskundigheid 'in huis' hebben die relevant is voor de beantwoording van de vragen die in een strafrechtelijk onderzoek centraal staan. In de eerste plaats: het Nederlands Forensisch Instituut. Dit onderzoeksinstituut voert technisch, medisch-biologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek uit op verzoek van opsporingsinstanties, het OM en de zittende magistratuur (ZM). Verder ressorteert onder het ministerie van Justitie het Pieter Baan Centrum, dat zich bezighoudt met de klinische observatie van verdachten door forensische psychiaters, psychologen en andere deskundigen. Per arrondissement is er een zogenoemde 'forensisch psychiatrische dienst', waar op basis van ambulante waarneming een rapportage over verdachten kan worden opgesteld. Alle onderzoeken monden uit in schriftelijke of mondelinge deskundigenverklaringen. De deskundige treedt overigens ook vaak als getuige op in het voorbereidend onderzoek of ter terechtzitting.¹³ De verdachte kan zelf ook deskundigen laten horen.

2.1.6 De politie

De taak en samenstelling van de politie zijn wettelijk geregeld in de Politiewet 1993 (PW), die op 1 april 1994 in werking trad. De strafrechtelijke bevoegdheden van de politie in de opsporingsfase zijn geregeld in het Wetboek van Strafvordering en in een aantal bijzondere wetten, zoals de Opiumwet en de Wet wapens en munitie (WWM).

De politie bestaat uit 25 regionale politiekorpsen en het Korps landelijke politiediensten (KLPD). Dit korps houdt onder andere toezicht op het verkeer op de rijkswegen, het scheepvaart- en het vliegverkeer. Ook zorgt

¹² Kamerstukken II, 2003-2004, 29 743.

¹³ Zie ook Hielkema (1996).

het voor de bewaking van de leden van het Koninklijk Huis en levert het specialistische ondersteuning en materiaal. Voorts is bij het KLPD een aantal landelijke rechetaken in de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI) ondergebracht en de spoorwegpolitie.

Artikel 3 PW brengt het politiepersoneel samen onder het verzamelbegrip ‘ambtenaar van de politie’. Onder dit begrip vallen niet alleen de reguliere executieve ambtenaren (zoals de agent, politiesurveillant), maar ook de administratieve ambtenaren. Ook vrijwillige ambtenaren (aangesteld voor de uitvoering van de politietaken waar sprake is van piekbelastingen voor de reguliere politie) en de bijzondere ambtenaren van de politie (o.a. de Rijksrecherche) worden als ambtenaren van de politie aangemerkt.

Artikel 2 PW noemt de volgende taken van de politie: zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

De handhaving van de rechtsorde valt in drie onderdelen uiteen.

- *De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde.* Politietaken hierbij zijn: de daadwerkelijke voorkoming, opsporing en beëindiging van strafbare feiten. Ook de eerste opvang van slachtoffers van delicten wordt tot de strafrechtelijke ordehandhaving gerekend.
- *De openbaarordehandhaving.* Bijvoorbeeld de begeleiding van demonstraties.
- *De taken ten dienste van justitie.* Bijvoorbeeld de betekening¹⁴ van gerechtelijke mededelingen in strafzaken en de dienst bij de gerechten.

De politie moet ingevolge artikel 2 PW haar taak uitoefenen ‘in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels’. Het OM oefent gezag uit over de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en het verrichten van taken ten behoeve van justitie. Voorzover het betreft de handhaving van de openbare orde in de gemeente en het verlenen van hulp is de burgemeester het bevoegd gezag. De politie heeft bij de vervulling van haar taken dus met twee gezagsdragers te maken. Hoewel er formeel een strikte scheiding is, overlappen deze taken in de praktijk. Daarom overleggen de burgemeester, de officier van justitie en het hoofd van het regionale politiekorps regelmatig in het zogenoemde ‘driehoeksoverleg’ (artikel 14 PW).

De bijzondere opsporingsdiensten

Naast de in de PW geregelde reguliere politie zijn er bijzondere opsporingsdiensten met een eigen specifieke opsporingstaak op het beleidsterrein waarvoor de minister waaronder zij ressorteren, verantwoordelijkheid draagt, te weten: de Algemene Inspectiedienst (AID), de

¹⁴ Betekenen: uitreiken van een gerechtelijk of ambtelijk schrijven door een in de wet aangegeven persoon.

Belastingdienst/Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/Economische Controledienst (Belastingdienst/FIOD-ECD), de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) en de VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst (VROM-IOD). Medewerkers van deze diensten zijn thans nog buitengewone opsporingsambtenaren (artikel 142 Sv). Na aanvaarding en inwerkingtreding van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten, op dit moment een nog niet bij de Tweede Kamer ingediend wetsvoorstel, zal aan de opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten evenwel een algemene opsporingsbevoegdheid worden toegekend op basis van artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering.

2.1.7 Het Openbaar Ministerie

Het OM maakt deel uit van de rechterlijke macht. De leden van het OM (officieren van justitie, advocaten-generaal, procureurs-generaal) worden, evenals rechters, aangeduid als rechterlijke ambtenaren. Zij zijn evenwel niet met rechtspraak belast. Verder behoren tot de rechterlijke macht de rechters en griffiers (zittende magistratuur). In tegenstelling tot de rechters worden leden van het OM niet voor het leven benoemd. De leden van het OM hebben tot taak ervoor te zorgen dat in een strafzaak recht wordt gedaan, en dat is iets anders dan dat zij de taak zouden hebben om ervoor te zorgen dat een verdachte wordt veroordeeld.

De organisatie van de rechterlijke macht is hoofdzakelijk geregeld in de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Het OM is georganiseerd in zogenaamde 'parketten': het Parket-Generaal, de arrondissementsparketten (bij elke rechtbank), de ressortsparketten (bij elk gerechtshof), een landelijk parket, een functioneel parket (in oprichting) en het parket bij de Hoge Raad. Het Parket-Generaal wordt gevormd door het college van procureurs-generaal (pg's) en zijn staf. Bij het Parket-Generaal staat het leidinggeven aan het OM centraal en niet de individuele strafzaken. Het college, dat uit ten minste drie en ten hoogste vijf leden bestaat, staat aan het hoofd van het OM. De pg's bepalen het landelijk opsporings- en vervolgingsbeleid. Het college kan aan de leden van het OM aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het OM. Deze aanwijzingen kunnen zowel algemeen van aard zijn als gericht zijn op een specifieke zaak. De officieren van justitie (ovj's) zijn wettelijk gebonden aan deze instructies. De Minister van Justitie is verantwoordelijk voor het beleid van het OM. Daarom is de minister betrokken bij het opstellen van het beleid en vindt regelmatig overleg plaats tussen de minister en het college van pg's. Op het terrein van de ontnemingswetgeving en van de verkeershandhaving wordt het college van pg's beleidsmatig ondersteund door respectievelijk: Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM; zie verder paragraaf 2.2.1) en door Bureau Verkeershandhaving Openbaar Ministerie

(BVOM). Het laatste verzorgt ook de afdoening van straf- en beroepszaken in geval van verkeersovertredingen.

De strafzaken worden behandeld door de arrondissementsparketten, in hoger beroep door de ressortparketten en in cassatie door het parket verbonden aan de Hoge Raad.

Nederland heeft negentien *arrondissementsparketten*. Elk arrondissementsparket staat onder leiding van een hoofdofficier van justitie. Deze is ervoor verantwoordelijk dat het beleid van het OM in het arrondissement goed en efficiënt wordt uitgevoerd. Op elk parket werkt een aantal ovj's. Zij vertegenwoordigen het OM bij de arrondissementsrechtbanken. De ovj's worden ondersteund door parketsecretarissen en administratief medewerkers. Tot de voornaamste werkzaamheden van het arrondissementsparket behoort niet alleen het vervolgen van strafbare feiten voor rechtbank of kantongerecht, maar ook het leidinggeven aan het opsporingsonderzoek dat door de opsporingsambtenaren wordt verricht. Nederland heeft vijf *ressortparketten*. Een ressortparket staat onder leiding van een hoofdadvocaat-generaal. De taak van het OM bij de gerechtshoven is de vervolging in hoger beroep. De advocaten-generaal vertegenwoordigen het OM.

Naast de arrondissements- en ressortparketten is er nog een twintigste parket: het *landelijk parket*, dat is gevestigd in Rotterdam. Het landelijk parket is belast met de aansturing van het Landelijk Recherche-team (LRT) en de behandeling van strafzaken die uit de onderzoeken van het LRT voortkomen, zoals het witwassen van crimineel geld. Het *functioneel parket* (in oprichting) is een nieuwe eenheid van het OM en heeft tot doel om de criminaliteit te bestrijden op het gebied van milieu, economie en fraude. Dit werkterrein is breed en daarom is bepaald dat het functioneel parket verantwoordelijk is voor de opsporing en vervolging van die strafzaken waarin een bijzondere opsporingsdienst (BOD) de trekkende rol vervult.

Ten slotte is er een *parket bij de Hoge Raad*. Aan het hoofd van het parket bij de Hoge Raad der Nederlanden (HR) staat een pg. De taak van het OM bij de HR is primair het uitbrengen van adviezen aan de HR omtrent de in de cassatie- of herzieningszaak te nemen beslissing. Het parket bij de HR valt niet onder het college van procureurs-generaal, en is onafhankelijk van de Minister van Justitie.

Het OM is belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en met andere bij de wet vastgestelde taken (artikel 124 Wet RO), zoals het behartigen van de belangen van mensen die slachtoffer zijn van een misdrijf, de Wet bijzondere opname in psychiatrische ziekenhuizen en de Wet op de lijkbezorging. De strafrechtelijke taken staan evenwel centraal. De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde houdt in: opsporing van strafbare feiten (artikel 148 lid 1 Sv) en vervolging (artikel 9 Sv) en tenuit-

voerlegging van beslissingen van de strafrechter (artikel 553 Sv). Voor de tenuitvoerlegging is het OM verantwoordelijk, maar het houdt zich er niet zelf mee bezig.

Op grond van de resultaten van het opsporingsonderzoek besluit de ovj of een verdachte al dan niet zal worden vervolgd. Het OM bezit een vervolgingsmonopolie, dat wil zeggen dat alleen het OM bevoegd is strafzaken voor de strafrechter te brengen. De ovj heeft niet de plicht tot vervolgen. Het *opportunitetsbeginsel*¹⁵ geeft de ovj de ruimte om een aan hem voorgelegd strafbaar feit niet te vervolgen (seponeren). Het OM kan afzien van strafvervolgung als het algemeen belang daarmee is gediend (artikel 167 Sv). Het OM heeft twee sepotmogelijkheden.

- 1 *Technisch sepot*. Hiervan is sprake als het OM tot de conclusie is gekomen dat (verdere) vervolging geen zin heeft, omdat uit het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk vooronderzoek (gvo) is gebleken dat vervolging niet tot een veroordeling zal kunnen leiden, bijvoorbeeld omdat de verdachte ten onrechte als verdachte is aangemerkt, het wettig bewijs ontbreekt, het OM niet-ontvankelijk is, de rechter niet bevoegd is, of omdat het feit of de dader niet strafbaar is.
- 2 *Beleidssepot*. Hiervan is sprake als de vervolging haalbaar is, maar de ovj om redenen van opportuniteit afziet van vervolging. De leeftijd van de verdachte kan een dergelijke reden zijn, of dat het een gering feit betreft. Ook kan 'het algemeen belang' een vervolging in de weg staan, bijvoorbeeld (mogelijke) strijd met het landsbelang. De ovj kan van deze beleidssepotbevoegdheid ook voorwaardelijk gebruikmaken (*voorwaardelijk sepot*). Hij bericht dan aan de verdachte dat hij hem niet zal vervolgen indien deze binnen een bepaald tijdsbestek voldoet aan de gestelde voorwaarde.

Ter voorkoming van strafvervolgung kan de ovj de verdachte een *transactie* aanbieden (schikking met de verdachte treffen). Zo'n schikking bestaat uit het voldoen aan een voorwaarde, zoals (in de meeste gevallen) betaling van een geldsom, het verrichten van een taakstraf of het afstand doen van voorwerpen, waartegenover de ovj van (verdere) vervolging afziet.¹⁶ Zo'n transactie is mogelijk voor alle overtredingen en misdrijven waarop een maximale gevangenisstraf van ten hoogste zes jaar is gesteld.

Het OM is behalve met de opsporing en vervolging van verdachten van strafbare feiten ook belast met de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van strafrechtelijke beslissingen. Deze zogenoemde 'tenuitvoerlegging', vooral van vrijheidsstraffen, taakstraffen en geldboetes, wordt ook wel *executie* genoemd. Het OM heeft de feitelijke tenuitvoerlegging gedelegeerd aan verschillende justitiële of particuliere instellingen. Met de inning van

15 Dit beginsel staat tegenover het legaliteitsbeginsel dat bijvoorbeeld in Duitsland geldt, en dat inhoudt dat de overheid de plicht heeft om alle substantiële zaken te vervolgen; zie voetnoot 3.

16 Zie artikel 74 lid 2 Sv voor een volledig overzicht van de voorwaarden waaruit de transactie kan bestaan.

geldboetes, bijvoorbeeld, is het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) belast.

Wetsvoorstel OM-afdoening

De vormen waarin het OM een zaak af kan doen zonder dat deze de rechter bereikt, zijn dus het (voorwaardelijk) sepot en de transactie. Uit het feit dat de verdachte bereid is om te voldoen aan de hem gestelde voorwaarden om de strafvervolging te voorkomen, mag niets worden afgeleid over de vraag of hij gedaan heeft waarvan hij wordt verdacht. Met het recent door de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel OM-afdoening¹⁷ komt hierin verandering. De buitengerechtelijke afdoening van strafzaken krijgt de vorm van een strafbeschikking die wordt uitgevaardigd door de ovj. In die strafbeschikking wordt wel de schuld van de verdachte aan het strafbare feit vastgesteld. Het staat daarmee gelijk aan een veroordeling, als de verdachte daartegen niet tijdig verzet instelt. Bij de strafbeschikking – een daad van vervolging – kan de ovj een aantal straffen en maatregelen opleggen: taakstraf van maximaal 180 uur, een geldboete, een onttrekking aan het verkeer, een schadevergoedingsmaatregel en een ontzegging van de rijbevoegdheid van maximaal zes maanden. Verder kan de strafbeschikking nog een aantal aanwijzingen inhouden, zoals het afstand doen van voorwerpen, de betaling van een bedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en de storting van een geldsom in het Schadefonds geweldsmisdrijven. De naleving van de aanwijzingen kan tot op zekere hoogte worden afgedwongen doordat de strafbeschikking ten uitvoer kan worden gelegd alsof het een strafvonnis was. Terwijl in het huidige systeem bij het niet naleven van transactie- en sepotvoorwaarden de ovj moet dagvaarden, is dat in het nieuwe systeem niet noodzakelijk. De kern van het wetsvoorstel is dus dat in de strafbeschikking straffen en maatregelen opgenomen kunnen worden waarvan de tenuitvoerlegging niet van de medewerking van de betrokkene afhankelijk is.

Om te voorkomen dat verdachten niet aan een dergelijke strafbeschikking zullen voldoen, moet de ovj de verdachte wel horen om na te gaan of verdachte bereid is zich te onderwerpen aan de op te leggen taakstraf, geldboete of ontzegging van de rijbevoegdheid. Als het gaat om bedragen van meer dan € 2000 moet de verdachte worden bijgestaan door een raadsman. Tegen de strafbeschikking kan de verdachte binnen twee weken verzet aantekenen, waarna alsnog een rechterlijke behandeling volgt. Dat is een gewone strafzaak waarin de rechter niet gebonden is aan de inhoud van de strafbeschikking.

Het gaat hier om een belangrijke systeemwijziging. De strafbeschikking zal op den duur de transactie geheel vervangen.

¹⁷ Kamerstukken II, 2004-2005, 29 849. Zie verder ook: Doorenbos (2005).

2.1.8 De rechter

De organisatie van de zittende magistratuur wordt in de Wet RO geregeld. Artikel 2 van deze wet wijst aan welke gerechten tot de rechterlijke macht behoren: de rechtbanken, de gerechtshoven en de Hoge Raad. De driedeling heeft te maken met het feit dat een strafzaak in Nederland in meer instanties, door meer gerechten kan worden beoordeeld. Uitspraken van de rechtbanken worden vonnissen genoemd; uitspraken van het gerechtshof en de HR arresten.

De strafrechtspraak geschiedt in Nederland door beroepsrechters en rechters-plaatsvervanger. Dit zijn functionarissen die het rechterschap niet als hoofdbetrekking uitoefenen. Nederland kent geen juryrechtspraak en slechts in enkele gevallen is een niet-jurist (deskundige) bij de rechtspraak betrokken.¹⁸

De zittingen zijn zoveel mogelijk openbaar. Zittingen bij de kinderrechter vinden in beginsel achter gesloten deuren plaats (artikel 289 Sv). Uit het EVRM en de Grondwet (GW) vloeien twee eisen voor het functioneren van de rechterlijke macht voort:¹⁹

- 1 *Onafhankelijkheid*. De onafhankelijkheid van de rechter is in het bijzonder gewaarborgd door de benoeming voor het leven en het wettelijk vaststellen van het salaris voor rechters.
- 2 *Onpartijdigheid*. Indien er ten aanzien van een rechter feiten of omstandigheden zijn waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden, kan die rechter door de verdachte of het OM worden gewraakt (dat wil zeggen bezwaar maken tegen deelneming van de rechter in een zaak). De rechter die zelf meent dat daar sprake van is, kan zich verschonen, dat wil zeggen: zich onttrekken aan de behandeling van de zaak (artikel 517 Sv).

Er zijn in Nederland negentien *rechtbanken*. Het rechtsgebied van een rechtbank heet arrondissement. Twee sectoren van de rechtbank houden zich bezig met strafzaken: de sector kanton en de sector straf. De kantonrechter in strafzaken is een alleensprekende rechter. Hij behandelt alleen overtredingen, maar geen economische overtredingen. De strafsector van de rechtbank behandelt in de regel alle misdrijven en economische overtredingen. De strafsector van de rechtbank kent een aantal alleensprekende rechters (enkelvoudige kamer), zoals de politierechter, de

18 In twee situaties wordt recht gesproken (mede) door leken: (1) de meervoudige militaire kamer van de rechtbank en van het Gerechtshof Arnhem bestaat uit een militair lid en twee leden van de rechterlijke macht, (2) de penitentiaire kamer van het Hof Arnhem (ter behandeling van het beroep tegen negatieve beslissingen over de vervroegde invrijheidsstelling) bestaat uit twee gedragsdeskundigen en drie leden van de rechterlijke macht. Zie over de leek als rechter en de rechter als leek: Malsch (2003).

19 Artikel 6 lid 1 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden en artikel 14 lid 1 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Zie over de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid: Eshuis en Ter Voert (2003).

economische politierechter en de kinderrechtster. In ingewikkelde gevallen spreekt de rechtbank recht met drie rechters, de meervoudige kamer. De ovj bepaalt of hij een zaak aanbrengt bij een enkelvoudige of meervoudige kamer op grond van de straf die hij wil eisen; de enkelvoudige kamer mag maximaal één jaar gevangenisstraf opleggen. Als de rechter daartoe aanleiding ziet, kan hij een zaak verwijzen naar een meervoudige kamer; het omgekeerde is ook mogelijk.

Elke rechtbank heeft één of meer rechters-commissarissen (rc's). rc's worden door het bestuur van de rechtbank aangewezen. De rc verricht het gerechtelijk vooronderzoek. Zie verder paragraaf 2.2.1.

Naast de hoofdvestiging van de rechtbank zijn er nog andere plaatsen waar zittingen worden gehouden: de nevenvestigingsplaatsen (op alle werkdagen is ten minste zes uur een griffie geopend) en nevenzittingsplaatsen (niet op alle werkdagen is een griffie geopend).

Er zijn in Nederland vijf *gerechtshoven*. Het rechtsgebied van een gerechtshof heet: ressort.

De gerechtshoven behandelen uitsluitend rechtbankzaken in hoger beroep. De hoven wijzen arrest met drie of vijf rechters, raadsheren genoemd (ook als een van die rechters een vrouw is).

De *Hoge Raad der Nederlanden* is het hoogste rechtscollege op het gebied van het strafrecht en is gevestigd in Den Haag. Bij de HR is geen sprake van hoger beroep, maar van beroep in cassatie (vernietiging). De HR beoordeelt de zaak niet meer in volle omvang (er worden bijvoorbeeld geen getuigen meer gehoord) en stelt de feiten niet meer vast. De HR is geen feitelijke instantie. Dat wil zeggen dat de HR zich niet bezighoudt met waarheidsvinding, maar alleen onderzoekt of de voorschriften uit de wet in acht zijn genomen en of het recht op de juiste manier is toegepast. Indien dit niet het geval is, kan een rechterlijke beslissing worden vernietigd. De HR spreekt recht met vijf raadsheren. De voorzitter van de strafkamer kan bepalen dat een zaak beslist wordt door drie leden.

De griffier

De griffier verleent bijstand aan de rechter tijdens verhoren en zittingen, notuleert wat op de rechtszitting voorvalt en stelt het proces-verbaal (pv) vast (artikelen 326 en 327 Sv). Niet alleen de zittingsrechter, maar ook de rechter-commissaris wordt door een griffier bijgestaan (artikelen 171 en 172 Sv).

De Raad voor de rechtspraak

Bij de wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie op 1 januari 2002 is een Raad voor de rechtspraak (RvdR) in het leven geroepen. Deze heeft als centrale opdracht het functioneren van de rechtspraak te bevorderen.

De opdracht valt uiteen in een viertal specifieke taken:

- 1 De bevordering van de kwaliteit van de rechtspraak.
- 2 De advisering aan regering en parlement over wetgeving en beleid met gevolgen voor de rechtspraak.

- 3 De opstelling van de begroting voor de rechtspraak en de toekenning van de budgetten aan de gerechten.
- 4 De ondersteuning van de bedrijfsvoering van de gerechten, inclusief de zorg voor landelijke voorzieningen.

2.1.9 De reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming

De reclassering

Er zijn drie reclasseringsorganisaties als zodanig aangewezen door de Minister van Justitie: Reclassering Nederland, de afdeling Verslavingsreclassering van de Geestelijke Gezondheidszorg Nederland en de afdeling Reclassering van het Leger des Heils. De werkzaamheden van de reclassering zijn wettelijk geregeld in de Reclasseringsregeling 1995. De reclassering heeft drie kerntaken: onderzoek en voorlichting, begeleiding en toezicht, en ontwikkeling, organisatie en uitvoering van taakstraffen en andere alternatieve sancties.

- *Onderzoek en voorlichting.* In de zogenoemde 'voorlichtingsrapporten' wordt een beeld geschetst van de persoon van de verdachte, zijn motieven en omstandigheden; informatie die voor de ovj en/of de rechter van belang kan zijn voor het bepalen van de (soort van) straf en de strafmaat.
- *Begeleiding en toezicht.* De reclassering geeft individuele begeleiding aan verdachte of veroordeelde cliënten. De ondersteuning vindt gedurende het gehele strafrechtelijke proces plaats. Begeleiding in de vorm van hulp en bijstand aan de verdachte vindt vooral plaats in de fase van de vroeghulp. De vroeghulp wordt geboden op het politiebureau nadat een verdachte in verzekering is gesteld. Volgens de wet moet de reclassering over elke in verzekering gestelde verdachte bericht ontvangen. Indien de rc of de rechtbank de schorsing van de voorlopige hechtenis heeft bevolen, kan daarbij als bijzondere voorwaarde worden gesteld dat de verdachte zich dient te houden aan de aanwijzingen van de reclassering. Tevens kan een veroordeelde die zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, bij zijn terugkeer naar de maatschappij door de rechter worden verplicht zich onder toezicht te stellen van de reclassering. Dit gebeurt dan in het kader van een deels voorwaardelijke gevangenisstraf. Verder is de reclassering verantwoordelijk voor de uitvoering van penitentiaire programma's²⁰ en begeleidt zij terbeschikkinggestelden die met proefverlof zijn of ten aanzien van wie de tbs met bevel tot verpleging voorwaardelijk is beëindigd of een tbs met voorwaarden is uitgesproken. Hiermee streeft de reclassering er tevens naar een bijdrage te leveren aan het omlaag brengen van de recidive.

20 De penitentiaire programma's zijn geregeld in de Penitentiaire beginselenwet. De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze programma's berust bij de directeur van de inrichting.

- *Ontwikkeling, organisatie en uitvoering van taakstraffen en andere alternatieve sancties.* De reclassering zorgt voor de organisatie en de begeleiding bij de uitvoering van taakstraffen en elektronisch toezicht (zie paragraaf 2.3.1).

Verdere informatie is te vinden op: www.reclassering.nl, www.ggz-nederland.nl en www.legerdesheils.nl.

De Raad voor de Kinderbescherming

Voor minderjarigen die in aanraking zijn gekomen met justitie en politie, bestaat er, anders dan bij meerderjarigen, geen algemene reclasseringsinstelling. De regie ten aanzien van de jeugdreclassering wordt gevoerd door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK).²¹ De Raad coördineert de taakstraffen voor jeugdigen. Verder zijn bij de jeugdreclassering de gezinsvoogdij-instellingen en de afdeling Jeugdreclassering van het Leger des Heils betrokken. De jeugdreclassering draagt zorg voor de vroeghulp op het politiebureau. Binnen deze vroeghulp kan de raadsmedewerker op basis van het gesprek met de minderjarige vrijwillige jeugdreclassering aanbieden. De jeugdige wordt tevens geïnformeerd over het verdere verloop van de strafrechtelijke procedure. Vervolgens begint het zogenoemde 'basisonderzoek'. De Raad vergaart informatie betreffende de ontwikkeling en de achtergrond van de verdachte ten behoeve van voorlichting en advies aan de ovj.²² De raads onderzoeker brengt advies uit aan de ovj over de gewenste afdoening van een zaak, te allen tijde vanuit een pedagogisch perspectief. Als de ontwikkeling van de minderjarige ernstig in het gedrang is, kan de Raad een vervolgonderzoek doen. Dit onderzoek is diepgaander dan het basisonderzoek. Het vervolgonderzoek kan worden afgesloten met een gerichte verwijzing naar een voorziening voor jeugdzorg, met een verzoek tot een maatregel van kinderscherming of met de inschakeling van de jeugdreclassering voor intensieve, niet-vrijblijvende begeleiding. Indien de ovj of de rechter een taakstraf oplegt, is het de taak van de Raad om de opgelegde taakstraf mogelijk te maken door voorbereiding en ondersteuning van de tenuitvoerlegging. De Raad voor de Kinderbescherming heeft een hoofdkantoor, vijf regionale directies en ten minste één vestiging in elk arrondissement.

2.1.10 De Dienst Justitiële Inrichtingen

De uitvoering van vrijheidsstraffen en strafrechtelijke vrijheidsbenemende maatregelen is voorbehouden aan de overheid. Die taak wordt verricht door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). DJI is een agentschap van het ministerie van Justitie. De tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen

²¹ Bruins (1995).

²² Artikelen 494 en 498 Sv.

en vrijheidsbenemende maatregelen vindt plaats in drie sectoren met verschillende soorten justitiële inrichtingen:

- Sector gevangeniswezen: huizen van bewaring en gevangenissen. Dit is met vijftig inrichtingen verreweg de grootste sector. Er wordt onderscheid gemaakt tussen inrichtingen voor mannen en voor vrouwen en van verschillend beveiligingsniveau.
- Sector Justitiële Jeugdinstellingen: opvang- en behandelinstellingen. In de opvanginstellingen verblijven jongeren die nog wachten op de uitspraak van de rechter, en jeugdigen die veroordeeld zijn tot de straf 'jeugd detentie'. In de opvanginstellingen wordt vooral gewerkt aan de opvoeding van de jeugdigen. In behandelinstellingen worden jongeren behandeld voor zogenoemde 'ontwikkelingsstoornissen'.
- Sector TBS: tbs-klinieken. In tbs-klinieken worden volwassenen opgenomen die een misdrijf hebben gepleegd en geheel of gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaar zijn verklaard.
- Tijdelijke directie bijzondere voorzieningen (TDBV). De aanleiding voor de inrichting van de TDBV in maart 2003 vormde de explosieve stijging van het aantal aangehouden drugskoeriers. Deze groep werd vervolgens geplaatst in speciale noodvoorzieningen. In de loop van dit jaar zal de evaluatie van de TDBV worden afgerond en zal een besluit worden genomen over de toekomst van deze directie.

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) is een onafhankelijk orgaan dat taken uitoefent met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende en beperkende straffen en maatregelen, vooral op de terreinen van gevangeniswezen, tbs en jeugdbescherming en reclassering. De Raad adviseert de Minister van Justitie over de toepassing en uitvoering van beleid en regelgeving voor de strafrechtstoepassing en de jeugdbescherming. Tevens is de Raad een beroepsinstantie voor klachten van gedetineerden, jeugdigen en tbs'ers. Ten slotte houdt de Raad toezicht op de bejegening van ingeslotenen en reclassanten en bezoekt daartoe met enige regelmaat de inrichtingen en instellingen. De RSJ is op 1 april 2001 bij Tijdelijke Instellingswet opgericht en zal per 1 april 2006 komen te vervallen. Bij het oordeel over de toekomst van de RSJ speelt een aantal overwegingen een rol, zoals de combinatie van de taken advies, toezicht en rechtspraak in één orgaan en de mogelijke schijn van partijdigheid die daarvan het gevolg kan zijn.²³ De Minister van Justitie heeft reeds besloten om de toezichtstaak van de RSJ over te hevelen naar de Inspectie voor de Sanctietoepassing, die op dit moment in oprichting is. Een wetsvoorstel daartoe is ingediend bij de Tweede Kamer.²⁴

²³ Zie het evaluatieonderzoek: Lünemann en Raijer (2004).

²⁴ Kamerstukken II, 2004-2005, 30 161, nr. 2.

2.1.11 Het Centraal Justitieel Incasso Bureau

De belangrijkste taak van het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) is het innen van verkeersboetes die door de justitiële instanties aan burgers en bedrijven worden opgelegd. Het CJIB verzorgt het gehele inningstraject, startend met het verzenden van de beschikking en eindigend met dwangmaatregelen als gijzeling. Daarnaast is het CJIB geld op grond van schadevergoedingsmaatregelen, ontnemingsmaatregelen, door de strafrechter opgelegde boetes, politie- en OM-transacties. Rechtbanken, politiekorpsen, de Koninklijke Marechaussee (Kmar) en het OM maken allemaal gebruik van de diensten van het CJIB. Ten slotte vervult het CJIB verschillende taken met betrekking tot de coördinatie van taakstraffen, gevangenisstraffen en arrestatiebevelen. Het CJIB is een agentschap van het Ministerie van Justitie.

2.1.12 Halt

Halt (Het alternatief) heeft tot doel jeugdigen die voor het eerst met politie of justitie in aanraking komen (de *first offenders*), de mogelijkheid te bieden tot het verrichten van herstelwerkzaamheden voor de benadeelde of ten algemene nutte. Het eerste Halt-bureau ging in 1981 van start en daarna is de sector uitgegroeid tot 58 bureaus in Nederland gefinancierd door gemeenten en de Minister van Justitie. Het voornemen bestaat om te komen tot een herstructurering van de sector, zodat per politieregio één Halt-bureau overblijft.²⁵ Voorwaarden voor een verwijzing naar een Halt-bureau zijn dat het moet gaan om een bekende verdachte en toestemming van de minderjarige. Halt-afdoeningen worden, onder de verantwoordelijkheid van het OM, door de gemeentelijke of regionale Halt-bureaus (landelijk georganiseerd in de Stichting Halt Nederland) uitgevoerd.

2.2 De fasen in het strafproces

In deze paragraaf worden de verschillende fasen van het strafproces chronologisch beschreven.²⁶ De eerste fase is de strafvordering in eerste aanleg. De tweede de behandeling in hoger beroep en/of cassatie (strafvordering in tweede aanleg). De laatste fase is de tenuitvoerlegging van het rechterlijk vonnis.

De paragraaf eindigt met een korte weergave van grensoverschrijdend handelen van justitieautoriteiten (de internationale rechtshulp).

²⁵ Zie verder J. van Peperstraten in het Algemeen Politieblad, jrg. 154, nr. 6.

²⁶ Zie voor een schematisch overzicht van de fasen in het strafproces: bijlage 5.

2.2.1 Strafvordering in eerste aanleg

Het strafproces in eerste aanleg bestaat uit het voorbereidend onderzoek en het onderzoek ter terechtzitting, in de literatuur ook wel aangeduid als: hoofdonderzoek.

Het voorbereidende onderzoek bestaat uit het opsporingsonderzoek, en eventueel een gerechtelijk vooronderzoek (gvo) en/of een strafrechtelijk financieel onderzoek.

De officier van justitie is verantwoordelijk voor het opsporingsonderzoek, de rc voor het gvo.

Het opsporingsonderzoek

Het strafproces begint vrijwel altijd met een opsporingsonderzoek. Veel zaken worden in deze fase al definitief afgerond en worden niet verder vervolgd omdat onvoldoende gegevens zijn verzameld om de zaak voor de rechter te kunnen brengen, of omdat de zaak geschikt is voor een *transactie* of een *sepot*.

Het opsporingsonderzoek begint als de politie of een andere opsporingsambtenaar kennisneemt van een vermoedelijk gepleegd strafbaar feit door een aangifte van een slachtoffer of van een (andere) getuige, door ontdekking op heterdaad of door zelf onderzoek te doen. Tijdens het opsporingsonderzoek verzamelen opsporingsambtenaren zo veel mogelijk gegevens, onder andere door middel van het horen van getuigen, het zoeken van sporen en het inwinnen van deskundigenadvies. De resultaten van het opsporingsonderzoek worden vastgelegd in een *proces-verbaal*. Daarin staat om welke strafbare feiten het gaat, wanneer deze plaatsvonden, wie de verdachten zijn en wat deze verdachten hebben verklaard, enzovoort. Het pv van een opsporingsambtenaar is een van de belangrijkste strafprocessuele stukken, omdat het op de terechtzitting kan worden gebruikt als doorslaggevend bewijsmiddel (artikel 344 lid 2 Sv).

De politie maakt niet altijd een pv op. Zij kan de zaak seponeren indien het een kleine overtreding betreft. Het pv blijft dan achterwege. Het *politiese pot* is niet wettelijk geregeld. De politie heeft ten aanzien van minderjarigen nog een (voorwaardelijke) sepotbevoegdheid, onder verantwoordelijkheid van het OM, de zogenoemde 'Halt-afdoening' (zie paragraaf 2.3.2).

Tevens is het mogelijk dat de zaak zich leent voor een *politietransactie* (artikel 74c Sr). Door opsporingsambtenaren kan een transactie²⁷ worden aangeboden aan iedereen voor overtredingen, aan volwassenen voor sommige misdrijven. Als aan een voorwaarde (betaling van een geldsom) wordt voldaan, vindt geen vervolging plaats.

27 De tot transactie gerechtigde opsporingsambtenaren en de zaken die door middel van een transactie kunnen worden afgedaan, worden aangewezen bij Algemene Maatregel van Bestuur. Deze transactiebevoegdheid is afgeleid van die van het OM.

Tijdens het opsporingsonderzoek kunnen de politie en de officier van justitie *dwangmiddelen* toepassen. Dit zijn bevoegdheden waarmee inbreuken kunnen worden gemaakt op de rechten en vrijheden van personen, bijvoorbeeld staande houden en inbeslagname van voorwerpen die als bewijsmateriaal kunnen dienen. De wet geeft precies aan wanneer welk dwangmiddel mag worden toegepast. Verstrekkende dwangmiddelen die de politie mag toepassen, zijn aanhouding, ophouden voor verhoor en in verzekeringstelling. Als het gaat om optreden waarmee inbreuk wordt gemaakt op grondrechten van burgers, dan moet de ovj (schouw: artikel 150 Sv, of stelselmatige observatie: artikel 97 Sv) of de rc (doorzoeken van woningen: artikel 110 Sv) daarover beslissen.

De verdachte kan na aanhouding worden meegenomen naar het politiebureau om te worden verhoord. Dit ophouden voor verhoor mag maximaal zes uur duren.²⁸ Indien het belang van het onderzoek²⁹ dat vereist, kan de verdachte in verzekering worden gesteld. Dit gebeurt op last van de hulp-ovj of de ovj zelf. Het bevel tot in verzekeringstelling wordt slechts verleend bij een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (artikel 67 en 67a Sv). De termijn voor in verzekeringstelling is ten hoogste drie dagen. Bij dringende noodzakelijkheid kan het bevel door de officier eenmaal voor ten hoogste drie dagen worden verlengd. Wel moet de verdachte uiterlijk drie dagen en vijftien uur na zijn aanhouding worden voorgeleid aan de rc die is belast met strafzaken. Bij minderjarigen treedt de kinderrechter op als rc. Indien de ovj de verdachte langer vast wil houden, moet hij bij de rc *inbewaringstelling* vorderen. Hierdoor kan de verdachte nog eens veertien dagen worden vastgehouden. De politie gebruikt de periode van inbewaringstelling vooral voor nader onderzoek naar de feiten waarop de verdenking is gebaseerd. Binnen die termijn kan de ovj de (raadkamer van de) rechtbank vragen *gevangenhouding* van de verdachte te bevelen. Indien het een minderjarige verdachte betreft, vraagt de ovj het bevel tot gevangenhouding aan de kinderrechter. Indien de rc in zijn bevel inbewaringstelling reeds heeft aangegeven dat er volgens hem tegen de verdachte ernstige verdenkingen bestaan en dat tevens bij vrijlating een kans op herhaling bestaat, zal de raadkamer van de rechtbank doorgaans een bevel tot gevangenhouding afgeven. De duur van dit bevel is maximaal 90 dagen.

De behandeling van de strafzaak op de terechtzitting tegen de voorlopig gehechte zal volgens de wet in ieder geval uiterlijk binnen 110 dagen na de aanhouding van de verdachte moeten aanvangen. De rechter kan vervolgens verder uitstel bevelen, als het vooronderzoek nog niet is voltooid. Na afloop van het opsporingsonderzoek kan de ovj een van de vier

28 De uren tussen 24.00 en 9.00 uur niet meegerekend.

29 Het belang van het onderzoek kan bijvoorbeeld zijn: het nader verhoren van de verdachte, de confrontatie van getuigen met de verdachte, het opsporen van een medeverdachte zonder dat de verdachte de gelegenheid heeft hem in te lichten, of het achterhalen of verifiëren van de identiteit van de verdachte.

mogelijke beslissingen nemen: seponeren, transigeren, een gvo vorderen of, indien de ovj van oordeel is dat er voldoende bewijs is om tot een veroordeling te komen, overgaan tot de dagvaarding van de verdachte.

Het gerechtelijk vooronderzoek (artikel 181 Sv)

Het gvo is wettelijk voorgeschreven als bepaalde dwangmiddelen worden toegepast. Het gvo wordt gevorderd door de ovj en vindt plaats onder leiding van de rc. Tegelijkertijd mag de ovj het opsporingsonderzoek voortzetten. De bevoegdheden van de rc gaan verder dan die van de politie en de ovj. De rc beslist over het afgeven van machtigingen voor de toepassing van dwangmiddelen (zoals huiszoeking tegen de wil van de bewoner, afluisteren van telefoonverkeer, onderzoek aan lichaam of kleding). De rc is ook belast met het, eventueel onder dwang, horen van getuigen en de verdachte. Het gvo is zowel aanvullend op het opsporingsonderzoek als voorbereidend voor de terechtzitting.

Zodra de rc meent dat genoeg gegevens voorhanden zijn voor een beslissing over het vervolg van de strafzaak, kan hij het gvo sluiten. Dat zal hij ook doen als hij meent dat het onderzoek niet voldoende informatie oplevert om verdere vervolging te rechtvaardigen.

Na afloop van het gvo moet de ovj beslissen of hij van verdere vervolging afziet (seponeert of voorwaardelijk seponeert), de verdachte een transactie aanbiedt dan wel hem gaat dagvaarden. De ovj blijft verantwoordelijk voor de strafvervolging van de verdachte en neemt uiteindelijk zelf de beslissing over de verdere vervolging van de zaak. De rechter krijgt dus geen zaken ter berechting voorgelegd tenzij de officier daartoe besluit. Bij de invoering van het Wetboek van Strafvordering in 1926 werd in de meeste strafzaken het voorbereidend onderzoek uitgevoerd in de vorm van een gvo en dus door de rc. Met de verdergaande professionalisering van de politie is dat in de loop van de tijd veranderd en kreeg het voorbereidend onderzoek in steeds meer zaken de vorm van een opsporingsonderzoek. Deze ontwikkeling is door de wetgever gevolgd in het bijzonder in de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden (Wet BOB), waarin de ovj de centrale autoriteit van het voorbereidend onderzoek is. Voor de daarin geregelde bijzondere opsporingsmethoden, zoals stelselmatige observatie en pseudo-koop, heeft de ovj exclusieve beslissingsbevoegdheid.³⁰ Verder komt het steeds vaker voor dat de betrokkenheid van de rc voor bepaalde onderzoekshandelingen wordt geregeld in de wet buiten het kader van een gvo, zoals bijvoorbeeld in de Wet BOB, waar voor de telefoontap en het direct afluisteren een machtiging van de rc is vereist zonder dat een gvo is gevorderd.

30 Bij enkele zeer ingrijpende methoden, zoals politiële infiltratie, is de toestemming van het college van procureurs-generaal nodig, dat zich laat adviseren door de centrale toetsingscommissie (CTC).

Het strafrechtelijk financieel onderzoek

Los van de voorbereiding op de berechting van een strafbaar feit kan een 'voorbereidend onderzoek' worden verricht om het wederrechtelijk verkregen financiële voordeel af te romen. Dit strafrechtelijk financieel onderzoek wordt door de ovj ingesteld, waarbij hij een machtiging nodig heeft van de rc. Het onderzoek is gericht op de bepaling van het door de verdachte wederrechtelijk verkregen voordeel, met het oog op de ontneming daarvan (artikel 36e Sr en artikel 126 Sv). Het onderzoek kan worden ingesteld in geval van verdenking van een strafbaar feit waarvoor een geldboete van de vijfde categorie (€ 45.000) kan worden opgelegd, en waardoor op geld waardebaar voordeel van enig belang kan zijn verkregen. Bij de uitvoering van de ontnemingswetgeving speelt het Bureau Ontnemingswetgeving van het Openbaar Ministerie een rol. Het steunt, vooral in complexe ontnemingszaken, het OM en in mindere mate ook de opsporingsinstanties en de zittende magistratuur bij de uitvoering van de beslag-, beheer- en executietaken.

Het onderzoek ter terechtzitting

Het onderzoek ter terechtzitting heeft als doel op basis van de door de ovj opgestelde aanklacht de verzamelde gegevens ter discussie te stellen tussen OM, de verdachte en zijn raadsman en de rechter. Ook ter terechtzitting kunnen nog nieuwe gegevens aan de orde worden gesteld. De gehele behandeling ter terechtzitting wordt ook wel aangeduid als het eindonderzoek. Dit onderzoek vindt in de openbaarheid plaats (artikel 121 Grondwet en artikel 4 en 5 Wet RO),³¹ waardoor het extra aandacht krijgt en het meest tot de verbeelding sprekende deel van het strafrecht is. Het is echter niet zo dat het strafrecht zich vooral in de rechtszaal afspeelt. Het grootste deel van de misdrijfzaken en van de overtredingen komt niet voor de rechter.³² In de zaken die wel voor de rechter komen, speelt een groot deel van het proces zich voor de zitting af.

Het onderzoek ter terechtzitting wordt geopend met het uitroepen van de strafzaak, meestal door een deurwaarder (artikel 270 Sv). Vanaf dat moment is de zaak bij de rechter. De verdachte heeft vanaf dat moment ook recht op een uitspraak. Het OM draagt vervolgens de zaak voor door middel van het voorlezen van de tenlastelegging. Vervolgens onderzoekt de rechtbank de feiten en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Als de rechtbank klaar is met het onderzoek en het ter discussie stellen van de gegevens, kan in ernstige zaken het slachtoffer zijn spreekrecht uitoefenen. Daarna krijgt het OM opnieuw het woord voor het requisitoir, waarin het OM aangeeft wat de beslissing in deze zaak zou

³¹ Artikel 269 lid 1 GW maakt het wel mogelijk dat de rechter de sluiting der deuren kan bevelen onder meer in het belang van de goede zeden, de openbare orde en de staatsveiligheid. Zie voor een overzichtsstudie over de openbaarheid van de strafrechtspleging: Malsch (2005).

³² Zie hoofdstuk 5.

moeten zijn. Vervolgens is het woord aan de verdachte en diens raadsman om zijn visie te geven. Op dit pleidooi kan de ovj weer reageren en kunnen opnieuw onderdelen van de strafzaak aan de orde worden gesteld. De verdachte heeft het laatste woord (artikel 411 lid 4 Sv). Vervolgens sluit de rechtbank het onderzoek en trekt zich terug in de raadkamer. Na sluiting van het onderzoek ter terechtzitting kan direct uitspraak worden gedaan, tenzij de voorzitter meedeelt wanneer de uitspraak door de rechtbank zal plaatsvinden.

De rechtbank beraadt zich over het vonnis aan de hand van een aantal in het Wetboek van Strafvordering genoemde vragen. De vragen kunnen worden onderscheiden in *processuele vragen* (artikel 348 Sv) en vragen omtrent *inhoudelijke aspecten* (artikel 350 Sv). Indien de rechtbank heeft vastgesteld dat de dagvaarding geldig is, hij bevoegd is, het OM ontvankelijk is en er geen redenen zijn tot schorsing van de vervolging, gaat hij over tot de inhoudelijke vragen. De rechtbank beoordeelt eerst of wettig en overtuigend is bewezen dat de verdachte het tenlastegelegde heeft begaan. Vervolgens stelt de rechtbank vast of dit bewezenverklaarde een strafbaar feit oplevert (de zogenoemde 'kwalificatie'), en zo ja, welk, en ten slotte beoordeelt hij of de dader strafbaar is.³³ Daarna komt de rechtbank toe aan de laatste vraag: welke straf of maatregel moet worden opgelegd? Uiteindelijk doet de rechter uitspraak. Hierbij moet hij alles wat hij van de verdachte weet, meewegen.

Alleen sprekende rechters, zoals de kantonrechter, de politierechter, de kinderrechter en de alleensprekende rechter in hoger beroep (de *unus in appèl*), behoeven zich niet terug te trekken en kunnen direct vonnis wijzen.

2.2.2 Behandeling in hoger beroep en/of cassatie

De uitkomst van een strafzaak kan voor zowel de veroordeelde als het OM onbevredigend zijn. Beide partijen kunnen (met uitzondering van bagatelzaken) eenmaal in hoger beroep gaan bij een hogere rechter (zie ook box 5.1 in hoofdstuk 5). Van vonnissen van de rechtbank is hoger beroep mogelijk bij het gerechtshof. Het beroep moet in het algemeen binnen veertien dagen na de uitspraak worden ingesteld. De behandeling van de zaak in hoger beroep kan neerkomen op een geheel nieuwe feitelijke behandeling, maar meestal zal het gaan om behandeling van het punt dat partijen verdeeld houdt, zoals de hoogte van de strafmaat. Van de in hoger beroep gewezen uitspraken kunnen de meerderjarige verdachte en het OM weer binnen veertien dagen na de uitspraak in *cassatie* gaan bij de HR. Cassatie onderscheidt zich van het hoger beroep

33 Dat kan bijvoorbeeld niet het geval zijn als het feit de dader niet kan worden toegerekend wegens een gebrekkige ontwikkeling of een ziekelijke stoornis of om andere redenen, zoals overmacht, noodweer of noodweerecnes.

doordat het niet strekt tot een (geheel) nieuwe behandeling van de zaak. Het dient ertoe vast te stellen of de aangevallen beslissing wel overeenkomstig het recht is en de in acht te nemen vormen zijn gerespecteerd.³⁴

2.2.3 De tenuitvoerlegging

Als voor de verdachte geen hoger beroep of cassatie meer openstaat, is de veroordeling onherroepelijk (definitief) en kan het vonnis ten uitvoer worden gelegd. Alleen gratie kan daar in een aantal gevallen verandering in brengen. Artikel 2 van de Gratiwet somt de gronden op waarvoor gratie kan worden verleend. De straffen en maatregelen waarvoor gratie kan worden verzocht, zijn opgenomen in artikel 558 Sv. De veroordeelde heeft overigens geen *recht* op gratie; gratie is een gunstbetoon, verleend bij koninklijk besluit.

De verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van het strafvonnis ligt bij het OM. Het OM draagt niet zelf zorg voor de feitelijke tenuitvoerlegging van sancties, maar draagt deze op aan verschillende justitiële of particuliere instellingen. Deze instanties onderscheiden zich niet alleen van elkaar naar aard van de te executeren sanctie, maar vaak ook naar leeftijd van de veroordeelde (minder- of meerderjarig). Zo is de verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van taakstraffen voor minderjarigen opgedragen aan de Raad voor de Kinderbescherming, terwijl de verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van taakstraffen voor meerderjarigen is opgedragen aan de reclassering.

De tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen wordt steeds overgedragen aan het Ministerie van Justitie (i.c. de Dienst Justitiële Inrichtingen) die daarmee ook de verantwoordelijkheid overneemt. Vrijheidsbeneming gebeurt in drie soorten van justitiële inrichtingen: penitentiaire inrichtingen (gevangnissen en huizen van bewaring), justitiële jeugdinstellingen en tbs-inrichtingen. Het gevangeniswezen kent een groot aantal verschillende regimes; de mate van beveiliging varieert van extra beveiligde tot zeer beperkt beveiligde inrichting.

Wanneer een verdachte die tot een gevangenisstraf wordt veroordeeld, voorafgaand aan het vonnis niet preventief was gehecht, zal deze na het onherroepelijk worden van het vonnis worden opgeroepen om zich op een bepaalde datum bij een bepaalde zelfmeldinrichting te melden. Tot die datum is sprake van een lopend vonnis. Het parket stuurt het vonnis naar het Landelijk Coördinatiepunt Arrestatiebevelen (LCA) van het CJIB, waar wordt onderzocht of de gestrafte oproepbaar is. Wanneer dit niet het geval blijkt te zijn (bijvoorbeeld verblijfplaats onbekend), zal de persoon in kwestie ter arrestatie worden geregistreerd in het opsporingsregister

³⁴ Zie verder: Van Dorst (1998).

(OPS). Wanneer de gestrafte wél oproepbaar is, krijgt de gestrafte een oproep thuisgestuurd waarin staat vermeld op welke vastgestelde datum hij zich bij een bepaalde inrichting moet melden.

Met het oog op de problematiek van de tekorten aan sanctiecapaciteit is sinds maart 2003 een experiment met de zogenoemde 'elektronische detentie' ingevoerd bij een categorie 'zelfmelders' aan wie een vrijheidsstraf is opgelegd van maximaal drie maanden. Op grond van goede resultaten bij de doelgroep heeft de Minister van Justitie besloten om de doelgroep die in aanmerking komt voor elektronische detentie, uit te breiden met de categorie 'gewelddelinquenten', onder de voorwaarde dat de betrokkene 60% van zijn straf heeft uitgezeten en een strafrestant heeft van maximaal negentig dagen.³⁵

2.2.4 Internationale samenwerking in strafzaken

Elke staat is buiten de eigen landsgrenzen voor de opsporing en het onderzoek afhankelijk van de bereidheid tot samenwerking van en met andere staten: de strafrechtelijke samenwerking in strafzaken. Daarin valt te onderscheiden: de politieke en de justitiële samenwerking. Deze samenwerking vindt veelal plaats op basis van bi- of multilaterale verdragen, al zijn er ook mogelijkheden van samenwerking waarin de Nederlandse wetgeving mogelijkheden biedt om samen te werken zonder verdragsbasis. De justitiële samenwerking wordt traditioneel de internationale rechtshulp in strafzaken genoemd. Daaronder vallen de uitlevering of de overlevering, de wederzijdse rechtshulp in strafzaken en de overdracht en overname van strafvervolging of van de tenuitvoerlegging van strafvonnissen. De meest voorkomende samenwerking betreft de uit- of overlevering en de wederzijdse rechtshulp in strafzaken.

Uitlevering kan naar Nederlands recht slechts op basis van een verdrag plaatsvinden. Het houdt in dat op verzoek van een staat een persoon die zich in een andere staat bevindt, aldaar wordt aangehouden en met het oog op een strafvervolging of de tenuitvoerlegging van een strafgedwongen wordt overgebracht naar de verzoekende staat. Hoewel voor uitlevering in het algemeen een rechterlijke procedure geldt, berust de beslissingsbevoegdheid bij een lid van de regering. In Nederland is de nationale procedure geregeld in de Uitleveringswet.

Sinds 2004 is in de Europese Unie de uitlevering vervangen door de overlevering. Dit vindt niet langer plaats op basis van een verdrag, maar op basis van nationale wetgeving die rechtstreeks voortvloeit uit het Kaderbesluit inzake het Europees aanhoudingsbevel en de procedures voor overlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie. De grondgedachte achter het gehele overleveringssysteem is de integratie binnen de EU en de overweging dat een efficiëntere procedure noodzakelijk en

³⁵ Circulaire 5291588/04/DJI, 7 maart 2005.

verantwoord is. De belangrijkste wijziging ten opzichte van de uitlevering is dat de beslissingsbevoegdheid bij de justitiële autoriteiten berust en dat het aantal weigeringsgronden aanzienlijk is teruggedrongen. De betrokkene heeft nog steeds het recht om in een rechterlijke procedure gehoord te worden. In Nederland is het een en ander vastgelegd in de Overleveringswet en is de Rechtbank Amsterdam exclusief bevoegd om alle Europese aanhoudingsbevelen te behandelen en een beslissing te nemen over de overlevering. Die beslissing is onherroepelijk. Er staat dus geen beroep tegen open. Alleen via het bijzondere rechtsmiddel van cassatie in het belang der wet kunnen onjuiste interpretaties van de Overleveringswet worden gecorrigeerd.³⁶

De wederzijdse rechtshulp, ook wel kleine rechtshulp genoemd, betreft de uitvoering van een verzoek tot het verrichten van strafvorderlijke handelingen door de ene staat (de aangezochte staat) ten behoeve van een in voorbereiding zijnde of aanhangige strafzaak in de verzoekende staat. Meestal gaat het om vergaren en overdragen van bewijsmateriaal.

2.3 Sancties in het strafrecht

De hoofdregel van het sanctiestelsel is dat de wet de (hoofd)strafsoort en het maximum daarvan per delict bepaalt. De strafminima worden niet per delict maar per strafsoort bepaald. Het minimum van de gevangenisstraf en hechtenis is één dag (artikel 10 lid 2 en 18 lid 1 Sr) en een geldboete van € 2 (artikel 23 lid 2 Sr). De taakstraf kent geen minimum. De sancties in het Wetboek van Strafrecht worden onderverdeeld in straffen en maatregelen. De hoofdstraffen zijn gericht op vergelding of afschrikking, de maatregelen op bescherming van de belangen van de maatschappij of de dader. Bij een maatregel hoeft, in tegenstelling tot de straf, geen rechtstreeks verband te bestaan tussen de ernst van de gepleegde feiten en de zwaarte van de strafrechtelijke reactie daarop. In de wetsartikelen staat de maximumstraf die de rechter voor het desbetreffende delict kan opleggen. De vrij grote afstand tussen het algemene minimum³⁷ per strafsoort en het bijzondere maximum in de afzonderlijke sanctienormen geeft de grote beslissingsvrijheid aan die de wet aan de rechter laat, en is kenmerkend voor het Nederlandse strafrechtstelsel. De rechter heeft ook de mogelijkheid geen straf of maatregel op te leggen. Hij kan de verdachte schuldig verklaren zonder oplegging van straf (rechterlijk pardon).³⁸

³⁶ Zie verder over het Europees Aanhoudingsbevel: Smeulders (2004).

³⁷ Veel buitenlandse strafrechtstelsels kennen strafminima per delict. Zie bijvoorbeeld Van Kalmthout en Tak (2003).

³⁸ Dit vindt plaats als de rechter van mening is dat geen straf aan de dader moet worden opgelegd, bijvoorbeeld gelet op de geringe ernst van het feit en de persoonlijkheid van de dader (artikel 9a Sr).

2.3.1 Meerderjarigen

Het Wetboek van Strafrecht noemt in artikel 9 de volgende hoofdstraffen: gevangenisstraf, hechtenis, taakstraf en geldboete. Met de volgorde van deze opsomming drukt de wetgever de zwaarte van de straf uit. De hoofdstraffen kunnen geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk worden opgelegd. Een voorwaarde bij een voorwaardelijke straf is bijvoorbeeld het binnen een bepaalde termijn (meestal twee jaar) vergoeden van de schade aan het slachtoffer. Indien de veroordeelde de voorwaarde niet naleeft, loopt hij de kans dat de voorwaardelijke straf wordt omgezet in een onvoorwaardelijke.

Gevangenisstraf

De gevangenisstraf is de belangrijkste en tevens zwaarste straf van het Nederlandse sanctiebestel. Deze straf kan alleen voor misdrijven worden opgelegd. De duur van de gevangenisstraf kan levenslang of tijdelijk zijn. Slechts door middel van gratie kan de levenslange straf worden omgezet in een tijdelijke gevangenisstraf. De tijdelijke gevangenisstraf varieert van een dag tot ten hoogste twintig jaar. Op dit moment is het wetsvoorstel herijking strafmaxima aanhangig bij het parlement, waarin wordt voorgesteld om een aantal bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht te wijzigen, waarmee het strafmaximum op dertig jaar komt.³⁹

De veroordeelde tot een tijdelijke gevangenisstraf van meer dan een half jaar komt in aanmerking voor *vervroegde invrijheidstelling* (VI). Voor de veroordeelde tot een straf van een halfjaar tot een jaar gaat de VI in wanneer van de straf zes maanden plus eenderde deel van het meerdere is ondergaan. Voor de veroordeelde tot een straf van langer dan een jaar geldt dat tweederde deel van de straf moet zijn ondergaan. De wet noemt uitzonderingen wanneer de VI niet wordt verleend of wordt uitgesteld, bijvoorbeeld als de veroordeelde zich tijdens zijn gevangenschap ernstig heeft misdragen (artikel 15a Sr).

Naast de VI bestaat voor bepaalde gedetineerden de mogelijkheid van een extramuraal penitentiair programma (pp) vanaf de helft van de straf. De doelstelling van het penitentiair programma is een betere reïntegratie van de ex-gedetineerde en vermindering van de recidive. De Minister van Justitie heeft aangekondigd voornemens te zijn de vervroegde invrijheidstelling te wijzigen in een invrijheidstelling onder voorwaarden en daarbij het penitentiair programma in de voorwaardelijke VI te incorporeren.⁴⁰ Mannen en vrouwen ondergaan de straf gescheiden, maar kunnen wel in één inrichting worden ondergebracht.

39 Kamerstukken I en II, 2004-2005, 28 484.

40 Kamerstukken II, 2002-2003, 28 60 VI, nr. 8.

De wetgeving die de rechten en plichten van gedetineerden regelt, is neergelegd in de Penitentiaire beginselenwet (Pbw). De wet biedt de mogelijkheid om binnen één inrichting verschillende regimes te voeren, maakt het mogelijk mannen en vrouwen binnen één inrichting onder te brengen en kent de mogelijkheid voor gedetineerden om extramuraal (dat wil zeggen, buiten de muren van de penitentiaire inrichting) een *penitentiair programma* te volgen (zie artikel 4 lid 1 van de Penitentiaire beginselenwet). Het penitentiaire programma houdt in dat gedetineerden in de laatste fase van hun vrijheidsstraf buiten een justitiële inrichting verplicht deelnemen aan bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld arbeidsprojecten, vorming en onderwijs. Een gestrafte kan in aanmerking komen voor een penitentiair programma als hij een gevangenisstraf uitzit die lager is dan zes maanden en daarvan ten minste de helft heeft uitgezeten. Het doel van een penitentiair programma is de gedetineerde beter voor te bereiden op terugkeer naar de samenleving en kan met of zonder Elektronisch Toezicht (ET) worden uitgeoefend. Zie voor verdere informatie: www.reclassering.nl.

Hechtenis

De hechtenis kan voor minimaal één dag en maximaal één jaar en vier maanden worden opgelegd voor voornamelijk de zwaardere overtredingen. Het verschil tussen gevangenisstraf en hechtenis is historisch verklaarbaar en bestaat in de wijze van tenuitvoerlegging van de straffen. De gevangenisstraf werd oorspronkelijk ten uitvoer gelegd in een streng en sober regime, de hechtenis in een veel minder streng regime, maar tegenwoordig zijn deze verschillen bijna geheel verdwenen.

Taakstraf

De taakstraf dankt zijn ontstaan aan twee ontwikkelingen, namelijk enerzijds de sterke stijging van de criminaliteit, die de druk op de celcapaciteit deed toenemen, en anderzijds het streven naar verdergaande differentiatie en humanisering van het strafrecht. Tot 1 februari 2001 was de taakstraf voor volwassenen vooral een alternatief voor een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van maximaal zes maanden. Sinds februari 2001 is de taakstraf als zelfstandige straf in het Wetboek van Strafrecht opgenomen. Hiermee heeft ook de leerstraf een wettelijke grondslag gekregen en is voorzien in een uitbreiding van de gevallen waarin een taakstraf kan worden opgelegd. De taakstraf kan worden opgelegd voor ieder misdrijf of iedere overtreding waar een vrijheidsstraf op staat. Tevens is het mogelijk een taakstraf te combineren met een vrijheidsstraf van maximaal zes maanden. De combinatie van taakstraf en geldboete is ook mogelijk.

De taakstraf bestaat uit een werkstraf, een leerstraf of een combinatie van beide. Taakstraffen kunnen door zowel de rechter als het OM worden

toegepast. Strikt genomen zijn alleen die taakstraffen een straf, die zijn opgelegd door de rechter. Een taakstraf die wordt overeengekomen tussen de ovj en de verdachte is feitelijk een transactie.

Een werkstraf (maximaal 240 uur) is de meest toegepaste taakstraf en bestaat meestal uit het verlenen van diensten die enig maatschappelijk nut hebben, zoals het werken in ziekenhuizen en verpleeghuizen, het schoonmaken van openbare gebouwen of parken, en het verrichten van werk voor ideëel gerichte instellingen. Zij wordt in tegenstelling tot de vrijheidsstraf in de samenleving uitgevoerd. Bij een leerstraf (maximaal 480 uur) is de veroordeelde verplicht cursussen te volgen (bijvoorbeeld Slachtoffer in beeld of Training Sociale Vaardigheden) in het kader waarvan hij wordt geconfronteerd met de gevolgen van zijn daad voor het slachtoffer. Leerstraffen variëren van vijf avonden tot een intensief programma van 40 uur per week gedurende drie maanden of meer. De reclassering is verantwoordelijk voor de uitvoering van taakstraffen voor meerderjarigen.

Indien de veroordeelde zijn taakstraf niet goed uitvoert, moet hij een vervangende vrijheidsstraf ondergaan. De rechter geeft bij het vonnis al aan hoe lang die vervangende vrijheidsstraf zal gaan duren.⁴¹

Geldboete

De geldboete, die dateert van 1886, was bij de introductie vooral bedoeld om overtredingen te bestraffen. Sinds 1983 kan de geldboete voor alle strafbare feiten worden opgelegd, zelfs voor delicten waarvoor de rechter levenslang kan opleggen.

De geldboete bedraagt minimaal € 2. De wet onderscheidt zes boetecategorieën met maxima van € 225, € 2.250, € 4.500, € 11.250, € 45.000 en € 450.000.

Bij niet-betaling van de geldboete of het ontbreken van verhaalsmogelijkheden wordt de boete vervangen door hechtenis, met als uitgangspunt: voor elke € 25 één dag vervangende hechtenis.

Met de inning van geldboetes en transacties is het Centraal Justitieel Incasso Bureau belast.

De *bijkomende straffen* die de rechter kan opleggen zijn (artikel 9 Sr):

- de ontzetting van bepaalde rechten (bijvoorbeeld ontzetting uit ambt);
- de verbeurdverklaring;
- de openbaarmaking van een strafrechtelijke uitspraak.

De rechter kan de volgende *maatregelen* opleggen.

- Onttrekking aan het verkeer (artikel 36b Sr). Deze maatregel heeft tot doel het uit de roulatie halen van gevaarlijke voorwerpen. De wet geeft

41 Een werkstraf van 240 uur staat ongeveer gelijk aan vier maanden vrijheidsstraf. Een taakstraf van 480 uur kan maximaal acht maanden vrijheidsstraf vervangen.

aan welke voorwerpen vatbaar zijn voor onttrekking aan het verkeer, bijvoorbeeld de voorwerpen die gebruikt zijn bij het plegen van het strafbare feit.

- Ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel (artikel 36e Sr). Deze maatregel, ook wel pluk-ze-maatregel genoemd, is sinds 1993 in het Wetboek van Strafrecht opgenomen. De maatregel geeft de rechter de mogelijkheid de door criminelen gemaakte winst te ontnemen. De hoogte van het ontnemingsbedrag is onbeperkt. Als de veroordeelde weigert het vastgestelde ontnemingsbedrag te betalen, kan hij in gijzeling (maximaal drie jaar) worden genomen totdat hij aan zijn verplichting voldoet. De vordering blijft ook na gijzeling bestaan.
- Schadevergoedingsmaatregel (artikel 36f Sr). Deze maatregel is in 1995 geïntroduceerd om de positie van het slachtoffer te versterken. De rechter kan de veroordeelde verplichten tot betaling van een geldsom ten behoeve van het slachtoffer. De staat keert het ontvangen bedrag onverwijld uit aan het slachtoffer. Bij niet-betaling van de schadevergoeding kan tenuitvoerlegging van de vervangende hechtenis volgen.
- Plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis (artikel 37 Sr). Deze mogelijkheid komt de rechter toe in geval van een ontoerekeningsvatbare dader. De strafrechter kan de dader laten plaatsen voor de termijn van een jaar. Eventuele verlenging gaat buiten de strafrechter om. Zij geschiedt volgens de regeling van de Wet Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ). Plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis vindt slechts plaats indien de gestoorde persoon gevaarlijk is voor zichzelf, voor anderen of voor de algemene veiligheid van personen of goederen. De rechter geeft de last tot plaatsing slechts nadat hij advies van ten minste twee gedragsdeskundigen heeft ingewonnen.
- Terbeschikkingstelling (artikel 37a e.v. Sr). Deze maatregel kan de rechter opleggen indien de verdachte tijdens het begaan van het feit ontoerekeningsvatbaar of verminderd toerekeningsvatbaar was. De tbs (tot 1988: tbr) wordt vaak opgelegd in combinatie met een gevangenisstraf. De maatregel terbeschikkingstelling van de regering (tbr) dateert van 1928. Bij de invoering was de maatregel vooral gericht op beveiliging van de maatschappij door opsluiting van de psychisch gestoorde, die gedurende die opsluiting dan ook behandeld werden. De rechter kan de tbs opleggen indien de verdachte een misdrijf heeft begaan waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld, dan wel dat behoort tot een aantal misdrijven in de wet genoemd (zie artikel 37a lid 1 sub 1 Sr) en indien de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen het opleggen van die maatregel eist. De tbs kent twee varianten: de tbs met bevel tot verpleging volgens artikel 37b Sr, en (sinds 1998) de tbs met voorwaarden (artikel 38 Sr). De terbeschikkingstelling geldt voor de tijd van twee jaar. Deze termijn kan door de rechter op vordering van de ovj telkens voor de duur van een jaar of van twee jaar worden verlengd wanneer de veiligheid van

anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen die verlenging eist (artikel 38d e.v. Sr).

- Plaatsing in een Inrichting voor stelselmatige daders – ISD (artikel 38m e.v. Sr). Deze maatregel is sinds 1 oktober 2004 in werking en maakt het mogelijk om in het kader van een strafrechtelijke maatregel personen gedwongen te plaatsen gedurende maximaal twee jaar. Tot de stelselmatige daders behoren de zogenoemde ‘veelplegers’. Dat zijn delinquenten die meer dan tien processen-verbaal wegens een misdrijf (antecedenten) op hun naam hebben staan. Stelselmatige daders zijn daarnaast de delinquenten die driemaal veroordeeld zijn in de laatste vijf jaar. De maatregel is gericht op zowel de verslaafde als de niet-verslaafde veelplegers. De maatregel tot plaatsing van aan harddrugs verslaafden in een inrichting voor de opvang daarvan (Strafrechtelijke Opvang Verslaafden, SOV), is in de maatregel van plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders geïncorporeerd.⁴²

Elektronisch toezicht

De rechter kan in bepaalde gevallen de verdachte veroordelen tot een taakstraf en een voorwaardelijke gevangenisstraf met als bijzondere voorwaarde Elektronisch Toezicht. Elektronisch Toezicht vormt een zodanige verzwaaring van de taakstraf dat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf achterwege kan blijven. Deze toepassing is vastgelegd in ‘de Aanwijzing Elektronisch Toezicht (ET)’ voor het OM (Stcrt. 1999, 114 en de wijziging in Stcrt. 2003, 122).

Verder kunnen gedetineerden de laatste fase van hun gevangenisstraf thuis onder Elektronisch Toezicht doorbrengen als onderdeel van een penitentiaal programma. Afhankelijk van de totale duur van de gevangenisstraf kunnen gedetineerden de laatste fase (vier weken tot een jaar) van hun gevangenisstraf aan zo’n persoonlijk programma deelnemen (artikel 4 Pbw).

2.3.2 Minderjarigen

Minderjarig in het strafrecht zijn degenen die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit ten minste 12 jaar en nog geen 18 jaar waren (artikel 77a Sr). Voor hen is een aantal bijzondere bepalingen in het Wetboek van Strafrecht opgenomen (artikelen 77d t/m 77gg Sr).

Echter, de rechter kan – indien hij daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan – indien de dader ten tijde van het begaan van een strafbaar feit 16 of 17 jaar is, het strafrecht voor meerderjarigen toepassen. Anderzijds heeft de rechter de mogelijkheid om, indien de dader ten tijde van het begaan van een strafbaar feit tussen de 18 en 21 is, de bijzon-

42 Kamerstukken 2003-2004, 28 980 en Stb. 2004, 351.

dere bepalingen voor jeugdigen toe te passen (artikelen 77b en 77c Sr). Het jeugdstrafrecht is in 1995 ingrijpend gewijzigd. De straffen 'tuchtschool' en 'arrest' zijn vervangen door 'jeugddetentie', en de strafrechtelijke maatregelen 'Plaatsing in een inrichting voor buitengewone behandeling' en 'jeugd-tbr' zijn vervangen door 'Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen' (PIJ).

Met de wijziging van het jeugdstrafrecht in 1995 hebben zowel de Halt-afdoening als de taakstraffen een wettelijke grondslag gekregen (artikelen 77e en 77h Sr). De Halt-afdoening is een (voorwaardelijke) sepotbevoegdheid van de politie, onder verantwoordelijkheid van het OM. Hoewel deze afdoening dus niet door de rechter geschiedt, wordt zij voor de volledigheid toch besproken.

Halt

De feiten die door middel van Halt kunnen worden afgedaan, zijn omschreven in een Algemene Maatregel van Bestuur (AmvB), het Besluit aanwijzing Halt-feiten, en betreffen vernielingen, kleine vormen van brandstichting (met geringe schade), diefstal/verduistering zonder inbraak en aansluitend hierop heling tot een maximaal ontvreemd bedrag of een maximale waarde van het goed, het verwisselen van prijskaartjes, baldadigheid, en het afsteken van vuurwerk op niet-toegestane tijden en plaatsen en zwartrijden.

Een Halt-afdoening wordt niet voorafgegaan door een uitspraak van de (kinder)rechter en is daarom formeel juridisch gezien geen sanctie.

In algemene termen zijn uitgesloten van deelname aan Halt de jeugdigen bij wie sprake is van zeer ernstige achterliggende problematiek, jeugdigen die recidiveren binnen een jaar na de eerste Halt-afdoening, en jeugdigen onder 12 jaar. Voor de laatste groep is sinds 2001 de Stop-reactie landelijk ingevoerd. Dit is een preventieve en pedagogische handreiking voor 12-minners die een Halt-waardig delict hebben begaan.

De rechter kan de minderjarige drie hoofdstraffen opleggen: jeugddetentie, geldboete en taakstraf.

Jeugddetentie

De jeugddetentie kan alleen voor misdrijven worden opgelegd.

Minderjarigen die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf (ook de preventief gehechte minderjarigen), verblijven in een opvanginrichting.

Opvanginrichtingen zijn gesloten inrichtingen. De straf kan aan 12- tot 16-jarigen voor maximaal één jaar worden opgelegd. Aan de 16- en 17-jarigen maximaal voor twee jaar.

Geldboete

Het bedrag van de geldboete is ten minste € 2 en ten hoogste € 2.250.

De tijd die de jeugdige heeft doorgebracht in voorlopige hechtenis wordt

hiervan afgetrokken. Dat betekent een aftrek van ten minste € 15 per dag (Bartels, 2004, p. 5, en artikel 77l lid 6 jo. 27 lid 3 en 4 Sr).

Taakstraf

Taakstraffen worden sinds 1983 aan minderjarigen opgelegd en kunnen worden toegepast bij alle mogelijke delicten. In het jeugdstrafrecht wordt onder taakstraffen verstaan: (1) deelname aan een werkproject voor het verrichten van onbetaalde arbeid of het verrichten van arbeid tot herstel van de door het strafbare feit aangerichte schade, (2) het volgen van een leerproject, of (3) deelname aan een combinatieproject waarin beide elementen aanwezig zijn.

De taakstraf kan aan de minderjarige worden opgelegd door de ovj (het officiersmodel) of door de rechter (het rechtersmodel). De werkstraf kan door de rechter voor jeugdigen voor maximaal 200 uur worden opgelegd. De ovj mag maximaal 40 uur werkstraf aanbieden. De taakstraf komt sinds 2001 niet meer in de plaats van jeugddetentie of een geldboete, maar is een zelfstandige hoofdstraf. Het OM meldt de opgelegde taakstraf aan bij de Raad voor de Kinderbescherming, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de taakstraffen.

De bijkomende straffen die de rechter de minderjarige kan opleggen, zijn de verbeurdverklaring en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen.

De belangrijkste strafrechtelijke *maatregel* die de rechter kan opleggen, is Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (de PIJ-maatregel). De jongeren die zijn veroordeeld tot deze strafrechtelijke maatregel, verblijven in een behandelinrichting. De maatregel is gericht op heropvoeding en behandeling. Er zijn open en gesloten behandelinrichtingen.

De maatregel is mogelijk voor delicten waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid dit vereist (recidivegevaar), en als de maatregel in het belang is van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de jeugdige verdachte. Twee gedragsdeskundigen moeten vaststellen dat reeds tijdens het begaan van het feit sprake was van een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis. De maximale duur is zes jaar. Voor andere, niet in hun ontwikkeling gestoorde jongeren, is de duur maximaal vier jaar. Wordt de jeugdige niet wegens een geweldsdelict veroordeeld, dan is de maximale duur twee jaar. De PIJ kan eventueel – indien deze is opgelegd aan een meerderjarige verdachte – ten uitvoer worden gelegd in een tbs-kliniek.

Overige maatregelen voor jongeren kunnen zijn: onttrekking aan het verkeer, ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en schadevergoeding.

Evenals in het volwassenenstrafrecht kunnen rechters bij minderjarigen hoofdstraffen combineren. De volgende combinaties van straffen, maatregelen en bijkomende straffen zijn voor jeugdigen mogelijk:

- geldboete en (deels) voorwaardelijke jeugddetentie;
- geldboete en voorwaardelijke PIJ;
- geldboete en taakstraf;
- taakstraf en (voorwaardelijke) jeugddetentie, waarvan het voorwaardelijk deel niet groter is dan drie maanden;
- jeugddetentie en (voorwaardelijke) PIJ.

Thans is in voorbereiding een wetsvoorstel gedragsbeïnvloeding jeugdigen met als doel het verruimen van de mogelijkheden van gedragsbeïnvloeding van jeugdigen die één of meer strafbare feiten hebben gepleegd. Zo wordt onder meer voorgesteld alle combinaties van straffen mogelijk te maken en een nieuwe gedragsbeïnvloedende maatregel in het Wetboek van Strafrecht te introduceren.

De jeugddetentie, de geldboete en de plaatsing in een inrichting voor jeugdigen kunnen ook door de rechter geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk worden opgelegd. Met ingang van 1 juni kan ook de taakstraf voorwaardelijk worden opgelegd.⁴³ Bij een voorwaardelijke straf stelt de rechter een proeftijd vast van ten hoogste twee jaren. Naast de algemene voorwaarde dat de jeugdige zich voor het einde van de proeftijd niet schuldig maakt aan een strafbaar feit, kan de rechter ook een bijzondere voorwaarde opleggen die betrekking heeft op het gedrag.

Nachtdetentie is een vorm van voorlopige hechtenis waarbij de jongere overdag – al dan niet begeleid – naar school of werk gaat en 's avonds, 's nachts en in het weekeinde in een gesloten jeugdinstelling verblijft. Sinds het najaar van 2003 is nachtdetentie landelijk mogelijk geworden. Binnenkort zal een aanvang worden gemaakt met een procesevaluatie. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kunnen eventueel aanpassingen worden gedaan.

43 Wet van 7 april 2005, Stb 194, op 1 juni in werking getreden (besluit van 8 juni 2005, Stb. 300).

3 Slachtoffers van criminaliteit

A.Th.J. Eggen

- Jaarlijks wordt een kwart van de burgers slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit.
- In de periode 1995-2004 is het percentage slachtoffers onder burgers weinig veranderd.
- Wel is de laatste jaren onder burgers het percentage dat slachtoffer werd van bedreiging en vernielingen gestegen, maar dat van vermogensdelicten is gedaald.
- In 2004 had 12% van de bevolking te maken met diefstal, zoals inbraak, fietsdiefstal en zakkenrollerij. Ruim 11% van de bevolking was slachtoffer van beschadigingen aan de auto en andere vernielingen. Iets meer dan 5% werd slachtoffer van een geweldsdelict.
- Van de afzonderlijke delicten veroorzaakt autovandalisme de meeste slachtoffers.
- Jongeren en stedelingen hebben een grotere kans slachtoffer te worden dan ouderen en plattelandsbewoners.
- De helft van de delicten vindt plaats in de eigen buurt of wijk van de slachtoffers.
- Het Waarborgfonds Motorverkeer keerde in 2004 in totaal € 77,8 miljoen aan schadevergoeding uit. Door het Schadefonds Geweldsmisdrijven is in 2003 in totaal € 9,2 miljoen uitgekeerd.
- Nederlandse bedrijven zijn in 2004 minder vaak slachtoffer geworden van criminaliteit.
- De bedrijven kregen in 2004 naar schatting 2,7 miljoen keer te maken met criminaliteit. De schade die hiermee is gemoeid bedraagt ongeveer € 700 miljoen.
- In de bouw en in de financiële en zakelijke dienstverlening werd een derde van de bedrijven minstens één keer getroffen door criminaliteit. In de detailhandel, de horeca en de sector vervoer en communicatie werd 40 tot 50% getroffen.
- Het overgrote deel van burgers en bedrijven neemt preventieve maatregelen tegen inbraak en diefstal.
- Vrouwen, jongeren en ouderen hebben meer last van onveiligheidsgevoelens dan mannen en personen tussen 35 en 65 jaar.
- In 2003 heeft Slachtofferhulp Nederland in een record aantal zaken hulp verleend aan slachtoffers van een misdrijf of een verkeersongeval. In totaal gaat het om ruim 84.000 zaken.

In dit hoofdstuk komt het slachtoffer aan bod. Het gaat daarbij niet alleen om de aard en de omvang van slachtofferschap van personen en van bedrijven en instellingen, en de ontwikkeling daarin, maar ook om materiële en immateriële gevolgen voor slachtoffers. Verder wordt aandacht besteed aan onveiligheidsgevoelens en aan acties die de bevolking onderneemt ter voorkoming van of als gevolg van criminaliteit.

Hierbij gaat het bijvoorbeeld om preventiemaatregelen van bevolking en bedrijfsleven en om het beroep op slachtofferhulp.

Hoe vaak burgers, bedrijven en instellingen slachtoffer worden van veelvoorkomende criminaliteit¹ kan worden geschat via enquêtes. Zulke enquêtes verschaffen tevens inzicht in de mate waarin hiervan al dan niet aangifte wordt gedaan. Lang niet alle criminaliteit komt immers ter kennis van de politie (zie hoofdstuk 4). Daarmee vormen (slachtoffer)enquêtes, naast de geregistreerde gegevens, een belangrijke en onafhankelijke bron over aard en omvang van de (veelvoorkomende) criminaliteit.

In Nederland worden drie afzonderlijke slachtofferenquêtes regelmatig uitgevoerd: de in het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) opgenomen doorlopende slachtofferenquête van het CBS, primair gericht op landelijke cijfers en trends, de jaarlijkse Politiemonitor Bevolking (PMB), uitgevoerd in opdracht van de ministeries van BZK en Justitie, speciaal voor gegevens per politieregio,² en de International Crime Victims Survey (ICVS), die eenmaal in de drie à vier jaar wordt gehouden, en die internationale vergelijking mogelijk maakt (zie bijlage 2 voor meer details).

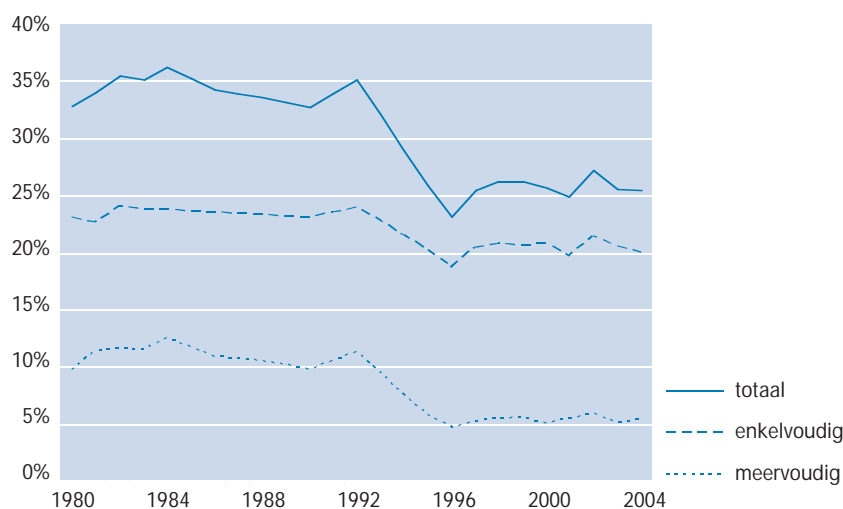
Ook geven deze enquêtes inzicht in verschillen in de frequentie waarmee bevolkingsgroepen of bedrijfstakken slachtoffer worden, in materiële en immateriële gevolgen voor de slachtoffers en in preventiemaatregelen en onveiligheidsgevoelens. Doordat iemand slachtoffer kan worden van delicten van verschillende aard of meermalen slachtoffer van eenzelfde delict, is het aantal delicten over het algemeen groter dan het aantal slachtoffers (vergelijk hoofdstuk 4).

3.1 Burgers als slachtoffer, 1980-2004

In 1973 is begonnen met het systematisch verzamelen van periodieke slachtoffergegevens door middel van enquêtes. De onderlinge vergelijkbaarheid van gegevens is om diverse redenen niet optimaal³ (zie ook bijlage 2). De hiernavolgende weergave moet daarom met enig voorbehoud worden bezien. In grote lijnen kan vooral iets worden gezegd over de ontwikkelingen over enkele decennia.

- 1 Hieronder worden veelal delicten zoals inbraak, fietsdiefstal, autodiefstal, zakkenrollerij, vernielingen/vandalisme, mishandeling en bedreiging begrepen (zie ook bijlage 2).
- 2 De PMB is van 1993 tot en met 2001 om de twee jaar uitgevoerd. In 2002 is een tussenmeting gehouden en vanaf 2003 wordt de PMB jaarlijks uitgevoerd.
- 3 Afgezien van verschillen in aantal, aard en definitie van de onderzochte delicten zijn slachtofferpercentages van alle delicten samen alleen bekend uit de CBS-enquêtes over de jaren 1980-1992 en 1992-2004; percentages voor combinaties van afzonderlijke delicten (gewelds- en diefstal delicten en vernielingen) zijn alleen vanaf 1992 beschikbaar.

Figuur 3.1 Slachtofferschap onder burgers van 15 jaar en ouder, 1980-2004*

* Enkelvoudig slachtofferschap: eenmaal of vaker slachtoffer van één delictsoort.
 Meervoudig slachtofferschap: eenmaal of vaker slachtoffer van meer delictsoorten.
 Door wijziging in onderzoeksopzet zijn de jaren 1997-2001 niet zonder meer vergelijkbaar met 1996 en eerdere jaren (zie bijlage 2).
 Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 3.2 en 3.3 in bijlage 4.
 Bron: CBS

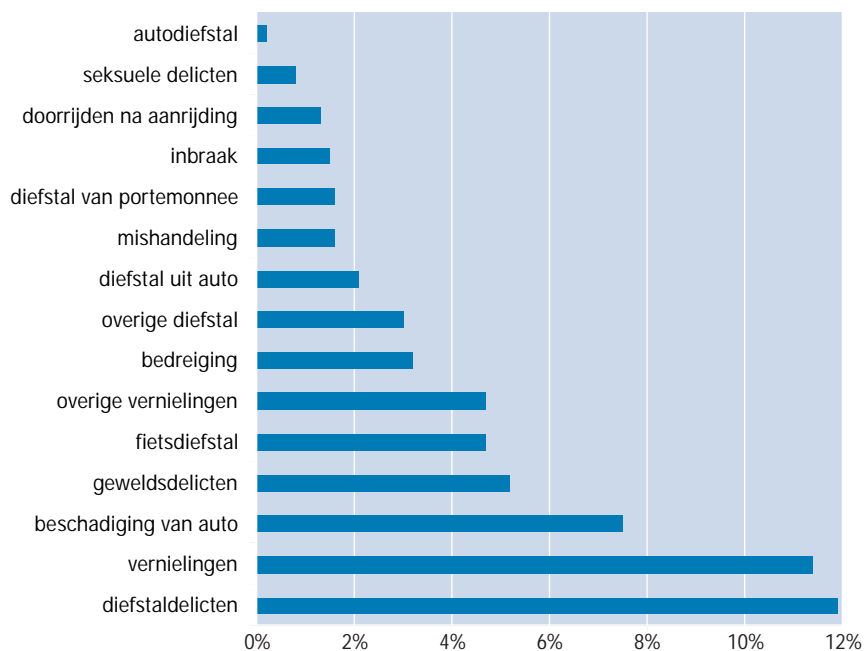
Uit de enquêtes blijkt dat slachtofferschap van delicten onder burgers vooral sterk is gestegen in de jaren zeventig en de eerste helft van de jaren tachtig. Vooral het aandeel meervoudige slachtoffers (dat wil zeggen van meer dan één delictsoort) is in het begin van de jaren tachtig gestegen. In de tweede helft van de jaren tachtig zet een daling in (zie figuur 3.1 en tabellen 3.1-3.3 in bijlage 4).

Het percentage slachtoffers volgens de CBS-enquêtes is over de periode 1995-2004 niet wezenlijk veranderd, al ligt dit in 1996 lager en in 2002 hoger dan in de overige jaren. Pieken en dalen van afzonderlijke delicten vallen echter niet altijd in dezelfde periode.

Slachtofferschap naar delicttype

Volgens de CBS-slachtofferenquêtes wordt jaarlijks een kwart van alle inwoners van 15 jaar en ouder slachtoffer van één of meer delicten (zie figuur 3.1). Dat komt overeen met meer dan drie miljoen slachtoffers (personen) per jaar. In 2004 had 12% van de bevolking te maken met diefstal, zoals inbraak, fietsdiefstal en zakkenrollerij. Ruim 11% van de bevolking gaf aan slachtoffer te zijn geworden van beschadigingen aan de auto en andere vernielingen. In totaal ging het daarbij om 1,8 miljoen

Figuur 3.2 Slachtofferschap naar delicttype, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.3 in bijlage 4.

Bron: CBS

voorvallen. Iets meer dan 5% werd slachtoffer van een geweldsdelict.⁴ Van de afzonderlijke delicten veroorzaakt autovandalisme de meeste slachtoffers. Ook worden relatief veel inwoners slachtoffer van andere vernielingen dan aan de auto en van fietsdiefstal (zie figuur 3.2).

Geweldsdelicten

In de periode 1975-1980 nam het percentage slachtoffers onder de bevolking van 15 jaar en ouder van bedreiging/mishandeling⁵ en handtastelijkheden (buitenshuis) toe. Na een lichte daling bleef het tussen 1988 en 1992 vrijwel gelijk. Tussen 1995 en 2002 is het percentage slachtoffers van geweldsdelicten als geheel volgens de CBS-enquêtes licht gestegen; daarna is sprake van een lichte daling. Bedreiging komt daarbij het meest voor, gevolgd door mishandeling en seksuele delicten. In totaal gaat het om bijna één miljoen geweldsvoorvallen per jaar.

In de ICVS zijn de slachtofferpercentages van geweldsdelicten vrijwel

4 Daarnaast wordt rond 7% van de bevolking regelmatig lastiggevalen met vervelende telefoontjes; dit aspect wordt verder niet als delict behandeld.

5 Het onderwerp 'bedreiging en mishandeling' is na 1980 gesplitst in 'bedreiging binnen' en 'bedreiging buiten'. Na 1992 werden het twee afzonderlijke delicten: 'bedreiging' en 'mishandeling'.

gelijk gebleven. Volgens de PMB is het percentage slachtoffers van bedreiging met geweld vanaf 1999 substantieel hoger dan daarvoor. Het percentage gewelddadige portemonneediefstallen is volgens de PMB sinds 1995 ongeveer gelijk gebleven (zie tabel 3.5 in bijlage 4).⁶

Diefstaldelicten

Voor diefstaldelicten als geheel en voor de meeste diefstaldelicten afzonderlijk volgen na een 'piek' in 1995 enkele jaren met lagere slachtofferpercentages. Na 2001 stopt deze daling. Na een vrijwel voortdurende stijging, vanaf het midden van de jaren zeventig tot in het midden van de jaren negentig, is het percentage slachtoffers van inbraak tussen 1995 en 2003 volgens de CBS-enquêtes sterk gedaald. Het percentage slachtoffers van fietsdiefstal is volgens diezelfde enquêtes na 1996 niet wezenlijk veranderd. De PMB daarentegen signaleert een daling na 1995. Ook de ICVS toont een daling tussen 1996 en 2000. Het percentage slachtoffers van diefstal uit de auto ligt volgens de CBS-enquêtes al jaren rond de 2%, met een piek rond 2,5% in 2002 en 2003. Alle drie slachtofferenquêtes signaleren ook een piek in het begin van de jaren negentig;⁷ volgens de PMB en de ICVS is dit tegen het einde van het decennium duidelijk lager. Zakkenrollerij (diefstal van portemonnee, zonder geweld) laat na een daling in de tweede helft van de jaren tachtig opnieuw een stijging zien in het begin van de jaren negentig. Daarna ligt dit weer wat lager. In het percentage slachtoffers van autodiefstal kan over de gehele onderzochte periode geen duidelijke toe- of afname worden onderkend. Het gaat daarbij overigens steeds om kleine absolute aantallen.

Vernielingen

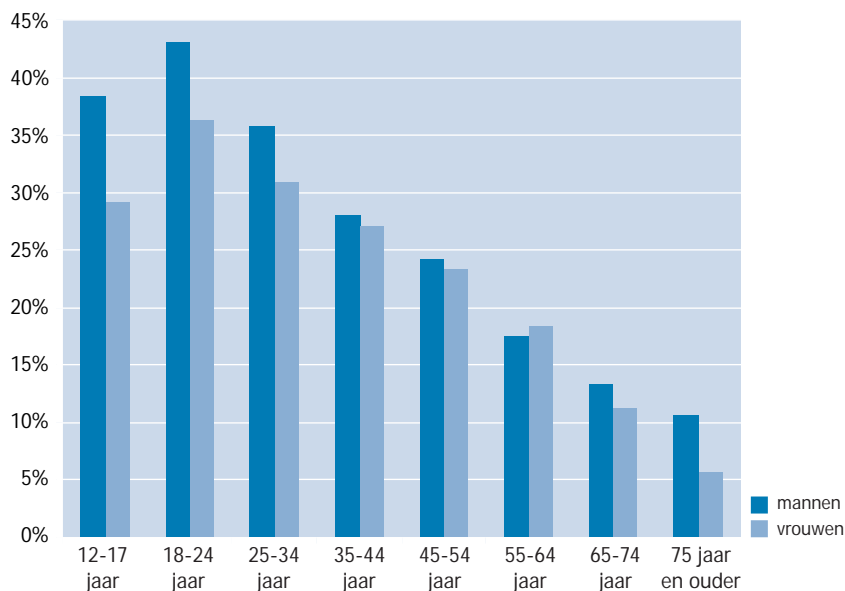
Slachtofferschap van beschadiging van eigendommen nam tussen 1975 en begin jaren tachtig duidelijk toe.⁸ De 'overige vernielingen' laten daarna tot 1990 een dalend slachtofferpercentage zien, waarna weer een stijging volgt tot 1993. Na een lichte daling tussen 1993 en 1996 neemt het percentage slachtoffers van vernielingen in de CBS-enquêtes weer toe, zowel voor vernielingen in totaal als voor autovandalisme. Na 2000 blijft

6 Verschillen tussen slachtofferenquêtes in hoogte en ontwikkeling van slachtofferpercentages vloeien vooral voort uit verschillen in vraagstelling, in steekproefkader en in verslagperiode. Ook de wijze van enquêteren kan een rol spelen. Zo zijn de delicten in de recente CBS-enquêtes in het algemeen strikter gedefinieerd dan in de PMB en de eerdere CBS- en WODC-enquêtes. Slachtofferschap heeft in de PMB en in de ICVS betrekking op twaalf maanden in het voorgaande kalenderjaar, in de CBS-enquêtes (POLS en ERV) is dit twaalf maanden voor de interviewdatum (dus 'gemiddeld' zes maanden in het huidige en zes maanden in het voorgaande kalenderjaar). De respondenten voor de CBS-enquêtes worden getrokken uit een personenregister, die voor de PMB en ICVS uit een telefoonregister. Beide laatste enquêtes worden ook telefonisch afgenomen, bij de CBS-enquêtes gaat het om persoonlijke interviews.

7 Voor de ICVS geldt dit voor diefstal uit de auto in combinatie met diefstal vanaf de auto.

8 In de periode daarna is dit onderwerp gesplitst in twee onderdelen: 'beschadiging van de auto' en 'overige vernielingen'.

Figuur 3.2 Slachtofferschap naar delicttype, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.4 in bijlage 4.

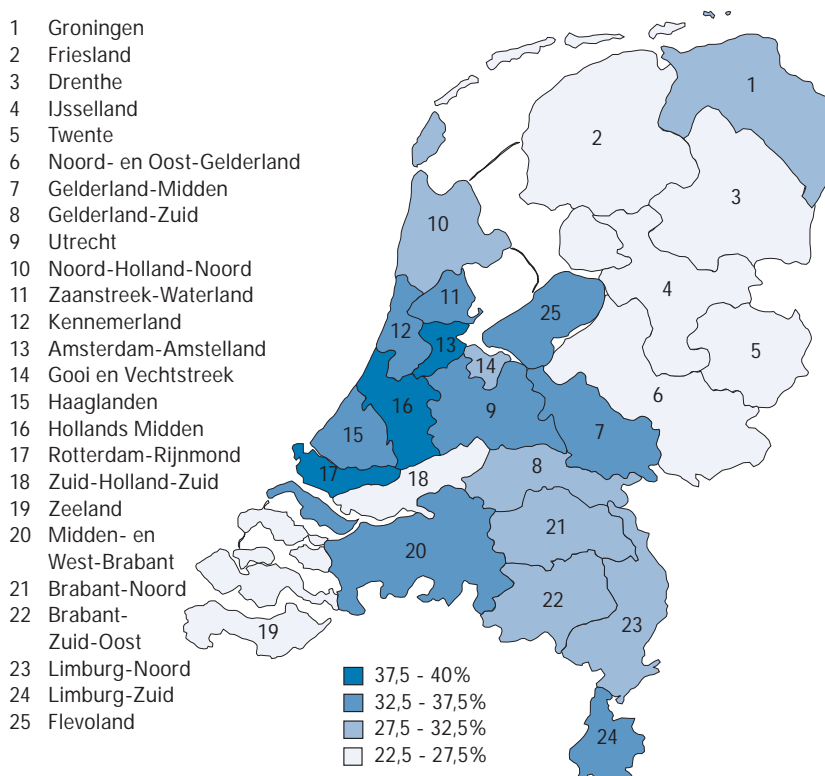
Bron: CBS

het percentage slachtoffers van vernielingen als geheel meer of minder stabiel. De ICVS signaleert geen duidelijke trend in het slachtofferpercentage voor autovandalisme. Volgens de PMB is er na 1995 een geleidelijke en substantiële afname van autovandalisme (zie tabel 3.5 in bijlage 4).

Verschillen in slachtofferisico

Er zijn duidelijke verschillen in slachtofferschap tussen bevolkingsgroepen. Leeftijd speelt een belangrijke rol: veel meer jongeren dan ouderen worden slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit (zie figuur 3.3), vooral van geweldsdelicten. In het algemeen worden meer mannen dan vrouwen slachtoffer. Vooral veel personen uit eenoudergezinnen en alleenstaanden worden slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit, (echt)paren zonder kinderen relatief weinig. Onder personen met een hogere opleiding komen in het algemeen meer slachtoffers voor dan onder lager opgeleiden. Veelvoorkomende criminaliteit is meer een stedelijk dan een plattelandprobleem: in zeer verstedelijkte gemeenten wordt meer dan een op de drie inwoners slachtoffer, tegenover een op de vijf inwoners van weinig of niet-verstedelijkte gemeenten.

Ook de PMB laat een relatie zien tussen de mate van stedelijkheid en slachtofferschap van geweldsdelicten. Uit deze enquête zijn ook gegevens over slachtofferschap per politieregio bekend (zie figuur 3.4). De regio

Figuur 3.4 Slachtofferschap van delicten, naar politieregio, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.6 in bijlage 4.

Bron: PMB

Amsterdam-Amstelland vertoont in 2004 voor vrijwel alle delictsoorten een hoog, zo niet het hoogste slachtofferpercentage. Ook de regio's Utrecht, Noord-Holland-Noord, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland tellen relatief veel slachtoffers van persoonsgebonden en andere criminaliteit. De ontwikkeling van de veelvoorkomende criminaliteit varieert sterk per politieregio en per soort delict.

Veel vormen van criminaliteit spelen zich af in de directe omgeving van het slachtoffer: driekwart van de voorvallen gebeurt binnen de eigen woongemeente, de helft zelfs binnen de eigen buurt of wijk. Flatbewoners en bewoners van huurwoningen zijn vaker slachtoffer, vooral van vermogensdelicten, dan bewoners van eengezinswoningen, maar dit heeft vooral te maken met de kenmerken van de bewoners en van de woonomgeving.

Herhaald slachtofferschap

Uit literatuuronderzoek en nadere analyse van de Politiemonitor blijkt dat herhaald slachtofferschap vaker voorkomt dan statistisch verwacht mag worden. Dit verschilt wel per type delict; bij geweldsdelicten (ook seksuele delicten) en inbraken komt dit bijvoorbeeld vaker voor dan bij autodelicten of bij beroving. Meervoudig slachtofferschap (slachtoffer van verschillende delicttypen) komt, zoals blijkt uit de Politiemonitor, echter minder voor dan verwacht.⁹ Men is eerder (herhaald) slachtoffer van één delicttype dan van verschillende delicttypen. Herhaald slachtofferschap hangt onder meer samen met buurt- en gemeentekennmerken, zoals het percentage werklozen, laagopgeleiden en allochtonen in een wijk. Opmerkelijk is dat herhaald slachtofferschap vaker voorkomt in kleine dan in grote gemeenten. Slachtofferschap is vaak geconcentreerd in gebieden met veel criminaliteit. Binnen 'onveilige' wijken gaat het in werkelijkheid vaak om specifieke locaties die verantwoordelijk zijn voor hoge criminaliteitscijfers, bijvoorbeeld in en rond cafés, parken, winkelcentra. Andere kenmerken die voor de verklaring van herhaald slachtofferschap belangrijk kunnen zijn, zoals lifestyle-kenmerken, worden niet of nauwelijks in de Politiemonitor gemeten.

Lichamelijke en materiële gevolgen

Lichamelijk letsel komt, behalve bij geweldsdelicten en bij doorrijden na ongeval, zelden voor. Voorzover er sprake is van letsel, gaat het meestal om licht letsel, waarvoor zelden medische behandeling nodig is. Slachtoffers van veelvoorkomende criminaliteit hebben daarentegen vooral te maken met materiële schade. Ongeveer zes van de tien slachtoffers zegt daadwerkelijk financiële schade te hebben ondervonden. Bij diefstal delicten is dat aandeel hoger, vooral bij autodiefstal, diefstal uit de auto en zakkenrollerij. Slachtoffers van geweldsdelicten, behalve die van mishandeling, melden relatief weinig financiële schade. Over het algemeen gaat het om relatief kleine bedragen per voorval met schade. Het gemiddelde schadebedrag (de meest recente schattingen dateren van 1999) varieert van ongeveer € 200 voor fietsdiefstal en zakkenrollerij tot meer dan € 2.000 voor inbraken en ruim € 4.000 voor autodiefstallen.

Immateriële gevolgen

Veelvoorkomende criminaliteit kan voor de personen die ermee te maken krijgen, ook gevolgen in de emotionele sfeer hebben. Volgens de CBS-slachtofferenquêtes over 1997-2004 leidde ongeveer een op de twaalf delicten tot ernstige emotionele gevolgen voor de slachtoffers: deze slachtoffers moeten er ten tijde van het interview nog vaak aan denken (6%),

9 Overigens zijn slachtofferenquêtes, waaronder de Politiemonitor Bevolking, niet optimaal ingesteld om herhaald slachtofferschap te meten, omdat geen rekening wordt gehouden met het vaak procesmatige karakter van (vooral) gewelddadige vormen van herhaald slachtofferschap.

piekeren er nog steeds over (2%), of hun hele doen en laten wordt erdoor beheerst (1%). Voor de meeste slachtoffers zijn de emotionele gevolgen minder ingrijpend: bijna twee van de drie slachtoffers denkt helemaal niet meer aan wat er gebeurd is; ruim een kwart denkt er nog wel eens aan. Ernstige emotionele gevolgen komen vaker voor bij geweldsdelicten (vooral mishandelingen), inbraken en zakkenrollerij. Fietsdiefstallen, vandalisme en gevallen van doorrijden na een ongeval leiden minder vaak tot emotionele problemen.

Schadevergoeding

Financiële schade wordt lang niet altijd vergoed. Dit komt vooral omdat slachtoffers hiertoe maar in een beperkt aantal gevallen een poging doen, bijvoorbeeld omdat het in de meeste gevallen om geringe bedragen gaat. Uit de CBS-enquêtes blijkt dat slachtoffers met schade in ruim een op de drie gevallen hebben geprobeerd om deze schade vergoed te krijgen. In een kwart van alle schadegevallen was er sprake van een gehele of gedeeltelijke vergoeding of was er nog een zaak in behandeling. Bij inbraken, diefstallen van of uit de auto, doorrijden na een ongeval en mishandelingen – waarbij de schade meestal relatief hoog is – wordt schade vaker vergoed; bij inbraken gebeurt dit zelfs zes van de tien keer. Slechts 3 à 4% van alle slachtoffers doet een beroep op een hulpverlenende instantie. Alleen onder slachtoffers van geweldsdelicten (vooral van mishandeling) komt dit duidelijk vaker voor.

Schadefonds Geweldsmisdrijven

Onder bepaalde voorwaarden kunnen slachtoffers van ernstige geweldsmisdrijven (of hun nabestaanden) in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming uit het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Het kan daarbij zowel gaan om materiële als om immateriële schade. Uit het jaarverslag van 2003 blijkt dat het aantal nieuwe verzoeken in dat jaar 5.065 bedraagt. Dat aantal was vrijwel even groot als in 2002 (5.101). In 2000 lag het aantal verzoeken nog op 3.648. In ruim 80% van het totale aantal beslissingen gaat het om toewijzingen van verzoeken. Een uitkering uit het Schadefonds is altijd een tegemoetkoming in de schade die het gevolg is van letsel dat door een geweldsmisdrijf is toegebracht. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen materiële schade (zoals schade aan kleding of inkomensverlies) en immateriële schade (zogenoemd 'smartengeld'). In 2003 is in totaal € 9,2 miljoen uitgekeerd. Het grootste deel (€ 6 miljoen) werd uitgekeerd als immateriële schadevergoeding (smartengeld). In 2000 werd in totaal € 4,7 miljoen aan schadevergoeding toegekend.

Waarborgfonds Motorverkeer

Ook slachtoffers van schade in het verkeer kunnen in aanmerking komen voor schadevergoeding, door een beroep te doen op het Waarborgfonds

Box 3.1 Cybercrime in Nederland

In het rapport 'Nationaal dreigingsbeeld zware of georganiseerde criminaliteit' van de dienst Nationale Recherche Informatie van het Korps Landelijke Politiediensten wordt onder meer aandacht besteed aan de (potentiële) bedreiging die *cybercrime* voor de Nederlandse samenleving vormt. Cybercrime komt in verschillende vormen voor. De bekendste vormen zijn momenteel *ICT-piraterij*, *internetfraude*, *afpersing door middel van een aanval op ICT-infrastructuur* en *telecomfraude*.

ICT-piraterij

Onder ICT-piraterij wordt verstaan het illegaal kopiëren van cd's, dvd's, films, software en andere producten waarvoor auteursrechten gelden. Hoewel ook veel particulieren illegaal kopiëren, acht het KLPD het toch waarschijnlijk dat het aantal illegale kopieën waarin de zware of georganiseerde misdaad de hand heeft gehad, dat van de particulieren overtreft. ICT-piraterij is vooralsnog een winstgevende business. De opsporing van ICT-piraterij heeft in Nederland nog geen hoge prioriteit. De betrokken maatschappijen, zoals computerbe-drijven, platenmaatschappijen en de filmindustrie, lijden als gevolg van illegaal kopiëren aanzienlijke schade. De exacte omvang van de schade is echter onbekend.

Internetfraude

Deze vorm van cybercrime doet zich in Nederland momenteel nog op betrekkelijk bescheiden schaal voor. De verwachting is dat in de nabije toekomst steeds meer internetgebruikers slachtoffer zullen worden van oplichtingspraktijken met behulp van websites en e-mail.

Door het aanbieden van een goed gelijkende nep-site van een vertrouwenwekkende organisatie of instantie (*phishing genoemd*) kunnen klanten worden overgehaald om persoonlijke en financiële gegevens te verstrekken aan de aanbieder van de website. Met aldus verkregen creditcardgegevens kunnen oplichters vervolgens spullen aanschaffen op andermans kosten (*creditcardfraude*).

Verkregen persoonlijke gegevens kunnen ook worden gebruikt om een ander te voorzien van een valse identiteit, waarbij de misleide klant met de belastende gegevens van de ander wordt opgezadeld (*identiteitsfraude*).

Een andere bekende vorm van internetfraude is de *Nigerian scam of advance fee-fraude*. Met behulp van misleidende digitale informatie worden internetgebruikers overgehaald om een financieel voorschot te verlenen aan oplichters die zich voordoen als bemiddelaar voor een belangrijke persoon (bijvoorbeeld een afgezet Afrikaans staatshoofd) die tegen een aanzienlijke vergoeding zijn vermogen in het buitenland wil onderbrengen.

Ook kunnen internetgebruikers via ongevraagde e-mail (*spam*) worden benaderd, niet alleen in geval van voornoemde oplichting, maar bijvoorbeeld ook om reclame te maken voor verkoop van goederen in het bezit van criminele groeperingen. Tevens kunnen oplichters via websites 'gratis' diensten aanbieden (waaronder sekslijnen en *dating services*), waaraan bij nader inzien wel degelijk kosten zijn verbonden. Creditcardfraude, identiteitsdiefstal en oplichtingspraktijken met behulp van nagemaakte websites komen in de Verenigde Staten al op grote schaal voor. In Nederland gebeurt creditcardfraude nog op zeer bescheiden schaal en lijken de andere vormen van internetfraude zich nog niet of nauwelijks te hebben voorgedaan.

Afpersing door middel van een aanval op ICT-infrastructuur

In het ICT-jargon gaat het hierbij om een *distributed denial of service*-aanval, ofwel dDoS-aanval. De werkwijze bestaat uit het versturen van massale hoeveelheden data naar een server, waardoor deze overbelast raakt en onbereikbaar wordt. Vooral bedrijven en (overheids)instellingen die voor de bedrijfsvoering in sterke mate afhankelijk zijn van het internet, kunnen doelwit worden van een dergelijke aanval. Het oogmerk is in feite afpersing: indien niet voldaan wordt aan de eis die gepaard gaat met de bedreiging, zal het beoogde systeem worden platgelegd. In relatie tot de zware of georganiseerde criminaliteit zal de neergelegde eis vooral financieel van aard zijn. Hierin onderscheidt de dDoS-aanval zich van aanvallen die uitgevoerd worden door hackers met geen ander doel dan het onbereikbaar maken van internetdiensten, zoals een website.

Er zijn enkele voorbeelden van Oost-Europese criminele groeperingen die bookmakers bedreigd hebben met een dDoS-aanval. Hiermee waren bedra-

Box 3.1 (vervolg)

gen gemoeid van tussen de € 30.000 en € 45.000. Voorzover bekend zijn dDos-aanvallen met de bedoeling het slachtoffer af te persen in Nederland niet voorgekomen.

Telecomfraude

Oplichting met gebruik van telecommunicatiemiddelen wordt *telecomfraude* genoemd. De bekendste vormen van telecomfraude zijn *PABX-fraude* en *0900-fraude*. PABX staat voor *private automatic branche exchange*, dit is een systeem voor bedrijfs-telefooncentrales. Oplichters maken van dergelijke centrales gebruik om op kosten van het betreffende bedrijf internationale gesprekken te voeren. Hiertoe wordt door buitenstaanders de PABX

'gehackt'. Dit gebeurt meestal buiten kantooruren om bij bedrijven waarbij internationale gesprekken niet ongewoon zijn.

Bij 0900-fraude worden internetgebruikers, buiten eigen weten, omgeleid naar andere websites waarvoor het duurdere 0900-beltarief geldt.

Telecomfraude vormt wereldwijd voor de telecombranche een kostenpost van naar schatting \$ 22 miljard per jaar. Welk deel hiervan ten laste komt van de Nederlandse samenleving of van Nederlandse bedrijven is onbekend. De omvang van de schade door PABX-fraude in Nederland loopt in de miljoenen euro's. De omvang van de schade door 0900-fraude is onbekend. Slachtoffers hiervan zijn vooral particulieren.

Bron: Dienst Nationale Recherche Informatie, Nationaal dreigingsbeeld zware of georganiseerde criminaliteit. Een eerste proeve.

Motorverkeer. Het gaat daarbij om schade die is veroorzaakt door onbekenden, niet-verzekerde of gestolen motorrijtuigen, motorrijtuigen verzekerd bij een onvermogenende verzekeraar of toebehorend aan personen aan wie een vrijstelling van verzekering wegens gemoedsbezwaren is afgegeven.

De afgelopen jaren heeft het Waarborgfonds steeds een groei van het aantal gemelde schadegevallen laten zien, die opliep met de groei van het verzekerde Nederlandse wagenpark. In 2000 bedroeg het aantal ingevoerde claims ruim 56.000. In 2004 is dit opgelopen tot 64.100. Het uitgekeerde schadebedrag steeg in die periode van € 51,9 miljoen in 2000 naar € 77,8 miljoen in 2004. De meeste ingediende claims betreffen parkeerschaden. In 1994 werden in verband hiermee bijna 29.000 claims ingediend. In 2003 is dit opgelopen tot bijna 36.000.

3.2 Bedrijven en instellingen als slachtoffer

Criminaliteit bij bedrijven, (semi-)overheidsinstanties en andere instellingen is een onderwerp dat steeds meer aandacht krijgt. Via enquêtes onder bedrijven en instellingen kan daarover informatie worden verzameld. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een groot deel van de Nederlandse bedrijven en instellingen slachtoffer wordt van criminaliteit. Dergelijk onderzoek bleef voorheen vaak beperkt tot bepaalde branches of tot vaak voorkomende delicten zoals winkeldiefstal. Systematisch

onderzoek naar slachtoffers bij bedrijven en instellingen kent meer en andere beperkingen dan vergelijkbaar onderzoek onder burgers. Deze onderzoeken zijn dan ook vaak moeilijk met elkaar te vergelijken. Alleen al de grote diversiteit van bedrijven in aard, grootte, exploitatie en eigendomsverhoudingen maakt zulke vergelijkingen lastig. Zelfs binnen eenzelfde branche, zoals de detailhandel, kunnen grote verschillen voorkomen.

Hetzelfde geldt voor de – deels daarmee samenhangende – verscheidenheid van delictsoorten waarmee bedrijven en instellingen kunnen worden geconfronteerd. Ook is de huishouding van bedrijven vaak niet optimaal ingesteld op het verzamelen van zulke gegevens. Bepaalde vormen van criminaliteit, zoals fraude en diefstal door personeel, liggen bij sommige bedrijven of instellingen uiteraard heel gevoelig. Voor de bedrijven zelf is de materiële en financiële schade vaak belangrijker dan de strafrechtelijke implicaties. Dat pas in 1989 voor het eerst een grootschalige enquête onder (commerciële) bedrijven werd uitgevoerd, is dan ook niet zo verwonderlijk.

Op initiatief van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is in 1999 een pilotonderzoek gedaan binnen drie sectoren van het Nederlandse bedrijfsleven. Het door middel van deze pilot ontwikkelde onderzoeksinstrumentarium is in 2002 ingezet om de criminaliteits- en veiligheidssituatie voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven te onderzoeken. In opdracht van de beide ministeries is door NIPO Consult in samenwerking met onderzoeks- en adviesbureau E&E een nulmeting verricht van de Monitor Bedrijven en Instellingen (MBI). In totaal werden ruim vijfduizend bedrijven en instellingen uit elf sectoren in het bedrijfsleven en de publieke sfeer telefonisch ondervraagd over de criminaliteits- en veiligheidssituatie gedurende de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek.

De helft (51%) van de bedrijven en instellingen gaf aan geconfronteerd te zijn geweest met criminaliteit. Naar schatting ging het daarbij om vijf miljoen gepleegde delicten. Bijna een kwart van de bedrijven en instellingen was meervoudig slachtoffer en dus getroffen door meer dan één soort criminaliteit. Desondanks werd criminaliteit maar door 7% van de bedrijven en instellingen als een ernstig probleem gezien. Ruim een kwart beschouwde het enigszins als een probleem en voor twee derde van de bedrijven en instellingen speelde criminaliteit geen rol van betekenis. Bijna een op de vijf vestigingen werd getroffen door diefstal en vernieling. Ook inbraak kwam relatief vaak voor (bij 15% van de bedrijven en instellingen). Het totale aantal diefstaldelicten werd geschat op twee miljoen (zie tabel 3.8 in bijlage 4).

Directe schade door inbraak en diefstal vormden de belangrijkste schadeposten voor bedrijven en instellingen. De totale schade op jaarbasis door criminaliteit werd geschat op € 1,3 miljard, waarvan inbraak en diefstal ongeveer twee derde voor hun rekening nemen.

Het percentage bedrijven en instellingen dat aangifte doet op het politiebureau, verschilde per delict. Inbraak (42%) en diefstal (31%) werden het vaakst aangegeven. Computercriminaliteit daarentegen nauwelijks. De belangrijkste reden om van aangifte af te zien was het gevoel dat er niets mee gedaan wordt. Vaak werd geen aangifte gedaan omdat het probleem zelf is aangepakt of omdat de verzekering de schade dekt. Ook tijdgebrek of de geringe omvang van de schade waren redenen om geen aangifte te doen.

De helft van de bedrijven en instellingen die criminaliteit meldden bij de politie, was (zeer) tevreden over de wijze van afhandeling door de politie. De andere helft was echter niet tevreden over de werkwijze van de politie. Vooral de (schijnbaar) passieve houding van de politie en het uitblijven van zichtbaar resultaat gaven aanleiding tot ontevredenheid.

Beide ministeries hebben in 2004 wederom opdracht gegeven tot een meting om de ontwikkelingen op dit gebied te monitoren. In de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven (MCB), zo genoemd omdat in 2004 alleen nog bedrijven en geen instellingen in het onderzoek zijn meegenomen, is een beperkter aantal sectoren onderzocht. De MCB heeft als primair doel inzicht te geven in het slachtofferschap van Nederlandse bedrijven en de maatregelen die zij nemen om de criminaliteit terug te dringen. In het onderzoek, dat gericht is op de sectoren bouwnijverheid, detailhandel en autoreparatie, horeca, vervoer, communicatie, en financiële en zakelijke dienstverlening, zijn vooral vragen gesteld over ondervonden inbraak, diefstal, vernieling en geweld. De overige vormen van criminaliteit die in het onderzoek worden genoemd, betreffen met name oplichting en fraude en wanbetaling of (drugs)overlast¹⁰ en overlast door hangjongeren. Criminaliteit door bedrijven, bijvoorbeeld milieu- of fraudedelicten, valt buiten het kader van dit onderzoek.

De mate waarin bedrijven last hebben van criminaliteit, verschilt per sector. Bouwbedrijven en bedrijven in de financiële en zakelijke dienstverlening lijken er nog het minst vaak mee te worden geconfronteerd: drie op de tien bedrijven uit deze sectoren worden ten minste één keer slachtoffer van enige vorm van criminaliteit. Kwetsbaarder zijn de andere drie sectoren in het onderzoek: hier varieert het aantal bedrijven dat slachtoffer is geweest tussen de 40 en 50% (zie staat 3.1).

De MCB 2004 kan overigens niet één op één worden vergeleken met de MBI 2002. Maar op bepaalde punten is vergelijking met het onderzoek uit 2002 zeer goed mogelijk. Vooral als het gaat om de percentages van bedrijven per sector (bijvoorbeeld het percentage bedrijven dat in aanraking komt met een bepaald delict).

¹⁰ Feitelijk is overlast geen vorm van criminaliteit.

Staat 3.1 Voorkomen criminaliteit per sector

	% bedrijven en instellingen getroffen door criminaliteit		% bedrijven en instellingen dat criminaliteit als probleem ervaart	
	2002	2004	2002	2004
bouwnijverheid	46	30	23	25
detailhandel	67	49	53	42
horeca	59	47	34	34
vervoer en communicatie	53	42	35	38
financiële en zakelijke dienstverlening	43	29	22	22

Bron: MCB 2004

Meervoudig slachtofferschap treedt minder vaak op. Over de vijf onderzochte sectoren genomen zegt tussen de 8 en 20% slachtoffer te zijn geweest van meerdere typen delicten. De detailhandel en de horeca worden zwaarder getroffen dan de andere sectoren. Binnen de vervoer- en communicatiesector zien we dat 32% van de communicatiebedrijven meervoudig slachtoffer is, een aanzienlijk hoger aantal dan bij de vervoerbedrijven (15%). Inbraak, diefstal en vernieling zijn de meest voorkomende vormen van criminaliteit. Gewelddelicten blijven hierbij achter, al is deze categorie zeker niet verwaarloosbaar in ten minste een aantal sectoren. Diefstal in de detailhandel is op afstand de meest voorkomende vorm van criminaliteit.

Het totale schadebedrag als gevolg van ondervonden criminaliteit, zowel directe als indirecte schade, van alle sectoren opgeteld is circa € 700 miljoen. Vooral de detailhandel lijdt schade: diefstal en inbraak vormen voor deze sector een flinke strop (zie staat 3.2).

Staat 3.2 Raming totaal aantal delicten en totale schade

	aantal delicten	totale schade (in mln €)	gemiddeld schade- bedrag per delict (in €)
inbraak	126.000	282	2.238
diefstal	1.631.000	253	155
vernieling	214.000	95	444
overige criminaliteit	730.000	56	77

Bron: MCB 2004

Er is een opvallend verschil tussen inbraak en de andere vormen van criminaliteit als het gaat om meldingsgedrag bij de politie: in alle sectoren wordt inbraak veel vaker gemeld dan de andere vormen van criminaliteit. Van inbraak wordt door minimaal 83% van de bedrijven melding gemaakt (in de sector vervoer en communicatie) tot maximaal 89% (in de financiële en zakelijke dienstverlening). Bij geweldsdelicten liggen deze uitersten tussen de 55% (financiële en zakelijke dienstverlening) en 68% (horeca), bij diefstal tussen de 45% (horeca) en 65% (financiële en zakelijke dienstverlening) en bij vernieling tussen de 46 en 50%. Ook het aangiftegedrag volgt dit patroon. Daarbij is in alle gevallen een zeker verval te zien (dat is het aantal bedrijven dat wel melding maakt maar geen aangifte doet). Vooral bij inbraak valt op dat veel bedrijven er wel melding van maken, maar het aantal bedrijven dat daadwerkelijk aangifte doet, is veel kleiner. Opvallend is het verval bij geweldsdelicten in verschillende sectoren: in de horeca is dit verval veel groter dan in de andere sectoren: 68% meldt, 16% geeft aan. In de meeste delicten (met uitzondering van diefstal) en sectoren komt het verval uit in de orde van grootte van één op twee à één op drie (zie staat 3.3). De redenen om niet te melden lijken samen te hangen met de aard van het delict. De verwachting dat het melden of aangeven van een inbraak of diefstal geen effect of resultaat zal hebben, is bij dit type delict het meest voorkomend. Bij geweldsdelicten is vaak te zien dat bedrijven het probleem zelf aanpakken. Bij de overige delicten spreken veel bedrijven de verwachting uit dat de politie niets zal gaan doen. In alle sectoren – met uitzondering van de horeca – zijn vier à vijf op de tien bedrijven tevreden met het optreden van de politie na het melden of het doen van een aangifte. De belangrijkste aspecten van het optreden van de politie waarover men tevreden is, zijn een snelle, klantvriendelijke en correcte afhandeling door de politie. Ontevreden is men over het uitblijven van zichtbaar resultaat.

Staat 3.3 Aangifte en melding van criminaliteit

	% getroffen bedrijven dat het delict meldt bij de politie	% getroffen bedrijven dat aangifte doet op het politiebureau
bouwnijverheid waarvan		
inbraak	84	41
diefstal	51	31
vernieling	46	25
gewelddelicten	56	29
overige criminaliteit	36	18
detailhandel waarvan		
inbraak	88	26
diefstal	47	18
vernieling	46	17
gewelddelicten	59	14
overige criminaliteit	46	18
horeca waarvan		
inbraak	88	20
diefstal	45	19
vernieling	46	14
gewelddelicten	68	16
overige criminaliteit	52	11
vervoer en communicatie waarvan		
inbraak	83	35
diefstal	63	34
vernieling	50	21
gewelddelicten	56	22
overige criminaliteit	45	22
financiële en zakelijke dienstverlening waarvan		
inbraak	89	36
diefstal	65	40
vernieling	47	21
gewelddelicten	55	21
overige criminaliteit	29	12

Bron: MCB 2004

De veiligheidssituatie van bedrijven lijkt zich ten opzichte van 2002 verbeterd te hebben. Over de gehele linie is een daling te zien van het aantal bedrijven dat ten minste één keer slachtoffer wordt van criminaliteit. Ook het meervoudige slachtofferschap laat een dalende lijn zien.

Het aantal bedrijven dat criminaliteit als een probleem ervaart, is niet gestegen en ook niet gedaald, met uitzondering van de detailhandel, waar een significante daling is te zien (van 53 naar 42%). Ook het aantal bedrijven dat maatregelen heeft genomen, is niet gestegen of gedaald. Het aantal bedrijven dat deelneemt aan een project, was in de meting in 2002 niet erg hoog, en ook dat is hetzelfde gebleven. In alle sectoren komt het aantal bedrijven dat criminaliteit wél registreert, nu ongeveer 10 procentpunt lager uit dan in 2002 (significant lager). Het slachtofferschap is significant gedaald in alle sectoren. Het meldingsgedrag is in de meeste gevallen significant toegenomen in 2004 ten opzichte van 2002. Alleen bij inbraak (waar het percentage hoger is dan voor de andere delicten) neemt het percentage meldende bedrijven niet over alle branches toe. Het aantal bedrijven dat tevreden is over de politie, is op hetzelfde niveau gebleven.

3.3 Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit

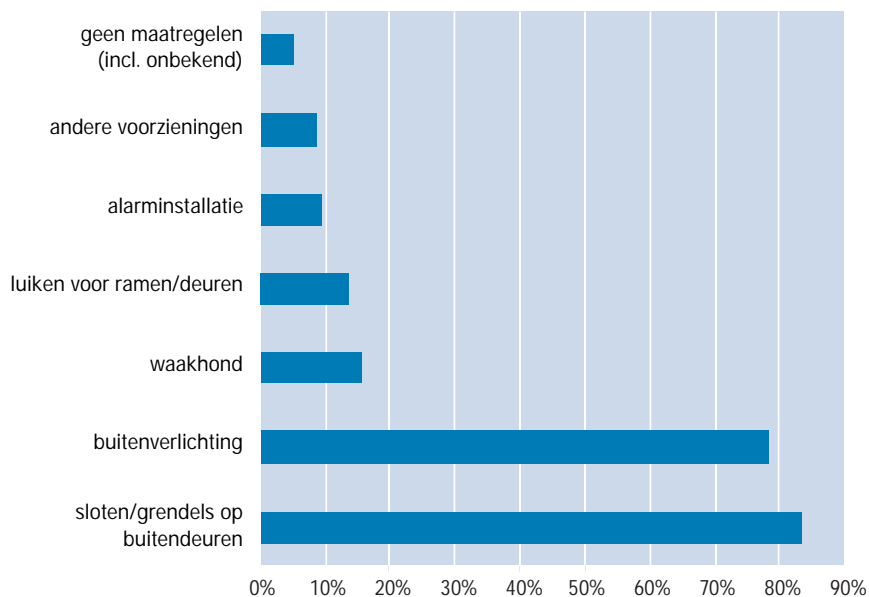
Mensen, bedrijven en instellingen kunnen verschillende maatregelen treffen om te voorkomen dat zij slachtoffer worden van criminaliteit. In de CBS-slachtofferenquêtes wordt een aantal algemene vragen gesteld over maatregelen ter voorkoming van inbraak, maatregelen tegen fietsdiefstal, tegen diefstal van of uit de auto en over het eventueel aanpassen van het uitgaansgedrag. Ook in de PMB wordt gevraagd naar preventiemaatregelen in en rond de woning en naar 'vermijdingsgedrag'. Of zulke maatregelen ook daadwerkelijk preventief werken, valt echter niet zonder meer af te leiden, al was het alleen maar omdat niet altijd bekend is of ze vóór of na een eventueel slachtofferschap zijn genomen. Preventiemaatregelen kunnen ook worden genomen door een slachtoffer op advies van de politie. In de PMB wordt daarover aan slachtoffers een vraag gesteld. In de slachtofferenquêtes onder bedrijven en in de Monitor Bedrijven en Instellingen zijn eveneens vragen opgenomen over het treffen van beveiligingsmaatregelen en het gebruikmaken van advisering hierover.

3.3.1 Maatregelen van burgers

Maatregelen tegen inbraak

Volgens de CBS-enquêtes worden bij meer dan 90% van alle inwoners thuis maatregelen genomen om inbraak te voorkomen. Het betreft dan vooral hang- en sluitwerk (bij vier op de vijf inwoners) en buitenverlichting (bij driekwart van de inwoners; zie figuur 3.5). Het percentage inwoners dat deze maatregelen neemt, is de laatste jaren licht geste-

Figuur 3.5 Maatregelen van burgers tegen inbraak, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.9 in bijlage 4.

Bron: CBS

gen.¹¹ Ook hebben steeds meer inwoners een alarminstallatie. De PMB laat sinds 1993 een vrijwel voortdurende stijging zien van voorzieningen als extra hang- en sluitwerk, extra buitenverlichting of inbraakalarm (zie tabel 3.10 in bijlage 4).

Bij langere afwezigheid worden bij zeven van de acht inwoners extra maatregelen getroffen. De belangrijkste voorzorg bestaat uit 'sociale controle': bij acht van elke tien inwoners wordt aan bekenden gevraagd om een oogje in het zeil te houden. Bij de helft van de burgers worden thuis waardevolle spullen opgeborgen en bij twee van de vijf blijft het licht branden. Het percentage burgers waar deze en andere maatregelen worden genomen, is in de periode 1995-2004 vrijwel gelijk gebleven. Bij ruim een op de acht burgers worden geen voorzieningen getroffen bij langere afwezigheid.

11 Het zijn overigens niet altijd de inwoners zelf die de maatregelen treffen. In huurwoningen gebeurt dit vaak door de woningbouwcorporaties.

Maatregelen tegen fietsdiefstal en autodelicten

Het overgrote deel van de fietsbezitters neemt volgens de CBS-enquêtes maatregelen om diefstal te voorkomen of de opsporing bij diefstal te bevorderen. Het belangrijkste is het gebruik van een slot: meer dan vier van de vijf fietsbezitters heeft een (deugdelijk) slot op de fiets. Dit aandeel is de laatste jaren iets toegenomen. Daarnaast heeft een op de vier fietsbezitters een postcode op de fiets laten graveren en heeft een vijfde de belangrijkste gegevens vastgelegd door een fietsregistratiekaart. Het gebruik van een gegraveerde postcode en fietsregistratiekaart is de laatste jaren juist afgenomen.

De helft van alle autogebruikers¹² heeft een auto met een alarminstallatie of startonderbreker. Dit aandeel is de laatste jaren sterk gestegen, mede omdat er steeds meer auto's op de markt zijn die al een alarminstallatie of startonderbreker hebben.

Preventieadviezen aan burgers

In de PMB wordt aan slachtoffers van een voorval waarbij een proces-verbaal bij de politie is ondertekend, gevraagd of de politie daarbij een preventieadvies gaf. In 2004 gebeurde dit bij 23% van alle ondertekende processen-verbaal (ongeacht het soort delict). Vanaf 2001 ligt dit percentage beduidend lager dan in voorgaande jaren. In 1995 werd dit advies nog bij een op de drie processen-verbaal gegeven.

3.3.2 Maatregelen door bedrijven en instellingen

De meest recente gegevens stammen uit 2004 en zijn afkomstig van de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2004. Verreweg de meeste bedrijven nemen preventieve maatregelen. Van de bouwbedrijven geeft twee derde (66%) aan zich tegen criminaliteit te wapenen. In de vier andere onderzochte sectoren (detailhandel, horeca, vervoer en communicatie en diensten) ligt dit aandeel nog hoger, variërend van 73 tot 81%. De meeste bedrijven concentreren zich in de aard van de maatregelen op technische hulpmiddelen, zoals een alarminstallatie en extra sloten op de deur. In de sector dienstverlening komt ook de persoonlijke bewaking/beveiliging voor.

Er is een sterke samenhang tussen de grootteklasse van een bedrijf en het preventiebeleid. Naarmate de grootte van een bedrijf toeneemt, worden meer preventiemaatregelen getroffen. Luid en stil alarm en extra sloten zijn de meest gebruikte maatregelen ter voorkoming van criminaliteit. Uit de MCB komt ook naar voren dat het aantal bedrijven dat advies

12 De in deze publicatie gebruikte definitie ('hoofdgebruiker van een auto') is toegespitst op dit onderzoek en hoeft niet overeen te komen met andere door het CBS gebruikte definities van autobezit of -gebruik. De gegevens over 1997 en later kunnen afwijken van die over eerdere jaren doordat in POLS slechts één persoon per huishouden wordt geënquêteerd, tegenover twee personen per huishouden in de ERV.

Box 3.2 Overvalcriminaliteit

In het Landelijk Overvallen Registratie Systeem (LORS), dat bij de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI) van het Korps landelijke politiediensten (KLPD) in beheer is, wordt centraal informatie bijgehouden over in Nederland gepleegde overvallen. De berichtgeving is afkomstig van de regionale politiekorpsen.

Onder een overval wordt verstaan:

'het met geweld of onder bedreiging van geweld wegnemen of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen die zich in een afgeschermd ruimte bevinden of op een gepland/georganiseerd (waarde)transport, of de poging daartoe.'

Indien de daders niets hebben buitgemaakt, is sprake van een *poging* tot overval. Is er iets meegenomen (hoe gering dan ook), dan is sprake van een *geslaagde* overval. Uit de definitie van een overval blijkt dat er drie voorwaarden zijn waaraan een voorval moet voldoen om geregistreerd te worden in het LORS. Allereerst moet sprake zijn van het wegnemen of afpersen van enig goed, of een poging daartoe. Ook moet sprake zijn van gebruik van geweld of van dreiging met geweld. Dit houdt in dat slachtoffers door geweld of geuite bedreigingen tot afgifte van enig goed zijn gedwongen door de dader(s), of dat zij het wegnemen van de buit moeten gedogen. Voorbeelden hiervan zijn: de caissière die onder bedreiging van een steekwapen de inhoud van de kassa moet afgeven. Of de bewoner die onder bedreiging van een vuurwapen de sleutel van de kluis in zijn woning moet afgeven. Of de bus- of taxichauffeur die tijdens de rit onder bedreiging van geweld gedwongen wordt geld af te geven. Ten slotte moet sprake zijn van een afgeschermd ruimte waarin de overval plaatsvindt. Daarmee worden overvallen bedoeld die gepleegd worden in banken, winkels, woningen, benzinestations en dergelijke. Een uitzondering vormen de geplande of georganiseerde waardetransporten. Hiertoe wordt gerekend het vervoeren van geld of andere waardevolle goederen op straat die in verband kunnen worden gebracht met de uitoefening van een beroep. Enkele voorbeelden van een gepland/georganiseerd waardetransport zijn: een ondernemer die geld van zijn bedrijf naar de bank

brengt, een professionele geldloper en een bezorger van maaltijden (de 'pizzakoerier').

Winkeldiefstallen of woninginbraken en berovingen op straat vallen niet onder overvallen. Ook ramkraken worden niet in het LORS geregistreerd.

Ontwikkeling

In de periode 1996-2003 bedraagt het totale aantal geregistreerde overvallen ruim 19.000 (zie figuur 3.6). Dit komt neer op een jaargemiddelde van 2.430. Het aantal overvallen is vanaf 1996 tot 2000 gestegen van ruim 2.000 tot bijna 2.800 per jaar. Daarna treedt een daling in. In 2003 zijn bijna 2.400 overvallen geregistreerd. Het oplossingspercentage is nagenoeg constant. Een op de drie overvallen wordt jaarlijks opgelost. Een op de vijf gepleegde overvallen mislukt.

Per sector

Vier van de tien overvallen worden gepleegd op bedrijven in de detailhandel (zie figuur 3.7). Van alle sectoren heeft deze sector het vaakst te maken met overvalcriminaliteit. Hierbij gaat het in de helft van de gevallen om overvallen op winkels, en in een kwart van de gevallen om overvallen op benzinestations. Ook woningen en horeca (beide 19%) zijn relatief vaak het doelwit van overvallers.

Per tijdstip, dag van de week en periode van het jaar

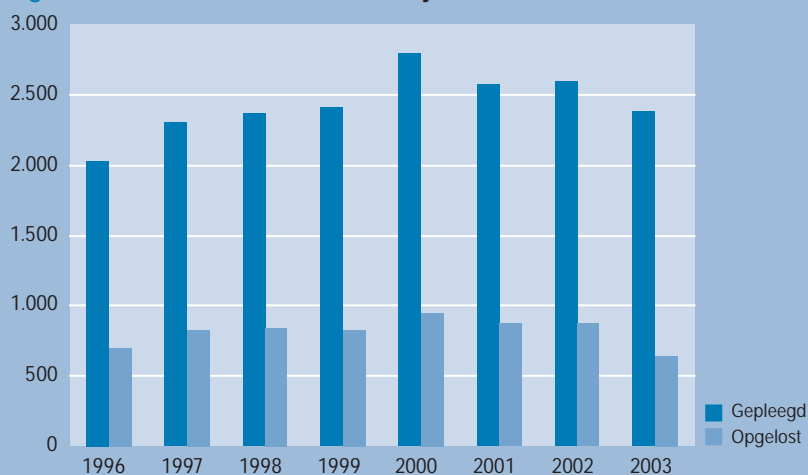
Winkels worden hoofdzakelijk overdag overvallen, wat uiteraard verband houdt met de tijden van openstelling. De meeste overvallen op winkels worden gepleegd tussen 15.00 en 18.00 uur met een uitloop naar 21.00 uur in verband met de koopavond. Financiële instellingen worden meestal 's ochtends tussen 9.00 en 12.00 uur overvallen. Benzinestations en particuliere waardetransporten echter zijn vooral 's avonds doelwit (beide tussen 18.00 en 21.00 uur). Ook horecabedrijven worden vooral in de loop van de avond en nacht (tussen 21.00 en 3.00 uur) geconfronteerd met overvalcriminaliteit.

Vrijdag is de favoriete overvaldag (18%). Omdat veel doelwitten op zondag dicht zijn, worden op die dag van de week beduidend minder overvallen gepleegd (10%). Bij een groot aantal sectoren worden de meeste overvallen gepleegd in de wintermaanden.

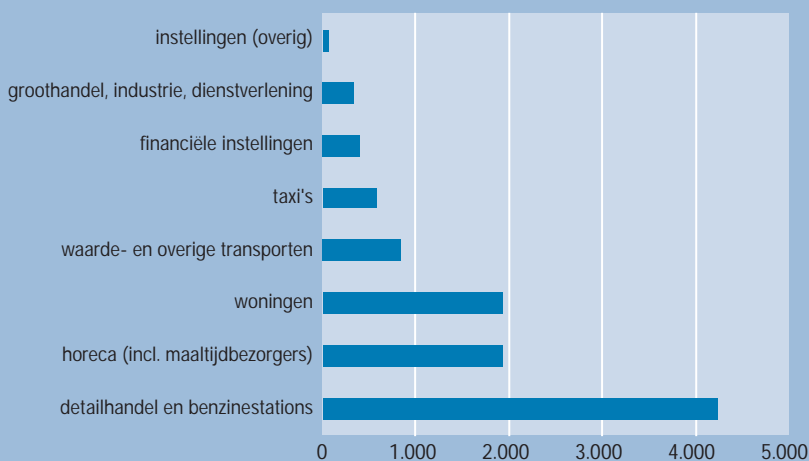
Box 3.2 (vervolg)

Figuur 3.6 Overvalcriminaliteit in de jaren 1996-2003

Bron: LORS-KLPD-DNRI: Overvallen in Nederland. Jaaroverzicht 2003.

Figuur 3.7 Overvallen per sector over de periode 2000-2003

Bron: LORS-KLPD-DNRI: Overvallen in Nederland. Jaaroverzicht 2003

Waargenomen daders

Het aantal door getuigen en/of slachtoffers waargenomen daders geeft een indicatie van het aantal bij een overval betrokken daders. In werkelijkheid kan het aantal daders hoger zijn omdat bij een over-

val soms niet alle daders worden waargenomen. Te denken valt aan medeplegers die op de uitkijk staan, of aan personen die klaarstaan met een vluchtauto. Bij ruim vijf van alle tien overvallen uit 2002 en 2003 zijn twee of meer daders waargenomen. Per sector

Box 3.2 (vervolg)

zijn er wel verschillen. Omdat bij overvallen op woningen soms ook slachtoffers voor enige tijd onder controle moeten worden gebracht dan wel omdat de buit niet direct voorhanden is, worden dit soort overvallen relatief vaak gepleegd door meerdere daders. Bij circa driekwart van dit soort overvallen zijn twee of meer daders waargenomen. Ook waardetransporten worden meestal door meer dan één dader overvallen. Overvallen op postagentschappen, snackbars, tabakszaken, benzinestations, slijterijen, kledingzaken, drogisterijen en medische en zorginstellingen kennen relatief vaker maar één dader.

Slachtoffers

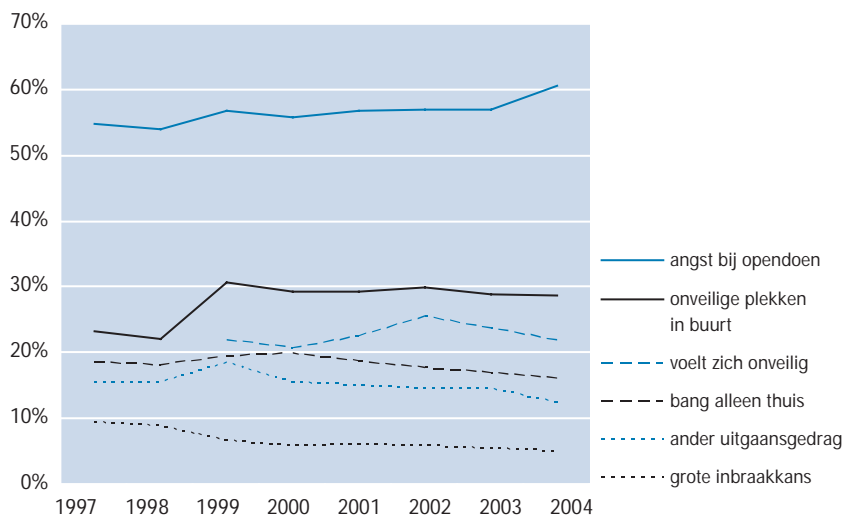
Het aantal in 2002 en 2003 bij overvallen betrokken slachtoffers bedroeg in totaal bijna 5.000. Bij twee van de drie overvallen is één slachtoffer betrokken. Bij ruim 600 overvallen vielen gewonden onder de slachtoffers en bij 17 overvallen waren er ook dodelijke slachtoffers te betreuren.

Bij lang niet alle slachtoffers kan overigens kort na een overval letsel worden vastgesteld. Verborgен letsel, vooral de traumatische ervaring, wordt vaak niet direct na de overval door de politie waargenomen en daarom niet altijd als aanvullende informatie in het LORS geregistreerd. Het aantal gewonde slachtoffers ligt daarom vermoedelijk nog een stuk hoger.

Gebruikte wapens

Het meest gebruikte wapen is een schietwapen. Dit kan zowel een echt wapen als een imitatiewapen zijn. In ruim de helft van de overvallen die over de periode 2000-2003 zijn geregistreerd, is hiervan gebruikgemaakt. Na het schietwapen is het steekwapen het meest favoriet. Bij een op de vier overvallen is hiervan gebruikgemaakt.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat bij circa 15% van alle overvallen gebruik is gemaakt van een combinatie van vuur-, slag- en/of steekwapens.

Figuur 3.8 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, 1997-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.11 in bijlage 4.

Bron: CBS

inwint over criminaliteitsbestrijding, per sector uiteenloopt en groeit naarmate de ernst van de problematiek toeneemt. Toch blijft het een minderheid van de bedrijven die advies inwint. De aard van het advies ligt vooral op het technische vlak. Elektronische preventie en diefstalpreventie overheersen. Het percentage bedrijven dat advies inwint, is het hoogst in de sector detailhandel (25%), gevolgd door de sector horeca (21%), de sector vervoer en communicatie (19%) en de sectoren financiële en zakelijke dienstverlening (17%) en bouw (12%).

3.4 Onveiligheidsgevoelens

Over onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit zijn uit de CBS-enquêtes gegevens beschikbaar over een reeks van jaren¹³ (zie figuur 3.8). Ook in de PMB wordt hierover een aantal vragen gesteld. Volgens de CBS-enquêtes voelde ruim een op de vijf inwoners van 15 jaar en ouder in 2004 zich in het algemeen wel eens onveilig. Dit is minder dan in beide voorgaande jaren. Ruim een op de zes inwoners gaf aan wel eens bang alleen thuis te zijn. In het midden van de jaren tachtig was dit aandeel het hoogst. Daarna is dit aandeel vrijwel voortdurend afgenomen. Als er 's avonds laat onverwachts wordt aangebeld, zou 60% van de bevolking niet zomaar opendoen. Dit aandeel is de laatste jaren juist licht toegenomen.

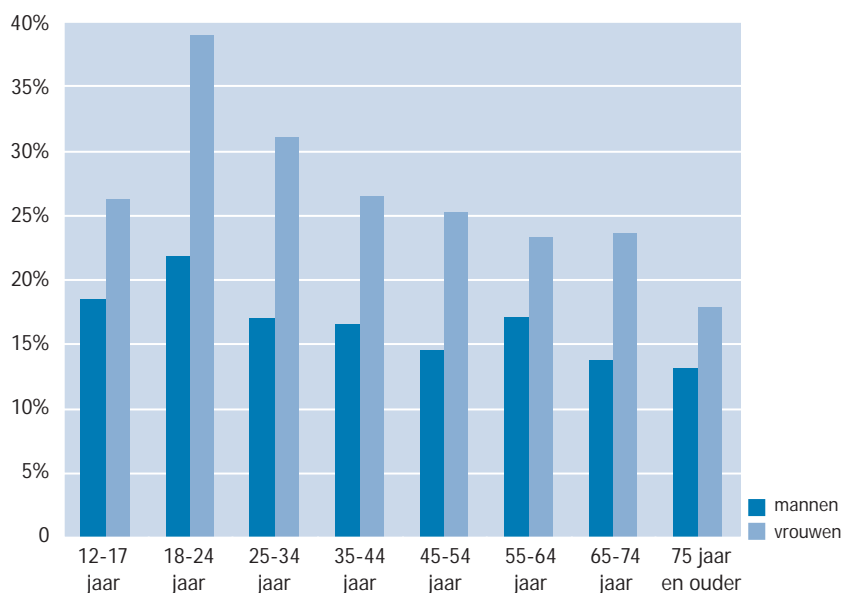
Een op de twintig inwoners achtte in 2004 de kans groot dat er thuis wordt ingebroken. In 1997 was dat nog een op de elf. Bijna drie van de tien inwoners vonden in 2004 dat er in hun wijk of buurt plekken zijn waar zij 's avonds liever niet alleen zouden komen. Tussen 1982 en 1993 is dit aandeel toegenomen van 28 tot 35%; daarna lijkt een lichte daling in te zetten.¹⁴

Het overgrote deel van de inwoners (88%) zag geen reden om het uitgaansgedrag aan te passen om te voorkomen dat men slachtoffer zou worden van een misdrijf. Voorzover men dat wel deed, was dit vooral door 's avonds niet meer alleen weg te gaan, door (ook) niet meer op bepaalde plaatsen te komen en door minder vaak of helemaal niet meer uit te gaan.

¹³ Sinds 1982 werden in de ESM (zie bijlage 2) drie vragen gesteld over dit onderwerp, vanaf 1992 werd in de ERV hieraan een vraag over uitgaansgedrag toegevoegd, terwijl dit onderwerp in POLS is uitgebreid (sinds 1997 met een vraag over inbraakrisico, vanaf 1999 met een vraag over zich onveilig voelen in het algemeen). Niet alle vragen zijn echter in alle enquêtes in dezelfde context gesteld. Dit geldt vooral voor de vraag naar 'enge plekken'. Deze vraag was in 1997 en 1998 in POLS opgenomen in de basisvragenlijst in de context van kenmerken van de woning en de woonomgeving en niet, zoals bij de ERV en in POLS vanaf 1999, bij overige vragen over onveiligheid en preventief gedrag.

¹⁴ Doordat de betreffende vraag in 1997 en 1998 in een andere context is gesteld, is dit aandeel in die jaren aanzienlijk lager dan en niet vergelijkbaar met de voorgaande en volgende jaren.

Figuur 3.9 Onveiligheidsgevoelens naar geslacht en leeftijd, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.13 in bijlage 4.

Bron: CBS

Tot 2003 voelde rond 30% van de bevolking zich volgens de PMB wel eens onveilig. Dit aandeel is in 2004 gedaald naar 27%. Voelde in 1995 nog 7% zich zelfs vaak onveilig, in 2004 is dat percentage gedaald naar 4,4%¹⁵ (zie tabel 3.12 in bijlage 4). Meer nog dan in de CBS-enquêtes wordt vermijdingsgedrag in de PMB beschouwd als een uiting van onveiligheidsgevoelens. Zo vermeed in de jaren 1993-2001 ruim 10% van de inwoners vaak bepaalde plekken in de woonplaats en reed of liep 10% vaak om. In 2004 liggen deze percentages lager. In 2004 deed 17% 's avonds de deur niet open voor onbekende bellers, wat meer is dan in 1993, maar iets minder dan in 2002. Van de inwoners laat 17% in 2004 waardevolle spullen thuis ter voorkoming van diefstal, een afname sinds 1993. De meest voorkomende van de gevraagde vormen van vermijdingsgedrag is dat ouders hun kinderen verbieden om bepaalde plaatsen te bezoeken. Ruim 20% van de ouders deed dat in 2004. Vanaf 1993 is dit aandeel tot 2001 steeds gestegen tot 26%; daarna is het weer gedaald. Worden alle onveiligheidsgevoelens samen uitgedrukt in één totaalscore, dan blijft deze in de periode 1993-2004 vrijwel gelijk.¹⁶

15 Deze vraag is in POLS en in de PMB identiek. Ook hier kan de hogere score in POLS worden toegeschreven aan de afwijkende, algemene context van vragen over de woning en woonomgeving.

16 De stijging in het percentage inwoners dat zich onveilig voelt volgens de CBS-enquêtes, heeft zich vooral voorgedaan in het laatste kwartaal van 2001. In deze periode hadden de aanslagen van 11 september in de Verenigde Staten plaats. De PMB is gehouden in het eerste kwartaal van 2001; dit is aldus een mogelijke verklaring voor het feit dat er volgens de PMB geen stijging is.

Evenals bij slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit zijn er verschillen in onveiligheidsgevoelens tussen verschillende bevolkingsgroepen. Zo blijkt uit de CBS-enquêtes dat vrouwen zich in alle opzichten (veel) onveiliger voelen dan mannen. De gevoelens van onveiligheid zijn het grootst in de leeftijdscategorie van 18-24 jaar. Naarmate de leeftijdscategorie hoger wordt, neemt het gevoel van onveiligheid af (zie figuur 3.9).

Gevoelens stroken echter niet altijd met de waargenomen slachtoffer-risico's of met het feitelijke slachtofferschap. Zo voelen veel oudere vrouwen zich onveilig, maar lopen zij feitelijk relatief weinig risico om slachtoffer te worden. Men spreekt in dit verband wel van de 'paradox van de slachtofferangst'.

3.5 Slachtofferhulp

Slachtoffers kunnen bij emotionele, lichamelijke of materiële gevolgen zo nodig een beroep doen op instanties om hulp te krijgen. Volgens de Richtlijn-Terwee moet de politie bij aangifte de slachtoffers op de mogelijkheid van slachtofferhulp wijzen. In het algemeen doen weinig slachtoffers een beroep op een hulpverlenende instantie. Als zij dit al doen, betreft het vooral delicten waarbij vaker sprake is van lichamelijk letsel, van meer financiële schade of van ernstigere emotionele gevolgen. Slachtoffers van geweldsdelicten, inbraken en doorrijden na een ongeval doen dit vaker dan slachtoffers van andere delicten. Bij fietsdiefstal, diefstal uit de auto, overige diefstal en vandalisme wordt zelden een beroep gedaan op een hulpverlenende instantie.

Uit de PMB komt naar voren dat vooral slachtoffers van mishandeling en (vrouwelijke) slachtoffers met emotionele problemen als gevolg van hun slachtofferschap relatief vaak een beroep doen op professionele hulpverlening, zoals de Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG), een therapeut of Bureau Slachtofferhulp. Aan huisartsen of andere hulpverleners wordt minder vaak hulp gevraagd. Oudere slachtoffers met emotionele problemen als gevolg van hun slachtofferschap doen minder vaak een beroep op professionele hulp. Het wijzen door de politie op de mogelijkheid van slachtofferhulp gebeurt de laatste jaren veel vaker: volgens de PMB werd in 1993 bij 11% van alle aangiften door de politie hierop gewezen, in 2002 was dit aandeel met 33,4% bijna verdrievoudigd. In 2004 ligt het percentage weer wat lager: 30,1%.

Het al dan niet doorverwijzen hangt ook samen met de gevolgen voor en de behoefte aan hulp en opvang van de slachtoffers. Uit gegevens van de PMB blijkt dat dit bij geweld (vooral mishandeling), beroving, inbraak en autodiefstal relatief vaak gebeurt.

Slachtofferhulp heeft in 2003 in een recordaantal zaken hulp verleend aan slachtoffers van een misdrijf of een verkeersongeval. In totaal gaat het om

ruim 84.000 zaken. In 2000 ging het nog om ruim 80.000 zaken (zie staat 3.4). De categorie waarin de meeste slachtoffers worden geholpen, zijn geweldsdelicten.¹⁷ Sinds 2000 is deze categorie met 7.000 zaken toegenomen. Er lijkt dan ook sprake te zijn van een trend. Geweld levert daarmee het grootste aantal slachtoffers dat voor hulp aanklopt. De omvang van verkeers- en vermogenszaken (onder meer diefstal en inbraak) is ongeveer gelijk gebleven (beide ruim 20.000) en het aantal zedenzaken (ruim 4.000) is weer iets afgenomen.

Mannen die een beroep doen op Bureau Slachtofferhulp melden zich meestal (in 38% van de gevallen) na een geweldsmisdrijf. Ook worden zij vaak (29%) geholpen na een verkeersongeval. Van de mannelijke slachtoffers in de leeftijd jonger dan 20 jaar meldt twee derde zich na een geweldsmisdrijf. Zij zijn ook volgens de slachtofferenquêtes de grootste risicogroep. Ruim de helft van de mannelijke slachtoffers van 65 jaar en ouder kreeg hulp bij de afhandeling van een vermogensmisdrijf.¹⁸ Vrouwen kloppen vaker dan mannen aan bij de georganiseerde slachtofferhulp. De helft van de vrouwelijke slachtoffers onder 50 jaar deed dat

Staat 3.4 Door vrijwilligers van Slachtofferhulp Nederland verleende hulp aan slachtoffers van een misdrijf of verkeersongeluk

	1999	2000	2001	2002	2003
totaal	81.777	80.662	83.108	81.337	84.212
waarvan					
geweld	24.948	25.220	27.572	29.890	31.886
zeden	5.256	4.768	4.713	4.527	4.360
verkeer	20.311	20.415	20.756	19.936	20.493
vermogen	25.134	23.932	23.786	20.918	21.023
anders/geen delict	6.128	6.329	6.281	6.066	6.450

Bron: Slachtofferhulp Nederland

na een geweldsmisdrijf. Van de vrouwelijke slachtoffers van zedenmisdrijven was in 2003 ruim 40% jonger dan 20 jaar. Van de vrouwen boven 65 jaar was bijna twee derde slachtoffer van een vermogensmisdrijf. Slachtoffers van huiselijk geweld weten steeds vaker contact te leggen met Slachtofferhulp: van 1.450 in 2001 tot 4.300 in 2003. In dat laatste jaar zijn het vooral vrouwen (86%) die om hulp vroegen. Het ging daarbij meestal om gevallen van fysiek geweld met of zonder letsel, aanranding of verkrachting.

17 Van alle slachtoffers van een geweldsmisdrijf deed in 2003 circa 1 op 33 slachtoffers een beroep op Bureau Slachtofferhulp.

18 Van alle slachtoffers van een vermogensmisdrijf deed in 2003 circa 1 op 100 slachtoffers een beroep op Bureau Slachtofferhulp.

De politie speelt nog steeds een grote rol in de verwijzing naar een Bureau Slachtofferhulp. Ruim driekwart van alle personen die hulp kregen, kwam via de politie in contact met het Bureau. Op eigen initiatief kwam 15%.

3.6 Delicten: slachtofferenquêtes, 1980-2004

Slachtofferenquêtes hebben onder meer tot doel meer inzicht te krijgen in de omvang en de ontwikkeling van de verborgen criminaliteit. Dit *dark number* omvat dat deel van de criminaliteit dat zich aan de waarneming van politie en justitie onttrekt, omdat er geen aangifte wordt gedaan of omdat de politie om wat voor reden dan ook geen proces-verbaal opmaakt. In de CBS-slachtofferenquêtes wordt niet alleen gevraagd of men slachtoffer is geworden van bepaalde delicten, maar ook of deze gebeurtenissen aan de politie zijn gemeld en of daarbij een document is ondertekend. Hiermee kan een beeld worden verkregen van de omvang van een deel van het *dark number*. In de CBS-slachtofferenquêtes wordt alleen aan personen van 15 jaar en ouder gevraagd of ze slachtoffer geweest zijn van een delict. Bedrijven en instellingen maken geen deel uit van de ondervraagden. Voor het meten van de gepleegde (en niet-geregistreerde) criminaliteit onder bedrijven en instellingen worden aparte enquêtes gehouden (zie paragraaf 3.2).

Op basis van de slachtofferenquêtes maakt het CBS landelijke schattingen. Opgemerkt zij dat in de enquête veelal naar gewelds- en diefstaldelicten en vernielingen wordt gevraagd. Delicten zoals bijvoorbeeld verkeersdelicten of Opiumwetmisdriven worden veelal bekend door eigen opsporingsactiviteiten van de politie. Deze zogeheten 'slachtofferloze delicten' zijn niet in de enquête terug te vinden.

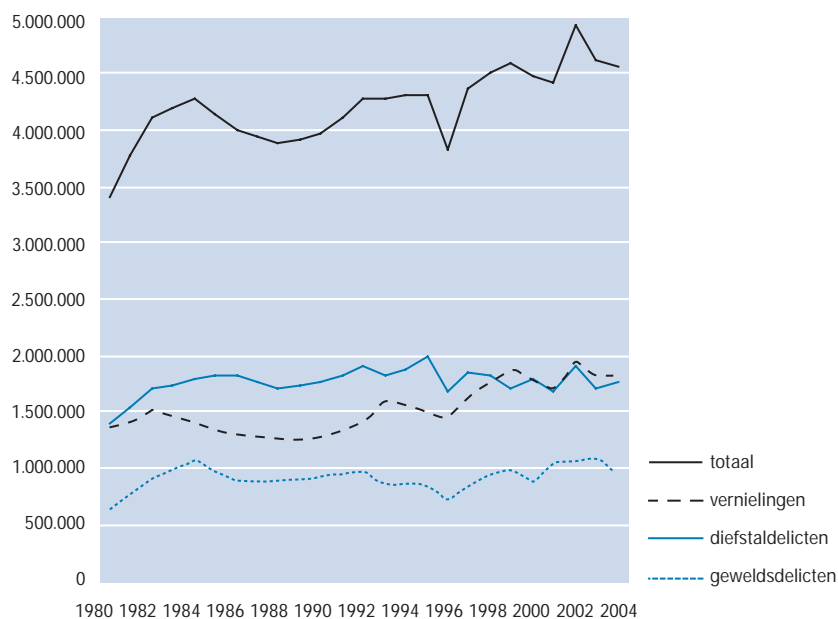
Hierna worden de resultaten van de CBS-slachtofferenquêtes globaal op drie niveaus besproken. Eerst worden schattingen gemaakt van de aantallen delicten (in totaal en op categorieniveau), vervolgens wordt nagegaan in hoeverre deze delicten door of namens de slachtoffers zijn gemeld bij de politie, en ten slotte bij hoeveel delicten daarbij een document is ondertekend.

Hoewel getracht is de vraag in de enquête naar een bepaald misdrijf overeen te laten stemmen met de juridische kwalificatie van een misdrijf in de Politiestatistiek, lukt dit niet altijd. Bij vergelijkingen tussen geschatte aantallen delicten uit de enquête en de aantallen uit de Politiestatistiek gaat het dan ook niet zozeer om absolute aantallen als wel om de richting van de ontwikkelingen.

Geschat aantal delicten

De bevolking van 15 jaar en ouder in Nederland krijgt volgens de slachtofferenquêtes de laatste jaren te maken met naar schatting tussen de 4,5 en ruim 5 miljoen delicten. In 2004 is het geschatte aantal ruim 4,7 miljoen. De ontwikkeling van het aantal delicten laat sinds 1980 een wisselend verloop zien (zie figuur 3.10).

Figuur 3.10 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden),*
1980-2004

* Schattingen op basis van de slachtofferenquêtes.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 3.15 en 3.16 in bijlage 4.

Bron: CBS

Tot 1984 nam het aantal delicten volgens de slachtofferenquête sterk toe tot meer dan 4,5 miljoen. Tussen 1984 en 1988 daalde het aantal geleidelijk, waarna tot 1992 opnieuw een stijging optrad tot een vergelijkbaar niveau als dat van 1984. Vanaf 1993 is het totale aantal delicten, met gemiddeld ruim 1% per jaar, licht gestegen tot bijna 5,1 miljoen in 2002, het hoogste niveau van de afgelopen jaren. Daarna is het aantal delicten weer iets afgenomen.

Hoewel het totale aantal geschatte delicten in recente jaren vergelijkbaar is met of zelfs hoger ligt dan in 1984, is het aantal delicten per 100 inwoners van 15 jaar en ouder door de toename van de bevolking gedaald van 40 in 1984 tot rond 36 in 2004.

Het totale aantal geschatte geweldsdelicten tegen personen schommelt volgens de slachtofferenquêtes in de onderzochte periode tussen 700.000 (in 1980) en 1,1 miljoen (in 1984, 2002 en 2003). De geschatte aantallen mishandelingen en bedreigingen bereiken in 2003 het hoogste niveau van de afgelopen tien jaren. In 1996 kwam met 6 geweldsdelicten per 100 inwoners van 15 jaar en ouder naar verhouding evenveel geweld

tegen burgers voor als in 1980. Na 1996 zet zich weer een duidelijke stijging in tot ruim 8 geweldsdelicten per 100 inwoners in de periode 2001-2003. In 2004 is dit aandeel weer iets gedaald.

Het grootste deel van alle delicten tegen burgers bestaat uit diefstal-delicten: ruim 13 delicten per 100 inwoners van 15 jaar en ouder.

Fietsdiefstallen vormen hiervan het grootste deel. Tussen 1980 en 1995 is het totale aantal diefstaldelicten vrijwel doorlopend toegenomen. In 1995 waren er meer diefstaldelicten dan ooit (bijna 2 miljoen); na 1995 neemt het aantal af tot ruim 1,7 miljoen in 2003 en 2004.

Het aantal vernielingen (vooral aan auto's) is tussen 1984 en 1990 vrijwel continu gedaald en bereikte in dat laatste jaar het laagste niveau in de onderzochte periode. Daarna nam het geschatte aantal vernielingen, met een onderbreking in het midden van de jaren negentig, sterk toe tot bijna 2 miljoen in 2002.

Melding van delicten bij de politie

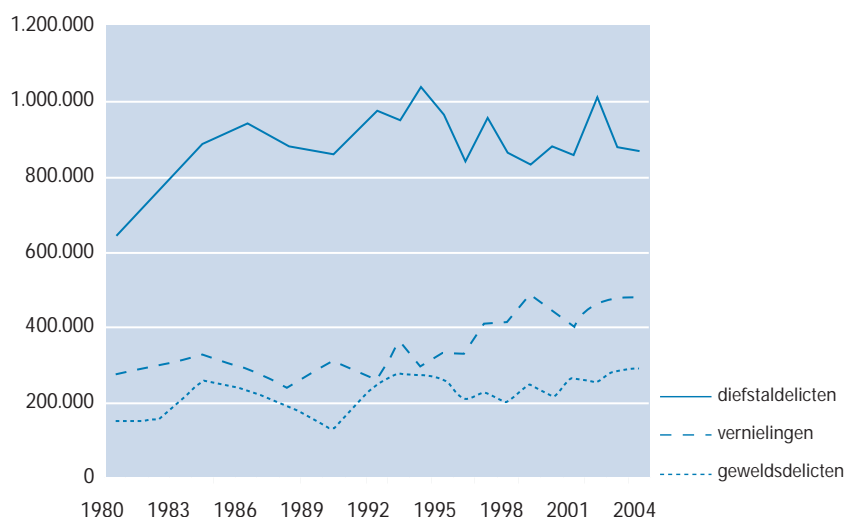
Het merendeel van de veelvoorkomende criminaliteit tegen burgers wordt niet bij de politie gemeld, en blijft daarmee dus 'verborgen' voor de opsporingsinstanties. Delicten die niet bij de politie worden gemeld, zijn volgens slachtoffers in de Politiemonitor Bevolking doorgaans niet zo belangrijk. Ook wordt als reden voor het niet-melden genoemd dat aangifte doen toch niets helpt, of dat het om geringe schade gaat. Omgekeerd noemen slachtoffers als belangrijkste redenen voor het wel melden van delicten dat er een bewijs voor de verzekering nodig is, dat de dader moet worden gepakt, of dat men aangifte doen een plicht vindt (Politiemonitor Bevolking 2003, landelijke rapportage, p. 60).

In 2004 werden volgens de CBS-slachtofferenquêtes naar schatting 1,7 miljoen voorvallen door of namens de slachtoffers aan de politie gemeld.¹⁹ Dit is vrijwel evenveel als in de voorgaande jaren. In procenten van het totale aantal delicten tegen burgers is het aandeel van bij de politie gemelde delicten vanaf 1998 licht en schoksgewijs toegenomen van circa 30% in het begin van de jaren tachtig tot rond 36% vanaf het midden van de jaren negentig.

Figuur 3.11 geeft een overzicht van veelvoorkomende delicten die bij de politie zijn gemeld. Van alle geweldsdelicten wordt 30% bij de politie gemeld; dit is minder dan gemiddeld. Vooral seksuele delicten en bedreigingen worden weinig bij de politie gemeld; van het aantal mishandelingen wordt ongeveer 40% gemeld. Het percentage gemelde geweldsdelicten was in 2004 iets hoger dan in de directe voorgaande jaren, maar in 1993 was dit met 32 het hoogste binnen de onderzochte periode.

¹⁹ Het aantal door de politie geregistreerde misdrijven ligt lager. Het cijfer van 2004 is nog niet bekend. In 2003 zijn 1,4 miljoen misdrijven door de politie geregistreerd.

Figuur 3.11 Delicten tegen burgers die bij de politie zijn gemeld,*
1980-2004

* Schattingen op basis van de slachtofferenquêtes.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.17 in bijlage 4.

Bron: CBS

Bij de diefstaldelicten is het aandeel van de delicten die bij de politie worden gemeld, sinds 1980 vrijwel continu gestegen, tot 55% in 1994; dit is duidelijk meer dan gemiddeld. In 1994 werden meer dan een miljoen diefstaldelicten gemeld. Na 1994 is het meldingspercentage bij diefstaldelicten tot rond of onder de 50 gezakt. De meeste inbraken worden bij de politie gemeld. Ook van diefstal uit de auto en van zakkenrollerij wordt relatief vaak melding gemaakt. Van fietsdiefstallen wordt minder dan de helft gemeld; bij overige diefstallen is dit aandeel zelfs minder dan een derde.

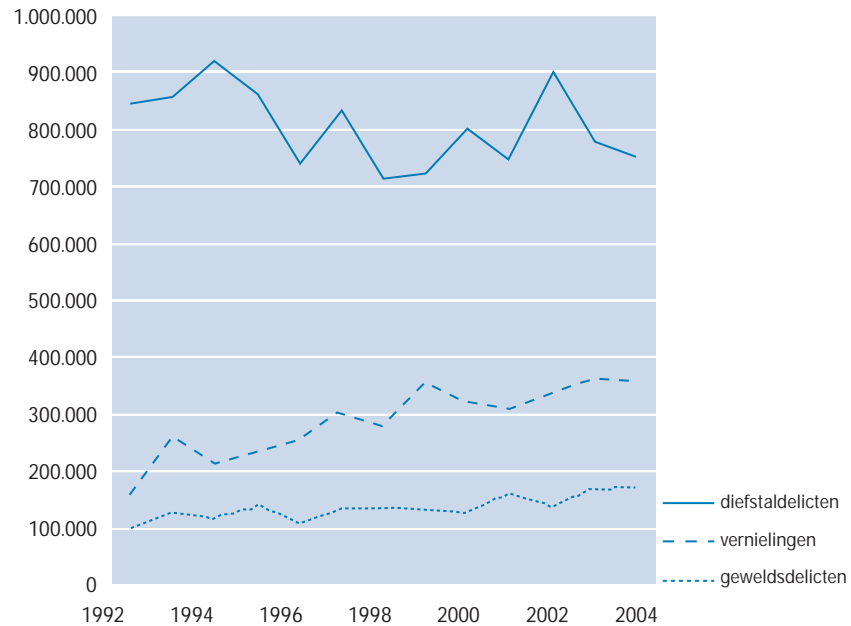
Het geschatte aantal gemelde vernielingen varieert in de loop van de tijd nogal. Het percentage gemelde vernielingen ligt de laatste jaren rond 25%.

Ondertekening van documenten

Tussen de 75 en 80% van de bij de politie bekende delicten leidt volgens de slachtoffers tot een ondertekend document, in hoofdzaak in de vorm van een proces-verbaal. Dit komt overeen met ruim een kwart van het totale aantal ondervonden delicten tegen burgers. Het gaat naar schatting jaarlijks om ongeveer 1,3 miljoen ondertekende documenten (zie figuur 3.12).

Het percentage delicten tegen burgers waarbij een document is ondertekend, is de laatste jaren zowel in verhouding tot het totale aantal delicten (28%) als in vergelijking met de bij de politie bekende delicten vrijwel stabiel gebleven (77%).

Figuur 3.12 Delicten tegen burgers waarbij een document is ondertekend,*
1992-2004

* Schattingen op basis van de slachtofferenquêtes.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.18 in bijlage 4.

Bron: CBS

Van de bij de politie bekende diefstal delicten krijgt bijna 90% een vervolg in een ondertekend document.²⁰ Dit betreft circa 45% van alle onderzochte vermogensdelicten. Het gaat daarbij naar schatting om tussen 700.000 en 800.000 vermogensdelicten per jaar.

Gemiddeld wordt meer dan 70% van de bij de politie bekende vernielingen vastgelegd in een schriftelijk document, ofwel een op de vijf onderzochte vernielingen. Sinds 1995 is het aantal vernielingen vastgelegd in een document toegenomen tot bijna 360.000. Beschadiging van de auto leidt iets vaker dan andere vernielingen tot een ondertekend document.

In het traject van voorval tot ondertekend document, zoals hier op basis van de resultaten uit de CBS-slachtofferenquêtes onder de bevolking is beschreven, neemt het aandeel van de diefstal delicten toe. Van alle (in Nederland) onderzochte delicten tegen burgers samen bestaat thans 37% uit diefstal delicten, 39% bestaat uit vernielingen en 20% van de delicten is een gewelddelict. Maar van de door of namens de slachtoffers bij de

²⁰ Zie voor nadere uitleg over de verhouding slachtoffergegevens en geregistreerde criminaliteit paragraaf 3.7.

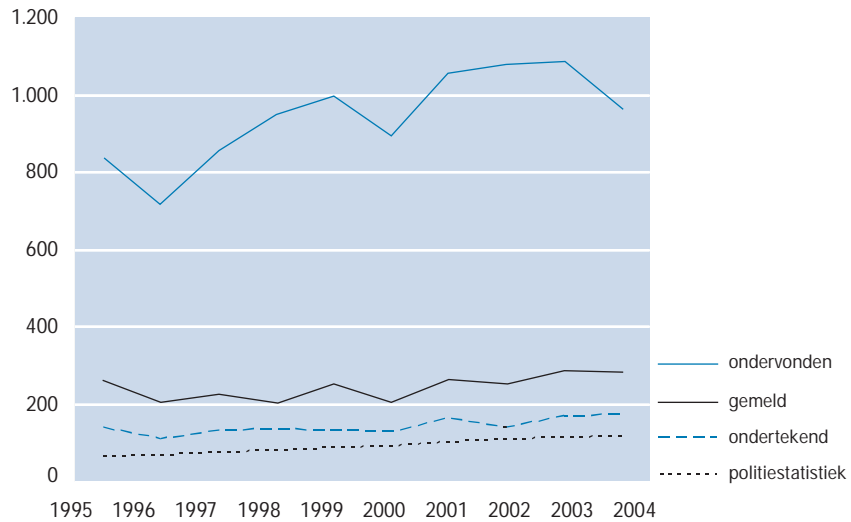
politie gemelde delicten tegen burgers bestaat 51% uit diefstaldelicten, terwijl het aandeel van vernielingen en geweldsdelicten is gedaald tot respectievelijk 28% en 17%. Van alle door of namens de slachtoffers ondertekende delicten bestaat 57% uit vermogensdelicten. Het aandeel van de vernielingen is 27% en het aandeel geweldsdelicten is 13%.

3.7 Verhouding tussen de slachtofferenquête en de Politiestatistiek, 1995-2004

Er bestaat a priori een verschil tussen de aantallen geschatte delicten uit de slachtofferenquêtes en de geregistreerde criminaliteit volgens de Politiestatistiek. Allereerst spelen verschillen in de omschrijving en de keuze van delicten een rol. In de Politiestatistiek staat de overtreding van een wetsartikel centraal, ongeacht of daarbij slachtoffers zijn betrokken. In enquêtes gaat het echter primair om zo duidelijk en eenduidig mogelijk omschreven gebeurtenissen die personen hebben meegemaakt, en die tevens aansluiten bij een juridische definitie. De overtreder(s) van de wetsartikelen is (zijn) daarbij van minder belang. Ook een schriftelijk en ondertekend document hoeft voor politie en slachtoffers niet hetzelfde te zijn: voor de politie vormt een (ondertekend) proces-verbaal, meestal het criterium voor een geregistreerd misdrijf, de basis voor mogelijk verdere juridische afwikkeling. Een volgens het slachtoffer ondertekend document is niet altijd een proces-verbaal, maar kan bijvoorbeeld ook een verklaring zijn ten behoeve van de verzekering. In slachtofferenquêtes worden slachtofferloze, zeer ernstige en 'zeldzame' delicten niet waargenomen. Bij de politie kunnen beleidsbeslissingen ten aanzien van prioriteiten in opsporing van delicten, ontwikkelingen rond automatisering en andere factoren van invloed zijn op aard en omvang van de geregistreerde criminaliteit. In het algemeen zijn hierdoor de geregistreerde criminaliteitscijfers van de Politiestatistiek wat lager dan de door de bevolking in de slachtofferenquêtes gemelde delicten (zie bijlage 2 voor een nadere beschouwing over de Politiestatistiek).

Verschillen zijn verder toe te schrijven aan methodologische factoren die inherent zijn aan slachtofferenquêtes, zoals verschillen in verslag- en onderzoeksperiode, geheugeneffecten bij respondenten, weegfactoren en dergelijke. Fluctuaties in het geschatte aantal ondertekende aangiften op basis van de slachtofferenquêtes hangen samen met het beperkte aantal waarnemingen in de steekproef en met de dienovereenkomstig grote betrouwbaarheidsmarges (zie verder bijlage 2 voor meer informatie over slachtofferenquêtes).

Figuur 3.13 Gewelddelicten volgens de slachtofferenquêtes en de Politiestatistiek, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.15 in bijlage 4.

Bron: CBS

Gewelddelicten

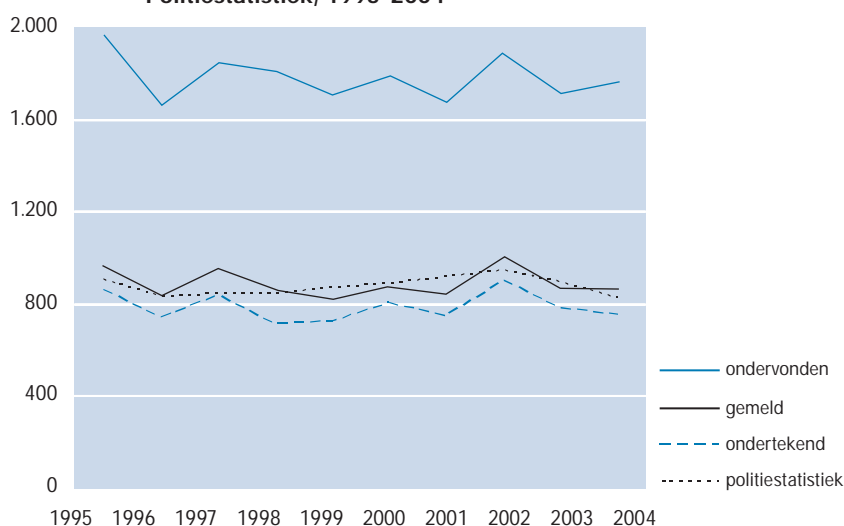
De groep gewelddelicten omvat voor de slachtofferenquêtes seksuele delicten, mishandeling en bedreiging.²¹ Voor de politie is gerekend met de CBS-standaardclassificatie (zie bijlage 5).

Figuur 3.13 toont voor geweldsmisdrijven de relatie tussen de Politiestatistiek en de slachtofferenquête.

Over de periode 1995-2004 stijgt zowel het geschatte aantal door burgers ondervonden delicten als het aantal door de politie opgemaakte processen-verbaal. Dat niet alle ondertekende delicten in de statistiek worden teruggevonden, zou kunnen duiden op het bestaan van een grijs gebied van delicten waarvan slachtoffers melden dat ondertekening heeft plaatsgevonden, maar die de politie vervolgens alsnog terzijde heeft gelegd. Deze verklaring houdt in dat (een deel van) het verschil tussen de slachtofferenquête en de Politiestatistiek een gevolg is van onderrapportage door de politie.

²¹ In de ERV en POLS zijn seksuele delicten omschreven als het op een kwetsende manier met seksuele bedoelingen worden aangeraakt of vastgepakt. In de ESM ging het om handtastelijkheden met seksuele bedoelingen tegen iemands wil. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen binnenshuis en buitenshuis. Diefstal met geweld valt in de CBS-enquêtes onder de diefstal delicten. Bij voorvallen met een sterke persoonlijke impact (zoals seksuele delicten) kunnen ook subjectieve ervaringen en de (wisselende) aandacht van de media van invloed zijn op de vraag of een bepaald voorval al dan niet als een delict wordt ervaren.

Figuur 3.14 Diefstaldelicten volgens de slachtofferenquêtes en de Politie-statistiek, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.15 in bijlage 4.

Bron: CBS

Diefstaldelicten

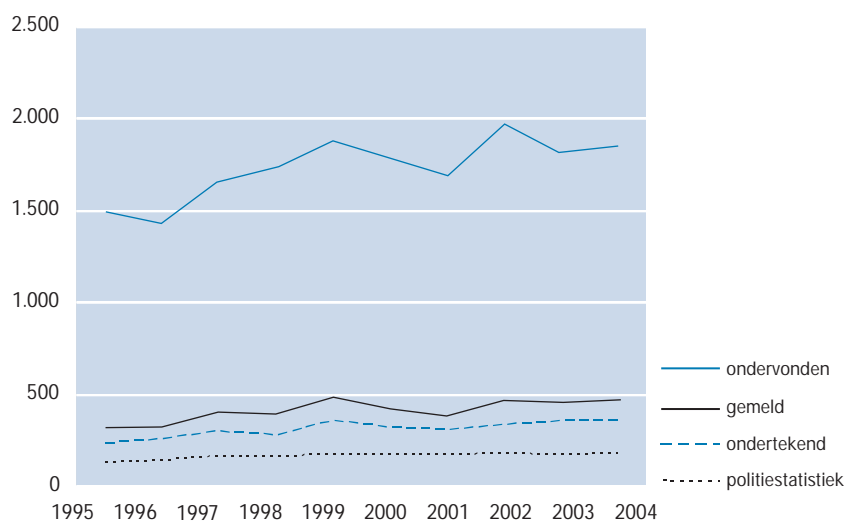
Figuur 3.14 toont voor diefstaldelicten de relatie tussen de Politie-statistiek en de slachtofferenquête. In de periode 1995-2001 daalt zowel het aantal volgens de slachtofferenquête ondervonden delicten als het aantal misdrijven volgens de Politie-statistiek. Na een piek in 2002 blijven deze aantallen vrijwel stabiel.

Bij dit delicttype is er een iets andere ontwikkeling te zien dan bij geweldsdelicten. Behalve dat de aantallen een stuk hoger zijn, zijn zij volgens de Politie-statistiek over de verslagperiode hoger dan de cijfers van de ondertekende documenten volgens de slachtofferenquêtes.

Hier kunnen twee factoren een rol spelen. De vermogensmisdrijven uit de Politie-statistiek omvatten meer soorten van misdrijven dan de enquête (heling, bedrog, fraude, enzovoort). Daarnaast omvat de Politie-statistiek ook vermogensmisdrijven waarvan bedrijven en instellingen slachtoffer zijn geworden, en die niet in de CBS-slachtofferenquêtes zijn meegenomen.

Vernielingen

Figuur 3.15 toont voor vernielingen de relatie tussen de Politie-statistiek en de slachtofferenquête in de periode 1995-2004. Er gaapt een groot gat tussen het aantal mensen dat zegt slachtoffer te zijn van vernieling, en de daadwerkelijke melding ervan aan de politie.

Figuur 3.15 Vernielingen volgens de slachtofferenquêtes en de

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 3.15 in bijlage 4.

Bron: CBS

In deze periode is de trend voor het totale aantal vernielingen tot en met 2004 stijgend, met enkele schommelingen, terwijl het aantal gemelde en ondertekende delicten volgens de slachtofferenquête vanaf 1999 vrijwel stabiel blijft. Ook de aantallen volgens de Politie-statistiek blijven relatief constant.

4 Criminaliteit en opsporing

A.Th.J. Eggen, A.M. van der Laan, B.J.M. Engelhard,
M. Blom, A.P.A. Broeders en S. Bogaerts

- In de periode 1960-2004 is het totale aantal geregistreerde misdrijven in Nederland vertienvoudigd.
- In 2004 is ongeveer een op de vijf geregistreerde misdrijven opgehelderd.
- Het aantal gehoorde verdachten is in de periode 1960-2004 verviervoudigd.
- In de afgelopen 25 jaar is het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven verviervoudigd.
- In de periode 1960-2004 is het aantal geregistreerde vermogensmisdrijven bijna vertienvoudigd.
- Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde vormen in de periode 1960-2004 de snelst stijgende categorie misdrijven. In 2004 zijn er achttien keer zoveel van deze misdrijven geregistreerd als in 1960.
- Hoe hoger de mate van 'stedelijkheid', hoe meer geregistreerde misdrijven.
- Er zijn in 2002 190.000 (unieke) verdachten bij de politie geregistreerd. Deze verdachten vormen 1,4% van de Nederlandse bevolking van 12-79 jaar.
- Van alle verdachten komt 24% voor in de categorie 18-24 jaar. Het vaakst verdacht zijn 18-jarigen: 4 van de 100 inwoners van die leeftijd.
- Van alle verdachten is 15% vrouw.
- Gerelateerd aan de omvang van de betreffende bevolkingsgroep zijn Antillianen of Arubanen met 5,6 per 100 inwoners sterk vertegenwoordigd.
- De verdachtenpercentages van de tweede generatie van Marokkanen en Turken liggen hoger dan die van de eerste generatie.
- Het hoogste verdachtenpercentage (7,1%) heeft de groep mannelijke niet-westerse allochtone verdachten van de tweede generatie.
- Bij nagenoeg alle herkomstgroepen zijn de verdachtenpercentages van allochtonen met twee allochtone ouders hoger dan die van allochtonen met één allochtone ouder.
- Het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten is in de periode 1995-2001 redelijk stabiel en schommelde rond de 47.000. Sinds 2002 is er een sterke toename in het aantal gehoorde minderjarigen en in 2004 betreft het ruim 65.000 minderjarigen.
- De sterke stijging sinds 2002 in het aantal gehoorde minderjarigen wordt gesignaleerd bij alle drie de onderscheiden hoofdcategorieën van delicten: vernieling of misdrijven tegen de openbare orde en het openbare gezag, geweldsmisdrijven en vermogensmisdrijven.

Dit hoofdstuk geeft allereerst een beschrijving van de ontwikkeling van de door de politie geregistreerde criminaliteit. Het gaat dus om door de

politie opgemaakte processen-verbaal van aangifte en eigen opsporing. De gegevens worden gepresenteerd als totaal en naar hoofdcategorieën van delicten. De gegevens zijn ontleend aan de Politiestatistiek. Bij de totstandkoming van de Politiestatistiek treedt een filtering op. Een gedeelte van de gepleegde delicten wordt noch bij de politie aangegeven door slachtoffer of getuige, noch door de politie zelf opgespoord. Verschillende factoren beïnvloeden de aangiftbereidheid van personen, zoals de ernst van het delict of eventuele eerdere ervaringen van het slachtoffer met de politie. De reactie van de politie kan uiteenlopend zijn. Van het 'door de vingers' zien tot het meenemen van een verdachte/dader naar het bureau. Niet alle criminaliteit wordt dus ontdekt en komt ter kennis van de politie. En niet alle ter kennis gekomen criminaliteit wordt door de politie geregistreerd (zie ook bijlage 2).

Vervolgens komt in dit hoofdstuk aan de orde welke activiteiten de politie in de sfeer van opsporing verricht. In dat kader wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de opgehelderde misdrijven en van de gehoorde verdachten.

De ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit wordt globaal voor een lange periode (1960-2004) en meer gedetailleerd voor een korte periode (1995-2004) beschreven. Deze geregistreeerde criminaliteit omvat veelal de ernstigere delicten waarmee de bevolking, het bedrijfsleven en de overheid worden geconfronteerd. Bij lichtere vormen van criminaliteit, zoals diefstallen en vernielingen, blijft een officiële aangifte nogal eens achterwege. Daarom blijven veel vormen van criminaliteit verborgen voor de politie: dit is het *dark number*. Deze komen deels wél naar voren in slachtofferenquêtes, en bij de minderjarigen in de *self-report* studies. Daarin wordt de geënquêteerden onder meer gevraagd of zij die slachtoffer zijn geworden van een delict, dit hebben gemeld bij de politie, en of zij daarvan een document hebben ondertekend (zie ook hoofdstuk 3). Ook is in dit hoofdstuk een globale beschrijving van kenmerken van verdachten opgenomen. Dit gebeurt aan de hand van gegevens die in het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie zijn vastgelegd. Evenals in hoofdstuk 3 is in dit hoofdstuk een tweedeling aangebracht. Het eerste deel (4.1) bevat gegevens van alle misdrijven en verdachten, het tweede deel (4.2) uitsluitend die van minderjarige verdachten. De vormen van criminaliteit die door bijzondere opsporingsdiensten¹ (zie box 4.1) ontdekt worden, zoals milieu- en economische misdrijven, blijven buiten beeld. Ook wordt niet nader ingegaan op zaken als georganiseerde criminaliteit, organisatiecriminaliteit, mensensmokkel,

1 In 2001 waren er naast de politie nog 21 zogenoemde 'bijzondere opsporingsdiensten', elk met een eigen specifieke opsporingstaak. Met ingang van 1 januari 2002 is dit aantal teruggebracht tot vier, te weten: de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/Economische Controledienst, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, de Algemene Inspectiedienst en de VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst.

vrouwenhandel enzovoort. Van deze vormen van criminaliteit ontbreken veelal (betrouwbare) statistische gegevens.

4.1 Geregisteerde criminaliteit, 1960-2004

4.1.1 Algemeen

Geregisteerde misdrijven

In de periode 1960-2004 is het totale aantal geregisteerde misdrijven in Nederland vertienvoudigd, van bijna 132.000 in 1960 tot 1,3 miljoen in 2004 (zie figuur 4.1).

Tussen 1960 en 1994 stijgt het aantal geregisteerde misdrijven continu en bereikt het hoogste niveau tot dan toe: 1,3 miljoen. Vanaf 1995-1998 schommelt het aantal geregisteerde misdrijven rond de 1,2 miljoen. Maar in 2001 overtreft de totale geregisteerde criminaliteit het niveau van 1994 en stijgt dan tot ruim 1,4 miljoen in 2002. Hierna daalt de totale geregisteerde criminaliteit weer naar ruim 1,3 miljoen. Over de periode 1960-2004 is het aantal geregisteerde misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar ruim verzesvoudigd van circa 1.540 in 1960 tot 9.966 in 2004.

Opgehelderde misdrijven

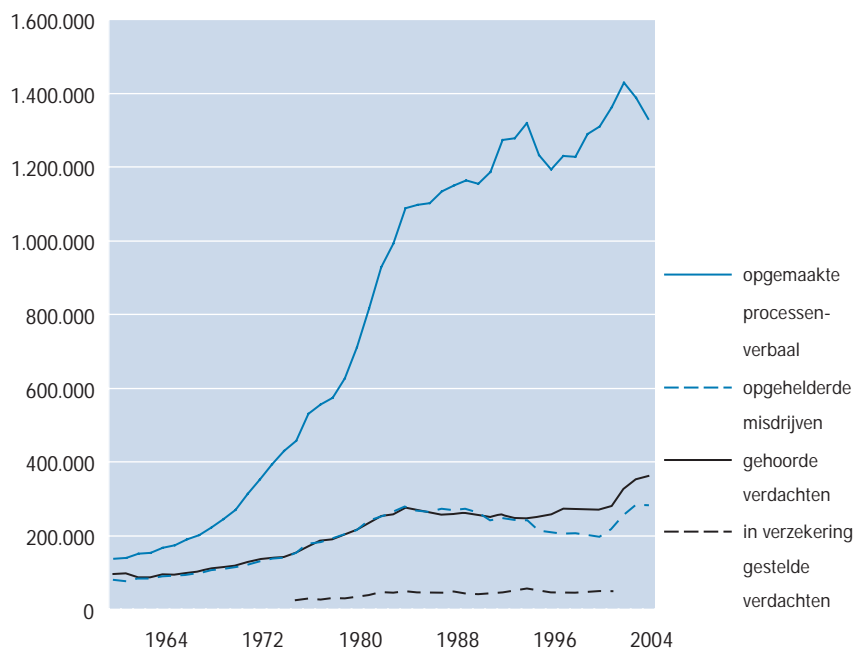
In de Politie-statistiek wordt een misdrijf als opgehelderd beschouwd indien van het desbetreffende misdrijf ten minste één verdachte bij de politie bekend is. Het ophelderingspercentage is dan het aantal opgehelderde misdrijven gedeeld door het aantal geregisteerde misdrijven maal honderd. Dit percentage is in de periode 1960-2004 sterk gedaald van 55% in 1960 tot 21% in 2004. In dit laatste jaar bedraagt het totaal aantal door de politie opgehelderde misdrijven ruim 279.000. Dit betekent dat ongeveer een op de vijf geregisteerde misdrijven is opgehelderd.

Absoluut gezien is echter sprake van bijna een verviervoudiging van het aantal opgehelderde misdrijven: van 73.000 in 1960 tot 279.000 in 2004. Nadat vanaf 1985 jaarlijks steeds minder zaken werden opgehelderd, is in 2004 het aantal opgehelderde misdrijven weer op het niveau van 1984 (zie figuur 4.1).

Gehoorde verdachten

Een gehoorde verdachte is een persoon van wie de politie een redelijk vermoeden heeft dat hij een strafbaar feit heeft begaan, en die op grond daarvan is gehoord (zie ook paragraaf 2.1.4). Doordat bij een delict soms meer dan één verdachte wordt gehoord, is het aantal gehoorde verdachten iets hoger dan het aantal opgehelderde misdrijven. Het aantal gehoorde verdachten is nagenoeg verviervoudigd van ruim 90.000 in 1960 tot bijna 356.000 in 2004. Tot en met 1984 is sprake van een voortdurende stijging

Figuur 4.1 Geregistreerde criminaliteit, 1960-2004*

* Door slechte respons ontbreken in de figuur de cijfers van de in verzekeringstellingen van de jaren 2002, 2003 en 2004.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.1 in bijlage 4.

Bron: CBS

van het aantal gehoorde verdachten. In de periode 1985-1994 daalt het aantal met 9%. Vanaf 1995 zet zich weer een stijging in, die in 2000 hetzelfde aantal gehoorde verdachten oplevert als in 1984. In 2004 is een recordaantal verdachten gehoord (zie figuur 4.1).

Inverzekeringstelling

Inverzekeringstelling gebeurt na verhoor door de (hulp)officier van justitie (ovj), indien deze het in het belang van het onderzoek nodig acht dat de verdachte ter beschikking van justitie blijft (zie ook paragraaf 2.2.1). De in verzekeringstellingen zijn pas vanaf 1975 in de Politie-statistiek opgenomen. De aantallen laten geen spectaculaire ontwikkeling zien. Vanaf 1982 schommelt het aantal in verzekeringstellingen rond de 45.000 per jaar, met een piek in 1994 (49.000) (zie figuur 4.1).

Box 4.1 Bijzondere opsporingsdiensten

Nederland telt vier bijzondere opsporingsdiensten (BOD'en). Deze diensten richten zich op de opsporing van strafbare feiten die voortvloeien uit de wet waarbinnen de betreffende BOD werkzaam is.

De vier BOD'en zijn:

- de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/ Economische Controledienst (FIOD-ECD), die onder het Ministerie van Financiën valt;
- de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), die onder het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid valt;
- de Algemene Inspectiedienst (AID), die onder het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) valt;
- de VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst (VROM-IOD), die onder het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) valt.

De bijzondere opsporingsambtenaren mogen gebruikmaken van strafvorderlijke bevoegdheden bij de opsporing van strafbare feiten, die geschiedt onder leiding van het Openbaar Ministerie.

FIOD-ECD

De FIOD-ECD is de opsporingsdienst van de Belastingdienst en belast met de opsporing van fiscale fraude. Daarnaast voert de dienst in opdracht van zes ministeries toezicht- en opsporingstaken uit op financieel-economisch terrein en op het gebied van goederen. De dienst is in 1999 ontstaan uit het samengaan van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en de Economische Controledienst. Per 1 januari 2003 is ook de opsporingstak van Buma/Stemra een onderdeel van de FIOD-ECD. Door deze taakuitbreiding is de FIOD-ECD nu verantwoordelijk voor de opsporing van inbreuken op het auteursrecht op muziek, film en software. Ook bij de bestrijding van het witwassen van zwart geld is een belangrijke rol weggelegd voor de FIOD-ECD. Sinds 1 januari 2003 biedt het meldrecht voor overheidsdiensten de Belastingdienst de gelegenheid signalen die kunnen duiden op witwassen, voor te leggen aan het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT). De hoofdtaken van de FIOD-ECD zijn dus toezicht en opsporing. Toezichtteams stellen preventief toe-

zichtonderzoeken in om de integriteit van bedrijven te controleren. Als er redenen zijn om aan te nemen dat een bedrijf gefraudeerd heeft, kan een opsporingsteam een onderzoek starten. Niet alleen toezichtteams geven gevallen van fraude door aan de opsporingsteams, maar ook belastingdiensteenheden en douanedistricten.² Behalve voor fiscale fraude, financieel-economische fraude en douanedelicten zetten de opsporingsteams hun expertise in voor de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit en de organisatiecriminaliteit.

In 2003 rondde de FIOD-ECD in totaal 675 opsporingsonderzoeken succesvol af. Het daarbij opgespoorde fraudebedrag is € 689 miljoen. Gemiddeld 90% van de opsporingsonderzoeken leidt tot een daadwerkelijke dagvaarding van één of meer verdachten. De toezichtteams handelen jaarlijks ongeveer 850 toezichtonderzoeken af (zie figuur 4.2).

SIOD

De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en is op 1 januari 2002 opgericht. De dienst heeft als belangrijkste taak het opsporen van zware vormen van socialezekerheids- en arbeidsmarktfraude. Hierbij moet onder andere worden gedacht aan het opsporen van Europese subsidiefraude, van grootschalige fraude op het terrein van illegale tewerkstelling en van werkgevers- en premiefraude.

In 2003 heeft de SIOD 68 opsporingsonderzoeken afgerond, die hebben geresulteerd in 84 processen-verbaal.

Het totale bedrag aan daarbij opgespoorde fraude komt uit op € 60 miljoen: € 16,7 miljoen aan socialeverzekeringspremies en € 43,4 miljoen aan belastingen (zie figuur 4.2).

VROM-IOD

De VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst is een departementale, landelijk georganiseerde opspo-

2 De douane maakt deel uit van de Belastingdienst. De dagelijkse uitvoering van de douanetaken ligt bij zeven douanedistricten en de daaronder ressorterende douaneposten.

Box 4.1 (vervolg)

ringsdienst. Kerntaak van de dienst is het uitvoeren van strafrechtelijke onderzoeken op het terrein van wonen, ruimte, milieu en rijksgebouwen. De opsporing van schendingen van de regelgeving op VROM-terrein (voorzover strafbaar gesteld) en daarmee samenhangende commune delicten behoren daarmee tot het primaire werkterrein.

De VROM-IOD verricht zowel zelfstandig als in samenwerking met andere handhavingspartners opsporingsonderzoeken en strafrechtelijke financiële onderzoeken.

Naast technische, tactische en operationele deskundigheid beschikt de VROM-IOD voor de opsporing over een afzonderlijke Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) met specifieke deskundigheid op het gebied van verwerving van informatie. Bij controle op de naleving van de milieuregelgeving constateerde de dienst in 2003 in totaal 1.095 overtredingen.³ Hiervan is een derde strafrechtelijk en twee derde bestuursrechtelijk afgehandeld.

3 De VROM-IOD en de AID sporen vooral overtredingen op. In dit rapport vormen de misdrijven het onderwerp van onderzoek. De overtredingen blijven in het rapport verder buiten beeld.

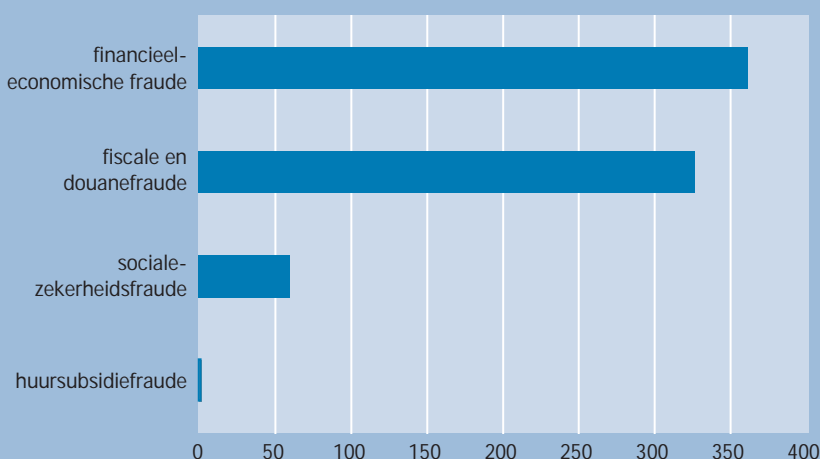
Voor de handhaving van beleidsinstrumentele wetgeving verricht de VROM-IOD tevens opsporingsonderzoeken naar mogelijke fraude ten aanzien van de door of namens het ministerie verstrekte subsidies aan personen en/of bedrijven. In 2003 werd door de VROM-IOD € 1,2 miljoen aan huursubsidiefraude opgespoord (zie figuur 4.2).

AID

De Algemene Inspectiedienst is de controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De dienst heeft te maken met ongeveer 55 wetten, 450 regelingen en 800 ge- of verbodsbepalingen. De AID is verantwoordelijk voor de controle op de naleving van deze wet- en regelgeving, de opsporing van overtredingen, advisering over controleer- en handhaafbaarheid van het beleid en de verificatie daarvan.

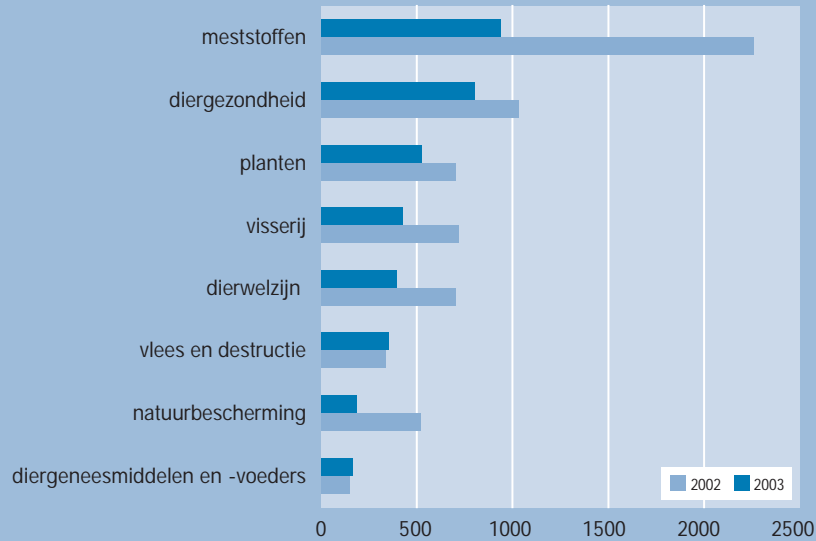
De opsporingswerkzaamheden van de AID richten zich vooral op de natuurbescherming, het welzijn en de gezondheid van dieren, de meststoffen, en de voedselveiligheid en -kwaliteit (zie figuur 4.3).

Figuur 4.2 In 2003 door de BOD'en opgespoorde fraudebedragen (in miljoenen €) naar soort fraude

Box 4.1 (vervolg)

Figuur 4.3 Door de AID geconstateerde overtredingen per sector: 2002-2003

Gebruikte bronnen:
 AID: Jaarverslag 2003
 Belastingdienst: Jaarverslag 2003

Politiealmanak 2004/2005
 SIOD: Jaarverslag 2003
 VROM Inspectie: Jaarrapportage 2003

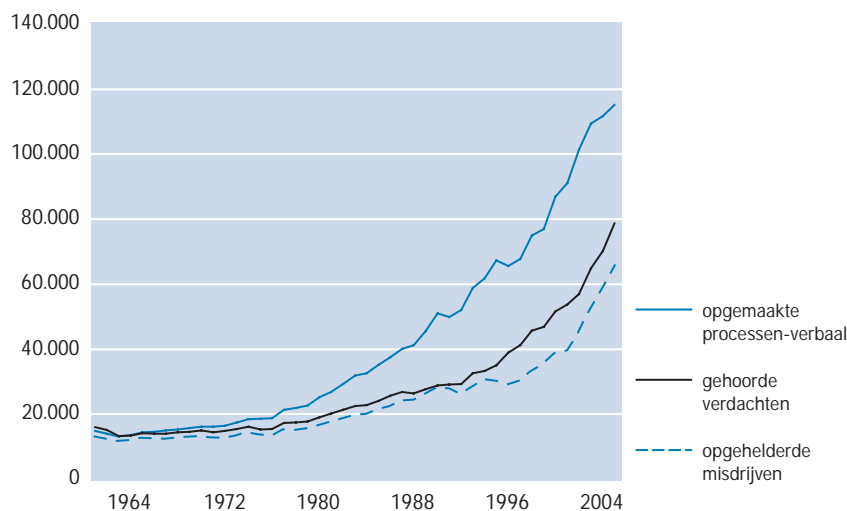
4.1.2 Ontwikkeling van enkele misdrijfcategorieën

Geweldsmisdrijven tegen personen

Geweldsmisdrijven kenmerken zich door het opzettelijk gebruik van geweld, waarmee inbreuk wordt gemaakt op de fysieke integriteit van de medemens.

De geweldsmisdrijven worden onderverdeeld in mishandeling, diefstal met geweld, afpersing, misdrijven tegen leven en persoon (bedreiging, moord en doodslag en dood door schuld) en seksuele geweldsdelicten (verkrachting, aanranding en overige seksuele misdrijven). Openlijke geweldplegingen (bijvoorbeeld voetbalvandalisme: zie box 4.2) horen hier niet bij, maar vallen in de categorie openbare orde en gezag.

Tot het midden van de jaren zeventig bedraagt het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven minder dan 20.000 per jaar. Vanaf dan laten de geweldsmisdrijven een vrij sterke en continue stijging zien (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4 Geregistreerde geweldsmisdrijven, 1960-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.2 in bijlage 4.

Bron: CBS

In de afgelopen 25 jaar is het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven bijna vervijfvoudigd: van 25.000 in 1979 naar 115.000 in 2004. Ten opzichte van 1960 is er zelfs sprake van een verachtvoudiging.

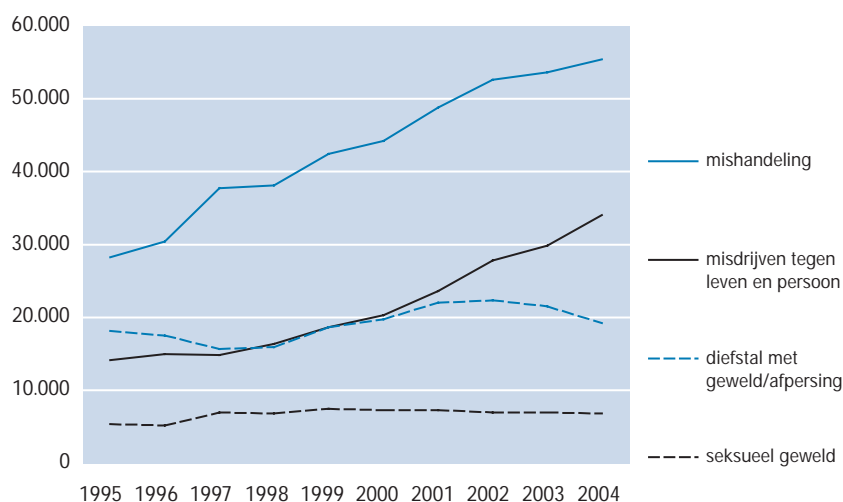
Geweldsmisdrijven hebben een hoger ophelderingspercentage dan andere misdrijfcategorieën. Het feit dat er bij geweldsmisdrijven sprake is van contact tussen dader en slachtoffer (meer aanwijzingen voor de politie) zal hierbij een belangrijke rol spelen. Het aantal opgehelderde geweldsmisdrijven is in de periode 1960-2004 vervijfvoudigd. Gerelateerd aan het aantal opgemaakte processen-verbaal van geregistreerde geweldsmisdrijven daalt het percentage opgehelderde zaken continu van 90% in 1960 tot 44% in 2000. Vanaf 2000 stijgt het percentage weer tot 57% in 2004.

Ook het aantal gehoorde verdachten neemt minder snel toe dan het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven. In 2004 zijn 65.000 geweldsmisdrijven opgehelderd. Hierbij zijn ruim 78.000 verdachten gehoord. De geweldsmisdrijven zijn, berekend per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, in de periode 1960-2004 vervijfvoudigd: van 170 in 1960 tot 865 in 2004. Figuur 4.5 geeft een overzicht van het aantal geweldsmisdrijven naar type.

Mishandeling

Sinds jaar en dag is mishandeling veruit het meest voorkomende geweldsdelict. In 2004 had bijna 50% van de geweldsmisdrijven betrekking op mishandeling. In de periode 1995-2004 is het aantal geregistreerde mishandelingen met ruim 27.000 toegenomen tot meer dan 55.000. Meer

Figuur 4.5 Geregistreerde geweldsmisdrijven, naar type, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.6 in bijlage 4.

Bron: CBS

dan 64% hiervan wordt opgehelderd. In totaal zijn in 2004 bijna 43.000 verdachten gehoord.

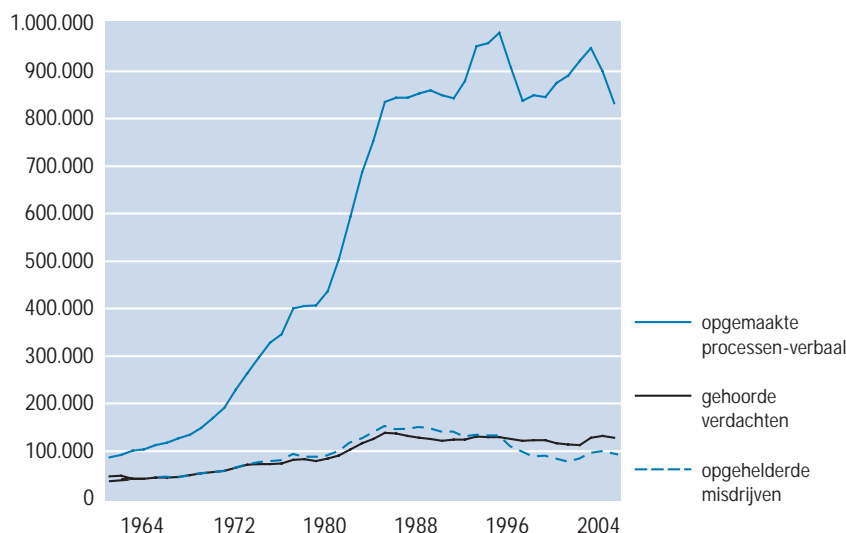
Diefstal met geweld en afpersing

Onder diefstal met geweld valt ook straatroof. Men moet bedenken dat het hier om twee typen van misdrijven kan gaan: aan de ene kant tasjesroof en diefstal van een mobiele telefoon en aan de andere kant echte straatroof, waarbij meer sprake is van afpersing (al dan niet met een wapen of met fysiek geweld).

In 2003 is een einde gekomen aan de stijging van het aantal geregistreerde diefstallen met geweld en afpersing sinds 1997; van 15.500 in 1997 tot ruim 22.000 in 2002 en 19.000 in 2004. Het ophelderingspercentage is 28. In verband hiermee hoorde de politie in 2004 bijna 9.000 verdachten.

Misdrijven tegen leven en persoon

Het aantal geregistreerde misdrijven tegen leven en persoon is in de periode 1995-2004 meer dan verdubbeld. Het aantal opgemaakte processen-verbaal bedraagt in 2004 bijna 34.000. In 1995 lag dit iets boven 14.000. Bedreiging komt het meest voor. Net als bij diefstal met geweld is de dader doorgaans geen bekende van het slachtoffer, maar door de confrontatie kan het slachtoffer vaak wel een goede beschrijving van de verdachte geven. Van deze delicten wordt 61% opgehelderd. De politie hoorde in 2004 bijna 22.500 verdachten.

Figuur 4.6 Geregistreerde vermogensmisdrijven 1960-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.3 in bijlage 4.

Bron: CBS

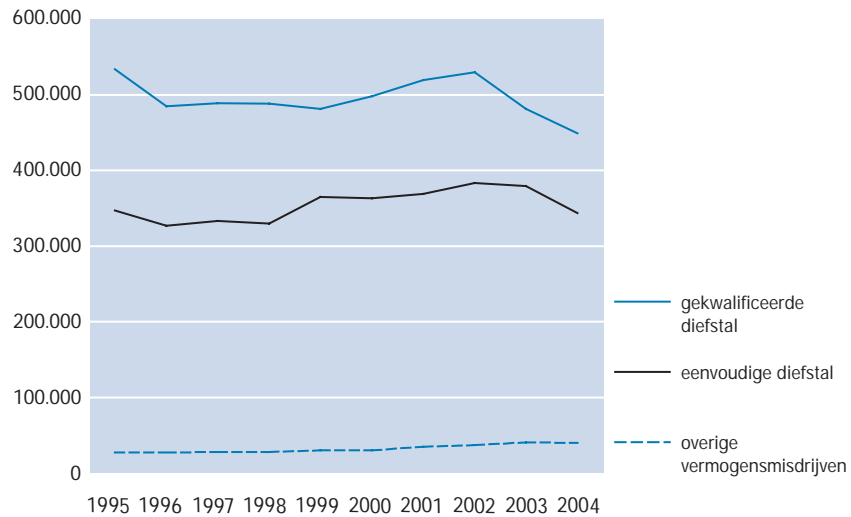
Seksuele geweldsdelicten

Het aantal geregistreerde seksuele delicten is in de periode 1995-2004 met 28% gestegen. Deze stijging vond plaats in 1997. Sinds 1997 schommelt het aantal opgemaakte processen-verbaal rond de 7.000. Van de seksuele delicten zijn de ophelderingspercentages verschillend: bij aanranding 48, bij verkrachting 59 en bij de overige seksuele delicten 61. In 2004 hoorde de politie meer dan 4.000 verdachten.

Vermogensmisdrijven

Het totale aantal geregistreerde vermogensmisdrijven is in de periode 1960-1994 steeds toegenomen: bijna vertwaalfvoudigd van ruim 84.000 in 1960 tot 978.000 in 1994 (zie figuur 4.6). Daarna treedt een daling op van 8% in 1995 en nog eens 8% in 1996. In de periode 1996-2002 is het aantal vermogensmisdrijven echter weer sterk toegenomen en bedraagt in 2002 alweer 946.000. In 2003 treedt weer een daling op van 5%, gevolgd door een daling van 8% in 2004.

Ook het aantal opgehelderde vermogensmisdrijven en gehoorde verdachten neemt in de periode 1960-1990 toe. Daarna neemt het aantal ophelderingen af (tussen 1990 en 1999 met 41%), terwijl het aantal gehoorde verdachten maar een beetje daalt. In 2004 zijn iets meer dan 91.000 vermogensmisdrijven opgehelderd. Hierbij zijn ruim 125.000 verdachten gehoord. Het ophelderingspercentage in 1960 was bijna 40%; in 2004 is dit gezakt naar 11%.

Figuur 4.7 Geregistreerde vermogensmisdriven naar type, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.6 in bijlage 4.

Bron: CBS

De vermogensmisdriven zijn, berekend per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, in de periode 1960-2004 ruim verzesvoudigd: van 986 in 1960 tot 6.238 in 2004.

Binnen de vermogensmisdriven worden drie categorieën onderscheiden: eenvoudige diefstal, gekwalificeerde diefstal (diefstal waarbij onder andere sprake is van twee of meer personen en/of van braak) en overige (verduistering, heling/schuldheling, valsheidsmisdrijven en bedrog). Figuur 4.7 geeft een overzicht van het aantal vermogensmisdriven naar type.

Eenvoudige diefstal

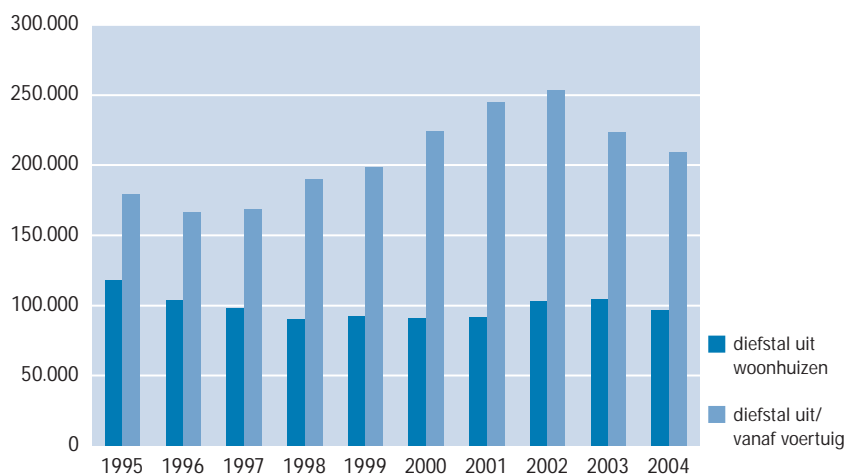
In de periode 1995-2004 daalde de eenvoudige diefstal van 346.000 tot 342.000. In 2004 is bij 41% van de vermogensmisdriven sprake van eenvoudige diefstal. Per 100.000 inwoners van 12-79 jaar vonden 2.600 eenvoudige diefstallen plaats.

Het ophelderingspercentage ligt iets hoger dan voor het totale aantal opgehelderde vermogensmisdriven. In totaal zijn in 2004 bijna 45.000 zaken opgehelderd, waarbij 57.000 verdachten zijn gehoord.

Gekwalificeerde diefstal

De gekwalificeerde diefstal nam in de periode 1995-2004 af van 533.000 naar 448.000. In 2004 is 54% van de vermogensmisdriven een gekwalificeerde diefstal. Per 100.000 inwoners van 12-79 jaar zijn bijna 3.400 gekwalificeerde diefstallen gepleegd. Het ophelderingspercentage is met

Figuur 4.8 Geregistreeerde diefstallen uit voertuig en woonhuizen, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.9 in bijlage 4.

Bron: CBS

7 het laagste van de vermogensmisdrijven. In totaal zijn in 2004 slechts 30.000 zaken opgehelderd, waarbij 47.000 verdachten zijn gehoord.

Overige vermogensmisdrijven

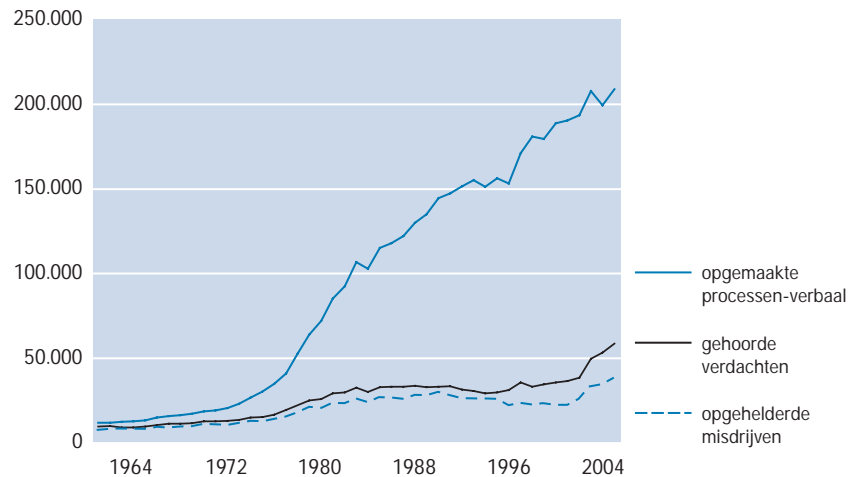
De overige vermogensmisdrijven laten over de periode 1995-2004 een stijging zien, van 26.000 in 1995 naar 39.000 in 2004. Hiervan zijn valsheidsmisdrijven en bedrog het grootst in aantal.

Het aantal opgehelderde zaken is met 42% beduidend hoger dan dat van de eenvoudige en van de gekwalificeerde diefstallen. Ook bij deze misdrijven geldt dat er meer verdachten gehoord zijn dan het aantal zaken dat opgehelderd is. Zoals hiervoor al is opgemerkt, is het aantal vermogensdelicten, na aanvankelijk spectaculair te zijn gedaald, vanaf 1996 weer sterk gestegen. Samenvattend kan worden gezegd dat de dalende tendens in de vermogensmisdrijven voornamelijk voor rekening komt van de gekwalificeerde diefstallen en aardig spoort met de dalende lijn in het aantal diefstallen uit/vanaf voertuig en woonhuizen (zie figuur 4.8). Maar ook de waargenomen stijging moet worden toegeschreven aan de gekwalificeerde diefstallen. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de toegenomen diefstallen uit/vanaf voertuig.

Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde

Het aantal vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde vormt in de periode 1960-2004 de snelst stijgende categorie misdrijven (zie figuur 4.9). In 2004 zijn bijna achttienmaal zoveel misdrijven geregistreerd als in 1960: 208.000 in 2004 tegen 12.000 in 1960.

Figuur 4.9 Geregistreerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, 1960-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.4 in bijlage 4.

Bron: CBS

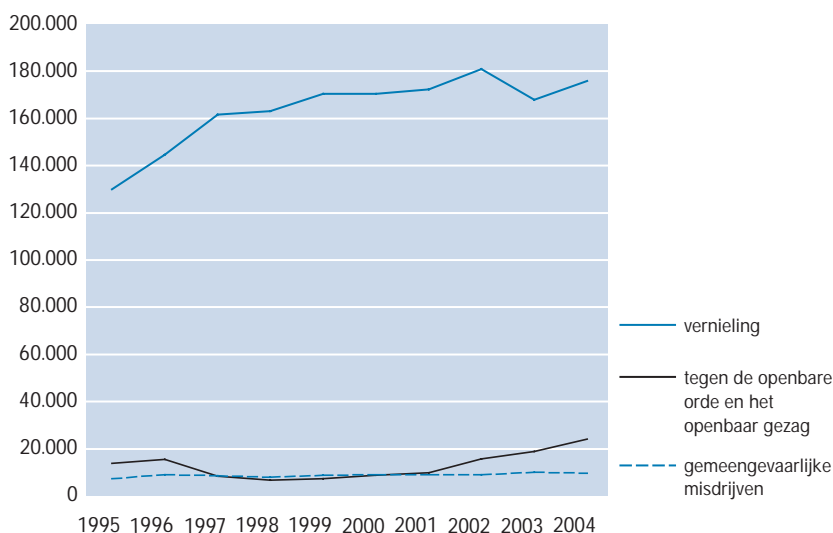
Het aantal opgehelderde zaken laat in absolute zin een veel minder sterke groei zien: een verviervoudiging. Was het ophelderingspercentage in 1960 nog 66, in 2000 is dit teruggelopen tot slechts 12. De laatste drie jaar is het ophelderingspercentage weer opgelopen tot 18. Vooral in de jaren zeventig is het ophelderingspercentage drastisch gedaald: het daalde van 55% in 1970 tot 27% in 1980. Ook bij dit type misdrijf zijn er meer verdachten dan opgehelderde zaken. Dit verschil wordt de laatste jaren steeds groter. Een verklaring hiervoor kan zijn dat misdrijven tegen de openbare orde en het gezag steeds vaker in groepsverband worden begaan. Zeker als men bedenkt dat het misdrijf gezamenlijke openlijke geweldpleging (artikel 141 Sr) hiertoe gerekend wordt.

Deze groep misdrijven is onderverdeeld in de categorieën: vernielingen van auto's, van het openbaar vervoer en van gebouwen, overige vernielingen, en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag en overig (te weten discriminatie, schennis der eerbaarheid en gemeengevaarlijke misdrijven, waaronder met name brandstichting). In de periode 1995-2004 is deze groep misdrijven met bijna 40% gestegen. Figuur 4.10 geeft een overzicht.

Verkeersmisdrijven

Een deel van de misdrijven uit de Wegenverkeerswet (WVW), zoals rijden onder invloed, het besturen van een motorrijtuig na ontzegging van de rijbevoegdheid en het weigeren van medewerking aan een bloedproef, kan slechts worden geconstateerd na een gerichte controle van de politie.

Figuur 4.10 Geregisteerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, naar type, 1995-2004

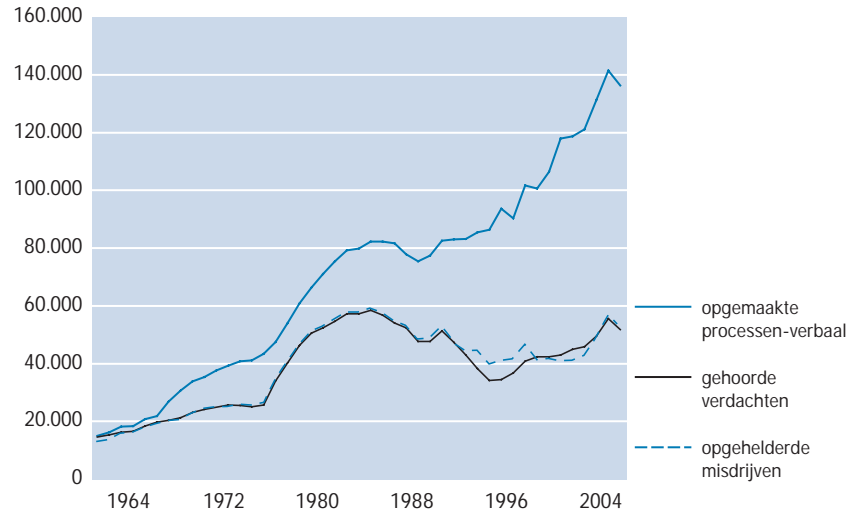

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.6 in bijlage 4.

Bron: CBS

Het aantal processen-verbaal zegt dus meer over de opsporingsintensiteit van de politie dan over het werkelijke aantal automobilisten in overtreding. Door de aard van deze delicten (veelal opsporingsdelicten) is er nagenoeg een één-op-éénrelatie tussen geregisteerde en opgehelderde misdrijven. Het doorrijden na een ongeval is echter een voorbeeld van een misdrijf waarbij het slachtoffer mogelijk aangifte doet en waarvan de politie een proces-verbaal van aangifte opmaakt. Sedert 1960 is het aantal geregisteerde verkeersmisdrijven vertienvoudigd (zie figuur 4.11). Met nadruk zij hier vermeld dat de verkeersovertredingen, zoals te hard rijden of door rood licht rijden, in deze publicatie buiten beschouwing blijven.

Hierbij moet worden bedacht dat in de periode 1960-2004 het aantal personenauto's meer dan vertienvoudigd is. In de jaren zeventig heeft de grootste absolute stijging van het aantal processen-verbaal van aangifte en opsporing van verkeersmisdrijven plaatsgevonden: van 37.000 in 1970 naar 75.000 in 1980, een verdubbeling. Deze stijging was het sterkst bij het rijden onder invloed. In november 1974 is artikel 26 van de Wegenverkeerswet uitgebreid: bij een bepaald alcoholpromillage in het bloed overtreedt men de wet. Deze overtreding kan op eenvoudige wijze door middel van een blaas- en/of bloedproef worden geconstateerd. De verdubbeling van het aantal geregisteerde verkeersmisdrijven is ook terug te vinden in het aantal opgehelderde zaken en het aantal gehoorde

Figuur 4.11 Geregisteerde verkeersmisdrijven, 1960-2004

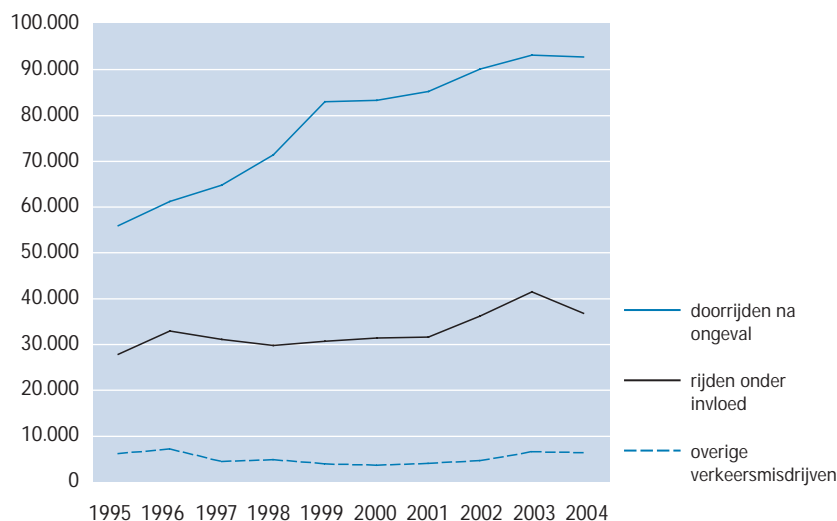
Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.5 in bijlage 4.

Bron: CBS

verdachten. Deze stijging zet nog door tot 1985; daarna vindt er nog wel een stijging plaats van het aantal opgemaakte processen-verbaal, maar niet meer van het aantal opgehelderde zaken en het aantal gehoorde verdachten.

Was het ophelderingspercentage in 1980 nog 74, vanaf dan daalt het snel tot 35 in 2000, waarna het stijgt tot 40 in 2003. Dit komt vooral door het misdrijf doorrijden na een ongeval. Het aantal gehoorde verdachten met betrekking tot de Wegenverkeerswet is vooral toegenomen in de periode 1974-1981: van 25.000 in 1974 tot 57.000 in 1981. Hierna daalt het aantal tot 34.000 in 1993. In 2003 is dit aantal bijna weer op het niveau van 1981. Figuur 4.12 geeft een overzicht van het aantal geregisteerde verkeersmisdrijven naar type. Bedacht moet worden dat met name het aantal geregisteerde gevallen van rijden onder invloed sterk afhankelijk is van de opsporingsactiviteiten van de politie. In de periode 1995-2004 is het aantal geregisteerde verkeersmisdrijven met 51% gestegen, dit is vooral veroorzaakt door het misdrijf doorrijden na een ongeval (+68%).

Figuur 4.12 Geregistreerde verkeersmisdrijven, naar type, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.6 in bijlage 4.

Bron: CBS

Box 4.2 Voetbalvandalisme

Een apart onderdeel bij het handhaven van de openbare orde vormt het politietoetreden tegen voetbalvandalisme. Op nationaal niveau is er het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV). Deze politie-eenheid, gevestigd in Utrecht, verzamelt informatie over hooligans. Het CIV is in 1986 van start gegaan. Het werd ingesteld op aanbeveling van het Landelijk Overleg Voetbalvandalisme en wordt gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De hoofdtaken van het CIV zijn:

- het verzamelen en verspreiden van informatie;
- ondersteuning van de bij het voetbal betrokken partijen;
- het beheer van landelijke gegevensbestanden;
- het maken van analyses op het gebied van trends, beleid en opsporing;
- coördinatie- en controletaken volgend uit het beleidskader;
- beleidsadvisering.

Bestrijding van voetbalvandalisme is in de eerste plaats een zaak van de lokale overheid. Er zijn diverse instrumenten om het voetbalvandalisme tegen te gaan:

- het geven van een stadionverbod aan hooligans (opgelegd door de rechter, de club of de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB));
- het opleggen van een meldingsplicht (een hooligan heeft het verbod een wedstrijd te bezoeken en moet zich daarom tijdens die wedstrijd melden op een aangegeven plek);
- het verplicht stellen van een 'combikaartje' (voor een uitwedstrijd moeten mensen gebruikmaken van georganiseerd vervoer, een regeling in handen van autoriteiten ter plaatse).

Politie-inzet

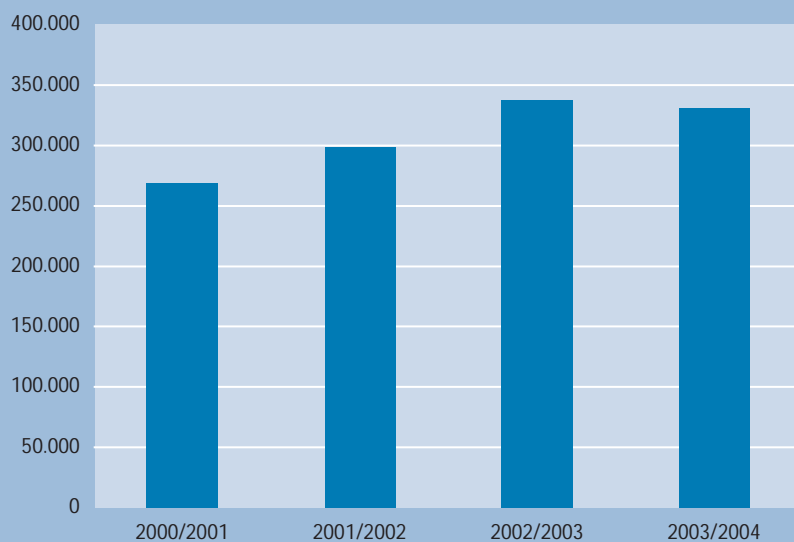
Uit de cijfers van het CIV blijkt dat het totale aantal uren politie-inzet, exclusief de vrijwillige politie en de voorbereiding, in het seizoen 2003-2004 op ruim 330.000 lag (zie figuur 4.13).

Het aantal aanhoudingen in de laatste drie wedstrijdseizoenen schommelt rond 1.800.

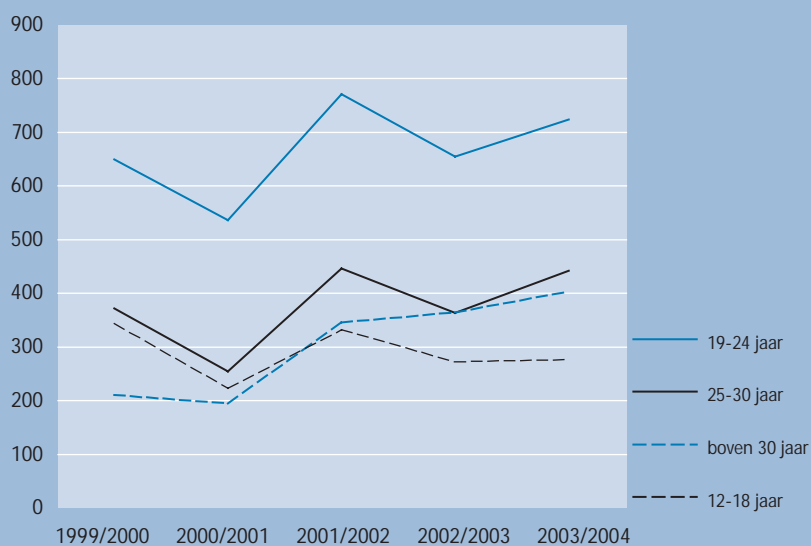

Box 4.2 (vervolg)

Figuur 4.13 Politie-inzet in uren bij wedstrijden betaald voetbal

Figuur 4.14 Aangehouden voetbalvandalen naar leeftijdscategorie

Gebruikte bronnen:

CIV: Jaarverslag seizoen 2003/2004

BZK: Politie in Nederland

Box 4.2 (vervolg)

Leidde in het seizoen 1999/2000 nog vier van de vijf aanhoudingen tot een stadionverbod, in het seizoen 2003/2004 is dat gedaald naar vier van de tien. Zes op de tien voetbalvandalen zijn aangehouden wegens openlijke geweldpleging. De overigen zijn vooral aangehouden wegens overtreding van een plaatselijke algemene politieverordening en voor vernieling, baldadigheid en belediging. Het grootste deel van de aangehouden voetbalvandalen valt in de leeftijdsgroep van 19-24 jaar. Binnen de leeftijdsgroep boven 30 jaar verdubbelde het aantal aanhoudingen van 200 in het seizoen 1999/2000 tot 400 in het seizoen 2003/2004 (zie figuur 4.14).

Tegen bijna de helft van de aangehouden voetbalvandalen wordt proces-verbaal opgemaakt, dat wordt doorgestuurd naar het OM. Eén op de tien zaken eindigt met een politietransactie of Halt-verwijzing. De overige zaken (40%) worden door de politie geseponeerd.

4.1.3 Criminaliteit: politieregio's en stedelijkheid

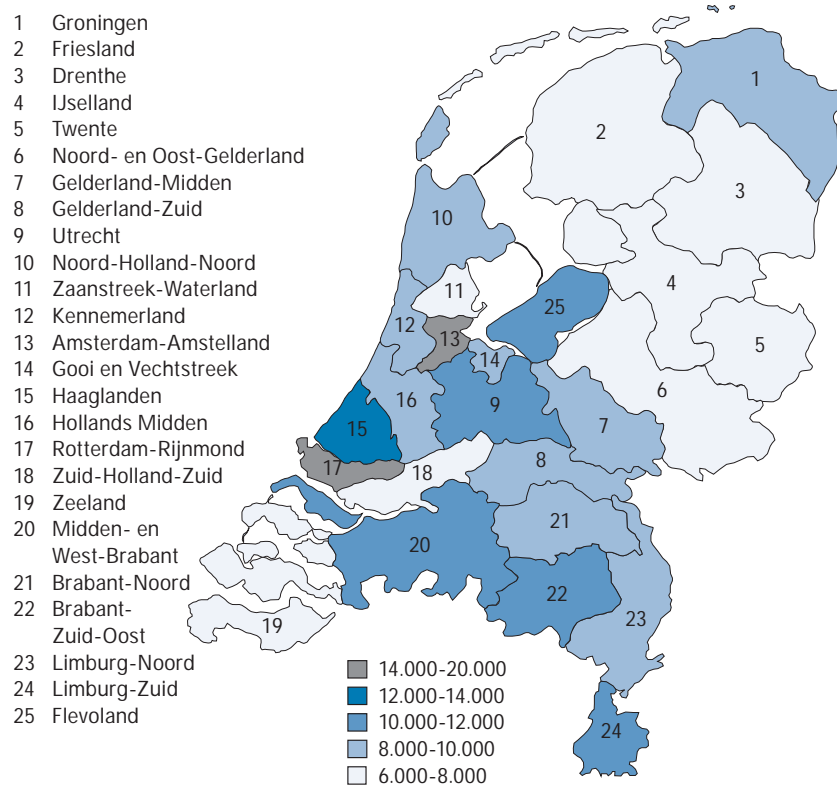
Politieregio's

Er is een groot verschil in criminaliteitsniveau tussen de verschillende politieregio's. De regio's in de Randstad met grote steden hebben een hoger criminaliteitsniveau dan de overige regio's (zie figuur 4.15). De regio Amsterdam-Amstelland is met 15.742 geregistreeerde misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar de koploper, gevolgd door Rotterdam-Rijnmond met 14.004. De regio's met relatief de minste misdrijven zijn Friesland, Drenthe en Twente, elk met 7.000 of minder geregistreeerde misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar.

Geweldsmisdrijven

In 2004 zijn Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland met respectievelijk 1.491 en 1.485 misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar de regio's met de meeste geweldsdelicten. De nummers drie en vier van de regio's, Haaglanden en Flevoland, blijven daar met 1.165 en 1.067 geweldsmisdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar beduidend bij achter. De regio Friesland heeft relatief gezien de minste geweldsmisdrijven. Over de periode 1995-2004 is de geregistreeerde geweldscriminaliteit in Nederland per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 68% gestegen. Tot de regio's die relatief sterker zijn gestegen, behoren Friesland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond. In de regio's Amsterdam-Amstelland en Utrecht is de geregistreeerde geweldscriminaliteit per 100.000 inwoners het minst gestegen.

Figuur 4.15 Geregisteerde criminaliteit per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, naar politieregio, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.10 in bijlage 4; tabellen 4.11-4.14 geven de cijfers per misdrijfcategorie.

Bron: CBS

Vermogensmisdrijven

In 2004 is Amsterdam-Amstelland met 10.522 misdrijven de regio met de meeste vermogensdelicten per 100.000 inwoners van 12-79 jaar.

De nummers twee en drie van de regio's, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden, hebben er met 8.285 en 8.102 beduidend minder. Drenthe heeft relatief de minste vermogensdelicten.

Over de periode 1995-2004 is de vermogenscriminaliteit in Nederland per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 13% gedaald. De regio's die het sterkst dalen, zijn Gooi en Vechtstreek, Twente en Zeeland. De regio Friesland is het meest gestegen.

Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag

In 2004 is Flevoland met 2.286 misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar de regio met de meeste vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. De nummers twee en drie van de regio's, Rotterdam-Rijnmond en Noord-Holland-Noord, hebben er met 1.954 en 1.892 minder. In Twente komen deze delicten relatief het minst voor.

Over de periode 1995-2004 zijn de vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde in Nederland per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 30% gestegen. De regio's die het sterkst stijgen, zijn Limburg-Noord, Kennemerland en Rotterdam-Rijnmond. De regio Gelderland-Zuid is de enige regio die een daling laat zien, van 38%.

Verkeersmisdrijven

In 2004 is Rotterdam-Rijnmond met 1.844 misdrijven de regio met de meeste verkeersdelicten per 100.000 inwoners van 12-79 jaar. De regio's Amsterdam-Amstelland en Limburg-Zuid volgen met respectievelijk 1.419 en 1.302. Drenthe heeft relatief de minste verkeersmisdrijven.

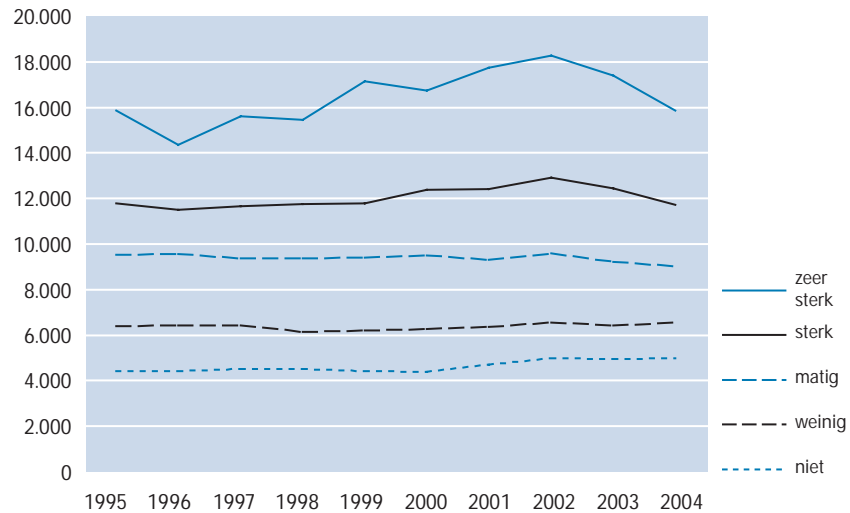
Over de periode 1995-2004 is de geregistreerde verkeerscriminaliteit in Nederland per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 44% gestegen. De regio's die het sterkst stijgen, zijn Gelderland-Zuid en Amsterdam-Amstelland. De regio's Zeeland en Kennemerland zijn de enige regio's die een daling laten zien, van 14%.

Stedelijkheid

De mate van 'stedelijkheid', de concentratie van het aantal adressen op een bepaalde oppervlakte, is een betere indicator voor criminaliteit dan het inwonertal van de stad.

Er bestaat een samenhang tussen de mate van stedelijkheid van een gemeente en het aantal geregistreerde misdrijven: hoe hoger de mate van stedelijkheid, hoe meer misdrijven. Om de verschillende stedelijkheidsgroepen goed te kunnen vergelijken, wordt gekeken naar het aantal misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar (zie figuur 4.16).

Figuur 4.16 Geregisteerde criminaliteit per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, naar stedelijkheid,* 1995-2004

* Stedelijkheid van een gemeente: op basis van aantal adressen per oppervlakte-eenheid.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.15 in bijlage 4.

Bron: CBS

In 2004 hebben de zeer sterk stedelijke gemeenten met 15.800 per 100.000 inwoners de meeste misdrijven. De sterk stedelijke gemeenten volgen met 11.700, de matig stedelijke met 9.000, de weinig stedelijke met 6.500 en de niet-stedelijke gemeenten met 4.900 misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar.

In de periode 1995-2004 zijn de misdrijven per hoofd van de bevolking in de niet-stedelijke gemeenten met 13% gestegen, in de weinig stedelijke gemeenten met 3% en in de overige gemeenten bijna gelijk gebleven of zelfs iets gedaald.

Geweldsmisdrijven

Ook wanneer we ons tot de geweldsmisdrijven beperken, gaat de relatie tussen de stedelijkheid van een gemeente en het aantal geregisteerde misdrijven op: hoe hoger de mate van stedelijkheid, hoe meer geweld. De zeer sterk stedelijke gemeenten hebben in 2004 met 16 per 1.000 inwoners fors meer geweldsmisdrijven dan de overige gemeenten.

In de periode 1995-2004 is het aantal geweldsmisdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar in de niet-stedelijke gemeenten met 102% sterker gestegen dan de overige categorieën. Hoge niveaus van geweldscriminaliteit zijn echter nog steeds voorbehouden aan gebieden met een sterke of zeer sterke mate van stedelijkheid.

Vermogensmisdrijven

Ook voor vermogensmisdrijven geldt: hoe hoger de mate van stedelijkheid, hoe meer vermogensmisdrijven. De zeer sterk stedelijke gemeenten hebben in 2004 relatief meer vermogensmisdrijven dan de overige gemeenten (105 per 1.000 inwoners). In de periode 1995-2004 is het aantal vermogensmisdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 13% gedaald. Deze daling was het sterkst in de matig stedelijke gemeenten (20%).

Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag

De relatie tussen de stedelijkheid van een gemeente en het aantal geregistreerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde laat een ander beeld zien dan bij de gewelds- en vermogensmisdrijven. De sterk stedelijke gemeenten hebben in 2004, met 19 per 1.000 inwoners, de meeste vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde.

In de periode 1995-2004 is het aantal vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde per 100.000 inwoners van 12-79 jaar het sterkst gestegen in de niet-stedelijke gemeenten (50%) en in de zeer sterk stedelijke gemeenten (34%). In de matig stedelijke gemeenten was de toename het geringst (17%).

Verkeersmisdrijven

De zeer sterk stedelijke gemeenten hebben in 2004, met 15 op de 1.000 inwoners, de meeste verkeersmisdrijven. In de periode 1995-2004 is in deze gemeenten het aantal verkeersmisdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar met 79% gestegen, in de overige gemeenten met 28 tot 36%.

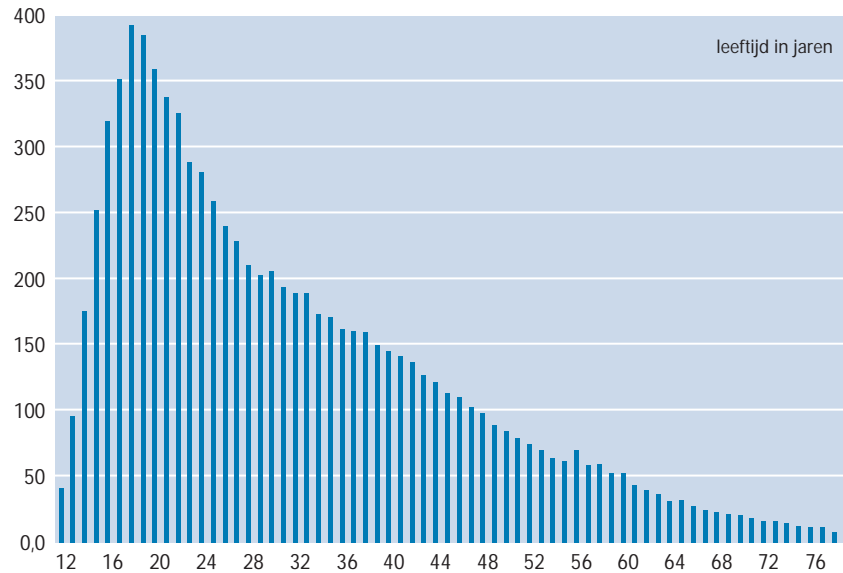
4.1.4 Kenmerken van verdachten van misdrijven in 2002

Paragraaf 4.1 beschrijft onder andere de omvang van het aantal gehoorde verdachten op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze paragraaf geeft een korte, globale beschrijving van kenmerken van een aantal van die verdachten, namelijk diegenen die in 2002 na afronding van het opsporingsonderzoek door de politie als verdachte geregistreerd werden. Dit gebeurt aan de hand van gegevens die in het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie zijn vastgelegd.⁴ Dit systeem bevat onder meer gegevens over verdachten die zijn aangehouden in de 25 politieregio's. Leeftijd, geslacht, woongemeente, herkomstgroepering en de gepleegde delicten worden kort belicht.

In 2002 zijn 189.743 verdachten in het HKS geregistreerd⁵ die in dat jaar

4 De gegevens die gebruikt worden, zijn afkomstig van de Dienst Nationale Recherche Informatie van het Korps landelijke politiediensten. Voor een uitgebreide analyse van verdachten die in Nederland zijn aangehouden in 1998 tot en met 2003, zie Van Tilburg e.a. (2004).

5 Het aantal gehoorde verdachten in 2002 is 321.737 volgens de Politiestatistiek van het CBS. Volgens HKS-cijfers zijn in 2002 189.743 verdachten aangehouden. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door definitieverschillen. Zo kunnen verdachten meerdere keren per jaar worden gehoord, terwijl deze personen in het HKS maar één keer geteld worden. De CBS-cijfers bevatten ook de gehoorde verdachten

Figuur 4.17 Verdachten per 10.000 inwoners naar leeftijd, 2002

Bron: HKS/dNRI, CBS, bewerking WODC

één of meer delicten hebben gepleegd. Deze verdachten vormen 1,4% van de Nederlandse bevolking van 12-79 jaar.

Leeftijd en geslacht

In figuur 4.17 is de leeftijdsverdeling van verdachten per 10.000 inwoners weergegeven. Van alle verdachten komt 23,9% voor in de leeftijdscategorie 18-24 jaar. Het vaakst verdacht zijn 18-jarigen: 393 van de 10.000 inwoners van die leeftijd kwamen in 2002 met de politie in aanraking. Bijna 4% (7.230) van het totale aantal verdachten heeft die leeftijd.

De gemiddelde leeftijd van de verdachten in 2002 is 32 jaar. Gezien hun gemiddelde startleeftijd⁶ van 27 jaar hebben zij in 2002 gemiddeld een carrière van vijf jaar achter de rug.

Het merendeel van de verdachten is man (85,0%; 161.219). Slechts 15% van de verdachten is vrouw (28.524). Deze sterke ondervertegenwoordiging van vrouwen onder verdachten is een steeds terugkerend fenomeen. Behalve dat mannen vaker dan vrouwen als verdachte geregistreerd worden, zijn zij over het algemeen ook jonger wanneer zij voor het eerst met de politie in aanraking komen (27 jaar tegenover 30 jaar).

van wie later blijkt dat zij niets met het misdrijf te maken te hebben gehad, en de jeugdigen die naar bureau Halt worden verwezen. Dit is bij de gegevens uit het HKS niet het geval.

⁶ Dit is de leeftijd waarop iemand voor het eerst met de politie in aanraking kwam en (als verdachte) in HKS geregistreerd werd.

Staat 4.1 Verdachten naar herkomstgroepering,* 2002

	abs.	per 10.000 inwoners**
autochtoon	102.214	90
allochtoon	61.262	220
Marokko	10.580	330
Nederlandse Antillen of Aruba	6.630	560
Suriname	10.354	360
Turkije	7.466	220
totaal	163.471	120

* Weergegeven zijn alle herkomstgroeperingen met ten minste 5.000 geregistreerde verdachten in 2002.

** Gestandaardiseerd naar leeftijd en geslacht; totaal bevolkings(groep) = 100%.

Bron: HKS/dNRI, SSB/CBS, bewerking WODC

Herkomstgroepering

Cijfers met betrekking tot de herkomst zijn afkomstig uit hoofdstuk 2 van de publicatie 'Verdacht van criminaliteit – Allochtonen en autochtonen nader bekeken' (Eggen en Blom, 2004).

In absolute aantallen zijn, na de autochtonen⁷ met 102.000 verdachten, de Marokkanen en Surinamers met elk ruim 10.000 verdachten in 2002 de grootste groepen (zie staat 4.1).

Wanneer deze cijfers worden gerelateerd aan de omvang van de betreffende bevolkingsgroep, blijkt dat Antillianen of Arubanen relatief sterk vertegenwoordigd zijn. Hierbij is al rekening gehouden met het feit dat de Antilliaanse bevolking in Nederland relatief jong is vergeleken met de autochtone bevolking.

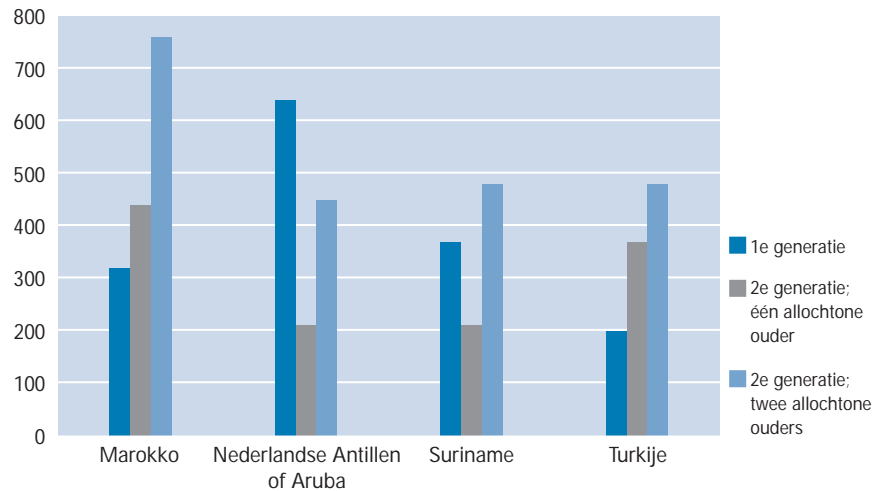
Binnen de allochtone bevolking liggen de verdachtenpercentages (ten opzichte van het totaal van de betreffende bevolkingsgroep) van de eerste generatie wat hoger dan van de tweede. In tegenstelling tot dit overall beeld laten de uitkomsten van Marokkanen en Turken en enkele in omvang kleinere herkomstgroepen echter een ander beeld zien. Bij deze herkomstgroeperingen liggen de verdachtenpercentages van de tweede generatie hoger dan van de eerste generatie.⁸ Tussen westerse en niet-westerse⁹ allochtonen zijn grote verschillen te constateren binnen zowel de eerste als de tweede generatie. Het hoogste verdachtenpercen-

7 Autochtoon: een persoon van wie beide ouders in Nederland geboren zijn. Allochtoon: een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

8 Eerste generatie allochtoon: een in het buitenland geboren persoon met ten minste één in het buitenland geboren ouder. Tweede generatie allochtoon: een in Nederland geboren persoon met ten minste één in het buitenland geboren ouder. Bron: CBS.

9 Westerse allochtoon: persoon afkomstig uit Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië of Japan. Niet-westerse allochtoon: persoon afkomstig uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika of Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Bron: CBS.

Figuur 4.18 Verdachten* per 10.000 inwoners** naar herkomstgroepering, 2002

* Gestandaardiseerd naar leeftijd en geslacht.

** Inwoners van 12-79 jaar uit de betreffende bevolkingsgroep in 2002.

Bron: HKS/dNRI, SSB/CBS, bewerking WODC

tage heeft de groep mannelijke niet-westerse allochtone verdachten van de tweede generatie. Hiervan is 7,1% in 2002 door de politie als verdachte geregistreerd. Deze uitkomst is meer dan drie keer zo hoog als die van de westerse allochtone verdachten van de tweede generatie. En bijna acht keer zo hoog als die van autochtonen.

Uit de gevonden resultaten blijkt dat 61.000 (37,5%) van de in totaal 163.000¹⁰ verdachten in 2002 van allochtone (zowel westerse als niet westerse samen) herkomst waren. Het aandeel van allochtonen in de verdachtenpopulatie is daarmee twee keer zo groot als hun aandeel in de Nederlandse bevolking. Van alle allochtone verdachten behoren 39.000 tot de eerste en 22.000 tot de tweede generatie. Er zijn bijna drie keer zo veel allochtone verdachten met een niet-westerse herkomst (46.000) als met een westerse herkomst (16.000).

Er zijn opvallende verschillen binnen de tweede generatie allochtonen tussen de groep met één allochtone ouder en de groep met twee allochtone ouders. Bij nagenoeg alle herkomstgroepen zijn de verdachtenpercentages van allochtonen met twee allochtone ouders hoger dan die van allochtonen met één allochtone ouder (zie figuur 4.18).

¹⁰ Niet alle in het HKS geregistreerde verdachten konden worden teruggevonden in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Hiervoor zijn verschillende redenen te noemen: het woonland van de verdachte is buitenland (2,9%) of het woonland is onbekend (1,5%), de verdachte woont in een asielzoekerscentrum (0,5%) en is (nog) niet in de GBA geregistreerd, en overige redenen (5,4%), zoals illegaal verblijf of een onjuiste registratie, waardoor personen niet teruggevonden konden worden.

Staat 4.2 Verdachten naar gemeenteklasse, 2002*

	%**	per 10.000 inwoners***
minder dan 10.000 inwoners	2,2	80
10.000 tot 20.000 inwoners	9,3	90
20.000 tot 50.000 inwoners	23,5	100
50.000 tot 100.000 inwoners	16,1	140
100.000 tot 150.000 inwoners	10,9	160
150.000 tot 250.000 inwoners	9,4	160
250.000 inwoners of meer (G4)	21,3	240

* Op basis van de laatstbekende woon- of verblijfplaats.

** Percentages tellen niet op tot 100%, omdat in sommige gevallen de woonplaats van de verdachte onbekend is (2,7%) of de verdachte in het buitenland woont (4,6%).

*** Inwoners van 12-79 jaar van gemeenten in de betreffende klasse op 1 januari 2002.

Bron: HKS/dNRI, CBS, bewerking WODC

Staat 4.3 Delicten naar delictcategorie,* 2002

	abs.	% delicten gepleegd door vrouwen
geweldd misdrijven	68.826	9,6
vermogensmisdrijven	126.536	17,7
vernieling en openbare orde delicten	57.275	8,2
Wegenverkeerswet	59.685	9,8
Opiumwet	16.794	12,2
overig	21.193	9,3
totaal	350.309	12,4

* Volgens de standaardclassificatie misdrijven van het CBS.

Bron: HKS/dNRI, bewerking WODC

Woongemeente¹¹

In staat 4.2 is voor elke gemeenteklasse¹² het aantal verdachten per 10.000 inwoners weergegeven. Hierbij worden gemeenten onderscheiden op basis van het aantal inwoners. Tevens is de verdeling van verdachten over de gemeenteklassen vermeld. Het aantal verdachten per 10.000 inwoners is verreweg het grootst in de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag. Van elke 10.000 inwoners in die steden zijn er in 2002 bijna 240 bij de politie als verdachte geregistreerd. Dat is

11 De misdrijven kunnen in een andere gemeente zijn gepleegd.

12 Er zijn 86 gemeenten met minder dan 10.000 inwoners, 174 gemeenten met 10.000 tot 20.000 inwoners, 175 gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners, 36 gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners, 13 gemeenten met 100.000 tot 150.000 inwoners, 8 gemeenten met 150.000-250.000 inwoners en 4 gemeenten met 250.000 inwoners of meer (G4).

1 op de 42 inwoners. Naarmate het aantal inwoners in de betreffende gemeente(klasse) afneemt, daalt ook het aantal geregistreerde verdachten.

Delictcategorie

In 2002 zijn er 189.743 verdachten bij de politie geregistreerd tegen wie in totaal 247.489 keer proces-verbaal werd opgemaakt. Op één proces-verbaal kunnen meerdere delicten of strafbare feiten zijn vermeld.

Gemiddeld bevat elk proces-verbaal 1,4 delicten.

Staat 4.3 geeft een beeld van de delicten die in 2002 geregistreerd zijn (350.309). Ruim twee derde van alle geregistreerde delicten zijn vermogensdelicten (exclusief vermogensdelicten met geweld). Twee van de tien delicten betreft een geweldsmisdrijf (inclusief seksuele delicten en vermogensdelicten met geweld). Opiumwet-delicten (4,8%) en overige delicten (6,0%) komen het minst vaak voor.

Hoewel in alle delictcategorieën het merendeel van de delicten door mannen is gepleegd, blijkt dat de verhouding tussen mannen en vrouwen afhangt van het soort delict. Het aandeel vermogensmisdrijven en in mindere mate Opiumwet-delicten onder door vrouwen gepleegde misdrijven is relatief hoog. Meer dan de helft van de delicten die door vrouwen gepleegd werden, zijn vermogensdelicten (bij mannen is dit 34%).

Box 4.3 Het Nederlands Forensisch Instituut

Kerntaken

Het NFI¹³ maakt deel uit van het Ministerie van Justitie en voert overwegend natuurwetenschappelijk georiënteerd onderzoek uit ten behoeve van de waarheidsvinding in het kader van de strafrechtspleging. Concreet gaat het daarbij veelal om de analyse en/of identificatie van een grote verscheidenheid aan sporenmateriaal. Het personeelsbestand omvat medio 2005 365 fte en bestaat voor het overgrote deel uit wetenschappelijk onderzoekers op hbo- en universitair niveau.

Het NFI heeft de volgende kerntaken¹⁴ gedefinieerd:

13 Het Nederlands Forensisch Instituut is sinds oktober 2004 gehuisvest in een nieuw pand in Den Haag, Ypenburg. Daarvoor was het tientallen jaren gevestigd in Rijswijk. Formeel was er toen sprake van twee instituten, het Gerechtelijk Laboratorium en het Laboratorium voor Gerechtelijke Pathologie, die wel al die jaren in één gebouwencomplex waren ondergebracht. In 1999 gingen deze beide instituten samen op in het huidige NFI.

14 Van de totale formatie van het NFI is circa 80% beschikbaar voor de uitvoering van de drie kerntaken.

- 1 *Het uitvoeren van forensisch zaakonderzoek:* het NFI voert technisch, medisch-biologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek uit op verzoek van de zittende magistratuur (ZM), het Openbaar Ministerie (OM), de politie en overige opsporingsinstanties. De resultaten van het onderzoek en de interpretatie van de bevindingen worden vastgelegd in een rapport en waar nodig door de deskundige ter zitting toegelicht.
- 2 *Het bedrijven van research & development:* de r&d-activiteiten richten zich voornamelijk op het ontwikkelen en implementeren van nieuwe methoden en technieken, zowel ten behoeve van het NFI als politie en justitie.

Tussen de kerntaken bestaat de macroverhouding forensisch zaakonderzoek (70%), R&D (15%) en kennis- en expertisecentrum (15%). Voor de langere termijn moet uit oogpunt van continuïteit altijd voldoende capaciteit beschikbaar zijn voor R&D en de taak als kennis- en expertisecentrum.

Box 4.3 (vervolg)

- 3 *Het fungeren als forensisch kennis- en expertise-centrum op het gebied van forensisch onderzoek, en wel als volgt:*
- als (nationaal en internationaal) kennis- en informatiecentrum op het gebied van forensisch-technisch en wetenschappelijk onderzoek op de door het NFI bestreken deskundigheidsgebieden;
  - door het overdragen van kennis aan en het bevorderen van deskundigheid bij OM, ZM, politie en overige opsporingsinstanties;
  - door het leveren van een bijdrage aan de beleidsvoorbereiding en de toetsing op uitvoerbaarheid van wetgeving op het terrein van de rechtshandhaving en de criminaliteitsbestrijding.

Bij het NFI wordt forensisch onderzoek uitgevoerd op de volgende terreinen.

Medisch-biologisch onderzoek

afdeling	gerechtelijke secties,
Pathologie	letselbeschrijving
afdeling	biologisch sporenonderzoek,
Biologie	bloedspooranalyse, DNA-typing, DNA-verwantschapsonderzoek, haaronderzoek
afdeling	toxicologisch
Toxicologie	onderzoek

Chemisch onderzoek

afdeling	verfonderzoek, glasonderzoek,
Chemie	brandonderzoek, onderzoek van explosieven en explosies, vingerspoodetectie, vezel- en textielonderzoek, handschriftonderzoek, machine- en printerschriftonderzoek, documentonderzoek, taalkundige tekstanalyse
afdeling	drugsonderzoek, onderzoek
Verdovende middelen	illegale drugsfabricage
afdeling	bodemonderzoek, water- en meststoffenonderzoek,
Milieu	onderzoek (afval)stoffen en emissies

Fysisch-elektronisch onderzoek

afdeling	wapen- en munitieonderzoek,
Fysische	onderzoek schotrest- en, onderzoek technologie kras-, indruk- en vormsporen (werktuigsporen, schoensporen en dergelijke), technisch en materiaalkundig onderzoek, onderzoek verkeersongevallen, voertuigidentificatie
afdeling	forensisch ICT-onderzoek,
Digitale	onderzoek open en gesloten systemen, technologie software- en hardware-onderzoek, cryptografie, datacommunicatie, beeldbewerking en biometrie, spraak- en audio-onderzoek

Staat 4.4 geeft een beeld van de ontwikkeling in het aantal aangevraagde onderzoeken¹⁵ per delicttype in de periode 2001-2004. De meest spectaculaire stijging heeft plaatsgevonden in de categorie diefstal. Hier is het effect zichtbaar van het DNA-onderzoek bij volumecriminaliteit,¹⁶ dat in 2001 in twee politieregio's van start ging en in 2004 tot alle politieregio's werd uitgebreid. Hierbij worden volgens strikte werkafspraken en procedures aangeleverde bemonsteringen van bloed, kauwgom, speeksel en sigarettenpeuken in 'batches' van 14 of 28 voor DNA-typing aangeboden. In 2004 werden op deze wijze 400 batches door het NFI verwerkt. De gemiddelde doorlooptijd bedroeg daarbij 25 dagen. Van de aangeleverde sporen werd circa 66% opgenomen in de DNA-databank. Gemiddeld levert 42% van de in de DNA-databank opgenomen sporen een treffer

15 Een aanvraag kan meer dan een onderzoekshandeling/analyse voor het NFI betekenen, bijvoorbeeld omdat er verscheidene sporen worden aangeleverd. Daarnaast kan een rechercheonderzoek/zaakonderzoek meer dan één aanvraag opleveren.

16 Volumecriminaliteit omvat vormen van niet-georganiseerde criminaliteit waarbij gemakkelijk kan worden vastgesteld wie de slachtoffers ervan zijn. De betrokken delicten zijn meestal eigendomsdelicten en gaan vaak gepaard met fysiek geweld. Voorbeelden ervan zijn woninginbraken, diefstallen uit auto's, gewone overvallen, straatoverrij, enz. (Commissie van de Europese Gemeenschappen (2004). Criminaliteitspreventie in de Europese Unie. Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement. Brussel, 12 maart 2004).

Box 4.3 (vervolg)

op. In absolute aantallen ging het daarbij sinds de start van het DNA-onderzoek in twee politieregio's tot medio 2005 om ruim 5.600 sporen. Sporen die identieke profielen opleveren, worden samengevoegd tot zogenoemde 'profielclusters'. Het grootste profiel-

cluster bestond tot nu toe uit 48 sporen, die qua profiel alle overeenkwamen met dat van een persoon die in 2005 werd veroordeeld.

De schijnbare toename bij rijden onder invloed is het gevolg van een gewijzigde indelingssystematiek.

Staat 4.4 Bij het NFI aangevraagde onderzoeken uitgesplitst naar delicttype

	2001	2002	2003	2004
mishandeling, zeden, doodslag, moord ¹	3.171	3.658	4.133	4.309
fraude, afpersing ²	315	446	461	480
diefstal ³	1.257	3.100	6.827	9.348
brandstichting, vernieling, enz. ⁴	589	640	667	718
illegaal wapenbezit ⁵	96	109	128	118
milieu ⁶	138	142	189	170
verdovende middelen ⁷	4.178	5.166	5.600	5.159
rijden onder invloed ⁸	966	1.016	2.081	3.668
overig ⁹	202	212	285	439
totaal	10.912	14.489	20.371	24.409

1 Doodslag, mishandeling, dood en letsel door schuld (artikel 287-309 Sr); bedreiging tegen persoonlijke vrijheid, gewapende overvallen (artikel 285 Sr); zedenmisdrijven, verkrachting, enz. (artikel 239 en 242-249 Sr); dood of letsel door schuld na aanrijding (artikel 36 WVV).

2 Afpersing, schriftelijke bedreiging, verduistering, bedrog, heling, enz.; valsheidsmisdrijven, muntmisdrijven (artikel 208-235 Sr).

3 Diefstal met en zonder geweld, inbraak (artikel 310-312 en 316 Sr).

4 Beschadigingen en vernielingen (artikel 350 Sr); overige vernielingen, dierenmishandeling (artikel 254 en 351-354 Sr); brandstichten, explosies veroorzaken en andere gemeengevaarlijke misdrijven; doorrijden na aanrijding, joyriding, schadevaringen (WVV).

5 Wet wapens en munitie, vuurwapens en ongewenste handwapens.

6 Wet chemische afvalstoffen (artikel 67-69).

7 Overtreding Opiumwet.

8 Rijden onder invloed (WVV), alleen alcoholbepaling.

9 Overige delicten.

Staat 4.5 geeft een beeld van de ontwikkeling in het aantal aangevraagde onderzoeken per deskundigheidsgebied. Ook hier springt de sterke toename bij biologie in het oog. Naast de invoering van de DNA-typering bij volumecriminaliteit is hier sprake van een sterke stijging van het DNA-onderzoek in reguliere zaken, inclusief gewelds- en zedenmisdrijven. De toename bij toxicologie is voor een deel

verklaarbaar uit een gewijzigde indelingssystematiek, waarbij bloed-alcoholonderzoek sinds 2003 in de cijfers is opgenomen. De lichte daling bij wapens en munitie is eveneens het gevolg van een gewijzigde registratiemethode en is niet het gevolg van een dalend zakenaanbod. De toename bij handschrift- en vingersporen houdt verband met de stijging van het onderzoek van dreigbrieven.

Box 4.3 (vervolg)

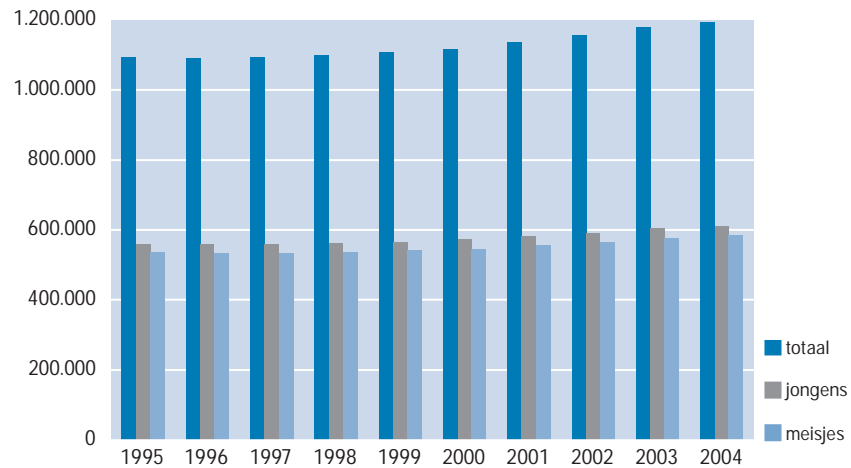
Staat 4.5 Aangevraagde onderzoeken per expertisegebied,* 2001-2004

		2001	2002	2003	2004
frontdesk	frontdesk algemeen	-	-	41	179
medisch- biologisch onderzoek	pathologie algemeen	656	707	759	763
	biologie algemeen	2.149	4.688	8.854	11.996
	toxicologie algemeen	1.791	1.861	2.957	4.615
chemisch onderzoek	chemie algemeen	761	618	286	314
	brandversnellende middelen	**	133	406	415
	explosies en explosieven	100	94	111	156
	documenten	120	181	187	250
	handschrift	225	260	349	352
	machineschrift en printers	12	22	55	54
	glas	**	24	58	60
	verf	**	61	222	215
	vezels en textiel	**	140	389	359
	vingersporen	213	327	390	409
	verdovende middelen algemeen	4.132	5.044	5.484	5.033
	milieu algemeen	256	271	407	446
fysisch- elektronisch onderzoek	fysische technologie algemeen	3	4	23	16
	brandtechnisch, technisch en materiaalkundig onderzoek	90	62	63	55
	wapens en munitie	669	732	709	625
	schotresten	499	393	413	350
	kras-, indruk- en vormsporen	63	73	195	176
	verkeersongevallenonderzoek	42	65	74	58
	voertuigidentificatie	212	222	287	243
	digitale technologie algemeen	52	25	27	17
	digitale technologie (open systemen)	53	45	117	92
	digitale technologie (gesloten systemen)	83	54	180	149
	beeldbewerking en biometrie	21	14	62	73
	spraak en audio	72	125	105	68
	taalkundige tekstanalyse	-	-	6	7
totaal		12.274	16.245	23.216	27.545

* De totalen in staat 4.5 zijn hoger dan in staat 4.4 doordat aanvragen waarbij meer dan één expertisegebied is betrokken, ook bij ieder expertisegebied worden meegeteld.

** Voor 2001 zijn de aanvragen voor een aantal chemische onderzoeksgebieden bijeengebracht bij chemie algemeen.

Figuur 4.19 Absoluut aantal 12- tot en met 17-jarigen, naar geslacht, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

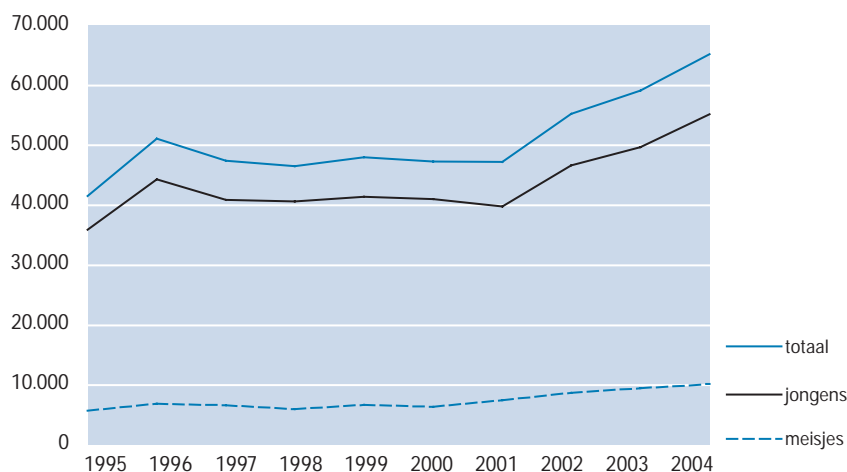
Bron: CBS

4.2 Jeugdcriminaliteit en opsporing

In deze paragraaf worden de trends beschreven in het aantal gehoorde minderjarige verdachten. Waar in dit rapport sprake is van minderjarigen, strafrechtelijk minderjarigen of minderjarige verdachten, wordt bedoeld op jongeren in de leeftijdscategorie van 12 tot en met 17 jaar. Op deze jongeren is in principe het jeugdstrafrecht van toepassing.

De trends in het aantal strafrechtelijk minderjarige verdachten dat door de politie wordt gehoord, kunnen uiteraard niet los worden gezien van demografische ontwikkelingen. De demografische veranderingen in het aantal 12- tot en met 17-jarigen hebben gevolgen voor het aantal gehoorde minderjarige verdachten. Zo kan een stijging van het aantal gehoorde minderjarigen alleen al het gevolg zijn van een stijging van het totale aantal 12- tot en met 17-jarigen in dat betreffende jaar. De totale populatie jeugdigen in de leeftijd 12 tot en met 17 jaar is in vergelijking met 1995 in 2004 toegenomen met bijna 100.000 minderjarigen. Op een totaal van 1,1 miljoen is dit een toename van 9%. De verhouding jongens en meisjes blijft onveranderd. In figuur 4.19 wordt een overzicht gegeven van het aantal 12- tot en met 17-jarigen per jaar in de periode 1995-2004 uitgesplitst naar geslacht. Omdat de richting van de criminaliteitstrends niet veranderen wanneer ze worden gerelateerd aan de bevolkingsomvang, worden in het vervolg van deze paragraaf alleen de absolute cijfers gegeven.

Figuur 4.20 Door de politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot en met 17-jarige verdachten, naar geslacht, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.16 in bijlage 4.

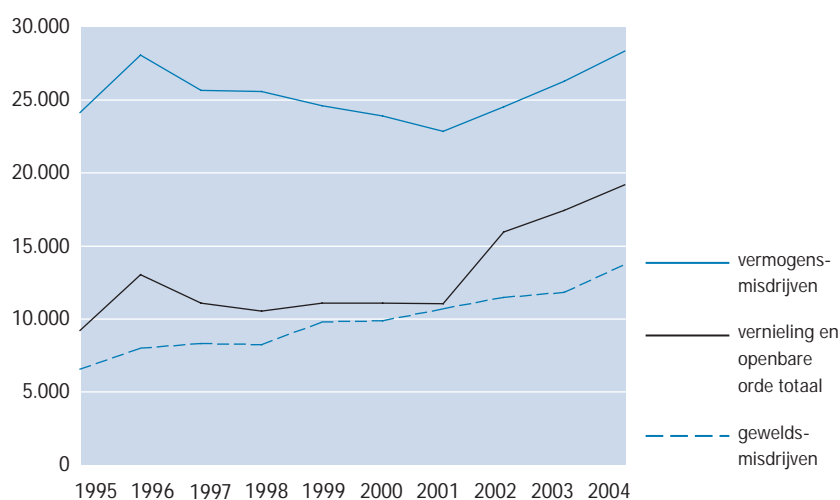
Bron: CBS

4.2.1 Gehoorde strafrechtelijk minderjarige verdachten

In de periode 1960-1982 is het absolute aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten ruim verdubbeld, namelijk van 22.900 naar 48.900. Tussen 1983-1993 daalt het aantal gehoorde minderjarigen van 45.500 in 1983 tot ruim 37.000 in 1993. Daarna is er een sterke stijging met een piek in 1996 (bijna 51.000 gehoorde minderjarige verdachten). In de periode 1997-2001 is het aantal gehoorde verdachten relatief stabiel en schommelt het aantal rond de 47.000 minderjarigen. Sinds 2002 is er weer een sterke toename in het aantal gehoorde minderjarige verdachten. Het aantal overschrijdt ruim de 55.000 in 2002, in 2004 heeft de politie ruim 65.000 minderjarige verdachten gehoord. In figuur 4.20 wordt het aantal gehoorde minderjarige verdachten in de periode 1995-2004 weergegeven (zie tabel 4.16 in bijlage 4 voor de overige perioden).

De trend voor jongens volgt nauwgezet de algemene trend. Dit is het gevolg van het feit dat het merendeel van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit (circa 85%) voor rekening van de jongens komt en meisjes relatief weinig (15%) voorkomen in de politieke statistieken. Na een piek in 1996 daalt het aantal gehoorde strafrechtelijk minderjarige jongens en tot en met 2001 stabiliseert het aantal rond de 40.000 per jaar. Sinds 2002 is er weer een sterke stijging te signaleren in het aantal gehoorde jongens, in 2004 heeft de politie ruim 55.000 jongens gehoord. Het aantal gehoorde minderjarige meisjes neemt in de periode 1995-2004 licht toe. De trend in

Figuur 4.21 Door de politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

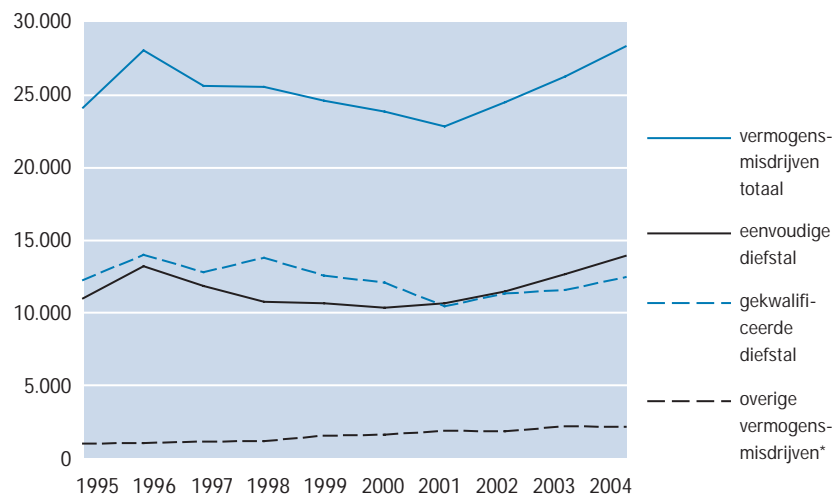
Bron: CBS

de periode 1995-2000 is bij de meisjes relatief stabiel en schommelt rond de 6.500 gehoorde minderjarige verdachte meisjes per jaar. Vanaf 2001 is er sprake van een relatief sterke toename en in 2004 heeft de politie circa 10.000 verdachte meisjes gehoord. De relatieve stijging in de periode 1995-2004 van het aantal gehoorde strafrechtelijk minderjarige meisjes is sterker dan bij jongens.

4.2.2 Ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit gepleegd door strafrechtelijk minderjarigen: gedifferentieerd

De delicten waarvan de jeugdigen in 2004 zijn verdacht en die aanleiding zijn voor een verhoor door de politie of de Koninklijke Marechaussee, betreffen in 95% van de gevallen een overtreding of een misdrijf volgens het Wetboek van Strafrecht. Vermogensdelicten komen het vaakst voor en worden gevolgd door vernieling en openbareordedelicten en geweldsdelicten. In figuur 4.21 worden de trends van deze drie grootste delictcategorieën uit het Wetboek van Strafrecht voor de periode 1995-2004 weergegeven. Over de hele periode is de categorie vermogensdelict de grootste. Verder kan worden vastgesteld dat het aantal vernielingen en feiten tegen de openbare orde groter is dan het aantal geweldsmisdrijven, maar dat het verschil tussen deze twee categorieën in de periode 1996-2001 steeds kleiner wordt. Daarna neemt het verschil weer toe. Na 2001 is bij de drie categorieën een stijging te signaleren, hoewel niet bij alle even sterk.

Figuur 4.22 Door politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot en met 17-jarige verdachten wegens vermogensmisdrijven, 1995-2004

* Valsheidsmisdrijven, verduistering, bedrog, heling en schuldheling.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

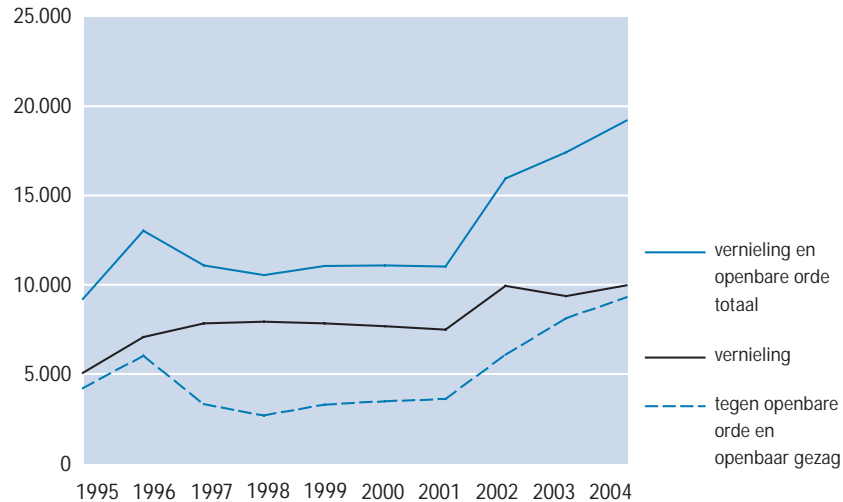
Bron: CBS

Vermogensmisdrijven

In figuur 4.22 worden de trends weergegeven voor de verschillende typen vermogensmisdrijven. Het aantal gehoorde minderjarige verdachten naar aanleiding van een vermogensdelict schommelt in de periode 1995-2004 tussen de 24.000 en 28.000. Met uitzondering van de piek in 1996 vertoont het aantal minderjarige verdachten van een vermogensmisdrijf in de periode tot aan 2001 een licht dalende tendens. Vanaf 2002 is er een stijging te signaleren in het aantal gehoorde minderjarige verdachten van vermogensdelicten. In 2004 gaat het om bijna 28.300 gehoorde 12- tot en met 17-jarigen. In dat jaar wordt 43,5% van het totaal aantal gehoorde minderjarigen verdacht van een vermogensmisdrijf.

De trendschommeling kan voor een groot deel worden toegeschreven aan het aantal gehoorde verdachten naar aanleiding van eenvoudige diefstal en gekwalificeerde diefstal. Er is een lichte stijging in het aantal overige vermogensdelicten. Daarbij gaat het om valsheidsmisdrijven, verduistering, bedrog, heling en schuldheling. Het aantal gehoorde minderjarigen naar aanleiding van deze categorieën delicten is toegenomen. De sterkste stijgingen zijn te zien bij heling of schuldheling. Het betreft hier echter delicten die in verhouding tot het totale aantal delicten van het Wetboek van Strafrecht weinig voorkomen (in 2004 1,4%; zie tabel 4.21 in bijlage 4).

Figuur 4.23 Door politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot en met 17-jarige verdachten wegens vernielingen en openbareorde- en openbaar gezagsmisdrijven, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

Bron: CBS

Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en openbaar gezag

Met uitzondering van 1996 schommelt het jaarlijks aantal gehoorde minderjarigen naar aanleiding van een vernieling of openbareordedelict in de periode 1997-2001 rond de 11.000 (zie figuur 4.23). Vanaf 2002 is er een sterke stijging te zien. In 2004 zijn ruim 19.100 minderjarigen gehoord omdat ze werden verdacht van een delict uit deze categorie (29,4% van het totaal aantal gehoorde 12- tot en met 17-jarigen). Ten opzichte van 1995 (toen zijn ruim 9.100 minderjarigen gehoord naar aanleiding van een vernieling of delict tegen openbare orde en openbaar gezag betekent dit ruim een verdubbeling.

De stijging in de periode 2001-2004 komt voor een groot deel voor rekening van het aantal minderjarigen dat wegens een delict tegen de openbare orde en openbaar gezag werd gehoord. Binnen deze subcategorie gaat het met name om een toename in delicten tegen de openbare orde (niet weergegeven in de figuur: zie tabel 4.21 in bijlage 4). Het aantal delicten tegen de openbare orde is in de periode 1996-1998 sterk gedaald, van ruim 4.400 naar ruim 1.400. Daarna is er een lichte stijging tot aan 2001 (in dat jaar ruim 2.100 gehoorde minderjarige verdachten). In de periode 2001-2004 is het aantal gehoorde minderjarigen naar aanleiding van een delict tegen de openbare orde verdrievoudigd tot ruim 7.100 in 2004. Het aantal minderjarigen dat wegens vernieling werd gehoord, is in de periode 1995-2004 toegenomen van bijna 5.000 tot 9.900. Tot aan 1997 is er

een sterke stijging in het aantal vernielingen, daarna stabiliseert de trend zich tot en met 2001 en schommelt het aantal rond de 7.500-7.800. Vanaf 2002 is een flinke stijging in het aantal gehoorde minderjarigen wegens een vernieling.

De vraag is of de sterke toename van het aantal gehoorde minderjarige verdachten naar aanleiding van een openbareordedelict in de periode 2002-2004 samenhangt met de verruiming van de wetsartikelen 141 Sr en 540 e.v. Sv die in mei 2000 in werking zijn getreden (zie Mein en Hartmann, 2004). Deze verruiming stelt de politie en het OM in de gelegenheid bij (groepsgewijze) verstoring van de openbare orde meer onregelmatigheden als strafrechtelijk relevant te classificeren. Het artikel wordt onder andere aangewend bij voetbalvandalisme en groepsgeweld door jongeren (zie bijvoorbeeld Bogaerts, Spapens en Bruinsma, 2003). Ook in het jaarverslag van de politie over 2003 wordt gewezen op de toename in het aantal boetes en transacties, onder meer naar aanleiding van verstoring van de openbare orde in de periode 2002-2003 (Jaarverslag Politie, 2003). Mogelijk is hier sprake van een vertraagd effect van de verruiming van deze wetsartikelen.

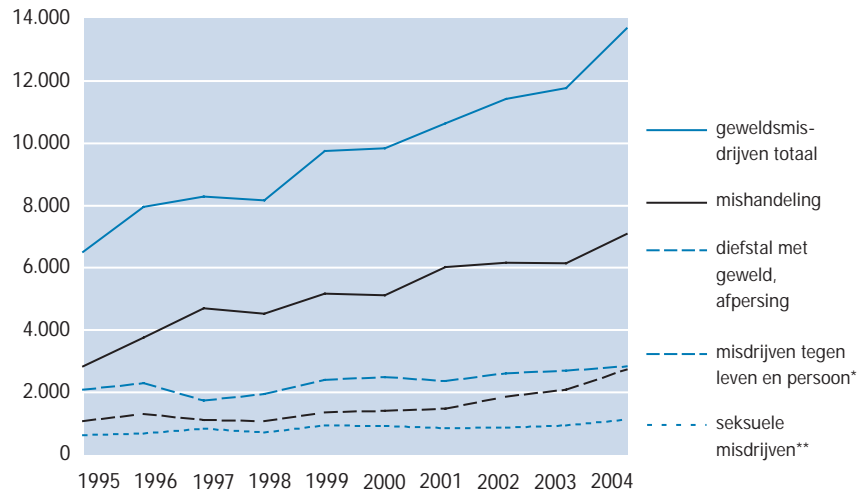
Geweldsmisdrijven

Geweldsdelicten zijn al jaren de kleinste categorie. Wel is er sprake van een continu stijgende trend in het aantal gehoorde minderjarige verdachten: in 1995 werden ruim 6.400 minderjarigen gehoord en in 2004 ging het om ruim 13.600 minderjarigen. Voor 2004 komt dit erop neer dat 21% van de door de politie gehoorde 12- tot en met 17-jarigen verdacht wordt van het plegen van een geweldsdelict.

De twee grootste delicttypen bij geweldsmisdrijven zijn mishandeling en diefstal met geweld. In 2004 zijn ruim 7.000 jeugdigen gehoord voor mishandeling (ruim 10% van het totaal) en ruim 2.600 minderjarigen voor diefstal met geweld (4% van het totaal). In figuur 4.24 worden de trends voor de hoofdcategorie van geweldsdelicten en voor de specifieke geweldsdelicten weergegeven. De toename sinds 1995 is voor een groot deel toe te schrijven aan het aantal minderjarigen dat verdacht is van mishandeling en misdrijven tegen leven en persoon. Sinds 2001 is het aantal gehoorde minderjarigen wegens mishandeling redelijk stabiel (6.000-6.100). De Politie-statistiek maakt een opsplitsing tussen lichte mishandeling of zware mishandeling niet mogelijk.

Een andere grote delictgroep binnen de categorie geweldsdelicten die om nadere toelichting vraagt, betreft misdrijven tegen het leven. In 2004 zijn ruim 2.700 minderjarigen verdachten wegens een delict uit deze groep (ruim 4% van het totaal). Deze groep delicten omvat onder meer bedreiging, (poging tot) doodslag/moord, overige misdrijven tegen het

Figuur 4.24 Door politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot en met 17-jarige verdachten wegens geweldsmisdrijven, 1995-2004

* Bedreiging, (poging) doodslag/moord, overige misdrijven tegen leven en dood en lichamelijk letsel door schuld.

** Verkrachting, feitelijke aanranding der eerbaarheid en overige seksuele misdrijven.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

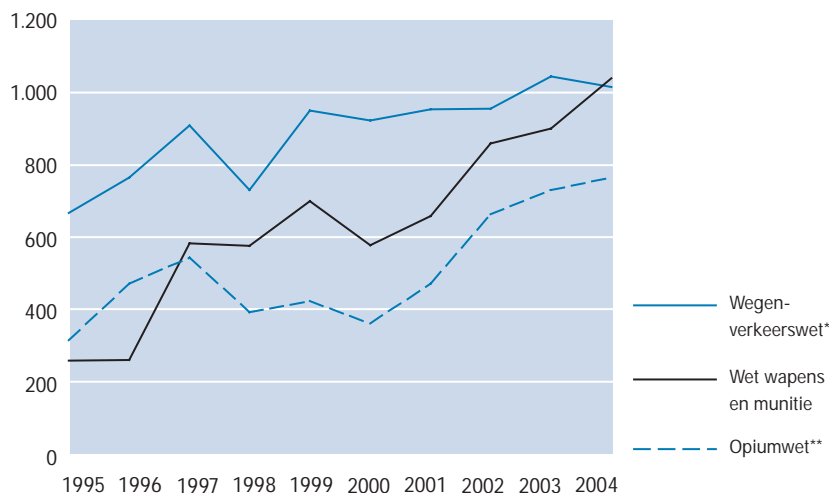
Bron: CBS

leven en dood en lichamelijk letsel door schuld. Sinds 2000 is het mogelijk in de registratie het delict bedreiging te onderscheiden van de overige delicten. In deze C&R is dit onderscheid voor het eerst opgenomen. Uit tabel 4.21 van bijlage 4 blijkt dat het percentage bedreigingen binnen de groep misdrijven tegen leven en persoon in de periode 2000-2004 schommelt tussen de 88 en 94%. Het aantal minderjarigen dat werd gehoord wegens een misdrijf tegen het leven en persoon betrof in 1995 ruim 1.000 minderjarigen, in 2000 bijna 1.400 en in 2004 was dit aantal iets hoger dan 2.700. Zoals gezegd blijkt uit de registratie dat het overgrote deel van de delicten in deze categorie bedreiging betreft. Vanaf 2000 is het aantal geregistreerde bedreigingen verdubbeld van ruim 1.200 naar ruim 2.500 in 2004.

Misdrijven volgens overige wetboeken

Het aantal minderjarigen dat in 2004 is gehoord wegens een misdrijf uit de Wegenverkeerswet, Opiumwet en Wet wapens en munitie, bedraagt respectievelijk 1,6%, 1,2% en 1,6% van het totale aantal gehoorde minderjarige verdachten. In vergelijking met de delicten uit het Wetboek van Strafrecht betreft het dus een relatief klein aantal feiten. De trends

Figuur 4.25 Door politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde 12- tot en met 17-jarige verdachten wegens misdrijven uit de WVV, Opiumwet en WWM, 1995-2004

* Rijden onder invloed, doorrijden na/verlaten plaats ongeval, overig WVV.

** Harddrugs, softdrugs.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.21 in bijlage 4.

vertonen een grillig verloop, maar stijgen wel over het algemeen (zie figuur 4.25). Na 2000 is er een duidelijke stijging van misdrijven tegen de Wet wapens en munitie en van misdrijven tegen de Opiumwet.

4.2.3 Toename in de aantallen gehoorde minderjarige verdachten: context

Uit het voorgaande blijkt dat het aantal gehoorde minderjarigen in de afgelopen jaren flink is toegenomen. Kan op grond van deze cijfers worden geconcludeerd dat de jeugdcriminaliteit daadwerkelijk is toegenomen? Deze vraag laat zich moeilijk beantwoorden omdat geregistreerde cijfers maar een beperkt deel van de totale criminaliteit vertegenwoordigen, namelijk alleen dat deel dat bij de politie bekend is.¹⁷ In de literatuur worden verschillende factoren genoemd die een bijkomende verklaring geven aan de stijging in de geregistreerde criminaliteitstrends. Te denken valt aan wijzigingen in beleidsdoelstellingen van politie en justitie, de

¹⁷ Op basis van slachtofferenquêtes is niet te achterhalen of er sprake is van een toename in de jeugdcriminaliteit, omdat bij deze enquêtes geen betrouwbaar beeld kan worden gegeven over de leeftijd van daders. Een andere mogelijkheid is de ontwikkeling die wordt gesignaleerd in de Politiestatistiek, te vergelijken met gegevens op basis van zelfgerapporteerd daderschap. Omdat de cijfers van de jongste meting van de WODC-zelfrapportagestudie over 2004 nog niet beschikbaar zijn, wordt deze vergelijking hier achterwege gelaten.

toename van operationele capaciteit van politiekorpsen (meer blauw op straat), de verbetering van de registratiesystemen (automatisering), het vergemakkelijken van aangifte (bijvoorbeeld telefonisch of elektronisch), wetswijzigingen, toename in het aantal verzekeringen (waardoor burgers eerder aangifte zullen doen) en verminderde tolerantie voor bepaalde delicttypen zoals geweld (Maguire, 1995; Wittebrood en Junger, 1999; De Haan e.a., 1999; Conklin, 2003). Deze factoren suggereren dat de toename van criminele feiten eerder het gevolg is van een betere registratie dan van een daadwerkelijke stijging (Coleman en Moynihan, 1996; Wittebrood en Junger, 1999). Deze constatering druist volgens sommigen (Van de Bunt en Bijleveld, 2000) in tegen allerlei signalen in de samenleving die wel op een daadwerkelijke stijging lijken te wijzen. Deze auteurs zijn dan ook van mening dat dergelijke maatschappelijke signalen niet mogen worden veronachtzaamd.

Geregistreeerde criminaliteit is onder meer afhankelijk van de aangiftebereidheid van burgers of bedrijven¹⁸ en inspanningen van rechtshandhavers, zoals het opsporingsbeleid van de politie en het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie (Wittebrood en Junger, 1999; zie bijvoorbeeld ook Van Kerckvoorde, 1995). De cijfers die in deze paragraaf zijn gebruikt, zijn afkomstig uit de Politiestatistiek. Dit is een informatiesysteem dat inzicht biedt in de activiteiten van de politie. Zoals eerder vermeld, worden deze activiteiten onder meer gestuurd door beleidsdoelstellingen en de capaciteit van de politie. Betrouwbare uitspraken doen over de trends in de jeugdcriminaliteit moet steeds gebeuren met inachtneming van deze bredere context. Pas dan kan de uitspraak worden gedaan of de jeugdcriminaliteit daadwerkelijk is gestegen. In het Beleidsplan Nederlandse politie (1999-2002) wordt jeugdcriminaliteit als één van de landelijke aandachtspunten vermeld (Jaarverslag Politie, 2002, p. 11).¹⁹ Volgens dat jaarverslag heeft de dadergerichte aanpak van jeugdcriminaliteit in de periode 1999-2002 bij de meeste politiekorpsen hoge prioriteit. Een belangrijk doel daarbij is het keren van de trends, wat onder meer vertaald wordt met 'verhoging van de pakkans' (p. 11). Verwacht kan worden dat bij een dergelijke beleidsdoelstelling, het aantal geregistreeerde minderjarigen zal toenemen (zie ook Wittebrood en Junger, 1999). Een gelieerd aspect is de capaciteit van korpsen, meer bepaald de inzet van deze capaciteit ter bestrijding van de jeugdcriminaliteit. Tussen 1999 en 2002 steeg de personele capaciteit van de Nederlandse politie van ongeveer 40.000 naar iets minder dan 47.000. Deze groei zal zich naar alle

18 Uit onderzoek van Bouten, Goudriaan en Nieuwbeerta (2002, p. 20) onder slachtoffers van criminaliteit blijkt dat het aangiftepercentage in Nederland gemiddeld op 58% ligt (hoewel er duidelijke verschillen zijn voor diverse delicttypen). Deze slachtofferstudies bieden echter geen inzicht in de kenmerken van de daders, zoals minder- of meerderjarig zijn.

19 Deze beleidsdoelstelling vindt plaats in een breder kader van de veiligheidsnota van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

waarschijnlijkheid verder doorzetten (Jaarverslag Politie 2002, 2003). In het kader van de zogenoemde 'Bolkensteingelden' hebben korpsen extra financiële middelen gekregen voor de bestrijding van jeugdcriminaliteit. Dit heeft onder meer geleid tot meer functionarissen die gespecialiseerd zijn in jeugdtaken (jeugdagenten, jeugdrechercheurs, jeugdcoördinatoren of projectleiders jeugdcriminaliteit).

Hoewel dus niet uitgesloten kan worden dat er sprake is van een daadwerkelijke toename in de jeugdcriminaliteit, is het tevens aannemelijk dat de toename in het aantal gehoorde minderjarige verdachten ook het gevolg is van aangescherpte beleidsdoelstellingen.

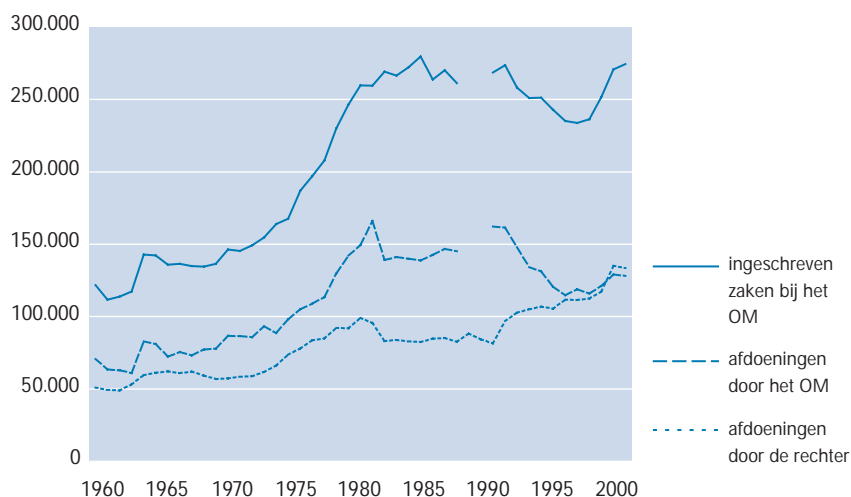
Specifiek met betrekking tot de verschillende onderscheiden delictcategorieën zijn nog enkele factoren te noemen die kunnen samenhangen met de toename in de geregistreeerde criminaliteit. Zonder compleet te zijn, gaat het onder meer om verruiming van aangiftemogelijkheden voor enkele vermogensdelicten, verruiming van wetsartikelen die betrekking hebben op openbareordemisdrijven en toegenomen beleidsaandacht voor geweldsdelicten. De mogelijkheden om aangifte te doen van eenvoudige vermogensdelicten, zoals (brom)fietsdiefstal, diefstal van of uit een auto, winkeldiefstal en vernielingen van openbare goederen en privé-goederen, zijn in de afgelopen jaren verruimd. Sinds enkele jaren (2002) is er de mogelijkheid om telefonisch en elektronisch aangifte te doen. Dit stimuleert burgers om aangifte te doen. Verwacht mag worden dat dit consequenties zal hebben voor de trends in vermogensdelicten en vernielingen. Ten aanzien van misdrijven tegen de openbare orde is reeds gewezen op de verruiming van de wetsartikelen 141 Sr en 540 e.v. Sv. De trends in jeugdgeweld kunnen volgens De Haan e.a. (1999) en Wittebrood (2003) deels het gevolg zijn van de toenemende aandacht van politie en justitie voor geweld gepleegd door jongeren (zie het Jaarverslag 2002, waarin geweld als een apart beleidsthema wordt genoemd; zie ook de Veiligheidsnota van het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). Volgens Wittebrood betekent de beleidswijziging dat minder geweldsdelicten informeel worden afgedaan via een politiesepot. Voor een verdere bespreking van factoren die gerelateerd zijn aan geweldtrends, zie Wittebrood (2003), Wittebrood en Junger (1999) en Egelkamp (2002).

5 Vervolging en berechting

C.S. Wang, H.G. Aten, A.M. van der Laan, M. Brouwers,
W. van der Heide, B.S.J. Wartna en S. Bogaerts

- Het aantal bij het OM ingeschreven strafzaken is in de afgelopen veertig jaar flink toegenomen. In 1960 zijn het er nog 121.000. Via een top van 274.000 in 1987 kwam het aantal zaken, de laatste jaren in een dalende trend, uit op 233.000 in 2000. Daarna was er weer een flinke stijging naar opnieuw 274.000 ingeschreven zaken in 2004.
- Het aantal strafzaken dat het OM afdoet, daalt tussen 1995 en 2004 van 147.000 naar 128.000 zaken; de vermindering zit vooral in de halvering van het aantal afgedane vermogensdelicten, van 60.000 naar 30.000 zaken. Dit ligt behoorlijk in lijn met de gelijktijdige daling aan de kant van de instroom bij het OM, van 103.000 naar 74.000 vermogenszaken.
- Van de 128.000 strafzaken die het OM in 2004 afdoet, gebeurt dat bij 22% met een sepot en bij 62% met een transactie.
- De rechter spreekt in 2004 in 126.000 strafzaken een schuldigverklaring uit. In ongeveer 25% van de gevallen legt hij als sanctie uitsluitend een geldboete op, in ongeveer 20% uitsluitend een gevangenisstraf en in ongeveer een op de tien zaken legt hij uitsluitend een taakstraf op.
- Het aantal taakstraffen dat de rechter opgelegde, is tussen 1985 en 2004 opgelopen van 1.100 naar ruim 35.000 en is na gevangenisstraf en geldboete in volume de derde hoofdstraf. Daarnaast heeft de officier van justitie nog eens ruim 15.000 leer- en werkprojecten als transactievoorwaarde toegepast.
- Bijna 57% van alle in 2004 door de rechter opgelegde (gedeeltelijk) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen is korter dan drie maanden. Bijna 4% heeft een duur van drie jaar of meer. Dat was in 1960 nog minder dan 0,5%.
- Van de 51.000 opgelegde (gedeeltelijk) onvoorwaardelijke geldboetes in 2004 valt 38% in de categorie € 454 tot € 2.269 (was f1.000 tot f5.000).
- In 2004 heeft de politie ruim 65.000 minderjarige verdachten gehoord. Daarvan werd in 21.000 gevallen een Halt-afdoening opgelegd. Er zijn bijna 34.000 zaken ingeschreven bij het OM waarin een strafrechtelijk minderjarige verdachte was.
- Van de ingeschreven strafzaken handelt het OM ongeveer tweederde deel zelf af; een derde wordt gedagvaard bij de (kinder)rechter. Van alle bij het OM ingeschreven zaken wegens een vermogensdelict, een vernieling en openbare orde-delict of een geweldsdelict resulteert ongeveer de helft in een transactie met als bijzondere voorwaarde een werk- of leerstraf (OM-afdoening) of in een door de rechter opgelegde taakstraf.
- Van alle sancties die in 2004 door de rechter aan minderjarige verdachten worden opgelegd, betreft het in de meeste gevallen een taakstraf (44%), gevolgd door een jeugddetentie (34%).

Figuur 5.1 Ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken, 1960-2004*

* 1960-1990 = gewone strafzaken, economische strafzaken, belastingstrafzaken, militaire strafzaken; 1993-2004 = Wetboek van Strafrecht, Wegenverkeerswet, Wet op de Economische Delicten, Opiumwet, Wet wapens en munitie, overige strafwetten en onbekend; OM-cijfers van 1991 en 1992 ontbreken; 1981-2004 afdoeningen rechter exclusief de voegingen ter zitting.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.1 in bijlage 4.

Bron: CBS

De cijfers in dit hoofdstuk beschrijven in beginsel de rechtbankstrafzaken. Dit zijn zaken die in eerste aanleg *de rechtbanken* behandelen en in de hiernavolgende tekst ook wel kortweg zijn aangeduid als 'strafzaken'. Er volgen beschrijvingen van de instroom van strafzaken bij de parketten van het OM en van de afdoeningen van strafzaken in eerste aanleg door het OM en door de rechter. Summier komen verder aan de orde het hoger beroep bij de gerechtshoven en het beroep in cassatie bij de Hoge Raad, de schadevergoeding aan ex-verdachten en de internationale uitlevering.

De informatie heeft vooral betrekking op de periode 1995-2004. Cijfers over de periode tussen 1960 en 1995 zijn in beperkte mate opgenomen.¹ Paragraaf 5.1 beschrijft de vervolging en berechting zonder onderscheid tussen minderjarigen, meerderjarigen en rechtspersonen. Paragraaf 5.2 belicht de minderjarigen afzonderlijk.

¹ In de loop van de beschreven periode (1960-2004) zijn in de basisgegevens over vervolging en berechting (bijvoorbeeld door wijziging in wetgeving, verandering van inzicht of het opstellen van standaardclassificaties) veranderingen opgetreden in de wijze van groepering en weergave van de statistische uitkomsten. De in dit hoofdstuk vermelde cijferreeksen zijn zoveel mogelijk onderling vergelijkbaar gemaakt door het samenvoegen of splitsen van het beschikbare basismateriaal.

Box 5.1 gaat in op de vraag wat er met strafzaken in hoger beroep gebeurt. 'Krijgen schuldigverklaarden lichtere straffen?' 'Weet het OM het aantal vrijspraken te verminderen?'

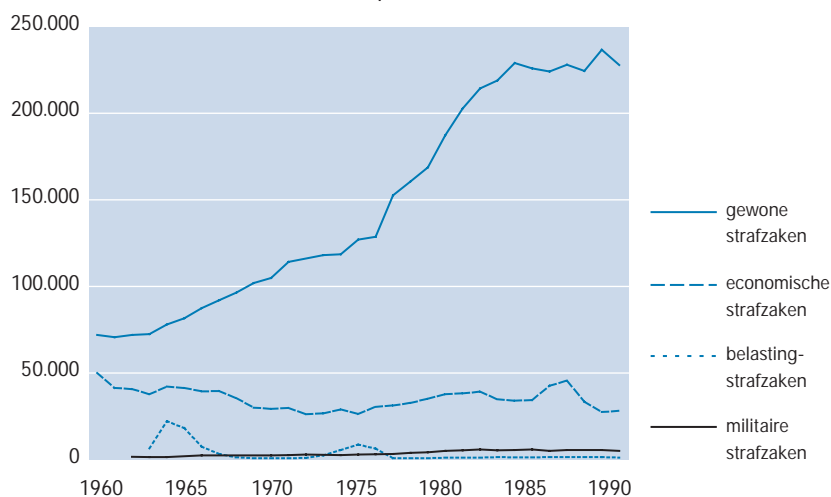
5.1 Vervolging en berechting algemeen

Deze paragraaf beschrijft de vervolging en berechting in beginsel zonder onderscheid te maken tussen minderjarigen (12-18 jaar), meerderjarigen (18 jaar of ouder) en rechtspersonen. Een enkele maal komen de rechtspersonen afzonderlijk aan de orde. Onder afdoeningen door het OM zijn alle beslissingen van het OM begrepen, met uitzondering van de dagvaardingen. De afdoeningen door de rechter zijn gepresenteerd exclusief de voegingen ter terechtzitting, omdat deze gegevens over de laatste jaren niet volledig zijn.

In 1960 zijn zo'n 121.000 strafzaken ingeschreven bij de arrondissementsparketten van het OM (zie figuur 5.1). In hetzelfde jaar heeft het OM 70.000 en de rechter 50.000 zaken afgedaan. Overigens zijn dit niet precies diezelfde 121.000 zaken, omdat het OM en de rechter ook zaken van voorgaande jaren afdoen. Verder kan het OM of de rechter één of meer oorspronkelijk afzonderlijk ingeschreven zaken tegen één en dezelfde persoon in het vervolg van het traject samenvoegen. Voor de beoordeling van de langetermijntrend is het ontbreken van de gegevens over de jaren 1991 en 1992 geen onoverkomelijk bezwaar. Vanaf 1970 stijgen de inschrijvingen en afdoeningen. Deze stijging vindt versneld plaats vanaf eind jaren zeventig, maar eindigt begin jaren tachtig. Rond 1994 zijn zowel inschrijvingen als afdoeningen (OM en rechter) weer terug op het niveau van begin jaren tachtig.

In de periode 1995-2004 is er zowel bij de inschrijvingen als bij de afdoeningen OM, na een dalende tendens, vanaf 2001 weer een stijging te zien. Uit hoofdstuk 4 blijkt dat de totale geregistreerde criminaliteit in dezelfde periode tot 2002 vrijwel elk jaar stijgt en in 2004 voor het tweede achtereenvolgende jaar daalt. In 2004 zijn 274.000 strafzaken ingeschreven bij het OM; in 1995 waren het er 258.000. Het OM doet in 2004 128.000 zaken af, in 1995 nog 147.000. De rechter doet in de periode 1995-2004 jaarlijks tussen de 102.000 en 135.000 zaken af. Vooral de stijging tussen 2002 en 2003 (van 117.000 naar 135.000) is opmerkelijk (+15%). Deze ontwikkelingen zijn waarschijnlijk beïnvloed door onder andere het gebruik van bestuurlijke transacties en de uitbreiding van het personeel van de rechtbanken. De mate waarin deze beïnvloeding plaatsvond, is echter niet aan te geven. Het verslagjaar 2004 ligt, met 133.000 rechterlijke afdoeningen, weer iets onder het niveau van 2003.

Figuur 5.2 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken naar soort strafzaken, 1960-1990

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.2 in bijlage 4.

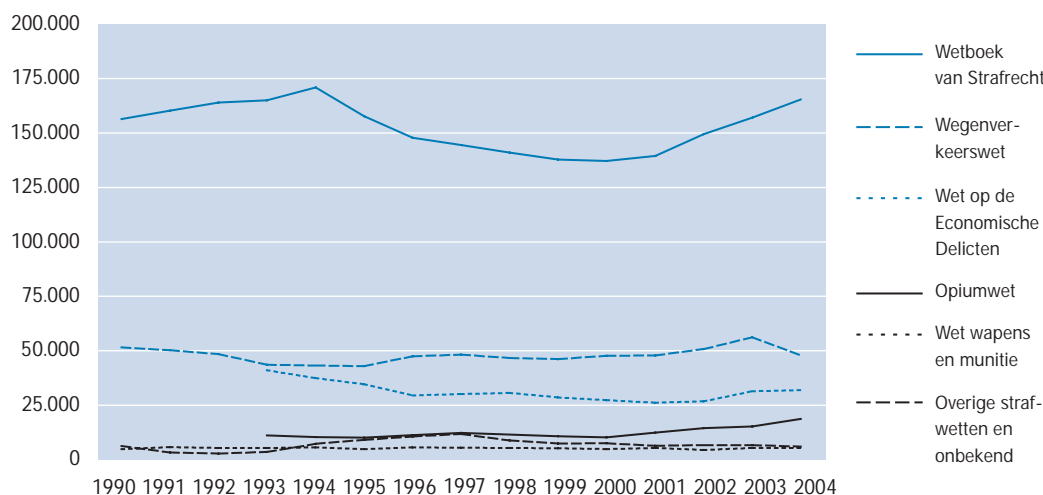
Bron: CBS

5.1.1 Ingeschreven zaken bij het Openbaar Ministerie

In de fase van de opsporing beslissen de opsporingsautoriteiten over het al dan niet doorzenden van het opgemaakte proces-verbaal van een ter kennis gekomen strafbaar feit (overtreding of misdrijf) naar het OM. Van alle misdrijven die bij de opsporingsinstanties (zoals politie) zijn geregistreerd – 1,32 miljoen in 2004 – komt slechts een deel voor verdere behandeling als strafzaak terecht bij de parketten van het OM.

De politie handelt een deel van de minder ernstige strafbare feiten af. Bij misdrijven kan dat via een Halt-afdoening (in 2004 bijna 21.000 keer) als het om strafrechtelijk minderjarigen gaat, of via een politietransactie bij strafrechtelijk meerderjarigen. De politietransactie is in 1993 ingevoerd en in 2004 toegepast bij circa 31.600 lichtere strafbare feiten: winkeldiefstal en rijden onder invloed. Het aantal is ten opzichte van 2003 met 60% gestegen, vooral door een stijging bij de zaken voor rijden onder invloed. Het OM krijgt niet alleen van de politie processen-verbaal van strafbare feiten, maar ook van bijzondere opsporingsdiensten, zoals de FIOD-ECD (de opsporingsdienst van de Belastingdienst die is ontstaan uit de in 1999 samengevoegde Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en Economische Controledienst; zie ook box 4.1).

Een strafzaak in dit kader is gedefinieerd als 'een bij het Openbaar Ministerie ter (verdere) afhandeling ingeschreven proces-verbaal tegen één verdachte wegens één of meer strafbare feiten' (zie bijlage 3). Eén verdachte

Figuur 5.3 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken naar wet, 1990-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.2 in bijlage 4.

Bron: CBS

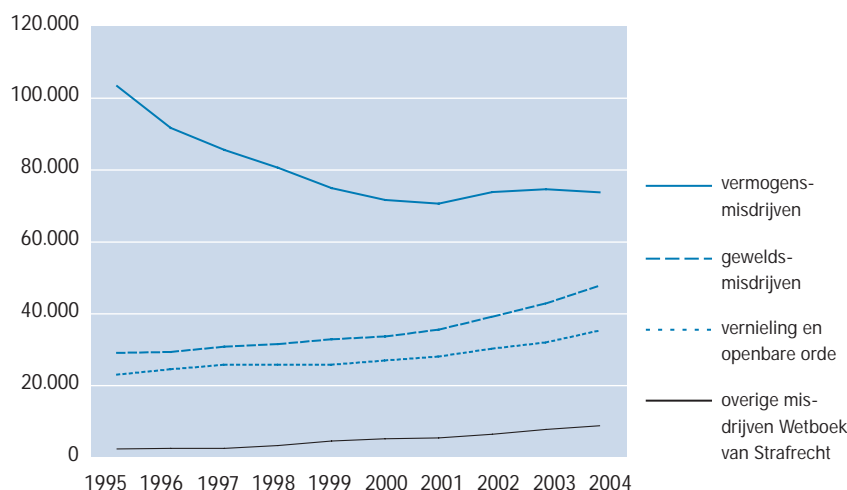
(persoon) kan dus meer dan één strafbaar feit hebben gepleegd, terwijl anderzijds bij één strafbaar feit meer verdachten kunnen zijn betrokken. Het OM (met voeging ad informandum of voeging ter berechting²) en de rechter (met voeging ter zitting) kunnen afzonderlijk ingeschreven zaken tegen één en dezelfde persoon die in voldoende mate met elkaar samenhangen, behandelen of afdoen als één zaak. Strafzaken waarbij de verdachte meer dan één misdrijf heeft gepleegd, zijn primair geclassificeerd bij het misdrijf waarop in de wet de hoogste strafdreiging staat. Zo niet, dan is het eerstgenoemde delict gekozen. De indeling van misdrijven in dit hoofdstuk is gebaseerd op de CBS-standaardclassificatie misdrijven (zie bijlage 6).

Volgens de vroegere Justitiële Statistiek zijn in het jaar 1960 bij de parketten bijna 72.000 'gewone' strafzaken en een kleine 50.000 economische strafzaken ingeschreven, in totaal 121.000 (figuur 5.2). In 1965 is het aantal zaken opgelopen tot 142.000, inclusief 18.000 belastingstrafzaken (vóór 1963 zijn geen afzonderlijke cijfers van de belastingstrafzaken beschikbaar).³ Tussen

2 De voeging ter berechting is het samenvoegen van ingeschreven strafzaken door het OM met het doel om de rechter verschillende zaken tegelijk te laten beoordelen. Bij een voeging ad informandum voegt het OM een strafzaak zonder tenlastelegging bij een andere zaak die aan de rechter wordt voorgelegd, met het doel de rechter bij de bepaling van de strafmaat rekening te laten houden met de feiten in de gevoegde zaak.

3 De omvang van het aantal belastingstrafzaken is in de loop van de beschreven periode aan nogal grote schommelingen onderhevig geweest (maximaal ingeschreven 22.000 zaken in 1964, minimaal

Figuur 5.4 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken naar enkele delictgroepen van het Wetboek van Strafrecht, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.3 in bijlage 4.

Bron: CBS

1970 en 1984 loopt het aantal ingeschreven gewone strafzaken verder op tot 229.000 en blijft daarna tot 1990 tamelijk constant. Het aantal economische strafzaken fluctueert nogal en komt van bijna 50.000 zaken in 1960, via 37.000 zaken in 1980, uiteindelijk uit op bijna 28.000 zaken in 1990. Uit tabel 5.3 (bijlage 4) blijkt dat in de periode 1995-2004 het aantal ingeschreven strafzaken van 258.000 in 1995 geleidelijk is gedaald tot rond de 233.000 in 2000, maar daarna snel opliep tot 274.000 in 2004. Ten opzichte van 1995 is het aantal ingeschreven vermogensmisdrijven sterk gedaald, van 103.000 in 1995 tot bijna 74.000 in 2004 (-29%). Ingeschreven geweldsmisdrijven daarentegen stijgen sinds 1995 (29.000 zaken) fors. Het zijn er in 2004 bijna 48.000 (+65%).

De meeste bij de parketten ingeschreven zaken gaan over strafbare feiten uit het Wetboek van Strafrecht: 165.000 in 2004, bijna zes van elke tien zaken, het hoogste niveau sinds 1994 (zie figuur 5.3). De overige zaken gaan vooral over misdrijven uit de Wegenverkeerswet, zoals rijden onder invloed⁴ en doorrijden na ongeval, en strafbare feiten uit de Wet op de Economische Delicten.

ingeschreven 400 zaken in 1978). Dit houdt, kort gezegd, verband met verschillen in rubricering van en competentie rond bepaalde parkeer(meter)overtredingen: wel of niet een belastingzaak; behandeling door de rechtbank of door het kantongerecht.

4 In de delictgroep 'rijden onder invloed' is het weigeren van een bloedproef niet meegeteld.

Ingeschreven zaken wegens overtreding van de Wegenverkeerswet zijn vergeleken met 2003 met 15% gedaald tot 48.000 zaken in 2004. Deze daling wordt vrijwel geheel veroorzaakt door een afname van het aantal ingeschreven zaken wegens rijden onder invloed. Het aantal economische delicten, in 1995 ruim 34.000 zaken, daalt tot 25.800 in 2001 en neemt ten slotte weer toe tot 32.000 in 2004. Verder zijn er de misdrijven uit de Opiumwet (18.500), uit de Wet wapens en munitie (5.200) en uit de overige strafwetten (5.700, inclusief onbekend).

Vermogensmisdrijven vormen het grootste deel van de ingeschreven misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht. Absoluut, maar ook relatief, lopen de vermogensmisdrijven echter sinds 1995 terug (zie figuur 5.4). In 1995 zijn er nog iets meer dan 103.000 geteld (66% van het totaal van misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht). In 2004 zijn het er 74.000, iets minder dan de helft van het totale aantal. Eenvoudige en gekwalificeerde diefstal maken bij de vermogensmisdrijven het leeuwendeel uit. Juist deze soort misdrijven is in aantal teruggelopen.

Het aandeel van de geweldsmisdrijven binnen de zaken uit het Wetboek van Strafrecht is in de periode 1995-2004 verder toegenomen van 18 naar 29%. In absolute aantallen zijn in de afgelopen periode vooral de delictsoorten bedreiging en mishandeling gestegen.

Verdachten in strafzaken

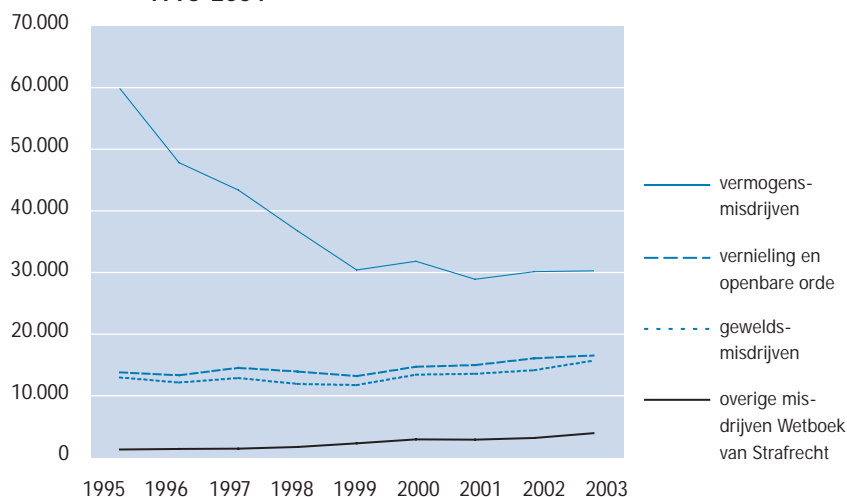
In 2004 is ruim 82% van alle verdachten meerderjarig en rond 12% minderjarig. In ruim 5% van de zaken is de verdachte een rechtspersoon. Ruim 80% van alle zaken is een strafzaak tegen een mannelijke verdachte, ruim 12% een zaak tegen een vrouwelijke verdachte.

Strafzaken tegen rechtspersonen hebben in negen van de tien gevallen betrekking op economische delicten. Zowel bij mannen als vrouwen gaat het in het merendeel van de zaken over vermogensdelicten, geweldsdelicten en rijden onder invloed. De verdeling van de delicten binnen de geslachten verschilt. Bij mannelijke verdachten heeft 27% van de zaken betrekking op vermogensdelicten, 19% op geweldsdelicten en 14% op rijden onder invloed; bij vrouwelijke verdachten is de verdeling respectievelijk 41%, 13% en 8%. Vergeleken met 1995 is er bij mannen en bij vrouwen sprake van een vermindering van het aandeel van vermogensdelicten en een toename van het aandeel van geweldsdelicten, rijden onder invloed en vernieling en misdrijven tegen de openbare orde.

5.1.2 Afdoeningen door het Openbaar Ministerie

De arrondissementsparketten van het OM behandelen als eerste de ingeschreven strafzaken. De officier van justitie beslist aan de hand van door het justitieel beleid aangegeven criteria of hij in een bepaalde zaak overgaat tot vervolging. Er bestaat in Nederland geen *vervolgingsplicht*.

Figuur 5.5 Door het Openbaar Ministerie afgedane rechtbankstrafzaken naar enkele delictgroepen van het Wetboek van Strafrecht, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.4 in bijlage 4.

Bron: CBS

Voor de interpretatie van de cijfers van deze fase van het vervolgings-traject is het van belang rekening te houden met het feit dat het OM zaken die het als 'niet vervolgbaar' beschouwt, al bij de politie terzijde schuift. Deze zaken worden niet ingeschreven door het Openbaar Ministerie. Het aantal zaken dat op deze wijze vroegtijdig wordt geseponneerd, is voor 2004 niet bekend. Voor 1999 is het aantal geschat op 23.000 (Huls e.a., 2001, p. 231 box 9.2).

Het aantal strafzaken in eerste aanleg dat het OM in het jaar 1960 afdoet (exclusief de dagvaardingen), komt uit op een totaal van 70.000 zaken.⁵ In de volgende jaren stijgt het totale aantal afdoeningen OM geleidelijk naar 88.000 in 1975. Daarna gaat de groei sneller: via 130.000 in 1980 naar een top van 166.000 in 1983. Vanaf dat jaar zet een afvlakking in tot 114.000 in 1999. Daarna is het totale aantal afdoeningen door het OM weer snel opgelopen tot 128.000 in 2004 (zie figuur 5.1).

Misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht

Figuur 5.5 geeft een overzicht van de afdoeningen van strafzaken door het OM, ingedeeld naar het ten laste gelegde type misdrijf. In 1995 ging het bij 68% van alle OM-afdoeningen van delicten uit het Wetboek van Strafrecht om een vermogensmisdrijf; in 2004 is dat nog 44%. Vooral de diefstalmisdrijven zijn sterk teruggelopen. Tegenover de sterke afname

5 De cijfers van 1960 zijn inclusief economische strafzaken maar exclusief belastingstrafzaken.

van de vermogensmisdrijven staat een stijging van het aandeel van de geweldsmisdrijven met enkele procentpunten: van 15% in 1995 naar 24% in 2004. De toename in absolute aantallen was aanvankelijk gering, maar is vanaf 2002 gaan stijgen en ligt nu ruim 30% hoger dan in 1995.

De afdoening van een strafzaak door het OM zonder tussenkomst van de rechter (dus exclusief de dagvaardingen), gebeurt op diverse wijzen. De belangrijkste daarvan zijn de sepots en de transacties. Daarnaast tellen in de statistische overzichten in de afdoeningen door het OM de voeging ad informandum en de voeging ter berechting mee (zie ook hoofdstuk 2). Ook de overdracht van het ene naar het andere parket is een afdoening door het OM. Na een voeging of een overdracht zal het OM een strafzaak in de meeste gevallen uiteindelijk aan de rechter voorleggen.

Sepots

Er zijn twee soorten sepots:

- technische sepots: het OM ziet af van (verdere) vervolging omdat het meent dat dit niet tot een veroordeling zal leiden, bijvoorbeeld wegens gebrek aan bewijs of omdat het feit of de verdachte niet strafbaar is;
- beleidssepots: het OM ziet af van vervolging op grond van beleidsrichtlijnen (bijvoorbeeld wegens algemeen belang, de leeftijd of de gezondheidstoestand van de verdachte).

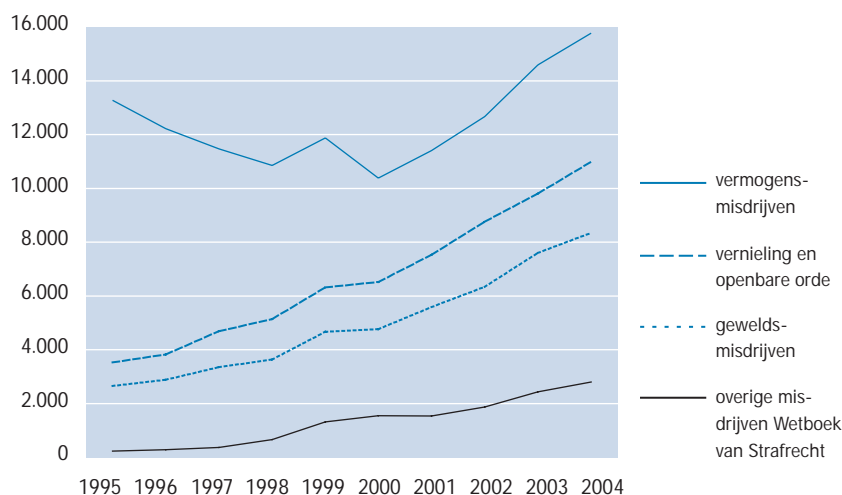
Tegelijk met het totale aantal afdoeningen van het OM steeg het absolute aantal sepots: van 20.000 in 1960 tot ruim 70.000 in 1990. Relatief gezien was er sprake van een daling. In 1960 deed het OM bijna twee derde van de zaken af met een sepot, in 1990 was dit nog minder dan de helft. De interpretatie van de dalende trend in de sepots vanaf de tweede helft van de jaren negentig is al eerder in deze paragraaf ter sprake gebracht. Door de invloed van de zogenoemde 'vroegtijdige OM-sepots' is de geconstateerde daling niet eenduidig te verklaren uit een zuivere daling van de sepots, maar dient hierbij ook het verminderde aanbod vanuit de politie te worden betrokken (zie ook tabel 5.5 in bijlage 4).

Tot 2002 waren er steeds ruim meer technische sepots dan beleidssepots. De laatste paar jaren zijn de aantallen vrijwel aan elkaar gelijk. In 2004 is in iets minder dan de helft van de sepots sprake van een beleidssepot. Deze omslag kan te maken hebben met het beleid om niet-vervolgbare zaken al bij de politie terzijde te leggen.

Beleidssepots⁶ kan het OM voorwaardelijk of onvoorwaardelijk toepassen. Een bijzondere vorm van beleidssepots zijn de 'kale' sepots. Dit

⁶ In het midden van de jaren tachtig heeft de regering bepaald dat 'zal moeten worden gestreefd naar halvering van het percentage onvoorwaardelijke beleidssepots (...) in de periode tot 1990'. In 1988 heeft het CBS onderzocht of het gestelde doel werd gehaald (CBS, 1988). Geconcludeerd werd toen dat dit het geval was. Overigens werd opgemerkt dat al in het begin van de jaren tachtig het aantal beleidssepots 'over zijn top heen was op het moment dat het kabinet zijn doelstelling publiceerde'.

Figuur 5.6 Door het Openbaar Ministerie met transactie afgedane rechtbankstrafzaken naar enkele delictgroepen van het Wetboek van Strafrecht, 1995-2004

Bron: CBS

zijn beleidssepots zonder voorwaarden, zonder kennisgeving aan de verdachte en zonder overdracht naar een andere instantie, zoals kantonrechter of buitenlandse justitiële autoriteit. In 2004 zijn er iets meer dan 6.000 geteld.

Transacties

Een andere belangrijke wijze van afdoening voor het OM is de transactie (artikel 74 Sr). In de meeste gevallen stelt het OM hierbij als voorwaarde het betalen van een bepaalde geldsom (een 'boete'). Ook de taakstraf is een vorm van transactie. De invoering van de Wet Vermogenssancties in 1983 introduceerde de transactiemogelijkheid voor misdrijven in het strafrecht. Het aantal en het type van strafbare feiten waarvoor het OM een transactievoorstel kan doen, is in de loop van de jaren steeds verder uitgebreid.

In de periode 1995-2004 is er sprake van een relatieve toename van het aantal transacties. Het absolute aantal transacties bij strafzaken is tussen 1995 en 1998 jaarlijks steeds iets minder dan 60.000, is in 2003 sterk opgelopen (tot 81.000) en komt in 2004 iets lager uit op minder dan 79.000 (zie tabel 5.5 in bijlage 4). Ondanks een lager totaalaantal OM-afdoeningen (van 147.000 naar 128.000) neemt het aantal transacties absoluut (en relatief) toe van 58.000 (39%) in 1995 tot 79.000 (62%) in 2004. De transactie gaat als afdoeningsmiddel van het OM ver aan kop. Dit geldt nog sterker voor zaken met een rechtspersoon als verdachte: in 1995 werden 12.400 van de 17.800 (68%) zaken tegen rechtspersonen door

het OM met een transactie afgedaan, in 2004 waren het er 10.600 van de 13.600 (78%).

Het OM legt ongeveer 48% van de transacties op voor een misdrijf uit het Wetboek van Strafrecht en ongeveer 11% voor rijden onder invloed (exclusief weigeren bloedproef). Het aandeel transacties voor economische misdrijven is na een daling rond 1997 (24%) weer gestegen in 1999 (30%) en vervolgens gedaald tot 26% in 2004.

Van alle transacties in zaken van misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht hebben de meeste betrekking op een vermogensmisdrijf (zie figuur 5.6). Het aandeel van vermogensmisdrijven in de transacties is sinds 1995 teruggelopen van 68 naar 42%. Verhoudingsgewijs ligt het aantal transacties voor misdrijven uit de categorieën geweld en vernieling en openbare orde lager, maar het is wel toegenomen van respectievelijk 13% en 18% in 1995 tot respectievelijk 22% en 29% in 2004.

Overige wijzen van afdoening

Behalve te besluiten tot afdoening van een zaak door middel van een sepot of een transactie, kan de officier van justitie een zaak voegen of overdragen.

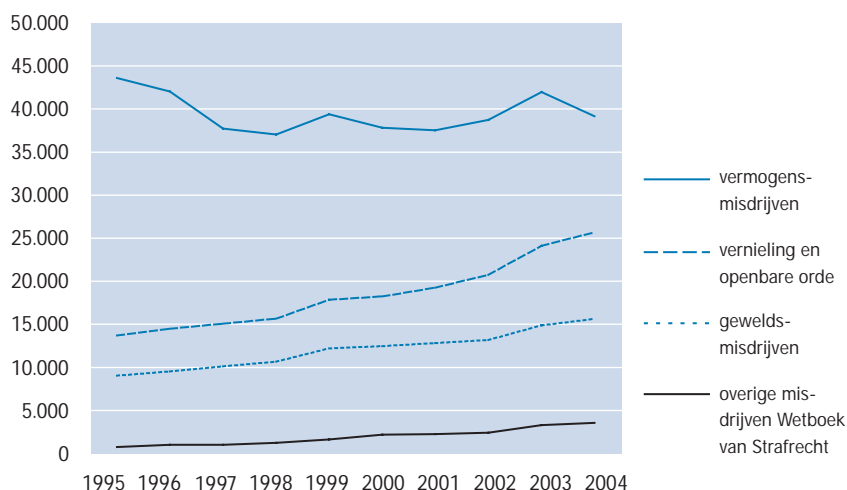
Er zijn twee manieren om te voegen. De voeging ter berechting past het OM toe als er verband bestaat tussen zaken. Het OM legt deze zaken gevoegd voor aan de rechter als dat in het belang is van het onderzoek. Als het OM een zaak ad informandum voegt, vraagt het OM geen uitspraak van de rechter over deze zaak, maar verzoekt de rechter met die feiten rekening te houden bij het bepalen van de strafmaat. Overdracht naar een ander parket gebeurt in beginsel op procestechnische gronden (een ander arrondissement dan waar de inschrijving plaatsvond is bevoegd). Ongeveer een kwart (in 1995) tot een zesde (in 2003) van alle OM-afdoeningen bestaat uit een voeging ad informandum, voeging ter berechting of een overdracht naar een ander parket. Ook in absolute aantallen bezien zijn deze wijzen van afdoening OM in de loop van de periode sterk verminderd (zie tabel 5.5 in bijlage 4).

Ongeveer de helft van de ingeschreven zaken brengt het OM via een dagvaarding voor de rechter. Deze rekent het CBS, zoals eerder opgemerkt, *niet* tot de afdoeningen van het OM.

5.1.3 Afdoeningen door de rechter

Ongeveer de helft van de strafzaken die bij de parketten zijn ingeschreven, doet het OM zelf af. Hiervoor bleek dat dit in de regel gebeurt via een sepot of een transactie. De andere helft van de ingeschreven strafzaken legt het OM ter berechting voor aan de rechter. De officier van justitie gaat in die gevallen over tot het dagvaarden van de verdachte. De rechter gaat zich dan in eerste aanleg over de zaak uitspreken.

Figuur 5.7 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken naar enkele delictgroepen van het Wetboek van Strafrecht, 1995-2004*

* Exclusief voegingen ter zitting.

Voor enkele corresponderende cijfers, zie tabel 5.6 in bijlage 4.

Bron: CBS

Afdoeningen van strafzaken

Tussen 1960 en nu is het aantal zaken dat de strafkamers van de rechtbanken hebben afgedaan meer dan verdubbeld. De rechter doet in 1960 50.000 strafzaken af, in 2004 ruim 133.000 (zie figuur 5.1). De sterke sprong tussen 2002 en 2003 (+15%) is opmerkelijk, maar is ook terug te vinden in de stijging van de ingeschreven en afgedane zaken bij OM, zoals hiervoor beschreven. Het aantal van 2004 ligt weer iets onder het niveau van 2003.

In de periode 1995-2004 staat jaarlijks bijna twee derde van alle strafzaken bij de rechter in verband met een misdrijf uit het Wetboek van Strafrecht (zie tabel 5.6 in bijlage 4). In dezelfde periode behoort ruim een vijfde van de strafzaken bij de rechter tot de misdrijven uit de Wegenverkeerswet, voornamelijk rijden onder invloed. Het aandeel van de misdrijven tegen de Opiumwet, in absoluut aantal gering, laat een stijgende tendens zien bij de softdrugsdelicten. Bij harddrugsdelicten is tot en met 2003 ook sprake van een stijgende lijn. In 2004 zijn 15% minder harddrugszaken door de rechter afgedaan dan in 2003. In 2004 zijn veel harddrugszaken door het Openbaar Ministerie geseponneerd en dus niet voorgelegd aan de rechter. Binnen de categorie Wetboek van Strafrecht zijn in de periode 1995-2004 ook bij de strafzaken die de rechter krijgt voorgelegd, de vermogensmisdrijven in de meerderheid. Toch is het aandeel aan het dalen: van

Staat 5.1 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde straffen in rechtbankstrafzaken, 1995-2004

	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)								(%)
gevangenisstraf									
zonder geldboete	33.961	34.472	37.790	36.955	38.609	42.323	47.079	44.404	33,3
onvoorwaardelijk	19.846	18.718	20.847	20.672	22.427	25.219	27.874	23.992	18,0
gedeeltelijk									
onvoorwaardelijk	4.803	5.500	5.650	5.809	6.321	7.439	8.065	8.436	6,3
voorwaardelijk	9.312	10.254	11.293	10.474	9.861	9.665	11.140	11.976	9,0
geldboete zonder									
gevangenisstraf	39.953	41.577	42.225	43.626	42.329	41.718	50.701	50.800	38,1
onvoorwaardelijk	33.169	34.482	34.842	36.214	34.782	35.064	42.845	42.845	32,2
gevangenisstraf									
met geldboete	8.794	7.821	8.103	7.648	6.330	5.378	4.974	3.974	3,0

Bron: CBS

65% naar bijna 47% (zie figuur 5.7). Geweldsmisdrijven zijn in aantal geringer, maar hebben in de rechterlijke afdoeningen van misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht in deze periode een groeiend aandeel: van 20 naar 31%.

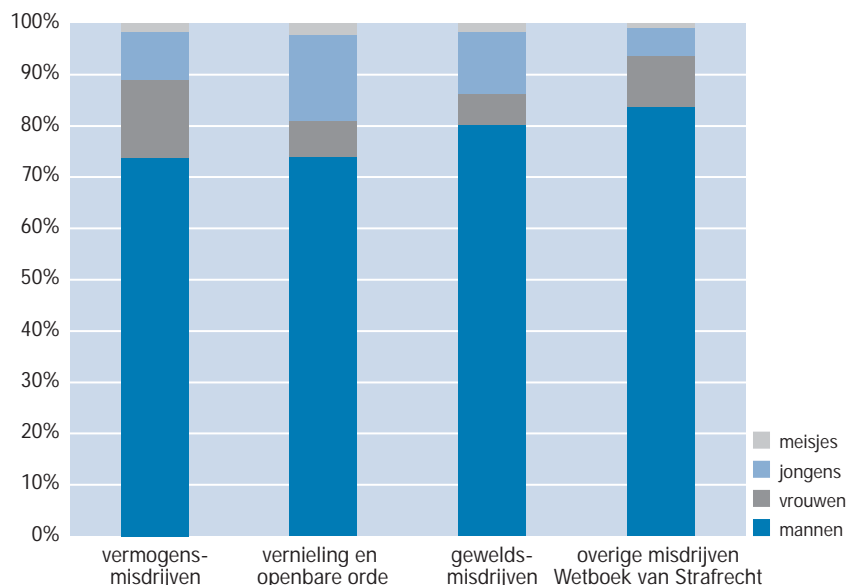
Eindbeslissing van de rechter

De rechter verklaart een verdachte in de meeste gevallen schuldig. Van de 133.000 strafzaken die de rechtbanken in eerste aanleg in 2004 hebben afgedaan, eindigen er ruim 126.000 met een schuldigverklaring (zie tabel 5.7 in bijlage 4).

In de periode 1995-2004 is jaarlijks in circa 95% van alle door de rechter afgedane strafzaken een schuldigverklaring uitgesproken.

Per groep van delicten zijn kleine verschillen waar te nemen. In strafzaken op grond van alle misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht wordt in die periode in bijna 95% van de gevallen een schuldigverklaring uitgesproken. Dat geldt voor ruim 96% bij vermogensdelicten en bijna 95% bij vernieling en openbare orde. In de strafzaken rond de Wegenverkeerswet beslist de rechter in bijna 98% tot een schuldigverklaring. Het percentage schuldigverklaringen van Opiumwet-delicten schommelt rond de 97%; bij zaken waarin softdrugs betrokken zijn, is het percentage schuldigverklaringen het laatste jaar uitgekomen op ruim 96%. In economische strafzaken besloot de rechter tot voor kort minder vaak tot een schuldigverklaring; hier lag het percentage rond de 90%, maar kwam in 2004 uit op 92%.

Figuur 5.8 Door de rechter in eerste aanleg uitgesproken schuldigverklaringen in rechtbankstrafzaken van enkele delictgroepen van het Wetboek van Strafrecht, naar soort verdachte, 2004

Bron: CBS

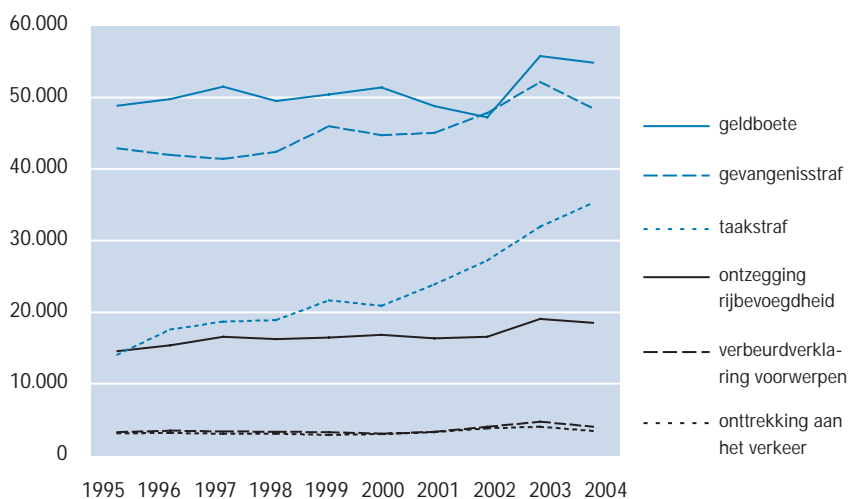
Voor alle hoofdcategorieën zijn de mannen als daders veruit in de meerderheid, het meest prominent bij de Wegenverkeerswet en de Wet wapens en munitie. De rechtspersonen zijn weer 'goed' vertegenwoordigd bij de Wet op de Economische Delicten.

Zo ook vormen in 2004 binnen de hoofdcategorie Wetboek van Strafrecht de (volwassen) mannen steeds de grootste groep (figuur 5.8). Daarnaast is het aandeel van jongens die veroordeeld zijn wegens geweldsmisdrijven en vernieling en misdrijven tegen de openbare orde relatief groot. Dit geldt ook voor volwassen vrouwen die schuldig zijn verklaard voor vermogensmisdrijven.

In ruim 6.300 zaken komt de rechter in 2004 tot een vrijspraak of een ontslag van alle rechtsvervolging (zie tabel 5.8 in bijlage 4).

Het OM begint een vervolging in de overtuiging dat de zaak tot een veroordeling zal leiden. Vrijspraak wordt daarom wel uitgelegd als het mislukken van een strafzaak. Tot vrijspraak besluit de rechter als er sprake is van processuele fouten, zoals fouten in de tenlastelegging. Verder kan sprake zijn van bewust bij de vervolging genomen risico's, met voor het OM negatieve afloop. Ook ligt soms seponeren meer voor de hand, maar besluit het OM uit het oogpunt van de ernst van het feit en de daaraan verbonden maatschappelijke onrust toch tot vervolging. Soms

Figuur 5.9 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde sancties in rechtbankstrafzaken naar soort sanctie, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.12 in bijlage 4.

Bron: CBS

ook, vooral bij bepaalde misdrijven tegen het leven, is sprake van bewijsproblemen. Ten slotte kan het OM zelf om vrijspraak vragen.

Opgelegde sancties naar type

Wanneer de rechter de verdachte schuldig verklaart, zal hij in de meeste gevallen een sanctie opleggen. Veelal legt de rechter een combinatie van straffen op (tabel 5.9 en 5.10 in bijlage 4).

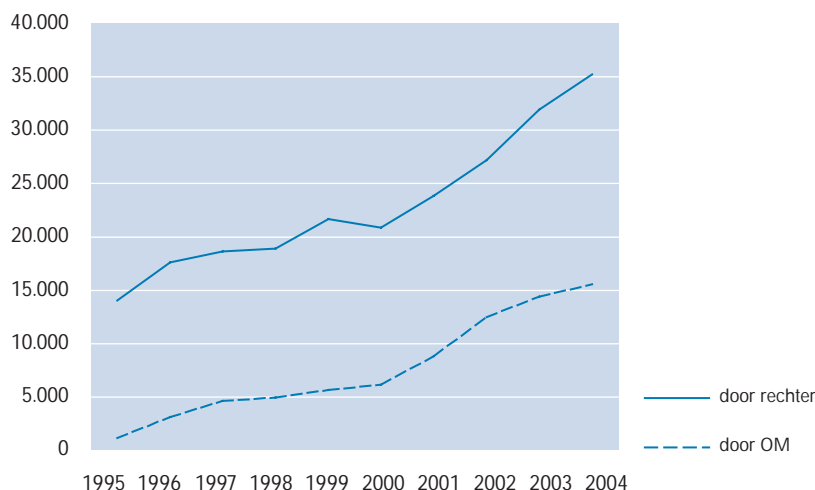
De verschillende typen sancties hebben door de tijd heen niet steeds hetzelfde belang gehad.

Taakstraffen bijvoorbeeld spelen pas vanaf 1985 een rol van betekenis. In de periode 1960-2004 is het totale aantal opgelegde sancties gegroeid van 47.000 in 1960 tot bijna 190.000 in 2004 (zie tabel 5.11 in bijlage 4).

De ontwikkelingen in het verloop van de diverse opgelegde sancties zijn hier en daar nogal grillig. De geldboete is de meest opgelegde hoofdstraf, met een vrij snelle stijging tot 1980 en daarna een stabilisering rond de 50.000. In het laatste jaar, 2004, is het aantal opgelegde boetes uitgekomen op bijna 55.000.

De periode 1995-2004 laat voor de meeste opgelegde sancties een geleidelijk stijgende trend zien, met een lichte daling tussen 2003 en 2004 (figuur 5.9). De stijging bij de taakstraffen is wat sterker. Deze straf behoort sinds 2001 tot de hoofdstraffen en is nog steeds sterk groeiend. Figuur 5.10 laat zien dat het aandeel van de leer- en werkprojecten die de officier

Figuur 5.10 Taakstraffen door OM en door rechter, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.14 in bijlage 4.

Bron: CBS

van justitie⁷ als transactievoorwaarde heeft toegepast (het zogenoemde 'officiersmodel'), in het totale aantal opgelegde taakstraffen toeneemt. Overigens wordt het officiersmodel vooral bij sancties tegen minderjarigen toegepast (zie paragraaf 5.2).

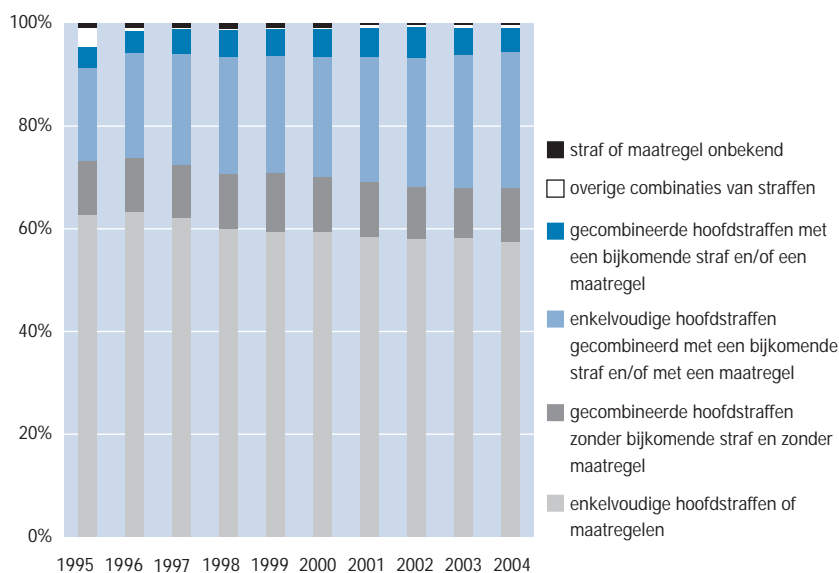
In zaken waarin de rechter een schuldigverklaring met strafoplegging uitsprekt, heeft hij in 25% daarvan uitsluitend een geldboete opgelegd en in ongeveer 20% uitsluitend een gevangenisstraf. In ongeveer een op de tien zaken legt hij uitsluitend een taakstraf op (zie tabel 5.9 in bijlage 4). In totaal legt de rechter in bijna 60% van de schuldigverklaringen één straf of maatregel op.

Daarnaast is in ongeveer 25% van de schuldigverklaringen met straf een enkelvoudige straf opgelegd in combinatie met een bijkomende straf of maatregel. In ongeveer 12% legt de rechter een geldboete op in combinatie met een bijkomende straf of maatregel.

Hoewel in de periode 1995-2004 zowel enkelvoudige straffen als combinaties van straffen en maatregelen in absolute zin zijn toegenomen, is de verhouding tussen de groepen licht gewijzigd. Het aandeel van enkelvoudige straffen en maatregelen is enigszins afgenomen, terwijl het aandeel van enkelvoudige straffen in combinatie met bijkomende straffen of maatregelen licht is gestegen (zie figuur 5.11).

⁷ Hoewel het in deze paragraaf gaat over afdoeningen door de rechter, worden hier om redenen van praktische aard taakstraffen opgelegd door rechter én OM tezamen in beeld gebracht.

Figuur 5.11 Opgelegde straffen en maatregelen, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.10 in bijlage 4.

Bron: CBS

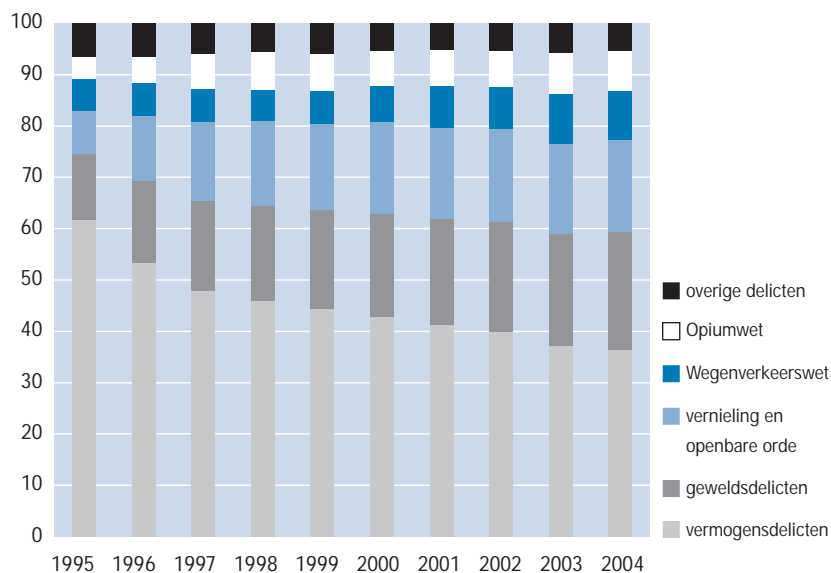
Bezien naar delictgroep worden economische delicten veelal afgedaan met een geldboete en bovendien meestal met een enkelvoudige geldboete (tabel 5.10 in bijlage 4). Overtredingen van de Wegenverkeerswet worden eveneens meestal afgedaan met een geldboete, maar dan in combinatie met een ontzegging van de rijbevoegdheid.

Uit figuur 5.12 blijkt dat het *aandeel* geweldsdelicten en vernieling/openbare orde-delicten in het totale aantal opgelegde taakstraffen groeit ten koste van het aandeel vermogensdelicten. Het *aantal* taakstraffen vanwege een geweldsdelict groeide in de periode 1996-2004 met 250% van bijna 3.300 naar bijna 12.000; het aantal vanwege vernieling/openbare orde verdrievoudigde van bijna 2.600 in 1996 tot ruim 9.000 in 2004 (zie tabel 5.14 in bijlage 4). Het aantal taakstraffen vanwege een vermogensdelict groeide met 'slechts' 60% naar 18.400 in 2004.

Veranderingen in de verdeling van de langetermijngegevens over de opgelegde onvoorwaardelijke boetes worden uiteraard beïnvloed door inflatie-effecten, door aanpassingen van maximale boetebedreigingen in de wet en door de mate van strafoplegging door de rechter.⁸

⁸ Vanaf 1 januari 2002, tegelijk met de invoering van de euro als valuta-eenheid in Nederland, zijn in de statistieken alle geldbedragen weergegeven in euro's. Door de omrekeningsfactor (2,20371) komen

Figuur 5.12 Het relatieve aandeel van delicten in de door OM en rechter opgelegde taakstraffen (in %), 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.14 in bijlage 4.

Bron: CBS

Vrijheidsstraffen in duur en volume

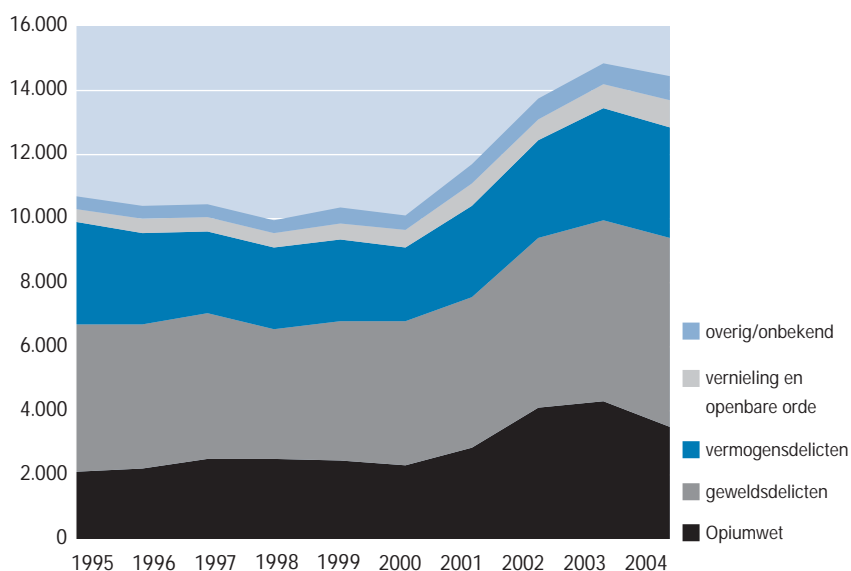
Van de in eerste aanleg opgelegde vrijheidsstraffen (gevangenisstraffen, hechtenissen en jeugddetentie) wordt ook de opgelegde strafduur en het voorwaardelijk deel daarvan geregistreerd. Door van het onvoorwaardelijke deel de tijd af te trekken die op grond van de regeling van vervroegde invrijheidstelling⁹ niet zal worden uitgezeten, wordt (een benadering van) de werkelijk uit te zitten tijd verkregen. Waar hier over detentiejaren en gemiddelde strafduur wordt gesproken, is dat berekend op basis van deze werkelijk uit te zitten tijd.

Uit figuur 5.13 blijkt dat de meeste in eerste aanleg opgelegde detentiejaren worden opgelegd vanwege geweldsdelicten (41% in 2004), gevolgd door de delicten tegen de Opiumwet en vermogensdelicten, elk met 24%. Hoewel 48% van alle (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen wordt opgelegd vanwege een vermogensdelict (zie figuur 5.14), is het aandeel

de tot nu toe gehanteerde klassengrenzen in 'ronde' guldenbedragen na herberekening uit op de overeenkomstige klassengrenzen in 'niet-ronde' eurobedragen. Het is op technische gronden niet mogelijk alle historische reeksen zoals opgenomen in deze publicatie te herberekenen naar nieuwe 'ronde' klassengrenzen.

9 Voor straffen tot en met twaalf maanden geldt dat de eerste zes maanden geheel worden uitgezeten en van het restant eenderde deel. Van straffen langer dan een jaar wordt tweederde deel uitgezeten (artikel 9a Sr). Overigens geldt de regeling van vervroegde invrijheidstelling niet voor jeugddetentie.

Figuur 5.13 In eerste aanleg opgelegde detentiejaren minder- en meerderjarigen naar delict, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 5.18 en 5.36 in bijlage 4.

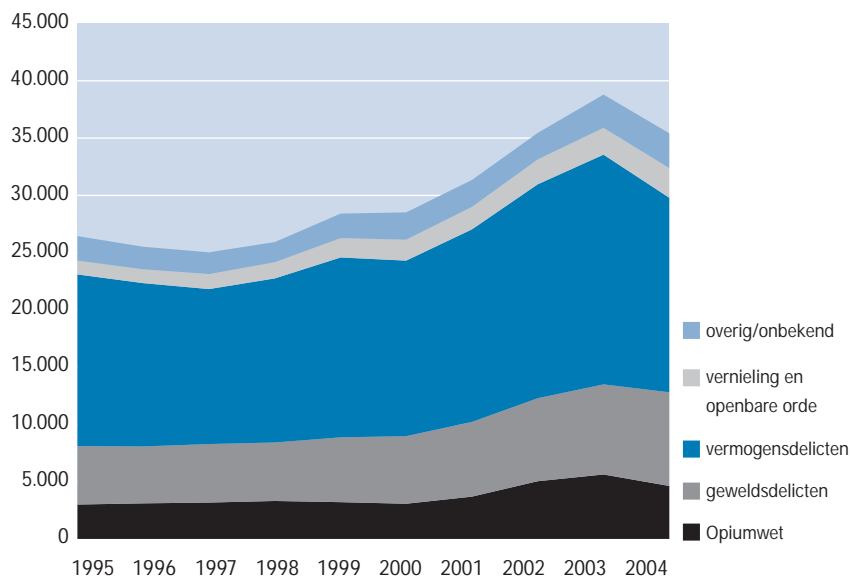
Bron: CBS

van deze delictcategorie in het totaal aantal detentiejaren 'slechts' een kwart. De oorzaak hiervan is de relatief korte strafduur die gemiddeld voor vermogensdelicten wordt opgelegd: 74 dagen in 2004. Ter vergelijking: de gemiddelde strafduur bij gewelddelicten is 262 dagen en bij delicten tegen de Opiumwet 278 dagen.

Figuur 5.15 laat zien dat het aantal opgelegde detentiejaren van 1995-2000 redelijk constant is. Van 2000 tot 2003 stijgt het aantal detentiejaren met maar liefst 47%, maar in 2004 daalt het weer licht (-3% ten opzichte van 2003). Ontwikkelingen in het aantal detentiejaren kunnen het gevolg zijn van ontwikkelingen in het *aantal* vrijheidsstraffen, in de gemiddelde *strafduur* of in een combinatie van beide. Uit figuur 5.15 blijkt dat de groei van het aantal detentiejaren sinds 2000 in enige mate toe te schrijven is aan een groei van de gemiddelde strafduur, maar dat de groei van het *aantal* (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen van grotere invloed is geweest. Over een langere periode bezien (vanaf 1995) is de groei van het aantal detentiejaren zelfs alleen aan de groei van het aantal vrijheidsstraffen toe te schrijven.

Naast (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen kan de rechter ook *geheel voorwaardelijke* vrijheidsstraffen opleggen. In 2004 deed hij dat ruim 19.000 keer. Vrijheidsstraffen die bestaan uit een voorwaardelijk deel én

Figuur 5.14 In eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen (gevangenisstraffen, hechtenissen en jeugd-detenties) naar delict, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 5.16 en 5.34 in bijlage 4.

Bron: CBS

een onvoorwaardelijk deel (de *deels voorwaardelijke* vrijheidsstraffen), zijn in 2004 bijna 10.000 keer opgelegd. De gemiddelde duur van de geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf schommelt al jaren rond de 40 dagen. Het voorwaardelijk deel van deels voorwaardelijke vrijheidsstraffen is gemiddeld wat langer: 63 dagen in 2004.¹⁰

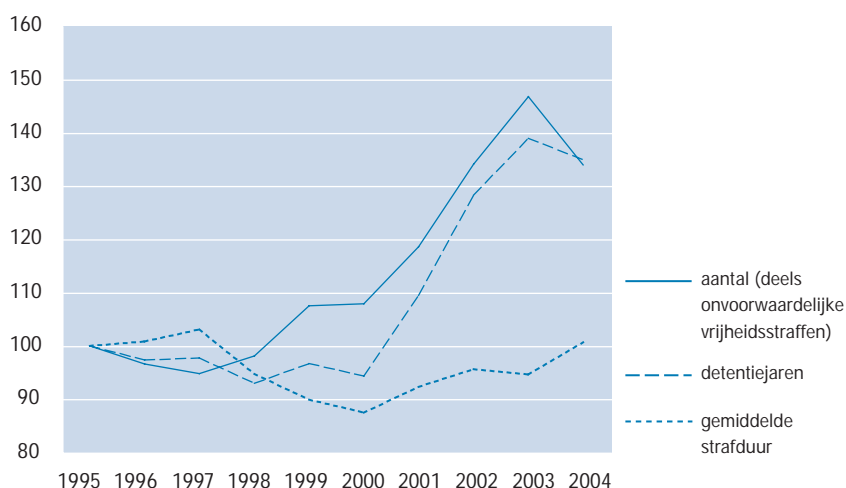
Meestal worden aan voorwaardelijke straffen 'algemene voorwaarden' gesteld. Dat wil zeggen dat wanneer de gestrafte binnen de proeftijd nog een keer wordt aangehouden voor een strafbaar feit, de voorwaardelijke straf alsnog ten uitvoer wordt gelegd. Naast algemene voorwaarden worden soms bijzondere voorwaarden gesteld, zoals het 'zich gedragen naar aanwijzing van een hulpverlenende instantie'.

5.1.4 Doorlooptijd van procedures

Een procedure bij OM en rechter in eerste aanleg heeft een bepaalde doorlooptijd. Vanaf het moment van inschrijving bij het parket van het OM tot aan de einduitspraak gaat geruime tijd voorbij. Van de 133.000

¹⁰ Hier is niet gecorrigeerd voor VI. Dat wil zeggen dat de tijd die op grond van de VI-regeling niet hoeft te worden uitgezeten, niet is afgetrokken van de opgelegde strafduur.

Figuur 5.15 Ontwikkeling vrijheidsstraffen in aantal, gemiddelde duur en detentiejaren (indices, 1995 = 100)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 5.16-5.18 in bijlage 4.

Bron: CBS, bewerking: WODC

door de rechter afgedane zaken in 2004 is de doorlooptijd berekend. Het overgrote deel, ongeveer 108.000 zaken of 81%, is door de politierechter behandeld. De politierechter behandelt die zaken waarbij als criteria gelden de 'eenvoudigheid' van de zaak en het voornemen van het OM in de zaak niet meer dan één jaar gevangenisstraf te eisen. De meervoudige kamer doet in 2004 bijna 15.000 zaken af, de kinderrechter ruim 10.000. In 1995 heeft een zaak bij de meervoudige kamer een doorlooptijd van gemiddeld 225 dagen (7,5 maand¹¹) bij de enkelvoudige kamer (politierechter) is het 243 dagen (bijna 8 maanden) en bij de kinderrechter 224 dagen (bijna 7,5 maand). In 2004 zijn deze doorlooptijden respectievelijk 210, 172 en 151 dagen (zie tabel 5.19 in bijlage 4). De doorlooptijden zijn derhalve bij alle rechters omlaag gegaan.

In de loop van de periode 1995-2004 is de doorlooptijd van de zaken bij de politierechter met zo'n 30% afgenomen; bij de meervoudige kamer met 7%. Natuurlijk zijn er verschillen tussen de zaken als men kijkt naar het in de tenlastelegging omschreven strafbare feit. Afgezien van de vrij heterogene categorie 'overige wetten', waaronder fiscale zaken, met een relatief lange doorlooptijd, of de categorieën met een klein aantal zaken, hebben in 2004 bij de meervoudige kamer de economische misdrijven gemiddeld de langste doorlooptijd met 400 dagen (bijna 16 maanden). Ook bij de politierechter hebben de economische misdrijven een relatief lange doorlooptijd: ongeveer 9 maanden.

¹¹ Voor deze vergelijking is een maand gesteld op 30 dagen.

Box 5.1 Een vergelijking van uitspraken in eerste aanleg en hoger beroep

In deze box worden rechterlijke uitspraken in eerste aanleg en uitspraken in hoger beroep en cassatie met elkaar vergeleken. Daartoe zijn de ruim 9.000 strafzaken bekeken, die in 1999 in eerste aanleg zijn afgedaan en waarbij hoger beroep is aangetekend. Er is voor het jaar 1999 gekozen om een termijn te hebben die voor de meeste zaken lang genoeg is om inmiddels te zijn behandeld in hoger beroep en eventueel in cassatie. In juli 2004, zo'n vier tot vijf jaar later, is van 11% van deze zaken de onherroepelijke afdoening nog niet bijgeschreven in de justitiële documentatie. De vergelijking van uitspraken voor en na het hoger beroep betreft 8.058 zaken. Als eerste worden de zaken in een zeer grove indeling naast elkaar gezet: hoe vaak is er sprake van

vrijspraak, strafoplegging of geen strafoplegging voor en na het hoger beroep. 'Geen strafoplegging' zijn de uitspraken 'OM niet ontvankelijk', 'dagvaarding nietig', alsmede 'schuldigverklaring zonder oplegging van straf' en 'ontslag van alle rechtsvervolgning'.

Uit staat 5.2 blijkt dat er bij de uitspraken in eerste aanleg vaker sprake is van strafoplegging dan na hoger beroep; het aantal vrijspraken en uitspraken zonder strafoplegging is verdrievoudigd na hoger beroep. Het grootste deel van de zaken eindigt niettemin zowel voor als na het hoger beroep met enige vorm van straf. Dit betekent overigens niet dat dit ook dezelfde straf is; strafsoort en duur kunnen van elkaar verschillen.

Staat 5.2 Vonnissen in eerste aanleg en hoger beroep

	in eerste aanleg		in hoger beroep	
	aantal	%	aantal	%
vrijspraak	256	3,2%	716	8,9%
geen strafoplegging	67	0,8%	293	3,6%
strafoplegging	7.735	96,0%	7.049	87,5%
totaal	8.058	100,0%	8.058	100,0%

Bron: OMDATA en OBJD

Zowel de verdachte als het OM kan tegen de beslissing van de rechter in beroep gaan. Is er in eerste aanleg sprake van straf, dan is degene die beroep aantekent meestal de verdachte (86%), soms het OM (4%) en soms beiden (9%). Het is vrijwel altijd het OM dat in beroep gaat tegen beslissingen zonder straf. Dit is overigens niet zo verwonderlijk: tegen een vrijspraak kan een verdachte niet in beroep gaan. Staat 5.3 en 5.4 laten zien hoe de uitspraken in eerste aanleg zich verhouden tot die in hoger beroep; eerst in die gevallen waar alleen het OM hoger beroep heeft aangetekend, daarna bij de zaken waar alleen de verdachte in beroep is gegaan. In 7,5% van de zaken heeft alleen het OM hoger beroep aangetekend. Als in eerste aanleg een straf is opgelegd, dan is dit in hoger beroep meestal ook

het geval. Is er echter in eerste aanleg een vrijspraak of geen strafoplegging, dan wordt in hoger beroep in bijna de helft van de gevallen alsnog een straf opgelegd.

In 83% van de zaken tekent alleen de verdachte hoger beroep aan. Na de meeste strafopleggingen in eerste aanleg volgt wederom een strafoplegging in hoger beroep (89%); 10% van de strafopleggingen verandert in een vrijspraak of geen strafoplegging. Dan zijn er nog de zaken waar zowel OM als verdachte in beroep is gegaan. Het gaat hier vrijwel alleen maar om strafopleggingen in eerste aanleg: 86% blijft een strafoplegging, 9% wordt een vrijspraak in hoger beroep en in 5% van de zaken wordt geen straf meer opgelegd.

Box 5.1 (vervolg)

Staat 5.3 Vonnissen in eerste aanleg en in hoger beroep; beroep ingesteld door officier

in eerste aanleg	in hoger beroep		strafoplegging	totaal
	vrijspraak	geen strafoplegging		
vrijspraak	132 (51,8%)	9 (3,5%)	114 (44,7%)	255 (100%)
geen strafoplegging	2 (4,7%)	13 (30,2%)	28 (65,1%)	43 (100%)
strafoplegging	8 (2,6%)	5 (1,6%)	296 (95,8%)	309 (100%)
totaal	142 (23,4%)	27 (4,4%)	438 (72,2%)	607 (100%)

Bron: OMDATA en OBJD

Staat 5.4 Vonnissen in eerste aanleg en in hoger beroep; beroep ingesteld door verdachte

in eerste aanleg	in hoger beroep		strafoplegging	totaal
	vrijspraak	geen strafoplegging		
geen strafoplegging	3 (9,5%)	6 (28,6%)	13 (61,9%)	22 (100%)
strafoplegging	506 (7,6%)	222 (3,3%)	5.958 (89,1%)	6.686 (100%)
totaal	509 (7,6%)	228 (3,4%)	5.971 (89,0%)	6.708 (100%)

Bron: OMDATA en OBJD

Staat 5.5 zet alle vrijheidsstraffen, taakstraffen en boetes naast elkaar. De verschillende strafsoorten kunnen in combinatie met elkaar voorkomen. De onderdelen worden ieder apart meegeteld. Na hoger beroep is het aantal onvoorwaardelijke

vrijheidsstraffen met ongeveer eenderde afgenomen; de gemiddelde duur ligt echter hoger. Het aantal voorwaardelijke vrijheidsstraffen neemt wat toe en het aantal taakstraffen is bijna verdubbeld. Een deel van de onvoorwaardelijke straffen verandert in een

Staat 5.5 Vonnissen in eerste aanleg en hoger beroep naar soort straf

	in eerste aanleg		in hoger beroep	
	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde
onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	4.344	375 dagen	2.769	431 dagen
voorwaardelijke vrijheidsstraf	2.108	77 dagen	2.195	82 dagen
taakstraf	1.159	115 uren	1.905	114 uren
onvoorwaardelijke boete	2.199	2.742 euro	1.844	1.259 euro
voorwaardelijke boete	373	2526 euro	352	1238 euro

Bron: OMDATA en OBJD

Box 5.1 (vervolg)

voorwaardelijke straf en/of taakstraf: van de 4.344 (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen blijft 58% onvoorwaardelijk, maar wordt eenderde een (geheel) voorwaardelijke straf en/of taakstraf. Het betreft hier vooral de lagere straffen met een gemiddelde duur van ruim drie maanden.

Andersom gebeurt ook, zij het in geringere mate: 10% van de voorwaardelijke vrijheidsstraffen en/of taakstraffen wordt na hoger beroep een (deels) onvoorwaardelijke straf. Is er zowel in eerste aanleg als in hoger beroep een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd dan valt deze bij 38% van de zaken lager uit; bij 8% van de zaken is de straf hoger. De onvoorwaardelijke boetes nemen zowel in aantal als in hoogte af. Bijna de helft van de afname in aantal wordt veroorzaakt door het feit dat in hoger beroep is vrijgesproken. Daarnaast komt de boete bij de uitspraak in eerste aanleg voor samen met een vrijheidsstraf of taakstraf en wordt vervolgens in hoger beroep niet meer opgelegd. De afname van het gemiddelde boetebedrag is voor een groot deel toe te schrijven aan een drietal vrijspraken in zaken, waar in eerste aanleg de hoogste boetes waren opgelegd. Laten we deze drie zaken buiten beschouwing, dan daalt het gemiddelde boetebedrag in eerste aanleg naar € 1.365. Dit blijft overigens meer dan na hoger beroep.

Tot slot kijken we naar de vrijheidsbenemende maatregelen, zoals de tbs met bevel tot verpleging en de plaatsing in een inrichting voor jeugdigen. Hoewel een maatregel in de strikte zin van het woord geen 'straf' is, kan hij lang duren en wordt hij

vaak als een 'zware sanctie' ervaren. In eerste aanleg zijn 70 vrijheidsbenemende maatregelen opgelegd, na hoger beroep 62. Van deze maatregelen zijn 44 zowel voor als na beroep opgelegd, 26 maatregelen zijn in hoger beroep niet wederom opgelegd, maar in hoger beroep zijn er wel 18 maatregelen extra bijgekomen.

In hoeverre verschillen nu de uitspraken in eerste aanleg van die in hoger beroep? In de hier besproken zaken hebben de verdachten en het OM van tevoren ingeschat dat het aantekenen van hoger beroep hen een kans geeft op een andere uitspraak. In 23% van de zaken is dit niet het geval: de uitspraak blijft hetzelfde. In ruim driekwart van de zaken is de uitspraak inderdaad verschillend. In bijna de helft van de zaken is de uitspraak wezenlijk anders van aard: een vrijspraak wordt strafoplegging, een strafoplegging wordt vrijspraak, een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wordt een taakstraf. In 30% van de zaken tenslotte wordt eenzelfde (combinatie van) hoofdstraf(fen) opgelegd: vrijheidsstraf, taakstraf of boete, maar is de hoogte van de straf anders. Deze is dan meestal lager, maar in een deel van de zaken juist hoger.

5.1.5 Hoger beroep en beroep in cassatie

Van de zaken in hoger beroep zijn geen recentere vergelijkbare gegevens beschikbaar dan de al eerder gepubliceerde cijfers over het verslagjaar 1999.

In de periode 1995-1999 behandelen de gerechtshoven jaarlijks gemiddeld zo'n 9.000 zaken (zie tabel 5.20 in bijlage 4). In 3% van de arresten bevestigt het hof een vonnis van de rechtbank. Ruim driekwart van de hoger beroepzaken eindigt met een of andere wijziging van het vonnis, waarbij een grote meerderheid opnieuw op een schuldigverklaring uitloopt. In zo'n 8 à 9% van de in hoger beroep behandelde zaken bij het hof volgt vrijspraak.

De strafkamer van de Hoge Raad beslist jaarlijks in 2.500 à 3.000 cassatieberoepen. Tot en met 2000 verwerpt hij ongeveer 70% van de cassatieberoepen. In 2004 is een derde van de cassatieberoepen verworpen. Sinds 2001 verklaart de Hoge Raad meer dan de helft van de cassatieberoepen niet-ontvankelijk. Deze ontwikkeling wordt verklaard door een wetswijziging in 2000. Daarbij is het indienen van cassatieklachten verplicht gesteld, op straffe van niet-ontvankelijkheid. Dit heeft geleid tot een toename van het aantal niet-ontvankelijkverklaringen en een afname van het aantal verworpen cassatieberoepen.

5.1.6 Vergoeding van schade en kosten aan ex-verdachten

Personen die ten onrechte hechtenis hebben ondergaan, ontvangen als ze daarom vragen van de overheid een schadevergoeding en vergoeding van gemaakte kosten. Deze regeling is gebaseerd op de artikelen 89 e.v. en 591 e.v. van het Wetboek van Strafvordering. Wanneer een zaak eindigt zonder oplegging van straf of als de rechter wel straf oplegt maar voor een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten, heeft een gewezen verdachte recht op vergoeding van de schade die hij ten gevolge van ondergane in verzekeringstelling, klinische observatie of voorlopige hechtenis heeft geleden (artikel. 89 e.v. Sv).

Artikelen 591 e.v. Sv regelen de vergoeding van door gewezen verdachten gemaakte kosten (zoals proceskosten, reis- en verblijfskosten) en vergoeding van de schade die hij ten gevolge van tijdverzuim door het gerechtelijk vooronderzoek en de behandeling van de zaak ter terechtzitting werkelijk heeft geleden, evenals de kosten van een raadsman.

Staat 5.6 laat zien dat zowel het aantal beslissingen op verzoeken ex artikelen 89 e.v. en 591 e.v. Sv als het aantal toegekende verzoeken tussen 1995 en 2004 fors is gestegen. Het totale bedrag aan toegekende schadevergoedingen (in 1995 nog € 4 miljoen) is gestegen en belooft in 2004 een bedrag van ruim € 13 miljoen.

Staat 5.6 Schadevergoeding aan ex-verdachten wegens ondergane hechtenis, 1995-2004

	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(abs.)							
aantal verzoeken om schadevergoeding waarover in het jaar werd beslist	1.977	3.407	3.873	4.660	4.576	4.254	4.460	5.302
aantal verzoeken waarop schadevergoeding werd toegekend	1.668	2.994	3.333	3.839	4.029	3.705	3.799	4.565
toegekende schadevergoedingen (in miljoenen euro's)	4,4	9,1	8,8	11,8	12,0	14,7	12,3	13,4
gemiddeld bedrag per toegekende schadevergoeding (in euro's)	2.630	3.026	2.633	3.087	2.985	3.974	3.230	2.927

Bron: CBS

5.1.7 Internationale uitlevering

Uitlevering, een aspect van internationale rechtshulp, is het verzoek van de ene staat aan de andere om een persoon die zich bevindt op het grondgebied van laatstgenoemde staat, te laten overbrengen naar de eerste staat op grond van de verdenking van een strafbaar feit. Het doel is om de verdachte in de verzoekende staat te berechten. Uitlevering is in de regel gebaseerd op een verdrag.

Bij uitlevering is er een onderscheid naar verzoeken *aan* Nederland door een vreemde staat en verzoeken *door* Nederland aan een vreemde staat om uitlevering. In de meeste verdragen is overigens geregeld dat staten niet dan bij hoge uitzondering hun eigen onderdanen uitleveren.

In 2004 heeft Nederland van andere staten ruim 360 verzoeken om uitlevering van een verdachte gekregen (zie staat 5.7). Verreweg de meeste verzoeken (90%) komen uit een van de andere Europese landen, vooral uit de buurlanden België en Duitsland.

Nederland verzoekt in 2004 aan een andere staat 110 keer de uitlevering van een verdachte. Ook hier nemen de landen van Europa, met name door verzoeken aan België en Duitsland, een prominente plaats in (80%).

Staat 5.7 Verzoeken om uitlevering, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
aan Nederland door een land in:										
Europa	207	233	264	260	241	184	265	363	294	323
Azië	1	-	8	1	3	2	4	-	3	7
Afrika	-	4	1	2	-	-	-	-	1	3
Amerika	8	9	10	17	18	22	31	26	36	31
Oceanië	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-
onbekend	4	-	1	3	3	2	10	2	-	1
Totaal	220	246	285	283	265	210	311	391	336	365
aan Nederland door een land in:										
Europa	105	115	131	132	95	78	110	109	97	87
Azië	-	-	1	6	-	-	-	-	1	5
Afrika	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2
Amerika	4	9	8	8	10	7	7	18	12	15
Oceanië	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
onbekend	-	-	3	1	-	1	-	3	-	1
totaal	109	124	143	147	105	86	121	130	110	110

Bron: MvJ, Directie Internationale Strafrechtelijke Aangelegenheden en Drugsbeleid

5.2 Vervolging en berechting van minderjarigen

De vorige paragraaf betrof (ontwikkelingen in) vervolging en berechting voor minder- en meerderjarigen als totaal. In deze paragraaf staat de vervolging en de berechting van strafrechtelijk minderjarigen centraal. Het betreft personen die op het moment waarop zij een strafbaar feit pleegden, tussen de 12 en 18 jaar oud waren. Daarbij wordt ingegaan op afdoeningen op het niveau van de politie, van het Openbaar Ministerie en van de rechter.

5.2.1 Afdoening op het niveau van de politie

In 2004 hebben de politie en de Koninklijke Marechaussee 65.053 minderjarigen gehoord omdat ze verdacht werden van een strafbaar feit (zie hoofdstuk 4 en tabel 4.21 in bijlage 4). Een strafbaar feit dat ter kennis van de politie komt, leidt niet vanzelfsprekend in alle gevallen tot een opname in het justitieel documentatieregister. Al op het niveau van de politie kunnen zaken worden afgedaan. Een afdoening op het niveau van de politie betekent dat onder voorwaarden een opgemaakt

proces-verbaal niet aan de officier van justitie wordt gestuurd. Hiermee wordt opname in het justitieel documentatieregister voorkomen. De volgende afdoeningen op het niveau van de politie worden hier onderscheiden: een politiesepot, een politietransactie, een Halt-afdoening of een Stop-reactie.

Politiesepot

Een eerste mogelijkheid is het politiesepot. De politie kan een jongere bijvoorbeeld ernstig vermanend toespreken, waarna de jongere weer vrijuit gaat. Deze vermaning kan plaatsvinden op het politiebureau, maar ook daarbuiten. Ook kan de politie besluiten de ouders van de minderjarige te informeren. Deze handelwijze staat in de praktijk al jaren bekend als een 'politiesepot', hoewel dat wettelijk als zodanig niet bestaat. Een politiesepot heeft voor de jongere geen strafrechtelijke consequenties. Er komt geen proces-verbaal en het feit wordt niet vervolgd. Het enige wat kan gebeuren, is dat de politie een aantekening in het bedrijfsproces-sensysteem van het korps maakt. Die aantekening zou hoogstens een rol kunnen spelen in de besluitvorming inzake een nieuw politiecontact. Van de toepassing van het politiesepot bestaat geen landelijke registratie. Het is dan ook onduidelijk hoe vaak deze afdoening wordt toegepast.

Politietransactie

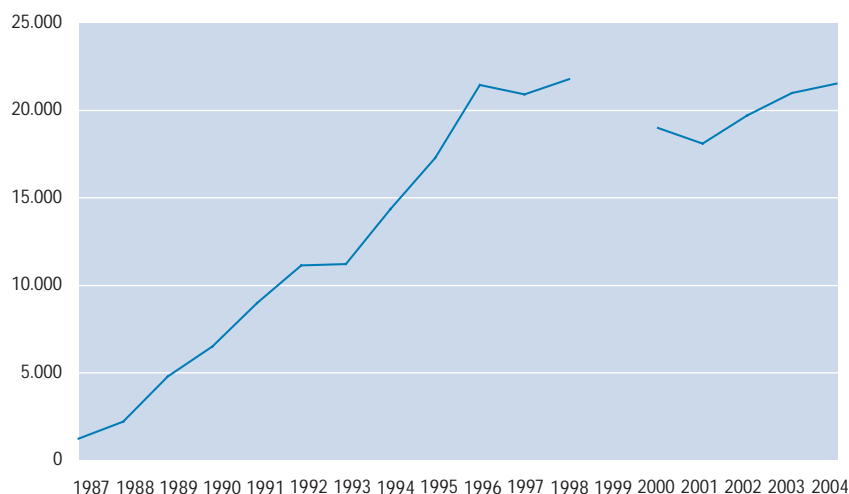
Wanneer iemand een overtreding heeft begaan, kan de politie ter voorkoming van strafvervolging een transactie aanbieden. Deze transactie is een geldsom die binnen twee tot zes weken na de overtreding moet worden betaald (Bartels, 2003, p. 43).

Halt

Een andere mogelijkheid is dat de politie een jeugdige dader verwijst naar een Halt-bureau. De afdoening via Halt heeft een wettelijke basis (artikel 77e Sr). In feite is het een voorwaardelijk politiesepot, maar toegepast onder de verantwoordelijkheid van het OM. Een door de officier van justitie aangewezen opsporingsambtenaar stelt aan een jeugdige bekende verdachte¹² voor om deel te nemen aan een Halt-project.

De strafbare feiten die voor een Halt-project in aanmerking komen, zijn vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur. Grofweg gaat het hierbij om delicten als vernieling, baldadigheid (tot een maximumschadebedrag van € 700), eenvoudige lichte vermogensdelicten, zoals winkeldiefstal, tot een bedrag van maximaal € 115 en vuurwerkovertrdingen.

12 Het is ook mogelijk een ontkennende verdachte naar Halt te verwijzen. Daarbij moet worden gedacht aan jeugdigen die in eerste instantie op het bureau ontkennen, maar later wel 'bijdraaien' als ze alleen zijn met een verbalisant of rechercheur (Bac e.a., 2000, p. 35). In een vergadering van de procureurs-generaal van het OM in mei 1995 is vastgesteld dat 'jeugdigen die op grond van geloof en culturele achtergrond principieel (moeten) ontkennen', ook in aanmerking kunnen komen voor Halt.

Figuur 5.16 Halt-verwijzingen, 1987-2004*

* In 1999 is de Stop-reactie ingevoerd. het is niet mogelijk om voor dit jaar het totaal aantal verwijzingen uit te splitsen naar Halt- en Stop-verwijzingen.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.22 in bijlage 4.

Bron: Halt Nederland

Deelname aan een Halt-project mag maximaal 20 uur bedragen. Als uitgangspunt bij de afdoening via Halt wordt gesteld dat de jeugdige dader de schade moet herstellen die hij heeft aangericht, bijvoorbeeld door het vernielde te herstellen of de graffiti te verwijderen en/of de schade te betalen. De afdoening is geslaagd wanneer de jongere alle afspraken nakomt die zijn gemaakt met Halt. Dit wordt doorgegeven aan de politie en daar wordt de zaak geseponeerd. Wanneer de jongere zich niet aan de afspraken houdt, stuurt de politie het proces-verbaal naar de officier van justitie. Deze beslist over de verdere afhandeling van de zaak.

De Halt-afdoening bestaat sinds het begin van de jaren tachtig.¹³ Het aantal Halt-verwijzingen is vanaf het begin enorm toegenomen, van 1.184 verwijzingen in 1987 tot 21.496 verwijzingen in 2004 (zie figuur 5.16). Het gaat hierbij zowel om overtredingen als om misdrijven (zie Blom, Van der Laan en Huijbregts (in voorbereiding) voor een overzicht van het aantal Halt-afdoeningen wegens een misdrijf).

Er zijn diverse ontwikkelingen die de sterke toename van het aantal Halt-verwijzingen in de jaren negentig kunnen verklaren. In de eerste plaats

¹³ In 1979 is voor het eerst een experiment uitgevoerd om jeugdige delinquenten op een alternatieve wijze aan te pakken. In 1981 werd het eerste Halt-bureau in Rotterdam opgericht (Kruissink en Verwers, 1989).

Staat 5.8 Halt-afdoeningen, 2000-2004*

	Halt-afdoeningen**
2000	19.482
2001	17.359
2002	17.721
2003	20.586
2004	19.194

* Het aantal afdoeningen is niet gelijk aan het aantal verwijzingen omdat een deel van de afdoeningen in een peiljaar verwijzingen uit een eerder jaar kunnen zijn, of omdat verwijzingen niet hebben geleid tot een Halt-afdoening.

** Het betreft hier het aantal geslaagde en niet-geslaagde Halt-afdoeningen.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.23 in bijlage 4.

Bron: Halt Nederland

is in de beginjaren van Halt de dekkingsgraad vergroot. Aanvankelijk was Halt nog niet in het hele land beschikbaar. Begin jaren negentig is de dekkingsgraad van Halt flink uitgebreid. In de tweede plaats is in de loop van de tijd het aantal 'Halt-waardige' feiten sterk uitgebreid. Aanvankelijk werden uitsluitend feiten in de sfeer van vandalisme (vernielingen, graffiti) en baldadigheid naar Halt verwezen. Ook het aantal Halt-waardige feiten is in de loop van de jaren uitgebreid, onder meer met winkeldiefstal, andere kleine vermogensdelicten en vuurwerkovertreedingen. In de derde plaats kan het beleid van justitie ten aanzien van Halt samenhangen met de groei in het aantal verwijzingen. In richtlijnen van het college van procureurs-generaal, uitgevaardigd in 1996, is aangegeven dat de politie alleen bij heel geringe feiten mag volstaan met het waarschuwen (lees: seponeren) van jeugdige verdachten (zie verder). In de overige gevallen moet direct tot verwijzing naar Halt worden overgegaan. Bovendien mag, volgens de richtlijnen, maar eenmaal worden volstaan met een waarschuwing. Bij een tweede confrontatie volgt zonder meer een verwijzing naar Halt.

Een ander verschijnsel dat om commentaar vraagt, is de lichte terugval in het aantal Halt-verwijzingen in de jaren 2000-2002. In de voorgaande editie van 'Criminaliteit en rechtshandhaving' werd erop gewezen dat dit mogelijk te maken kon hebben met de daling die in de Politie-statistiek te zien was met betrekking tot vernieling en eenvoudige diefstal.

Een andere optie wordt geopperd door Halt zelf. In persberichten van Halt Nederland uit deze periode wordt erop gewezen dat de daling in het aantal verwijzingen gerelateerd is aan prioriteitstelling en reorganisaties bij de politie. Het aantal Halt-verwijzingen is direct gekoppeld aan het aantal jeugdigen dat door de politie voor Halt-waardige feiten wordt gehoord. Wanneer de politie haar prioriteiten (tijdelijk) op een ander vlak moet leggen, zoals bij een grote publieke gebeurtenis als het EK, zal naar

alle waarschijnlijkheid het aantal verwijzingen naar Halt vanwege Halt-waardige feiten dalen. In een inventarisatie van Halt Nederland naar de redenen voor de daling in het aantal Halt-verwijzingen wordt de politie-inzet bij grote evenementen en calamiteiten genoemd, zoals het Europees Kampioenschap dat in 2000 in Nederland werd gehouden, de ramp in Enschede, rellen in Den Bosch (Halt Nederland, 7 november 2001) de MKZ-crisis of de eurotransporten (Halt Nederland, 10 september 2002). Een derde optie is dat de afname in het aantal Halt-verwijzingen in 2001 en 2002 ten opzichte van eerdere jaren gerelateerd is aan de registratie. De cijfers uit 2001 hebben betrekking op 56 van de 62 Halt-bureaus en in 2002 op 60 van de 62 bureaus. Hoewel is gecorrigeerd om een landelijk beeld te krijgen, is niet uit te sluiten dat de dip in het aantal Halt-verwijzingen in deze jaren hiermee samenhangt.

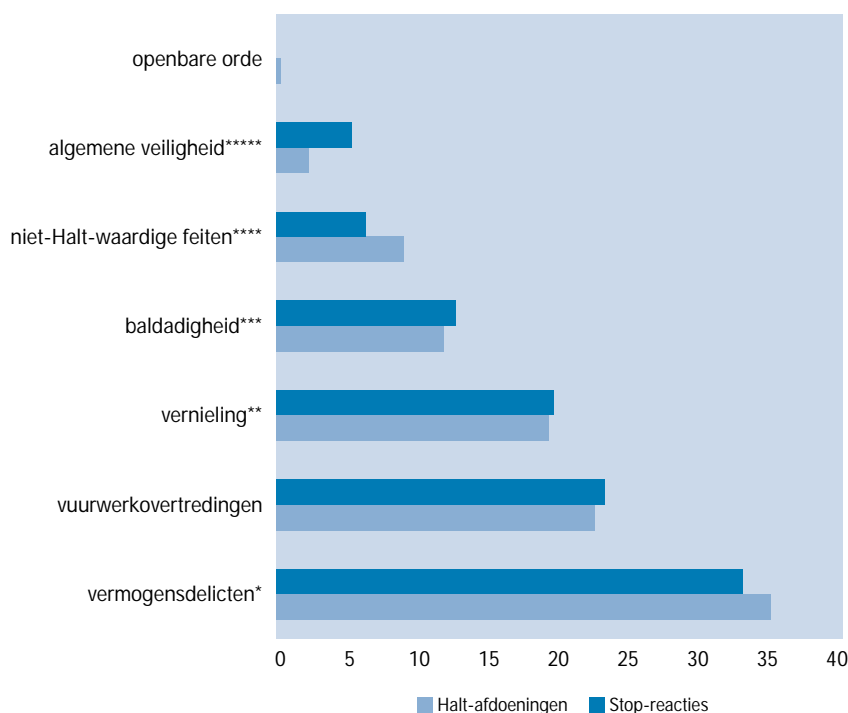
Het merendeel van de Halt-verwijzingen eindigt in een Halt-afdoening.¹⁴ De landelijke gegevens over Halt-afdoeningen worden gegeven vanaf 2000 (zie staat 5.8). In de periode tot en met 2002 is het aantal Halt-afdoeningen minder dan 19.500 per jaar, in 2003 is het aantal Halt-afdoeningen gestegen tot bijna 20.600. In 2004 echter daalt het aantal Halt-afdoeningen enigszins naar 19.194.

De daling in Halt-afdoeningen in 2004 kan (deels) worden verklaard doordat in 2004 een nieuwe versie van het registratiesysteem AuraH in gebruik is genomen. In deze nieuwe versie van AuraH kunnen verwijzingen niet meer met terugwerkende kracht worden ingevoerd. In 2004 afgehandelde zaken die pas in 2005 administratief worden afgehandeld, worden meegeteld in 2005. In eerdere jaren konden zaken die betrekking hadden op een bepaald jaar, in datzelfde jaar worden meegeteld, ook al werden ze later administratief afgehandeld. De daling is dus vermoedelijk grotendeels het gevolg van een wijziging in de registratie.

Een vermogensdelict is het meest voorkomende delicttype bij jeugdigen die een Halt-afdoening krijgen. In 2004 was in 35% van de 19.194 afdoeningen de aanleiding een vermogensdelict. De daaropvolgende delicttypen zijn vuurwerk (23% van het aantal Halt-afdoeningen) en vernieling (19% van het aantal Halt-afdoeningen). Zie verder figuur 5.17 en tabel 5.24 in bijlage 4. 9% van de Halt-afdoeningen heeft betrekking op niet-Halt-waardige delicten. Het betreft hier afdoeningen wegens delicten die niet door de minister als Halt-waardig zijn aangewezen, maar waarbij de toestemming voor een Halt-verwijzing is gegeven door de officier van justitie. Het merendeel van de jeugdigen die in 2004 een Halt-afdoening hebben opgelegd gekregen, is mannelijk (Halt Nederland, 2004).

¹⁴ Uit de jaarcijfers van Halt Nederland (2004) blijkt dat ongeveer 4% van de Halt-verwijzingen in 2004 in dat jaar niet in behandeling is genomen.

Figuur 5.17 Halt-afdoeningen (N = 19.194) en Stop-reacties (N = 1.870) in 2004, naar delicttype (in %)

* (Winkel)diefstal, verduistering, opzet en schuldheiling, verwisselen prijskaartjes.

** Vernieling, graffiti.

*** Baldadigheid, baldadigheid met gevaar, verboden toegang.

**** Afdoeningen wegens een delict dat niet door de minister als Halt-waardig is aangewezen, maar waarbij wel toestemming is van de officier van justitie voor een Halt-afdoening. Het gaat om schoolverzuim, lokaalvredebreuk, openlijke geweldpleging tegen personen, mishandeling, oplichting, openbare dronkenschap, rijden onder invloed, verboden wapenbezit, diverse overtrredingen.

***** Opzettelijke brandstichting met gevaar voor goederen.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.24 in bijlage 4.

Bron: Halt Nederland

Stop-reactie

Op kinderen jonger dan 12 jaar is het strafrecht niet van toepassing. Voor deze kinderen is sinds 1999 de Stop-reactie ingesteld. De Stop-reactie is op 1 augustus 2001 landelijk ingevoerd (Halt Nederland, 2001).

De Stop-reactie is een preventieve en pedagogische handreiking voor ouders van 12-minners die een Halt-waardig delict hebben begaan.

De voorwaarden voor deelname zijn dat de kinderen vrijwillig meedoen en dat hun ouders instemmen met de deelname. De uitvoering van de Stop-reactie ligt in handen van de Halt-bureaus. De inhoud van de Stop-

Staat 5.9 Stop-reacties, 2000-2004

	Stop-reacties*
2000	1.761
2001	1.378
2002	1.505
2003	1.941
2004	1.870

* Het aantal afdoeningen is niet gelijk aan het aantal verwijzingen omdat de afrondingen in een peiljaar het gevolg kunnen zijn van een verwijzing een jaar eerder, of omdat verwijzingen niet hebben geleid tot een Stop-reactie.

Bron: Halt Nederland

reactie verschilt van een Halt-afdoening. Het belangrijkste verschil is dat het kind geen arbeid mag verrichten (Bac en Mijnaerds, 2000, p. 11). Het uitgangspunt bij de inzet van maatregelen voor 12-minners is de ouderlijke verantwoordelijkheid. Vanuit dit principe moet de Stop-reactie dan ook vooral worden gezien als een (vrijwillig en vrijblijvend) aanbod tot ondersteuning van ouders bij de correctie van hun kinderen.

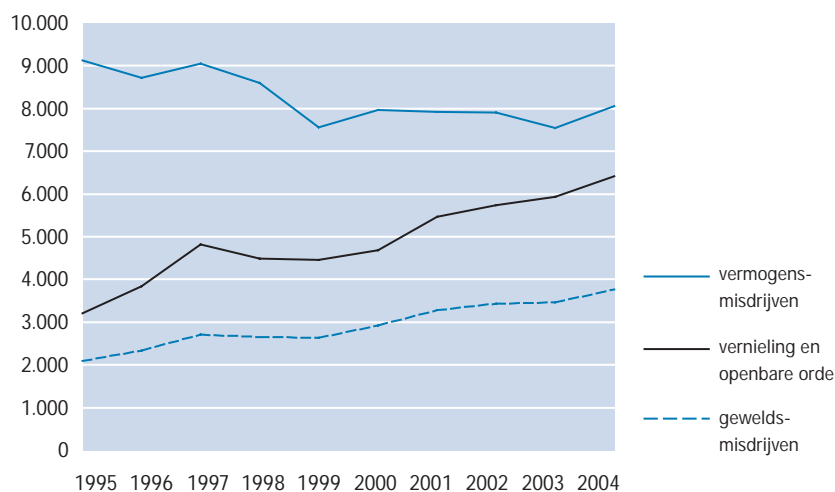
Net als de Halt-afdoening staat de Stop-reactie zoveel als mogelijk in relatie tot de aard van het gepleegde delict. De Stop-reactie is niet van toepassing als er een ernstiger feit dan een Halt-waardig delict is gepleegd, wanneer sprake is van herhaald delictgedrag, of wanneer sprake is van een serieus vermoeden van achterliggende problematiek. In die gevallen informeert de politie de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad onderzoekt vervolgens of er aanleiding is voor civielrechtelijk ingrijpen.

In het jaar 2000 zijn 1.784 kinderen naar Stop verwezen, na een daling in de jaren 2001-2002 is het aantal naar Stop doorverwezen kinderen in 2004 gestegen naar 2.167 (zie tabel 5.22 in bijlage 4). De terugval in de jaren 2001 en 2002 kan te maken hebben met het kleiner aantal Halt-bureaus waarop de gegevens betrekking hebben (zie hiervoor).

Evenals bij Halt resulteert ook het merendeel van de verwijzingen naar Stop uiteindelijk in een Stop-reactie.¹⁵ Het aantal Stop-reacties schommelt over de jaren. In 2000 is het aantal Stop-reacties 1.761. Na een terugval in 2001-2002, is het aantal Stop-reacties in 2003 toegenomen tot 1.941 (zie staat 5.9). In 2004 is het aantal weer licht gedaald naar 1.870. De daling in het aantal Stop-reacties in 2004 is, evenals bij Halt-afdoeningen, vermoedelijk voor een groot deel te verklaren door een verandering in de wijze van registratie.

¹⁵ Uit de jaarcijfers van Halt Nederland (2004) blijkt dat 10% van de Stop-verwijzingen in 2004 in dat jaar niet in behandeling wordt genomen.

Figuur 5.18 Door het Openbaar Ministerie afgedane strafzaken naar misdrijfcategorie, 1995-2004 (in absolute aantallen)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.27 in bijlage 4.

Bron: CBS

Het meest voorkomende delicttype dat aanleiding geeft voor een Stop-reactie, is een vermogensdelict (figuur 5.17 en zie tabel 5.24 in bijlage 4 voor de corresponderende cijfers). In 2004 was 33% van de Stop-reacties naar aanleiding van een vermogensdelict, 23% naar aanleiding van een vuurwerkdeldict en 20% naar aanleiding van een vernietiging. Het percentage jongens dat in 2004 een Stop-reactie heeft gekregen is 90. Het grootste deel van de kinderen die met een Stop-reactie te maken krijgen, is 10 of 11 jaar (79%). In 21% van de gevallen gaat het om kinderen die jonger zijn dan 10 jaar (Halt Nederland, 2004).

5.2.2 Afdoening door het Openbaar Ministerie

In de periode 1995-2000 is het aantal bij het OM ingeschreven strafzaken tegen minderjarige verdachten jaarlijks tussen de 24.000 en 27.000 zaken. Sinds 2001 is er een stijging in het aantal strafzaken dat jaarlijks wordt ingeschreven. In 2004 gaat het om 33.819 ingeschreven strafzaken (zie tabel 5.25 in bijlage 4). Ten opzichte van 1995 is dit een stijging van 41%. Deze stijging volgt logischerwijs op de toename in het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten (zie hoofdstuk 4).

Jaarlijks wordt ongeveer twee derde van de bij het OM ingeschreven strafzaken door het OM zelf afgedaan. Tussen 1995 en 2004 is het aantal strafzaken dat jaarlijks door het OM zelf wordt afgedaan, gestegen van 15.887 naar 21.193. Het merendeel van de afdoeningen door het OM

waarin het een minderjarige verdachte betreft, is naar aanleiding van een delict uit het Wetboek van Strafrecht (in 2004, 89,2% – zie figuur 5.18 en tabel 5.27 in bijlage 4). 38% van de afdoeningen is in 2004 naar aanleiding van een vermogensdelict en 30% naar aanleiding van een delict in de categorie 'vernietiging en openbare orde'. 18% van de afdoeningen is naar aanleiding van een geweldsmisdrijf.

Het aantal strafzaken naar aanleiding van een vermogensmisdrijf dat door het OM is afgedaan, vertoont sinds 1995 een dalende trend met zo nu en dan een lichte toename. Van iets minder dan 9.100 in 1995 naar 8.034 in 2004 (een daling van bijna 12%). Deze daling kan vooral worden toegeschreven aan het aantal dalende aantal zaken naar aanleiding van (overig) gekwalificeerde diefstal (zie tabel 5.27 in bijlage 4). In vergelijking met 2003 is er in 2004 een lichte toename te signaleren. Deze stijging komt voor bij bijna alle vermogensdelicten, alleen het aantal afdoeningen wegens verduistering is ten opzichte van 2003 licht gedaald.

Het aantal door het OM afgedane strafzaken naar aanleiding van vernietiging en openbareordedelicten is tussen 1995 en 2004 verdubbeld (van 3.171 naar 6.384). Deze stijging komt voor het grootste deel voor rekening van de toename in het aantal zaken naar aanleiding van delicten tegen de openbare orde. De sterke stijging bij deze delicten vanaf 2000 hangt ongetwijfeld samen met de verruiming van de wetsartikelen 141 Sr en 540 e.v. Sv die in mei 2000 in werking zijn getreden (Mein en Hartmann, 2004; zie hoofdstuk 4).

In de periode 1995-2004 is het aantal afgedane zaken naar aanleiding van een geweldsdelict gestegen van 2.060 naar 3.742, een stijging van 81,7%. Nadere beschouwing van de geweldsdelicten laat met name een stijging zien van mishandeling en bedreiging. Tussen 1995 en 2004 is bij bedreiging sprake van een verdrievoudiging en bij mishandeling van een verdubbeling.

De officier van justitie heeft voor een zelfstandige afdoening van strafzaken drie belangrijke mogelijkheden ter beschikking, namelijk seponeren, transigeren en voegen. Op grond van het opportunititeitsbeginsel kan de officier de zaak afdoen met een technisch sepot, een beleidssepot of een voorwaardelijk sepot. Bij een technisch sepot kan het gaan om onvoldoende bewijs, de jeugdige is onterecht als verdachte aangemerkt, het OM is niet-ontvankelijk in zijn vervolging, of het gepleegde feit of de dader is niet strafbaar. Bij een beleidssepot gaat het er eerder om dat de jeugdige maar een gering aandeel heeft in het feit, of dat de schade al vergoed is (Bac e.a., 2000, p. 43).

Ook kan de officier van justitie op grond van artikel 74f Sr een jeugdige een transactie aanbieden (het zogenoemde 'officiersmodel'). Deze transactie kan zijn de betaling van een geldsom van maximaal € 2.269, het betalen van schadevergoeding, een leer- of werkproject¹⁶ van maximaal

16 De wetgever spreekt van een alternatieve sanctie volgens het officiersmodel (Bartels, 2003).

40 uur en/of begeleiding door de jeugdreclassering in het kader van een hulp- en steunmaatregel. Bij het slagen van de afdoening volgens het officiersmodel wordt van verdere vervolging afgezien.

Verder heeft het OM de mogelijkheid om strafzaken te voegen. Er zijn twee typen voegingen: voeging ter berechting en voeging ad informandum. De voeging ter berechting is een formele afdoening door de rechter (artikel 259 Sv). Het betekent dat de rechter in één keer verschillende zaken, of eenzelfde feit met meerdere verdachten, behandelt. Het OM moet zaken waar een verband tussen bestaat, gevoegd ter kennis van de rechter brengen als dat in het belang van het onderzoek is. De voeging ad informandum is niet wettelijk geregeld. Het betekent dat het OM naast het ten laste gelegde feit, ook één of meer feiten aan de rechter voorlegt met het verzoek daarmee bij de strafoplegging rekening te houden. Formeel gezien is een voeging geen OM-afdoening, immers de zaken worden door middel van een voeging voorgelegd aan de rechter. De reden waarom voegingen hier worden behandeld, is dat ze op het niveau van de rechter niet meer worden onderscheiden.

Het totale aantal strafzaken dat door het Openbaar Ministerie wordt afgedaan, schommelde in de periode 1995-2002 tussen de 15.900 en 20.000 (zie staat 5.10). In 2004 zijn 21.193 strafzaken afgedaan door het OM. In de periode 1995-2004 heeft zich een wijziging voorgedaan in de rangorde van de afdoeningen door het OM. In 1995 werd ruim de helft van de strafzaken afgedaan met een sepot (waarvan het grootste deel een beleidssepot) en bijna een kwart door middel van een transactie. In 2004 is het aantal strafzaken dat is afgehandeld met een sepot, nog geen vijfde van het aantal afdoeningen door het OM en wordt bijna twee derde van de zaken afgedaan met een transactie.

Het aantal sepoten laat sinds 1995 een dalende lijn zien. Dit geldt zowel voor de technische sepoten als voor de beleidssepoten. Deze daling kan samenhangen met het gegeven dat zaken die als 'niet vervolgbaar' worden gezien, al in een vroegtijdig stadium bij de politie door het OM terzijde worden geschoven (Van Tulder, 2001, p. 231). Deze zaken worden niet geregistreerd als zijnde ingeschreven bij het OM. Het aantal zaken waarbij een minderjarige verdachte is dat op deze manier wordt geseponneerd, is niet bekend. Verder past de afname van het aantal sepoten in een jarenlange trend die samenhangt met het beleid van het OM om het aantal zaken waarin daadwerkelijk een justitiële reactie volgt, te vergroten (Openbaar Ministerie, 2005).

Het aantal transacties daarentegen laat al jaren een stijging zien. Sinds 1995 is het aantal transacties ruim verdrievoudigd (van 3.689 naar 13.460). Deze groei is mede de weerslag van de groei van het aantal transacties met een leer- of werkproject als voorwaarde dat binnen het officiersmodel wordt uitgevoerd. Die groei is naar alle waarschijnlijkheid vooral het gevolg van de beleidslijn 'taakstraf, tenzij', die uitgangspunt is in de requireerlijnen van het college van pg's ter zake van misdrijven gepleegd door minderjarigen (zie onder anderen Kruissink en Verwers, 2001).

Staat 5.10 Afdoening van strafzaken tegen minderjarigen door het OM in de periode 1995-2004, naar wijze van afdoening (in absolute aantallen)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
abs.										
sepot	8.294	7.803	7.595	5.944	5.043	5.277	5.066	4.403	3.849	3.745
voeging ad informandum*	958	921	1.312	1.357	998	913	943	742	747	711
voeging ter berechting*	1.861	2.040	2.424	2.443	1.922	2.392	2.436	2.306	1.995	2.241
transactie **	3.689	4.822	5.879	6.738	7.276	7.757	9.347	11.048	12.698	13.460
overdracht naar een ander parket	948	1.026	1.112	1.177	1.197	1.134	1.064	997	917	1.016
overig en onbekend **	137	157	98	109	97	154	17	25	32	20
Totaal	15.887	16.769	18.420	17.768	16.533	17.627	18.873	19.521	20.238	21.193

* Door het CBS worden de voeging ad informandum en de voeging ter berechting tot de OM-afdoeningen gerekend. Uiteraard zijn deze zaken met een voeging niet werkelijk afgedaan en komen gewoon voor de rechter. Ze komen in de tellingen van ZM-afdoeningen echter niet meer voor doordat ze zijn gevoegd bij een andere zaak van dezelfde persoon (zie box 5.1).

** Tot en met 2000 werden lik-op-stukafdoeningen geteld in de categorie 'overig en onbekend'. Met ingang van 2001 worden ze geteld bij 'transacties'. Verder omvat deze categorie ook de voegingen.

Voor meer corresponderende cijfers, zie tabel 5.28 in bijlage 4.

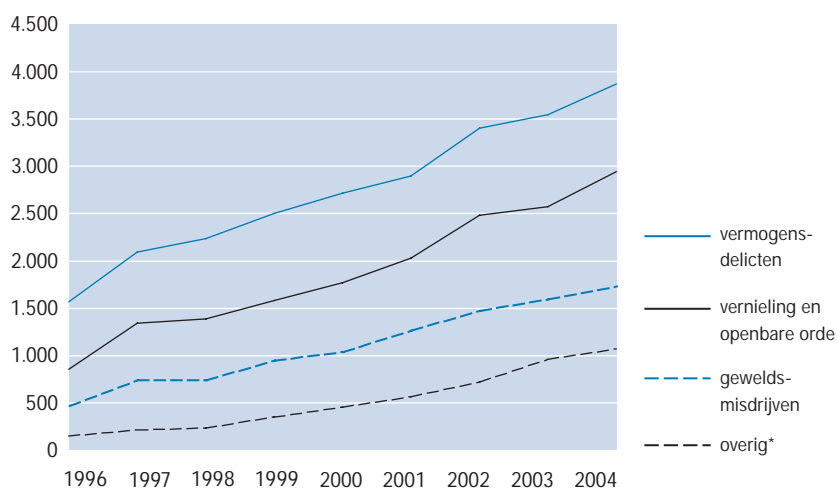
Bron: CBS

In de periode 1995-2004 is het aantal zaken dat wordt gevoegd jaarlijks tussen de 2.700 en 3.800. Het aantal voegingen ter berechting is in de afgelopen jaren ruim tweemaal zo vaak toegepast als de voeging ad informandum. In 2004 betreft het in 10% van alle afdoeningen door het OM een voeging ter berechting en in 3% van de OM-afdoeningen een voeging ad informandum.

De transactie is de meest voorkomende OM-afdoening die aan minderjarigen wordt aangeboden. Voor een groot deel (71% van het totale aantal transacties) gaat het om transacties met als voorwaarde een leer- of werkproject, de alternatieve sanctie volgens het officiersmodel (Bartels, 2003).¹⁷ In 2004 ging het om 9.579 van dergelijke transacties, dat is ruim drie keer zo veel als in 1996, toen het aantal nog net geen 3.000 betrof (zie tabel 5.33 in bijlage 4 voor een compleet overzicht).

¹⁷ In de praktijk wordt in dit kader veelal over een taakstraf gesproken. Formeel is dit niet juist omdat een officier van justitie (vooralsnog) geen straf kan opleggen. De transactie door een officier van justitie wordt juist aangeboden om strafvervolgung wegens een misdrijf te voorkomen (artikel 74 Sr). Met een recent voorgestelde wetswijziging zal hierin verandering komen (zie hoofdstuk 2).

Figuur 5.19 Door het Openbaar Ministerie opgelegde taakstraffen naar misdrijfcategorie, 1996-2004

* Overige misdrijven Sr, WVV, Opiumwet, WWM, overig en onbekend.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.33 in bijlage 4.

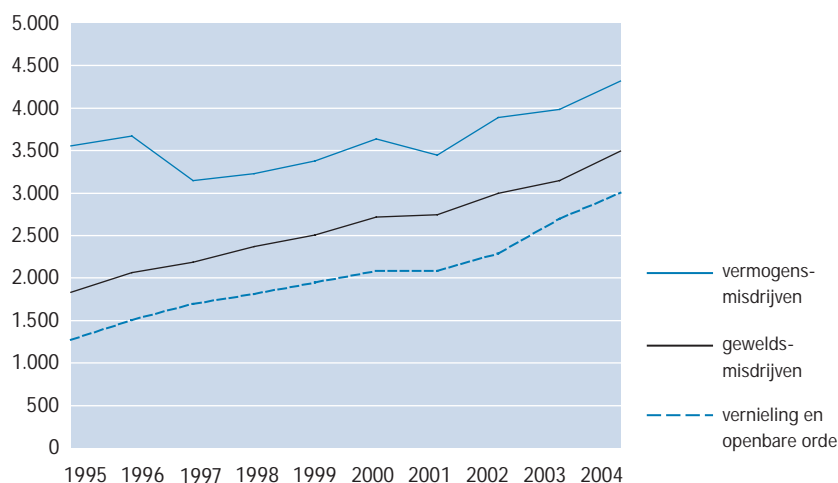
Bron: CBS

In figuur 5.19 wordt weergegeven voor welke delicttypen transacties met als bijzondere voorwaarde een leer- of werkproject in de periode 1996-2004 zijn toegepast. In 2004 is het percentage door de officier van justitie aangeboden transacties naar aanleiding van een vermogensdelict 40, naar aanleiding van een vernieling en openbareordedelict 31 en naar aanleiding van een geweldsdelict 18. Deze rangorde is in de periode 1996-2004 niet veranderd. Het aantal transacties wegens een vermogensdelict is in deze periode ruim verdubbeld (van 1.553 naar 3.860); het aantal transacties naar aanleiding van een vernieling en openbareordedelict en wegens een geweldsdelict is in deze periode ruim verdrievoudigd (van 840 naar 2.929); het aantal transacties wegens een geweldsdelict is bijna verviervoudigd (van 464 naar 1.733). Hoewel het kleinere aantallen betreft dan de hiervoor genoemde categorieën, is ook het aantal transacties naar aanleiding van andere delicten in de periode 1996-2004 toegenomen (in het totaal van 135 naar 1.057), met een forse toename in het aantal transacties wegens een delict volgens de Wet wapens en munitie (van 25 naar 401) en een Opiumwetdelict (van 12 naar 143).

5.2.3 Afdoening door de rechter

Van de bij het OM ingeschreven strafzaken tegen minderjarigen wordt ongeveer een derde gedagvaard. Er zijn in de afgelopen jaren steeds

Figuur 5.20 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar misdrijfcategorie, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.29 in bijlage 4.

Bron: CBS

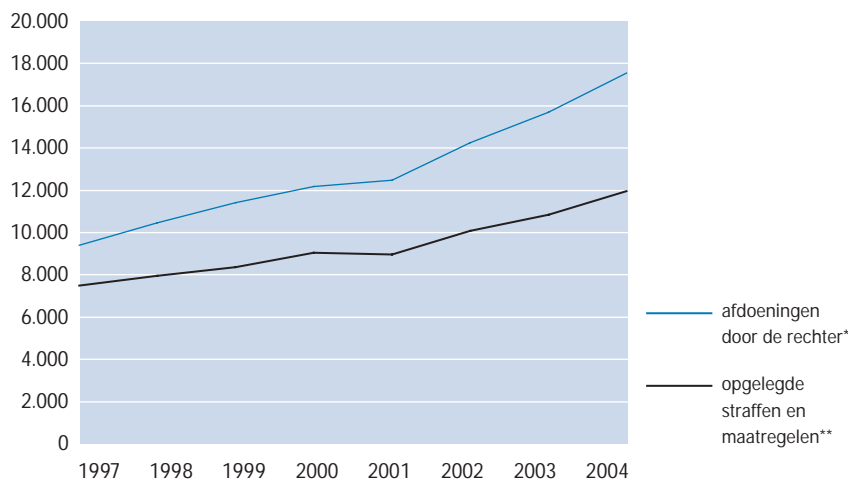
meer zaken door de rechter afgedaan. Het aantal rechtbankzaken dat in eerste aanleg door de rechter wordt afgedaan, vertoont een stabiele stijging van 7.017 in 1995 naar 11.897 in 2004 (zie tabel 5.29 in bijlage 4). Dit is een toename van bijna 70% in het aantal door de rechter afgedane jeugdstrafzaken. Logischerwijs is dit een gevolg van de toename in het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten.

Wanneer we de rechtbankzaken uitsplitsen naar delictgroepen, is in de periode 1995-2004 bij alle delictgroepen sprake van een toename. We bespreken de drie grootste delictgroepen (zie tabel 5.29 in bijlage 4). Van alle zaken die in 2004 voor de rechter komen, is 36% naar aanleiding van een vermogensmisdrijf, 29% naar aanleiding van een geweldsmisdrijf en 25% wegens een vernieling of openbareordedelict.

Het aantal zaken naar aanleiding van een vermogensdelict is toegenomen van 3.545 in 1995 naar 4.307 in 2004. Het aantal rechtbankzaken naar aanleiding van een geweldsdelict is sinds 1995 continu toegenomen tot bijna een verdubbeling in 2004 (van 1.822 naar 3.479). Deze stijging komt vooral voor rekening van een toename in het aantal mishandelingen, van een lichte toename in het aantal zaken naar aanleiding van diefstal met geweld en van een toename in het aantal bedreigingen. De sterkste stijging in deze groep betreft evenwel het aantal delicten wegens een bedreiging.

Het aantal zaken naar aanleiding van een vernieling of openbareordedelict dat door de rechter wordt afgedaan, is sinds 1995 ruim verdubbeld

Figuur 5.21 Afgedane rechtbankstrafzaken en door de rechter opgelegde straffen en maatregelen voor minderjarigen bij rechtbankstrafzaken, 1997-2004

* Zie tabel 5.25 in bijlage 4.

** Zie tabel 5.32 in bijlage 4.

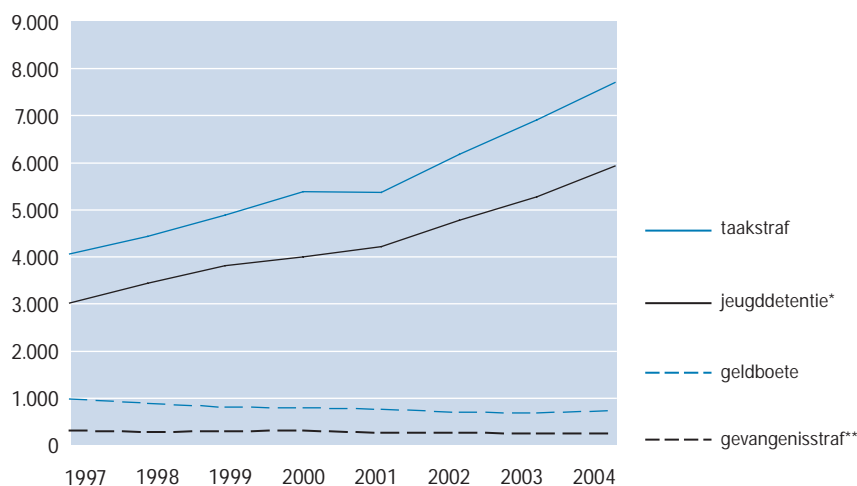
Bron: CBS

(van 1.259 naar 2.992). Dit kan grotendeels worden toegeschreven aan de toename in het aantal zaken naar aanleiding van een openbareordedelict (zie ook paragraaf 5.2.2); zie figuur 5.20 en het uitgebreide overzicht in tabel 5.29 in bijlage 4.

In figuur 5.21 wordt voor de periode 1997-2004 weergegeven het totale aantal zaken dat door de rechter wordt afgedaan, en het totale aantal straffen en maatregelen dat de rechter aan minderjarigen heeft opgelegd. Omdat de rechter de mogelijkheid heeft sancties te combineren, is het totaal aantal straffen en maatregelen dat door de rechter is opgelegd, groter dan het aantal afdoeningen (zie figuur 5.21). Grofweg kan worden gesteld dat in 2004 per twee afdoeningen drie sancties worden opgelegd. In vergelijking met 1997 betekent dit een lichte toename in het aantal gecombineerde sancties.

De straf die door de rechter het meeste wordt opgelegd, is de taakstraf (zie figuur 5.22). Deze straf is in 2004 in 44% van de gevallen opgelegd. Tussen 1997 en 2004 is er een toename in het aantal opgelegde taakstraffen van 4.026 naar 7.671 (een toename van 90,5%). Jeugddetentie is de op een na meest voorkomende sanctie. In 2004 betreft het een derde van het totale aantal sancties dat is opgelegd door de rechter aan minderjarigen.

Figuur 5.22 Door de rechter opgelegde hoofdstraffen voor minderjarigen bij

* Het betreft zowel voorwaardelijke als onvoorwaardelijke straffen.

** Gevangenisstraf bestaat in het jeugdstrafrecht niet. De opgelegde gevangenisstraffen in deze figuur betreffen zaken waarin het algemeen strafrecht op minderjarigen is toegepast.

*** De totaalaantallen zijn groter dan het aantal jongeren dat jaarlijks voor de rechter moet verschijnen, doordat rechters vaak combinaties van straffen opleggen.

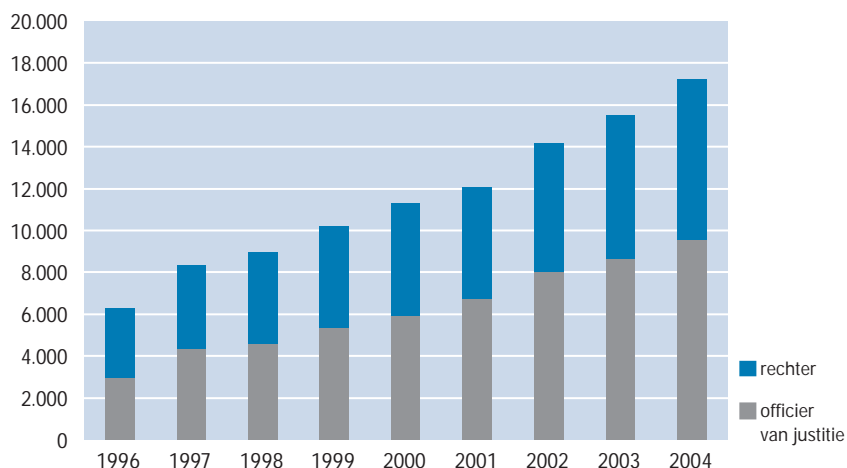
Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.32 in bijlage 4.

Bron: CBS

Ook het aantal jeugddetenties dat door de rechter is opgelegd, is sinds 1997 toegenomen: van 2.988 in 1997 naar 5.902 in 2004 (een toename van 97,5%). Het aantal malen dat de rechter een geldboete oplegt, daalt sinds 1997 gestaag, met een lichte toename in 2004. In 2004 is deze straf 708 keer opgelegd. Het aantal keren dat een gevangenisstraf wordt opgelegd aan een minderjarige, is sinds 1997 licht afgenomen, het gaat echter om kleine aantallen (van 284 naar 215 in 2004). Het aantal opgelegde PIJ-maatregelen schommelt in de periode 1997-2004 jaarlijks rond de 200 met uitschieters naar boven in 1998 en in 2004 (respectievelijk 240 en 250 opgelegde PIJ-maatregelen).

De taakstraf is de hoofdstraf die door de rechter het vaakst wordt opgelegd. De verdeling naar delicttypen die aanleiding vormen voor een taakstraf opgelegd door de rechter, is vergelijkbaar met de verdeling van het aantal transacties met als bijzondere voorwaarde een leer- of werkproject die door het Openbaar Ministerie zijn toegepast. In de periode 1996-2004 is de taakstraf het meeste opgelegd voor een vermogensdelict. Het aantal taakstraffen opgelegd naar aanleiding van een geweldsdelict of een vernieling en openbareordedelict, ontloopt elkaar in deze periode niet veel. Het percentage taakstraffen dat door de

Figuur 5.23 Door de rechter opgelegde taakstraffen en door het OM toegepaste transacties met als voorwaarde een leer- of

Bron: CBS

rechter is opgelegd wegens een vermogensdelict, is in 2004 37, wegens een vernieling en openbareordedelict 29 en wegens een geweldsdelict 26,5.

Het totale aantal door de rechter opgelegde taakstraffen en door het OM aangeboden transacties met als voorwaarde een leer- of werkproject is in 2004 17.250 (figuur 5.23; zie tabel 5.33 in bijlage 4). In vergelijking met 1996 betekent dit bijna een verdrievoudiging. Ruim de helft van deze sancties wordt door de officier van justitie toegepast (56%). Evenals in andere jaren betrof het ook in 2004 voornamelijk zaken wegens vermogensdelicten (39,2%), vernielingen en openbareordedelicten (29,9%) en geweldsdelicten (21,8%). Het aantal naar aanleiding van overige delicten valt daarbij getalsmatig in het niet (zie tabel 5.33 in bijlage 4). Van alle geweldsdelicten, vermogensdelicten en vernieling en openbareordedelicten die in 2004 bij het OM zijn binnengekomen (tabel 5.26 in bijlage 4), resulteert ongeveer de helft in een transactie met als voorwaarde een leer- of werkproject of in een door de rechter opgelegde taakstraf.

Enkelvoudige straffen of combinaties van straffen en/of maatregelen

Indien iemand schuldig wordt bevonden, kan een rechter besluiten een enkele straf op te leggen of diverse straffen te combineren (zie ook hoofdstuk 2). In tabel 5.38 in bijlage 4 worden de sancties die door de rechter zijn opgelegd gegeven, daarbij is rekening gehouden met combinaties van sancties. De meest voorkomende sanctie in 2004 die zonder een andere straf of maatregel is opgelegd (een enkelvoudige sanctie), is de taakstraf (30% van het totale aantal afdoeningen door de rechter). De jeugddeten-

tie is de op een na meest voorkomende enkelvoudige hoofdstraf (15%; waarvan bijna de helft voorwaardelijk). De minst voorkomende enkelvoudige sanctie is een PIJ-maatregel (nog geen 1% van het totaal aantal sancties in 2004).

Zoals hiervoor genoemd zijn ook combinaties van straffen mogelijk. Een hoofdstraf wordt bij een dergelijke afdoening gecombineerd met een andere hoofdstraf, met een bijkomende straf of met een maatregel. In tabel 5.38 in bijlage 4 wordt ook voor enkele veelvoorkomende (combinaties van) straffen weergegeven in welke mate ze voorkomen. Van alle hoofdstraffen wordt de taakstraf het meest in combinatie met een andere straf of maatregel opgelegd. In 2004 is 23% van de zaken afgedaan met een taakstraf gecombineerd met een jeugddetentie (waarvan 88% voorwaardelijke jeugddetentie), 6% met een taakstraf gecombineerd met een bijkomende straf en/of maatregel (exclusief PIJ) en 9% met een taakstraf en jeugddetentie gecombineerd met een bijkomende straf of maatregel (exclusief PIJ). Taakstraffen in combinatie met een gevangenisstraf of met een geldboete komen weinig voor.

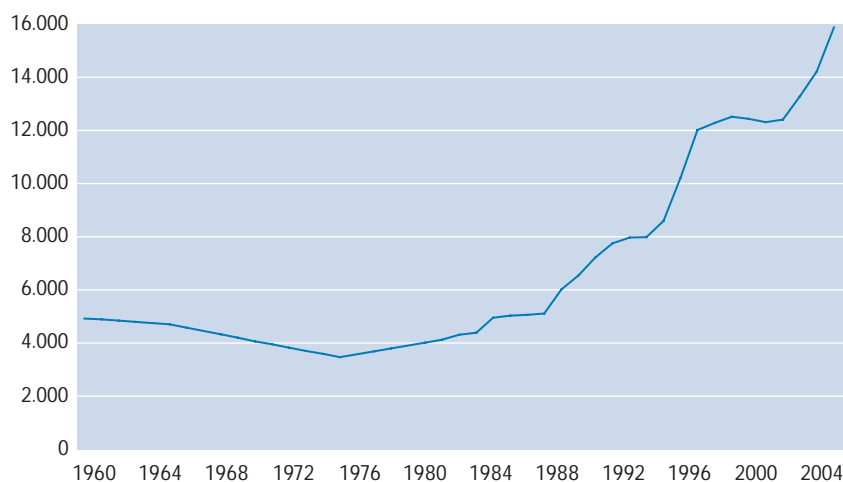

6 Tenuitvoerlegging van sancties

W. van der Heide, B.S.J. Wartna en M. Blom

- Van 1983 tot 2004 heeft zich een forse toename van het aantal cellen en het aantal gedetineerden voorgedaan: de bruikbare capaciteit van de penitentiaire inrichtingen (gemeten op 30 september) groeide van 4.400 tot 15.800.
- Jaarlijks is het aantal tbs-opleggingen aanzienlijk hoger dan het aantal beëindigingen, waardoor het aantal lopende tbs-maatregelen in 2004 al boven de 1.700 uitkwam. In 1990 waren dit er nog 500 (zie tabel 6.9 in bijlage 4).
- Van 1995 tot 2004 is het aantal opnames in justitiële jeugdinstellingen bijna verdrievoudigd. De capaciteit groeide in die periode met een factor 2,5.
- In 2004 bestaat 30% van de populatie in de opvanginrichtingen uit jongeren op civielrechtelijke titel. In 1995 was dat nog 11%.
- In toenemende mate verblijven gedetineerden in een huis van bewaring of buiten een inrichting van het gevangeniswezen (penitentiair programma in het kader van detentiefasering of elektronische detentie, zie box 6.1). In 1995 verbleef 39% van de bezetting van het gevangeniswezen in een gevangenis. In 2004 was dat nog maar 22% (zie tabel 6.3 in bijlage 4).
- Nederland telde in 2004 ruim 18.000 meerderjarige gedetineerden, dit met inbegrip van tbs en vreemdelingenbewaring en exclusief de noodcapaciteit voor drugskoeriers. Hiervan was 9% ter beschikking gesteld, 35% in voorlopige hechtenis genomen, 39% veroordeeld tot een gevangenisstraf en 9% in vreemdelingenbewaring wachtend op uitzetting (sommige van deze cijfers zijn jaargemiddelden, andere zijn gemeten op een peilmoment).
- De helft van de bevolking 2004 van het gevangeniswezen (exclusief vreemdelingenbewaring) is in het buitenland geboren. Het overgrote deel van de bevolking is veroordeeld vanwege een geweldsmisdrijf, een vermogensmisdrijf of een misdrijf tegen de Opiumwet.
- In 2004 zijn ruim 29.000 taakstraffen aan meerderjarigen door de reclassering afgehandeld. Drie op de vier taakstraffen worden succesvol afgerond. Een op de vier mislukt, ofwel doordat betrokkene zich niet bij de reclassering meldt ofwel doordat betrokkene voortijdig afhaakt.
- De meest toegepaste sanctie bij jongeren is de taakstraf. In 2004 werden 21.300 taakstraffen ten uitvoer gelegd. In ongeveer 78% van de gevallen gaat het om een werkproject, in 22% om een leerproject of een combinatie van leer- en werkproject.
- In 2004 kreeg het CJIB ruim 213.000 boetevonnissen ter inning binnen. Hiermee was een boetebedrag gemoeid van in totaal € 81 miljoen.

Figuur 6.1 Ontwikkeling detentiecapaciteit in het gevangeniswezen, 1960-2004*,**

* Het betreft hier de *bruikbare* capaciteit. Dat is het aantal plaatsen dat daadwerkelijk voor de opname van gedetineerden gebruikt kan worden. Plaatsen die door bijvoorbeeld renovatie, technische mankementen, vernieling of andere bijzondere redenen tijdelijk niet beschikbaar zijn of om organisatorische redenen tijdelijk zijn onttrokken, worden niet meegerekend.

** Capaciteitsgegevens in de periode 1960-1980 zijn alleen om de vijf jaar bekend.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.2 in bijlage 4.

Bron: CBS

Het Nederlandse strafrecht kent een grote diversiteit aan straffen en strafrechtelijke maatregelen. Deze diversiteit heeft als gevolg dat verschillende instanties zich bezighouden met de tenuitvoerlegging van sancties. Sommige instanties beperken zich tot de tenuitvoerlegging van één type sanctie, terwijl andere betrokken zijn bij meerdere soorten. Sommige sanctiesoorten worden door één instantie ten uitvoer gelegd, terwijl andere door twee of meer instanties kunnen worden gerealiseerd. Vaak worden sancties voor jongeren en voor meerderjarigen door aparte instanties ten uitvoer gelegd (zie hoofdstuk 2).

Dit hoofdstuk is opgedeeld in drie paragrafen: paragraaf 6.1 beschrijft de tenuitvoerlegging van sancties voor meerderjarigen; paragraaf 6.2 gaat over de tenuitvoerlegging van sancties voor jongeren; in paragraaf 6.3 komen de sancties aan de orde die niet naar leeftijd zijn gespecificeerd. Voorts zijn in dit hoofdstuk drie boxen opgenomen: één met een stroomschema van het gevangeniswezen en de tbs-klinieken, één over recidive na strafrechtelijke interventies en één met een stroomschema van de justitiële jeugdinrichtingen.

Staat 6.1 Capaciteit, bezetting en personeel in het gevangeniswezen (exclusief de noodcapaciteit ten behoeve van drugskoeriers)

	1995	1998	2000	2001	2002	2003	2004
bevolking op 30 september	10.330	11.760	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
waaronder onder meer wegens voorlopige hechtenis	3.435	4.390	4.730	5.345	5.850	5.995	6.365
gevangenisstraf	5.820	5.730	5.225	5.330	5.155	6.085	7.140
bruikbare capaciteit* van de penitentiaire inrichtingen	10.208	12.491	12.279	12.371	13.233	14.184	15.845

* Bruikbare capaciteit is het aantal plaatsen dat daadwerkelijk voor de opname van gedetineerden gebruikt kan worden. Plaatsen die door bijvoorbeeld renovatie, technische mankementen, vernieling of andere bijzondere redenen tijdelijk niet beschikbaar zijn of om organisatorische redenen tijdelijk zijn onttrokken, worden niet meegerekend.

Bron: CBS

Hoewel het bij vreemdelingenbewaring niet om de tenuitvoerlegging van een sanctie gaat, komt dit onderdeel van het gevangeniswezen om praktische redenen toch ook in dit hoofdstuk aan de orde (paragraaf 6.1.1).

6.1 Sancties voor meerderjarigen

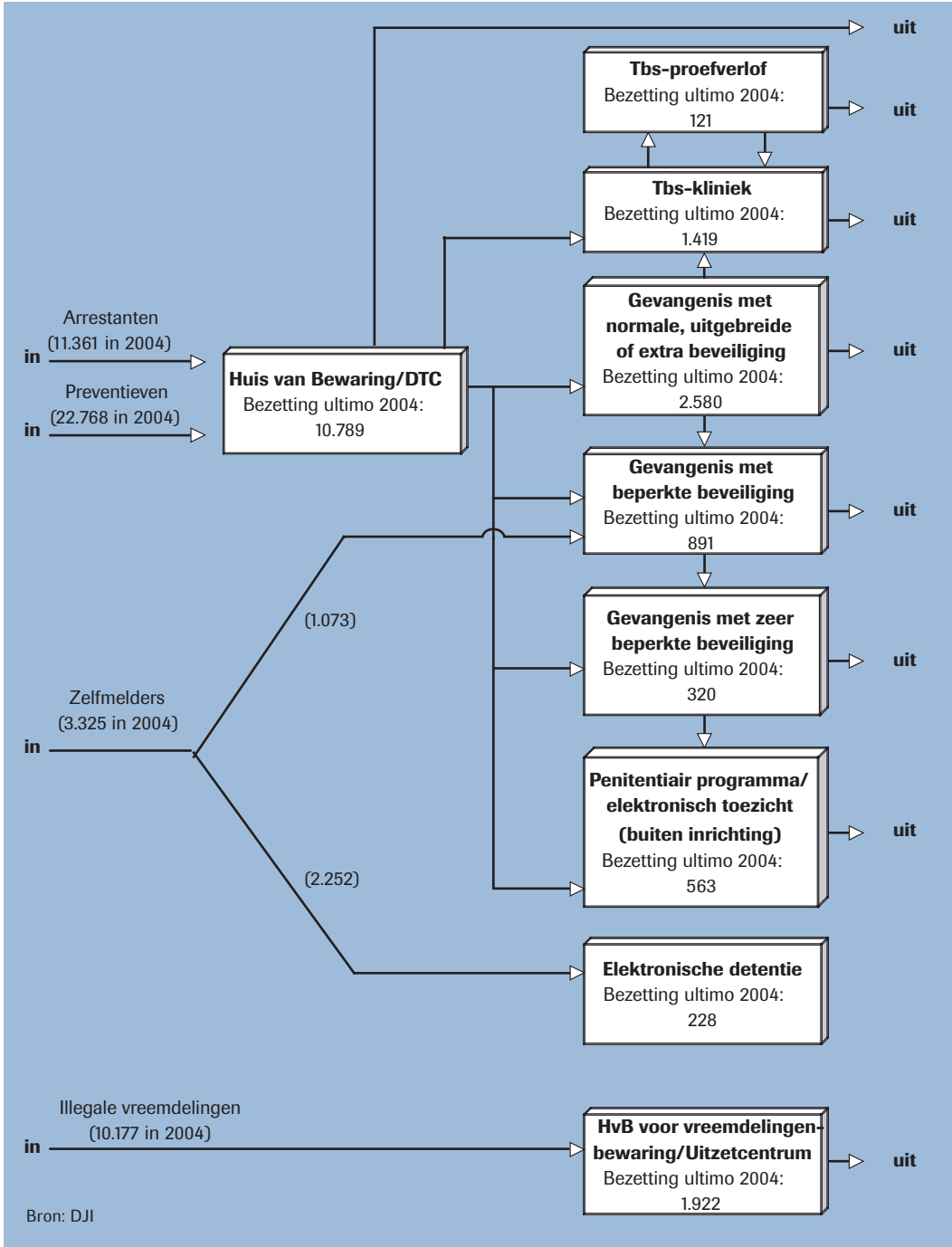
Deze paragraaf beschrijft de tenuitvoerlegging van aan meerderjarigen opgelegde sancties. Achtereenvolgens passeren de revue: vrijheidsbennende straffen, tbs-maatregelen, geldboetes en taakstraffen.

6.1.1 *Gevangenisstraffen, hechtenissen en vreemdelingenbewaring*

De capaciteit van het gevangeniswezen heeft in de afgelopen decennia een enorme groei doorgemaakt. Van 1960 tot medio jaren zeventig was er nog sprake van een daling, maar vanaf 1975 tot 2004 is de capaciteit spectaculair gegroeid, van 3.400 naar 15.800 plaatsen (zie figuur 6.1). De capaciteit is daarmee in drie decennia gegroeid met een factor 4,6, dit bij een groei van de meerderjarige bevolking in Nederland met de factor 1,4.

De ontwikkeling van het aantal gedetineerden in het gevangeniswezen (steeds gemeten op 30 september) in de afgelopen vijftien jaar laat zich in drie perioden beschrijven: van 1990 tot 1996 is een sterke groei zichtbaar: van bijna 7.000 gedetineerden in 1990 tot bijna 12.000 in 1996. Vervolgens blijft de gedetineerdenomvang stabiel rond 11.800 tot en met 2000. Daarna zet weer een sterke stijging in tot 16.500 gedetineerden in 2004 (zie tabel 6.1 in bijlage 4 en staat 6.1).

Box 6.1 Stroomschema gevangeniswezen en tbs*

Box 6.1 (vervolg)**Toelichting op het stroomschema gevangeniswezen en tbs**

Voor de overzichtelijkheid zijn alleen de belangrijkste stromen binnen het DJI-circuit van meerderjarigen in het schema weergegeven. Overplaatsingen naar eenzelfde type inrichting zijn niet aangegeven. Met name overplaatsingen van het ene huis van bewaring naar een ander huis van bewaring komen heel veel voor. Ook de bijzondere (afdelingen van) inrichtingen, zoals verslaafdenbegeleidingsafdelingen, worden in het schema niet onderscheiden. Dat betekent dat ook overplaatsingen van een inrichting met een regulier regime naar een inrichting met een bijzonder regime (of andersom) buiten beeld blijven. Hetzelfde geldt voor terugplaatsingen (bijvoorbeeld van een inrichting met beperkte beveiliging naar een huis van bewaring of een gesloten gevangenis).

De vijf belangrijkste categorieën gedetineerden zijn:

1. *Voorlopig gehechten (preventieven)*. Verdachten van (ernstige) misdrijven die door de politie zijn gearresteerd, worden voorgeleid voor de officier van justitie. De rechter-commissaris kan op vordering van de officier van justitie beslissen tot voorlopige hechtenis. Meerderjarige verdachten gaan dan naar een huis van bewaring of een detentiecentrum voor drugskoeriers. De voorlopig gehechten vormen de grootste groep binnen de huizen van bewaring. Een aanzienlijk deel van de voorlopig gehechten wordt al ontslagen vóór de zitting of wordt veroordeeld tot een straf gelijk aan het voorarrest. Een aantal verdachten wordt uiteindelijk niet schuldig verklaard of krijgt een gevangenisstraf die korter is dan de in voorarrest uitgezeten tijd (= voorlopige hechtenis en in verzekeringstelling). In dit kader werden in 2004 5.300 verzoeken om schadevergoeding ingediend en bijna 4.600 toegekend. Met een gemiddeld toegekend bedrag van ruim € 2.900, werd in totaal € 13,4 miljoen uitbetaald (bron: CBS/StatLine, zie ook paragraaf 5.1.6).
2. *Tot gevangenisstraf veroordeelden na voorlopige hechtenis*. Als de gevangenisstraf langer is dan het voorarrest, maar het nog uit te zitten deel is niet langer dan drie maanden, dan blijft de veroor-

deelde in het huis van bewaring.

Als de rechter een lange vrijheidsstraf oplegt, bijvoorbeeld zes jaar, volgt altijd eerst overplaatsing naar een gesloten gevangenis. In het laatste deel van de detentie is overplaatsing mogelijk naar een inrichting met beperkte beveiliging en zeer beperkte beveiliging (voorheen respectievelijk halfopen en open gevangenis). Ook een penitentiaal programma waarbij de persoon ook 's avonds en 's nachts niet in een inrichting verblijft, behoort tot de mogelijkheden. Daaraan kan wel de voorwaarde van elektronisch toezicht zijn verbonden (enkelbandje met zender). Of een gedetineerde in aanmerking komt voor detentiefasering met extra vrijheden, hangt niet alleen af van de duur van het strafrestant, maar ook van de persoon van de gedetineerde, zijn gedrag en vaardigheden.

De ongeveer 150 à 200 jaarlijks opgelegde tbs-maatregelen worden vrijwel altijd gecombineerd met een gevangenisstraf. Een aantal van deze personen gaat daarom na het vonnis eerst naar een gesloten gevangenis en wordt pas na verloop van tijd overgeplaatst naar een tbs-inrichting (zie ook paragraaf 6.1.3).

3. *Zelfmelders*. Personen die zich niet in voorlopige hechtenis bevinden op het moment dat een aan hen opgelegde vrijheidsstraf onherroepelijk wordt, kunnen in aanmerking komen voor de zogenoemde 'zelfmeldprocedure'. Ze moeten dan wel over een bekend woonadres beschikken en de opgelegde straf is niet al eerder helemaal in voorlopige hechtenis uitgezeten. Na een schriftelijke oproep dienen ze zichzelf te melden aan de poort van een gevangenis met een beperkte beveiliging. De gedetineerde mag dan eenmaal per vier weken een weekend naar huis. Afhankelijk van de duur van de straf, de persoonlijkheid, het gedrag en de vaardigheden van de gedetineerde, kan overplaatsing volgen naar een inrichting met zeer beperkte beveiliging of een penitentiaal programma. Sinds eind 2003 wordt door DJI geëxperimenteerd met elektronische detentie thuis (ED). Het is een alternatief voor zelfmelders met een straf korter dan drie maanden en wordt alleen toegepast als

Box 6.1 (vervolg)

aan een aantal extra voor ED geldende voorwaarden wordt voldaan.

4. *Arrestanten*. Hieronder worden personen verstaan die door de politie zijn gearresteerd, omdat ze onder de executie van hun straf probeerden uit te komen. De belangrijkste subgroepen binnen de categorie arrestanten zijn:

- personen die hun boete(s) niet hebben betaald;
- personen die in het uitvoeren van hun taakstraf zijn mislukt;
- personen die niet zijn teruggekeerd naar de inrichting die ze met toestemming tijdelijk mochten verlaten;
- personen die uit een inrichting zijn onvlucht;
- personen met een lopend vonnis die niet zijn geselecteerd voor de zelfmeldprocedure, bijvoorbeeld omdat ze geen bekend (vast) adres hebben;
- personen die wel voor de oproepprocedure zijn geselecteerd, maar die zich niet hebben gemeld.

Overplaatsing van arrestanten naar een inrichting met beperkte of zeer beperkte beveiliging komt bij deze categorie relatief weinig voor. De instroom van arrestanten was in 2002 en 2003 uitzonderlijk laag. Door plaatsgebrek in de penitentiaire inrichtingen moest in beide jaren aan 4.211 respectievelijk 5.870 arrestanten vanuit het politiebureau ambtshalve strafonderbreking worden verleend. De bedoeling is dat deze straffen op een later tijdstip,

als er weer voldoende plaats is, alsnog worden geëxecuteerd. In de loop van 2004 kwamen er weer voldoende plaatsen beschikbaar voor de arrestanten en nam de instroom van deze categorie gedetineerden sterk toe.

5. *Vreemdelingen*. Buitenlanders zonder geldige verblijfstitel die op grond van artikel 6 (grenslogies) of artikel 59 (vreemdelingenbewaring) van de Vreemdelingenwet zijn aangehouden. Weliswaar wordt geen strafrecht toegepast, maar de directe aanleiding voor vreemdelingenbewaring kan het plegen van een overtreding of (minder ernstig) misdrijf zijn.

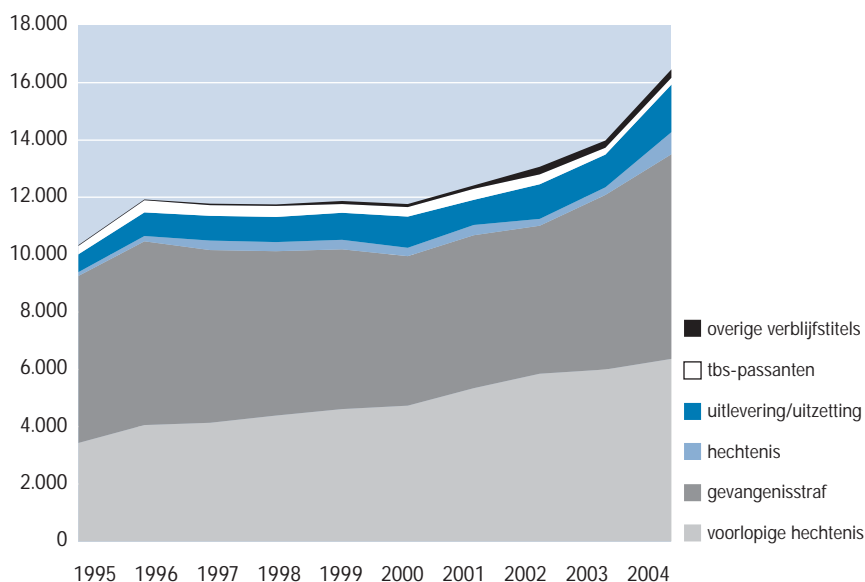
De eerste dagen van de vreemdelingenbewaring worden doorgaans op het politiebureau doorgebracht. Als de politie tijdens die eerste dagen niet genoeg informatie kan verzamelen om uitzetting mogelijk te maken, wordt de vreemdelingenbewaring beëindigd of volgt overbrenging naar een huis van bewaring voor vreemdelingenbewaring en werkt de politie verder aan de zaak. De uitzetcentra vallen eveneens onder de verantwoordelijkheid van DJI. Hierin worden onder meer illegale vreemdelingen geplaatst die bij grootschalige acties zijn aangehouden. De uitzetcentra zijn bedoeld voor illegale vreemdelingen die op korte termijn uitzetbaar zijn.

Bron: DJI

Kenmerken van de gedetineerdenpopulatie (gemeten op peildatum 30 september)

In 2004 verbleven er per 10.000 meerderjarige inwoners in Nederland 13 in een inrichting van het gevangeniswezen. Op 30 september 2004 telde het gevangeniswezen 16.500 bewoners. Van deze populatie was 39% preventief gehecht, 48% veroordeeld tot een gevangenisstraf of hechtenis en 10% wachtend op uitlevering of verblijvend in een inrichting voor vreemdelingenbewaring. De overigen waren gegijzeld, subsidiair gehecht, tbs-passant (wachtend op plaatsing in een tbs-kliniek) of verbleven tijdelijk buiten de inrichting, bijvoorbeeld in verband met ziekte (zie figuur 6.2).

Figuur 6.2 Ontwikkeling gedetineerdenbevolking op 30 september uitgesplitst naar verblijfstitel

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.3 in bijlage 4.

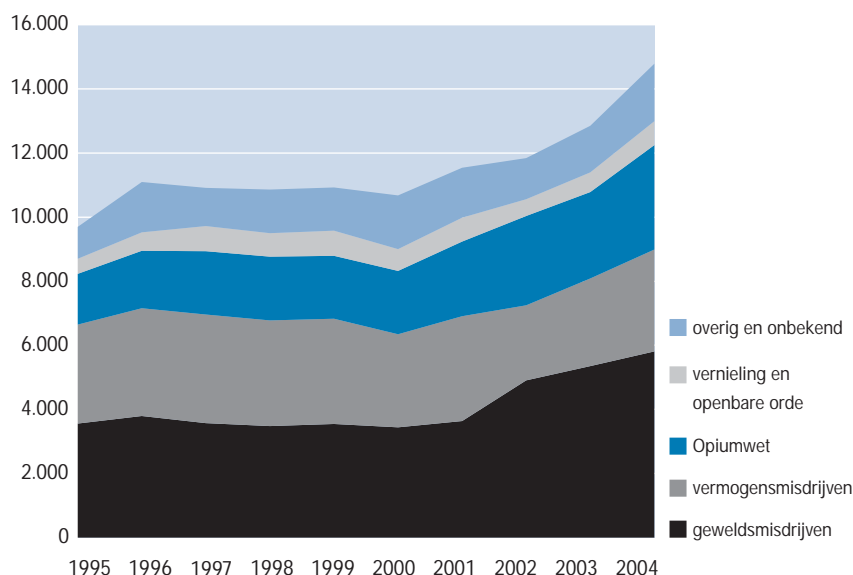
Bron: CBS

Figuur 6.3 toont de ontwikkeling van de gedetineerdenpopulatie in het gevangeniswezen uitgesplitst naar het delict waarvoor men is veroordeeld of waarvan men wordt verdacht. Het grootste deel van de gedetineerden zit vanwege een geweldsdelict, een vermogensdelict of een delict tegen de Opiumwet.

Van de meerderjarigen die op 30 september 2004 zijn gedetineerd, is 55% buiten Nederland geboren. Met name Surinamers, Antillianen en Marokkanen maken hier een belangrijk deel van uit. Bijna 1.700 gedetineerden zitten overigens niet op strafrechtelijke titel, maar wachten op uitzetting uit Nederland. Wanneer deze gedetineerden buiten beschouwing worden gelaten, heeft nog altijd 51% van de gedetineerdenpopulatie het buitenland als geboorteland (zie tabel 6.5 in bijlage 4). In Nederland geboren gedetineerden zijn relatief vaak gedetineerd vanwege een vermogensdelict of een verkeersdelict. Surinamers en Antillianen zitten relatief vaak vanwege een delict tegen de Opiumwet.

Op 30 september 2004 bestond 6% van het gedetineerdenbestand uit vrouwen. Er bestaan grote verschillen in het aandeel vrouwen wanneer wordt onderscheiden naar geboorteland. Gedetineerden die in Marokko

Figuur 6.3 Bezetting gevangeniswezen op 30 september (exclusief vreemdelingenbewaring en uitlevering) naar delictsoort

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.3 in bijlage 4.

Bron: CBS

of Algerije zijn geboren, zijn voor 99% van het mannelijke geslacht. Surinamers en Antillianen hebben een relatief groot aandeel vrouwen: 8%. Nederlanders blijven steken op 5%.

Vervroegde invrijheidstelling

Om verschillende redenen worden gevangenisstraffen vaak slechts gedeeltelijk uitgezeten. Bij gevangenisstraffen van langer dan een halfjaar is zelfs wettelijk geregeld dat betrokkene vervroegd in vrijheid wordt gesteld. Deze regeling voor vervroegde invrijheidstelling (VI-regeling) bepaalt dat straffen tot een half jaar geheel worden uitgezeten, dat van straffen van een half tot een heel jaar het eerste halfjaar geheel wordt uitgezeten en het restant voor eenderde deel, en dat straffen langer dan een jaar voor tweederde deel worden uitgezeten (artikel 15 Sr). Overigens geldt deze regeling alleen in het meerderjarigenstrafrecht.

Wanneer de betrokkene zich echter tijdens de detentie zeer ernstig misdraagt of zich aan de detentie onttrekt of probeert te onttrekken (bijvoorbeeld door te ontsnappen), kan de vervroegde invrijheidstelling worden uitgesteld of achterwege blijven. Het OM richt dan een schriftelijke vordering hiertoe tot het gerechtshof in Arnhem (artikel 15a Sr). Dit gebeurt echter slechts zeer incidenteel.

Als gevolg van de VI-regeling werden in 2004 4.686 detentiejaren¹ door de rechter opgelegd (eerste aanleg) die op grond van de VI-regeling niet ten uitvoer zullen worden gelegd. Dit is een kwart van het totale aantal door de rechter opgelegde detentiejaren.

Gratie

Strafvermindering kan ook door gratie plaatsvinden. Gratie wordt verleend bij koninklijk besluit. In de regel gebeurt dat slechts op grond van een belangrijke wijziging van omstandigheden van de veroordeelde na het vonnis (bijvoorbeeld medische, zakelijke of familieomstandigheden) of op grond van de verwachting dat met verdere tenuitvoerlegging van de straf geen redelijk doel wordt gediend (alleen bij langgestraften). De Grondwet schrijft voor dat gratie alleen kan worden verleend na advisering door de rechter. De Kroon neemt het rechterlijke advies bijna altijd over. Op 1 juni 2003 zijn nieuwe wettelijke bepalingen in het Wetboek van Strafvordering en de Gratiwet van kracht geworden. Deze schrijven voor dat een gratieverzoek niet wordt voorgelegd aan de rechter wanneer het is ingediend binnen drie maanden na het onherroepelijk worden van het vonnis en de omstandigheden van de veroordeelde zich niet hebben gewijzigd. Het verzoek wordt dan niet gehonoreerd.

Soms worden voorwaarden aan gratieverlening gesteld. Zo kan bijvoorbeeld gratie worden verleend onder de voorwaarde dat betrokkene een taakstraf verricht. Wanneer niet aan de voorwaarde(n) wordt voldaan, kan het gratiebesluit worden teruggedraaid.

In 2004 werden 2.684 beslissingen naar aanleiding van een gratieverzoek genomen. In 515 gevallen ging het om een onvoorwaardelijke gratie, in 337 gevallen om een voorwaardelijke gratie en in 1.832 gevallen werd het gratieverzoek afgewezen. Daarnaast werden 1.483 verzoeken niet in behandeling genomen omdat het verzoek niet voldeed aan wettelijke voorwaarden, zoals de minimumhoogte van een boetebedrag waarvoor gratie kan worden gevraagd, of omdat de procedure niet correct is doorlopen (bijvoorbeeld met betrekking tot bewijsstukken).

Naast gevangenisstraffen kan gratie ook andere straffen betreffen, zoals bijvoorbeeld boetes. Helaas wordt hiervan geen registratie bijgehouden zodat een exacte verdeling van strafsoorten niet kan worden gepresenteerd. Navraag bij medewerkers van het ministerie van Justitie die zich al jaren met gratie bezighouden, levert de schatting op dat zo'n 70% van de gratieverleningen betrekking heeft op gevangenisstraffen. De overige 30% betreft ontzeggingen van de rijbevoegdheid, taakstraffen en geldboetes.

¹ Het aantal VI-jaren kan niet volledig aan de straftoemettingsgegevens worden ontleend, omdat vervolgvonnissen van korter dan zes maanden door cumulatie in totaal boven de zes maanden kunnen komen en dan ook tot VI leiden. De genoemde 4.775 detentiejaren zijn dus een onderschatting.

Heenzendingen, strafonderbrekingen uit politiebureaus en incidenteel vervoegd ontslagen

Na jaren van stijging werd in 1994 met 5.300 heenzendingen het hoogtepunt bereikt in het aantal heenzendingen wegens plaatsgebrek (zie tabel 6.4 in bijlage 4). Bij heenzendingen gaat het in meerderheid om verdachten die de officier van justitie eigenlijk in preventieve hechtenis zou willen nemen, maar die hij moet laten gaan wegens plaatsgebrek. In 1994 werd ruim een op de vier preventieven heengezonden. Mede omdat dit leidde tot veel onrust bij bevolking, pers en politiek, is veel detentiecapaciteit bijgebouwd. Hierdoor is het aantal heenzendingen sinds 1994 fors gedaald. Echter sinds 2000 is er weer sprake van een groeiend capaciteitstekort. In plaats van preventieven heen te zenden is het gevangeniswezen er in 2000 toe overgegaan om bij plaatsgebrek gedetineerden aan het einde van hun detentie 'incidenteel vervoegd ontslag' (IVO) te verlenen. Incidenteel vervoegd ontslag betekent minimaal één en maximaal negentig dagen vervoegd ontslag. Hierbij geldt als voorwaarde dat minimaal 60% van de straf uitgezeten moet zijn.

Om heenzendingen van preventieven te voorkomen, zijn in 2004 3.899 gedetineerden versneld uit de detentie ontslagen. De gemiddelde kwijtschelding bedroeg in 2004 28 dagen (bron: DJI). Voorts zijn als gevolg van plaatsgebrek 520 veroordeelde illegale vreemdelingen vervoegd uitgezet en hebben 1.381 strafonderbrekingen uit politiebureaus (SOB) plaatsgevonden. Bij deze SOB'en² gaat het om arrestanten die, na een of twee dagen op het politiebureau te hebben gezeten, wegens plaatsgebrek in hvb's naar huis worden gestuurd. Wanneer er weer plaats is, worden ze alsnog ingesloten.

Niet melden en onttrekken aan detentie

Op verschillende manieren en in wisselende mate onttrekken veroordeelden zich aan de opgelegde detentie. De eenvoudigste en meest voorkomende manier is het zich niet melden bij de inrichting nadat men hiertoe werd opgeroepen. Van de ruim 25.000 door het CJIB³ in 2004 behandelde lopende vonnissen leidde 39% tot insluiting na arrestatie. Het gaat hier in het merendeel van de gevallen om veroordeelden die niet komen opdagen bij de inrichting na een oproep zich op een bepaald tijdstip te melden. Met 5% van het aantal behandelde lopende vonnissen

2 Het gaat hier niet om de reguliere strafonderbrekingen uit inrichtingen in verband met persoonlijke omstandigheden van de betrokken gedetineerde.

3 Het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB), gevestigd in Leeuwarden, heeft een coördinerende rol bij de tenuitvoerlegging van lopende vonnissen. Een lopend vonnis is een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf voor een veroordeelde die op het moment van onherroepelijk worden niet was gedetineerd. De veroordeelde wordt later schriftelijk opgeroepen zich te melden bij een zelfmeldinrichting voor het ondergaan van zijn straf. Het aantal gestraften is aanzienlijk lager dan het aantal vonnissen doordat een gestrafte meer dan eenmaal gevonnist kan worden.

Staat 6.2 Heenzending, strafonderbreking en incidenteel versneld ontslag of uitzetting

	1995	1998	2000	2001	2002	2003	2004
aantal heenzendingen meerderjarige personen wegens plaatsgebrek strafonderbreking als gevolg van plaatsgebrek (SOB)	4.200	400	19	46	20	0	0
incidenteel versneld ontslag uit detentie wegens plaatsgebrek (IVO)		0	0	97	4.211	5.870	1.381
incidenteel versnelde uitzetting illegale vreemdelingen wegens plaatsgebrek (IVU)		0	203	327	4.837	4.670	3.899
						574	520

Bron: DJI

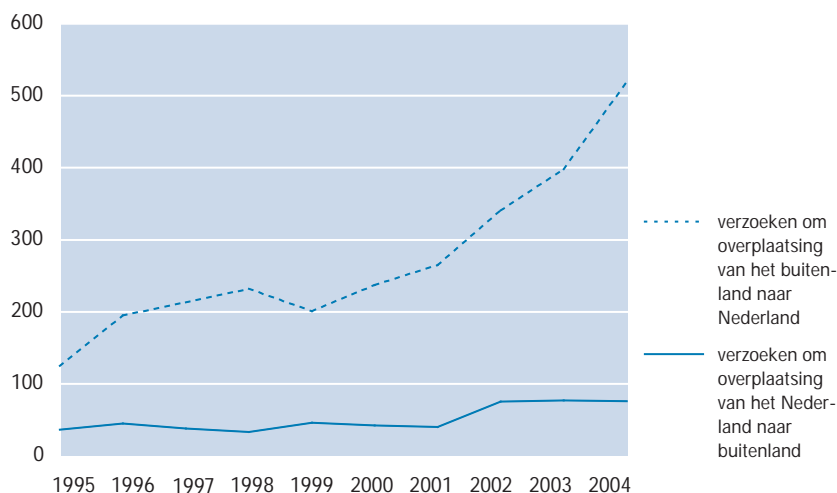
is het aandeel veroordeelden dat zich wel meldt aanzienlijk kleiner.⁴ Het aantal ontvluchtingen uit de huizen van bewaring en de gesloten gevangenissen beweegt zich de laatste jaren tussen de 10 en 20 per jaar. Hoewel bij de selectie van gedetineerden voor plaatsing in een gevangenis met (zeer) beperkte beveiliging het vluchtrisico wordt meegewogen, kan een deel van de gedetineerden (gemiddeld zo'n 900 per jaar) de verleiding om zich aan de detentie in deze inrichtingen te onttrekken, toch niet weerstaan (zie tabel 6.4 in bijlage 4). Dit gebeurt bijvoorbeeld vaak op het moment dat men zich moet melden bij de inrichting na weekendverlof. De meeste gedetineerden die zich in enigerlei vorm aan de detentie hebben onttrokken (in 2004 waren dat er 1.000) worden vroeg of laat weer gearresteerd. Het gevolg is dat het aantal zaken in de Centrale Registratie Onttrekkingen van DJI (waarin de voortvluchtigen geregistreerd staan) nauwelijks toeneemt.

Overdracht tenuitvoerlegging strafvonnis

In paragraaf 5.1.7 was sprake van uitlevering van verdachten aan een ander land ter berechting aldaar. Daarnaast maakt een aantal verdragen het mogelijk dat in het buitenland gevonnisse gedetineerden hun gevangenisstraf in hun eigen land uitzitten. Deze verdragen zijn geïmplementeerd in de Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen (WOTS). De gedachte achter deze wet is dat zowel uit een oogpunt van resocialisatie als op humanitaire gronden het de voorkeur verdient om gedetineerden een vrijheidssanctie in hun eigen land te laten ondergaan. Het aantal gedetineerden dat in het kader van de WOTS een verzoek doet om vanuit het buitenland naar Nederland te worden overgebracht – 518 gedetineerden in 2004 – is aanzienlijk groter dan vice versa – 75 in 2004 (zie figuur 6.4 en tabel 6.6 in bijlage 4).

⁴ De overige 56% van de behandelde lopende vonnissen betreft in hoofdzaak aansluitende tenuitvoerlegging van de straf. In deze gevallen betreft het een vonnis ten aanzien van een persoon die nog vastzit vanwege een eerder vonnis (bron: CJIB).

Figuur 6.4 Verzoeken om overplaatsing in het kader van de WOTS

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.6 in bijlage 4.

Bron: Directie Internationale Strafrechtelijke Aangelegenheden en Drugsbeleid

60% van de verzoeken tot overbrenging naar Nederland kwam in 2004 uit Duitsland (99), Spanje (51), het Verenigd Koninkrijk (161) en de Verenigde Staten (37). Vice versa betreffen de verzoeken onder meer overbrenging naar Turkije (29), het Verenigd Koninkrijk (8), België (7) en Duitsland (5). Lang niet alle verzoeken worden gehonoreerd. In 1999 (het laatste jaar waarover dit gegeven bekend is) werden 83 gedetineerden in het kader van de WOTS naar Nederland overgebracht. Dit is 41% van het totale aantal verzoeken.

Detentiercidive

De Dienst Justitiële Inrichtingen heeft onderzocht hoeveel ex-gedetineerden binnen een bepaalde periode *na de detentie* weer opnieuw worden ingesloten voor nieuw gepleegde strafbare feiten (jaarverslag DJI, 2003). Van vier uitstroomcohorten (1995, 1997, 1999 en 2000) is de relatie onderzocht tussen detentiercidive en enkele persoonskenmerken. Uit deze studie blijkt dat 17% van de personen die in 1995 uit detentie werden ontslagen, binnen een jaar weer minimaal één keer vanwege een nieuw delict werd ingesloten. Dit percentage stijgt geleidelijk naar 51 na zeven jaar.

De detentiercidive (van het 'uitstroomcohort 1999') blijkt sterk samen te hangen met de aard van het gepleegde delict, de burgerlijke staat van de persoon en het geslacht. Diefstal (al dan niet met braak) kent de hoogste detentiercidive: meer dan de helft wordt binnen drie jaar weer ingesloten vanwege een nieuw delict. Bij diefstal met geweld is dat bijna de helft. Deze

percentages zijn bij de delicten 'Opiumwet' en 'valsheid/bedrog' respectievelijk 20 à 25% en 20%. De zedendelinquenten recidiveren relatief weinig: 15% komt binnen drie jaar in het gevangeniswezen terug. Zie voor meer recidivegegevens box 6.2. Deze box beschrijft recidive *na strafrechtelijke interventies*.

6.1.2 Terbeschikkingstellingen

Er bestaan twee soorten terbeschikkingstelling (tbs): tbs zonder bevel tot verpleging en tbs met bevel tot verpleging. Bij tbs zonder bevel tot verpleging (bestaat sinds 1988) blijft opname in een tbs-kliniek achterwege. De maatregel, die in 1988 werd ingevoerd, had aanvankelijk de hoedanigheid van tbs met aanwijzing, maar is in 1998 vervangen door tbs met voorwaarden. Een van de mogelijke voorwaarden die de rechter kan opleggen, is het gebruik van medicijnen.

Tbs met aanwijzing is sinds de invoering van deze maatregel tot en met 1997 weinig toegepast. Volgens onderzoek dat door de commissie-Fokkens is verricht, is de belangrijkste reden hiervoor het ontbreken in de praktijk van mogelijkheden tot ingrijpen bij het niet-opvolgen van de aanwijzing of bij toenemende gevaarsdreiging. Tbs met aanwijzing kon in zulke gevallen niet zonder meer worden omgezet in tbs met verpleging. De toenemende toepassing (zie staat 6.3) van tbs zonder verpleging vanaf 1998 is toe te schrijven aan de invoering van de maatregel tbs met voorwaarden. Deze als onderdeel van de zogenoemde 'Wet-Fokkens' ingevoerde maatregel heeft namelijk ruimere mogelijkheden om tbs zonder verpleging om te zetten in tbs met verpleging. Bij de uitvoering van de maatregel en het toezicht op de naleving van de voorwaarden heeft de reclassering een belangrijke rol.

Staat 6.3 Tbs-opleggingen zonder en met verpleging 1995-2004

jaar	tbs zonder bevel tot verpleging	tbs met bevel tot verpleging
1995	10	180
1999	23	171
2000	38	151
2001	56	177
2002	48	203
2003	59	217
2004	74	212*

* Voorlopig cijfer. Het aantal kan nog iets toenemen.

Bron: DJI

Box 6.2 Recidive na strafrechtelijke interventies

criteria	omschrijving
algemene recidive	alle nieuwe justitiecontacten, ongeacht de aard en ernst van de gepleegde delicten, behalve de strafzaken die eindigen in vrijspraak, een technisch sepot of een andere technische uitspraak
ernstige recidive	nieuwe justitiecontacten naar aanleiding van een delict met een wettelijke strafdreiging van 4 jaar of meer,* behalve de strafzaken die eindigen in vrijspraak, een technisch sepot of een andere technische uitspraak
zeer ernstige recidive	nieuwe justitiecontacten naar aanleiding van een delict met een wettelijke strafdreiging van 8 jaar of meer, behalve de strafzaken die eindigen in vrijspraak, een technisch sepot of een andere technische uitspraak

De Recidivemonitor

De Recidivemonitor is een langlopend onderzoeksproject waarin gestandaardiseerde recidivemetingen worden verricht onder uiteenlopende dadergroepen (volwassenen en jeugdigen). De Recidivemonitor heeft als primair doel het ministerie van Justitie informatie te geven over de uitstroomresultaten van strafrechtelijke interventies, het verloop van criminele carrières (longitudinaal) én het vóórkomen van recidive binnen specifieke dadergroepen. Met het oog op het behoud van de vergelijkbaarheid van doelgroepen over een langere periode zijn de metingen gestandaardiseerd.

De gegevens voor het onderzoek zijn afkomstig uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD), een database die speciaal voor de Recidivemonitor is ontwikkeld. In de OBJD worden zowel zaken die door het OM als door de rechter worden afgedaan, geregistreerd. De OBJD is een versleutelde, geanonimiseerde kopie van het Justitiële Documentatie Systeem (JDS), dat wordt beheerd door de Centrale Justitiële Documentatiedienst (CJD) in Almelo. De OBJD wordt

elke drie maanden geactualiseerd. De gegevens uit de OBJD zijn niet direct geschikt voor statistische

analyses maar moeten eerst bewerkt worden.** Binnen de Recidivemonitor worden vaste criteria gebruikt bij het vaststellen van de recidive. Deze criteria hebben in elke onderzoeksgroep dezelfde betekenis (zie bovenstaand overzicht).

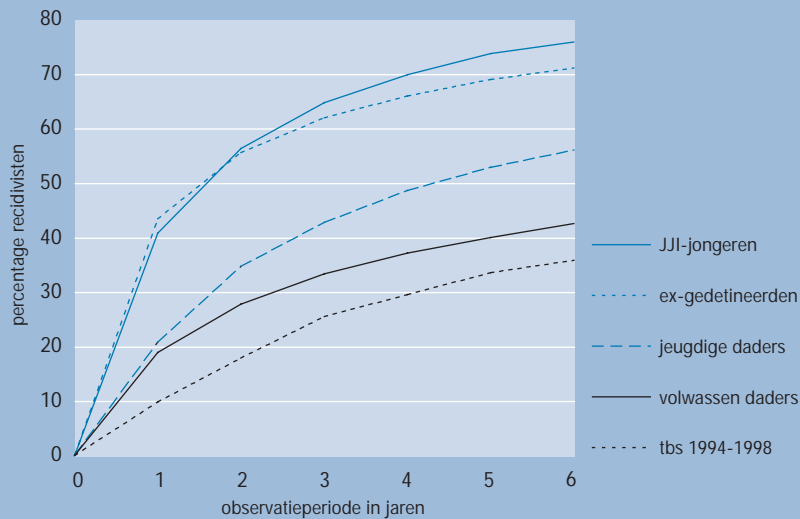
Binnen de Recidivemonitor wordt onder andere gekeken welk deel van de (sub)groep recidiveert en na hoeveel tijd dat gebeurt (prevalentie en snelheid van recidive). Tevens wordt gekeken naar de omvang van de totale recidive in de (sub)groep. Daarnaast wordt voorspeld welke recidive op grond van de (statische) achtergrondkenmerken van de daders in een groep mag worden verwacht.

* Delicten met een lagere strafdreiging waarvan wel voorlopige hechtenis kan worden opgelegd, vallen ook in deze categorie.

** Uitgebreide informatie over de Centrale Justitiële Documentatie en de verwerkingsmethode van ruwe OBJD-onderzoeksgegevens, zijn te vinden in de informatiebrochure: Wartna, Blom en Tollenaar (2004).

Box 6.2 (vervolg)

Figuur 6.5 Overzicht van de algemene recidive van de vijf daderpopulaties

Prevalentie van de recidive

In figuur 6.5 staat de recidive vermeld van vijf belangrijke, omvangrijke daderpopulaties, cumulatief in de tijd. De percentages zijn afkomstig uit vier herhaalde metingen van de Recidivemonitor* (zie ook bijlage 2). Omdat de metingen steeds op dezelfde wijze verlopen, kunnen de uitkomsten van de deelprojecten onderling worden vergeleken.

De recidive onder jongeren die zijn uitgestroomd uit de justitiële jeugdinrichtingen (JJI) is het hoogst. Zes jaar na uitstroom heeft 78% van deze groep één of meer nieuwe justitiecontacten, iets meer dan in de groep volwassen ex-gedetineerden. Jeugdige daders, althans degenen die met justitie in aanraking komen, laten in het algemeen een hogere recidive zien dan volwassenen. Van alle jeugdige daders uit 1997 is 56% na zes jaar opnieuw vervolgd. Bij de volwassen daders is dit 43%. De laagste recidivepercentages vinden we terug in de tbs-populatie. De algemene

en ernstige recidive in deze groep zijn sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw sterk gedaald. Van de ex-terbeschikkinggestelden van wie de maatregel tussen 1994 en 1998 eindigde, heeft na zes jaar 36% gerecidiveerd. De prevalentie van ernstige recidive bedraagt op dat moment 28%.

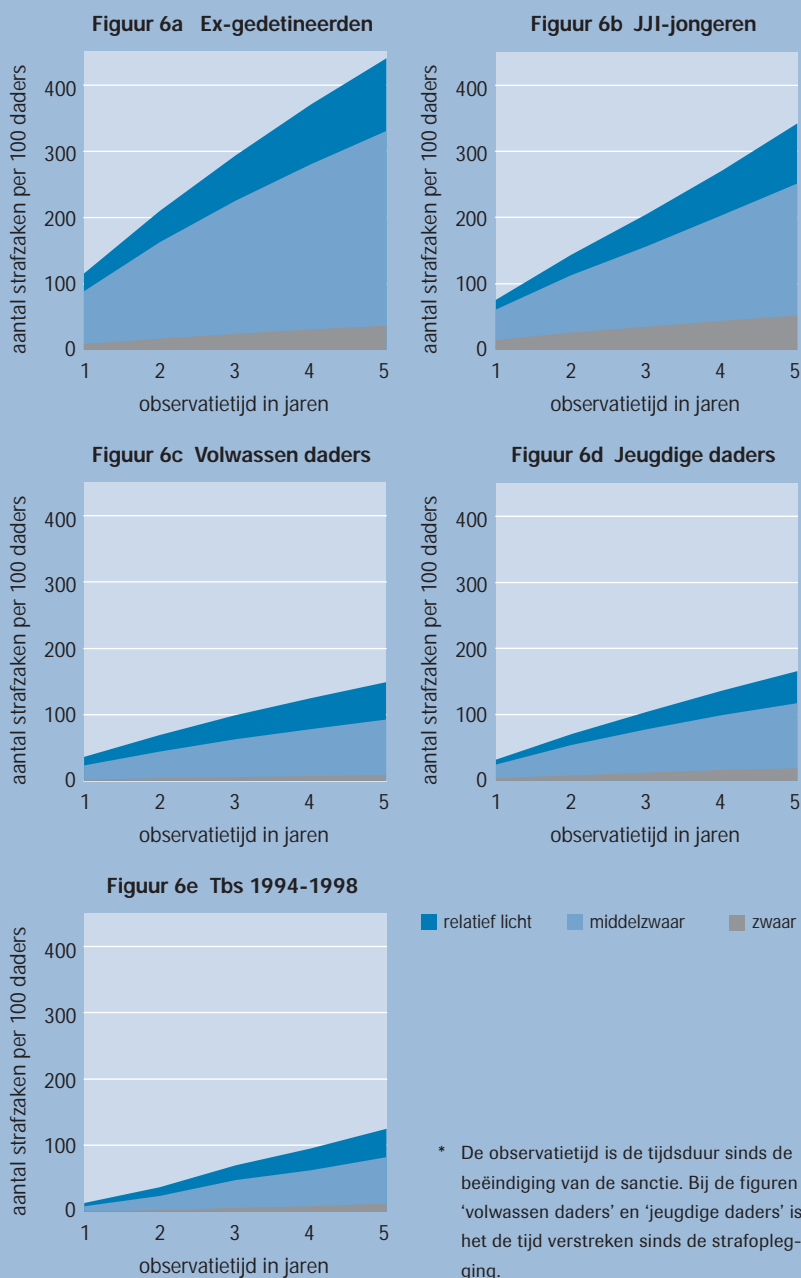
Omvang van de recidive

Figuur 6.5 geeft een indruk van de totale omvang van de recidive in de diverse dadergroepen. Naast het percentage recidivisten is hierbij ook het aantal recidivezaken van belang. In de figuur staat voor elke dadergroep vermeld welke aantallen recidivezaken zich na oplegging of afronding van de sanctie voordeden, uitgesplitst naar ernst van de gepleegde delicten. Om een goede vergelijking mogelijk te maken worden de aantallen uitgedrukt per groep van 100 daders. De recidive is het omvangrijkst in de groep ex-gedetineerden. Vijf jaar na het ontslag uit de penitentiaire inrichting heeft elke groep van 100 ex-gedetineerden in totaal 440 nieuwe strafzaken opgebouwd, waarvan 51 naar aanleiding van delicten met strafdreiging van 8 jaar of meer. De omvang van de recidive bij JJI-jongeren is iets lager, maar deze groep recidiveert wel veel meer dan gemiddeld. De minste

* Daders vervolgd in 1997 (Wartna, Tollenaar en Blom, 2005); ex-gedetineerden 1996-1999 (Wartna, Tollenaar en Essers, 2005); ex-pupillen JJI's (Wartna, El Harbachi en Van der Laan, 2005); ex-tbs-gestelden 1974-1998 (Wartna, El Harbachi en Van der Knaap, 2005).

Box 6.2 (vervolg)

Figuur 6.6a-6.6e Totale omvang van de recidive van vijf daderpopulaties, na 1, 2, 3, 4 en 5 jaar (observatietijd*)

Box 6.2 (vervolg)

recidive doet zich voor bij de ex-terbeschikkinggestelden: vijf jaar na het eind van de maatregel zijn 100 ex-terbeschikkinggestelden samen verantwoordelijk voor 125 nieuwe strafzaken, 12 daarvan hebben betrekking op zware misdrijven met een strafdreiging van minstens 8 jaar.

Voorspellers van recidive

De figuren 6.5 en 6.6 tonen niet aan dat de ene interventie effectiever is dan de andere. Bij onderzoek naar de uitstroomresultaten van strafrechtelijke interventies wijst een lagere recidive niet altijd op hogere effectiviteit. Dit komt omdat de sancties niet willekeurig worden opgelegd. Tussen de justitiabelen die de sancties krijgen opgelegd, bestaan verschillen die van invloed zijn op de hoogte van de recidive. De beste voorspellers van latere recidive op basis van de opgenomen variabelen in het model zijn: het aantal eerdere justitiecontacten, sekse (mannen/jongens recidiveren vaker dan vrouwen/meisjes), geboorteland (daders geboren in de Nederlandse Antillen/Aruba, Suriname en Marokko hebben een hogere kans om te recidiveren dan daders geboren in andere landen), leeftijd (hoe jonger men is, des te groter de recidivekans) en type delict (vermogensdelicten leveren de hoogste recidivepercentages op, zedenmisdrijven de laagste). Naast deze algemene effecten zijn onder ex-gedeteneerden effecten gevonden voor de duur van het verblijf en de bestemming van de inrichting. Langere detenties geven lagere recidivecijfers te zien en

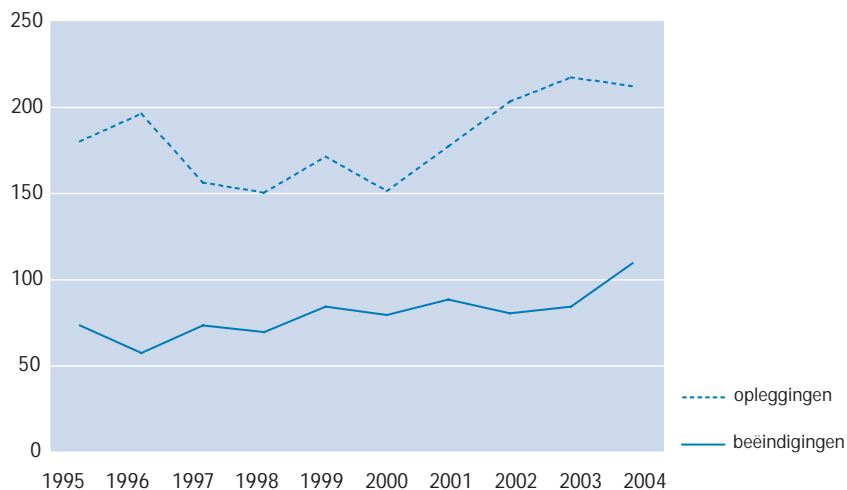
onder gedetineerden die hun detentie afsloten in een (half)open inrichting of een inrichting voor dagdetentie, is de recidive lager dan onder gedetineerden uit andere inrichtingen. Onduidelijk is hoe deze resultaten moeten worden verklaard. Het kan zijn dat de duur van de detentie bepalend is voor het succes en dat de regimes in de genoemde inrichtingen bijdragen tot een reductie van de recidive. Het is echter ook mogelijk dat hier sprake is van (niet gemeten) selectie-effecten.

De recidivekans onder JJI-jongeren blijkt naast de rol van de persoonskenmerken samen te hangen met verblijfsduur en verblijfstitel. Middellange verblijven van drie tot zes maanden laten, bij gelijke scores op alle andere gemeten kenmerken, lagere recidivewaarden zien dan korte en lange verblijven. De recidive na een PIJ*-maatregel (strafrechtelijke maatregel) is lager dan na een preventieve hechtenis, een jeugd-detentie of een JJI-plaatsing in het kader van een ots (ondertoezichtstelling). De groep ots'ers komt na beëindiging van de plaatsing in een JJI minder vaak in contact met justitie dan de andere jongeren. Uit het onderzoek onder ex-terbeschikkinggestelden blijkt dat het hebben van proefverlof en het al dan niet voorkomen van ongeoorloofde afwezigheid, goede voorspellers zijn van het slagen of mislukken van de tbs.

* Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen.

Het vervolg van deze paragraaf heeft betrekking op tbs met verpleging. Tbs met verpleging wordt ten uitvoer gelegd in een justitiële inrichting of in een inrichting die valt onder de geestelijke gezondheidszorg. Tot 1999 waren de meeste inrichtingen gespecialiseerd in een bepaald soort behandeling. Plaatsing in een bepaalde inrichting gebeurde na selectie door het Dr. F.S. Meijers Instituut, waar de terbeschikkinggestelde doorgaans ter observatie werd opgenomen. Uit doelmatigheidsoverwegingen richtten de inrichtingen zich vanaf eind 1999 op een breder aanbod van tbs-gestelden, waarbij de inrichtingen slechts op enkele punten van elkaar verschillen, namelijk de mate van beveiliging, het al of niet voorhanden zijn van capaciteit voor vrouwen en de mogelijkheid om zwakbegaafden en zwaar psychotische patiënten te behandelen. Ook zijn er enkele inrichtingen aangewezen voor tbs-gestelden bij wie na meerdere mislukte behandel-

Figuur 6.7 In- en uitstroom van tbr/tbs

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.9 in bijlage 4.

Bron: DJI

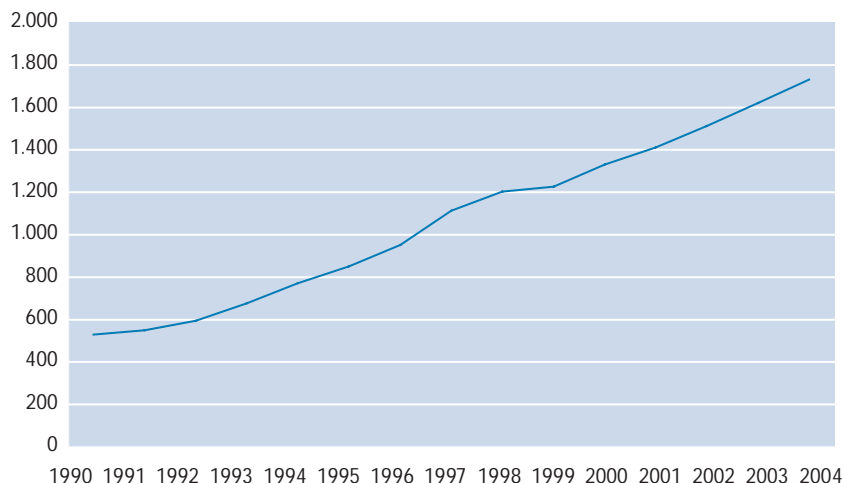
pogingen weinig uitzicht meer bestaat op een succesvolle behandeling ('longstay'-inrichtingen). Tbs-gestelden worden nog maar op een paar criteria beoordeeld en vervolgens min of meer aselekt aan de geschikte inrichtingen toegewezen.

In de tbs-klinieken verblijft ook een beperkt aantal personen aan wie geen tbs is opgelegd, voornamelijk gedetineerden die door ernstige psychische stoornissen niet langer in het gevangeniswezen te handhaven zijn.

Ontwikkeling van instroom, uitstroom en capaciteit

Figuur 6.7 laat zien dat het aantal tbs-opleggingen al lange tijd aanzienlijk hoger is dan het aantal beëindigingen. Dit al jaren durende verschil tussen in- en uitstroom heeft ervoor gezorgd dat het aantal lopende tbs-maatregelen van 1995 tot 2004 is verdubbeld (figuur 6.8).

Sinds de inwerkingtreding van de Wet-Fokkens (1997) kan, ingeval tbs in combinatie met gevangenisstraf is opgelegd, in beginsel na het uitzitten van een derde van de strafduur van de gevangenisstraf plaatsing in een tbs-inrichting plaatsvinden. Formeel begint de tbs na twee derde van de strafduur. Wanneer men dan nog niet is geplaatst, krijgt men de status van (tbs-)passant. Hoewel de behandelcapaciteit fors is uitgebreid, is het gemiddelde aantal passanten in 2004 nog altijd 188. De gemiddelde wachttijd groeide in 1990-1997 van bijna 6 maanden tot 1 jaar. Vervolgens daalde de wachttijd weer tot 8,5 maanden in 2004 (staat 6.4). Volgens de Beginselenwet Terbeschikkinggestelden (1997) moet een tbs'er binnen zes

Figuur 6.8 Lopende tbs-maatregelen

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.9 in bijlage 4.

Bron: DJI

maanden nadat de tbs-termijn is gaan lopen, worden geplaatst. Een tbs-passant heeft recht op vergoeding vanaf zes maanden na ingangsdatum tbs. De vergoeding bedraagt € 350 per maand. Dit bedrag wordt per drie maanden verhoogd met € 125. De tbs-gestelde krijgt de vergoeding pas op het moment dat de plaatsing gerealiseerd is.

Kenmerken van de tbs-populatie

Het Dr. F.S. Meijers Instituut heeft vanaf 1995 een bestand met gedetailleerde gegevens over de bevolking van de tbs-inrichtingen bijgehouden. Het op deze gegevens gebaseerde rapport 'De Terbeschikkingstelling in Maat en Getal' (Van Emmerik, 2001) presenteert een uitgebreide beschrijving van de tbs-populatie in de periode 1995-2000. Hoofdkenmerken van de tbs-populatie zijn:

- ongeveer twee vijfde bracht een deel van zijn of haar leven voor het achttiende jaar door in een of meer tehuizen;
- gemiddelde leeftijd 35 jaar;
- voor het overgrote deel mannen;
- meestal ongehuwd of gescheiden;
- opleidingsniveau over het algemeen laag;
- ruwweg de helft was werkloos op het moment dat het delict werd gepleegd, een kwart verrichtte ongeschoolde arbeid;
- twee derde had (ten tijde van het delict) een verslavingsprobleem.

Staat 6.4 Tbs-passanten

	gemiddeld aantal passanten	gemiddelde wachttijd (in dagen)
1995	134	320
1998	173	299
2000	138	283
2001	151	259
2002	153	250
2003	169	229
2004	188	246

Bron: DJI

Deze kenmerken zijn redelijk constant sinds 1990 (zie tabel 6.11 in bijlage 4). Het grootste deel heeft nooit eerder een strafrechtelijke maatregel opgelegd gekregen. Een eerdere veroordeling tot een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke vrijheidsstraf komt wel veel voor: 70% van de bevolking in 2000. Bij alle tbs-gestelden in 2000 is sprake van een agresieve component in het gepleegde delict, waarvan 28% met een seksuele component en 25% met dodelijke afloop. Daarnaast is er bij 30% sprake van een vermogenscomponent. Bij 10% van de tbs-populatie was brandstichting (mede) aanleiding voor de tbs.

Beëindiging van de tbs-maatregel

Tbs met bevel tot verpleging wordt voor twee jaar opgelegd. De maatregel kan in de meeste gevallen⁵ door de rechter worden verlengd op vordering van de officier van justitie, na zwaarwegend advies van de behandelinstelling. Wanneer de rechter in afwijking van het advies van de behandelaars de tbs niet verlengt of de officier van justitie tegen het advies van de behandelaars geen vordering doet, wordt gesproken van een contraire beëindiging.

Vanaf de invoering van de Wet-Fokkens in oktober 1997 is *voorwaardelijke* beëindiging van de tbs door de rechter mogelijk. Hierbij wordt de behandeling gestopt terwijl de tbs doorloopt, en bestaat de mogelijkheid voor een nieuwe last tot verpleging als niet aan de voorwaarden wordt voldaan of als ernstig gevaar voor recidive ontstaat. De reclassering is belast met de begeleiding van de tbs-gestelde en het toezicht op de naleving van de voorwaarden.

Onlangs verschenen onderzoek (Wartna e.a., 2005) naar recidive na tbs wijst uit dat ruim een kwart van de ex-tbs'ers binnen zes jaar na afloop van de maatregel weer ernstig in de fout gaat (zie box 6.2).

5 Verlenging is mogelijk 'als de veiligheid van anderen of algemene veiligheid van personen of goederen dat eist' (artikel 38d lid 2 Sr). Bovendien mag de totale duur van de tbs niet langer worden dan vier jaar, tenzij betrokkene is veroordeeld vanwege bepaalde omschreven (seksuele) geweldsmisdrijven (artikel 38e Sr).

6.1.3 Geldboetes

De gegevensbestanden over inning van geldboetes maken geen onderscheid tussen misdrijven en overtredingen. Anders dan elders in dit rapport, beschrijft deze paragraaf derhalve misdrijven én overtredingen. Administratiefrechtelijke afdoeningen van verkeersvoorschriften blijven hier buiten beschouwing.

Het inningsproces

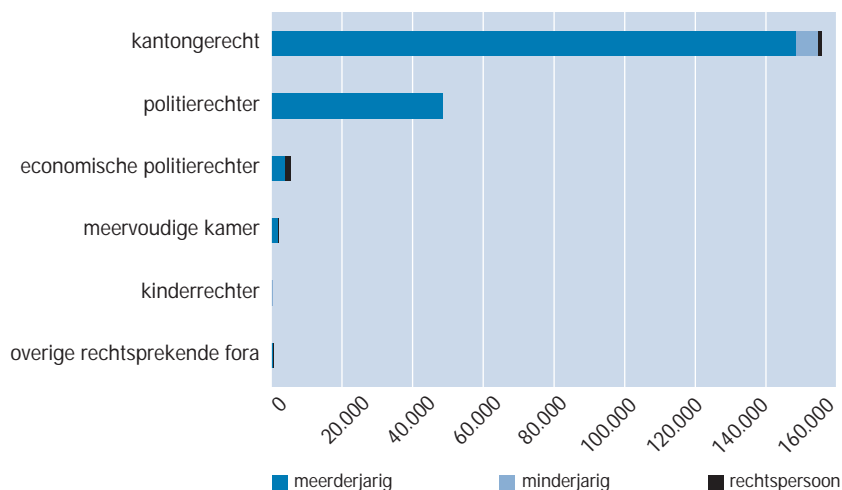
Sinds eind 1994 wordt de inning van de door de rechter opgelegde boetes verzorgd door het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB). Bij het onherroepelijk worden van een boetevonnis vindt een elektronische melding aan het CJIB plaats. Het CJIB zal hierop een verzoek tot betaling richten aan de veroordeelde. Wanneer de veroordeelde hierop niet reageert, onderneemt het CJIB actie om het vonnis persoonlijk aan de veroordeelde te doen overhandigen (betekenen). Mocht het adres van de veroordeelde onbekend zijn, dan wordt de zaak opgenomen in het opsporingsregister (OPS).

Na de betekening volgt opnieuw een aanschrijving. Wanneer dit niet binnen de gestelde termijn tot betaling leidt, wordt het boetebedrag van rechtswege verhoogd met € 10 en wordt een aanmaning verstuurd. Wanneer ook daarop niet wordt gereageerd, wordt een tweede aanmaning verstuurd en het bedrag wordt wederom verhoogd, nu met 20% en met een minimum van € 20. Wordt de boete daarna nog niet voldaan, dan wordt een dwangbevel uitgevaardigd en een gerechtsdeurwaarder ingeschakeld. Wanneer ook de gerechtsdeurwaarder niet slaagt, wordt een arrestatiebevel uitgezet bij de politie. Na arrestatie wordt de betrokkene voor de keuze gesteld: betalen of zitten. In 2004 werd 16% van alle afdoeningen met vervangende hechtenis afgedaan.⁶ In 63% van de afgedane zaken werd betaald. De overige afdoeningen betroffen onder meer gratie of verjaring (CJIB, 2004).

Ongeveer drie op de vijf boetevonnissen worden binnen één jaar betaald; drie op de vier binnen twee jaar (zie tabel 6.13 in bijlage 4). Overigens betreffen deze gegevens het totale aantal boetes, inclusief boetes aan minderjarigen en rechtspersonen. Van de in 2004 te innen boetes is 96% opgelegd aan meerderjarigen, 3% aan minderjarigen en 1% aan rechtspersonen. Met de in 2004 ter inning aan het CJIB aangemelde boetes was een totaalbedrag gemoeid van € 81 miljoen. Hiervan was € 73 miljoen opgelegd aan meerderjarigen, nog geen miljoen aan minderjarigen en € 7 miljoen aan rechtspersonen (zie tabel 6.12 in bijlage 4). De meeste boetes worden opgelegd door de kantongerechten (zie figuur 6.9). Door de kantonrechter en economische politierechter opgelegde boetes zullen

⁶ Waarbij voor € 25 één dag hechtenis wordt gerekend.

Figuur 6.9 Bij het CJIB ter inning binnengekomen boetevonnissen, meerderjarigen, minderjarigen en rechtspersonen, naar rechtsprekend forum, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.12 in bijlage 4.

Bron: CJIB

in overgrote meerderheid *overtredingen* betreffen. De politierechter en meervoudige kamer behandelen in de regel *misdrijfstrafzaken*. Het gemiddelde bij natuurlijke personen te innen bedrag was in 2004 € 357. Voor rechtspersonen was dat € 2.686.

6.1.4 Tenuitvoerlegging taakstraffen voor meerderjarigen

Vanaf 1 februari 2001 is door een wijziging van het Wetboek van Strafrecht de reikwijdte van de taakstraf groter geworden (zie hoofdstuk 2). De te verrichten taak kan verschillende vormen aannemen: een leerstraf (maximaal 480 uur), een werkstraf (maximaal 240 uur) of een combinatie van beide (maximaal 480 uur).

Taakstraffen voor meerderjarigen worden ten uitvoer gelegd onder de verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie, de uitvoering berust bij de reclassering. Tot 1 februari 2001 stuurden de parketten de taakstrafvonnissen of -transacties⁷ ter tenuitvoerlegging naar de

⁷ Een taakstraf kan onderdeel zijn van een overeenkomst tussen de officier van justitie en de verdachte en heeft dan de status van een transactie. Bij een succesvolle tenuitvoerlegging blijft vervolging achterwege en wordt geen strafblad aangemaakt of aangevuld. Tot 1 februari 2001 kon een taakstraf volgens dit officiersmodel alleen met minderjarigen worden overeengekomen. Na de wijziging van het Wetboek van Strafrecht op het terrein van taakstraffen kan dit model ook op meerderjarigen worden toegepast. De maximumduur van een taakstraf volgens het officiersmodel is 240 uur, waarvan maximaal 120 uur werkstraf (zie ook hoofdstuk 2).

Stichting Reclassering Nederland (SRN) (meerderjarigen) of de Raad voor de Kinderbescherming (minderjarigen, zie paragraaf 6.2). Met ingang van 1 februari 2001 worden de taakstraffen (vonnissen door de rechter en transacties door het OM) voor meerderjarigen naar het CJIB gestuurd. Het CJIB verifieert een aantal zaken, zoals de vraag of er een arrestatiebevel voor een vrijheidsstraf bij de politie ligt. Als er geen taakstrafverstorende factoren bekend zijn, wordt de zaak overgedragen aan de SRN, die zorgdraagt voor de uitvoering van de taakstraf.

In 2004 werden ruim 36.500 taakstraffen ter behandeling aan het CJIB aangeboden, bijna 5.000 meer dan in 2003. Meer dan 5.500 van deze taakstraffen waren transacties, bijna 31.000 waren opgelegd door de rechter. In 2004 werden 31.000 taakstraffen afgerond. Het slagingspercentage van de reguliere taakstraffen⁸ was in 2004 bijna 74. Van de ruim 5.500 transactietaakstraffen werd 86% succesvol afgerond, van de vonnistaakstraffen was dat 71%. Wanneer een taakstraf mislukt, bijvoorbeeld omdat betrokkene zich niet bij de reclassering meldt voor het intakegesprek of zich niet aan de afspraken houdt tijdens de uitvoering van het project, kan de taakstraf in opdracht van het OM worden omgezet in vervangende hechtenis. Een andere mogelijkheid is dat de zaak teruggaat naar het OM dat de zaak dan opnieuw beoordeelt (Jaarbericht CJIB, 2004).

De meeste taakstraffen worden doordeweeks uitgevoerd (13.500 in 2001), maar ook in het weekend worden taakstraffen ten uitvoer gelegd (3.500 in 2001). Een minderheid van de taakstrafprojecten legt de reclassering ten uitvoer in een project dat zij in eigen beheer heeft. In 2001 werd 70% van de werkstraffen bij een externe instelling/bedrijf uitgevoerd, dit overigens wel onder supervisie van de reclassering. Figuur 6.10 geeft een beeld van de aard van de werkzaamheden die taakgestraften in 2002 uitvoerden.

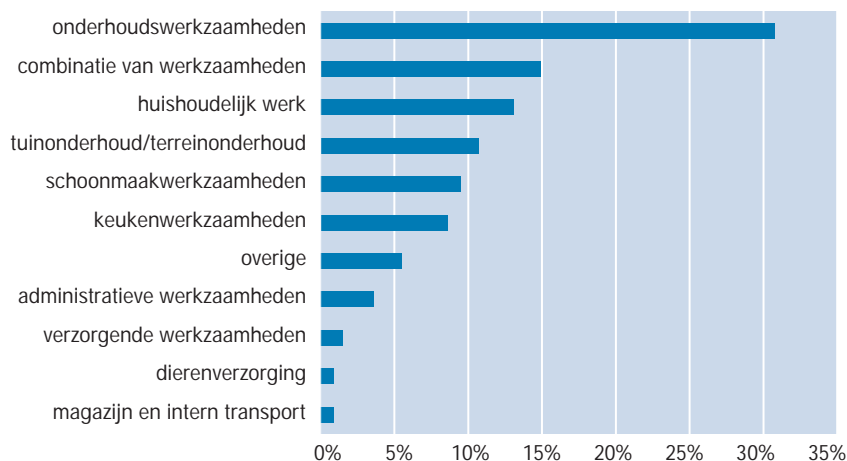
6.2 Sancties voor minderjarigen

In deze paragraaf komt de tenuitvoerlegging van aan minderjarigen opgelegde sancties aan bod. Over het algemeen zal hier worden gesproken over 'jongeren'. Immers, wanneer betrokkenen zich bevinden in de fase van tenuitvoerlegging van de sanctie is er vaak de nodige tijd verstreken sinds het plegen van het delict. Een deel van de betrokkenen is dan inmiddels meerderjarig.

Achtereenvolgens passeren de revue: vrijheidsbenemende straffen en maatregelen, geldboetes en taakstraffen.

⁸ Met 'regulier' wordt bedoeld dat de taakstraf niet tussentijds is gestopt op verzoek van het OM.

Figuur 6.10 Typen werkzaamheden werkstrafprojecten in %, 2002

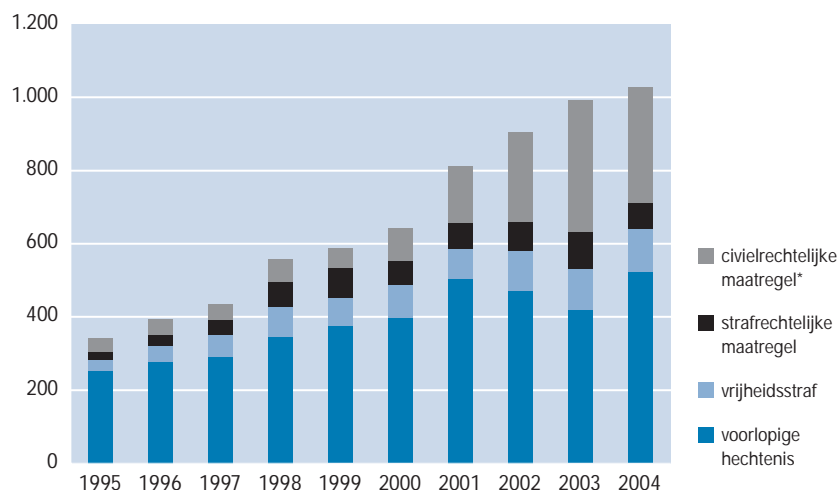
Bron: SRN

6.2.1 Vrijheidsbenemende straffen en maatregelen

De tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen vindt bij jongeren plaats in justitiële jeugdinrichtingen. In die jeugdinrichtingen verblijven niet alleen jongeren op strafrechtelijke titel, maar ook op civielrechtelijke gronden. De capaciteit van de justitiële jeugdinrichtingen is in de afgelopen jaren enorm gegroeid. Was de gemiddelde capaciteit in 1990 ruim 700 plaatsen, in 2004 was dat 2.500 (zie tabel 6.15 in de bijlage). Ons land kent twee soorten justitiële jeugdinrichtingen: opvanginrichtingen en behandelinrichtingen. Betrokkenen worden in een opvanginrichting geplaatst voor de tenuitvoerlegging van jeugd detentie⁹ en voor het ondergaan van voorlopige hechtenis. Ook kunnen minderjarigen die zijn veroordeeld tot de maatregel 'plaatsing in een inrichting voor jeugdigen' (PIJ-maatregel) tijdelijk in een opvanginrichting verblijven, in afwachting van een plaats in een behandelinrichting. Naast deze strafrechtelijke plaatsingen dienen de opvanginrichtingen ook voor (minderjarigen) vreemdelingenbewaring en voor de crisisopvang van civielrechtelijk onder toezichtgestelden. Een behandelinrichting is bestemd voor de opvoeding, verzorging en/of behandeling van jongeren aan wie een maatregel is opgelegd. Dat kan de via het strafrecht opgelegde PIJ-maatregel¹⁰ zijn, of een civielrechtelijke ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel.

9 Deze is in 1995 in de plaats gekomen van de tuchtschoolstraf en de arreststraf uit het voormalige jeugdstrafrecht.

10 Voorheen, dat wil zeggen voor 1995, waren dit de maatregelen: plaatsing in een inrichting voor bijzondere behandeling (PIBB) en terbeschikkingstelling van de regering (jeugd-tbr).

Figuur 6.11 Verblijfstitel van de bevolking in de opvanginrichtingen

* De categorie civielrechtelijk omvat tevens de 'voortgezette hulpverlening', dat is de hulp aan ex-ots- en ex-voogdij-jongeren die na het bereiken van de 18-jarige leeftijd kiezen voor een verlenging van hun verblijf in de inrichting.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.16 in bijlage 4.

Bron: DJI

Opvanginrichtingen

Figuur 6.11 en staat 6.5 laten zien hoe de bevolking van de opvanginrichtingen eruitziet. De meest voorkomende verblijfstitel in een justitiële opvanginrichting is de voorlopige hechtenis. Een verdachte kan in voorlopige hechtenis worden genomen wanneer hij/zij een ernstig strafbaar feit heeft gepleegd en de officier van justitie een reële kans op herhaling en/of op onttrekking aan het strafproces aanwezig acht. De voorlopige hechtenis kan in principe ten uitvoer worden gelegd op elke plaats¹¹ die de kinderrechter – in de hoedanigheid van rechter-commissaris – daartoe geschikt acht, maar doorgaans gebeurt dit in een justitiële opvanginrichting. In 2004 zit de helft van de gedetineerdenbevolking in de opvanginrichtingen op titel van voorlopige hechtenis. 11% van de gedetineerden zit vanwege een jeugddetentiestraf. Sinds 1999 is het aandeel jongeren dat op civielrechtelijke titel in een opvanginrichting verblijft, fors gestegen: van 9% in 1999 tot 30% in 2004. In absolute aantallen is deze stijging nog groter. Het in 2001/2002 – in samenspraak tussen het Ministerie van Justitie, de gezinsvoogdij en DJI – gemaakte 'Convenant crisis OTS' heeft hieraan bijgedragen. Dit convenant voorziet onder meer in snellere plaatsing van ondertoezichtgestelden (in crisissituaties) in opvanginrichtingen (DJI, Jaarverslag 2001).

¹¹ Voorlopige hechtenis kan ook ten uitvoer worden gelegd in een particulier opvangtehuis, in het ouderlijk huis of elders. Nieuwe vormen van voorlopige hechtenis zijn elektronisch huisarrest en nachtdetentie.

Staat 6.5 Kenmerken populatie van de opvanginrichtingen, 1995-2004

	1995	1998	2000	2001	2002	2003	2004
gemiddelde bezetting	341	557	642	812	905	1.002	1.048
t/m 13 jaar	6%	4%	5%	6%	7%	6%	6%
14 en 15 jaar	26%	27%	28%	28%	28%	29%	29%
16 en 17 jaar	63%	55%	54%	51%	51%	50%	50%
18 jaar en ouder	6%	15%	13%	15%	14%	15%	15%
jongens	92%	91%	89%	87%	85%	78%	80%
meisjes	8%	9%	11%	13%	15%	22%	20%
opnames	1.809	2.540	3.139	4.011	4.326	4.768	5.520
autochtonen	34%	30%	35%	35%	37%	41%	42%
allochtonen	66%	70%	65%	65%	63%	59%	58%

Bron: DJI

Achtergrondgegevens

De capaciteit van de opvanginrichtingen bedroeg in 1990 297 plaatsen (zie tabel 6.16 in bijlage 4). In de periode 1995-2004 stijgt dat aantal van 347 naar 1.066 plaatsen. Het aantal opnames in een opvanginrichting bedroeg in 1995 1.809 personen, veertien jaar later is dat het drievoudige: 5.520 personen.

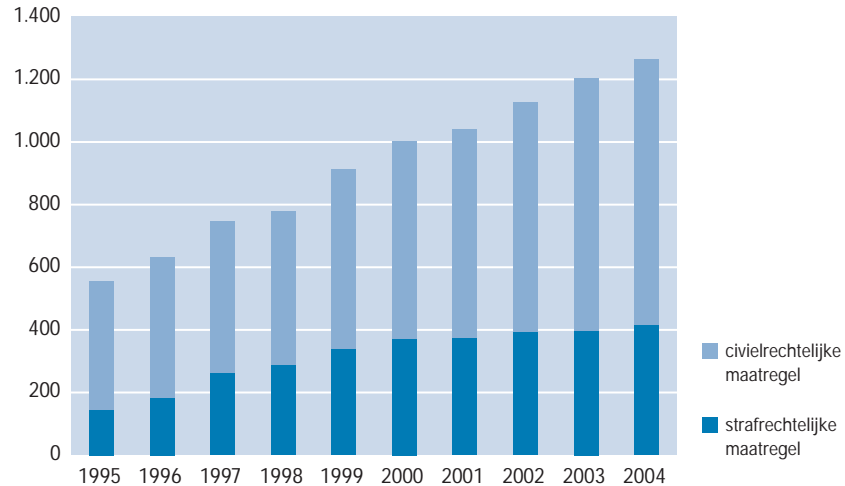
Het aandeel meisjes in de opvanginrichtingen is de laatste jaren fors gegroeid: van 8% in 1995 naar 20% in 2004.

Sinds de inwerkingtreding van het 'nieuwe' jeugdstrafrecht in 1995 is er een verschuiving zichtbaar in de verdeling van de leeftijdscategorieën. Met name het aandeel gedetineerden dat ouder is dan 17 jaar is gegroeid: van 6% in 1995 naar 15% in 1998. Na 1998 blijft dit aandeel redelijk stabiel op 15%. Deze toename heeft uiteraard alles te maken met het feit dat een vrijheidsstraf volgens het minderjarigenstrafrecht sinds 1995 twee jaar als maximum heeft. Voor de invoering van deze 'jeugddetentie' was er de 'tuchtschoolstraf', die voor maximaal zes maanden kon worden opgelegd. Het aandeel allochtonen¹² in de instroom in opvanginrichtingen steeg van 1990 tot 1998 van 53% naar 70%, maar is daarna gaan dalen tot 58% in 2004.

Behandelinrichtingen

Figuur 6.12 en staat 6.6 schetsen een beeld van de bevolking van de behandelinrichtingen (zie ook tabel 6.17 in bijlage 4). Evenals bij de opvanginrichting blijft het aantal gedetineerden de afgelopen tien jaar

¹² 'Allochtoon' is hier gedefinieerd als een jongere die in het buitenland is geboren, of waarvan een van de ouders buiten Nederland is geboren.

Figuur 6.12 Verblijfstitel van de bevolking in de behandelinrichtingen

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 6.17 in bijlage 4.

Bron: DJI

gestaag groeien. Twee op de drie jongeren in de behandelinrichtingen verblijft daar op civielrechtelijke gronden (een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing of een voogdijstelling). In tegenstelling tot de sterke groei van het aandeel meisjes in de opvanginrichtingen blijft het aandeel meisjes in behandelinrichtingen schommelen rond 28%. Wel analoog aan het beeld bij de opvanginrichtingen, hoewel minder sterk, is de groei van het aandeel gedetineerden van 18 jaar en ouder.

6.2.2 Geldboetes

De inning van de geldboetes wordt sinds 1994 verzorgd door het Centraal Justitieel Incasso Bureau. In 2004 zijn bijna 5.000 boetes ten aanzien van minderjarigen ter inning aan het CJIB overgedragen. Het gros van deze boetes is opgelegd door de kantonrechter. De kinderrechter legde 433 boetes op. Het gemiddelde opgelegde bedrag was € 113.

6.2.3 Taakstraffen

De Raad voor de Kinderbescherming speelt een belangrijke, coördinerende rol bij de tenuitvoerlegging van taakstraffen. Als de officier van justitie of de rechter een taakstraf heeft opgelegd, wordt de Raad hiervan op de hoogte gesteld. De Raad zoekt geschikte plaatsen waar de werk- en leerstraffen kunnen worden uitgevoerd, en ziet erop toe dat de jongeren de opgelegde straf ook daadwerkelijk uitvoeren. De tenuitvoer-

Staat 6.6 Bevolking van de behandelinrichtingen*

	1995	1998	2000	2001	2002	2003	2004
bezetting absoluut (gemiddeld)	554	781	1.003	1.043	1.128	1.202	1.263
t/m 13 jaar **	5%	4%	5%	4%	4%	4%	3%
14 en 15 jaar	29%	27%	28%	28%	25%	25%	24%
16 en 17 jaar	48%	48%	44%	45%	48%	48%	48%
18 jaar en ouder	18%	21%	23%	23%	23%	23%	25%
jongens	74%	72%	71%	69%	70%	72%	72%
meisjes	26%	28%	29%	31%	30%	28%	28%
strafrechtelijke maatregel civielrechtelijk (ots, voogdij) en voort- gezette hulpverlening***	26%	37%	37%	36%	35%	33%	33%
	74%	63%	63%	64%	65%	67%	67%
totaal aantal opnames	573	806	1.081	1.027	1.311	1.196	1.475
autochtonen	61%	54%	52%	57%	52%	51%	53%
allochtonen	39%	46%	48%	43%	48%	49%	47%

* In de formele behandelcapaciteit ultimo 2004 zijn 33 plaatsen voor veelplegers meegeteld (de zogenoemde 'Tender-veelplegers'); de formele en bruikbare behandelcapaciteit gemiddeld in 2004 is inclusief respectievelijk 7,5 en 7,4 (Tender-) veelplegersplaatsen.

** Als percentage van de bruikbare capaciteit (gemiddeld).

*** Voortgezette hulpverlening is de hulp aan ex-ots- en ex-voogdij-jongeren die na het bereiken van de 18-jarige leeftijd in overleg met de inrichting en na toestemming van het ministerie kiezen voor een verlengd verblijf in de inrichting. Deze verblijfstitel is overigens met de inwerkingtreding van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen op 1 september 2001 komen te vervallen.

Bron: DJI

legging van werkstraffen vindt plaats bij niet-commerciële organisaties, zoals stichtingen, gemeentelijke instellingen en dergelijke. Een werkstraf kan, naast het werken bij een niet-commerciële instelling, ook het herstellen van de schade die de jongere heeft veroorzaakt, behelzen. Deze variant komt echter zelden voor. Bij een leerstraf gaat het om een training of een cursus. Een taakstraf van 100 uur of minder moet binnen zes maanden zijn afgerond. Een taakstraf van 100 uur of meer binnen een jaar.

Wanneer de jongere zich niet aan de regels houdt, zal de begeleider op de werk- of leerplaats dit melden aan de coördinator taakstraffen van de Raad. Er volgt dan een waarschuwing. Wanneer de jongere daarna weer in de fout gaat, wordt de taakstraf stopgezet en volgt hierover berichtgeving naar de officier van justitie. In het geval de taakstraf was opgelegd door de rechter, kan de officier van justitie de tenuitvoerlegging van de

vervangende jeugd detentie bevelen. Wanneer de mislukte taakstraf was overeengekomen met de officier van justitie, zal de officier de jongere alsnog vervolgen (bron: Raad voor de Kinderbescherming).

Desgevraagd heeft de Raad voor de Kinderbescherming uit zijn registratiesysteem een veelheid aan cijfermatige informatie verschaft. Op basis van deze gegevens kan het volgende beeld worden geschetst.

De taakstraf heeft sinds het begin van zijn bestaan (1983, toen nog 'alternatieve sanctie' genoemd) een sterke groei doorgemaakt (zie tabel 6.22 in bijlage 4). In 1985 werden ruim 800 alternatieve sancties gestart, in 1995 waren dat 4.500 taakstraffen en in 2004 bedroeg het aantal gestarte taakstraffen 19.100.

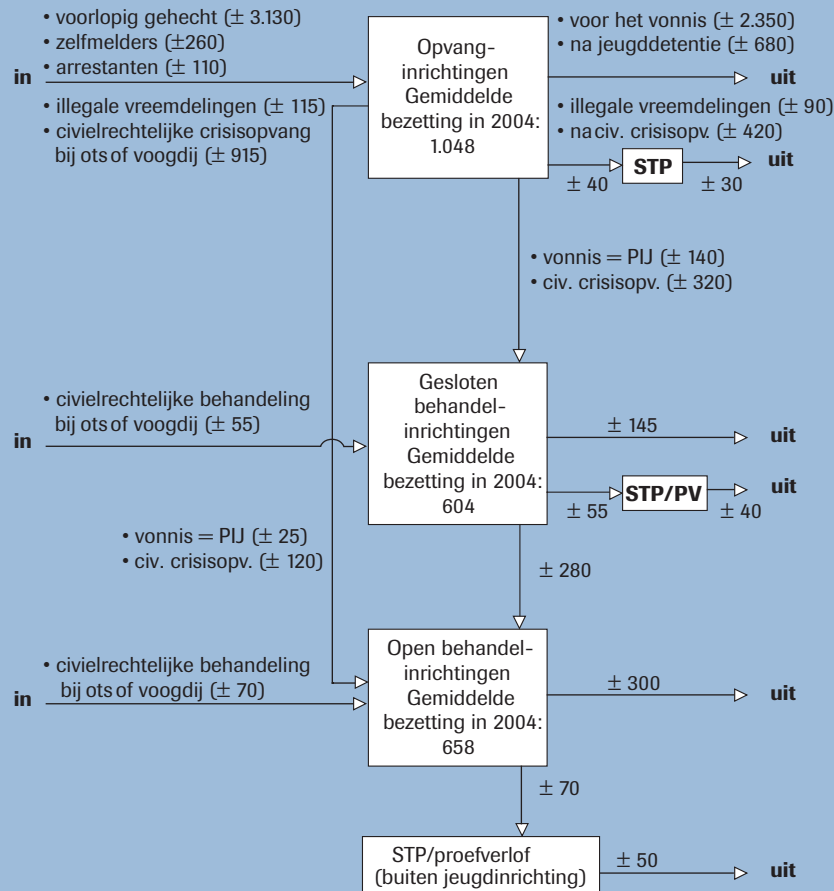
In de periode 1998-2004 is het aantal afgesloten taakstraffen bijna verdubbeld. Een relatief sterke groei is te zien bij de werkstraffen en bij de 12- tot en met 14-jarigen (zie tabel 6.23 in bijlage 4). Opmerkelijk is dat het misluktingspercentage¹³ is gedaald van 20% in 1999 tot 15% in 2004.

Van de in 2004 afgeronde taakstraffen was 78% een werkstraf, 15% een leerstraf en 6% een combinatiestraf. Het misluktingspercentage van werkstraffen is met 14% relatief laag, leerstraffen en combinatiestaffen kennen met respectievelijk 17% en 21% hogere misluktingspercentages. Het relatief hoge misluktingspercentage bij combinatiestaffen kan wellicht (mede) worden verklaard doordat het aantal opgelegde uren relatief hoog is: gemiddeld 84 uur in 2004. Werkstraffen hebben een gemiddelde duur van 35 uur; voor leerstraffen is dat 32 uur. In 2004 werd 4,5% van de werkstraffen uitgevoerd door de (jeugd)reclassering. De jeugdreclassering wordt met name ingeschakeld bij jongeren met problemen die de kans op een criminele carrière vergroten, maar die niet voortkomen uit de opvoedingssituatie. Hierbij kan worden gedacht aan drugsgebruik, veelvuldig spijbelen, criminele vrienden en zwervgedrag. Leerstraffen worden aanzienlijk minder vaak (0,6%) overgedragen aan de jeugdreclassering.

In 2004 zijn 11.500 overeengekomen taakstraffen afgesloten die waren 'opgelegd' door de officier van justitie (officiersmodel), en 9.700 taakstraffen die waren opgelegd door de rechter (rechtersmodel). De taakstraffen volgens het officiersmodel onderscheiden zich van die volgens het rechtersmodel doordat ze gemiddeld relatief kort zijn (24 uur versus 54 uur), vaak een werkstraf zijn (85% versus 70%) en zelden een combinatiestraf (2% versus 12%), en doordat ze een laag misluktingspercentage kennen: 10% versus 22% (zie tabel 5.14 in bijlage 4).

Van de jongeren die zich bij de Raad melden voor de tenuitvoerlegging van een taakstraf wordt het geboorteland van de ouders geregistreerd.

¹³ Het misluktingspercentage kan op verschillende manieren worden berekend. Hier is het aantal mislukte taakstraffen gedeeld door de som van het aantal geslaagde en mislukte taakstraffen. Andere wijzen van het beëindigen van (de betrokkenheid van de Raad bij) de taakstraf (zoals overdracht aan jeugdreclassering e.d.) zijn in deze berekening niet betrokken.

Box 6.3 Stroomschema justitiële jeugdinrichtingen

Bron: DJJ

Toelichting op het stroomschema justitiële jeugdinrichtingen

De categorieën jeugdigen die in justitiële jeugdinrichtingen worden opgenomen, zijn:

1. Verdachten van een (ernstig) misdrijf die door de politie zijn gearresteerd. Op voorstel van de officier van justitie kan de rechter beslissen tot voorlopige hechtenis. Een minderjarige gaat dan naar een justitiële opvanginrichting.
2. Jeugdigen die zich op het moment dat de opgelegde jeugd detentiestraf onherroepelijk is geworden, niet in voorlopige hechtenis bevinden (de zogenoemde 'lopende vonnissen'). Indien de jeugdige de opgelegde straf niet al eerder volledig in voorlopige hechtenis heeft uitgezeten, kan hij voor het ondergaan van de (restant)straf worden geselecteerd voor de zogenoemde 'oproepprocedure'. Dat wil zeggen dat hij gelegenheid krijgt zichzelf te melden aan de poort van een opvanginrichting

Box 6.3 (vervolg)

- om zijn straf uit te zitten. Uiteraard met aftrek van de dagen die eventueel in voorarrest zijn doorgebracht. De beloning voor het zelf melden bestaat uit een verlening van meer vrijheden, zoals eenmaal in de vier weken een weekendverlof. De straf voor niet-melding is arrestatie en plaatsing in het 'standaardregime' van een gesloten opvanginrichting.
3. Jeugdigen die zijn gearresteerd, omdat ze onder de executie van een straf probeerden uit te komen. In vergelijking met het volwassenencircuit is deze groep niet alleen absoluut, maar ook relatief erg klein. De belangrijkste subgroepen zijn:
- personen die wel voor de oproepprocedure zijn geselecteerd, maar die zich niet hebben gemeld;
  - personen met een lopend vonnis die niet zijn geselecteerd voor de oproepprocedure, bijvoorbeeld omdat ze geen bekend (vast) adres hebben;
  - personen die niet zijn teruggekeerd naar de inrichting die ze met toestemming tijdelijk mochten verlaten;
  - personen die uit een inrichting zijn ontvlucht;
  - personen die hun boete(s) niet hebben betaald;
  - arrestanten worden in tegenstelling tot volwassenen niet geplaatst in speciale opvanginrichtingen, maar in reguliere opvanginrichtingen. Omdat het op basis van de beschikbare gegevens niet mogelijk is om arrestanten te onderscheiden van 'reguliere' jeugd detenties en tenuitvoerleggingen van (voorwaardelijke) jeugd detenties, ontbreekt het cijfer over het aantal ingestroomde arrestanten in 2004.
4. Buitenlandse jeugdigen zonder geldige verblijfstitel die op grond van de Vreemdelingenwet zijn gearresteerd. Weliswaar wordt geen strafrecht toegepast, maar de directe aanleiding voor de aanhouding van de illegale vreemdeling is niet zelden een (minder ernstig) misdrijf. Ook deze categorie is in vergelijking met het volwassenencircuit absoluut en relatief erg klein, en ook deze groep wordt in reguliere opvanginrichtingen geplaatst. Als de politie tijdens het verblijf op het politiebureau niet genoeg informatie kan verzamelen om uitzetting binnen enkele dagen mogelijk te maken, wordt de vreemdelingenbewaring beëindigd of volgt overplaatsing naar een opvanginrichting. Daarna wordt verder gewerkt aan de zaak. Maar ook dan is de uitkomst lang niet altijd uitzetting.
5. Jeugdigen die onder toezicht zijn gesteld of onder voogdij staan en voor wie de rechter civielrechtelijk en op verzoek van de (gezins)voogd een machtiging heeft verleend tot plaatsing in een (gesloten) justitiële jeugd inrichting. In een crisissituatie wordt de jeugdige geplaatst in een opvanginrichting. Directe plaatsing in een justitiële behandel inrichting kan als op grond van rapportages duidelijk is dat alleen een langdurige behandeling in een dergelijke inrichting nog een wending in het leven van de jeugdige kan bewerkstelligen. De oplegging van een (civielrechtelijke) ondertoezichtstelling, die het gezag van de ouders beperkt, wordt uitgesproken wanneer de jeugdige zodanig opgroeit dat hij met zedelijke of lichamelijke ondergang wordt bedreigd (bijvoorbeeld als gevolg van een zeer problematische thuissituatie).
6. Jeugdigen die veroordeeld zijn tot de strafrechtelijke maatregel 'plaatsing in een inrichting voor jeugdigen' (PIJ). Voor het opleggen van de maatregel dient aan drie voorwaarden te zijn voldaan:
- er moet sprake zijn van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan,
  - de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen eist het opleggen van de maatregel,
  - de maatregel dient in het belang te zijn van een zo gunstig mogelijke ontwikkeling van de jeugdige veroordeelde.
- De behandelmaatregel geldt voor de tijd van twee jaar. Verlenging met maximaal twee jaar is mogelijk als een misdrijf is begaan dat gericht is tegen, of gevaar veroorzaakt voor, de onaantastbaarheid van het lichaam van één of meer personen. Een tweede verlenging met nog eens maximaal twee jaar is mogelijk indien bij de verdachte tijdens het begaan van het feit een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestesvermogens

Box 6.3 (vervolg)

bestond. De maximale looptijd van de maatregel is dus zes jaar.

Een scholings- en trainingsprogramma (STP) is een manier om jongeren al in de samenleving te plaatsen, terwijl hun straf of maatregel nog niet is afgelopen. Het doel hiervan is de overgang van

de inrichting naar de samenleving minder groot te maken zodat de kans op een succesvolle reïntegratie toeneemt. De jongeren kunnen buiten de inrichting bijvoorbeeld een opleiding volgen. Een tweede doelstelling is het verminderen van de druk op de capaciteit (Jaarbericht DJI, 2004).

Van 33% van de jongeren (waarvan in 2004 de taakstraf is afgesloten) is bekend dat ze minimaal één ouder hebben die buiten Nederland is geboren. Van 39% is bekend dat beide ouders in Nederland zijn geboren en van 28% is dit gegeven niet bekend. Opmerkelijk is dat bijna twee op de drie jongeren met een in het buitenland geboren ouder hun taakstraf van de rechter hebben gekregen, terwijl bijna twee op de drie jongeren met in Nederland geboren ouders hun taakstraf van de officier van justitie hebben gekregen.

Uitsplitsing naar het delict waarvoor de jongeren zijn gestraft, leert dat het merendeel van de taakstraffen is opgelegd vanwege (gekwalficeerde) diefstal (34%), openlijke geweldpleging (15%) of (zware) mishandeling (12%). Overigens is uit deze cijfers niet af te leiden of de taakstraf in combinatie met enige andere straf werd opgelegd, bijvoorbeeld een jeugd detentie. Het misluktingspercentage van de taakstraffen varieert sterk tussen de delictcategorieën waarvoor de taakstraf werd opgelegd. Delicten met een relatief laag misluktingspercentage zijn: brandstichting (7%) en openlijke geweldpleging (12%). Een hoog misluktingspercentage hebben daarentegen: relatief schoolverzuim¹⁴ (30%) en diefstal met geweld (25%).

6.3 Overige straffen en maatregelen

Deze paragraaf beschrijft de tenuitvoerlegging van sancties die niet gedifferentieerd zijn naar minder- en meerderjarigen: ontnemingen, schadevergoedingen, ontzeggingen van de rijbevoegdheid, verbeurdverklaringen en onttrekkingen aan het verkeer.

14 Het gaat hier niet om een misdrijf maar een overtreding. De Leerplichtwet onderscheidt drie vormen van schoolverzuim: (1) absoluut schoolverzuim (de leerplichtige staat niet ingeschreven bij een erkende onderwijsinstelling en bezoekt dus geen school), (2) relatief schoolverzuim (de leerplichtige verzuimt incidenteel ongeoorloofd de school (spijbelen)), en (3) luxe verzuim (de leerplichtige leerling gaat, meestal met ouders of verzorgers, buiten de reguliere schoolvakanties en zonder toestemming van school op vakantie).

Staat 6.7 Aantal en waarde van door CJIB ten uitvoer gelegde ontnemingsmaatregelen*

	aantal afgedane ontnemingsmaatregelen**	totaal geïnd bedrag (in euro's)
1995***	40	613.602
1998	280	1.550.113
2000	525	3.004.207
2001	671	5.013.708
2002	810	9.840.707
2003	824	8.542.343
2004	912	8.224.386

* Alle inclusief de afdoeningen die als 'oninbaar' zijn afgeboekt.

** Het totaal aan bedragen van alle zaken, inclusief afgedaan door vervangende hechtenis, als oninbaar afgeboekt, enzovoort.

***De in 1995 door arrondissementsparketten en ressortsparketten geïnde ontnemingen zijn buiten beschouwing gelaten.

Bron: Bureau Ontnemingswetgeving OM/CJIB

6.3.1 Ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel

De 'pluk-ze'-wetgeving, waarbij oplegging van de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel door de rechter mogelijk werd, is in 1993 van kracht geworden (zie paragraaf 2.3.1). Vanaf 1996 is de tenuitvoerlegging formeel aan het CJIB opgedragen, en ligt de verantwoordelijkheid bij de landelijke executieofficier.¹⁵ Staat 6.7 geeft een overzicht van de ten uitvoer gelegde ontnemingsmaatregelen.

De maatregel tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel is het sluitstuk van het traject van de financiële recherche. In dat traject zijn er meer mogelijkheden om het beoogde doel te bereiken: een deel van de ontnemingszaken wordt door het OM afgedaan met een schikking of een transactie. Bij het beslag speelt de Dienst der Domeinen een belangrijke rol, die in de meeste gevallen als bewaarder optreedt en de goederen veilt als tot 'uitwinning' wordt overgegaan.

Inning van ontnemingsmaatregelen door het CJIB

Het proces van inning en incasso door het CJIB start met een verzoek aan de veroordeelde om het opgelegde bedrag te voldoen, of toestemming te verlenen de opbrengst van een eventueel conservatoir beslag aan te wenden om de vordering te voldoen (staat 6.8). Een betalingsregeling

¹⁵ Executierichtlijn Ontnemingsmaatregelen, 4 oktober 1995, Stcrt. 1995, nr. 246.

Staat 6.8 Door het CJIB afgedane ontnemingsmaatregelen, 1997-2004*

	1997	1999	2000	2001	2002	2003	2004
afgedaan door CJIB	225	342	525	671	810	824	912
door betaling	76,5%	85,1%	81,9%	80,3%	68,6%	72,4%	72,5%
opbrengst uit conservatoir beslag	19,1%	9,9%	7,4%	5,2%	5,1%	6,1%	6,1%
vervangende vrijheidsstraf	0,0%	0,9%	2,5%	6,3%	12,6%	9,8%	11,1%
niet geïnd/overig/onbekend	4,4%	4,0%	8,2%	8,1%	13,8%	11,7%	10,3%

* De door de parketten van het OM geëxecuteerde maatregelen zijn hier buiten beschouwing gelaten.

Bron: CJIB

behoort tot de mogelijkheden. Wordt niet aan het verzoek voldaan met betaling of toestemming, dan wordt een dwangbevel uitgevaardigd en wordt de incasso in handen van een gerechtsdeurwaarder gegeven. Deze zal altijd eerst een eventueel conservatoir beslag 'uitwinnen', en vervolgens het nog openstaande bedrag proberen te verhalen op de overige bezittingen. Bieden de bezittingen van de veroordeelde geen verhaal, dan wordt doorgaans de tenuitvoerlegging aangehouden. Vervangende hechtenis wordt alleen bij uitzondering ten uitvoer gelegd na een beslissing van de landelijke executieofficier. Aannemelijk moet dan zijn dat de veroordeelde wel kan, maar niet wil betalen (CJIB, 2003).

De tenuitvoerlegging van ontnemingsmaatregelen is een moeizame zaak; het proces van inning duurt veel langer dan bij boetevonnissen. Van de in 2004 gerealiseerde ontnemingen werd bijna de helft pas na anderhalf jaar geïnd (zie tabel 6.25 in bijlage 4). Dat de tenuitvoerlegging van ontnemingsmaatregelen een zaak van lange adem is, blijkt ook uit de sterk toenemende werkvoorraad. Deze bedroeg op 31 december 2004 bijna 3.600 maatregelen, dit bij een instroom van bijna 1.500 'ter executie aangeboden' ontnemingen en een gerealiseerd aantal van 900 ontnemingen in 2004.

6.3.2 Schadevergoeding

Sinds de invoering van de Wet-Terwee (1995) kan de rechter een schadevergoedingsmaatregel opleggen. Sinds medio 1996 is het CJIB belast met de inning van de schadevergoeding (zie staat 6.9).

De inningsprocedure lijkt op de procedure die gevolgd wordt bij de inning van boetes door het CJIB. De veroordeelde ontvangt van het CJIB een aanschrijving met verzoek tot betaling, eventueel gevolgd door een eerste en een tweede aanmaning, inclusief wettelijke verhogingen. Volgt

Staat 6.9 Schadevergoedingsmaatregelen, 1996-2004

	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004
ter executie aangeboden aan CJIB	1.251	4.898	7.322	8.158	9.763	11.940	13.667
afgedaan door CJIB	126	2.156	4.825	5.834	6.738	8.119	9.902
eindvoorraad CJIB 31 december	1.123	6.265	11.756	14.080	17.175	21.129	24.894

Bron: CJIB

ook op de tweede aanmaning geen betaling, dan wordt een dwangbevel uitgevaardigd, waarna een deurwaarder de schade tracht te verhalen op de goederen van de veroordeelde. Als verhaal niet mogelijk blijkt, dan kan een arrestatiebevel worden uitgevaardigd om de vervangende hechtenis ten uitvoer te leggen. In tegenstelling tot de vervangende hechtenis bij boete blijft daarbij de betalingsverplichting van de veroordeelde bestaan (CJIB, 2003).

Het overgrote deel van de schadevergoedingsmaatregelen die in 2004 door het CJIB werden afgedaan, eindigde in een betaling. Het aandeel vervangende hechtenissen als percentage van het aantal afdoeningen is in de periode 2002-2004 verdubbeld (zie staat 6.10).

Van de maatregelen die het CJIB in 2004 heeft afgedaan, had 49% een doorlooptijd van minder dan zes maanden, en bijna 60% een doorlooptijd van minder dan een jaar.

6.3.3 Ontzegging van de rijbevoegdheid

Tenuitvoerlegging van de ontzegging van de rijbevoegdheid houdt in dat het rijbewijs wordt ingenomen of ingevorderd, en dat een mutatie wordt doorgevoerd in het Centraal Register Rijbewijzen (CRR). De mutatie wordt uitgevoerd door de politie of door het parket, die daartoe een rechtstreekse verbinding hebben met het CRR. Tenuitvoerlegging van de ontzegging is dus vooral een administratieve handeling. Cijfers over het aantal mutaties zijn niet bekend. Wel is bekend dat het aantal in eerste aanleg door de rechter opgelegde (deels) onvoorwaardelijke ontzeggingen van de rijbevoegdheid in 2004 10.800 bedroeg.¹⁶ Problemen in de zin dat tenuitvoerlegging achterwege blijft of dat achterstand ontstaat, zijn niet waarschijnlijk. Veelal wordt reeds bij constatering van delicten waarvoor de ontzegging van de rijbevoegdheid kan worden opgelegd, het rijbewijs door de politie ingenomen. In die gevallen legt de politie de inhouding vast. De ovj kan besluiten de zaak binnen zes maanden na de inhouding

¹⁶ Het totaal aantal rijbewijzen B bedroeg in 2003 9,7 miljoen (bron: RDW).

Staat 6.10 Wijze van afdoening schadevergoedingsmaatregelen, als percentage van het aantal zaken, 2002-2004

wijze van afdoening	2002	2003	2004
totaal aantal afgedane maatregelen	6.738	8.119	9.902
afgedaan door middel van:			
volledige betaling	88,2%	87,4%	86,2%
vervangende hechtenis ondergaan	5,0%	7,3%	10,1%
regeling tussen veroordeelde en slachtoffer	1,9%	1,6%	1,2%
veroordeelde overleden	1,5%	0,7%	0,7%
dossier gesloten in verband met WSNP (statisch archief)	1,9%	1,9%	0,6%
dossier verjaard	0,1%	0,2%	0,6%
staken executie	1,3%	0,7%	0,5%
appèl/cassatie ingesteld	0,1%	0,1%	0,1%
totaal	100%	100%	100%

Bron: CJIB

op zitting te brengen. Besluit de o/v de zaak niet op zitting te brengen, dan wordt door het parket de registratie van een eventuele inhouding in het CRR ongedaan gemaakt. Na een uitspraak van de rechter registreert het parket de opgelegde ontzegging in het systeem van het CRR.

6.3.4 Verbeurdverklaring en onttrekking aan het verkeer

Hoewel het hier om sancties met een juridisch verschillend karakter gaat – bijkomende straf respectievelijk maatregel – worden verbeurdverklaring en onttrekking aan het verkeer hier tezamen behandeld, omdat bij de tenuitvoerlegging van beide de Dienst der Domeinen een belangrijke rol speelt. De Dienst der Domeinen treedt in de meeste gevallen op als bewaarder van in beslag genomen goederen, die verbeurd zijn verklaard of zijn onttrokken aan het verkeer. In 2004 ging het om ruim 20.000 strafrechtelijk in beslag genomen partijen, waarvan bijna 400 in het kader van een maatregel tot ontname wederechtelijk verkregen voordeel (plukze). Het betreft hier een zeer divers scala aan goederen: auto's of kasten, maar ook complete hennepwekerijen.

De goederen kunnen worden verkocht, vernietigd of teruggegeven aan de betrokkene. Verbeurdverklarde goederen worden meestal verkocht bij inschrijving. Aan het verkeer onttrokken goederen worden over het algemeen vernietigd. In beslag genomen goederen die niet geschikt zijn om te bewaren (bijvoorbeeld vanwege bederfelijkheid), worden met een machtiging van het OM verkocht, ook als de procedure tegen de betrokkene nog loopt. In dat geval komt het beslag op de opbrengst te rusten.

De maximale bewaartermijn is twee jaar. Na die termijn wordt eveneens met machtiging verkocht.

6.3.5 Inning van transacties

Sinds 1 maart 2000 int het CJIB alle transacties. Het betreft hier in meerderheid transacties naar aanleiding van een *overtreding*. Overtredingen vallen buiten het bereik van dit rapport, maar omdat de cijfers niet kunnen worden uitgesplitst naar overtredingen en misdrijven komen ze hier toch in beeld. Drie op de vier transacties zijn afkomstig van de politie (politietransacties). De overige transacties komen van het OM (19% in 2004), de Rijksdienst voor Wegverkeer (RDW, 7% in 2004) en enkele andere instanties, zoals het Wetterskip Fryslân en de douane Schiphol (0,1%). Bij het CJIB kwamen in 2004 643.000 transacties ter behandeling binnen. Het CJIB incasseerde in 2004 op grond van transacties in totaal € 86 miljoen.

Bij transacties afkomstig van de politie of de RDW wordt gekeken of de zaak 'recidivegevoelig' is, zoals overtredingen onder invloed van alcohol of grote snelheidsovertredingen. In die gevallen doet het CJIB navraag bij de Justitiële Documentatie. Wanneer blijkt dat er sprake is van recidive, zal het CJIB de zaak overdragen aan het arrondissementsparket voor verdere behandeling. Wanneer de verdachte in aanmerking komt voor een politietransactie, dan krijgt hij een acceptgiro toegestuurd. Wanneer de verdachte niet betaalt of niet in aanmerking komt voor een politietransactie, wordt een OM-transactie via een acceptgiro toegestuurd. Het bedrag is dan vaak 20 tot 25% hoger dan het bedrag van de politietransactie. Wanneer dit niet tot betaling leidt, wordt de zaak overgedragen aan het arrondissementsparket (bron: Jaarbericht CJIB, 2004).

7 Uitgaven aan criminaliteit

D.E.G. Moolenaar

- De uitgaven van particulieren en bedrijfsleven ter voorkoming van criminaliteit worden geschat op ongeveer € 3,3 miljard in 2004.
- De schade als gevolg van criminaliteit wordt geschat op ongeveer € 13 miljard in 2004.
- De uitgaven van de overheid in reactie op criminaliteit bedragen ongeveer € 4,2 miljard op jaarbasis. In de periode 1995-2004 zijn deze uitgaven met 70% gegroeid.
- Criminaliteit heeft de samenleving in 2004 ruim € 20 miljard gekost. Dit komt neer op ruim € 1.200 per hoofd van de bevolking.

In de voorafgaande hoofdstukken is beschreven hoe de overheid reageert op criminaliteit. Deze reactie is nodig om de veiligheid te verhogen en de rechtsstaat in stand te houden. Aan deze reactie hangt echter wel een prijskaartje. Naast de overheidsreactie op criminaliteit is er ook een reactie van het bedrijfsleven en particulieren. Burgers en bedrijven lijden schade en nemen zelf initiatieven om de schade te beperken. Ook hieraan hangt een prijskaartje.

In dit hoofdstuk proberen we meer zicht te krijgen op deze prijskaartjes. Drie vragen staan centraal:

- Hoeveel geeft de overheid uit aan criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving en hoe heeft zich dit in de periode 1995-2004 ontwikkeld?
- Hoeveel geven burgers en bedrijfsleven uit aan preventie in 2004?
- Hoe hoog is de financiële schade veroorzaakt door criminaliteit in 2004?

Bij de beantwoording van deze vragen doet zich een aantal methodologische problemen voor, zoals:

- Hoe kunnen brede uitgavenposten specifiek worden toegerekend aan criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving?
- Hoe kan immateriële schade in geld worden uitgedrukt?
- Hoe kan worden omgegaan met de beperkte beschikbaarheid van cijfers?
- Hoe kunnen gegevens over verschillende jaren vergelijkbaar worden gemaakt?

Veel organisaties op het terrein van justitie houden zich niet exclusief bezig met criminaliteitsbestrijding, maar hebben ook andere taken, zoals het waarborgen van de veiligheid, het handhaven van de openbare orde, het afhandelen van overtredingen, civiele rechtspraak, bestuursrechtelijke rechtspraak en dergelijke. In de aan hen toegekende budgetten wordt dit onderscheid niet altijd gemaakt. Daarom dienen deze onderdelen op

een of andere wijze eruit gefilterd te worden. In deze gevallen is getracht om op basis van andere gegevens (zoals bijvoorbeeld werklasmetingen, kostprijzen, enzovoort) toch een toerekening te maken naar misdrijfzaken.

Veel van de geleden schade als gevolg van criminaliteit is moeilijk in geld uit te drukken. Hierbij moet worden gedacht aan bijvoorbeeld emotionele schade, maar ook ziekteverzuim. Door gegevens uit diverse bronnen met elkaar te combineren is getracht hiervan toch een inschatting te maken.

Van de overheidsuitgaven zijn er over een groot aantal jaren gegevens bekend. Dit geldt echter niet voor de uitgaven aan preventiemaatregelen en de schade. Voor veel onderdelen is slechts op incidentele basis een indicatief bedrag beschikbaar. Om toch tot een actueel plaatje van de kosten in één jaar te komen, wordt voor elk onderdeel het recentste beschikbare gegeven gebruikt.

De meeste uitgaven zijn in de loop van de jaren niet constant gebleven. Om een indicatie te krijgen of het een wijziging van het volume betreft of dat het slechts om prijsaanpassingen gaat, moet worden gecorrigeerd voor inflatie. De meest gangbare deflator is het consumptieprijsindexcijfer. Hieraan kleven echter enige nadelen (zie Eurostat, 2001) en bovendien kennen de prijzen van overheidsdiensten doorgaans een andere ontwikkeling dan het algemene consumptieprijsindexcijfer. Derhalve worden in dit hoofdstuk de overheidsuitgaven gecorrigeerd met de deflator voor collectieve overheidsuitgaven uit de nationale rekeningen. De niet-overheidsuitgaven worden, bij gebrek aan een meer toegespitst prijsindexcijfer, wel gecorrigeerd met het algemene consumptieprijsindexcijfer. Alle staten, figuren en getallen in de tekst zijn uitgedrukt in prijzen van 2004. Indien er sprake is van groei of daling in de uitgaven, is dit derhalve het gevolg van wijzigingen in het volume en niet van prijsaanpassingen. In de tabellen in de bijlage worden ook de ongecorrigeerde bedragen vermeld.

Dit hoofdstuk zal niet ingaan op de baten van strafrechtshandhaving. Naast de reeds genoemde problematiek van toerekening naar criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving en beperkte beschikbaarheid en vergelijkbaarheid van cijfers, speelt het probleem van de meetbaarheid van de effecten en de vertaling daarvan in euro's een belangrijke rol.

In paragraaf 7.1 zullen de uitgaven aan criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving zoveel mogelijk worden uitgesplitst naar de verschillende onderdelen van de strafrechtsketen, zoals slachtoffers, preventie, opsporing, vervolging, berechting, tenuitvoerlegging en ondersteuning van verdachten. In paragraaf 7.2 zullen de kosten van preventiemaatregelen worden uitgesplitst naar burgers en bedrijven.

Paragraaf 7.3 gaat in op de financiële schade die criminaliteit berokkent aan burgers, bedrijven en overheid. Paragraaf 7.4 eindigt met een korte samenvatting.

7.1 Overheidsuitgaven in reactie op criminaliteit

Bij uitgaven aan criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving in reactie op criminaliteit moet worden gedacht aan de uitgaven van allerlei overheidsinstanties die zich op een of andere manier met slachtofferzorg, preventie, opsporing, berechting, tenuitvoerlegging en ondersteuning bezighouden. In Nederland vallen deze taken onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Financiën, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, en Defensie, en daaraan gelieerde organisaties. Daarnaast dragen ook gemeenten en provincies een steentje bij.

De overheidsuitgaven zijn zoveel mogelijk ontleend aan de (toelichting op de) slotwet, najaarsnota, voorjaarsnota of begroting van de betrokken ministeries, eventueel aangevuld met gegevens uit jaarverslagen van gerelateerde instanties. Ondanks de toegepaste inflatiecorrectie zijn er soms toch grote sprongen zichtbaar. Vaak heeft dit te maken met gewijzigde definities of veranderde begrotingssystematiek. Zo is in 2002 de opbouw van de overheidsbegroting sterk gewijzigd. Bedragen voor 2001 en 2000 zijn met terugwerkende kracht aangepast, maar een vergelijking met eerdere jaren is niet altijd mogelijk.¹

7.1.1 Slachtofferzorg

In Nederland zijn er diverse organisaties die zich bezighouden met slachtofferzorg, zoals Slachtofferhulp Nederland en het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Daarnaast verzorgt het Centraal Justitieel Incasso Bureau de inning van de schadevergoedingsmaatregelen die aan slachtoffers van strafbare feiten zijn toegekend.

¹ Ook zijn de cijfers in dit hoofdstuk niet goed vergelijkbaar met een eerder verschenen versie van dit hoofdstuk (zie Schreuders e.a., 1999). Dit is het gevolg van de betere beschikbaarheid van andere bronnen, meer uitsplitsingen, andere indelingen en dergelijke.

Slachtofferhulp Nederland is in 2002 gevormd door een fusie van een aantal regionale slachtofferstichtingen. Het doel is om slachtoffers in juridische, zakelijke en emotionele zin ondersteuning te bieden bij de verwerking van het misdrijf. Daarbij moet onder andere worden gedacht aan het invullen van schadeformulieren, vrijwilligers die meegaan naar de rechtbank, bemiddeling en hulp bij de emotionele verwerking. Slachtofferhulp Nederland wordt grotendeels gefinancierd door het Ministerie van Justitie. De uitgaven van het MvJ voor slachtofferhulp zijn in de periode 1995-2004 met 57% gestegen, waarbij wel veel fluctuaties zichtbaar zijn. Daarnaast is een belangrijk deel van de inkomsten van Slachtofferhulp Nederland afkomstig van het Fonds Slachtofferhulp. Dit fonds werft gelden bij bedrijven en particulieren voor Slachtofferhulp Nederland. Deze uitgaven zijn hier niet vermeld aangezien het vrijwillige bijdragen betreft, maar ze komen wel in paragraaf 7.2.3 aan bod. Overigens wordt een deel van het geld ook uitgegeven aan mensen die niet slachtoffer zijn geworden van een delict maar van een ongeluk (zonder schuldige) of een ramp. Daarom is het bedrag in staat 7.1 een overschatting.

Het Schadefonds Geweldsmisdrijven heeft tot doel het leed van slachtoffers van geweldsdelicten die in Nederland gepleegd zijn, enigszins te verzachten door middel van een geldelijke uitkering. Er moet wel sprake zijn van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel en het slachtoffer mag zelf geen blaam treffen. De uitkering is een tegemoetkoming in de letselschade die niet op andere wijze kan worden vergoed. Het totale uitgekeerde bedrag is in de periode 1995-2004 met 78% gestegen tot € 10,1 miljoen. Deze stijging wordt onder andere veroorzaakt door het toegenomen aantal aanvragen. Als gevolg van de toegenomen werklast zijn ook de apparaatsuitgaven ruim tweemaal zo groot geworden, waarbij aangetekend dient te worden dat de apparaatsuitgaven de laatste twee jaar zijn afgenomen.

De positie van het slachtoffer is met de invoering van de Wet- en Richtlijn-Terwee (1995) aanzienlijk versterkt. Deze regelgeving beoogt in de gehele justitiële keten de bejegening en informatievoorziening aan de slachtoffers te verbeteren, geleden schade op de dader te doen verhalen, en voorziet in eventuele conflictbemiddeling tussen dader en slachtoffer. De politie en het OM zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. Indien de rechter aan het slachtoffer een schadevergoeding heeft toegewezen, kan het CJIB in het kader van de Wet-Terwee deze schadevergoeding bij de dader innen. Het CJIB heeft hiervoor verschillende dwangmiddelen tot zijn beschikking, zoals een deurwaarderstraject en in het allerlaatste geval vordering van vervangende hechtenis. De uitgaven voor de inning van deze schadevergoedingsmaatregelen zijn de afgelopen tien jaar sterk toegenomen.

Staat 7.1 Uitgaven slachtofferzorg, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	mln euro, prijzen 2004									
slachtofferhulp										
bijdrage MvJ	7,1	5,6	6,2	7,2	7,1	8,3	9,1	9,9	8,5	11,1
bijdragen andere overheden*	nb	0,9	0,7	0,6	0,4	0,6	3,1	3,4	4,2	4,1
Schadefonds Geweldsmisdrijven										
personeel en materieel**	1,7	1,7	1,7	1,7	2,1	2,5	3,0	5,4	4,6	3,8
uitkeringen	5,7	4,8	4,8	5,0	5,1	5,3	6,4	7,0	9,3	10,1
Ministerie van Justitie										
inning schadevergoedings- maatregelen door CJIB***	nvt	0,1	0,3	0,2	0,6	0,9	1,1	0,9	1,0	3,0
totaal										
slachtofferzorg	14,5	13,0	13,6	14,7	15,4	17,6	22,8	26,6	27,6	32,1
	euro, prijzen 2004									
uitgaven slachtofferzorg per ...										
hoofd van de bevolking	0,94	0,84	0,87	0,94	0,97	1,11	1,42	1,65	1,70	1,97
slachtoffer	4,43	4,45	4,19	4,38	4,55	5,30	7,00	7,45	8,16	9,52

* Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W), gemeenten, provincies.

** Het gaat hier om de uitgaven voor de verwerking van aanvragen, niet om de uitkering zelf.

*** Het gaat hier om de uitgaven voor inning, niet de schadevergoeding zelf. In 2004 is het CJIB overgegaan op een nieuwe methodiek voor kostprijsberekening. Het verschil zit met name in de doorbelaste kosten. Deze kosten zijn nu op een meer evenredige wijze dan voorheen over alle producten verdeeld. Hierdoor is 2004 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.2 in bijlage 4.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen Schadefonds Geweldsmisdrijven, jaarverslagen Slachtofferhulp Nederland, bewerking WODC

Dit komt niet doordat de kostprijs toegenomen is, maar doordat het aantal schadevergoedingsmaatregelen een grote vlucht heeft genomen sinds de invoering van de Wet-Terwee. Het aantal schadevergoedingsmaatregelen is in de periode 1996-2004 namelijk verzevenvoudigd. De cijfers in staat 7.1 hebben overigens alleen betrekking op de uitgaven voor inning. De feitelijke schadevergoeding is hierin niet verwerkt. Deze schadevergoeding is namelijk afkomstig van de dader en is dus geen overheidsuitgave.

In totaal werd er in 2004 € 32 miljoen uitgegeven aan slachtofferzorg (zie staat 7.1). Dit is een stijging van ongeveer 122% ten opzichte van 1995. Per hoofd van de bevolking geven we in 2004 € 2 uit aan slachtofferzorg. Dat is een stijging van ongeveer 111% ten opzichte van 1995. De uitgaven per slachtoffer zijn met een vergelijkbare veelvoud toegenomen. Er is dus in financieel opzicht steeds meer aandacht voor het slachtoffer.

7.1.2 Opsporing en preventie

Een grote verscheidenheid van overheidsinstanties houden zich bezig met activiteiten op het terrein van opsporing en preventie. Voor beide activiteiten geldt echter dat ze vaak onderdeel zijn van een meer omvattender begrotingspost en dat deze activiteiten qua tijdsbesteding of uitgaven vaak moeilijk te onderscheiden zijn van de andere activiteiten van de desbetreffende begrotingspost.

Preventie is vanaf de begroting 2002 een apart beleidsartikel op de begroting van het ministerie van Justitie. Daarvoor waren de uitgaven aan preventie verspreid over meerdere beleidsartikelen. Op begrotingen van andere ministeries is preventie niet als aparte begrotingspost weergegeven. Ook is niet bekend hoeveel tijd of geld de politie aan preventie besteedt. Daarom geeft de eerste regel van staat 7.2 een enigszins vertekend beeld. Hierin staan alleen de bedragen vermeld die expliciet aan preventieactiviteiten toegerekend konden worden. In 2004 gaf het Ministerie van Justitie € 23 miljoen uit aan preventieactiviteiten. Dit is bijna zes keer zoveel als in 1995. Deels is deze stijging een artefact doordat met ingang van de nieuwe begrotingssystematiek een aantal algemene posten ten laste van de post preventie is gekomen, maar het grootste gedeelte van deze stijging (naar schatting € 13 miljoen) is reëel. Met name in het kader van het grotestedenbeleid, het programma Jeugd Terecht (MvJ, 2003), de Nota Criminaliteitsbeheersing (MvJ/BZK, 2001) en het Veiligheidsprogramma (Kamerstukken II, 2002/2003) is meer geld beschikbaar gekomen ten behoeve van preventieprojecten.

Een belangrijke actor op het gebied van opsporing is de politie. Opsporing kan plaatsvinden binnen een opsporingsonderzoek. Maar ook als de politie tijdens de surveillance een misdrijf op het spoor komt, is er sprake van opsporing. Daarom is het moeilijk om activiteiten als veiligheid, preventie en opsporing van elkaar te onderscheiden. Ook de literatuur biedt weinig houvast. Goudriaan e.a. (1989) schatten op basis van tijdschrijfgegevens uit 1987 in dat de politie ongeveer een derde van haar tijd kwijt is aan de registratie en opheldering van misdrijven. Maas (2002) concludeert op basis van diverse bronnen dat de politie ongeveer 5 à 7,5% van haar tijd aan opsporing besteedt. Uit gegevens over de politieformatie (BZK, 2004) blijkt dat ongeveer 16% van de fte's bij de politie een recherchefunctie heeft, waarbij aangetekend dient te worden dat opsporingsactiviteiten ook uitgevoerd worden door personeel dat geen recherchefunctie heeft.

Er is dus weinig overeenkomst tussen de diverse bronnen. Dit kan ook te maken hebben met definitieverschillen. Uit voornoemde publicaties is niet altijd goed af te leiden of bijvoorbeeld leidinggeven aan een

opsporingsteam ook tot opsporingsactiviteiten wordt gerekend, en óf en hoe overhead wordt toegerekend aan opsporingsactiviteiten, of de KLPD en bovenregionale rechteerteams ook worden meegerekend, enzovoort. Uitgaande van het feit dat 16% van de fte's bij de politie een rechteerfunctie betreft en dat daarnaast gewone politieagenten ook opsporingsactiviteiten verrichten, lijkt de schatting van Goudriaan e.a. ondanks de gedateerdheid het dichtst in de buurt van de werkelijkheid te komen. Daarom wordt in dit hoofdstuk een derde van het budget van de politie toegerekend aan opsporingsactiviteiten. Deze staan vermeld in staat 7.2.

Bij de uitgaven van het Ministerie van Defensie speelt hetzelfde probleem. Het bleek niet mogelijk om militaire onderdelen, veiligheidstaken of ondersteunings- of reddingswerkzaamheden uit de politie- en veiligheidstaken van de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de kustwacht te filteren. Dit betekent dat de desbetreffende bedragen in staat 7.2 in enige mate een overschatting zijn van de werkelijke uitgaven. Uitgaven van het Ministerie van Justitie of andere ministeries die specifiek bedoeld zijn voor terrorismebestrijding, worden wegens het hoge veiligheidskarakter ervan hier niet meegenomen.

Als we het totale terrein van opsporing beschouwen, wordt de grootste uitgavenpost gevormd door de uitgaven voor de politie inclusief de KLPD (door BZK en MvJ). Deze bedragen naar schatting in 2004 ruim € 1,3 miljard en zijn in de periode 1995-2004 gestegen met ongeveer 21%. De bijzondere opsporingsdiensten (zie ook box 4.1) nemen de tweede plaats in. De gezamenlijke uitgaven zijn in de periode 1995-2004 ruim verdubbeld tot € 172 miljoen. Hiervan neemt de FIOD-ECD de grootste brok voor zijn rekening. De uitgaven voor politie- en veiligheidstaken van de KMar zijn met 67% gestegen en de uitgaven voor de kustwacht zijn gestegen met 145%. De kustwacht speelt vooral een belangrijke rol bij de opsporing van economische delicten in de scheepvaart en visserij.

Naast de organisaties die direct op opsporing gericht zijn zoals de politie, de BOD'en en de KMar, is er ook een aantal organisaties die indirect met opsporing te maken krijgen. Het Nederlands Forensisch Instituut (zie ook box 4.3) levert een belangrijke bijdrage aan opsporingsonderzoek. In 2004 waren de uitgaven voor het NFI bijna € 43 miljoen. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 1995. Als een verdachte in verzekering wordt gesteld, komt een reclasseringsmedewerker op bezoek om de verdachte te informeren over de hulp die de reclassering kan bieden (vroeghulp). Naar schatting gaat hiermee in 2004 € 3 miljoen gemoeid. Dit bedrag is de afgelopen tien jaar redelijk constant gebleven. Als een verdachte in verzekering wordt gesteld, heeft hij tevens recht op een advocaat. Voor deze vorm van eerste hulp door een advocaat kan de verdachte ongeacht

Staat 7.2 Uitgaven opsporing en preventie, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mln euro, prijzen 2004										
criminaliteitspreventie	4	6	6	5	4	31	33	21	22	23
politie										
BZK*	851	891	922	975	1.039	1.163	1.243	1.260	1.320	1.353
MvJ: bijdrage KLPD	269	271	291	241	230	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
bijzondere politietaken, beleidsvorming**	78	76	81	87	95	93	105	112	59	26
bijzondere opsporingsdiensten										
FIOD-ECD (+ voorlopers)	72	76	81	87	94	103	103	105	122	124
SIOD (+ voorlopers)	7	4	5	5	4	8	11	10	20	20
AID	nvt	nvt	1	3	4	7	6	5	5	8
VROM-IOD (+ voorlopers)	4	4	4	4	4	5	6	7	6	5
bijzondere opsporings-ambtenaren en projecten***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	16	20	98	79	16
overig opsporing										
politie- en veiligheidstaken										
KMar	64	72	79	80	84	87	94	104	109	106
Kustwacht Nederland	3	4	4	5	6	6	6	5	6	8
NFI****	21	25	25	19	22	24	27	31	36	43
inverzekeringstelling										
vroeghulp (reclassering)	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3
gesubsidieerde rechtsbijstand (piketdienst)	10	12	11	12	12	14	17	16	20	22
totaal opsporing en preventie	1.385	1.442	1.515	1.526	1.601	1.561	1.675	1.777	1.807	1.756
euro, prijzen 2004										
uitgaven opsporing en preventie per ...										
hoofd van de bevolking	90	93	97	97	101	98	104	110	111	108
geregistreerd misdrijf	1.129	1.213	1.236	1.247	1.247	1.195	1.234	1.249	1.306	1.326

* Vanaf 2000 inclusief KLPD.

** Onder andere EDU, MOT (t/m 1999), bewaking van luchthavens (later overgegaan in dienst Luchtvaart van het KLPD).

*** Onder andere MOT, CIOT en KLPD; in 2002 en 2003 inclusief project bestrijding drugsmokkel Schiphol.

**** T/m 1997 inclusief rijksrecherche.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.3 in bijlage 4.

Bron: slotwet/begroting BZK, MvJ, SZW, LNV, VROM, ministeries van Financiën en Defensie, jaarverslagen Belastingdienst, VROM-inspectie, SIOD en AID, bewerking WODC

zijn inkomen een beroep doen op de piketdienst. Dit wordt gefinancierd uit de middelen voor de gesubsidieerde rechtsbijstand. Hiermee is in 2003 € 22 miljoen gemoeid, een ruime verdubbeling ten opzichte van 1995.

In totaal zijn de uitgaven voor opsporing en preventie sinds 1995 gestegen met 27% tot een bedrag van bijna € 1,8 miljard in 2004. Per hoofd van de bevolking gaat het dan om ruim € 100 per persoon. Ten opzichte van 1995 is dit een stijging van 20%. De uitgaven per geregistreerd misdrijf zijn ruim € 1.300.

7.1.3 Vervolging

De vervolging van verdachten is de exclusieve taak van het Openbaar Ministerie. In de huidige begroting wordt het OM als één beleidsartikel opgevoerd zonder een uitsplitsing te maken naar overtredingen, misdrijven, gerechtskosten, rechtbanken, gerechtshoven en landelijke diensten. Daarom worden de uitgaven aan het OM op basis van de werklastmetingen over de periode 1994-1998 en de begrotingen tot en met 2001 uitgesplitst naar bovengenoemde categorieën. Kantonzaken zijn vervolgens buiten beschouwing gelaten omdat dit meestal overtredingen betreffen.

De totale uitgaven voor het OM ten behoeve van rechtbankstrafzaken, exclusief gerechtskosten, zijn in de periode 1995-2004 verdubbeld tot bijna € 290 miljoen. Deels is de stijging in de uitgaven het gevolg van het Veiligheidsprogramma (Kamerstukken II, 2002/2003). Afsproken is om in de periode 2003-2006 de instroom van rechtbankstrafzaken bij het OM gradueel te laten oplopen met 40.000 extra zaken. Bovendien bevat het Veiligheidsprogramma tal van andere maatregelen waarin actieve bemoeienis van het OM wordt verwacht. Zowel de uitgaven voor het OM bij de rechtbanken als bij de gerechtshoven zijn verdubbeld in de periode 1995-2004. De uitgaven voor de landelijke diensten zijn met ruim 80% toegenomen.

Tevens zijn de gerechtskosten sterk gestegen (met ongeveer 110%). Gerechtskosten zijn de uitgaven ten behoeve van correspondentie en communicatie met de verdachte en het strafrechtelijk onderzoek. De stijging is het gevolg van de uitbreiding van de telecommarkt, de toename van megazaken, de toenemende behoefte aan tolken en vertalers, en de technologische ontwikkelingen in de telecommunicatie. Sinds de aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 zijn met name de kosten van afluisteren, adresgegevens opvragen, enzovoort fors gestegen. Daarnaast kent het gebruik van mobiele telefonie een lage drempel. Verdachten beschikken veelal over meerdere mobiele telefoons, waardoor het strafrechtelijk onderzoek met hoge kosten gepaard gaat.

Staat 7.3 Uitgaven vervolging, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mln euro, prijzen 2004										
Openbaar Ministerie, personeel en materieel landelijke diensten	10	10	11	12	10	13	15	15	16	17
ressortsparketten*	25	30	34	32	35	39	44	44	46	52
arrondissementsparketten, recht- bankzaken**	107	109	122	135	146	164	185	185	195	217
Openbaar Ministerie, gerechtskosten										
ressortsparketten	4	5	5	4	5	5	7	8	9	9
arrondissementsparketten, recht- bankzaken	19	17	17	18	19	22	29	36	37	40
Raad voor de Kinderbescherming strafzaken (basis- en vervolgonderzoek)	17	20	22	26	32	34	38	42	40	40
Reclassering rapportages	13	15	14	15	23	29	28	36	37	36
totaal vervolging	196	206	226	242	270	306	345	366	380	411
euro, prijzen 2004										
uitgaven vervolging per ...										
hoofd van de bevolking	13	13	14	15	17	19	22	23	23	25
ingestroomde rechtbankzaak bij het OM	758	821	899	997	1.149	1.310	1.464	1.455	1.406	1.501

* Inclusief overtredingen die in hoger beroep zijn behandeld.

** Vanaf 1997 inclusief rijksrecherche.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.4 in bijlage 4.

Bron: slotwet/begroting MvJ, jaarverslagen OM, bewerking WODC

Daarom is het totale budget voor gerechtskosten (dus inclusief de civiele zaken, bestuurszaken en kantonzaken) in 2002 structureel € 18,4 miljoen verhoogd.

Zijdelings zijn ook andere instanties betrokken bij de vervolging van verdachten. Zo geven de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming advies over het te volgen justitiële traject voor respectievelijk meerderjarigen en minderjarigen, waarbij een goede reïntegratie in de maatschappij centraal staat. De uitgaven ten behoeve van basis- en vervolgonderzoeken door de RvdK bedragen € 40 miljoen in 2004. Dit is stijging van 130% ten opzichte van 1995. De uitgaven van de reclassering voor diverse rapportages bedragen naar schatting in 2004 € 36 miljoen. Dit is bijna drie keer zoveel als in 1995.

Uit staat 7.3 blijkt dat in 2004 de totale uitgaven voor vervolging van misdrijven ruim € 400 miljoen bedragen. Dit is ruim twee keer zo hoog als in 1995. Ook de uitgaven per hoofd van de bevolking voor vervolging van misdrijven zijn in deze periode verdubbeld. In 2004 waren de uitgaven € 25 per hoofd van de bevolking voor de vervolging van verdachten. De uitgaven per ingestroomde rechtbankzaak zijn toegenomen van € 760 per zaak in 1995 tot € 1.500 per zaak in 2004.

7.1.4 Strafrechtspleging

De uitgaven voor rechtspleging in misdrijfzaken kunnen in drie categorieën worden gesplitst, namelijk de strafzaken bij de Hoge Raad der Nederlanden, strafzaken bij de gerechtshoven en rechtbankstrafzaken bij de rechtbank. De laatste twee categorieën vallen onder de verantwoording van de Raad voor de rechtspraak. Bijkomende uitgaven, zoals de uitgaven voor reclasseringsactiviteiten of gesubsidieerde rechtsbijstand ten behoeve van een rechtszaak, zijn hier niet meegenomen omdat deze niet altijd naar een specifieke rechtszaak kunnen worden toegerekend. Deze posten komen in paragraaf 7.1.6 aan bod.

Net als bij de begroting van het OM speelt ook hier het probleem dat de begrotingen voor de Hoge Raad en de Raad voor de rechtspraak niet uitgesplitst worden naar de diverse onderdelen. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar overtredingen en misdrijven, en naar civiele zaken, bestuursrechtelijke zaken en strafzaken. Gerechtskosten worden niet altijd apart benoemd. In de begroting van de Raad voor de rechtspraak wordt ook geen onderscheid gemaakt tussen rechtbanken, gerechtshoven en landelijke diensten. Om dit onderscheid wel te maken moet van andere bronnen gebruik worden gemaakt.

Voor de rechtbanken en de gerechtshoven zijn voor de periode 1994-1998 de werklastmetingen gebruikt en voor de periode 2001-2004 de verhouding tussen de kostprijzen zoals vermeld in de begroting over 2005. De tussenliggende jaren zijn geïnterpoleerd. Het bleek niet mogelijk om de werklastmetingen ook op latere periodes toe te passen of de kostprijzen op eerdere periodes, omdat in 2001 op een andere telmethodiek is overgegaan. Tot en met 2000 werd het aantal zaken geteld, terwijl vanaf 2001 het aantal uitspraken wordt geteld. Aangezien er meerdere uitspraken in één zaak kunnen zijn, bijvoorbeeld een schuldigverklaring met strafoplegging en een ontnemingsmaatregel, is de periode voor 2001 niet goed vergelijkbaar met de periode erna. De gegevens in staat 7.4 geven door deze gewijzigde systematiek een enigszins vertekend beeld van de feitelijke ontwikkeling.

Van de Hoge Raad is niet zoveel bekend over de werklast van de verschillende soorten zaken. Daarom is de verhouding tussen de kostprijzen voor de gerechtshoven uit de begroting 2005 van de RvdR gebruikt als indicatie voor de werklast van de diverse zaken bij de Hoge Raad.

De uitgaven voor rechtspleging in misdrijfzaken zijn in de periode 1995-2004 met ruim 200% gestegen (zie staat 7.4). Procentueel gezien deed de kleinste stijging zich voor bij de Hoge Raad. In 2004 gaf de Hoge Raad naar schatting € 11 miljoen uit aan strafzaken. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 1995, terwijl zowel het aantal strafzaken als de procentuele werklast licht is afgenomen. De uitgaven voor strafzaken bij de gerechtshoven zijn in 2004 drie keer zoveel als in 1995, namelijk € 41 miljoen. Ook bij de rechtbanken verdrievoudigen de uitgaven voor misdrijfzaken in de periode 1995-2004. Voor de rechtbanken geldt dat de stijging mogelijk-erwijs vertekend is door de wijziging in telmethodiek. Echter in de periode 1994-1998 en in 2004 was de stijging van de werklast van misdrijfzaken reëel. Voor de gerechtshoven lijkt de wijziging in telmethodiek geen effect te hebben gehad op de budgetverdeling.

De uitgaven voor de landelijke diensten zijn in de periode 1995-2004 bijna verviervoudigd. Daarnaast is er een apart budget voor projecten, speciale programma's en het bureau van de Raad voor de rechtspraak. Deze posten zijn op basis van de verhoudingen tussen civiele zaken, bestuursrechtelijke zaken, misdrijfzaken en overtredingen deels toegerekend aan de misdrijfzaken. Deze toerekening is opgenomen in staat 7.4.

In 2003 bedragen de totale uitgaven voor de berechting van misdrijven € 213 miljoen. Omgerekend komt dat neer op € 13 per hoofd van de bevolking. Dit is drie keer zoveel als in 1995. Per afgedane rechtbankzaak in eerste aanleg zijn de uitgaven bijna € 1.600. Dit is een stijging van 46% ten opzichte van 1995, toen de uitgaven per afgedane rechtbankzaak in eerste aanleg nog maar € 650 bedroegen.

7.1.5 Tenuitvoerlegging

De tenuitvoerlegging van de diverse maatregelen en straffen is verspreid over een groot aantal uitvoeringsorganisaties, zoals ook uit staat 7.5 blijkt. De Dienst Justitiële Inrichtingen is verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen. Met € 970 miljoen in 2004 is het gevangeniswezen (exclusief vreemdelingenbewaring en uitzetcentra) de grootste post. Deze uitgaven zijn in de periode 1995-2004 toegenomen met 95%. Op de tweede plaats staan de tbs-klinieken. De uitgaven hiervoor zijn in de periode 1995-2004 ruim verdubbeld tot € 200 miljoen in 2004. Qua omvang van de uitgaven staan de jeugdinstellingen op de derde plaats met ruim € 130 miljoen in 2004.

Staat 7.4 Uitgaven strafrechtspleging, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mln euro, prijzen 2004										
rechtspraak, personeel en materieel*										
strafzaken Hoge Raad**	6	6	6	7	8	8	7	11	11	11
strafzaken gerechtshoven**	14	14	16	17	19	23	27	29	33	41
rechtbankstrafzaken rechtbank landelijke diensten	42	43	53	60	75	95	119	118	114	128
projecten, programmabudgetten, bureau Raad voor de rechtspraak	4	4	5	6	5	8	9	13	13	15
nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	8	11	15
rechtspraak, gerechtskosten										
strafzaken Hoge Raad	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
strafzaken gerechtshoven	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5	0,6
rechtbankstrafzaken rechtbank	0,8	0,7	0,8	0,9	1,1	1,4	1,0	1,2	1,6	1,8
totaal rechtspleging	66	68	81	90	108	135	165	180	184	213
euro, prijzen 2004										
uitgaven rechtspleging per ...										
hoofd van de bevolking	4	4	5	6	7	8	10	11	11	13
door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken	648	649	759	860	973	1.217	1.469	1.538	1.366	1.596
werklast strafzaken als percentage van totale werklast***										
Hoge Raad**	59%	57%	52%	56%	59%	64%	56%	59%	55%	56%
gerechtshoven**	39%	38%	40%	40%	38%	37%	36%	36%	40%	45%
rechtbank (excl. kantonzaken)	13%	13%	14%	15%	18%	21%	23%	23%	23%	24%

* Inclusief huisvestingskosten, en gecorrigeerd voor overhevelingen naar het OM.

** Inclusief overtredingen die in hoger beroep zijn behandeld, exclusief WAHV-zaken.

*** Het betreft hier de gewogen werklast.

Voor de corresponderende cijfers zie tabel 7.5 in bijlage 4.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen HR, jaarverslagen RvdR, werklastmetingen 1994-1998, bewerking WODC

Deze sector heeft echter wel de grootste groei doorgemaakt in de periode 1995-2004; de uitgaven in 2004 zijn tweeënhalf keer zo hoog als in 1995. Daarnaast werd er in 2004 tevens bijna € 70 miljoen uitgegeven aan detentiecentra (voornamelijk ten behoeve van de opvang van drugskoeriers) en € 10 miljoen aan politiecellen (ten behoeve van arrestanten). Ook de uitgaven voor extramurale voorzieningen (elektronisch toezicht/elektronische detentie, penitentiaire programma's) zijn sterk gegroeid.

Het Centraal Justitieel Incassobureau is verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van de boetes, transacties en ontnemingsmaatregelen en voor de administratieve afhandeling van taakstraffen en nog niet uitgezeten vrijheidsstraffen. Vanwege de grote mate van automatisering van bovengenoemde activiteiten zijn de uitgaven relatief laag. De groei in de uitgaven is enerzijds het gevolg van toegenomen werklast, anderzijds van een steeds moeizamer verloop van het inningstraject, waarbij vaker dan voorheen een deurwaarder moet worden ingeschakeld. Tegenover de uitgaven van € 8 miljoen in 2004 staan overigens inkomsten van naar schatting € 34 miljoen als gevolg van boetes, transacties en ontnemingen in misdrijfzaken.

Naast DJI en CJIB is er nog een aantal andere instellingen op het terrein van tenuitvoerlegging. Zo is Halt Nederland verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van de Halt-verwijzing door de politie. In 2004 werd hieraan € 10 miljoen uitgegeven. Dit is een stijging van 41% ten opzichte van 1995. Dit komt overeen met de stijging van het aantal Halt-verwijzingen in deze periode. De tenuitvoerlegging van taakstraffen voor minderjarigen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Raad voor de Kinderbescherming. De uitgaven hiervoor zijn in de periode 1995-2004 verdrievoudigd tot zo'n € 23 miljoen. Dit is met name het gevolg van de forse groei van het aantal OM-taakstraffen. De tenuitvoerlegging van taakstraffen voor meerderjarigen vallen onder de verantwoordelijkheid van de reclassering. De uitgaven hiervoor zijn in de periode 1995-2004 toegenomen met 36% tot € 37 miljoen. Tot slot wordt er steeds meer uitgekeerd voor onrechtmatige detentie. Dit betreft verdachten die ten onrechte zijn gedetineerd, bijvoorbeeld omdat er op een voorlopige hechtenis geen onherroepelijke vrijheidsstraf is gevolgd. Deze post is verdrievoudigd in de periode 1995-2004 tot € 7 miljoen in 2003.

De totale uitgaven voor tenuitvoerlegging komen daarmee op € 1,6 miljard. Dit is een stijging van 128% ten opzichte van 1995. In 2004 komt dit neer op € 96 per hoofd van de bevolking, een stijging van 117% ten opzichte van 1995. Tot en met 2001 namen de uitgaven per straf of maatregel toe. Daarna is er een daling te zien. Maar in 2004 zijn de uitgaven weer gestegen tot bijna € 5.400 per straf of maatregel.

Staat 7.5 Uitgaven tenuitvoerlegging, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	mln euro, prijzen 2004									
Dienst Justitiële Inrichtingen										
gevangeniswezen, exclusief vreemde- lingenbewaring	499	550	587	635	763	760	786	833	894	970
jeugdinstellingen, strafrechtelijk	52	60	68	82	98	101	114	130	123	128
tbs	92	101	108	133	150	167	176	203	197	201
politiecellen, strafrechtelijk	0	0	8	4	2	1	6	8	10	10
detentiecentra	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	60	68
elektronisch toezicht/elektro- nische detentie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0	4
penitentiaire programma's	nvt	nvt	nvt	nvt	4	5	5	6	6	12
overig DJI*	0	0	54	85	126	101	142	92	39	91
Centraal Justitieel Incassobureau**										
boetevonnissen voor misdrijven	0,9	1,9	2,1	2,2	2,4	2,0	2,0	1,7	1,8	2,4
transacties voor misdrijven	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,4	0,5	0,6	0,6	1,3
vrijheidsstraffen voor misdrijven	nvt	0,1	0,3	0,3	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7	1,8
administratieve afhandeling taakstraffen	nvt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	1,0	1,0
ontnemingsmaatregelen	nvt	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	1,1
overige instellingen										
Halt-maatregel (Halt Nederland)	7	8	9	9	12	11	12	10	10	10
taakstraffen minderjarigen, misdrijven (RvdK, Bureaus jeugdzorg)	7	8	9	11	14	14	16	18	19	23
taakstraffen meerderjarigen, misdrijven (reclassering)	27	31	31	32	34	33	32	29	27	37
Schadeloosstelling onrecht- matige detentie	2	2	4	5	6	6	6	7	7	7
overig***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	7	8	5	4	4
Totaal tenuitvoerlegging	687	764	880	998	1.212	1.209	1.306	1.345	1.402	1.572

Staat 7.5 Vervolg

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	euro, prijzen 2004									
uitgaven tenuitvoerlegging per ...										
hoofd van de bevolking	44	49	56	64	77	76	81	83	86	97
straf of maatregel****	3.239	3.432	3.875	4.345	4.902	5.007	5.339	5.190	4.753	5.386

* Niet toe te rekenen zaken, projecten en dergelijke.

** In 2004 is het CJIB overgegaan op een nieuwe methodiek voor kostprijsberekening. Het verschil zit met name in de doorbelaste kosten. Deze kosten zijn nu op een meer evenredige wijze dan voorheen over alle producten verdeeld. Hierdoor is 2004 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

*** Onder andere Raad voor de strafrechttoepassing en jeugdbescherming (RSJ), beleidsvorming.

**** De som van alle vrijheidsstraffen, boetes, taakstraffen, maatregelen, OM-transacties en Halt-verwijzingen. Combinaties tellen dubbel.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.6 in bijlage 4.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen CJIB, bewerking WODC

Staat 7.6 Uitgaven ondersteuning van verdachten, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	mln euro, prijzen 2004									
reclassering										
meerderjarigen (excl. vroeg-										
hulp, rapportages en taak-	48	36	54	68	56	59	77	72	74	61
straffen)										
minderjarigen	17	18	21	17	25	25	28	27	30	31
gesubsidieerde rechtsbijstand										
strafzaken	57	58	64	66	67	82	101	99	124	123
totaal ondersteuning										
van verdachten	122	113	139	152	148	166	206	198	227	215
	euro, prijzen 2004									
uitgaven ondersteuning per ...										
hoofd van de bevolking	8	7	9	10	9	10	13	12	14	13
ingestroomde rechtbankzaak										
bij het OM	473	450	555	625	632	713	872	789	839	785

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.7 in bijlage 4.

Bron: begroting/slotwet MvJ, bewerking WODC

Staat 7.7 Totale overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mln euro, prijzen 2004										
per beleidsterrein										
slachtofferzorg	14	13	14	15	15	18	23	27	28	32
opsporing, veiligheid en preventie	1.385	1.442	1.515	1.526	1.601	1.561	1.675	1.777	1.807	1.756
vervolgning	196	206	226	242	270	306	345	366	380	411
strafrechtspleging	66	68	81	90	108	135	165	180	184	213
tenuitvoerlegging	687	764	880	998	1.212	1.209	1.306	1.345	1.402	1.572
ondersteuning van verdachten	122	113	139	152	148	166	206	198	227	215
totaal strafrechtshandhaving	2.471	2.606	2.855	3.023	3.355	3.394	3.720	3.893	4.027	4.199
euro, prijzen 2004										
uitgaven strafrechtshandhaving per ...										
hoofd van de bevolking	160	168	183	192	212	213	232	241	248	258
slachtoffer	756	890	879	901	994	1.019	1.144	1.089	1.191	1.246
geregistreerd misdrijf	2.014	2.191	2.328	2.470	2.612	2.600	2.740	2.736	2.910	3.170

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.8 in bijlage 4.

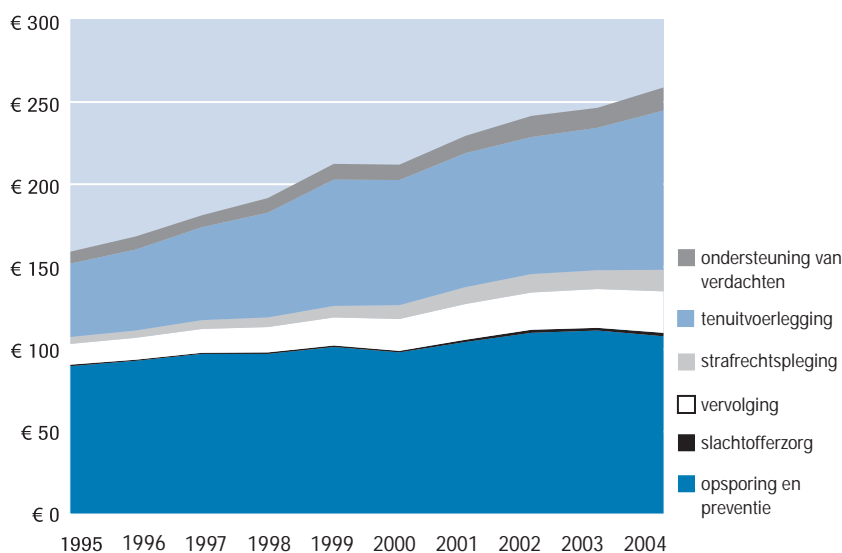
Bron: staten 7.1-7.6

7.1.6 Ondersteuning van verdachten

Tijdens het gehele justitiële traject kan de verdachte op diverse manieren worden ondersteund, bijvoorbeeld door de reclassering of door middel van gesubsidieerde rechtsbijstand. De reclassering streeft ernaar om de recidivekansen van de verdachte te verminderen en de verdachte op een goede manier te laten terugkeren naar de samenleving. Verder houdt zij toezicht op de naleving van bepaalde straffen of maatregelen. Voor meerderjarigen zijn de uitgaven voor reclassering met zo'n 28% gestegen in de periode 1995-2004 (zie staat 7.6), waarbij aangetekend dient te worden dat de uitgaven sinds 2001 dalen. Voor minderjarigen zijn de uitgaven voor jeugdreclassering gestegen met 83%. Voor meerderjarigen werd in 2003 ruim € 60 miljoen aan reclassering uitgegeven en voor minderjarigen zo'n € 30 miljoen.

Als het OM besluit vervolging in te stellen, dan kan de verdachte een beroep doen op de gesubsidieerde rechtsbijstand. De bijdrage die hij ontvangt is afhankelijk van de zwaarte van het delict waarvan hij verdacht is, en zijn inkomen. Deze financiering kan overigens ook plaatsvinden nadat de verdachte veroordeeld is, bijvoorbeeld als hij een

Figuur 7.1 Overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving per hoofd van de bevolking, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 7.2-7.7 in bijlage 4.

Bron: staten 7.1-7.6

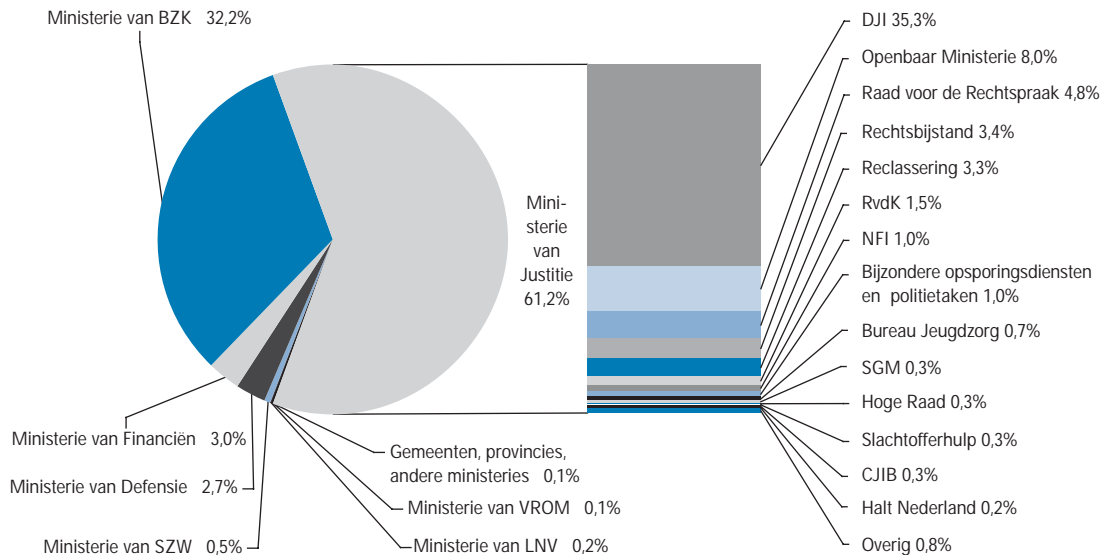
verzoekschrift of iets dergelijks wil indienen. In 2004 werd bijna € 123 miljoen uitgegeven aan door de overheid gefinancierde rechtsbijstand in strafzaken (exclusief de piketdiensten ten behoeve van inverzekeringsgestelden). Dit is een ruime verdubbeling ten opzichte van 1995.

In totaal werd in 2004 ruim € 215 miljoen uitgegeven aan ondersteuning van de verdachte tijdens het justitiële traject. Per hoofd van de bevolking is dit € 13, een toename van 68% ten opzichte van 1995. Per ingestroomde rechtbankzaak bij het OM gaat het om een bedrag van € 785. Dit is een stijging van 66% ten opzichte van 1995, waarbij opmerkelijk is dat de gemiddelde uitgaven in 2004 de laagste zijn in vier jaar tijd.

7.1.7 Overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving

In de voorafgaande paragrafen is per beleidsterrein aangegeven wat de geschatte uitgaven zijn van de overheid voor criminaliteit en rechtshandhaving. Staat 7.7 geeft een samenvatting van het voorafgaande en een schatting van de totale uitgaven. Dit beeld is geenszins volledig. Er is op onderdelen sprake van overschatting dan wel onderschatting. Civiele zaken, bestuurszaken en overtredingen (kantonzaken) zijn bewust buiten beschouwing gelaten. Het gevolg is echter dat bij het toedelen van kostenposten naar onderdelen van de strafrechtsketen soms keuzes zijn gemaakt.

Figuur 7.2 Overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving naar instantie, 2004

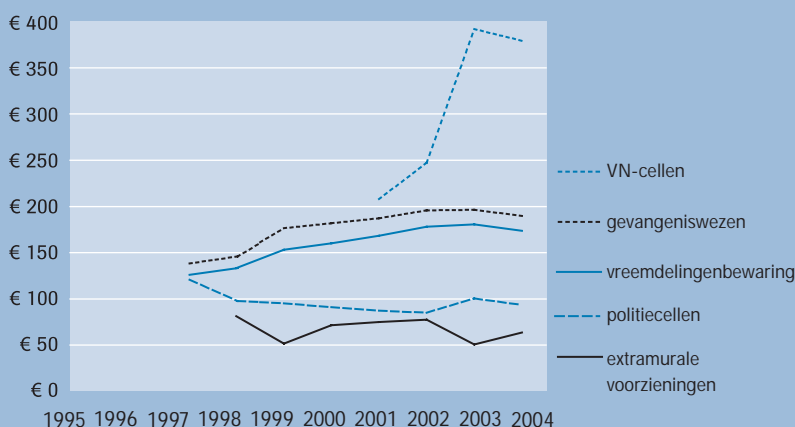
Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.8 in bijlage 4.
Bron: staten 7.1-7.6

Met dit voorbehoud kunnen we concluderen dat de overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving gegroeid zijn van € 2,5 miljard in 1995 tot € 4,2 miljard in 2004. Dit is een stijging van 70%. Per hoofd van de bevolking komt dit neer op € 260 per persoon. Dit is ongeveer € 100 meer dan in 1995. Uit figuur 7.1 blijkt hoe de uitgaven per hoofd van de bevolking verdeeld zijn over de diverse beleidsterreinen. Het meeste geld gaat naar opsporing en preventie, het minste naar slachtofferhulp. Ook de tenuitvoerlegging neemt een groot deel van het budget voor haar rekening. In 2004 bedragen de uitgaven per geregistreerd misdrijf bijna € 3.200 tegenover ruim € 2.000 in 1995. Dit is een stijging van 57%.

Figuur 7.2 geeft aan hoe de uitgaven over de diverse organisaties verdeeld zijn. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is goed voor ongeveer 30% van de uitgaven. Het Ministerie van Justitie neemt ongeveer 60% van de uitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving voor zijn rekening. Daarvan gaat het grootste gedeelte naar de Dienst Justitiële Inrichtingen. Andere grote brokken van de uitgaven van het Ministerie van Justitie zijn het Openbaar Ministerie, de Raad voor de rechtspraak, de gesubsidieerde rechtsbijstand en de reclassering. De overige 10% van de uitgaven is verdeeld over andere ministeries, gemeenten en provincies.

Box 7.1 Kostprijzen Dienst Justitiële Inrichtingen

Figuur 7.3 Kostprijzen in het gevangeniswezen, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.9 in bijlage 4.
Bron: begroting MvJ, jaarverslagen DJI, bewerking WODC

De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is sinds 1997 een baten-lastendienst. Dit houdt onder andere in dat DJI in tegenstelling tot het moederdepartement, dat een verplichting-/kasstelsel voert, kapitaal kan opbouwen. Verder is de opzet en invulling van de financiële administratie van de DJI gewijzigd en de wijze van begroten en verantwoorden. Een nieuw element van het stelsel is dat kosten en opbrengsten gerelateerd worden aan producten, te weten verschillende typen detentie-, opvang- en behandelpaatsen. Daarom is er een dagprijs per productdifferentiatie of productgroep ontwikkeld. Verder is in 2002 gestart met de implementatie van outputsturing en is per 2005 de outputfinanciering ingevoerd.

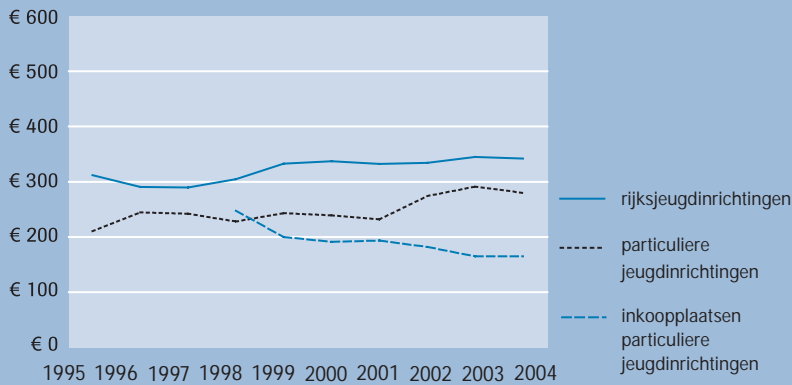
Figuren 7.3-7.5 geven de kostprijzen weer van een aantal al langer bestaande producten van de DJI. De prijzen zijn gecorrigeerd voor inflatie en uitgedrukt in prijzen 2004. De prijzen voor het gevangeniswezen zijn licht gestegen. De afgelopen vier jaar schommelt de kostprijs rond de € 190 per plaats per dag, waarin wel een licht stijgende ontwikkeling waarneembaar is. Hetzelfde geldt voor vreemdelingenbewaring; de kostprijs hiervan schommelt de afgelopen vier jaar

rond de € 175 per plaats per dag. De kostprijs voor politiecellen schommelt rond € 100 per plaats per dag en de kostprijs voor extramurale voorzieningen, zoals penitentiaire programma's, elektronisch toezicht en elektronische detentie, schommelen rond de € 70.² Daarentegen zijn de kosten van VN-cellen in de afgelopen jaren zeer sterk gestegen met gemiddeld 27% per jaar. De VN-cellen zijn bedoeld voor verdachten die voor het internationaal gerechtshof in Den Haag terechtstaan. Ook kostprijzen van de rijksjeugdinstellingen blijven rond dezelfde waarde schommelen, terwijl de kostprijs van particuliere jeugdinstellingen

2 Zowel bij elektronisch toezicht als elektronische detentie verblijft de veroordeelde in zijn eigen huis met een enkelbandje om. Elektronisch toezicht gebeurt in het kader van een penitentiaal programma of reclasseringsmaatregel, of in combinatie met een taakstraf en heeft tot doel terugkeer in de maatschappij te vereenvoudigen. Elektronisch toezicht kan ook door de rechter worden opgelegd of met de officier van justitie worden overeengekomen. Elektronische detentie daarentegen dient puur en alleen als vervanging van korte vrijheidsstraffen met een maximum van drie maanden.

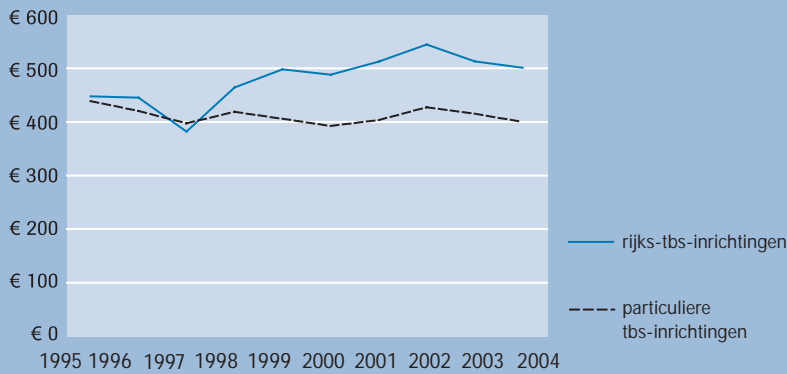
Box 7.1 (vervolg)

Figuur 7.4 Kostprijzen van de justitiële jeugdinstellingen, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.9 in bijlage 4.
Bron: begroting MvJ, jaarverslagen DJI, bewerking WODC

Figuur 7.5 Kostprijzen van de tbs-klinieken, 1995-2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.9 in bijlage 4.
Bron: begroting MvJ, jaarverslagen DJI, bewerking WODC

licht stijgt. Bij tbs-klinieken doet zich het omgekeerde voor. De kostprijs voor rijks-tbs-klinieken stijgt licht over de periode 1995-2004, terwijl de kostprijs voor

particuliere tbs-klinieken rond de € 400 schommelt. Een volledig overzicht is terug te vinden in tabel 7.9 in bijlage 4.

7.2 Uitgaven ter voorkoming van criminaliteit

In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitgaven van burgers en bedrijfsleven die tot doel hebben criminaliteit te voorkomen. De overheidsuitgaven voor preventie zijn reeds in de vorige paragraaf aan de orde geweest en worden hier niet meer vermeld.

7.2.1 Preventiemaatregelen door particulieren

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat veel mensen maatregelen nemen om criminaliteit te voorkomen. Daarbij moet vooral worden gedacht aan maatregelen ter voorkoming van inbraak en diefstal. Er zijn geen cijfers beschikbaar over de kosten die daarmee gepaard gaan. Daarom is getracht hiervan een inschatting te maken. Hierin zijn meegenomen de aanschafkosten, installatiekosten en jaarlijkse kosten van preventiemaatregelen, zoals sloten, luiken, buitenverlichting, alarminstallatie, waakhond, fietsslot en licht laten branden bij afwezigheid. Het aantal genomen preventiemaatregelen is ontleend aan de CBS-gegevens en de Politiemonitor Bevolking. De kosten per preventiemaatregel zijn gebaseerd op winkelprijzen en arbeidskosten. Naar schatting wordt op jaarbasis ongeveer € 1,2 miljard aan preventiemaatregelen uitgegeven. Dit is ongeveer € 75 per hoofd van de bevolking. Het gaat hierbij waarschijnlijk om een ondergrens, omdat de berekening slechts gebaseerd is op een beperkt aantal preventiemaatregelen.

7.2.2 Preventiemaatregelen door bedrijven en instellingen

Ook bedrijven nemen steeds meer preventiemaatregelen. Uit gegevens over de omzet van de beveiligingsindustrie (zie staat 7.8) blijkt dat de omzet in bedrijfsbeveiliging in acht jaar tijd verdubbeld is. Bedrijfsbeveiliging is verantwoordelijk voor 72% van de totale omzet van deze sector en voor 94% van alle activiteiten die aan criminaliteit gerelateerd zijn. Per hoofd van de bevolking kosten de particuliere beveiligingsactiviteiten in het kader van preventie € 61. Daarnaast besteden bedrijven en instellingen ook geld aan andere preventieve maatregelen, zoals extra sloten en alarminstallaties. De Monitor Bedrijven en Instellingen, later omgedoopt tot Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven, schat de omvang van deze maatregelen op zo'n € 650 miljoen.

7.2.3 Overige preventiemaatregelen

Een aantal preventiemaatregelen wordt zowel door particulieren als bedrijven genomen. Zo doneerden particulieren en bedrijven in 2003 tezamen € 2,4 miljoen aan Slachtofferhulp Nederland. Een andere preventiemaatregel is het afsluiten van een verzekering, die de schade

Staat 7.8 Omzet beveiligingsindustrie, 1995-2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
	mln euro, prijzen 2004							
beveiligingsactiviteiten in het kader van criminaliteitspreventie**								
persoonsbeveiliging	4	4	4	10	0	2	5	7
bedrijfsbeveiliging	458	501	499	557	631	636	740	931
ordediensten	5	6	6	5	9	26	32	40
beveiliging parkeerplaatsen en -garages	4	5	5	5	6	5	7	9
totaal	471	515	514	577	645	668	784	986
	euro, prijzen 2004							
kosten per hoofd van de bevolking	30	33	33	37	41	42	49	61

* Voorlopige cijfers.

** De gegevens hebben betrekking op ondernemingen waar vijf of meer personen werkzaam zijn.

Activiteiten die niet direct iets met criminaliteit te maken hebben, zijn niet meegenomen.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.10 in bijlage 4.

Bron: CBS, bewerking WODC

van bijvoorbeeld diefstal, inbraak of brandstichting dekt. In de internationale literatuur (zie Brand en Price, 2000 en Mayhew, 2003) worden de kosten van deze verzekering ook meegeteld als preventie-uitgaven. De kosten van dit soort verzekeringen zijn gedefinieerd als de betaalde premies minus uitgekeerde bedragen. Omdat bijvoorbeeld inboedelverzekeringen ook aangegaan worden om brandschade te dekken, moeten de kosten hiervoor worden gecorrigeerd. Uit de PMB weten we hoeveel verzekeringen uitkeren bij schade door vernieling of diefstal. De verhouding tussen deze uitkering en het totaal uitgekeerde bedrag vormt het percentage van de uitkering dat toegerekend kan worden aan misdrijven. De totale berekende kosten van schadeverzekeringen vermenigvuldigd met dit percentage kunnen worden beschouwd als preventiemaatregel tegen misdrijven. Op jaarbasis betreft het ongeveer € 485 miljoen.

7.2.4 Uitgaven aan preventie

Als alle uitgaven bij elkaar geteld worden, blijken de preventiemaatregelen van particulieren, bedrijven en instellingen jaarlijks € 3,3 miljard te kosten. Dit is ruim € 200 per hoofd van de bevolking. Hierin zijn niet inbegrepen de overheidsuitgaven ten behoeve van preventie. In paragraaf 7.1.2 is gebleken dat deze ongeveer € 23 miljoen bedragen.

7.3 Uitgaven als gevolg van criminaliteit

In deze paragraaf komt de geleden schade door burger, bedrijfsleven en overheid aan bod. De schattingen zijn gebaseerd op een groot aantal bronnen. Een totaaloverzicht is te vinden in tabel 7.15 in bijlage 4.

7.3.1 Schade voor bedrijven en instellingen

Uit de MBI/MCB blijkt dat bedrijven en instellingen naar schatting jaarlijks € 1,7 miljard schade lijden als gevolg van criminaliteit. Het betreft hier directe schade aan en/of diefstal van goederen en transportmiddelen, inbraak en geweld. Bij de directe schade moet worden gedacht aan kosten die zijn gemaakt voor vervanging, reparatie en dergelijke. Indirecte schade, daarentegen, heeft betrekking op bijvoorbeeld vertraging in de levering van producten en diensten. De indirecte schade bedraagt jaarlijks ongeveer € 120 miljoen.

Een andere vorm van indirecte schade voor het bedrijfsleven is productiviteitsverlies als gevolg van het feit dat werknemers die slachtoffer van een misdrijf zijn geworden, ziek thuis zitten. Getracht is om hiervan een inschatting te maken. Uit CBS-gegevens en de Politie-monitor Bevolking weten we of slachtoffers medische hulp hebben gezocht. Artsbezoek zal dikwijls op werkdagen plaatsvinden. Volgens het CBS is de gemiddelde verblijfsduur in een ziekenhuis zes dagen. Vermenigvuldiging met de gemiddelde arbeidskosten leidt derhalve tot een schatting van het productiviteitsverlies van werknemers van circa € 780 miljoen. Dit is waarschijnlijk een ondergrens: slachtoffers die geen letsel hadden maar desalniettemin één of meer dagen van hun werk verzuimen, zijn niet meegenomen.

Een belangrijke schadepost voor het bedrijfsleven is fraude. Zo werd volgens de Bond van Verzekeraars in 2004 voor ongeveer € 500 miljoen gefraudeerd met verzekeringen, met name reisverzekeringen. Volgens Zorgverzekeraars Nederland is hiervan ongeveer € 4,1 miljoen bewezen fraude met zorgverzekeringen. Volgens het Platform Energiediefstal wordt jaarlijks voor ongeveer € 200 miljoen aan energie gestolen. De grootste boosdoeners zijn de illegale hennepkwekerijen. Hoffmann (2005) schat dat jaarlijks € 6 miljard door fraude uit bedrijven verdwijnt.

7.3.2 Schade voor burgers

In slachtofferenquêtes is gevraagd naar de schade die burgers hebben ondervonden als gevolg van een aantal veelvoorkomende delicten. Staat 7.9 geeft hiervan een overzicht. De gegevens tot en met 1999 zijn niet goed vergelijkbaar met de gegevens daarna, omdat ze afkomstig zijn uit

Staat 7.9 Materiële schade als gevolg van veelvoorkomende criminaliteit, 1995-2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	mln euro, prijzen 2004							
gewelddelicten	60	39	58	76	119	7	nb	5
diefstaldelicten	957	709	811	637	744	819	nb	1.032
waarvan								
inbraak	483	287	244	165	249	286	nb	213
fietsdiefstal	103	102	117	119	125	211	nb	183
autodiefstal	105	73	125	93	90	62	nb	89
diefstal uit auto	125	114	170	120	146	156	nb	263
overige diefstal	141	292	156	140	133	105	nb	283
vandalisme	305	270	520	420	504	648	nb	918
waarvan								
beschadiging auto	247	211	325	276	300	555	nb	662
overige vernielingen	57	59	195	143	203	92	nb	256
doorrijden na ongeval	129	125	115	85	115	91	nb	133
overige misdrijven	nb	nb	nb	nb	nb	145	nb	44
totaal	1.450	1.143	1.504	1.218	1.481	1.709	nb	2.132
	euro, prijzen 2004							
kosten per hoofd van de bevolking	93	73	95	77	93	106	nb	130
vergoed door de verzekering	nb	45%	nb	45%	nb	48%	nb	46%

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.11 in bijlage 4.

Bron: t/m 1999 CBS, vanaf 2000 Politiemonitor Bevolking, bewerking WODC

verschillende bronnen.³ Diefstal en vandalisme zijn de grootste schadeposten. Wel lijkt de schade te verschuiven van inbraak naar andere vormen van diefstal, met name uit auto's. Ook bij vernielingen zijn met name de auto's het mikpunt. Bij benadering wordt ongeveer 45% van de schade door de verzekering vergoed. Een schadepost voor burgers die niet in staat 7.9 is opgenomen, is de pinpasfraude. Volgens een schatting van de consumentenbond bedroeg de schade in 2003 ongeveer € 1,1 miljoen.

Bij slachtoffers kan er ook sprake zijn van letselschade. Hierover is niet zoveel bekend. Uit het letselinformatiesysteem weten we dat er gemiddeld 37.000 mensen zich bij de eerstehulp post van een ziekenhuis melden

³ De gegevens tot en met 1999 zijn afkomstig uit POLS en de gegevens vanaf 2000 uit de PMB. Voor de verschillen zie bijlage 2.

Staat 7.10 Uitkeringen Schadefonds Geweldsmisdrijven, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	mln euro, prijzen 2004									
uitkeringen										
materiële schade	1,8	1,4	1,3	1,3	1,5	1,4	2,0	2,5	3,2	3,5
immateriële schade	3,9	3,4	3,5	3,7	3,6	3,9	4,4	4,5	6,1	6,6
totaal	5,7	4,8	4,8	5,0	5,1	5,3	6,4	7,0	9,3	10,1
	euro, prijzen 2004									
uitgekeerd bedrag per ...										
hoofd van de bevolking	0,37	0,31	0,30	0,32	0,32	0,33	0,40	0,43	0,58	0,62
slachtoffer*	1,73	1,64	1,46	1,49	1,52	1,60	1,98	1,95	2,76	2,99

* Het betreft hier alle slachtoffers van criminaliteit en niet alleen de slachtoffers die een aanvraag hebben ingediend.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.12 in bijlage 4.

Bron: jaarverslagen Schadefonds Geweldsmisdrijven, bewerking WODC

nadat ze slachtoffer van een misdrijf zijn geworden. Om een schatting te maken van de kosten van letselschade zijn verschillende databronnen gecombineerd. Vektis, het informatiecentrum voor de zorgverzekeringsbranche, verschaft een overzicht van de totale uitgaven in Nederland aan ziekenhuisopnames, specialistische hulp, huisartsenhulp en dergelijke. Delen door CBS-gegevens over het aantal ziekenhuisopnames en artsbezoeken levert de gemiddelde uitgaven per opname of bezoek. Op basis van CBS-gegevens en de Politiemonitor Bevolking weten we hoeveel slachtoffers medische hulp hebben gezocht. De combinatie van deze gegevens leidt tot een schatting van € 150 miljoen letselschade op jaarbasis. Ook dit is waarschijnlijk een onderschatting. Recentelijk heeft Meerding (2005) becijferd dat kindermishandeling alleen de samenleving jaarlijks € 965 miljoen kost. Hierin zijn ook de totale uitgaven aan criminaliteit als gevolg van kindermishandeling inbegrepen. Aangezien deze kosten reeds onderdeel zijn van de andere uitgaven die in dit hoofdstuk worden berekend, moet hiervoor worden gecorrigeerd. De nettoschade van kindermishandeling bedraagt dan € 435 miljoen.

Een andere bron om vast te stellen wat de materiële en immateriële schade is geweest van slachtoffers zijn de uitkeringen door het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Staat 7.10 geeft een overzicht. In 2004 is ruim € 10 miljoen uitgekeerd aan slachtoffers. Dit is een toename van bijna 80% ten opzichte van 1995. Ongeveer 65% is voor immateriële schade en 35% voor materiële schade. Daarbij dient te worden aangetekend dat alleen die schade wordt vergoed die niet reeds door andere personen of instanties is vergoed. Per hoofd van de bevolking gaat om bijna € 0,60 en per slachtoffer om € 3.

Staat 7.11 Opgespoorde fraude door bijzondere opsporingsdiensten, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mln euro, prijzen 2004										
FIOD-ECD*										
opgespoord strafrechtelijk nadeel**	545	169	159	290	291	358	443	290	702	nb
opgespoord belastingnadeel**	654	194	178	291	304	341	nb	nb	nb	nb
AID										
opgespoord wederrechtelijk verkregen voordeel							2			
SIOD										
gederfde sociale-verzekeringspremies									17	18
gederfde belastingen maatschappelijk nadeel***									44	27
VRM-IOD										
huursubsidiefraude									1	1

* Vanaf 2000 inclusief de Economische Controledienst.

** Strafrechtelijk nadeel is het opgespoorde nadeel zoals dat is opgenomen in de processen-verbaal van alle afgedane onderzoeken over fiscale fraude en douanefraude. Daarnaast is in fraudezaken sprake van fiscaalrechtelijk nadeel: het opgespoorde belastingnadeel zoals dat is opgenomen in een fiscaal rapport aan de Belastingdienst. In 2003 inclusief één onderzoek met een belang van € 325 miljoen.

*** Met maatschappelijk nadeel wordt bedoeld de veronderstelde opbrengst die voortvloeit uit opgespoorde identiteitsfraude. Op basis van ervaringsgegevens van justitie is het potentiële benadelingsbedrag van een vals of vervalst identiteitsdocument te ramen op € 36.300.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.13 in bijlage 4.

Bron: begroting Ministerie van Financiën, LNV, SZW, VROM, jaarverslagen Belastingdienst, FIOD-ECD, AID, SIOD, VROM-IOD.

7.3.3 Schade voor de overheid

Ook de overheid lijdt forse schade als gevolg van criminaliteit. Staat 7.11 geeft een overzicht van het strafrechtelijk nadeel dat opgespoord is door de FIOD-ECD. Het gaat daarbij om belastingfraude en financieel-economische fraude. Bij financieel-economische fraude moet worden gedacht aan bijvoorbeeld faillissementsfraude, corruptie in het bedrijfsleven, malafide ondernemingen en zorgfraude. In 2003 is ongeveer € 700 miljoen opgespoord en strafrechtelijk vervolgd. Het belastingnadeel is doorgaans groter. Maar kleinere vormen van fraude worden bestuursrechtelijk afgedaan door middel van een navordering. Indien de navordering wordt betaald, wordt er niet strafrechtelijk vervolgd.

Staat 7.12 Verdachte ongebruikelijke transacties, 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	mln euro, prijzen 2004					
bedrag verdachte ongebruikelijke transacties	440	555	1.171	886	1.570	3.238
waarvan gemeld door						
money-transferinstellingen	8	13	36	54	100	114
handelaren in zaken van grote waarde				13	21	60
vrijberoepsbeoefenaars					36	109
douane en Belastingdienst				221	82	47
traditionele melders				598	1 331	2 909
waarvan						
wisselkantoren				70		
banken				483		
casino's				11		
creditcardmaatschappijen				33		
levensverzekeraars, effectenbemiddelaars, assurantietussenpersonen				0		
	euro, prijzen 2004					
bedrag verdachte ongebruikelijke transacties per hoofd van de bevolking		35	73	55	97	199

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 7.14 in bijlage 4.

Bron: jaarverslagen MOT, bewerking WODC

Naast fiscale en economische fraude is ook fraude met sociale verzekeringen mogelijk. De zware zaken worden afgedaan door de SIOD. De SIOD heeft in 2004 ongeveer € 45 miljoen aan niet-betalde socialeverzekeringspremies en belastingen opgespoord. Een groot deel van de opgespoorde fraude betreft identiteitsfraude. Het maatschappelijk nadeel hiervan wordt geschat op € 40 miljoen. De middelzware en lichte fraudegevallen worden afgedaan door de uitvoeringsinstanties, zoals de Uitvoeringsorganisatie werknemersverzekeringen (UWV) en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De lichte gevallen worden meestal bestuursrechtelijk afgedaan door middel van een navordering, de middelzware zaken worden strafrechtelijk vervolgd (zie begrotingen SZW). Met deze laatste categorie is naar schatting een bedrag van ongeveer € 100 miljoen op jaarbasis gemoeid. Het betreft hier opgespoorde fraude met de bijstand, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, kinderbijslag, (nabestaanden)pensioen, werkloosheidsverzekeringen en Ziektewet. De twee overige bijzondere opsporingsdiensten AID en VROM-IOD zijn beide goed voor ongeveer € 1 à 2 miljoen.

7.3.4 Overige schade

Geld dat op criminele wijze vergaard is, moet vaak op een of andere manier worden witgewassen. Dit kan door bijvoorbeeld grote transacties contant te betalen en de verkregen goederen later op legale manier te verkopen. Om enig zicht te krijgen op de omvang van het illegale circuit is sinds 1994 de wet Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT) van kracht. Alle transacties van grote waarden moeten worden gemeld. Vervolgens wordt uitgezocht in hoeverre de transactie verdacht is. Staat 7.12 geeft een overzicht van de verdachte ongebruikelijke transacties. In 2004 ging het om ruim € 3,2 miljard, ofwel bijna € 200 per hoofd van de bevolking. Het grote verschil met het voorafgaande jaar is vooral toe te schrijven aan enkele verdachte megatransacties.

Een uitgebreid onderzoek naar de omvang, kenmerken en besteding van misdaadgeld is uitgevoerd door Meloen e.a. (2003).

Na aangifte van fraude of vermogensmisdrijf kan de officier van justitie besluiten om vervolging in te stellen. Naast een straf kan de ovj ook ontneming vorderen van het bedrag dat op criminele wijze verkregen is. Om ervoor te zorgen dat de ontnemingsvordering ook betaald wordt, kan het OM conservatoir beslag laten leggen op bankrekeningen of waardevolle eigendommen. Volgens het Bureau Ontnemingsmaatregelen Openbaar Ministerie (BOOM) heeft de rechter in eerste aanleg voor ongeveer € 58 miljoen aan ontnemingsmaatregelen opgelegd.

7.3.5 Totale schade

Om een beeld van de totale schade te krijgen, kunnen we bovengenoemde schadeposten bij elkaar tellen. De ontnemingsvorderingen en ongebruikelijke transacties laten we buiten beschouwing omdat deze waarschijnlijk deels overlappen met de eerdergenoemde schadeposten. Ook de uitkeringen van het SGM zijn niet meegeteld, omdat deze reeds in paragraaf 7.1 ten laste van de overheid zijn gekomen. In totaal bedraagt de schade door criminaliteit op jaarbasis dan € 12,6 miljard. Dit komt neer op ongeveer € 775 per hoofd van de bevolking.

7.4 Resumé

In staat 7.13 worden alle uitgaven aan criminaliteit kort samengevat. Dit beeld is geenszins volledig. Vanwege definitie-, meet- en conceptuele problemen, en vanwege de beperkte en verbrokkelde beschikbaarheid van cijfers op dit terrein zijn de schatting noodgedwongen vrij grof. Zeer waarschijnlijk betreft het een onderschatting, aangezien vele vormen van schade en preventie buiten beeld zijn gebleven.

Staat 7.13 Totaaloverzicht van de kosten van criminaliteit

	kosten op jaarbasis
	mln euro, prijzen 2004
overheidsuitgaven	
slachtofferzorg	32
opsporing en preventie	1.756
vervolgning	411
strafrechtspleging	213
tenuitvoerlegging	1.572
ondersteuning van verdachten	215
preventiemaatregelen	
bedrijfsleven	1.637
particulieren	1.198
algemeen	487
schade	
bedrijfsleven	9.001
particulieren	2.718
overheid	886
totale kosten van criminaliteit	20.126
	euro, prijzen 2004
totale kosten van criminaliteit per ...	
hoofd van de bevolking	1.237
slachtoffer	5.974
geregistreerd misdrijf	15.194

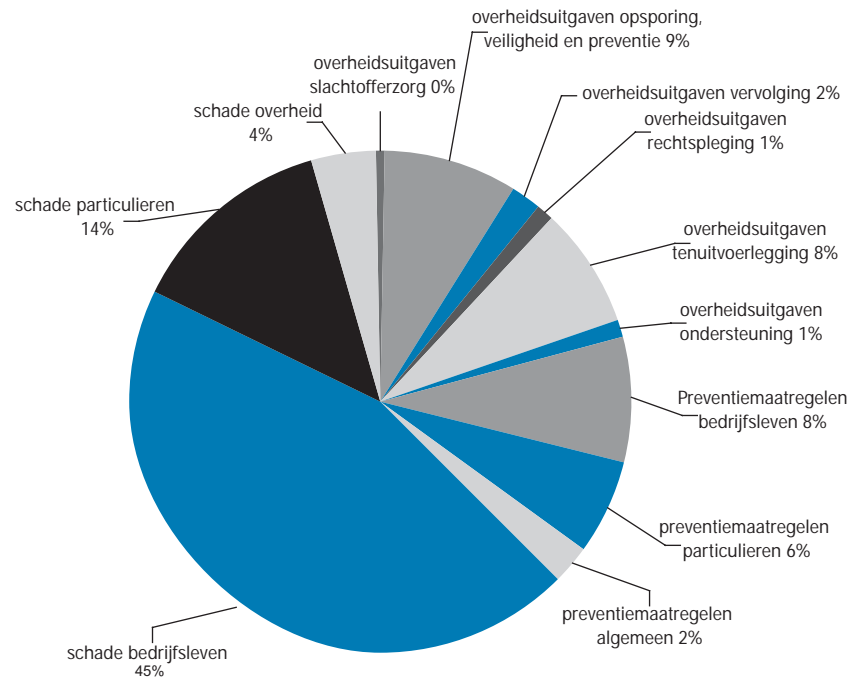
Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 7.8 en 7.15 in bijlage 4.

Bron: staten 7.1-7.6 en tabel 7.15 in bijlage 4

Met dit voorbehoud kunnen we concluderen dat de totale kosten van criminaliteit op jaarbasis minimaal € 20 miljard bedragen (zie staat 7.13). Dit komt neer op ruim € 1.200 per hoofd van de bevolking. De totale kosten bestaan voor 21% uit overheidsuitgaven, voor 16% uit preventieve maatregelen van particulieren en bedrijven en voor 63% uit schade voor bedrijven, particulieren en overheid. De onderverdeling is grafisch weergegeven in figuur 7.6.

De baten van strafrechtshandhaving zijn in dit hoofdstuk niet aan bod gekomen. Om hierover een uitspraak te doen moeten de effecten van justitieel beleid in kaart worden gebracht. Dit is niet altijd eenduidig te meten. Ten eerste is het lastig om het effect van justitiebeleid te onderscheiden van het effect van andere maatschappelijke ontwikkelingen. Neemt de criminaliteit bijvoorbeeld af omdat er meer politie op straat surveilleert, of omdat er meer aandacht voor normen en waarden is?

Figuur 7.6 Kosten van criminaliteit naar soort

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 7.8 en 7.15 in bijlage 4.

Bron: staten 7.1-7.6 en tabel 7.15 in bijlage 4

Ten tweede rijst onherroepelijk de vraag wat wel en wat niet als effect meegeteld gaat worden. Bijvoorbeeld, afnemende criminaliteit leidt tot minder druk op de justitiële keten, maar ook tot toenemende gevoelens van veiligheid bij burgers en minder claims bij verzekeringsmaatschappijen. Moeten al deze effecten worden meegeteld, en hoe tel je die bij elkaar op? Indien de effecten wel gemeten kunnen worden, zou een kosteneffectiviteitsstudie kunnen worden gemaakt. Om tot een kosten-batenanalyse te komen moeten de effecten echter ook worden uitgedrukt in geld. Dit is zo mogelijk nog gecompliceerder. Hoe ken je een geldelijke waarde toe aan toegenomen gevoelens van veiligheid? Onlangs is een eerste stap in deze moeilijke materie gezet met de ontwikkeling van een kosten-batenmodel voor justitiële interventies (Versantvoort e.a., 2005).

Een beperkt aantal baten van justitieel beleid op het gebied van strafrechtshandhaving is op dit moment wel goed meetbaar. Zo worden de inkomsten uit boetes en transacties als gevolg van misdrijven geschat op € 34 miljoen en is er ruim € 8 miljoen aan ontnemingsmaatregelen geïnd in 2004 (bron: CJIB, bewerking WODC).

Box 7.2 Internationale vergelijking

Ook in andere landen worden pogingen gedaan om de kosten van criminaliteit te kwantificeren. Cohen (2000 en 2005) gaat uitgebreid in op de methodologische problemen, maar geeft geen overzicht van de totale kosten van criminaliteit. Publicaties die daar wel een poging toe doen, zijn Brantingham en Easton (1998) voor Canada in 1993, Schreuders e.a. (1999) voor Nederland in 1998, Anderson (1999) voor de Verenigde Staten in 1998, Brand en Price (2000) voor Engeland en Wales in de periode 1999-2000, Dubourg e.a. (2005) alleen voor delicten tegen personen en huishoudens in Engeland en Wales in de periode 2003-2004 en Mayhew (2003) voor Australië in 2001. Ook deze onderzoekers lopen tegen het probleem op dat met name ten aanzien van preventiemaatregelen en schade de gegevens beperkt zijn, meerdere bronnen gecombineerd moeten worden, dat uitsplitsingen naar misdrijven en andere onderdelen soms moeilijk te maken zijn en dat er aannames gemaakt moeten worden.

Het is interessant om de Nederlandse situatie te vergelijken met die van de Verenigde Staten, Canada, Australië en Engeland en Wales. Daartoe zijn de uitkomsten van de onderzoeken eerst vertaald naar prijzen 2004 door middel van een inflatiecorrectie die van toepassing is op het desbetreffende land. Vervolgens zijn de bedragen op basis van de purchasing power parity vertaald naar euro's.⁴ Zowel Brand en Price (2000) als Mayhew (2003) maken een onderscheid tussen uitgaven ter voorkoming van, als gevolg van en in reactie op criminaliteit. Deze indeling wijkt iets af van het onderhavige hoofdstuk, vandaar dat de Nederlandse gegevens in deze box aangepast zijn aan de internationale indeling. Anderson (1999) en Brantingham en Easton (1998) maken zelf dit onderscheid niet, maar op basis van de gegevens in de desbetreffende publicaties is alsnog getracht de bedragen in deze categorieën in te delen. De onderzoeken van Schreuders e.a. (1999) en Dubourg e.a. (2005) zijn hier niet vergeleken omdat dit rapport een update is van de eerstgenoemde studie en omdat de tweede genoemde studie weliswaar een update is van Brand en Price (2000), maar alleen voor delicten

tegen personen en huishoudens.

De resultaten van de vergelijking staan in staat 7.14. De cijfers over de justitiële reactie zijn het makkelijkst in te schatten omdat ze veelal vermeld staan in overheidsbegrotingen. In Nederland wordt hieraan € 4 miljard uitgegeven tegenover € 18 miljard in Engeland en Wales, € 5 miljard in Australië, € 316 miljard in de Verenigde Staten en € 9 miljard in Canada. Per hoofd van de bevolking is dit respectievelijk € 254, € 346, € 231, € 1.167 en € 314. De kosten van preventiemaatregelen en schade zijn in alle gevallen grove schattingen. In totaal zijn de geschatte kosten van criminaliteit in Nederland € 1.236 per hoofd van de bevolking tegenover € 1.731 per hoofd van de bevolking in Engeland en Wales, € 1.146 in Australië, € 7.002 in de Verenigde Staten, en € 1.331 in Canada. Vier van de vijf onderzochte landen liggen qua kosten per hoofd van de bevolking bij elkaar in de buurt. Maar met name de kosten van criminaliteit in de Verenigde Staten springen eruit. Dit is des te opmerkelijker aangezien de verhouding geregistreerde criminaliteit en inwoners voor alle landen in de onderzochte jaren rond de 0,09 ligt.

Enige voorzichtigheid bij het vergelijken van de verschillende landen is geboden. Niet alle landen rekenen dezelfde onderdelen mee, enerzijds door gebrek aan gegevens, anderzijds door institutionele verschillen. Zo wordt in de Amerikaanse en Canadese berekening het gehele politiebudget meegeteld omdat geen goede uitsplitsing gemaakt kon worden naar opsporings- en niet-opsporingsactiviteiten. Verder zijn de medische onkosten in de Verenigde Staten relatief hoog, hetgeen de totale kosten van criminaliteit kan opdrijven. In de Nederlandse situatie zijn de uitkeringen van het Schadefonds Geweldsmisdrijven een goede indicatie van met name de immateriële schade van geweldsslachtoffers, omdat het uitkeringsbudget van het SGM in beginsel ongelimiteerd is. In Engeland en Wales en in Australië is dit budget wel gelimiteerd en daarmee geen goede indicator. In de Amerikaanse studie wordt de aanschaf van een legaal wapen als preventiemaatregel beschouwd, terwijl dit in Nederland en Engeland en Wales verboden is.

⁴ De purchasing power parity (PPP) is de wisselkoers gecorrigeerd voor verschillen in prijsniveaus.

Box 7.2 (vervolg)

Staat 7.14 Internationale vergelijking

	Canada	Verenigde Staten	Engeland en Wales	Australië	Nederland
	1993	1998	1999/2000	2001	2004
mln euro, prijzen 2004					
uitgaven in reactie op criminaliteit justitiële reactie (incl. politie, excl. preventie en slachtofferzorg) slachtofferzorg, excl. uitkeringen	8.996	315.692	18.300 62	4.514 621	4.144 24
uitgaven ter voorkoming van criminaliteit preventiemaatregelen algemeen preventiemaatregelen huishoudens preventiemaat- regelen bedrijven en instellingen administratiekosten verzekeringen	5.679	168.266 106	1.145 6.585 1.030	1.291 2.214 353	1.198 1.660 485
uitgaven als gevolg van criminaliteit materiële schade fraude fysieke en emotionele schade medische kosten gederfde inkomsten	11.267 12.241	621.288 110.653 485.762 148.546 44.263	13.094 16.250 27.924 2.051 5.206	5.205 4.147 2.341 176 1.537	4.019 7.100 445 151 902
totaal	38.183	1.894.576	91.647	22.399	20.126
euro, prijzen 2004					
uitgaven per hoofd van de bevolking	1.331	7.002	1.731	1.146	1.237
uitgaven per geregistreerd misdrijf	13.957	77.211	18.005	12.307	15.194

Bron: Brantingham en Easton (1998), Anderson (1999), Brand en Price (2000), Mayhew (2003), OECD, bewerking WODC

8 De strafrechtsketen in samenhang

W. van der Heide

- Het aantal opgemaakte processen-verbaal betreffende misdrijven is sinds 1960 vertienvoudigd. De groei van het aantal opgehelderde misdrijven en het aantal door het OM en de rechter behandelde zaken bleven hier sterk bij achter.
- Het percentage gehoorde verdachten dat wordt bestraft – dat wil zeggen door de politie naar Halt wordt verwezen, met het OM een transactie overeenkomt of door de rechter wordt schuldig verklaard (hetgeen vrijwel altijd leidt tot een sanctie) – is sinds 1983 fors gestegen: van 40% in 1983 naar 64% in 2004.
- In Nederland werden in 2004 grofweg 5 miljoen delicten tegen burgers en 4 miljoen delicten tegen bedrijven en instellingen gepleegd. In hetzelfde jaar werden door de politie ruim 1,3 miljoen processen-verbaal opgemaakt en bijna 360.000 verdachten gehoord. Er werden bijna 79.000 transacties (inclusief taakstraffen volgens het officiers-model) tussen de verdachte en het OM overeengekomen en 126.000 schuldigverklaringen door de rechter uitgesproken.
- In 63% van de in 2004 opgemaakte processen-verbaal gaat het om een vermogensdelict. Omdat deze delictcategorie een laag ophelderingspercentage kent, is het aandeel vermogensdelicten bij de gehoorde verdachten slechts 35%. Het aandeel bij de bestraffingen (transacties en schuldigverklaringen) is 24%. Relatief vaak gaat het dan om een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. Van alle onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen is 48% opgelegd vanwege een vermogensdelict. Omdat de gemiddelde strafduur met 74 dagen relatief laag is, hebben de vermogensdelicten slechts 24% aandeel in het totale aantal detentiejaren.
- In 2004 werden 115.000 processen-verbaal naar aanleiding van een geweldsdelict opgemaakt. Met 65.000 ophelderingen is het ophelderingspercentage voor deze delictcategorie 2,7 keer zo hoog als gemiddeld. Tegenover 78.000 verdachten in 2004 staan 32.000 bestraffingen (transacties en schuldigverklaringen), waarvan driekwart door de rechter. Met een aantal van 8.200 onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen hebben de geweldsdelicten een 23%-aandeel in het totaal. Doordat de gemiddelde strafduur relatief hoog is (285 dagen), hebben de geweldsdelicten een aandeel van 41% in het aantal opgelegde detentiejaren.
- In 2004 werd 6% van de verdachten door de politie gehoord op verdenking van het plegen van een delict tegen de Opiumwet. Van alle onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen werd 13% opgelegd vanwege een Opiumwet-delict en 24% van de detentiejaren werd in het kader van deze delictsoort opgelegd. Van alle in 2004 opgelegde detentiejaren werd 9% opgelegd aan op Schiphol opgepakte drugskoeriers.
- In 2004 werden 65.000 minderjarigen door de politie gehoord vanwege verdenking van een misdrijf. Ongeveer 20.000 minderjarigen werden

naar een Halt-bureau verwezen (waarvan overigens ruim een derde niet vanwege een misdrijf maar vanwege een overtreding). Met 13.500 minderjarigen werd door het OM een transactie overeengekomen (waarvan 9.600 taakstraffen). De rechter verklaarde ruim 11.100 minderjarigen schuldig en legde onvoorwaardelijk onder meer 2.000 jeugddetenties, 7.700 taakstraffen, 2.300 ontnemingsmaatregelen, 500 geldboetes en 250 PIJ-maatregelen op.

De hoofdstukken 4, 5 en 6 beschrijven de verschillende onderdelen van de strafrechtsketen. Zij geven achtereenvolgens een beeld van de geregistreerde criminaliteit en opsporing van verdachten, vervolging en berechting en tenuitvoerlegging van sancties. Dit hoofdstuk beschrijft deze ketenschakels in hun onderlinge samenhang en geeft een beeld van de verschillende stromen in de strafrechtelijke keten.

Met betrekking tot de *ontwikkeling* van het aantal OM-afdoeningen – en in het bijzonder van het aantal sepots – is iets aan de hand waardoor het lastig is om het aantal bij de parketten ingeschreven rechtbankstrafzaken en de afdoeningen door OM te relateren aan de ontwikkeling van bijvoorbeeld het aantal gehoorde verdachten of het aantal afdoeningen door de rechter. In de loop van de jaren negentig is het OM er namelijk toe overgegaan om zaken nog voordat ze als rechtbankstrafzaak bij het OM worden ingeschreven, te beoordelen op 'vervolgbaarheid'. Zaken die als 'kansloos' worden beoordeeld, worden niet meer ingeschreven.¹ Het aantal geregistreerde sepots is (mede) hierdoor sterk gedaald (zie Huls e.a., 2001, p. 231). Hierdoor is het moeilijk te bepalen hoe de ontwikkeling van de instroom OM en afdoeningen OM moet worden gedomd. Daarom komen deze grootheden in dit hoofdstuk weinig aan de orde.

De meeste cijfers die in dit hoofdstuk de revue passeren, zijn terug te vinden in bijlage 4, maar niet allemaal. Sommige cijfers zijn het resultaat van aanvullende analyses, met name op basis van de CBS-rechtbankstatistieken.

Paragraaf 8.1 beschrijft in hoeverre de verschillende onderdelen van de strafrechtsketen zich met elkaar laten vergelijken en hoe de verschillende betrokken informatiebronnen zich tot elkaar verhouden. Paragraaf 8.2 geeft een globaal beeld van de ontwikkelingen in de strafrechtsketen in de periode 1983-2004 en paragraaf 8.3 een gedetailleerder beeld van de ontwikkelingen in de periode 1995-2004. Paragraaf 8.4 laat zien hoe enkele delictcategorieën zich in 2004 door de strafrechtsketen bewegen. En tot slot belicht paragraaf 8.5 de minderjarigen in de strafrechtsketen.

1 Zo meldt het jaarverslag 1998 van het Openbaar Ministerie: 'Zaken die anders zonder meer geseponneerd zouden worden wegens gebrek aan bewijs, worden nu veel minder ingezonden. (...) deze kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd door decentrale inzet van OM-medewerkers op politiebureaus en justitie-in-de-buurt kantoren' (OM, 1999, p. 9).

8.1 De strafrechtsketen en de vergelijkbaarheid van de statistieken

In dit hoofdstuk worden gegevens over de verschillende onderdelen van de strafrechtsketen op basis van verschillende informatiebronnen naast elkaar gezet. De vraag kan echter worden gesteld of deze bronnen onderling wel vergelijkbaar zijn. Dit is om ten minste vijf redenen niet volledig het geval.

1. De gehanteerde definities en de eenheden waarin de aantallen zijn uitgedrukt, kunnen verschillen. Zo komen de definities van misdrijftypen die in de Politiestatistiek en in de slachtofferenquêtes gebruikt worden, niet geheel overeen. Verder registreert de politie misdrijven, terwijl de rechtbankstatistieken uitgaan van zaken. Een misdrijf kan door meer dan één persoon zijn gepleegd, terwijl een zaak één persoon betreft, maar daarentegen verschillende misdrijven kan omvatten. Bij de verdere afhandeling kunnen verschillende zaken via zogenoemde 'voegingen' in elkaar worden geschoven. Box 8.1 laat zien dat het aantal door de rechter in 2004 opgelegde onvoorwaardelijke sancties groter is dan het aantal door de rechter afgedane zaken. Dit is het logische gevolg van het feit dat meerdere sancties per zaak kunnen worden opgelegd.
2. De criteria om in te delen naar delicttype kunnen verschillen. Een slachtoffer kan een delict anders rubriceren dan de politie en de politie anders dan het OM. Zo kan de politie een tasjesroof als geweldsdelict bestempelen, terwijl het OM besluit het als vermogensmisdrijf in te schrijven. Omdat een zaak verschillende misdrijven kan omvatten, waarbij het zwaarste misdrijf het indelingscriterium vormt, kunnen minder zware misdrijven in de rechtbankstatistiek buiten beeld raken. Zo zal een inbraak niet in de cijfers terug te vinden zijn wanneer deze gepaard gaat met moord.
3. Er verstrijkt tijd tussen de behandeling van een misdrijf of zaak in de verschillende onderdelen van de keten. Dit betekent bijvoorbeeld dat een in 2002 aangegeven en geregistreerd misdrijf mogelijk pas in 2003 bij het OM wordt ingeschreven en in 2004 wordt afgehandeld. Dit 'over de jaargrens heen vallen' zal de verhouding tussen cijfers beïnvloeden, vooral daar waar sterke en abrupte stijgingen of dalingen optreden.
4. Gebreken in registraties kunnen eveneens een rol spelen. Zo is onduidelijk in hoeverre de automatisering bij de politie de registratie heeft beïnvloed. Verschillen in beleid en interpretatie bij de vele statistische berichtgevers kunnen eveneens hun invloed op de statistische informatie hebben. De kwaliteit van de statistieken en de onderlinge consistentie is lang niet altijd optimaal.
5. Er zijn verschillen in de reikwijdte van informatiesystemen. Zo gaan de CBS-slachtofferenquêtes over misdrijven met *individuele personen* als slachtoffer en gaat de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven van TNS NIPO over criminaliteit tegen *bedrijven*. Deze twee informatiebronnen

kennen enige overlap, maar niet duidelijk is hoe groot deze overlap is. Zo is de kans groot dat een geweldsdelict tegen een bedrijfsmedewerker tijdens zijn werk voor het bedrijf in beide enquêtes zal worden gemeld. In tegenstelling tot de twee genoemde enquêtes bevat de registratie van de politie ook zogenoemde 'slachtofferloze misdrijven' (bijvoorbeeld drugshandel). Anderzijds blijven veel misdrijven buiten de politieregistratie, meestal doordat ze niet worden aangegeven of worden opgespoord. Daarnaast is het zo dat niet alle opgespoorde delicten door de *politie* zijn opgespoord. In 2001 waren er naast de politie nog 21 zogenoemde 'bijzondere opsporingsdiensten', elk met een eigen specifieke opsporingstaak. Met ingang van 1 januari 2002 is dit aantal teruggebracht tot vier, te weten: de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/Economische Controledienst, de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, de Algemene Inspectie Dienst en de VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst (zie box 4.1).

Bij een vergelijking van verschillende onderdelen van de strafrechtsketen dient rekening te worden gehouden met bovengenoemde vertekeningen en beperkingen. Dan zijn er wel degelijk zinvolle vergelijkingen tussen de ketenschakels te maken. Zo kunnen ontwikkelingen binnen bepaalde onderdelen van de strafrechtsketen heel goed naast elkaar worden gelegd, bijvoorbeeld: is de groei van het aantal verdachten van geweldsdelicten terug te vinden in de ontwikkeling van het aantal opgelegde gevangenisstraffen, of is er een ontwikkeling in de verhouding tussen het aantal door het OM afgedane zaken versus het aantal door de rechter afgedane zaken?

Het schema in box 8.1 brengt de verschillende onderdelen van de strafrechtsketen in 2004 in beeld.² Voor een beschrijving van de diverse fasen van de strafrechtelijke verwerking van misdrijven wordt verwezen naar hoofdstuk 2. Het schema laat zien dat er in elke fase van de keten een selectieproces plaatsvindt.³ Dat begint al bij de registratie door de politie. Lang niet alle misdrijven worden bij de politie gemeld en niet alle aangiftes worden door de politie geregistreerd. Slechts een beperkt deel van de misdrijven wordt opgehelderd. Het aantal verdachten dat de politie hoort, ligt dan ook aanzienlijk onder het aantal geregistreerde misdrijven.⁴ Sommige minderjarige verdachten komen in aanmerking voor een Halt-afdoening (zie paragraaf 5.2.1). De politie kan (sinds 1993) met

2 Criminaliteit omvat hier, evenals elders in deze publicatie, uitsluitend misdrijven.

3 Bij de interpretatie van dit selectieproces dienen de eerder in deze paragraaf genoemde kanttekeningen in ogenschouw te worden genomen. Zo kunnen uitspraken als 'X% van ketenonderdeel A stroomt door naar ketenonderdeel B' op grond van dit schema niet worden gedaan.

4 Overigens kan een verdachte meer dan één misdrijf op zijn kerfstok hebben. Uit de analyse van verdachten op basis van het HKS-bestand (hoofdstuk 4) blijkt een relatief kleine groep verdachten verantwoordelijk te zijn voor relatief veel geregistreerde misdrijven. Dit zal dus ook bijdragen aan het selectieproces. Daartegenover staat dat een misdrijf door meer dan één dader kan zijn gepleegd.

meerderjarige verdachten van kleine winkeldiefstallen of lichtere gevallen van rijden onder invloed een transactie overeenkomen. In andere gevallen legt de politie bij voldoende grond voor verdenking en vervolging een proces-verbaal over de verdachte en de betreffende delicten voor aan het Openbaar Ministerie. Daarnaast krijgt het OM ook een aantal zaken van andere instanties dan de politie. Ongeveer 7% van de instroom bij het OM is afkomstig van deze instanties (bron: OMDATA). Over het algemeen zijn dat de reeds genoemde bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee (KMar).

Bij het OM vindt een verdere selectie plaats. Het OM kan besluiten een zaak betreffende een verdachte (van één of meer misdrijven) te seponeren, omdat voldoende bewijs ontbreekt (technisch sepot) of omdat vervolging niet opportuun wordt geacht (beleidssepot). Tevens kunnen zaken bij andere zaken worden gevoegd. Ook kan het OM sinds 1983 in bepaalde misdrijfzaken een transactie aanbieden aan de verdachte. Als deze bereid is aan bepaalde voorwaarden te voldoen, ziet het OM van verdere vervolging af. Die voorwaarden kunnen de vorm hebben van de betaling van een geldbedrag, het ondergaan van een taakstraf, en dergelijke.

De rest van de zaken brengt het OM via een dagvaarding voor de rechter. Deze kan de verdachte vrijspreken of schuldig verklaren. In dat laatste geval zal de rechter meestal een straf of maatregel opleggen. De belangrijkste straffen zijn (onvoorwaardelijke of voorwaardelijke) boetes, (onvoorwaardelijke of voorwaardelijke) gevangenisstraffen en taakstraffen.

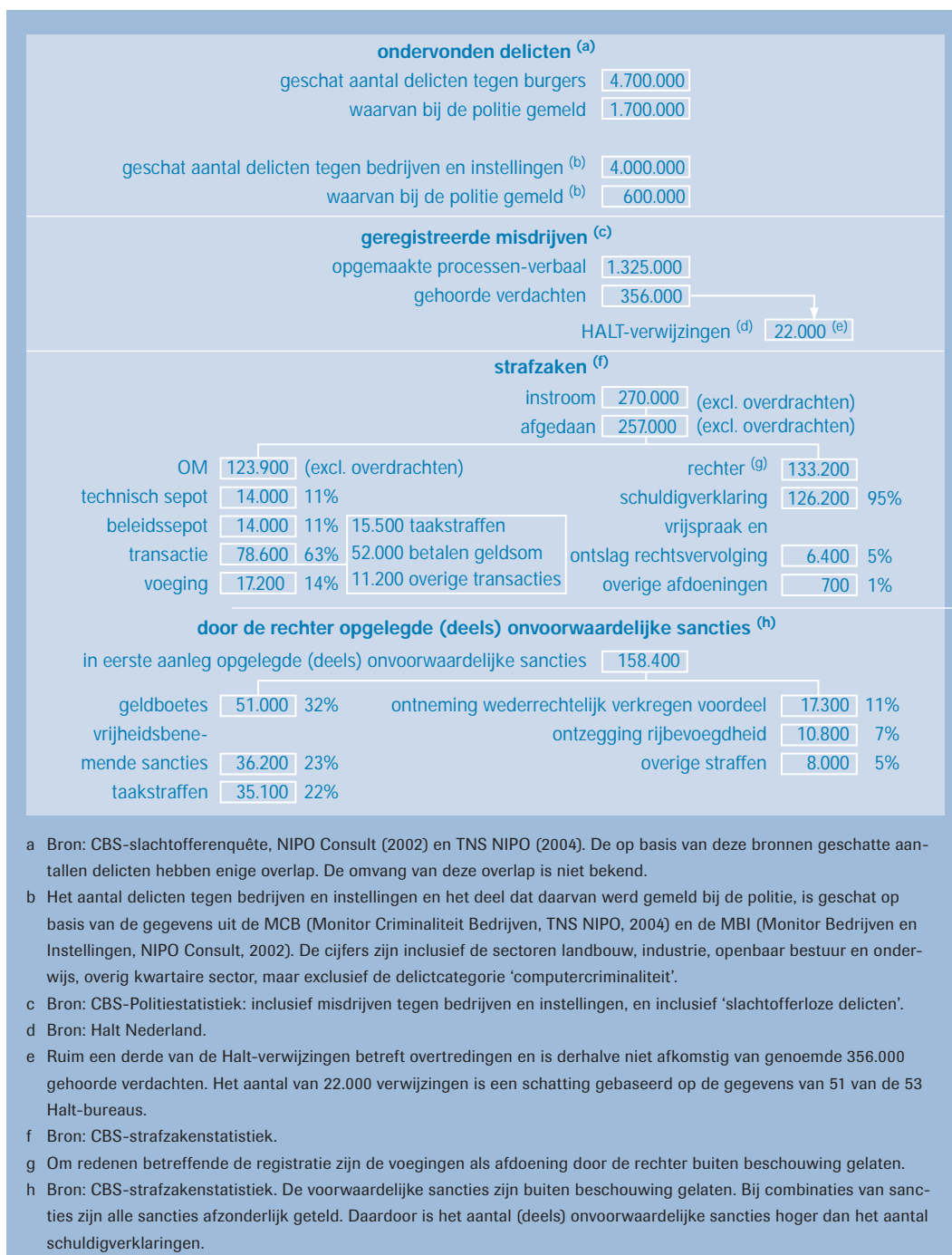
8.2 De strafrechtsketen, 1983-2004

In vorige edities van deze publicatie werden in deze paragraaf de ontwikkelingen in de strafrechtsketen van 1960 tot heden in grote lijnen beschreven. Er is nu voor gekozen om de periode te verkorten tot de periode vanaf 1983. De reden om 1983 als startpunt te kiezen, is het feit dat het in dat jaar voor het OM wettelijk mogelijk werd bij bepaalde misdrijven een transactie aan te bieden aan de verdachte.⁵ Dat jaar heeft dan ook een trendbreuk ingeluid met betrekking tot de wijze van afdoen van recht-bankstrafzaken door het OM.

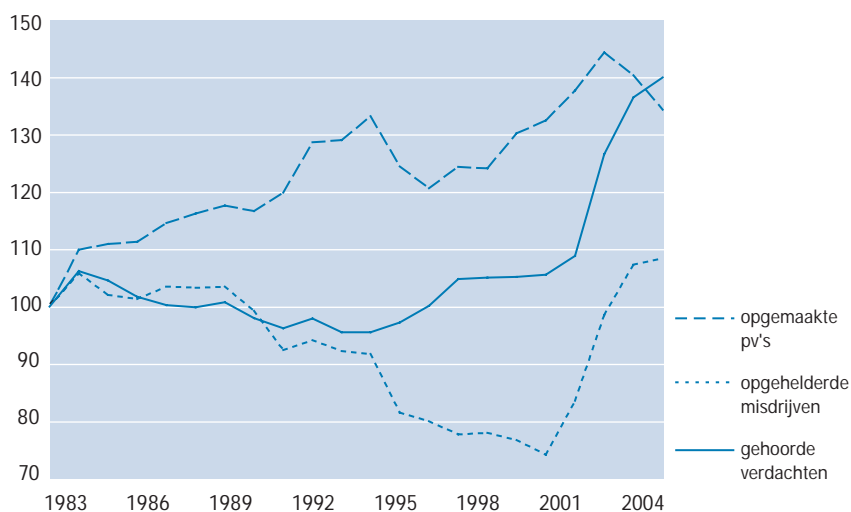
De ontwikkelingen die in deze paragraaf aan de orde komen, betreffen steeds de *totale* criminaliteit, dat wil zeggen alles – van fietsdiefstal tot moord – bij elkaar geteld. Ontwikkelingen in de veelvoorkomende en veel vervolgte criminaliteit, zoals diefstal en vernieling, bepalen in deze paragraaf dus het beeld.

⁵ Tot 1983 konden transacties alleen bij overtredingen worden aangeboden. De Wet Vermogenssancties (31 maart 1983, Stb. 153) geeft het OM de bevoegdheid om transacties aan te bieden bij misdrijven waarop een maximumstraf van maximaal zes jaar staat.

Box 8.1 Stroomschema misdrijven in 2004

Figuur 8.1 Totaal misdrijven: registratie en opsporing, 1983-2004
(indices met 1983 = 100)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 4.1 in bijlage 4.

Bron: CBS

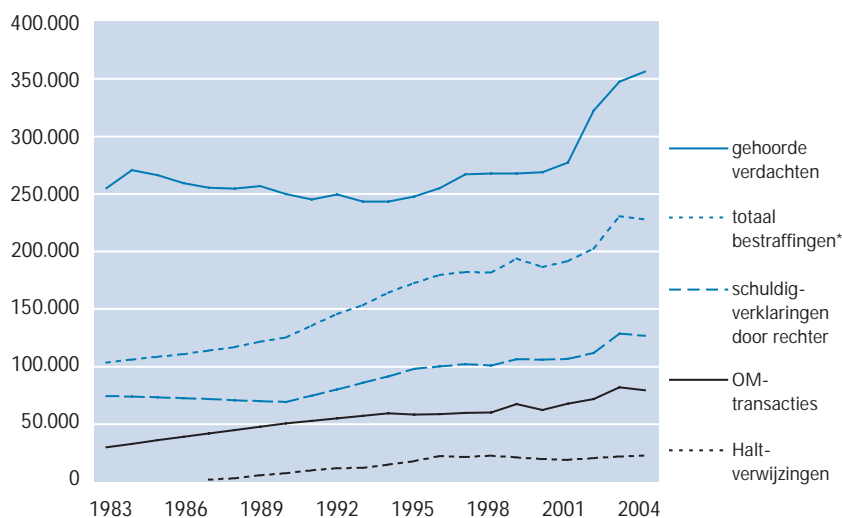
8.2.1 Geregistreerde criminaliteit en gehoorde verdachten

Figuur 8.1 laat de ontwikkeling zien van het aantal geregistreerde misdrijven (processen-verbaal), het aantal opgehelderde misdrijven en het aantal gehoorde verdachten. De cijfers zijn weergegeven in indices, met voor 1983 de waarde 100. Dit betekent dat in de figuur niet het *niveau*, maar wel de *ontwikkeling* van de verschillende grootheden kan worden vergeleken. De figuur laat zien dat het aantal opgehelderde misdrijven en het aantal gehoorde verdachten tot 1994 licht zijn gedaald, dit bij een sterke stijging van het aantal processen-verbaal. Daarna is het aantal ophelderingen blijven dalen, maar begint het aantal gehoorde verdachten te stijgen. Van 1994 tot 2000 steeg het aantal verdachten per opheldering met 37%. Vanaf 2000 is het tegenovergestelde beeld ten opzichte van de periode 1983-1994 zichtbaar: het aantal ophelderingen schoot omhoog en lag in 2004 46% hoger dan het niveau van 2000. Ook het aantal gehoorde verdachten groeide in deze periode gestaag: met 33%. De groei van het aantal pv's is met 1% daarentegen aanmerkelijk minder spectaculair.

8.2.2 Geregistreerde criminaliteit, gehoorde verdachten en sancties

Deze paragraaf relateert de ontwikkeling van het aantal processen-verbaal en het aantal gehoorde verdachten aan de ontwikkeling van het aantal rechtbankstrafzaken dat resulteert in een bestraffing. Met

Figuur 8.2 Gehoorde verdachten en bestrafingen, 1983-2004

* Totaal bestrafingen is de som van de Halt-verwijzingen, de OM-transacties en de schuldigverklaringen door de rechter.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.1, 5.5, 5.7 en 5.22 in bijlage 4.

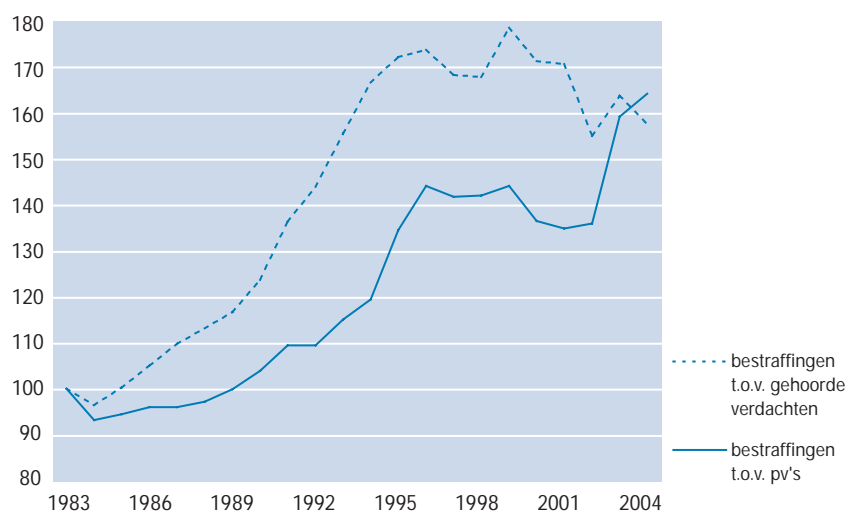
Bron: CBS

'bestrafing' wordt hier bedoeld de som van het aantal Halt-verwijzingen door de politie, het aantal transacties door het OM en het aantal schuldigverklaringen door de rechter. Hierbij wordt elke schuldigverklaring als één bestrafing geteld, ook wanneer een combinatie van sancties is opgelegd. De schuldigverklaringen bevatten ook een gering aantal gevallen waarbij geen sanctie is opgelegd (0,7% in 2004). Voorts dient te worden opgemerkt dat grofweg een derde van de minderjarigen die naar Halt worden verwezen, zich schuldig hebben gemaakt aan een *overtreding* (in hoofdzaak vuurwerkdelen). Deze minderjarigen maken geen deel uit van de in deze publicatie gepresenteerde aantallen gehoorde verdachten.

Figuur 8.2 geeft een beeld van de ontwikkeling vanaf 1983 in het aantal gehoorde verdachten en het aantal bestrafingen. Van 1983 tot 2004 – een periode waarin de Nederlandse bevolking groeide met 13% – groeide het aantal gehoorde verdachten met 40%. Het aantal bestrafingen groeide met maar liefst 120%. Het aantal bestrafingen als percentage van het aantal gehoorde verdachten groeide in deze periode van 40 naar 64.

In figuur 8.3 is het aantal bestrafingen gedeeld door respectievelijk het aantal pv's en het aantal gehoorde verdachten. Vervolgens zijn de hieruit resulterende tijdreeksen geïndiceerd, waarbij 1983 op 100 is gezet. De figuur laat een forse groei zien van het aantal bestrafingen ten opzichte van het aantal pv's en ten opzichte van het aantal gehoorde verdachten. De groei van het aantal bestrafingen ten opzichte van het

Figuur 8.3 Aantal bestrafingen ten opzichte van het aantal pv's en ten opzichte van het aantal gehoorde verdachten, 1983-2004

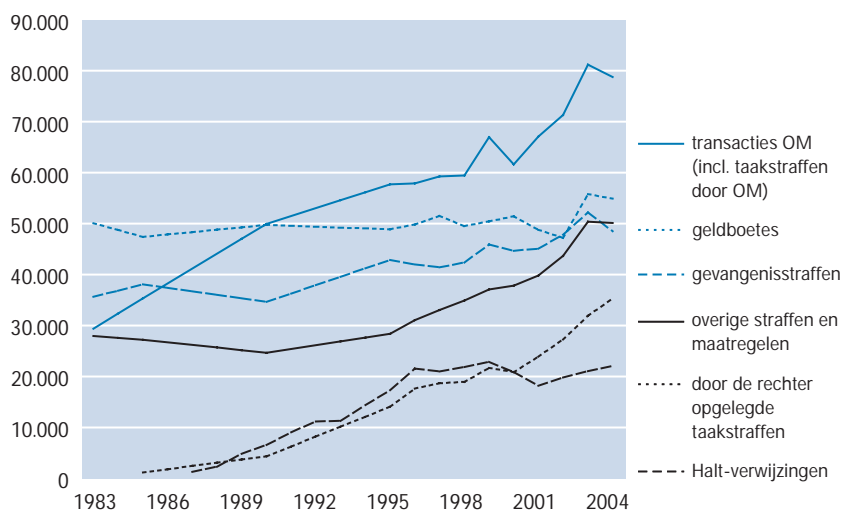
Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.1, 5.5, 5.7 en 5.22 in bijlage 4.

Bron: CBS

aantal gehoorde verdachten heeft zich met name in het eerste deel van de periode voorgedaan. Dat heeft uiteraard alles maken met de eerder in deze paragraaf gesignaleerde ontwikkeling van het aantal gehoorde verdachten: in de periode 1983-1993 is het aantal redelijk stabiel, maar in de periode erna volgt een forse groei.

Figuur 8.4 laat zien hoe de verschillende soorten bestrafing zich hebben ontwikkeld. Bij combinaties van sancties zijn deze alle apart meegeteld. Bij geldboetes en gevangnisstraffen gaat het om zowel onvoorwaardelijke als voorwaardelijke straffen.

Het zal geen verbazing wekken dat vooral de relatief nieuwe straftypen (transacties, taakstraffen en Halt) fors zijn gegroeid. De al langer bestaande sanctiesoorten maken een meer gematigde ontwikkeling door. Met name de geldboete is in aantal niet sterk toegenomen. Tot 1995 kan dit worden verklaard uit het feit dat de transactievorm 'betalen geldsom' voor een deel in de plaats kwam van geldboete. Taakstraffen volgens het zogenoemde 'officiersmodel' (zie hoofdstuk 2) kwamen voor 1995 namelijk niet of nauwelijks voor en de transacties bestonden tot dat jaar voor veruit het grootste deel uit 'betalen geldsom' (98% in 1995). De in figuur 8.4 zichtbare groei van het aantal transacties is dus in feite de groei van het aantal betalingen van een geldsom. Vanaf 1995 bleef deze transactievorm echter redelijk stabiel in aantal (tussen 50.000 en 55.000), en werd de groei van het aantal transacties veroorzaakt door een sterke toename van het aantal taakstraffen volgens het officiersmodel (zie ook tabel 5.14 in bijlage 4).

Figuur 8.4 Bestraffingen* (in eerste aanleg), 1983-2004

* De geheel voorwaardelijke sancties zijn buiten beschouwing gelaten.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 5.5, 5.11, 5.14 en 5.22 in bijlage 4.

Bron: CBS

Figuur 8.5 toont de ontwikkeling van de (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen gedifferentieerd naar verschillende duurcategorieën (in indices, 1983 = 100). De linkergrafiek toont de gevangenisstraffen in absolute aantallen. Opmerkelijk is de ontwikkeling van de categorie gevangenisstraffen tot één maand, die tot 1997 redelijk stabiel bleef en pas daarna in hetzelfde tempo ging groeien als de andere duurcategorieën. De rechtergrafiek toont de ontwikkelingen in indices en laat zien dat de lange gevangenisstraffen procentueel veel sterker zijn gegroeid dan de kortere gevangenisstraffen.

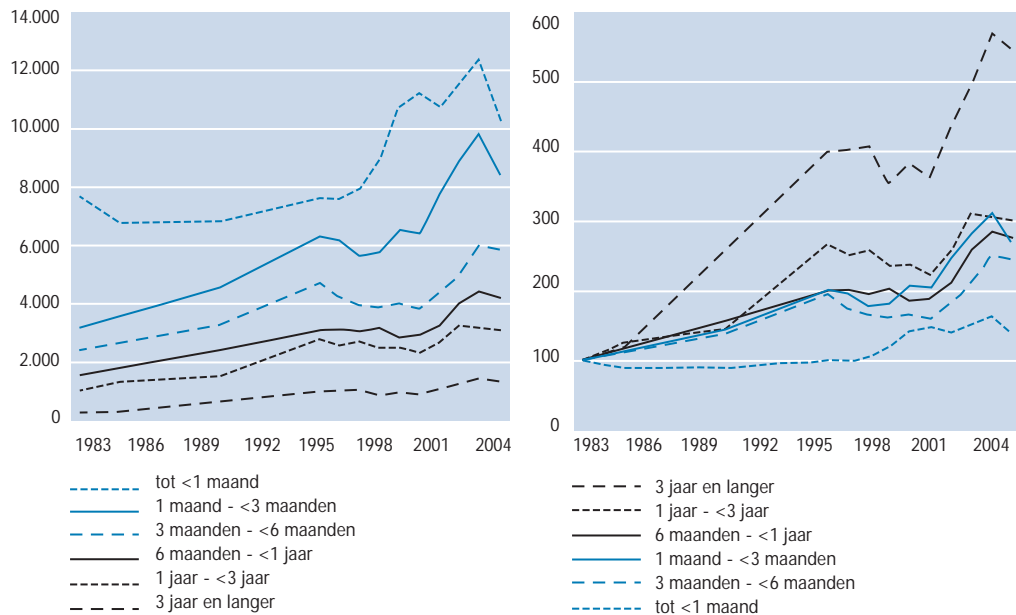
8.3 De strafrechtsketen in detail, 1995-2004

In deze paragraaf komen recente ontwikkelingen in de strafrechtsketen uitgebreider aan de orde. Dit gebeurt aan de hand van gegevens over de periode 1995-2004.

8.3.1 Totale criminaliteit

Ook in deze paragraaf zullen veel figuren de ontwikkelingen in indices presenteren. Immers, het presenteren van absolute waarden geeft vaak het probleem dat de ene in beeld gebrachte grootte maar een fractie is van de andere. Ontwikkelingen zijn dan vaak moeilijk te zien. Zo valt bijvoorbeeld het aantal Halt-verwijzingen in het niet naast het aantal processen-verbaal (zie staat 8.1).

Figuur 8.5 Door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraffen, naar duur van het onvoorwaardelijke deel, 1983-2004 (links in absolute aantallen, rechts in indices met 1983 = 100)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabel 5.13 in bijlage 4.
Bron: CBS

Staat 8.1 laat de ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit en de daaropvolgende justitiële reactie zien. Gesteld kan worden dat de meeste delicten waarvan aangifte wordt gedaan, niet worden opgehelderd, laat staan worden bestraft.

Figuur 8.6 geeft een beeld van het totale aantal geregistreerde misdrijven in indexvorm, met 1995 als basisjaar. De figuur laat in de eerste plaats 'uitvergroot' zien wat aan de hand van figuur 8.1 reeds aan de orde kwam. In de periode 1995-2004 steeg het aantal geregistreerde misdrijven (processen-verbaal) met 8%, en het aantal door de politie gehoorde verdachten met 44%. Dit grote verschil in ontwikkeling is met name ontstaan vanaf 2001. Een nadere uitsplitsing naar delicttype leert dat de plotselinge groei sinds 2001 van het aantal gehoorde verdachten zich met name heeft voorgedaan bij de delictcategorie 'vernielingen/openbare orde' (zie tabellen 4.2-4.5 in bijlage 4). Ook de transacties, schuldigverklaringen en de Halt-verwijzingen zijn sinds 2001 aanmerkelijk in aantal toegenomen, maar in 2004 stokte de groei van de transacties en schuldigverklaringen.

Staat 8.1 De strafrechtsketen in absolute aantallen, 1995-2004

	1995	1998	2000	2001	2002	2003	2004
opgemaakte processen-verbaal	1.226.700	1.223.500	1.305.600	1.357.600	1.422.863	1.383.900	1.324.600
gehoorde verdachten	247.000	266.900	268.200	276.600	321.700	346.800	355.700
opgehelderde misdrijven	209.900	200.900	191.200	215.400	253.900	276.400	279.300
totaal bestraffingen*	172.050	181.230	185.858	190.923	201.796	229.719	226.787
schuldigverklaringen rechter	97.208	100.176	105.393	105.926	110.933	127.687	126.174
transacties OM**	57.607	59.306	61.517	66.941	71.198	81.081	78.613
Halt-verwijzingen	17.235	21.748	18.948	18.056	19.665	20.951	22.000***

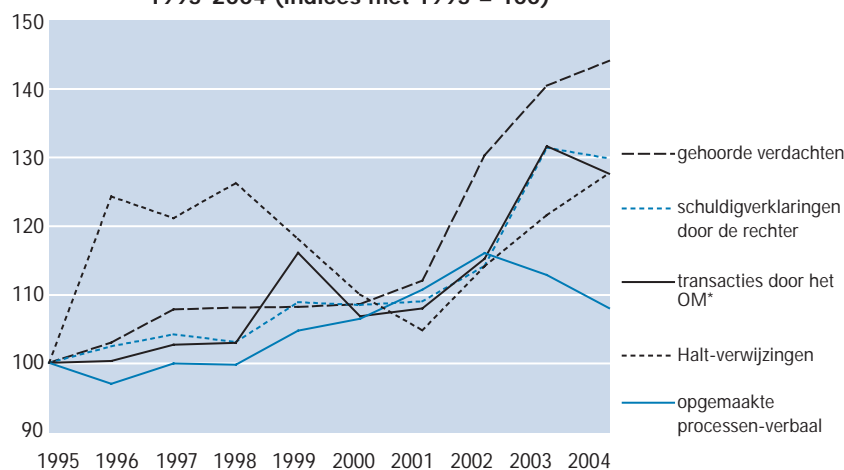
* Het totaal aantal bestraffingen is de som van het aantal Halt-verwijzingen, transacties en schuldigverklaringen.

** Transacties OM zijn exclusief 'lik op stuk' en inclusief de door het OM toegepaste taakstraffen.

*** Het aantal van 22.000 verwijzingen is een schatting gebaseerd op de gegevens van 51 van de 53 Halt-bureaus.

Bron: CBS

Figuur 8.6 Totaal misdrijven: van registratie tot afdoening in eerste aanleg, 1995-2004 (indices met 1995 = 100)

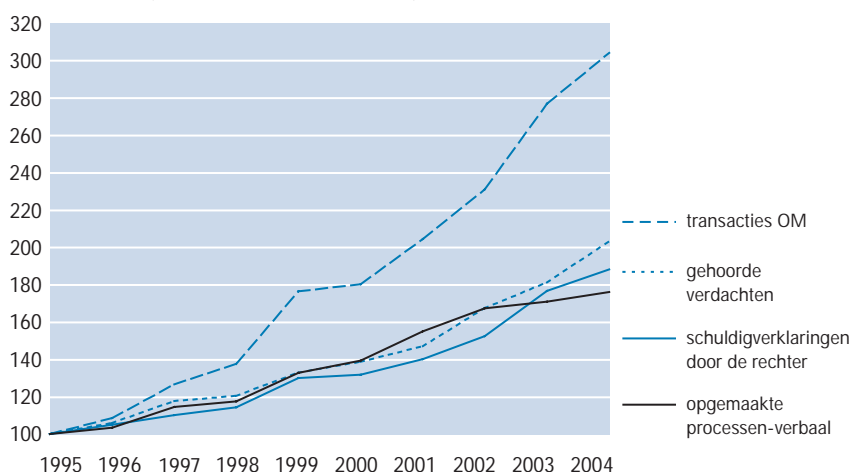
* Exclusief 'lik-op-stuk'.

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.1, 5.5, 5.7 en 5.22 in bijlage 4.

Bron: CBS

Figuur 8.7 Gewelddsmisdrijven: van registratie tot afhandeling, 1995-2004 (indices met 1995 = 100)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.2 en 5.7 in bijlage 4.

Bron: CBS

8.3.2 Gewelddcriminaliteit, 1995-2004

Figuur 8.7 brengt de ontwikkeling van de geregistreerde gewelddcriminaliteit en de justitiële reactie daarop van 1995-2004 in beeld.

Het aantal door de politie geregistreerde gewelddsmisdrijven stijgt in de periode 1995-2004 in totaal met 76%. Met name de groei van het aantal geregistreerde bedreigingen en mishandelingen heeft hieraan bijgedragen. Nu zou men kunnen veronderstellen dat deze stijging (deels) wordt veroorzaakt doordat de aangiftebereidheid ten aanzien van geweld mogelijk is toegenomen. De Politiemonitor Bevolking (PMB 2005) biedt evenwel geen ondersteuning voor deze veronderstelling: in 1995 was de aangiftebereidheid ten aanzien van geweld volgens de PMB 18,5%, in 2004 was deze *gedaald* naar 16,6%.

Omdat de Politiestatistieken alleen de *geregistreerde* criminaliteit weergeven, is het goed om ook naar ontwikkelingen volgens de CBS-slachtofferenquêtes en de PMB te kijken. De stijging die uit de slachtofferenquêtes (waarin geweld overigens anders wordt gedefinieerd) naar voren komt, is 19% in de periode 1995-2004. De PMB (eveneens met andere definities) maakt melding van een stijging van het slachtofferschap inzake geweld met ongeveer 6%. Kortom, bij een daling van de aangiftebereidheid is een enorme stijging van het aantal processen-verbaal zichtbaar. Enquêtes onder de bevolking geven echter aan dat het slachtofferschap van gewelddcriminaliteit aanzienlijk minder is gestegen dan de groei van het aantal pv's doet vermoeden.

Het totale aantal bestraffingen⁶ in geweldszaken steeg tussen 1995 en 2004 met maar liefst 107%. Het aantal (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen (jeugd detenties, gevangenisstraffen en hechtenissen) groeide met 61%. Doordat de gemiddelde strafduur ten aanzien van geweldsdelicten met 20% daalde (zie tabellen 5.17 en 5.35 in bijlage 4), was de groei van het beroep op detentiecapaciteit met 28% wat gematigder. De capaciteitbehoefte in de tbs-sector daarentegen groeit in sterkere mate. Het aantal lopende tbs-maatregelen steeg van 855 in 1995 naar 1.728 in 2004, een groei van 102%. Deze groei wordt overigens niet alleen veroorzaakt door een groei van het aantal tbs-opleggingen, maar ook door een steeds langer wordende verblijfsduur: van gemiddeld nog geen vijf jaar in 1995 naar zeven jaar in 2003. Al zo'n twintig jaar worden er per jaar aanzienlijk meer tbs-maatregelen opgelegd dan dat er worden beëindigd (zie tabel 6.9 in bijlage 4). De gehele bevolking van de tbs-inrichtingen is ter beschikking gesteld vanwege een delict met geweld (zie tabel 6.11 in bijlage 4).

Aan de andere kant worden geweldsdelicten in toenemende mate bestraft met een taakstraf (zie tabel 5.14). Deed de rechter in 1995 nog 14% van de geweldsdelicten af met een taakstraf, in 2004 is dat 37%. De in figuur 8.7 zichtbare explosieve groei van het aantal transacties (het betreft hier in hoofdzaak bedreiging) wordt voor de helft veroorzaakt door de groei van het aantal taakstraffen volgens het officiersmodel. Tot en met 2001 werd dit model overigens alleen bij minderjarigen toegepast.

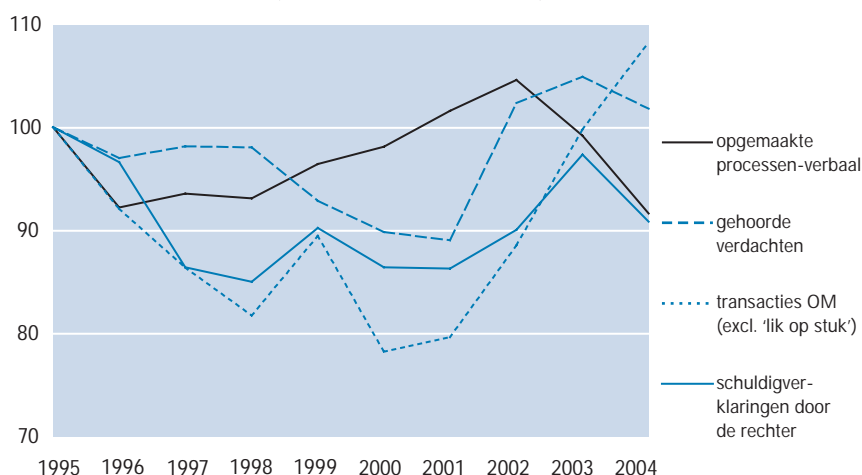
8.3.3 Vermogenscriminaliteit, 1995-2004

Binnen de geregistreerde criminaliteit vormen de vermogensmisdrijven in 2004 met 63% de grootste delictcategorie. De ontwikkelingen verschillen sterk met die bij de geweldsdelicten. Figuur 8.8 brengt deze in beeld.

Het eerste dat in de figuur opvalt, is het onregelmatige verloop van de verschillende ontwikkelingen. Binnen het totaal van vermogensdelicten zijn opmerkelijke ontwikkelingen zichtbaar. De grootste categorieën vermogensdelicten worden gevormd door de eenvoudige diefstallen en de gekwalificeerde diefstallen. De daling van het aantal processen-verbaal is voor het grootste deel toe te schrijven aan de daling bij de gekwalificeerde diefstallen (-16%). Tegelijkertijd stijgt het aantal OM-transacties (met name taakstraffen) voor gekwalificeerde diefstal met 53% en daalt het aantal schuldigverklaringen door de rechter met 16%. Bij de eenvoudige diefstallen is een geheel ander beeld zichtbaar: van 1995 tot 2004 blijft het aantal processen-verbaal nagenoeg gelijk (-1%), daalt het aantal OM-transacties (-16%) en stijgt het aantal schuldigverklaringen door de

6 Hierin zijn geen Halt-verwijzingen verdisconteerd. De reden hiervoor is dat de cijfers met betrekking tot Halt-verwijzingen niet per delicttype vanaf 1995 beschikbaar zijn.

Figuur 8.8 Vermogensmisdrijven: van registratie tot afhandeling, 1995-2004 (indices met 1995 = 100)

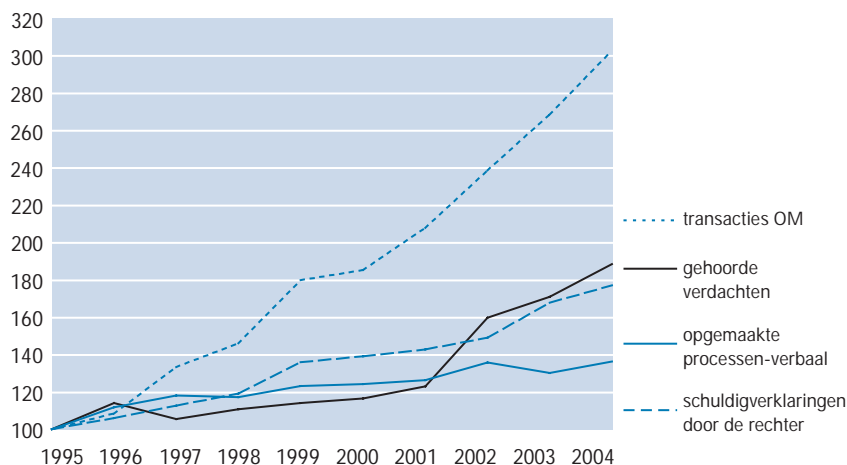
Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.3 en 5.7 in bijlage 4.

Bron: CBS

rechter (+32%). Al met al is het beeld van de ontwikkeling bij de vermogensdelicten minder overzichtelijk dan bij de geweldsdelicten. Wellicht zijn ontwikkelingen in de justitiële reacties op vermogensdelicten gevoeliger voor prioriteitsstellingen, nieuwe richtlijnen of andersoortige beleidswijzigingen dan geweldsdelicten. Het is bijvoorbeeld voorstelbaar dat waar geweld bijna altijd prioriteit heeft, dit voor diefstal meer aan wisselingen onderhevig is.

Figuur 8.8 laat zien dat het aantal schuldigverklaringen in 2004 zo'n 9% onder het niveau van 1995 ligt. Het hiervoor geschetste beeld ten aanzien van de schuldigverklaringen vinden we terug bij de (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen (incl. hechtenissen): het aantal (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen voor gekwalificeerde diefstal is in 2004 14% lager dan in 1995 (respectievelijk 7.900 en 6.800), en het aantal gevangenisstraffen voor eenvoudige diefstal verdubbelde (van 3.000 naar 6.300, zie tabel 5.16 in bijlage 4). Het percentage schuldigverklaringen dat leidt tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf, is in 2004 bij de eenvoudige diefstallen 47 en bij de gekwalificeerde diefstallen 46. In 1995 waren deze percentages respectievelijk 30% en 45%. Wellicht kan een deel van de verklaring worden gevonden in het feit dat met ingang van 2001 lichtere vormen van diefstal kunnen worden afgedaan door middel van een politietransactie (TRIAS). Deze zaken worden niet ingeschreven bij het OM, maar worden aangeleverd bij het CJIB. Alleen de 'zwaardere' eenvoudige diefstallen komen dan nog bij het OM.

Figuur 8.9 Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het gezag: van registratie tot afhandeling, 1995-2004 (indices met 1995 = 100)

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.4 en 5.7 in bijlage 4.

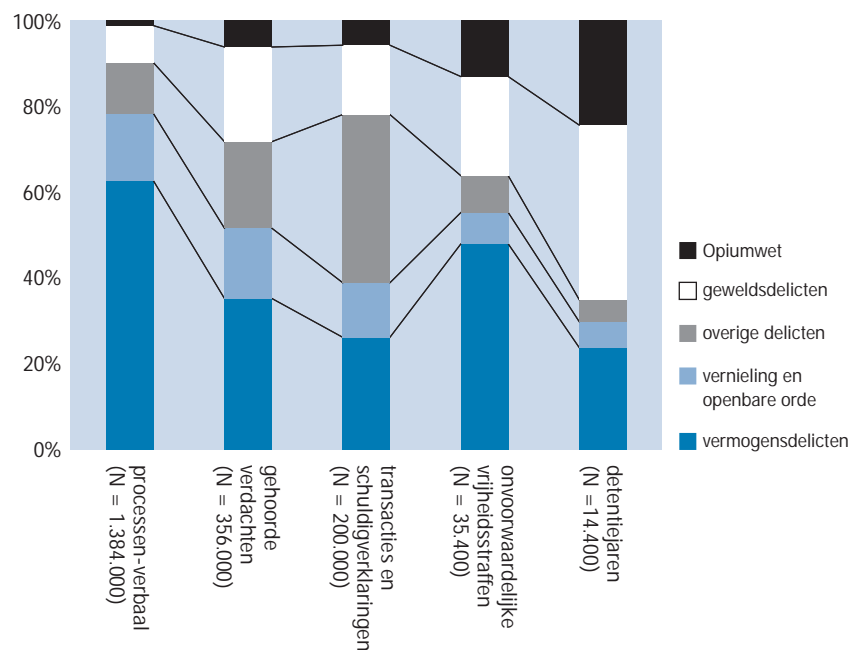
Bron: CBS

8.3.4 Vernielingen en delicten tegen de openbare orde en het openbaar gezag, 1995-2004

Figuur 8.9 schetst de ontwikkelingen bij het totaal van vernielingen en delicten tegen de openbare orde en het openbaar gezag. De figuur lijkt sterk op die van de geweldsdelicten (figuur 8.8). Het meest in het oog springende verschil is de wat meer gematigde groei van de processen-verbaal (+36%). Het aantal gehoorde verdachten steeg met 88% al een stuk meer, terwijl het totaalaantal bestrafingen (transacties en schuldigverklaringen) zelfs ruim verdubbelde (+114%). Met name de ontwikkeling van de transacties (groeide van 3.500 in 1995 naar 10.600 in 2004) droeg bij aan deze sterke groei (zie figuur 8.9). De helft van deze groei werd veroorzaakt door de taakstraffen volgens het officiersmodel, bijna een derde door 'betalingen geldsom'. Het aantal onvoorwaardelijke gevangenisstraffen steeg met 111% (2.400 in 2004), en het aantal taakstraffen opgelegd door de rechter met 218% (5.500 in 2004).

8.4 De keten nader belicht voor enkele delicttypen in 2004

Deze paragraaf zet vijf delictgroepen en hun gang door de strafrechtsketen naast elkaar. Het betreft de categorieën die ook in de vorige paragrafen aan de orde kwamen, te weten de geweldsdelicten, de vermogensdelicten en de delicten tegen de openbare orde/vernielingen.

Figuur 8.10 Aandeel delictcategorieën in de strafrechtsketen, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.1, 4.6, 5.7, 5.16, 5.18, 5.34 en 5.36 in bijlage 4.

Bron: CBS

Daarnaast worden de delicten tegen de Opiumwet en een restcategorie⁷ in beeld gebracht. De delicten tegen de Opiumwet worden als aparte categorie belicht vanwege hun opmerkelijke gang door de keten en het relatief grote beslag dat ze leggen op de capaciteit van het gevangeniswezen.

Figuur 8.10 laat het relatieve aandeel van de delictcategorieën in het desbetreffende onderdeel/de desbetreffende fase van de keten zien. Omdat schuldigverklaringen bijna altijd gepaard gaan met strafoplegging en een transactie in feite een bestraffing zonder tussenkomst van de rechter is, wordt hier over 'bestrafingen' gesproken waar het gaat om transacties door het OM en schuldigverklaringen door de rechter. Detentiejaren en strafduur zijn zodanig berekend dat rekening is gehouden met de regeling van vervroegde invrijheidstelling.⁸ Dat wil zeggen dat waar de rechter bijvoorbeeld een onvoorwaardelijke gevangenisstraf heeft opgelegd van negen maanden, deze wordt geteld voor zeven maanden.

⁷ In deze restcategorie zitten onder meer de delicten tegen de Wegenverkeerswet, tegen de Wet Economische Delicten en tegen de Wet wapens en munitie.

⁸ Voor straffen tot en met twaalf maanden geldt dat de eerste zes maanden geheel worden uitgezeten en van het restant eenderde deel. Van straffen langer dan een jaar wordt tweederde deel uitgezeten. Overigens geldt de regeling van vervroegde invrijheidstelling niet voor jeugddetentie.

Geweldsdelicten

In 2004 werden 115.000 processen-verbaal naar aanleiding van een geweldsdelict opgemaakt. Dat is 9% van het totale aantal pv's (zie figuur 8.10). Met 65.000 ophelderingen is het ophelderingspercentage voor deze delictcategorie 2,7 keer zo hoog als gemiddeld. Het aandeel in het totale aantal gehoorde verdachten is met 22% dan ook al een stuk hoger dan bij de pv's. Het aandeel in de bestraffingen is 14%. De oorzaak voor dit relatief lage aandeel kan voor een deel worden gevonden in een ontwikkeling die niets met deze delictcategorie van doen heeft: het grote aandeel van de economische delicten bij de transacties (zie verder in deze paragraaf, onder het kopje 'overige delicten'). In 2004 worden vanwege geweld 78.000 verdachten gehoord, 8.000 transacties met de officier van justitie overeengekomen en 24.000 schuldigverklaringen door de rechter uitgesproken.

Met een aantal van 8.200 onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen (gevangenisstraf en jeugd detentie) hebben de geweldsdelicten een aandeel in de vrijheidsstraffen (23%) dat gelijk is aan het aandeel in de gehoorde verdachten. Doordat de gemiddelde strafduur relatief hoog is (285 dagen), hebben de geweldsdelicten met 41% het grootste aandeel in het aantal opgelegde detentiejaren. Het aandeel geweldsdelinquenten in het gevangeniswezen⁹ is met 42% in 2004 nagenoeg gelijk.¹⁰

Delicten tegen de Opiumwet

Van delicten tegen de Opiumwet wordt bijna nooit aangifte gedaan. Het aantal processen-verbaal (15.600) was in 2004 nagenoeg gelijk aan het aantal opgehelderde zaken (15.700) en lager dan het aantal gehoorde verdachten (22.000). Met 1% hebben de Opiumwet-delicten dan ook een gering aandeel in de pv's. Bij de gehoorde verdachten is dat aandeel al gegroeid tot 6%. Ook in het aantal bestraffingen is het percentage Opiumwet-delicten 6%. Personen die door de rechter schuldig zijn verklaard (9.000 in 2004, zie tabel 5.7 in bijlage 4), hebben een vrij grote kans op een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (52%). In 2003 was dit percentage overigens nog 57%. Het aandeel Opiumwet-delicten in de onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen is met 13% dan ook al weer groter dan bij de gehoorde verdachten. Het aandeel in de opgelegde detentiejaren komt uiteindelijk zelfs uit op 24%. De oorzaak hiervoor is het feit dat de opgelegde vrijheidsstraffen bij de Opiumwet-delicten gemiddeld het hoogst zijn van de hier beschreven delictgroepen (gemiddeld 278 dagen, zie tabellen 5.17 en 5.35 in bijlage 4). In 2004 werden in totaal 3.500 detentiejaren vanwege Opiumwet-delicten opgelegd. Het aandeel in het

9 Vreemdelingenbewaring buiten beschouwing gelaten.

10 Een delictuitsplitsing is voor de jeugdinrichtingen niet beschikbaar. Daarom wordt het aandeel alleen met het gevangeniswezen vergeleken. Voor een correcte vergelijking moet het aandeel geweldsdelinquenten in het aantal detentiejaren gevangenisstraf (excl. jeugddetentie) worden berekend. Dat wijkt niet veel af: 40% in plaats van 41%.

totaalaantal opgelegde detentiejaren is 24%. Ruim 1.300 van deze detentiejaren werden opgelegd in het arrondissement Haarlem. Aangenomen dat dit in hoofdzaak op Schiphol gearresteerde drugskoeriers zijn, is 9% van alle in 2004 opgelegde detentiejaren (van alle delicten tezamen) bestemd voor op Schiphol opgepakte drugskoeriers. Overigens is dat aanzienlijk minder dan in 2003. Het percentage bedroeg toen 13. Het aandeel Opiumwet-delicten in het totaal aantal opgelegde detentiejaren (alleen gevangenisstraffen) was in 2004 25%.¹¹ Het aandeel Opiumwet-delicten in de bezetting van het gevangeniswezen¹² was in 2004 24%.

Vermogensdelicten

De vermogensdelicten bewegen zich op een geheel andere manier door de keten dan de Opiumwet-delicten. Het aandeel in de processen-verbaal is met 63% groot. Naast het feit dat het een veelvoorkomend delicttype is, speelt waarschijnlijk ook de eis van aangifte mee die verzekeringsmaatschappijen stellen aan uitkering van een schadebedrag. Doordat het ophelderingspercentage met 11 het laagste van de hier behandelde delictgroepen is, is het aandeel vermogensdelicten bij de gehoorde verdachten met 35% aanzienlijk kleiner dan bij de pv's. Het aandeel vermogensdelicten bij de bestrafingen is met 24% alweer kleiner. Het is mogelijk dat de bij het OM aangemelde vermogenszaken relatief meer feiten per zaak bevatten dan de overige delictcategorieën (de zogenoemde 'veelplegers'). Ook is het denkbaar dat het OM vooral bij de vermogensdelicten veel zaken voegt, maar dit effect is niet heel sterk gezien het feit dat de vermogensdelicten ook al bij de instroom bij het OM 'slechts' een aandeel van 27% hebben. Opvallend is dan het grote aandeel in de onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen: 48%. Wanneer men eenmaal schuldig is bevonden, is de kans op een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf niet veel kleiner dan bij de Opiumwet-delicten: 48%. Overigens is de gemiddelde strafduur relatief laag (74 dagen), waardoor het aandeel in het totaalaantal detentiejaren uiteindelijk net iets lager is dan dat bij de Opiumwet-delicten, namelijk 24%. Het aandeel vermogensdelicten in het totaalaantal detentiejaren (alleen de gevangenisstraffen) is ongeveer gelijk aan het aandeel vermogensdelicten in de populatie binnen het gevangeniswezen (23%).

Vernielingen en delicten tegen de openbare orde en het openbaar gezag

Het beeld van de gang door de strafrechtsketen is bij de vernieling anders dan bij de overige delicten¹³ binnen deze categorie. Zo bestaat deze delictcategorie bij de processen-verbaal voor 84% uit vernielingen.

11 Dat is net 1% meer dan de eerdergenoemde 24%. Dat komt omdat jeugddetentie niet is meegeteld. Aan jeugdigen worden relatief weinig detentiejaren voor Opiumwet-delicten opgelegd.

12 Exclusief vreemdelingenbewaring.

13 Zie bijlage 5 voor een beschrijving van de delictcategorieën.

Bij de opgehelderde delicten is dat nog maar 51%, bij de gehoorde verdachten 46% en bij de bij het OM ingeschreven strafzaken nog slechts 29%. Van de processen-verbaal met betrekking tot vernielingen wordt slechts 11% opgehelderd. Vernielingen kennen met 7% een laag ophelderingspercentage. Waarschijnlijk komt dit doordat van vernielingen (aan bijvoorbeeld auto's) heel vaak aangifte wordt gedaan omdat de verzekeringsmaatschappij dat eist alvorens tot schadevergoeding over te gaan. Van de strafzaken inzake vernieling wordt in 5% van de gevallen een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf of jeugddetentie opgelegd. Het aandeel van vernieling neemt dus sterk af naarmate het verder in de strafrechtsketen komt. In het totaal aantal processen-verbaal is het aandeel nog 13%, bij de gehoorde verdachten is dat 7% en bij de bestrafingen 4% (exclusief Halt-verwijzingen). Bij de minderjarigen wordt dit delict vaak afgedaan door middel van een Halt-verwijzing: ongeveer 3.700 Halt-aftoeningen tegenover bijna 1.800 inschrijvingen bij het OM. De overige delicten binnen deze categorie hebben een relatief klein aandeel in het totaal aantal processen-verbaal (3%), maar hebben een veel groter aandeel in het totaal aantal gehoorde verdachten (12%). Van delicten tegen de openbare orde en het openbaar gezag wordt waarschijnlijk weinig aangifte gedaan anders dan door de politie zelf (ambtshalve). In het totaal aantal bij het OM ingeschreven strafzaken is het aandeel van deze delicten 9%. Bij onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen is dat 6%.

Overige delicten

In het oog springt het grote aandeel in het totaal van sancties tegenover een klein aandeel bij de processen-verbaal en de vrijheidsstraffen (zie figuur 8.10). Het beeld van deze restcategorie wordt bepaald door de delicten tegen de Wegenverkeerswet en de delicten tegen de Wet Economische Delicten.

De processen-verbaal en de gehoorde verdachten hebben in de categorie 'overige delicten' voor het overgrote deel betrekking op verkeersdelicten (135.000 pv's en 52.000 gehoorde verdachten). Een groot deel hiervan leidt uiteindelijk tot een bestraffing: 40.000 in 2004. Over het algemeen is dat een transactie (12.400) een onvoorwaardelijke boete (23.000) of een onvoorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid (10.200, veelal in combinatie met een boete). Verkeersdelicten worden ten opzichte van de andere delicttypen relatief weinig door het OM geseponneerd (16%). Onvoorwaardelijke gevangenisstraffen worden voor verkeersdelicten niet vaak opgelegd en zijn over het algemeen kort van duur (zie tabellen 5.16 en 5.17 in bijlage 4). De verkeersdelicten nemen dan ook slechts 1% van het totaal aantal opgelegde detentiejaren voor hun rekening.

Met 4.500 processen-verbaal en 4.300 gehoorde verdachten hebben de economische delicten een marginaal aandeel in de door de politie geregistreerde criminaliteit. In het vervolgtraject is dit aandeel echter niet meer marginaal: bijna 26.000 bestrafingen. In 79% van de gevallen is dat een

transactie. Een deel van de verklaring voor het gegeven dat er veel meer zaken worden bestraft dan dat er verdachten door de politie worden gehoord, kan worden gevonden in het feit dat economische zaken voor een belangrijk deel worden aangebracht door andere opsporingsdiensten dan de regiopolitie, de KLPD of de Koninklijke Marechaussee. Veelal zijn dat de Bijzondere Opsporingsdiensten (zie ook box 4.1 in hoofdstuk 4). Deze verdachten vinden we niet terug in de registratie van door de politie gehoorde verdachten.

In feite zijn de eerste twee staven door deze ondervertegenwoordiging van de economische delicten in figuur 8.10 niet helemaal vergelijkbaar met de laatste drie.

Slechts zelden wordt een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf voor een economisch delict opgelegd (38 in 2004).

8.5 Minderjarigen in de strafrechtsketen, 2004

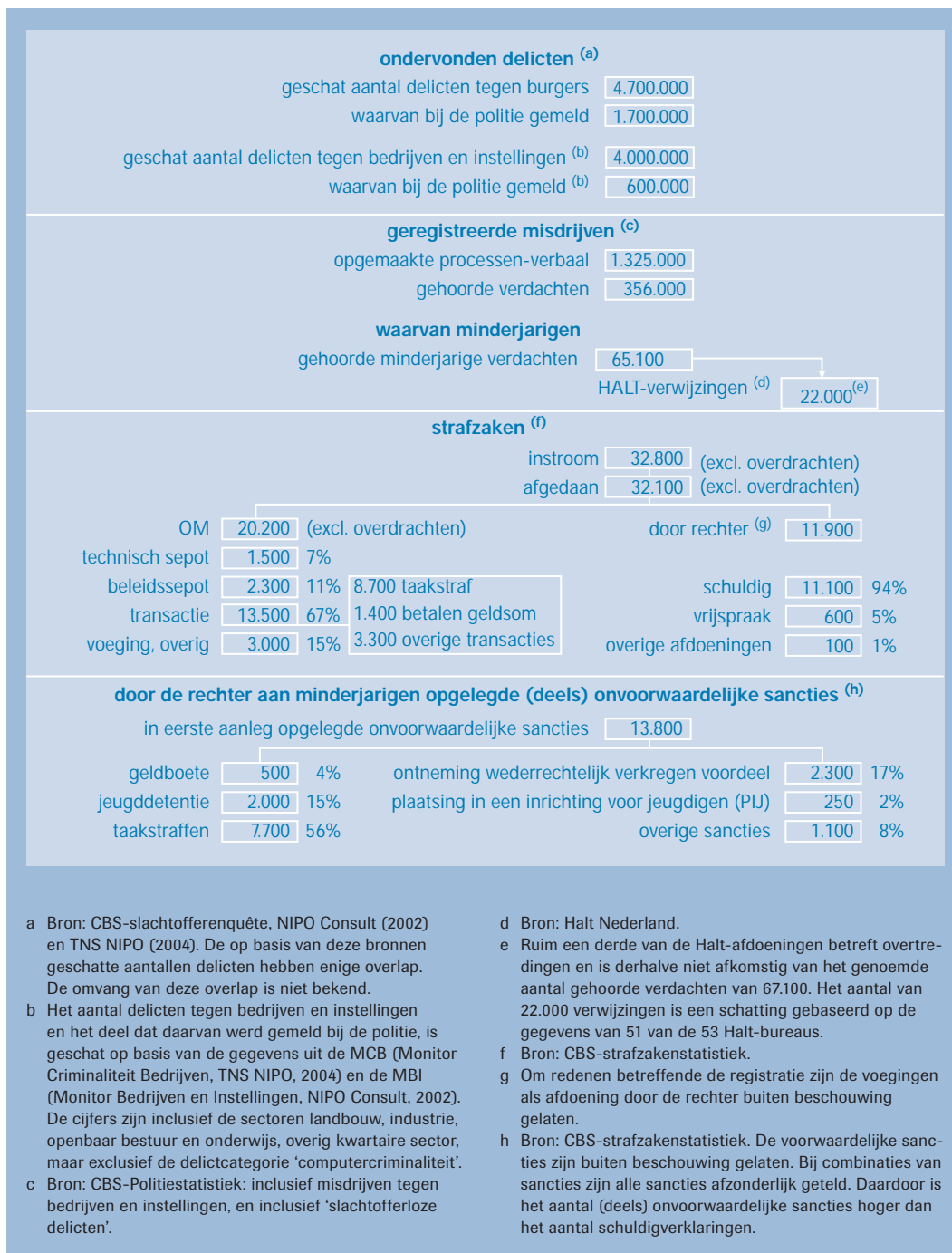
Box 8.2 geeft schematisch de strafrechtsketen voor minderjarigen van 12 tot en met 17 jaar weer. De kanttekeningen die bij box 8.1 worden gemaakt (zie paragraaf 8.1), gelden ook voor box 8.2.

Terwijl minderjarigen 18% van alle door de politie gehoorde verdachten uitmaken, betreft slechts 12% van de bij het OM instromende zaken minderjarige verdachten. Een deel van de door de politie gehoorde minderjarigen wordt naar een Halt-bureau verwezen. Overigens waren niet alle 19.500¹⁴ Halt-afdoeningen die in 2004 werden gerealiseerd het gevolg van een gepleegd *misdrift*. Ook bepaalde *overtredingen* kunnen aanleiding zijn voor een Halt-verwijzing (zoals baldadigheid en vuurwerkdelicten). Het OM doet bijna twee derde van de rechtbankstrafzaken af, de rechter een derde. Bij de minder- en meerderjarigen tezamen wordt ruim de helft van alle strafzaken afgedaan door de rechter (zie box 8.1). Bijna twee derde (64%) van de zaken van minderjarigen doet het OM af met een transactie (zie tabel 5.28 in bijlage 4). Daarvan bestaat 71% uit taakstraffen volgens het officiersmodel. De meest door de rechter aan minderjarigen opgelegde sanctie is eveneens de taakstraf: 7.671 in 2004 (zie tabel 5.33 in bijlage 4).

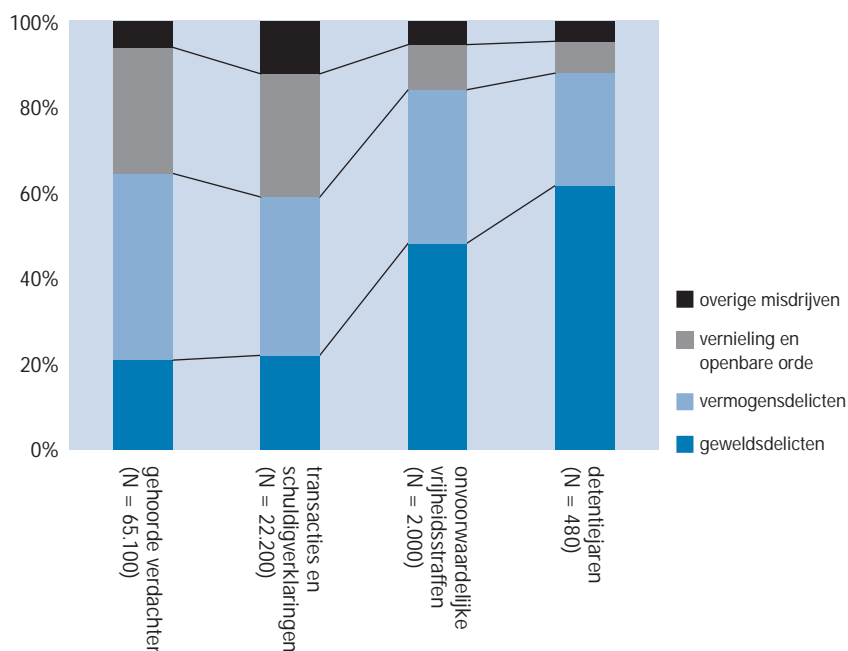
Figuur 8.10 liet het relatieve aandeel van de delictcategorieën in de verschillende schakels van de strafrechtsketen zien voor minder- en meerderjarigen tezamen. Figuur 8.11 doet dit alleen voor de minderjarigen in de keten.

14 Het aantal van 19.500 Halt-afdoeningen in 2004 is een schatting op basis van de gegevens van 51 van de 53 Halt-bureaus.

Box 8.2 Stroomschema misdrijven door minderjarigen in 2004

Figuur 8.11 Aandeel delictcategorieën in de strafrechtsketen, minderjarigen, 2004

Voor de corresponderende cijfers, zie tabellen 4.16, 5.30, 5.34 en 5.36 in bijlage 4.

Bron: CBS

De delicten tegen de Opiumwet zijn in deze figuur niet als aparte categorie opgenomen, omdat minderjarigen weinig vanwege dit delict met justitie in aanraking komen. Tevens is de kolom 'processen-verbaal' weggelaten, omdat aantallen processen-verbaal met betrekking tot door minderjarigen gepleegde delicten niet bekend zijn.

Wanneer minderjarigen door de politie worden gehoord, is dat in 43% van de gevallen vanwege een *vermogensdelict* (meestal diefstal, zie tabel 4.21 in bijlage 4). In de instroom rechtbankstrafzaken bij het OM is het aandeel vermogensdelicten 37% en van de opgelegde detentiejaren is nog maar 26% bestemd voor de vermogensdelicten. Het tegenovergestelde beeld zien we bij de geweldsdelicten. Dat wil zeggen, het aandeel is groter aan het einde van de keten dan aan het begin. Bij de gehoorde minderjarigen is het aandeel geweldsdelicten 21% (13.700), maar bij de jeugddetenties is het aandeel al 48% (962). Doordat jeugddetentie voor geweld gemiddeld relatief lang is (111 dagen), is het aandeel bij de detentiejaren 62%. Overigens krijgen minderjarige geweldsdelinquenten vaker een taakstraf (3.800 in 2004) dan jeugddetentie.

Literatuur

Aanwijzing Elektronisch Toezicht

Staatscourant, nr. 114, 1999 en 2003, 122

Aanwijzing slachtofferzorg

Staatscourant, nr. 141, 1999

Algemene Inspectie Dienst

Jaarverslag 2003, Kerkrade, Stafafdeling Communicatie AID, 2004

Anderson, D.A.

The aggregate burdens of crime, Journal of Law and Economics, vol. 42, nr. 2, 1999, pp. 611-641

Bac, J.A.C. & E.M. Mijnaerends

De jeugdige delinquent en het recht, Den Haag, Elsevier Bedrijfsinformatie, 2000

Barclay, G., C. Tavares

International comparisons of criminal justice statistics, 2000, London, Home Office, Issue 05/02, 2002

Bartels, J.A.C.

Jeugdstrafrecht, Deventer, Kluwer, 3^e druk, 2003

Bartels, J.A.C.

Jeugdstrafrecht, in: N. Duits, J.A.C. Bartels, W.B. Gunning (red.), *Jeugdpsychiatrie en recht*, Assen, Koninklijke van Gorcum BV, 2004

Belastingdienst

Jaarverslag 2003, Haarlem, Belastingdienst/FIOD-ECD, Afdeling Externe en interne communicatie, 2004

Blom, M., A.M. van der Laan, G. Huijbregts

Monitor Jeugd terecht, Den Haag, WODC, 2005

Bogaerts, S., T. Spapens, M.Y. Bruinsma

De bal of de man? Profielen van verdachten van voetbal gerelateerde geweldscriminaliteit, Tilburg, IVA Tilburg/Universiteit van Tilburg, 2003

Bouten, E., H. Goudriaan, P. Nieuwebeerta

Criminal victimization in seventeen industrialized countries, in: P. Nieuwebeerta (red.), *Crime victimization in comparative perspective. Results from the International Crime Victims Survey, 1989-2000*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2002

Brand, S., R. Price

The economic and social costs of crime, Londen, Home Office, 2000, Research Study 217

Brantingham, P., S.T. Easton

The costs of crime; Who pays and how much? 1998 update, Fraser Institute Critical Issues Bulletin, Vancouver, 1998

Bunt, H. van de, C. Bijleveld

Het luisterend oor van de criminoloog, Tijdschrift voor Criminologie, nr. 1, 2000, pp. 55-57

BZK

Kerngegevens Nederlandse Politie 2003

Den Haag, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2004

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme

Jaarverslag seizoen 2003/2004, Utrecht, CIV, 2005

CJIB (Centraal Justitieel Incasso Bureau)

Jaarverslag 1995-2004, Leeuwarden, CJIB (diverse jaren)

Cohen, M.

Measuring the costs and benefits of crime and justice, in: *Measurement and analysis of crime and justice*, Criminal Justice 2000, vol. 4, Office of Justice Programs, US Department of Justice, Washington DC, 2000, pp. 263-315

Cohen, M.

The Costs of crime and justice, Londen, Routledge, 2005

Coleman, C., J. Moynihan

Understanding crime data. Haunted by the dark figure, Buckingham, Open University Press, 1996

Conklin, J.

Why crime rates fell, New York, NY, Allyn and Bacon, 2003

Corstens, G.J.M.

Het Nederlands strafprocesrecht, Deventer, Kluwer, 2002

Crime trends in Europe

European Journal on Criminal Policy and Research, jrg. 8, nr. 1, maart 2000 (diverse auteurs)

Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)

Intern Jaarverslag 2003. DJI: fundament voor een veilige samenleving, verkregen 1 juni 2005 van <http://vangnet.minjus.nl/Informatie/Publicaties/Jaarplannen/>

Dienst Nationale Recherche Informatie

Nationaal dreigingsbeeld zware of georganiseerde criminaliteit. Een eerste proeve, Zoetermeer, Dienst Nationale Recherche Informatie, 2004

Dienst Nationale Recherche Informatie

Overvallen in Nederland. Jaaroverzicht 2003, Zoetermeer, Dienst Nationale Recherche Informatie, 2004

Doorenbos, D.

Kroniek van het straf(proces)recht, Nederlands Juristenblad (NJB), jrg. 80, 4 maart 2005

Dorst, A.J.A. van (red.)

Cassatie in strafzaken, Deventer, Tjeenk Willink, 1998, studiepockets strafrecht nr. 9

Dubourg, R., J. Hamed, J. Thorns

The economic and social costs of crime against individuals and households 2003/04, Londen, Home Office, 2005, Online Report 30/05

Egelkamp, M.M.E.

Inflation von Gewalt. Strafrechtliche und kriminologische Analysen von Qualifikationsentscheidungen in den Niederlanden und Deutschland, Groningen, Academisch proefschrift, 2002.

Eggen, A.Th.J., M. Blom

Alle verdachten, in: M. Blom, J. Oudhof, R.V. Bijl, B.F.M. Bakker (red.), *Verdacht van criminaliteit – Allochtonen en autochtonen nader bekeken*, Den Haag, WODC/CBS, 2004, WODC-cahier nr. 2005-2

Emmerik, J.L. van

De terbeschikkingstelling in maat en getal, Den Haag, Ministerie van Justitie, 2001

Enschede, Ch. J.

Beginselen van strafrecht, Deventer, Kluwer, 2000

Eshuis, R., M. ter Voert

De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters; van insiders- naar outsiders perspectief, Justitiële Verkenningen, jrg. 29, januari/februari 2003

European Sourcebook

European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003, Den Haag, WODC/BJu, 2003, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 212

Eurostat

Handbook on price and volume measures in national accounts, Luxemburg, Europese Commissie, 2001

Goudriaan, R., F. van Tulder, J. Blank, A. van der Torre, B. Kuhry

Doelmatig dienstverlening, Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau, Sociale en Culturele Studie 11, 1989

Groenhuijsen, M.S., G. Knigge (red.)

Afronding en verantwoording. Eindrapport onderzoeksproject Strafverordering 2001, Deventer, Kluwer, 2004

Haan, W.J.M. de, E.F.A.E. de Bie, C. Baerveldt, C. Bouw, Th.A.P.H.**Doreleijers, H.P. Ferwerda, J.M.A. Hermanns, P.H. van der Laan**

Jeugd en geweld; een interdisciplinair perspectief, Den Haag, Van Gorcum/Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 1999

Halt Nederland

Persbericht over de jaarcijfers 2000, 7 november 2001

Halt Nederland

Persbericht over de jaarcijfers 2001, 10 september 2002

Halt Nederland

Jaarcijfers 2003. Halt Sector, Halt Nederland, 2004

Halt Nederland

Jaarcijfers 2004. Halt Sector, Halt Nederland, 2005

Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2001: ontwikkelingen en samenhangen, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2003, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 211

Hielkema, J.

Deskundigen in Nederlandse strafzaken; experts in Dutch criminal cases, Den Haag, Sdu, 1996

Hofer, H. von (ed.)

Nordic Criminal Statistics, 1950-1995, Stockholm University, Department of Criminology, 1997, Report 1997:2

Hoffmann, G.

Als er genoeg bewijs is, springen we naar binnen, De Actuaris, jrg. 12, nr. 5, 2005

Huls, F.W.M., M.M. Schreuders, M. H. Ter Horst-van Breukelen, F.P. van Tulder (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2000; ontwikkelingen en samenhangen, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 189

Jaarverslag Nederlandse Politie 2002

Tevens periodeverslag Nederlandse Politie 1999-2002, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2002

Jaarverslag Nederlandse Politie 2003

Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2004

Kalmthout, A.M. van, P.J.P. Tak

De ups and downs van de minimumstraf. Een verkennende studie naar het voorkomen van minimumstraffen in Frankrijk, België, Duitsland, Engeland en Wales, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2003

Kamerstukken II

Naar een veiliger samenleving, vergaderjaar 2002/2003, 28 684, nr. 1

Kerckvoorde, J. van

Een maat voor het kwaad? Leuven, Universitaire pers Leuven, 1995

Kesteren, J. van, P. Mayhew, J.J.M. van Dijk

Criminal victimisation in seventeen industrialised countries; key findings from the 2000 International Crime Victims Survey, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2000, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 187

Keulen, B.F.

Wet terroristische misdrijven, Ars Aequi, jrg. 54, nr. 2, februari 2005

Kruissink, M., C. Verwers

Halt: een alternatieve aanpak vandalisme. Eindrapport van een evaluatieonderzoek naar Halt-projecten, Arnhem: Gouda Quint, WODC, rapport nr. 96, 1989

Kruissink, M., C. Verwers

Het nieuwe jeugdstrafrecht. Vijf jaar ervaring in de praktijk, Den Haag, WODC, 2001, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 193

Laeven, A.M.W., C. van Vliet

Behandelduur gemeten. Methodieken voor het berekenen van de gemiddelde behandelduur van TBS-gestelden, Utrecht, GGZ Nederland, 2000

Linckens, P.

Detentierecidive; opnieuw ingesloten in een penitentiaire inrichting na ontslag uit detentie, Den Haag, Ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen, 2003

Lünnemann, K., C. Raijer

De RSJ en zijn taken: rechtspraak, advies en toezicht. Evaluatie Tijdelijke Instellingswet Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ), Verwey Jonker Instituut, 2004

Maas, C.

Justitie en strafrechtpleging, In: Sociaal en Cultureel Rapport 2002, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2002

Maguire, M.

Crime statistics, patterns and trends: changing perceptions and their implications, in: M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner (eds), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford, Clarendon, 1995

Malsch, M.

De leek als rechter en de rechter als leek, Justitiële verkenningen, jrg. 29, nr. 1, 2003

Malsch, M.

De openbaarheid van de strafrechtpleging – state of the art, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Leiden, 2005

Mayhew, P.

Counting the costs of crime in Australia, Canberra, Australian Institute of Criminology, 2003

Meerding, W.J.

De maatschappelijke kosten van kindermishandeling, in: H. Baartman, R. Bullens, J. Willems (red.), *Kindermishandeling: de politiek een zorg*, Amsterdam, SWP, 2005

Mein, A.G., A.R. Hartmann

Evaluatierapport wijzigingen artikel 141 Wetboek van Strafrecht en artikel 540 e.v. Wetboek van Strafvordering, Den Haag, B&A Groep, 2004

Meloen, J., R. Landman, H. de Miranda, J. van Eekelen, S. van Soest

Buit en besteding: een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdaadgeld, Den Haag, Elsevier Overheid, Studiereeks Recherche deel 12, 2003

Mevis, P.A.M.

Capita strafrecht. Een thematische inleiding, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2004

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Politie in Nederland, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2005

Ministerie van Justitie

Jeugd Terecht: Actieprogramma aanpak jeugdcriminaliteit 2003 -> 2006, Den Haag, 2003

Ministerie van Justitie/Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Criminaliteitsbeheersing: Investeren in een zichtbare overheid, Den Haag, 2001

NIPO Consult Amsterdam

Monitor Bedrijven en Instellingen 2002, Handboek, Amsterdam, 2002

PMB (Politiemonitor Bevolking)

Meting 1999; landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, Ministerie van Justitie/Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 1999

PMB (Politiemonitor Bevolking)

Politiemonitor Bevolking 2001-2004; landelijke rapportage, Den Haag/Hilversum, 2001-2004 (diverse jaren)

Politie Almanak 2004/2005

Den Haag, Reed Business Information bv, 2004

Schadefonds Geweldsmisdrijven

Jaarverslag 2003, Rijswijk, Schadefonds Geweldsmisdrijven, 2004

Schreuders M.M., F.W.M. Huls, W.M. Garnier, K.E. Swierstra (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 1999; ontwikkelingen en samenhangen, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1999, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 180

Slachtofferhulp Nederland

Jaarverslag 2003, Utrecht, Landelijk Bureau Slachtofferhulp Nederland, 2004

Smit, P.R., R.F. Meijer, F.P. van Tulder, P.P.J. Groen

Het ophelderingspercentage nader beschouwd, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2003, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 213

Smeulders, A.

Het Europees Aanhoudingsbevel. Consequenties voor de rechtspraak en mensenrechtelijke aspecten, Justitiële verkenningen, nr. 6, 2004, thema: Europa

Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst

Jaarverslag 2003, Den Haag, SIOD, 2004

Tak, P.J.P.

Het vervolgingsbeleid in de Duitse Bondsrepubliek (proefschrift), Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1973

Tilburg, W. van, J. Lammers, K. Lakhi, L. Prins

Landelijke criminaliteitskaart 2003 – Een analyse van geregistreerde misdrijven en verdachten op basis van HKS gegevens, Zoetermeer, Dienst Nationale Recherche Informatie, 2004

TNS NIPO

Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2004. Feiten en trends inzake aard en omvang van criminaliteit in het bedrijfsleven (2004), Den Haag, WODC, 2005

Tulder, F.P. van

De strafrechtsketen in samenhang. In F.W.M. Huls, M.M. Schreuders, M.H. Ter Horts-van Breukelen & F.P. van Tulder, *Criminaliteit en rechtshandhaving 2000*, Den Haag, WODC, 2001

Versantvoort, M.C., A.C.M. Verster, J. Jannink, L.G.J.M. van den Broek, F. van Zutphen, P.A. Donker van Heel

Kosten en baten justitiële interventies: ontwikkeling van een analyse- en rekenmodel, Rotterdam, Ecorys, 2005

VROM Inspectie

Jaarrapportage 2003, Den Haag, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 2004

Waarborgfonds Motorverkeer

Jaarverslag 2003, Rijswijk, Waarborgfonds, 2004

Wartna, B.S.J., M. Blom, N. Tollenaar

De WODC-Recidivemonitor, Den Haag, WODC, 2004
(www.wodc.nl/onderzoeksprogramma/monitoren)

Wartna, B.S.J., S. el Harbachi, L.M. van der Knaap

Buiten behandeling. Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-tbs-gestelden, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 230

Wartna, B.S.J., S. el Harbachi, A.M. van der Laan

Jong vast. Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 229

Wartna, B.S.J., N. Tollenaar, M. Blom

Recidive 1997. Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van volwassen en jeugdige daders, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 227

Wartna, B.S.J., N. Tollenaar, A.A.M. Essers

Door na de gevangenis. Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-gedeteneerden, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, Reeks Onderzoek en beleid, nr. 228

Wittebrood, K., M. Junger

Trends in geweldscriminaliteit. Een vergelijking tussen politiestatistieken en slachtofferenquêtes, Tijdschrift voor Criminologie, nr. 3, 1999, pp. 250-267

Wittebrood, K.

Juvenile crime and sanctions in the Netherlands, in *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Vol. 19, No. 4, 2003, pp. 435-453

Bijlage 1

Begeleidingscommissie

Voorzitter

prof. dr. H. Elffers	Senior onderzoeker Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, en hoogleraar rechtspsychologie aan de faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen
----------------------	---

Leden

drs. R.J.A. Janssen	Statisticus Nationale rekeningen, Centraal Bureau voor de Statistiek
mr. A. Kuijer	Rechter in de rechtbank Den Haag en wetgevingsadviseur Raad voor de rechtspraak
mw. drs. C.J. Maas-de Waal	Wetenschappelijk medewerker Sociaal en Cultureel Planbureau
mw. drs. A.J.J. Slotboom	Beleidsadviseur Parket-Generaal, Openbaar Ministerie
dr. F.P. van Tulder	Senior adviseur Raad voor de rechtspraak

Bijlage 2

Informatiebronnen

In deze publicatie zijn vele verschillende informatiebronnen gebruikt, die allemaal een gedeelte van de strafrechtsketen betreffen: slachtofferenquêtes onder de bevolking, de Politiestatistiek, het Herkenningsdienstsysteem van de politie (registratie van pv's van aangifte van misdrijven), periodieke self-report studies, COMPAS (de zaken die uiteindelijk naar het OM gaan en daar ingeschreven worden), en de systemen die de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen registreren. In deze bijlage wordt ingegaan op de gebruikte gegevensbronnen: kenmerken van de bron, informatiegebied, periodiciteit van de dataverzameling, relaties met andere informatiesystemen, privacy-aspecten, beperkingen, eigendom en beheer en toekomstverwachtingen voor het systeem.

1 De slachtofferenquêtes

Er worden veel delicten gepleegd die niet in de officiële registraties worden opgenomen: het slachtoffer heeft besloten om geen aangifte te doen, de politie kan alleen maar een waarschuwing hebben gegeven, of het incident komt nooit aan het licht. Om een beter beeld te krijgen van alle delicten, dus ook van het *dark number*, kan aan een steekproef uit de bevolking worden gevraagd naar slachtofferschap van criminaliteit. Ook onveiligheidsgevoelens en andere aspecten in verband met criminaliteit kunnen via enquêtes in kaart worden gebracht.

De eerste slachtofferenquête in Nederland werd in 1973 gehouden (Fiselier). In de periode 1973-1979 werden deze jaarlijks door het WODC uitgevoerd (Van Dijk en Steinmetz). Sinds 1980 heeft het CBS – tot 1985 in overleg met het WODC – dergelijke enquêtes regelmatig gehouden: in de periode 1981-1985 gebeurde dit jaarlijks, na 1985 telkens in de oneven jaren, via de Enquête Slachtoffers Misdrijven (ESM). Met ingang van 1992 is de Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid (ERV) de opvolger van de ESM. Deze continue enquête is in 1997 opgenomen in het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS), een continu CBS-onderzoek naar verschillende aspecten van de leefsituatie van de Nederlandse bevolking. Sinds 1993 wordt in opdracht van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de Politiemonitor Bevolking (PMB) uitgevoerd. Tot en met 2001 was de PMB een tweejaarlijks onderzoek. Vanaf 2002 wordt de PMB jaarlijks uitgevoerd. Voor internationale vergelijking wordt sinds 1989 om de drie à vier jaar een slachtofferenquête uitgevoerd in diverse landen in en buiten Europa (de International Crime Victims Survey (ICVS)).

Kenmerken van slachtofferenquêtes

Slachtofferenquêtes vormen een eigen en onafhankelijke bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit. De slachtofferenquêtes zijn

opgezet met als doel inzicht te krijgen in de totale omvang van de criminaliteit, vooral in die criminaliteit die niet in de officiële registraties wordt opgenomen, via een waarnemingsmethode die onafhankelijk is van de politieregistratie. De gegevens uit de slachtofferenquêtes hebben betrekking op het begin van de strafrechtsketen. Elk delict waarvan iemand slachtoffer wordt, kan in principe worden aangegeven bij de politie, en kan daarmee in theorie bijdragen tot opsporing en aanhouding van mogelijke verdachten. Als men de landelijke slachtofferenquêtes als een opeenvolgend geheel in de tijd ziet, zijn er drie momenten aan te wijzen waarop een duidelijke trendbreuk mogelijk is. De eerste ligt in 1980, bij de overgang van de WODC-slachtofferenquête naar de ESM, de tweede is in 1993, toen de ESM overging in de ERV, en de derde in 1997, toen de ERV opgenomen werd in het POLS. Deze overgangen zijn gepaard gegaan met grotere of minder grote wijzigingen in onderzoeksdesign, vraagstelling, frequentie en/of periodiciteit. De PMB vormt sinds 1993 met een tweejaarlijkse periodiciteit een eigen reeks.

Beperkingen van slachtofferenquêtes

In de slachtofferenquêtes zijn de definities van een 'delict' niet gelijk aan de strafrechtelijke definities, zoals die in de Politiestatistiek en de justitiële statistieken worden gehanteerd. De betrouwbaarheid van de bevindingen is afhankelijk van (onder andere) het aantal respondenten en het aantal aangetroffen delicten in de steekproef. Ook het (beperkte) geheugen van de geënquêteerden kan de resultaten beïnvloeden, doordat respondenten zich bepaalde gebeurtenissen niet meer juist herinneren of verkeerd in de tijd plaatsen ('telescoping'). Verder wordt alleen over delicten met aanwijsbare slachtoffers gerapporteerd. Gegevens over slachtofferloze delicten (zoals heling en drugshandel) komen niet voor. Zeer zware vormen van geweld, zoals moord, komen per definitie evenmin voor.

1.1 WODC-slachtofferenquête (1973-1980)

Informatiegebied

Tot 1977 was de bevolking van Nederland van 18 jaar en ouder in particuliere huishoudens de doelpopulatie, daarna van 16 jaar en ouder. Opgenomen zijn gegevens over de omvang van de criminaliteit, in de vorm van slachtofferpercentages, verschillen in slachtofferschap tussen bevolkingsgroepen, gegevens over aard en omstandigheden van de gepleegde delicten, de mate waarin door de slachtoffers aangifte wordt gedaan en een schriftelijke verklaring (pv) wordt ondertekend. De volgende delictsoorten worden onderscheiden: handtastelijkheden op straat met seksuele bedoelingen, bedreiging/mishandeling op straat (vanaf 1975), inbraak thuis (particulieren), fietsdiefstal, bromfietsdiefstal, diefstal van personenauto (vanaf 1974), diefstal uit personenauto, zakken-

rollerij/diefstal van portemonnee, beschadiging van eigendom (vanaf 1975), aanrijding buiten schuld, aanrijding buiten schuld + doorrijden dader. Verder zijn opgenomen: de wijze van aangifte, de redenen waarom eventueel geen aangifte is gedaan, eventuele aanvullende gegevens (schade, letsel, tijdstip, wapengebruik en dergelijke), preventiemaatregelen in verband met criminaliteit, achtergrondkenmerken van de respondent, zoals leeftijd, geslacht, sociale klasse, kenmerken van de woongemeente, zoals inwonertal, en de vier grote steden (G4: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag).

Een adressenbestand van de Dienst Omroepbijdragen dient als steekproefkader, waaruit jaarlijks een steekproef van 10.000 à 12.500 (start)adressen getrokken is; voor de G4 is *oversampling* toegepast. Bij één persoon per huishouden is – in principe de jongst aanwezige man, anders de jongst aanwezige vrouw – een persoonlijk interview op basis van een papieren vragenlijst afgenomen. In 1980 werden in totaal circa 6.000 respondenten geïnterviewd. Bij 42% van de startadressen werd een interview gerealiseerd.

Periodiciteit van de dataverzameling

Het onderzoek is uitgevoerd in elk van de jaren 1974-1980, en in 1981 op beperkte schaal in verband met voortzetting van de slachtofferenquêtes door het CBS.

Beperkingen

Een beperking van de WODC-slachtofferenquête is de verandering betreffende de leeftijd van de respondent: tot 1977 personen van 18 jaar en ouder, daarna 16 jaar en ouder. De gegevens uit eerdere jaren zijn in latere jaren gecorrigeerd. Verder is het aantal onderzochte delictsoorten tussen 1973 en 1975 uitgebreid.

Eigendom en beheer

Bestanden zijn via het Steinmetz-archief in Amsterdam voor onderzoeksdoeleinden beschikbaar.

1.2 CBS-slachtofferenquêtes (1980-heden)

Informatiegebied

De bevolking van Nederland van 15 jaar en ouder in particuliere huishoudens vormt de doelpopulatie van de slachtofferenquête. In alle CBS-slachtofferenquêtes wordt van verschillende soorten delicten en delictgroepen vastgesteld hoeveel personen daarvan slachtoffer zijn geworden in het voorgaande kalenderjaar (ESM) of in de twaalf voorgaande maanden (ERV, POLS), hoeveel van deze voorvallen bij de politie zijn gemeld, en bij hoeveel een document (pv) is ondertekend. Bij de ERV en het POLS wordt verder nog geschat hoeveel delicten in

Nederland hebben plaatsgevonden. Verder worden vragen gesteld over gevoelens van onveiligheid in verband met criminaliteit en over preventiemaatregelen tegen criminaliteit. De ESM onderscheidt handtastelijkheden binnen en buiten, exhibitionisme, bedreigingen binnen en buiten, inbraak, (brom)fiets-/autodiefstal, diefstal uit of vanaf auto, zakkenrollerij, overige diefstal (niet eerder genoemd), beschadiging van auto, overige vernielingen (niet eerder genoemd) en doorrijden na aanrijding.

De ERV en het POLS onderscheiden geweldsdelicten, zoals seksuele delicten (in de ERV alleen aan vrouwen gevraagd), mishandeling en bedreiging, vermogensdelicten, zoals inbraak, fietsdiefstal, autodiefstal, diefstal uit auto, zakkenrollerij en overige diefstal, vandalisme, zoals diefstal vanaf/beschadiging aan auto en overige vernielingen, doorrijden na ongeval, kwaadwillige telefoontjes (wordt niet als delict geteld), en overige delicten (worden niet verder geanalyseerd).

Kenmerken van respondenten en/of het huishouden zijn in alle CBS-enquêtes: leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, huishoudenssamenstelling, opleidingsniveau, inkomen, tijdsbesteding en dergelijke. Het belangrijkste geografische kenmerk is de urbanisatiegraad of de stedelijkheid van de woongemeente. De CBS-slachtofferenquêtes zijn gebaseerd op een steekproef. De in de jaren 1981 en 1982 uitgevoerde ESM bestond hoofdzakelijk uit een personensteekproef, die voor enkele gemeenten werd aangevuld met een adressensteekproef. Vanaf 1983 is voor de ESM, en voor de ERV, het steekproefkader gebaseerd op het postafgiftepuntenbestand van de TPG. Per huishouden werd in de ESM slechts één persoon ondervraagd. Anders dan in de ESM werden in de ERV per huishouden, indien aanwezig, twee personen van 15 jaar en ouder geïnterviewd. De POLS-steekproeven ten slotte zijn personensteekproeven die worden getrokken uit de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). In de ESM zijn steeds 5.000 à 10.000 personen ondervraagd. De ERV bevat jaarlijks 5.000 respondenten uit circa 3.000 adressen. In het POLS worden jaarlijks circa 50.000 personen voor het gehele onderzoek ondervraagd, van wie 10.000 voor het onderdeel Slachtofferschap. Vragen over onveiligheidsgevoelens worden aan circa 5.000 respondenten gesteld. Er wordt per soort enquête herwogen naar achtergrondvariabelen als leeftijd, geslacht en mate van verstedelijking.

Alle enquêtes worden mondeling (face to face) afgenomen bij persoonlijk bezoek door een enquêteur.

Periodiciteit van de dataverzameling

De ESM is uitgevoerd in elk van de jaren 1981-1985, sindsdien tot en met 1993 alleen in de oneven jaren. De ERV is uitgevoerd in elk van de jaren 1992-1996, het POLS wordt jaarlijks uitgevoerd sinds 1997.

Beperkingen

Door verschillen in onderzoeksdesign, waarnemingsmethode en vraagstelling zijn de resultaten niet zonder meer vergelijkbaar met andere slachtofferenquêtes, zoals de Politie-monitor Bevolking en de internationale slachtofferenquête (ICVS). Ook de onderlinge vergelijkbaarheid tussen ESM en ERV is beperkt. De vergelijkbaarheid tussen de ERV en het POLS is beter, omdat de vraagstelling nauwelijks is gewijzigd.

Eigendom en beheer

De slachtofferenquêtes worden zelfstandig uitgevoerd door het CBS. Bestanden voor gebruik door derden worden beheerd door het Wetenschappelijk Statistisch Agentschap (WSA) en zijn (tegen betaling) voor derden beschikbaar. De bestanden zijn niet herleidbaar tot personen. Daarom zijn er geen speciale privacyreglementen van toepassing.

1.3 Politie-monitor Bevolking

De PMB is een landelijk bevolkingsonderzoek naar criminaliteit, onveiligheid, preventiegedrag van burgers en de kwaliteit van optreden van de politie. In 2004 zijn vragen over verschillende aspecten van veiligheid en het functioneren van de politie aan bijna 50.000 Nederlanders voorgelegd. Deze informatie dient deels als aanvulling op geregistreerde gegevens over criminaliteit, vooral ten behoeve van het beleid op regionaal (politieregio's) en landelijk niveau, en deels ten behoeve van andere lokale relevante beleidseenheden. Net als de andere slachtofferenquêtes gaan de verzamelde gegevens over criminaliteit aan het begin van de strafrechtsketen. De doelpopulatie van de PMB is de bevolking van 15 jaar en ouder in particuliere huishoudens van Nederland, van de afzonderlijke politieregio's en van eventuele andere onderscheiden administratieve eenheden.

Informatiegebied

Ook de PMB heeft betrekking op aantallen slachtoffers, het wel of geen (ondertekende) aangifte doen, de reden van eventuele aangifte, en eventueel geleden schade; voorts op het oordeel over het optreden van de politie, redenen van eventuele ontevredenheid, en preventieadviezen en informatie over slachtofferhulp. Daarnaast worden vragen gesteld over problemen in de buurt met betrekking tot diverse vermogensdelicten, verkeersoverlast, dreiging en verloedering, gevoelens van onveiligheid in verband met criminaliteit, preventiemaatregelen tegen inbraak, andere contacten van burgers met de politie en de tevredenheid hierover, en beschikbaarheid, zichtbaarheid, functioneren en optreden van de politie in de eigen buurt. De zogenoemde 'objectgebonden delicten' zijn die delicten die de woning of een voertuig als object hebben: (poging tot) inbraak (woning als

object), fietsdiefstal, autodelicten, diefstal uit/vanaf de auto en vernieling aan de auto. Persoonsgebonden delicten zijn: verkeersdelicten (aanrijding met doorrijden), geweldsdelicten, zoals bedreiging, mishandeling, portemonneediefstal met geweld, en overige delicten, zoals portemonneediefstal zonder geweld, overige diefstal, overige vernieling en andere delicten. De achtergrondkenmerken zijn beperkt; standaard worden alleen landelijke en regionale gegevens gepresenteerd.

Periodiciteit van de dataverzameling

In elk van de 25 politieregio's worden ten minste 1.000 personen telefonisch ondervraagd. Het onderzoek wordt sinds 1993 (na een beperkt onderzoek in 1990 in 25 Nederlandse gemeenten) uitgevoerd. Gevraagd wordt naar de ervaringen van de respondenten in de twaalf maanden voorafgaand aan de interviewdatum. De (telefonische) interviews zijn geconcentreerd in de maanden januari tot en met maart.

Beperkingen

De vergelijkbaarheid met andere slachtofferenquêtes wordt beperkt door verschillen in (onder andere) het steekproefkader (telefoonregister versus personen- versus adressensteekproef), de herweging, de methode van dataverzameling (telefonisch versus persoonlijk), de vraagstelling en -volgorde van (onder andere) delicten, en de presentatie van resultaten (centeringsbasis; (sub)totaalcijfers voor groepen van delicten).

Eigendom en beheer

Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de ministeries van BZK en van Justitie en een groot aantal politiekorpsen en zijn primair gericht op de afzonderlijke politieregio's. De politieregio's hebben de mogelijkheid om extra respondenten te laten ondervragen via de zogenoemde 'opstapmethode'. De resultaten van de PMB worden gepresenteerd in twee rapporten: een landelijk rapport, waarin de belangrijkste resultaten staan, en een tabellenrapport.

1.4 De Monitor Bedrijven en Instellingen (MBI)

De Monitor Bedrijven en Instellingen is opgezet met als doel het verkrijgen van een betrouwbaar beeld van de criminaliteits- en veiligheidssituatie van bedrijven en instellingen in Nederland. Net als de andere slachtofferenquêtes gaan de verzamelde gegevens over het begin van de strafrechtsketen.

Kenmerken

De doelpopulatie van de MBI wordt gevormd door bedrijven en instellingen uit de volgende sectoren:

- landbouw, jacht en bosbouw, visserij;
- industrie;
- bouwnijverheid;
- detailhandel en autoreparatie;
- groothandel;
- horeca;
- vervoer, opslag en communicatie;
- financiële instellingen en zakelijke dienstverlening;
- openbaar bestuur en onderwijs;
- gezondheids- en welzijnszorg;
- cultuur, recreatie en overige dienstverlening.

Informatiegebied

In de MBI staan de door de bedrijven en instellingen ondervonden delicten centraal. Per delict komt een aantal zaken aan bod, zoals vóórkomen, frequentie, schade, aangiftegedrag enzovoort. Tevens wordt geïnformeerd naar preventiemaatregelen in verband met criminaliteit en de daaraan verbonden kosten, en naar de mogelijkheden om zich te verzekeren tegen eventuele schade als gevolg van criminaliteit.

De eenheid van analyse is de individuele bedrijfsvestiging. Als achtergrondkenmerken zijn alleen branche, grootteklasse (aantal werknemers) en regio opgenomen.

Methode van dataverzameling

De Slachtofferenquête Bedrijven (SEB) is een enquête onder een steekproef van bedrijfsvestigingen (in 1988 totaal circa 350.000). De steekproef is onderverdeeld naar branches (op basis van de Standaard Bedrijfsindeling (SBI)). In totaal zijn ruim 1.250 bedrijfsvestigingen geënquêteerd; de respons bedroeg 48%; er was geen selectieve non-respons. Om de nauwkeurigheid van de uitkomsten te verbeteren, is herwogen naar branche, grootteklasse en regio.

Periodiciteit van de dataverzameling

In 2000 heeft NIPO Consult in samenwerking met onderzoeks- en adviesbureau ES&E een pilot gehouden in drie sectoren. In 2002 is de enquête voor het eerst uitgevoerd. Deze meting is te beschouwen als een nulmeting.

De onderzoeksuitkomsten hebben betrekking op het kalenderjaar 2001.

Relaties met andere informatiesystemen

Slachtofferenquêtes, en dus ook de MBI, vormen een eigen en onafhankelijke bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit.

Beperkingen

Methodologische problemen bij dergelijk onderzoek onder bedrijven (en instellingen) liggen onder meer in de grote verscheidenheid in aard en omvang van diverse bedrijfsvestigingen, in de aard van de delicten waarmee verschillende branches te maken hebben, in de beschikbaarheid van de gevraagde informatie, en in de verscheidenheid van vestigingen als functionele commerciële, juridische, economische of andere eenheden binnen een bedrijf of onderneming. De vergelijkbaarheid met resultaten uit andere slachtofferenquêtes onder bedrijven (waaronder specifieke branches) is beperkt vanwege verschillen in (onder andere) de aard, detaillering, vraagformulering en -volgorde van de delicten.

Privacyaspecten

Aangezien er geen rapportage plaatsvindt naar individuele kenmerken van bedrijfsvestigingen of ondernemingen en de bestanden niet beschikbaar zijn voor derden, is op de gegevens uit de SEB geen privacyreglement voor derden van toepassing.

Eigenaar en beheer

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door NIPO Consult Amsterdam. Er is een samenvattend rapport 'Slachtofferschap criminaliteit bij bedrijven en instellingen' beschikbaar.

1.5 De Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven (MCB)

De Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven (MCB) heeft als doel het slachtofferschap van Nederlandse bedrijven vast te stellen en inzicht te verschaffen in de maatregelen die zij nemen om de criminaliteit terug te dringen. Net als de andere slachtofferenquêtes gaan de verzamelde gegevens over het begin van de strafrechtssketen.

Kenmerken

De doelpopulatie van de MCB wordt gevormd door bedrijven en instellingen uit de volgende sectoren:

- bouwnijverheid;
- detailhandel en autoreparatie;
- horeca;
- vervoer, opslag en communicatie;
- financiële en zakelijke dienstverlening.

Informatiegebied

In de MCB zijn vragen gesteld over inbraak, diefstal, vernieling en geweld. Daarnaast is een categorie 'overige delicten' voorgelegd. In vergelijking met de MBI 2002 is de fraude en computercriminaliteit vervallen.

Methode van dataverzameling

Het veldwerk van de MCB heeft plaatsgevonden van 10 september tot en met 26 november 2004. In totaal zijn 37.831 bedrijven op vestigingsniveau telefonisch ondervraagd over de criminaliteits- en veiligheidssituatie gedurende de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek.

De structuur van de zakelijke markten kent een scheve verdeling. Er zijn heel veel kleine bedrijven en relatief weinig grote ondernemingen. Ook de verdeling over sectoren en regio's is ongelijkmatig. Om over de afzonderlijke sectoren, grootteklassen en regio's nauwkeurige uitspraken te kunnen doen, is de steekproef disproportioneel gestratificeerd naar sector en bedrijfsgrootte.

Periodiciteit van de dataverzameling

In 1999 startten de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met een initiatief om in de informatiebehoefte rond criminaliteit bij bedrijven en instellingen te voorzien.

Voor dit initiatief – destijds de MBI genoemd – werd in 1999 een pilotonderzoek uitgevoerd in drie sectoren van het Nederlandse bedrijfsleven. Het doel van de pilot was het ontwikkelen van een onderzoeksinstrument waarmee een betrouwbaar beeld kan worden verkregen van de criminaliteits- en veiligheidssituatie, de praktijk van de veiligheidszorg in het Nederlandse bedrijfsleven en de rol die de politie daarbij speelt. Het door middel van deze pilot ontwikkelde onderzoeksinstrumentarium werd in 2002 ingezet om de criminaliteits- en veiligheidssituatie voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven te onderzoeken (zie onder 1.4).

De onderzoeksuitkomsten hebben betrekking op het kalenderjaar 2004.

Relaties met andere informatiesystemen

Slachtofferenquêtes, en dus ook de MCB, vormen een eigen en onafhankelijke bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit.

Beperkingen

Methodologische problemen bij dergelijk onderzoek onder bedrijven (en instellingen) liggen onder meer in de grote verscheidenheid in aard en omvang van diverse bedrijfsvestigingen, in de aard van de delicten waarmee verschillende branches te maken hebben, in de beschikbaarheid van de gevraagde informatie, en in de verscheidenheid van vestigingen als functionele commerciële, juridische, economische of andere eenheden binnen een bedrijf of onderneming. De vergelijkbaarheid met resultaten uit andere slachtofferenquêtes onder bedrijven (waaronder specifieke branches) is beperkt vanwege verschillen in (onder andere) de aard, detaillering, vraagformulering en -volgorde van de delicten.

Privacyaspecten

Aangezien er geen rapportage plaatsvindt naar individuele kenmerken van bedrijfsvestigingen of ondernemingen en de bestanden niet beschikbaar zijn voor derden, is op de gegevens uit de MCB geen privacyreglement voor derden van toepassing.

Eigenaar en beheer

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door TNS NIPO Amsterdam. Er is een samenvattend rapport 'Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2004' beschikbaar.

2 De Politiestatistiek

Gegevens over ter kennis van de politie gekomen criminaliteit worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek verzameld in de Politiestatistiek. In de Politiestatistiek worden niet alleen de delicten waarvoor een pv is opgemaakt geregistreerd, maar ook de mutaties in de dagrapporten. De diepgang van de verzamelde gegevens is daarentegen beperkt. De Politiestatistiek beoogt inzicht te geven in de samenstelling en de ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit en de inspanning van de politie ter bestrijding hiervan. De data zijn in de loop van de tijd enorm uitgebreid: van een paar kenmerken van de opsporing en enkele wetten (voornamelijk het Wetboek van Strafrecht) tot bijna alle kenmerken van de opsporing, gegevens van de verdachten, aangevers en veel artikelen uit het Wetboek van Strafrecht en andere wetten. De gegevens in de Politiestatistiek komen rechtstreeks van de politiekorpsen die deze speciaal voor het CBS samenstellen. Tot in de jaren negentig gebeurde de schriftelijke vastlegging van misdrijven door middel van dagrapporten en/of pv's. In toenemende mate maakte de politie gebruik van geautomatiseerde systemen van incidentenregistratie. Vanaf 1997 worden de gegevens per incident (misdrijf of andere activiteit) naar het CBS gestuurd, verzameld naar type misdrijf en dergelijke; soms per wetsartikel, soms per groep van wetsartikelen of van een aantal wetten. Alle misdrijven die door de politie zijn geregistreerd (een aangifte-pv of een dagrapportenmutatie), moeten (kunnen) in de Politiestatistiek worden opgenomen. De gegevens komen op gemeenteniveau binnen; elke regionale indeling kan worden gemaakt, zoals naar arrondissement, politieregio, provincie, grootte van de gemeente, en mate van verstedelijking.

Informatiegebied

De gegevens hebben betrekking op misdrijftype, aangifte, opgehelderde zaak, gehoorde verdachten, in verzekeringstelling en voorgeleiding, en pv naar het OM. De misdrijven zijn onderverdeeld naar wetten, regelin-

gen en besluiten, per wetboek eventueel uitgesplitst naar wetsartikelen. De kenmerken van de verdachte zijn geslacht en minder- of meerderjarigheid.

Periodiciteit van de dataverzameling

Sinds 1948 worden de gegevens per kwartaal naar het CBS gestuurd. Door de onregelmatige inzendingen van de politieregio's is het niet mogelijk per kwartaal te publiceren. Er wordt jaarlijks gepubliceerd.

Relaties met andere informatiesystemen

De Politiestatistiek is een op zichzelf staand informatiesysteem. Vanaf 1997 leveren de politieregio's het grondmateriaal voor de Politiestatistiek vanuit de incidentenregistraties XPol en BPS. Per incident of activiteit van de politie worden de gegevens uit deze basisprocessensystemen geselecteerd en aangeleverd. De BPS-regio's zenden hun gegevensbestanden per kwartaal. Van de XPol-regio's ontvangt het CBS een jaarbestand.

Beperkingen

De Politiestatistiek is beperkt tot de door de politie geregistreerde criminaliteit, en kent de gangbare beperkingen van registratieregimes en -cultuur. Echter, ze geeft belangrijke informatie over het werkaanbod van de politie en is een bruikbaar instrument bij het voorspellen van de werkdruk van de politie, voorzover veroorzaakt door criminaliteit.

Eigendom en beheer

Het CBS verzamelt, bewerkt en publiceert de politiecijfers. Tevens maakt het bureau een jaarbestand waarvan het eigenaar en beheerder is. Het privacyreglement is niet van toepassing, aangezien diepgaande persoonsgegevens ontbreken.

3 Het Herkenningsdienstsysteem

Het Herkenningsdienstsysteem is een landelijk dekkend systeem dat sinds 1986 door de politie gebruikt wordt om gegevens te registreren. Omdat de verschillende politieregio's het systeem beheren, is feitelijk sprake van Herkenningsdienstsysteem: voor elke politieregio en de Koninklijke Marechaussee (KMar) één.

Het HKS bevat gegevens over 'het begin' van de strafrechtsketen. Het gaat hier om de registratie door de politie van crimineel gedrag.

Informatiegebied

Het HKS bevat zowel de aangiftegegevens van misdrijven als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan. Tegen een verdachte kunnen één of meer processen-verbaal zijn opgemaakt. Een tegen een verdachte

opgemaakt proces-verbaal wordt in onderliggende rapportage aangeduid met de term 'antecedent'. Een proces-verbaal, oftewel antecedent, kan bestaan uit één of meer misdrijven (delicten). Zo kan een persoon van bijvoorbeeld een (of meer) winkeldiefstal(len) en een woninginbraak verdacht zijn.

Opgenomen worden personen die minimaal 12 jaar zijn en tegen wie als verdachte van een misdrijf proces-verbaal is opgemaakt. Ook minderjarigen die door de politie wegens misdrijf of overtreding naar Halt worden verwezen, moeten sinds 1996 in het HKS worden geregistreerd. Het HKS bevat informatie over bijvoorbeeld het delict, het tijdstip waarop het gepleegd werd, de modus operandi, maar ook persoonskenmerken van de verdachten als geboortedatum, geslacht, nationaliteit en aanwezigheid van verslavingsproblematiek. Ook is de informatie over antecedenten van de verdachten beschikbaar. Het HKS is zelfs het enige bestand dat op het niveau van de politie de gegevens bevat van alle geregistreerde antecedenten van verdachten in Nederland. Dit biedt de mogelijkheid tot een waardevolle verdieping in informatie over verdachten. De antecedenten kunnen bestaan uit 'automatische' antecedenten (koppeling van plaats, verdachte en gepleegd delict, zodat informatie van de verdachte en van de aangifte gecombineerd kan worden) en 'handmatige' antecedenten (de meer uitgebreide informatie uit het proces-verbaal van aangifte ontbreekt).

Periodiciteit van de dataverzameling

In principe wordt elk pv opgenomen, dus er is sprake van een continue registratie van feiten.

Relaties met andere informatiesystemen

Het HKS is een op zichzelf staand registratiesysteem. Informatie die in HKS wordt opgenomen, registreert de politie ook in andere bedrijfsprocessensystemen.

Beperkingen

Natuurlijk heeft het HKS ook zijn beperkingen. Daarvan dient de gebruiker van de informatie zich bewust te zijn. De daders die niet gepakt zijn, delicten waarvan geen proces-verbaal is opgemaakt, of de delicten die onbekend blijven bij de politie, worden niet geregistreerd. Selectiemechanismen kunnen een rol spelen bij de registratie in het HKS en leiden tot vertekeningen. In het HKS worden alleen 'natuurlijke personen' opgenomen; rechtspersonen zijn uitgesloten van opname. Gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten (bijvoorbeeld FIOD, ECD, douane) zijn uitgezonderd van registratie.

Verder zijn de politieregio's niet altijd eenduidig in de registratiewijze van een delict. De registratie is bijvoorbeeld mogelijk niet uniform indien een verdachte naar een andere (politie)regio verhuist, of een delict pleegt in een (politie)regio waar hij niet woonachtig is. In de praktijk blijkt dat de politieregio waarin de verdachte woont, het meest complete beeld van de verdachte heeft. Daarom zijn bij de analyse de gegevens gerangschikt naar de gemeente waarin zij wonen. Overleden verdachten dienen twee jaar na dato uit het bestand te worden gehaald. Dit is echter niet van invloed op het onderhavige selectiejaar.

Gegevens van aangehouden verdachten tegen wie binnen zes maanden na opname in het HKS (voorlopige opname) nog geen proces-verbaal is opgemaakt, worden verwijderd. De verjaring van gegevens levert een beperking op die van invloed kan zijn op de interpretatie van de HKS-uitkomsten. Dit doet zich vooral voor bij de interpretatie van gegevens over het verleden van verdachten. Als regel wordt de informatie over verdachten na verloop van tijd uit het HKS verwijderd indien zij een aantal jaren niet meer voor nieuwe delicten als verdachten geregistreerd worden. De verjaringsregels impliceren een zekere mate van vertekening in het beeld van de in het verleden gepleegde delicten. De gestelde termijnen zijn echter dermate lang en lopen zo snel op dat al met al toch een behoorlijk beeld, ook van het delictsverleden, verkregen kan worden. Desalniettemin is het mogelijk dat vooral bij oudere verdachten, waarvan momenteel slechts één of een beperkt aantal delicten uit het verleden bekend is, een incompleet beeld bestaat.

Eigendom en beheer

De verschillende politieregio's zijn eigenaar van het systeem. Vanuit deze regio's wordt het systeem gevoed. Om gegevens aan het HKS te onttrekken, heeft de IT-organisatie van het KLPD de (mede door het WODC gefinancierde) DEX-module (Data-extractie) ontwikkeld. De DEX-module is verder uitgebouwd en verbeterd. Het is daarmee recent mogelijk geworden om geautomatiseerd een landelijk HKS-bestand te maken. Zo kunnen verdachten die in meerdere politieregio's geregistreerd staan, worden geïdentificeerd en tot één unieke verdachte herleid. Een speciaal daarvoor in het leven geroepen beheersinstantie bewaakt de toegang tot dit bestand. Het HKS valt onder de privacywetgeving. Bewerking van de data vindt echter plaats met geanonimiseerde gegevens.

4 De CBS-statistiek Rechtbankstrafzaken

Informatie over rechtbankstrafzaken bij het Openbaar Ministerie en de rechter wordt binnen het huidige stelsel van criminaliteitsstatistieken verzameld in de Statistiek Rechtbankstrafzaken. Indien van een strafzaak het proces-verbaal naar het desbetreffende (arrondissements)parket

gezonden wordt, besluit het OM of al dan niet vervolgd wordt.¹

De informatie over de jaren 1960-1982 is beschikbaar op papier, verspreid in CBS-jaarpublicaties: Justitiële statistiek, Criminele statistiek, Toepassing der Wegenverkeerswet, Statistiek jeugdcriminaliteit, en de (verzamel)publicatie Maandstatistiek politie, justitie en brandweer. Voor de jaren 1982-1991 zijn de relevante onderdelen samengebracht in een nieuwe publicatie Criminaliteit en Strafrechtspleging.

Sinds het verslagjaar 1991 komen in een samenwerkingsverband tussen het ministerie van Justitie en het CBS gegevens over criminaliteit en strafrechtspleging beschikbaar vanuit het Communicatiesysteem Openbaar Ministerie-Parket Administratie Systeem, kortweg COMPAS genoemd. De gegevens van de Criminele statistiek zijn ontleend aan de afschriften van de informatiestaten afkomstig van opsporingsinstanties en via het parket, en van de afloopberichten waarop de parketten de afloop van de strafzaken per fase van behandeling aan het CBS melden.

De Justitiële statistiek geeft een overzicht van de omvang en de aard van de werkzaamheden van de diverse rechterlijke colleges, waaronder rechtspraak in rechtbankstrafzaken. In de publicatie Criminaliteit en Strafrechtspleging zijn alle door het OM afgedane strafzaken en de door diverse rechterlijke colleges berechte criminaliteit opgenomen.

Informatiegebied

De periode 1960-1982 wordt gekenmerkt door een zeer gedetailleerde weergave in papieren publicaties. In de periode 1982-1991 is de detailering in de gepubliceerde informatie verminderd. Wel bleef het mogelijk gedetailleerdere gegevens dan de gepubliceerde op te vragen. Vanaf 1990 zijn in COMPAS gegevens opgenomen over de ingeschreven zaken bij het OM, alsmede de afdoening van zaken door OM en rechter. Het systeem bevat een grote hoeveelheid gegevens over het verloop en de afloop van elke strafzaak, inclusief gegevens over de betrokken verdachte/dader.

Periodiciteit van de dataverzameling

Er is sprake (geweest) van een continue registratie, zij het dat de verwerking van de gegevens in de loop van de jaren/perioden zeer verschillend is geweest. De gegevens zijn verwerkt per kalenderjaar. Een strafzaak die binnen een kalenderjaar bij verschillende colleges in behandeling is, is ook meer dan eenmaal in de overzichten opgenomen.

Relaties met andere informatiesystemen

Uit COMPAS worden speciaal voor statistische doeleinden ten behoeve van het CBS aparte bestanden vervaardigd waarin elke strafcasus als

¹ Tegenwoordig vindt in toenemende mate reeds een beoordeling plaats bij de politie door een gedetacheerde OM-functionaris in het kader van het zogenoemde 'Aanhouden en Uitreiken'-principe (AU).

individueel gegeven traceerbaar is. COMPAS vormt de basis van het systeem Rapsody, een beleidsinformatiesysteem van het OM.

Beperkingen

De overgang op COMPAS-gegevens had aanvankelijk negatieve invloed op de beschikbaarheid van statistische gegevens: een deel van de uitkomsten in de eerste jaren dat het systeem voor statistische doeleinden werd gebruikt (1991, 1992 en 1993), kwam niet (volledig) beschikbaar; bovendien leidde de beschikbaarheid van een elektronisch systeem ertoe dat de inzending van berichtgeving via formulieren sterk terugliep en in enkele gevallen voortijdig werd gestaakt. Op deze wijze is informatie over een deel van de ingeschreven zaken en vrijwel alle afdoeningen door het OM over de jaren 1991 en 1992 verloren gegaan. In mindere mate geldt dit ook voor 1993. Ook de cijfers over afdoeningen door de rechter kenden onder-rapportage, waardoor op dit gebied over de periode 1991-1993 alleen de totaalcijfers betrouwbaar genoeg zijn voor statistische analyse. Een deel van de uitkomsten moest worden geschat. Met vertraging verscheen in 1994 de eerste publicatie *Criminaliteit en Strafrechtspleging* nieuwe stijl. Ook na 1993 bleek de berichtgeving onvolledig te zijn geweest en was sprake van onderrapportage. Door het CBS is daarop besloten om in samenwerking met de berichtgevers tot een revisie van de basisgegevens over te gaan. Om praktische redenen is gekozen voor 1994 als startjaar van de revisie. De voorliggende publicatie is gebaseerd op de resultaten van deze revisie. De herziene cijfers komen in de plaats van alle eerder gepubliceerde gegevens over ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken vanaf 1994. Overigens leidden deze inspanningen tot tal van verbeteringen in de gegevensonttrekking vanuit COMPAS.

Eigendom en beheer

De basisgegevens uit de periode 1960-1991 zijn in beheer van het CBS. Gegevens daaruit zijn voor statistische doeleinden beschikbaar. Vanaf 1991 is er een samenwerkingsverband tussen het ministerie van Justitie, als eigenaar van de COMPAS-informatie, en het CBS. De ontwikkeling van het systeem geschiedt in nauwe samenwerking met het CBS, aangezien de gegevens de basis vormen voor alle statistische informatie over strafzaken. Alle statistische uitkomsten zijn gebaseerd op geanonimiseerde basisgegevens.

5 OMDATA

OMDATA is een informatiesysteem van het Parket-Generaal van het Openbaar Ministerie. Het maakt gebruik van een ander, al langer bestaand informatiesysteem, Rapsody genaamd. Rapsody is een gemeenschappelijk informatiesysteem van het Openbaar Ministerie en de

zittende magistratuur, ten behoeve van beleid en beheer. Het systeem kent een aantal modules voor verschillende rechtsgebieden. Voor zowel OMDATA als het onderwerp van dit boek is alleen de strafrechtmodule (Rapsody strafrechtketen) van belang. Waar in het vervolg Rapsody wordt genoemd, wordt dan ook die strafrechtmodule bedoeld. Rapsody is gebaseerd op COMPAS, het registratiesysteem dat wordt gebruikt door de arrondissementsparketten en de griffies van rechtbanken. Rapsody onttrekt bepaalde gegevens aan COMPAS die voor beleidsinformatie van belang zijn, en slaat die op in een gemakkelijk bevraagbare vorm. Het is een decentraal systeem met afzonderlijke databases in elk van de negentien arrondissementen, die ieder alleen gegevens over de strafzaken in het eigen arrondissement bevatten. Landelijke beleidsinformatie is daardoor niet direct via Rapsody beschikbaar. Die landelijke informatiefunctie wordt sinds een aantal jaren vervuld door OMDATA. Het doel van het systeem is te voorzien in de landelijke informatiebehoefte van het OM en te voldoen aan de gegevensvraag vanuit het wetenschappelijk onderzoek. OMDATA voegt de gegevens van de negentien Rapsody-systemen samen tot een landelijke gegevensverzameling, waarbij geen noemenswaardige bewerkingen optreden. Wat betreft het soort gegevens dat beschikbaar is, verschilt OMDATA dus niet van Rapsody.

Informatiegebied

OMDATA biedt informatie over de instroom van zaken bij het OM, en de afhandeling van die zaken door het OM en door de rechter. Per zaak is uitgebreide informatie beschikbaar over de aard van de gepleegde feiten, de verschillende handelingen en beslissingen in de zaak door het OM en de rechter, en eventueel de opgelegde straffen.

Periodiciteit van de dataverzameling

Rapsody is in de loop van 1993 ingevoerd, waarbij alle op dat moment nog lopende zaken zijn opgenomen. Vanaf dat moment zijn van alle in COMPAS geregistreerde zaken gegevens in Rapsody gearcheeerd. OMDATA geeft daardoor een volledig beeld van alle afdoeningen sinds 1994. Doordat het onderliggende systeem Rapsody in de loop van de jaren steeds verder is ontwikkeld, is de informatie in OMDATA over recente zaken gedetailleerder dan die over de zaken die in de eerste jaren zijn geregistreerd.

Relaties met andere informatiesystemen

Naast OMDATA bevatten ook de OBJD en de CBS-statistiek Rechtbankstrafzaken gegevens die direct of indirect afkomstig zijn van de registratie in COMPAS. De informatie die door de systemen wordt geleverd, is vergelijkbaar, maar verschilt op punten door belangrijke verschillen in doel en opzet van de systemen.

De OBJD is gebaseerd op de justitiële documentatie en geeft informatie over onherroepelijke afdoeningen. Bij de andere systemen blijft de informatie beperkt tot de afdoening in eerste aanleg. Bovendien is de informatie in de OBJD op persoonsniveau beschikbaar (zij het geanonimiseerd), terwijl de beide andere systemen alleen informatie op zaakniveau bieden. De OBJD kan daardoor als enig systeem inzicht geven in de mate van recidive. De verschillen tussen OMDATA en de CBS-statistiek Rechtbankstrafzaken zijn minder groot. Verschillen in gehanteerde definities maken dat informatie uit beide bronnen qua absolute aantallen verschilt, maar de orde van grootte en de gesignaleerde trends zijn gelijk. De CBS-statistiek is gebaseerd op berichten die COMPAS van iedere zaak levert op strikt gedefinieerde momenten bij inschrijving en afdoening. Het CBS verwerkt de gegevens tot jaarbestanden die enige tijd na afloop van het betreffende jaar worden afgesloten. De cijfers zijn dan definitief, eventuele nagekomen berichten worden niet meer verwerkt. Rapsody is vooral ontwikkeld als beleidsinformatiesysteem. Het wordt op gezette tijden geactualiseerd vanuit COMPAS, en weerspiegelt daardoor steeds de laatste stand van zaken. Rapsody en OMDATA bieden een grotere hoeveelheid informatie dan de CBS-statistiek, bovendien is landelijke informatie in de regel eerder beschikbaar via OMDATA dan via de CBS-statistiek. Rapsody en OMDATA zijn als systeem flexibeler in die zin dat het soort gegevens dat wordt verzameld, kan worden aangepast als de informatiebehoefte vanuit het beleid verandert. Door de veranderende gegevensverzameling en de voortdurende actualisering van de data zelf is de bron echter minder geschikt voor officiële statistieken.

Privacyaspecten

Op de gegevens van Rapsody en OMDATA is de Wet Justitiële en Strafvorderlijke Gegevens van toepassing. Het gebruik van gegevens voor onderzoek en statistiek is verder gereguleerd in een circulaire. In beginsel kunnen alleen niet-herleidbare gegevens worden verstrekt, tenzij toestemming van de Minister van Justitie is verkregen voor het verkrijgen van persoonsgegevens.

Beperkingen

Enkele beperkingen van OMDATA ten opzichte van andere bronnen zijn hiervoor genoemd. Een belangrijke beperking van OMDATA is verder dat alleen van de uitspraken in de laatste jaren betrouwbare informatie beschikbaar is over de delicten waarvoor is veroordeeld. Van de uitspraken in jaren daarvoor is alleen informatie beschikbaar over de delicten die (primair) ten laste zijn gelegd.

Eigendom en beheer

OMDATA is eigendom van het college van procureurs-generaal en wordt zelfstandig beheerd door het Parket-Generaal. Rapsody is een

gemeenschappelijk systeem van het Openbaar Ministerie en de zittende magistratuur en wordt beheerd door het ICT-bedrijf van de rechterlijke organisatie (ICTRO).

Toekomst

Een nieuw registratiesysteem ter vervanging van COMPAS is in ontwikkeling. Dit nieuwe systeem, het Geïntegreerd Proces Systeem (GPS), zal volgens de planning in de komende jaren gefaseerd worden ingevoerd. Als sluitstuk van GPS zal een managementinformatiemodule worden ontwikkeld, die Rapsody en OMDATA zal vervangen. Tot die tijd blijft OMDATA operationeel als landelijk informatiesysteem.

6 De Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie

In de jaren 1992-1996 zijn de Algemene Documentatieregisters, waarin de zogenaamde 'strafbladen' werden bijgehouden, geautomatiseerd en samengevoegd in een landelijk systeem, het Justitieel Documentatie Systeem (JDS). De Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) bevat een selectie uit en soms een bewerking van de gegevens uit het JDS.

Informatiegebied

De gegevens in de OBJD zijn geanonimiseerde, persoonsgebonden gegevens over aard en onherroepelijke afdoening van alle misdrijven en een aantal overtredingen, die na 1996 door de rechterlijke macht in behandeling zijn genomen. Het bevat ook een aantal persoonsgegevens, kennisgevingen van gebeurtenissen na het vonnis (bijvoorbeeld tenuitvoerleggingen of het verstrijken van de proeftijd) en gegevens over buitenlandse strafzaken. De plegers kunnen zowel natuurlijke personen als rechtspersonen zijn. Van alle personen die na 1996 met justitie in aanraking zijn gekomen, is de justitiële voorgeschiedenis ingevoerd. De OBJD is ten aanzien van deze personen een historisch bestand, dat nog steeds aangevuld wordt. Personen met een strafblad, die na de automatisering geen justitiecontacten meer hebben gehad, zijn met hun personalia op een index geplaatst: op het moment dat zij een nieuw contact hebben, wordt hun voorgeschiedenis alsnog ingevoerd.

Periodiciteit van de dataverzameling

De gegevens in de OBJD worden ieder kwartaal aangevuld.

Relaties met andere informatiesystemen

Het bronsysteem JDS betreft dagelijks gegevens uit COMPAS, het administratiesysteem van de arrondissementsparketten. Voorts bevat het gegevens van de hoven, de Hoge Raad en het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB).

Uit COMPAS worden ook bestanden aan het CBS geleverd ten behoeve van de statistieken over vervolging en berechting in eerste aanleg. COMPAS is tevens de basis voor OMDATA (voorheen Rapsody), een beleidssysteem van het OM. OMDATA bevat gegevens over vervolging en berechting in eerste aanleg en voor kantonzaken tevens over hoger beroep.

De strafrechtmonitor (SRM) bevat zeer gedetailleerde informatie over strafzaken uit de strafdossiers van een tweejaarlijkse steekproef.

Beperkingen

De OBJD is vanaf 1996 volledig, in de jaren daarvoor bevat zij alleen gegevens over personen en hun strafzaken als er ook na 1996 een justitie-contact is geweest. Alle gegevens blijven wel beschikbaar: de gegevens die in het JDS geschoond worden, blijven in de OBJD bestaan.

De OBJD heeft de gegevens over de onherroepelijke afdoeningen. Dit betekent dat vonnissen in eerste aanleg alleen opgenomen worden als dit vonnis onherroepelijk is geworden. Als er hoger beroep is ingesteld, blijft de zaak in het JDS en de OBJD een openstaande zaak tot het vonnis in hoger beroep onherroepelijk is geworden. De gegevens over deze laatste uitspraak worden dan geregistreerd, niet die van het vonnis in eerste aanleg.

Eigendom en beheer

De OBJD is eigendom van de plaatsvervangend Secretaris-Generaal van Justitie. Het WODC is strategisch beheerder, de Centrale Justitiële Documentatiedienst is tactisch en functioneel beheerder.

De OBJD is aangemeld bij de Registratiekamer in het kader van de Wet op de Persoonsregistratie (WPR).

De database is geanonimiseerd, waardoor er in principe geen restricties op het gebruik zijn. Voor gebruik van de OBJD, waarbij men over persoonsgebonden gegevens dient te beschikken, moet toestemming van de minister tot inzage in de justitiële documentatie worden verkregen.

Toekomst

Het JDS is ingericht voor de levering van de justitiële documentatie van individuen aan derden. De gegevens zijn daardoor niet altijd even geschikt voor analyses ten behoeve van onderzoek en beleid. Veel gegevens worden bewerkt voordat zij in de OBJD terechtkomen. Jaarlijks worden er aanpassingen aan de OBJD gedaan om de gegevens beter te kunnen verwerken. In 2005 zal naar verwachting de vervanging van het systeem COMPAS door GPS worden afgerond en vindt een herbouw van het JDS plaats. Het JDS krijgt niet alleen een andere structuur, maar zal ook meer gegevens gaan bevatten. De OBJD zal daarna ook worden uitgebreid.

7 De informatiesystemen tenuitvoerlegging

Er zijn vele soorten straffen en maatregelen die opgelegd kunnen worden.

Elk van die soorten afdoeningen kent zijn eigen registratiesystemen van binnenkomst en tenuitvoerlegging (executie). Zo is er een systeem dat de celcapaciteit en doorstroom registreert, en het Centraal Justitieel Incasso Bureau.

7.1 Centraal Justitieel Incasso Bureau

Het CJIB in Leeuwarden heeft een belangrijke taak met betrekking tot de uitvoering van opgelegde sancties. Het CJIB biedt, in zaken die daarvoor in aanmerking komen, namens het OM en de politie transacties aan en draagt zorg voor de inning van de transactiebedragen. Zaken waarin het transactiebedrag niet is betaald, worden weer doorgestuurd naar het OM ter verdere vervolging. Executie van strafrechtelijke vonnissen met een financiële sanctie (boetes, schadevergoedingsmaatregelen, ontneming wederrechtelijk verkregen voordeel (wvv) worden zelfstandig door het CJIB afgewikkeld, onder verantwoordelijkheid van het OM. Ook bij de tenuitvoerlegging van andere soorten vonnissen als taakstraffen en bepaalde gevangenisstraffen speelt het CJIB een belangrijke rol. Bij die vonnissen neemt het CJIB een groot deel van het administratieve proces voor zijn rekening, zorgt voor doorgeleiding aan de met tenuitvoerlegging belaste instantie, en bewaakt de voortgang.

Sinds het CJIB werd ingesteld als bureau belast met de inning van administratieve sancties bij verkeersovertredingen is het takenpakket in de loop van de jaren uitgebreid met de bovengenoemde processen. Daardoor zijn niet van alle processen gegevens over dezelfde jaren beschikbaar. De inning van strafrechtelijke boetes verzorgt het CJIB vanaf 1994. De gegevens over strafrechtelijke boetes zijn vanaf 1995 volledig. Over inning van schadevergoedingsmaatregelen is vanaf 1996 informatie beschikbaar. Inning van ontnemingsmaatregelen is sinds 1996 aan het CJIB opgedragen. Overigens geschiedde incassering van ontnemingsmaatregelen ook door het OM, vooral in de overgangperiode na 1996. Het TRIAS-systeem voor de registratie van (politie)transacties is sinds 2000 operationeel. De gegevens uit dat systeem zijn vanaf het jaar 2001 voldoende betrouwbaar.

Informatiegebied

In deze publicatie betreft de gebruikte informatie de afwikkeling van (politie)transacties en executie van de strafrechtelijke vonnissen waarmee het CJIB is belast: geldboetes, opgelegde maatregelen ter ontneming van wvv en schadevergoedingsmaatregelen. De geldboetes betreffen zowel misdrijven als overtredingen. Het is voor het CJIB niet goed mogelijk hierin onderscheid te maken.

Periodiciteit van de dataverzameling

De registratie is continu. Gegevens ten behoeve van de statistiek worden

per jaar bij het CBS aangeleverd.

Relaties met andere informatiesystemen

Het CJIB ontvangt langs elektronische weg gegevens over aan te bieden transacties van de politie en uit de negentien COMPAS-systemen van de arrondissementsparketten. Deze worden vastgelegd in het TRIAS-systeem. TRIAS meldt de afloop weer terug aan de COMPAS-systemen. Gegevens over te executeren vonnissen ontvangt het CJIB eveneens uit COMPAS en van de vijf ressortsparketten. Verder bestaan koppelingen met systemen van diverse andere ketenpartners van het CJIB (DJI, reclassering). Voor statistiek en onderzoek is de informatie van het CJIB aanvullend ten opzichte van andere informatiebronnen die op COMPAS zijn gebaseerd (CBS, OMDATA).

Eigendom en beheer

Houder en gegevensbeheerder is het CJIB, het eigendom is gekoppeld aan COMPAS. Het systeembeheer is deels in handen van de Facilitaire Dienst Rechterlijke Organisatie (FDRO), een gemeenschappelijke ondersteunende organisatie van Openbaar Ministerie en gerechten. De gegevens in de systemen van het CJIB zijn niet rechtstreeks toegankelijk voor derden zoals het WODC. Het CJIB is bij het beheer en het gebruik van de gegevens waarvan het houder is, gebonden aan de privacywetgeving.

7.2 Registratie gevangeniswezen (TULP/GW)

TULP/GW dient om het primaire proces in de inrichtingen van het gevangeniswezen te ondersteunen. Het is een landelijke applicatie en staat lokaal bij elke inrichting van het gevangeniswezen van de DJI. De landelijke applicatie wordt beheerd door ICT Services DJI te Gouda.

De informatie in TULP is een feitelijke registratie van gegevens van gedetineerden en van de inrichtingen. TULP wordt gebruikt voor een aantal afgeleide secundaire informatiebronnen: de module stuurinformatie van het hoofdkantoor DJI (TULP-SI) en de module CBS-tape. De informatie over het gevangeniswezen is vooral ontleend aan TULP-SI.

Informatiegebied

De gegevens hebben betrekking op de gedetineerden en op de inrichtingen waarin zij verblijven: personen, zaken, cellen, bestemmingen, doorlooptijden en aantallen dagen straf. Variabelen zijn onder andere: insluitingstitel gedetineerden, geslacht en geboortedatum, zaakgegevens, zoals parketnummer, datum uitspraak, opgelegde straf en parket van uitspraak, en inrichtingsgegevens, zoals soort inrichting, bestemmingen binnen de inrichting en aantal cellen. Binnen TULP is er een continue registratie.

Relaties met andere systemen

TULP ontvangt en levert gegevens aan VIP (Verwijsindex Personen) levert gegevens per maand aan TULP-SI (stuurinformatie voor DJI) en tweemaal per jaar aan het CBS.

Beperkingen

Door datacommunicatieproblemen is de maandelijkse levering van de in- en uitstroomrecords vanuit de inrichtingen aan de centrale beleidsinformatiemodule TULP-SI de afgelopen twee jaar niet geheel volledig geweest. Als gevolg hiervan is het niet mogelijk gebleken om de aantallen in- en uitgestroomde gedetineerden over de jaren 2001 en 2002 exact vast te stellen. Met de bouw van TULP-MIR verwacht DJI deze problemen in de toekomst te voorkomen.

Eigendom en beheer

Houder van de informatie is de Minister van Justitie, voor hem de directeur Gevangeniswezen. Per inrichting of complex vindt de opslag van de gegevens plaats. Het beheer van het systeem is in handen van ICT Services DJI te Gouda. Het systeem voldoet aan de eisen van de Wet Bescherming persoonsgegevens.

Toekomst

TULP-SI gaat in de tweede helft van 2003 op in TULP-MIR (MIR = Management Informatie Reservoir). In TULP-MIR zullen ook andere managementsystemen die zijn afgeleid van het basissysteem TULP/GW, worden ondergebracht. De functionaliteit voor de gebruiker zal aanzienlijk worden verbeterd. Alle interfaces van TULP-GW die TULP-MIR voeden, zijn grondig getest, functionele verbeteringen zijn aangebracht en de gegevensopslag is uitgebreid. De gegevens zijn toegankelijker dan voorheen, waardoor bijvoorbeeld het centraal georganiseerde plaatsingsproces efficiënter kan verlopen. Voorts is het mogelijk om op managementniveau dagelijks inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van de celcapaciteit en de bezetting. TULP-MIR biedt ook veel meer garantie op een volledige vulling van de records in vergelijking met het oude TULP-SI.

7.3 Registratie Justitiële Jeugdinrichtingen (TULP/JJI)

TULP/JJI is een landelijk geïmplementeerd informatiesysteem waarop alle rijks- en particuliere justitiële jeugdinrichtingen zijn aangesloten, alsmede het hoofdkantoor DJI en een aantal niet-justitiële inrichtingen waar het ministerie van Justitie plaatsen heeft ingekocht. Het systeem wordt door de inrichtingen gebruikt voor de pupillenadministratie en het registreren en onderhouden van gegevens betreffende de inrichting zelf. Daarnaast genereert het systeem onder meer capaciteits- en bezettingsgegevens, bevolkingsgegevens en gegevens over de orde en veiligheid (incidenten en

maatregelen) binnen de inrichting. TULP/JJI speelt een belangrijke rol bij de centrale selectie en plaatsing van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen. Verder levert TULP/JJI stuur- en beleidsinformatie. DJI beschikt over een speciale module waarmee grotere databestanden kunnen worden samengesteld.

Iedere jeugdige die bij een justitiële jeugdinrichting wordt aangemeld, op de wachtlijst wordt geplaatst dan wel in de inrichting wordt opgenomen, wordt geregistreerd in TULP/JJI en krijgt een eigen, uniek registratienummer. Dit nummer wordt bij iedere (nieuwe) opname binnen de sector justitiële jeugdinrichtingen gebruikt.

Informatiegebied

De gegevens die in TULP/JJI worden opgenomen, zijn onder andere persoonskenmerken van de jeugdigen, gegevens over de huidige en eventueel vorige (tevens in verband met recidive) en volgende verblijfslocatie(s), verblijfstitel(s), opleggende instantie, gepleegde feiten en reden van uitschrijving. Met behulp van de speciale beleidsinformatiemodule kunnen peildatumbestanden, locatie-historische bestanden (plaatsingen, uitplaatsingen, trajecten van jeugdigen) en titel-historische bestanden (titels/titelwijzigingen) worden samengesteld. Voorts bevat TULP/JJI informatie over onder andere de beschikbare capaciteit, bezetting, wachtlijstplaatsingen, enzovoort.

Periodiciteit van de dataverzameling

TULP/JJI is een betrekkelijk nieuw registratiesysteem. In juni 1997 is de laatste justitiële jeugdinrichting aangesloten, zodat vanaf dat moment gesproken kan worden van een landelijke dekking. Er is sprake van een continue registratie.

Relaties met andere informatiesystemen

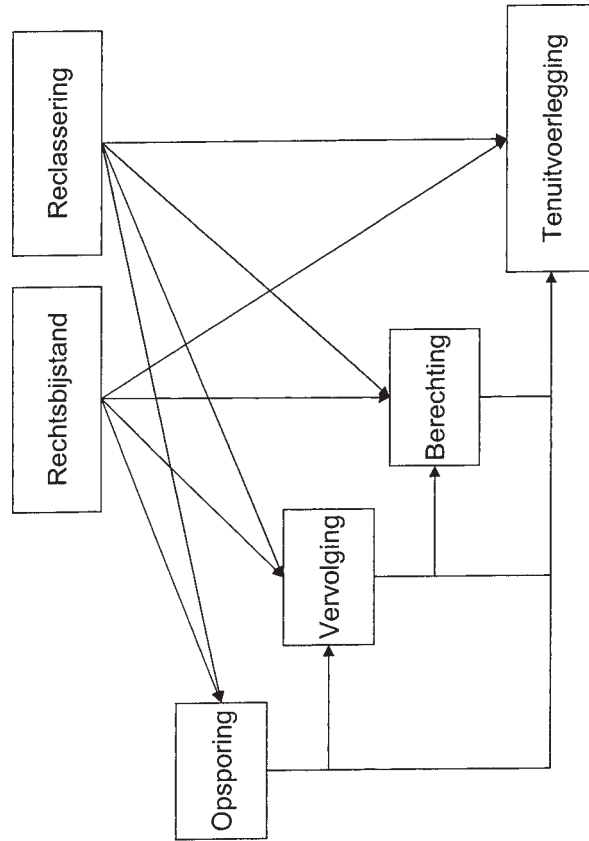
In TULP/JJI wordt het VIP-nummer van de jeugdige (nog) niet geregistreerd. De gegevens kunnen daardoor niet worden gekoppeld aan latere gegevens van dezelfde persoon in het gevangeniswezen.

Eigendom en beheer

Houder van de informatie in TULP/JJI is de Minister van Justitie. De informatie is opgeslagen bij de individuele inrichtingen en centraal op het Hoofdkantoor DJI. Het beheer van de informatie berust bij de inrichtingsdirecteuren en bij het Hoofdkantoor DJI. Het systeem voldoet aan de eisen van Wet Bescherming persoonsgegevens.

Bijlage 3

Stroomschema strafrechtsketen

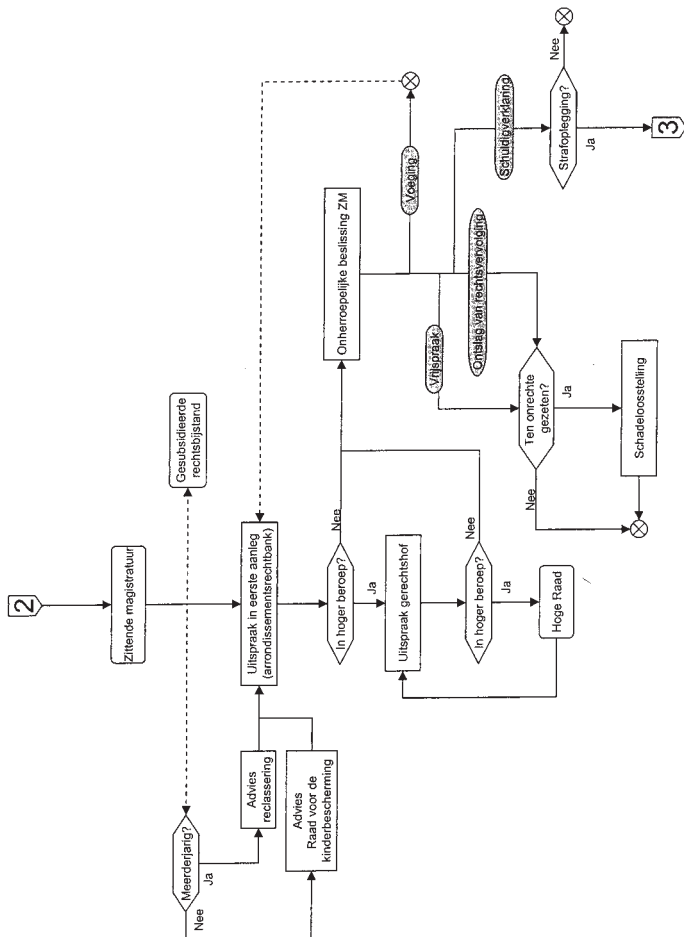
Verklaring van de tekens

Berechting

Verklaring van de tekens

Bijlage 4

Tabellen

3 Slachtoffers van criminaliteit

- Tabel 3.1 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 16 jaar en ouder, WODC-enquêtes, 1973-1980
- Tabel 3.2 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, CBS-enquêtes, 1980-1992
- Tabel 3.3 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, CBS-enquêtes, 1997-2004
- Tabel 3.4 Slachtofferschap, naar geslacht en leeftijd, 2004
- Tabel 3.5 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004
- Tabel 3.6 Totaal slachtofferschap, naar politieregio, % één of meer keren slachtoffer, 1993-2004
- Tabel 3.7 Diefstal in de detailhandel, per branche, mei 2003-mei 2004
- Tabel 3.8 Voorkomen criminaliteit per delict, totaal voor alle bedrijven en instellingen, 2002
- Tabel 3.9 Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit, CBS-enquêtes, 1997-2004
- Tabel 3.10 Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004
- Tabel 3.11 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, CBS-enquêtes, 1997-2004
- Tabel 3.12 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004
- Tabel 3.13 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, naar geslacht en leeftijd, 2004
- Tabel 3.14 Materiële schade als gevolg van veelvoorkomende criminaliteit, 1995-1999
- Tabel 3.15 Ontwikkeling van enkele delictscategorieën volgens de CBS-slachtofferenquête en de Politiestatistiek, 1980-2004
- Tabel 3.16 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden), 1992-2004
- Tabel 3.17 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden) die bij de politie zijn gemeld, 1992-2004
- Tabel 3.18 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden) waarbij een document is ondertekend, 1992-2004

4 Criminaliteit en opsporing

- Tabel 4.1 Geregistreeerde criminaliteit, 1960-2004
- Tabel 4.2 Geregistreeerde geweldsmisdrijven, 1960-2004
- Tabel 4.3 Geregistreeerde vermogensmisdrijven, 1960-2004
- Tabel 4.4 Geregistreeerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, 1960-2004
- Tabel 4.5 Geregistreeerde verkeersmisdrijven, 1960-2004

- Tabel 4.6 Geregistreerde criminaliteit, naar aard van de gepleegde misdrijven, 1995-2004
- Tabel 4.7 Geregistreerde criminaliteit, naar aard van de gepleegde misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, 1995-2004
- Tabel 4.8 Geregistreerde criminaliteit, opgehelderde zaken en gehoorde verdachten, naar aard van de gepleegde misdrijven, 2004
- Tabel 4.9 Geregistreerde diefstallen en verduisteringen, 1980-2004
- Tabel 4.10 Geregistreerde criminaliteit, per politieregio, 1995-2004
- Tabel 4.11 Geregistreerde geweldsmisdrijven, per politieregio, 1995-2004
- Tabel 4.12 Geregistreerde vermogensmisdrijven, per politieregio, 1995-2004
- Tabel 4.13 Geregistreerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, per politieregio, 1995-2004
- Tabel 4.14 Geregistreerde verkeersmisdrijven, per politieregio, 1995-2004
- Tabel 4.15 Geregistreerde criminaliteit per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, naar type en stedelijkheid, 1995-2004
- Tabel 4.16 Gehoorde minderjarige verdachten, 1960-2004
- Tabel 4.17 Gehoorde minderjarige verdachten van geweldsmisdrijven, 1960-2004
- Tabel 4.18 Gehoorde minderjarige verdachten van vermogensmisdrijven, 1960-2004
- Tabel 4.19 Gehoorde minderjarige verdachten van vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en openbaar gezag, 1960-2004
- Tabel 4.20 Gehoorde minderjarige verdachten van verkeersmisdrijven, 1960-2004
- Tabel 4.21 Door politie en Koninklijke Marechaussee gehoorde minderjarige verdachten, naar delictsoort, 1985-2004
- Tabel 4.22 Geweldsmisdrijven, gehoorde minderjarige verdachten, naar type, 1995-2004
- Tabel 4.23 Vermogensmisdrijven, gehoorde minderjarige verdachten, naar type, 1995-2004
- Tabel 4.24 Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, gehoorde minderjarige verdachten, naar type misdrijf, 1995-2004
- Tabel 4.25 Gehoorde jongens en meisjes van 12-17 jaar per 100.000, naar enkele misdrijfcategorieën, 1995-2004

5 Vervolg en berechting

- Tabel 5.1 Ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken, 1960-2004
- Tabel 5.2 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken, naar soort strafzaken en naar wet, 1960-2004
- Tabel 5.3 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

- Tabel 5.4 Door het Openbaar Ministerie afgedane rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.5 Door het Openbaar Ministerie afgedane rechtbankstrafzaken, naar wijze van afdoening, 1995-2004
- Tabel 5.6 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.7 Door de rechter in eerste aanleg uitgesproken schuldigverklaringen in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.8 Door de rechter in eerste aanleg uitgesproken vrijspraken en ontslagen van alle rechtsvervolging in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.9 Combinaties van sancties opgelegd in rechtbankstrafzaken door de rechter in eerste aanleg, 1995-2004
- Tabel 5.10 Door de rechter opgelegde combinaties van sancties in rechtbankstrafzaken, naar hoofdgroep van misdrijven, 2004
- Tabel 5.11 Door de rechter opgelegde straffen en maatregelen in rechtbankstrafzaken, 1960-2004
- Tabel 5.12 Sancties opgelegd in rechtbankstrafzaken door de rechter in eerste aanleg, 1995-2004
- Tabel 5.13 Door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in rechtbankstrafzaken, naar duur van het onvoorwaardelijke deel, 1960-2004
- Tabel 5.14 Door officier van justitie toegepaste transacties met als voorwaarde leer- of werkproject en door rechter in eerste aanleg opgelegde taakstraffen in rechtbankstrafzaken, 1996-2004
- Tabel 5.15 Door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke geldboetes in rechtbankstrafzaken, naar hoogte van het onvoorwaardelijke deel, 1960-2004
- Tabel 5.16 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1994-2004
- Tabel 5.17 Gemiddelde duur van (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen opgelegd door de rechter in eerste aanleg in rechtbankstrafzaken, in detentiedagen, naar delictgroep, 1994-2004
- Tabel 5.18 Detentiejaren van (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen opgelegd door de rechter in eerste aanleg in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1994-2004
- Tabel 5.19 Doorlooptijd (in dagen) van inschrijving tot afdoening van door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken, naar soort rechter en delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.20 Door de rechter afgedane rechtbankstrafzaken in hoger beroep en beroep in cassatie, 1985-1999

- Tabel 5.21 Vervallen
- Tabel 5.22 Halt- en Stop-verwijzingen, 1987-2003
- Tabel 5.23 Halt-afdoeningen en Stop-reacties (al dan niet met succes uitgevoerd), 2000-2003
- Tabel 5.24 Halt-afdoeningen en Stop-reacties, naar delicttype, 2003
- Tabel 5.25 Ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, 1995-2004
- Tabel 5.26 Ingeschreven rechtbankstrafzaken bij het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.27 Afdoeningen rechtbankstrafzaken door het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.28 Afdoeningen rechtbankstrafzaken door het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar wijze van afdoening, 1995-2004
- Tabel 5.29 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.30 Schuldigverklaringen door de rechter in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.31 Vrijspraken en ontslagen van alle rechtsvervolgning door de rechter in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004
- Tabel 5.32 Opgelegde straffen en maatregelen in rechtbankstrafzaken met minderjarigen verdachten, 1997-2004
- Tabel 5.33 Door officier van justitie toegepaste transacties met als voorwaarde leer- of werkproject en door rechter in eerste aanleg opgelegde taakstraffen in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, 1996-2004
- Tabel 5.34 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugddetenties, naar delictcategorie, 1996-2004
- Tabel 5.35 Gemiddelde duur van in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugddetenties in detentiedagen, naar delictcategorie, 1996-2004
- Tabel 5.36 Detentiejaren van door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugddetentie, naar delictcategorie, 1996-2004
- Tabel 5.37 Afdoeningen door de rechter van rechtbankstrafzaken met minderjarigen, waarbij een (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijke geldboete is opgelegd naar de hoogte van het onvoorwaardelijke deel, 1995-2004
- Tabel 5.38 Afdoeningen door de rechter van rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar combinatie van opgelegde straffen, 1997-2004

6 Tenuitvoerlegging van sancties

- Tabel 6.1 Capaciteit en bezetting in het gevangeniswezen, 1990-2004
- Tabel 6.2 Capaciteit van de penitentiaire inrichtingen in het gevangeniswezen, naar type inrichting, 1960-2004
- Tabel 6.3 Gedetineerden in het gevangeniswezen op 30 september 1990-2004
- Tabel 6.4 Preventieve hechtenis en vrijheidsstraffen meerderjarigen, 1990-2004
- Tabel 6.5 Gedetineerden naar geboorteland, per werelddeel en enkele landen, naar verblijfstitel, 2004 (gemeten op 30 september van het betreffende jaar)
- Tabel 6.6 Verzoeken om overplaatsing in het kader van de WOTS, 1995-2004
- Tabel 6.7 Tbr-/tbs-passanten, 1990-2004
- Tabel 6.8 Intramurale behandelduur tbs (opname in kliniek tot proefverlof of ontslag), 1978-2003
- Tabel 6.9 Stroomcijfers tbs, 1965-2004
- Tabel 6.10 Aandeel contraire beslissingen in beëindigingen tbs, 1995-2004
- Tabel 6.11 Kenmerken tbs-populatie (enquête), 1990, 1995, 1998, 1999, 2000 en 2004 (deels)
- Tabel 6.12 Ter inning bij het CJIB aangemelde boetevonnissen, in aantal en euro's, 2004
- Tabel 6.13 Afdoening boetevonnissen door het CJIB, 1995-2004
- Tabel 6.14 Taakstraffen meerderjarigen, 1981-2004
- Tabel 6.15 Capaciteit en populatie van de justitiële jeugdinrichtingen, 1990-2004
- Tabel 6.16 Capaciteit en populatie van de opvanginrichtingen, 1990-2004
- Tabel 6.17 Capaciteit en populatie van de behandelinrichtingen, 1990-2004
- Tabel 6.18 Strafrechtelijke en civielrechtelijke instroom in justitiële jeugdinrichtingen, autochtonen en allochtonen, 1991-2004
- Tabel 6.19 Aandeel (in %) van vermogens- en geweldsdelicten onder jongeren in voorlopige hechtenis, 1991-2004
- Tabel 6.20 Tenuitvoerlegging onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen minderjarigen, 1997-2004
- Tabel 6.21 Lopende strafrechtelijke maatregelen minderjarigen op 31 december, 1993-2004
- Tabel 6.22 Ontwikkeling gestarte taakstraffen minderjarigen, 1983-2004
- Tabel 6.23 Afgesloten taakstraffen minderjarigen, 1998-2004
- Tabel 6.24 Door OM en CJIB ten uitvoer gelegde ontnemingsmaatregelen, in euro's, 1995-2004
- Tabel 6.25 Ontnemingsmaatregelen, 1995-2004
- Tabel 6.26 Schadevergoedingsmaatregelen, 1996-2004

Tabel 6.27 Wijze van afdoening schadevergoedingsmaatregelen, als percentage van het aantal zaken, 1999-2004

Tabel 6.28 Inning transacties door het CJIB (inclusief overtredingen), 2000-2004

7   *Uitgaven aan criminaliteit*

Tabel 7.1   Inflatie en inwoners, 1980-2004

Tabel 7.2   Uitgaven slachtofferzorg, 1994-2004

Tabel 7.3   Uitgaven opsporing en preventie, 1994-2004

Tabel 7.4   Uitgaven vervolging, 1994-2004

Tabel 7.5   Uitgaven strafrechtspleging, 1994-2004

Tabel 7.6   Uitgaven tenuitvoerlegging, 1994-2004

Tabel 7.7   Uitgaven ondersteuning van verdachten, 1994-2004

Tabel 7.8   Totale overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving, 1994-2004

Tabel 7.9   Kostprijzen Dienst Justitiële Inrichtingen, 1993-2004

Tabel 7.10   Omzet beveiligingsindustrie, 1994-2002

Tabel 7.11   Materiële schade als gevolg van veelvoorkomende criminaliteit, 1992-2002

Tabel 7.12   Uitkeringen Schadefonds Geweldsmisdrijven, 1994-2004

Tabel 7.13   Opgespoorde fraude door bijzondere opsporingsdiensten, 1983-2004

Tabel 7.14   Verdachte ongebruikelijke transacties, 1999-2003

Tabel 7.15   Overzicht maatschappelijke kosten, 1988-2004

Tabellen bij hoofdstuk 3

Tabel 3.1 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 16 jaar en ouder, WODC-enquêtes, 1973-1980

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1980
	(%)						
gewelddelicten							
handtastelijkheden							
buiten			1,1	1,3	1,5	1,4	1,5
handtastelijkheden							
binnen							0,6
bedreiging buiten			1,5	2,5	2,6	2,8	4,1
bedreiging binnen							1,1
vermogensdelicten							
inbraak	0,9	0,7	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
fietsdiefstal	4,0	3,0	4,5	7,1	6,3	8,0	7,6
bromfietsdiefstal*	7,0	10,0	6,5	4,0	4,2	4,5	4,9
autodiefstal*		0,5	0,4	0,5	0,6	0,3	0,4
diefstal uit auto*	2,0	2,0	1,7	3,0	2,3	2,3	2,8
diefstal van portemon- nee (zonder geweld)	1,0	1,0	1,7	3,0	2,4	2,5	2,1
vernielingen							
overige vernielingen			5,0	5,9	6,8	7,7	10,4
doorrijden na aanrijding			1,0	1,0	0,9	0,9	1,4
aanrijding zonder doorrijden	3,0	3,0	4,5	7,1	6,3	8,0	

* In % van voertuigbezitters.

Bron: WODC/NIPO

Tabel 3.2 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, CBS-enquêtes, 1980-1992

	1980	1981	1982	1983	1984	1986	1988	1990	1992
	(%)								
gewelddelicten									
handtastelijkheden buiten	1,0	0,9	0,8	0,8	1,1	0,7	0,6	0,6	0,7
handtastelijkheden binnen	0,9	1,1	1,5	1,1	1,9	1,7	1,3	1,2	1,4
bedreiging buiten	3,4	3,2	3,1	3,0	3,6	2,3	3,3	3,2	3,3
bedreiging binnen	1,6	1,9	2,7	2,4	2,6	2,2	2,1	2,5	2,4
vermogensdelicten									
inbraak	1,6	1,8	2,2	2,5	2,4	2,7	3,0	2,5	2,9
fietsdiefstal	4,9	5,1	5,5	6,4	5,7	6,3	5,7	5,6	6,0
bromfietsdiefstal	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,3	0,4	0,4
autodiefstal	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,5	0,3
diefstal uit auto	1,9	2,2	2,2	3,3	3,3	3,5	3,3	3,3	3,8
diefstal van portemonnee (zonder geweld)	2,4	2,5	2,4	2,1	2,8	2,1	2,3	2,2	2,6
overige diefstal	5,5	5,5	6,4	6,0	5,7	5,3	4,7	4,8	5,1
vernielingen									
diefstal vanaf auto	4,9	5,4	5,1	4,8	5,1	3,8	3,8	3,6	3,7
beschadiging van auto	9,0	9,1	9,8	9,2	9,3	8,7	8,1	8,9	8,9
overige vernielingen	6,7	7,0	6,2	6,5	6,0	6,0	5,6	5,2	6,7
doorrijden na aanrijding	1,4	2,0	2,4	1,8	2,4	1,9	2,1	1,7	1,5
exhibitionisme	1,3	1,6	1,7	1,9	1,8	1,7	1,3	1,1	1,1
totaal*	32,8	34,0	35,5	35,2	36,2	34,3	33,6	32,7	35,1
enkelvoudig**	23,0	22,6	24,0	23,7	23,7	23,5	23,2	23,0	23,9
meervoudig***	9,7	11,4	11,6	11,5	12,5	10,8	10,5	9,7	11,2
	(abs.)								
aantal respondenten	8.475	10.738	10.765	10.931	9.730	9.502	4.686	4.513	4.448

* Inclusief exhibitionisme.

** Eenmaal of vaker slachtoffer van een delictsoort.

*** Eenmaal of vaker slachtoffer van meer delictsoorten.

Bron: CBS

Tabel 3.3 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, CBS-enquêtes, 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(%)							
gewelddelicten	5,0	5,6	5,5	5,0	5,8	6,0	5,7	5,2
seksuele delicten*	1,2	1,1	1,1	1,0	1,1	1,2	0,9	0,8
mishandeling	1,4	1,8	1,6	1,3	1,8	1,7	1,9	1,6
bedreiging	2,7	3,1	3,3	3,0	3,4	3,7	3,5	3,2
vermogensdelicten	13,2	13,0	12,5	12,3	12,0	12,8	11,9	11,9
inbraak	2,3	1,6	1,9	1,8	1,6	1,8	1,3	1,5
fietsdiefstal	4,8	5,0	4,6	4,9	4,6	4,6	4,6	4,7
autodiefstal	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2
diefstal uit auto	1,9	1,5	1,8	1,7	2,1	2,6	2,4	2,1
diefstal van portemonnee (zonder geweld)	2,0	2,2	2,0	2,0	1,9	2,0	1,9	1,6
overige diefstal	3,3	3,7	3,0	3,1	2,8	3,1	2,7	3,0
vernielingen	10,4	11,1	11,6	11,0	10,5	12,1	11,1	11,4
beschadiging van auto	6,2	6,6	7,1	7,0	6,6	7,8	7,6	7,5
overige vernielingen	4,8	5,1	5,1	4,8	4,4	5,0	4,2	4,7
doorrijden na aanrijding	1,3	1,2	1,5	1,5	1,3	1,5	1,4	1,3
totaal	25,5	26,2	26,2	25,7	24,9	27,2	25,6	25,4
enkelvoudig**	20,4	20,7	20,6	20,7	19,6	21,4	20,5	20,0
meervoudig***	5,2	5,4	5,5	5,0	5,4	5,8	5,1	5,3
	(abs.)							
aantal respondenten	8.838	9.007	10.952	8.756	10.326	8.399	10.862	9.989

* In 1992-1996 alleen aan vrouwen gevraagd.

** Eenmaal of vaker slachtoffer van een delictsoort.

***Eenmaal of vaker slachtoffer van meer delictsoorten.

Bron: CBS

Tabel 3.4 Slachtofferschap, naar geslacht en leeftijd, 2004

	mannen	vrouwen
	(%)	
12-17 jaar	38,4	29,2
18-24 jaar	43,1	36,3
25-34 jaar	35,8	30,8
35-44 jaar	28,0	27,1
45-54 jaar	24,2	23,4
55-64 jaar	17,5	18,4
65-74 jaar	13,4	11,3
75 jaar en ouder	10,6	5,7

Bron: CBS

Tabel 3.5 Slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit onder burgers van 15 jaar en ouder, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004

	1993*	1995*	1997*	1999*	2001*	2002*	2003*	2004*
(% één of meer keer slachtoffer)								
gewelddelicten	5,1	5,2	5,5	6,2	6,2	6,6	6,4	6,2
mishandeling	0,9	0,8	1,0	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9
bedreiging	4,4	4,7	4,9	5,7	5,6	6,1	5,9	5,7
portemonneediefstal met geweld**	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
vermogensdelicten								
(poging tot) inbraak***	7,8	8,9	7,7	6,7	5,3	5,6	4,9	4,7
poging inbraak***	5,3	5,9	5,2	4,5	3,5	3,8	3,2	3,1
inbraak***	3,1	3,7	3,0	2,6	2,1	2,2	2,0	1,8
fietsdiefstal****	7,3	7,6	6,6	6,4	5,5	5,7	5,2	5,0
autodiefstal****	1,1	1,1	1,0	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6
diefstal uit auto****	10,2	10,2	7,9	7,3	6,9	8,0	7,0	6,4
diefstal van portemonnee zonder geweld**	4,1	4,7	4,0	3,8	3,5	3,7	3,4	3,1
overige diefstal	7,9	9,2	8,9	7,3	7,1	7,3	6,5	6,8
vernielingen								
vernieling aan/diefstal vanaf auto's****	30,3	31,2	27,4	24,4	25,1	27,5	24,3	23,1
overige vernielingen	7,8	8,8	9,3	8,0	8,4	9,3	7,9	7,8
autocriminaliteit	41,5	42,4	36,2	32,5	32,7	36,2	31,9	30,0
aanrijding met doorrijden	2,4	2,7	2,6	2,4	2,4	2,7	2,4	2,4
aanrijding zonder doorrijden	10,1	10,5	10,4	10,2	9,7	9,5	8,8	8,9
andere delicten	1,2	1,5	1,4	1,0	1,3	1,4	1,2	1,3
overig persoonsgebonden slachtofferschap	27,4	29,9	29,3	26,7	26,4	27,6	25,0	25,1
totaal slachtofferschap	50,5	53,0	51,5	48,8	47,7	49,5	46,9	46,9
(abs.)								
aantal respondenten	50.702	75.560	76.248	77.539	88.608	25.000	90.589	49.037

* De in deze tabel genoemde jaren betreffen het jaar van publicatie van de Politiemonitor Bevolking. De interviews waarop de meetwaarden zijn gebaseerd, zijn gehouden in de eerste tien weken van dat jaar. Gevraagd is naar het slachtofferschap in de twaalf daaraan voorafgaande maanden.

** 1993, 1995 en 1997 beroving met en zonder geweld.

*** In % van aantal woningen.

**** In % van voertuigbezitters.

Bron: Politiemonitor Bevolking

Tabel 3.6 Totaal slachtofferschap, naar politieregio, % één of meer keren slachtoffer, 1993-2004

	1993*	1995*	1997*	1999*	2001*	2003*	2004*
	(%)						
Groningen	46,0	46,6	45,7	43,7	40,8	36,3	43,5
Friesland	45,5	41,6	45,1	45,4	39,1	39,6	37,1
Drenthe	41,1	39,6	40,6	41,1	36,1	37,0	34,6
IJsselland	39,3	48,0	44,9	43,4	39,0	39,2	37,4
Twente	39,8	45,0	49,1	44,5	35,4	40,4	41,6
Noord- en Oost-Gelderland	46,2	46,6	45,3	41,5	37,7	37,3	37,3
Gelderland-Midden	50,7	52,8	48,5	47,2	41,2	52,0	48,9
Gelderland-Zuid	50,3	55,7	51,7	47,0	47,5	46,3	47,1
Utrecht	58,1	62,5	57,0	55,6	53,9	53,5	50,1
Noord-Holland-Noord	51,2	52,0	52,4	48,0	52,0	48,1	43,9
Zaanstreek-Waterland	50,9	49,9	54,0	45,8	49,2	45,3	47,7
Kennemerland	49,3	56,4	55,0	51,5	50,7	47,2	49,7
Amsterdam-Amstelland	61,0	61,5	60,4	60,7	61,2	56,3	57,2
Gooi en Vechtstreek	55,1	60,6	52,0	51,5	52,7	47,0	46,4
Haaglanden	50,7	56,3	59,1	54,2	56,8	54,6	52,4
Hollands Midden	54,8	53,4	52,6	51,3	51,1	50,1	55,3
Rotterdam-Rijnmond	54,6	57,0	53,0	52,4	54,0	53,6	53,7
Zuid-Holland-Zuid	50,4	51,4	50,7	46,1	51,8	43,6	42,1
Zeeland	36,7	44,5	41,1	38,0	38,5	35,1	35,4
Midden- en West-Brabant	53,8	55,9	54,0	50,7	49,1	49,4	48,5
Brabant-Noord	53,7	54,6	52,7	45,6	44,9	44,7	46,6
Brabant-Zuid-Oost	48,9	54,1	51,6	51,7	46,8	45,0	46,0
Limburg-Noord	52,9	51,0	46,3	44,2	43,1	45,9	46,2
Limburg-Zuid	46,9	54,0	52,0	43,8	44,3	44,7	49,0
Flevoland	47,8	49,7	49,9	48,3	54,2	51,9	48,1
totaal	50,5	53,0	51,5	48,8	47,7	46,9	46,9

* De in deze tabel genoemde jaren betreffen het jaar van publicatie van de Politiemonitor Bevolking. De interviews waarop de meetwaarden zijn gebaseerd, zijn gehouden in de eerste tien weken van dat jaar. Gevraagd is naar het slachtofferschap in de twaalf daaraan voorafgaande maanden.

Bron: Politiemonitor Bevolking

Tabel 3.7 Diefstal in de detailhandel, per branche, mei 2003-mei 2004

Slachtofferschap van diefstal in de detailhandel, ** mei 2003-mei 2004, per branche

branche	totaal aantal vestigingen	% vestigingen dat slachtoffer is van diefstal	aantal vestigingen dat slachtoffer is van diefstal	totaal aantal winkeldiefstallen**
auto	7.100	25	1.775	36.000
auto detail	11.850	18	2.125	24.000
autoreparatie				
food	19.150	21	4.000	130.000
voeding en genotmiddelen (slagers, bakkers enz.)	5.050	78	3.925	448.000
supermarkt, kruideniers en delicatessen				
non-food	19.000	59	11.200	1.119.000
drogist, parfumerie, juweliers en kleding				
ijzerwaren, doe-het-zelf, bouwmaterialen, woningtextiel, meubelen en huishoudelijke apparatuur	22.950	27	6.150	384.000
bloemen, planten, reparatie, pedicures, keppers	46.700	16	7.475	193.000
overige artikelen, apothekers, benzinstations	35.050	39	13.650	559.000
totaal	167.000	30	50.300	2.893.000

Tabel 3.7 Vervolg

Schade als gevolg van diefstal en investeringen in preventie***

branche	gemiddeld direct**** schadebedrag	totaal direct**** schadebedrag	gemiddeld preventiebedrag per vestiging (onder vestigingen die maatregelen nemen)	totaal preventiebedrag
auto	€ 13.600 € 8.900	€ 22.540.000 € 19.193.000	€ 8.300 € 3.200	€ 30.151.000 € 19.641.000
food	€ 2.600 € 24.000	€ 10.307.000 € 93.929.000	€ 2.450 € 16.400	€ 15.069.000 € 58.501.000
non-food	€ 10.200	€ 113.820.000	€ 4.900	€ 62.537.000
	€ 8.900	€ 53.927.000	€ 4.100	€ 37.336.000
	€ 2.900	€ 20.477.000	€ 2.000	€ 18.328.000
	€ 9.100	€ 124.647.000	€ 3.900	€ 75.036.000
totaal	€ 9.200	€ 459.000.000	€ 4.500	€ 317.000.000

* Onder diefstal wordt verstaan: (1) het wegnemen van verkoopartikelen en bedrijfsmiddelen uit winkels en magazijnen (in totaal: 2.893.000); (2) het wegnemen van verkoopartikelen en bedrijfsmiddelen uit bedrijfsauto's of transportmiddelen, dan wel het stelen van bedrijfsauto's of transportmiddelen (totaal aantal: 22.000).

** Exclusief het wegnemen van verkoopartikelen en bedrijfsmiddelen uit bedrijfsauto's of transportmiddelen, dan wel het stelen van bedrijfsauto's of transportmiddelen.

*** Het betreft hier schattingen op basis van een telefonische enquête onder 3.310 vestigingen in de sector detailhandel, gehouden in mei 2004.

**** Naast directe schade (directe brutokosten die zijn gemaakt voor vervanging en reparatie) is er ook indirecte schade. Het gaat dan bijvoorbeeld om schade door omzetsderving en vertraging in levering. De totale indirecte schade als gevolg van diefstal wordt geraamd op € 295 miljoen per jaar.

Voor nadere toelichting op deze tabel, zie de rapportage 'Diefstal detailhandel. Meting 2004' op www.veiligheidsprogramma.nl.

Bron: Research voor Beleid, 2004

Tabel 3.8 Voorkomen criminaliteit per delict, totaal voor alle bedrijven en instellingen, 2002

	% bedrijven en instellingen waar delict voorkomt	gemiddelde frequentie waarmee delict voorkomt bij getroffen bedrijven en instellingen (keer per jaar)	schatting van het totaal aantal delicten × 1000
inbraak	15*		
in gebouwen	10	1,6	130
in transportmiddelen	8	2,1	100
diefstal	19		
uit gebouwen (of winkels)	14	19,9	2.130
uit transportmiddelen	4	3,3	57
van transportmiddelen	2	1,9	14
vernieling, brandstichting, graffiti	19		
aan gebouwen	13	4,6	450
aan transportmiddelen	9	2,8	100
fraude	10		
van buiten de onderneming	9	4,2	285
door eigen personeel	1	(5,9)**	51**
computercriminaliteit	11	15	1.180
gewelddelicten	7	8,5	440
overige criminaliteit	5	21,3	712

* Het vetgedrukte getal is het totaalpercentage. Het verschil met de som van inbraak in gebouwen en inbraak in transportmiddelen (som is 18%) wordt verklaard door vestigingen die met beide vormen te maken hebben gehad. Deze vestigingen worden in het totaalpercentage maar één keer meegerekend. Dit geldt eveneens voor de overige delicten.

** Het beperkte aantal waarnemingen bij deze criminaliteitsvorm leidt tot cijfers die slechts indicatief zijn.

Bron: MBI, NIPO, 2002

Tabel 3.9 Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit, CBS-enquêtes, 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
%								
gewone maatregelen tegen inbraak								
sloten/grendels op buitendeuren	79,0	79,2	80,6	81,2	81,4	82,1	82,1	83,3
luiken voor ramen/deuren	12,3	12,2	12,8	13,0	12,9	12,4	14,0	13,5
buitenverlichting	74,2	75,9	75,6	76,0	74,7	77,3	76,8	78,4
alarminstallatie	7,6	8,4	8,5	8,6	9,1	9,0	9,4	9,3
waakhond	16,6	16,5	14,7	15,3	16,2	15,7	16,7	15,7
andere voorzieningen	9,7	10,7	9,8	10,2	8,8	8,1	7,5	8,5
geen maatregelen (incl. onbekend)	7,5	6,6	6,4	6,1	6,1	5,9	5,8	5,3
maatregelen tegen inbraak bij langdurige afwezigheid								
andere mensen tijdelijk in huis	13,1	14,4	12,3	13,0	12,3	13,3	13,6	12,0
buren en anderen houden oogje in het zeil	79,2	80,5	80,7	81,6	79,7	80,4	80,0	79,8
politie wordt ingelicht	9,9	10,4	10,3	10,0	8,5	7,5	6,8	6,6
er brandt altijd licht	43,0	45,7	43,6	46,2	43,8	42,6	41,3	40,1
waardevolle dingen opgeborgen	48,2	49,6	49,8	51,1	50,2	48,9	48,3	50,3
waakhond	5,7	5,9	5,7	6,2	5,6	4,6	5,4	3,8
andere maatregelen	4,7	5,5	4,8	5,0	4,4	4,7	4,9	4,3
n.v.t./geen maatregelen (incl. onbekend)	12,4	12,0	.	.	.	.	.	0,0
n.v.t./altijd iemand in huis	.	.	9,2	7,9	8,7	9,2	9,0	9,9
geen maatregelen (incl. onbekend)	.	.	4,0	3,8	5,4	4,1	4,5	4,3
maatregelen tegen fietsdiefstal								
veiligheidsslot*	82,2	82,2	83,9	84,6	85,3	86,3	85,1	86,3
postcode gegraveerd*	35,8	34,3	32,6	31,5	31,0	29,3	26,1	24,8
fietsregistratiekaart*	25,9	24,9	24,3	24,3	22,0	23,4	20,8	.
diefstalpreventiechip	.	.	.	.	.	.	.	5,9
maatregelen tegen diefstal van/uit auto startonderbreker, alarminstallatie aanwezig**	17,5	23,0	32,7	40,2	41,3	44,5	45,9	52,2
(abs.)								
aantal huishoudens in steekproef	3.586	4.554	4.421	4.338	4.138	4.178	4.317	9.989
aantal respondenten	3.586	4.554	4.421	4.338	4.138	4.178	4.317	9.989

* In % van fietsbezitters.

** In % van autogebruikers (in 1997 en 1998 alleen indien de autogebruiker zelf deze voorziening heeft aangebracht of laten brengen).

Bron: CBS

Tabel 3.10 Preventiemaatregelen in verband met criminaliteit, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004

	1993	1995	1997	1999	2001	2002	2003	2004
	(%)							
woningen								
met inbraakalarm	6,2	6,9	7,7	8,3	8,1	8,8	8,6	9,5
met extra hang- en sluitwerk waarbij men wel eens licht laat branden bij afwezigheid	67,6	71,8	74,4	74,2	76,6	77,0	76,7	77,4
met extra buitenverlichting	69,1	74,7	75,1	73,5	74,1	72,1	72,8	72,8
	51,4	64,2	66,6	68,6	70,1	70,1	69,9	70,7
	(schaalscore)							
inbraakpreventie totaal	4,9	5,4	5,6	5,6	5,7	5,7	5,7	5,8
	(abs.)							
aantal respondenten	50.702	75.560	76.248	77.539	88.608	25.000	90.589	49.037

Bron: Politiemonitor Bevolking

Tabel 3.11 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, CBS-enquêtes, 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(%)							
voelt zich onveilig	*	**	*	**	*	**	*	**
bang alleen thuis	18,5	18,1	19,5	19,8	18,7	17,7	16,8	16,0
angst bij opendoen	54,8	53,9	56,8	55,7	56,8	56,9	57,0	60,5
onveilige plekken in								
buurt***	23,2		30,7	29,2	29,2	29,8	28,8	28,6
ander uitgaansgedrag	15,4	15,4	18,4	15,4	15,0	14,4	14,5	12,4
grote inbraakkans	9,5	8,8	6,6	5,8	6,1	5,9	5,5	5,0
	(abs.)							
aantal respondenten	3.586	4.554	4.421	39.670	4.138	4.178	4.317	9.989
	30.181	77.125	77.125	34.593	20.648	19.524	21.417	18.577

* POLS, module Recht en participatie.

** POLS, basisvragenlijst.

***Door nieuwe vragen en/of andere wijzigingen zijn de gegevens vanaf 1999 niet vergelijkbaar met die van 1997 en 1998.

Bron: CBS

Tabel 3.12 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, Politiemonitor Bevolking, 1993-2004

	1993	1995	1997	1999	2001	2002	2003	2004
	(%)							
voelt zich onveilig								
'wel eens'	29,2	29,0	29,5	30,8	28,5	30,8	27,7	26,9
'vaak'	6,5	6,9	6,0	6,0	5,5	5,4	5,0	4,4
'komt vaak voor'								
mijdt bepaalde plekken	11,9	11,4	11,1	11,2	10,4	11,0	9,9	9,1
rijdt of loopt om	10,5	9,9	10,0	10,2	9,1	9,1	8,2	7,7
doet 's avonds/'s nachts								
niet open	14,2	16,5	17,7	16,6	16,7	18,1	16,6	17,1
laat waardevolle spullen thuis	19,3	18,5	18,0	16,1	15,5	16,9	15,8	17,0
kinderen mogen ergens								
niet naartoe	20,4	20,8	23,2	25,4	26,3	22,4	23,1	20,5
	(schaalscore)							
onveiligheid totaal	2,9	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0	2,9	2,8
	(abs.)							
aantal respondenten	50.702	75.560	76.248	77.539	88.608	25.000	90.589	49.037

Bron: Politiemonitor Bevolking

Tabel 3.13 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, naar geslacht en leeftijd, 2004

	12-17 jaar	18-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar en ouder
	(%)							
voelt zich onveilig*								
mannen	18,5	21,9	17,0	16,5	14,5	17,1	13,8	13,2
vrouwen	26,2	39,0	31,1	26,5	25,2	23,4	23,6	17,9
bang alleen thuis**								
mannen	22,6	5,0	3,6	3,3	2,7	3,4	4,1	5,6
vrouwen	49,6	46,0	37,5	25,6	17,6	20,7	19,6	19,2
angst bij het opendoen**								
mannen	65,4	34,4	38,1	35,1	33,7	46,6	68,6	82,6
vrouwen	84,1	74,4	78,5	69,4	69,3	78,3	91,3	96,0
onveilige plekken in de buurt**								
mannen	33,5	17,3	14,0	12,1	11,5	12,5	17,9	22,4
vrouwen	59,0	49,5	44,1	39,0	40,5	38,8	40,9	40,8
aanpassing uitgaansgedrag**								
mannen	10,1	8,1	6,1	6,1	5,2	5,9	11,6	18,4
vrouwen	13,3	15,2	13,8	11,4	15,8	12,8	26,4	40,5
grote kans op inbraak*								
mannen	2,6	4,3	3,7	4,9	5,9	5,8	5,4	3,1
vrouwen	2,3	5,9	4,1	6,5	5,6	6,5	4,5	4,1
aantal respondenten	(abs.)							
mannen*	1.041	840	1.354	1.749	1.608	1.513	936	545
vrouwen*	991	848	1.494	1.861	1.717	1.368	1.000	797
mannen**	544	444	741	940	840	830	534	270
vrouwen**	523	459	836	997	889	728	555	422

* POLS, basisvragenlijst.

** POLS, module Recht en participatie.

Bron: CBS

Tabel 3.14 Materiële schade als gevolg van veelvoorkomende criminaliteit, 1995-1999

	1995	1996	1997	1998	1999
	(× € 1 miljoen)				
gewelddelicten	48	32	49	65	104
diefstaldelicten	772	583	682	547	652
inbraak	390	236	205	142	218
fietsdiefstal	83	84	98	102	110
autodiefstal	85	60	105	80	80
diefstal uit auto	101	94	143	103	128
zakkenrollerij	40	29	35	30	40
overige diefstal	73	80	96	90	77
vandalisme	246	222	437	360	442
beschadiging auto	200	173	273	237	263
overige vernielingen	46	49	164	123	178
doorrijden na ongeval	104	103	97	73	101
totaal	1.170	939	1.265	1.045	1.298
	(abs.)				
aantal respondenten	5.936	5.773	8.838	9.007	10.952

Bron: CBS

Tabel 3.15 Ontwikkeling van enkele delictscategorieën volgens de CBS-slachtofferenquête en de Politiestatistiek, 1980-2004

	delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden)		delicten* die bij de politie zijn gemeld		delicten* waarbij een document is ondertekend**		door de politie geregistreerde misdrijven	
	gewelds- delicten	vermoens- vernielingen delicten	gewelds- delicten	vermoens- vernielingen delicten	gewelds- delicten	vermoens- vernielingen delicten	gewelds- delicten	vermoens- vernielingen delicten
	(× 1.000)							
1980	654	1.385	147	643	273	.	27	501
1982	919	1.704	152	760	292	.	32	684
1984	1.077	1.791	253	889	323	.	35	833
1986	890	1.834	235	940	289	.	40	841
1988	886	1.708	186	882	238	.	45	857
1990	937	1.756	128	861	309	.	50	840
1992	972	1.895	250	974	255	98	59	950
1993	849	1.819	275	951	355	125	62	956
1994	866	1.871	270	1.032	291	116	67	978
1995	842	1.980	264	967	329	137	65	905
1996	722	1.674	204	845	326	108	68	834
1997	860	1.853	223	953	405	132	75	846
1998	954	1.812	204	865	407	134	77	842
1999	998	1.703	249	831	483	131	87	872
2000	896	1.791	211	881	433	126	91	888
2001	1.058	1.678	265	855	399	160	101	919
2002	1.081	1.892	255	1.009	469	138	109	946
2003	1.093	1.716	287	880	472	169	112	897
2004	964	1.761	289	868	474	171	115	829

* Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden).

** Vanaf 1992 naar gevraagd in de enquête.

Bron: CBS

Tabel 3.16 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden), 1992-2004

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(x 1000)												
gewelddelicten	972	849	866	842	722	860	954	998	896	1.058	1.081	1.093	964
seksuele delicten	163	182	202	157	134	200	193	181	157	196	204	162	136
mishandeling	273	217	181	257	159	196	270	242	197	271	251	279	255
bedreiging	536	450	483	428	430	464	491	575	541	591	625	653	573
vermogensdelicten	1.895	1.819	1.871	1.980	1.674	1.853	1.812	1.703	1.791	1.678	1.892	1.716	1.761
inbraak	182	218	204	229	166	168	107	132	125	109	131	86	106
fietsdiefstal	658	586	691	671	634	748	780	701	770	696	735	709	735
diefstal uit auto	267	300	228	251	209	249	193	241	239	281	355	306	270
zakkenrollerij	235	229	259	286	192	206	228	215	211	217	232	225	206
overige diefstal	512	458	466	512	449	458	483	389	416	359	415	374	420
vermelingen	1.408	1.609	1.559	1.497	1.447	1.656	1.755	1.887	1.796	1.693	1.961	1.815	1.844
beschadiging van auto	821	946	879	877	875	882	953	1.071	1.028	998	1.154	1.146	1.122
overige vermelingen	587	663	679	620	572	774	802	816	768	695	807	668	722
doorrijden na ongeval	185	162	234	188	164	174	165	193	191	185	207	184	178
totaal	4.460	4.439	4.530	4.506	4.008	4.544	4.687	4.781	4.674	4.614	5.141	4.808	4.748
	(abs.)												
steekproefaantal	3.949	4.934	5.503	5.936	5.773	8.838	9.007	10.952	8.756	10.326	8.399	10.862	9.989

Bron: CBS

Tabel 3.17 Delicten tegen burgers (in Nederland onderzonden) die bij de politie zijn gemeld, 1992-2004

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(per 100 delicten)												
gewelddelicten	25,7	32,4	31,1	31,4	28,2	25,9	21,4	25,0	23,5	25,0	23,6	26,3	30,0
seksuele delicten	13,4	9,7	10,6	15,0	5,4	9,2	5,1	6,3	6,8	8,5	5,5	9,8	9,5
mishandeling	43,5	52,2	45,4	48,2	49,5	46,9	37,8	41,9	40,5	41,8	45,7	41,0	40,2
bedreiging	20,4	32,0	34,4	27,4	27,5	24,3	18,9	23,7	22,2	22,9	20,6	24,0	30,5
vermogensdelicten	51,4	52,3	55,1	48,8	50,4	51,4	47,7	48,8	49,3	50,9	53,3	51,3	49,3
inbraak	98,3	83,3	93,6	89,0	97,6	92,3	92,7	89,1	90,7	93,7	96,3	92,5	88,9
fietsdiefstal	48,1	47,4	48,3	39,8	39,8	45,1	42,5	38,6	37,1	41,2	40,3	39,0	42,2
diefstal uit auto	68,5	72,8	75,0	64,2	81,1	71,9	71,3	68,4	80,1	77,1	77,3	80,8	71,9
zakkenrollerij	50,0	55,3	61,8	58,7	58,6	63,8	52,1	64,5	59,2	59,4	61,8	60,8	63,0
overige diefstal	27,3	26,0	32,8	26,8	28,7	27,4	32,4	30,2	33,7	29,2	35,7	33,6	27,9
vermielingen	18,1	22,0	18,7	22,0	22,6	24,4	23,2	25,6	24,1	23,5	24,0	26,0	25,7
beschadiging van auto	20,3	26,2	22,6	26,7	23,8	23,2	22,4	25,6	23,8	23,7	24,1	26,7	24,6
overige vernielingen	15,1	16,1	13,6	15,3	20,7	25,8	24,0	25,6	24,5	23,3	23,8	24,8	27,4
doorrijden na ongeval	41,7	28,6	32,4	23,9	28,7	44,3	37,0	33,6	40,7	36,6	31,3	28,1	37,3
totaal	34,9	36,7	36,8	35,6	35,5	36,5	32,8	34,1	34,3	34,4	35,0	35,2	35,8
	[abs.]												
steekproefaantal	3.949	4.934	5.503	5.936	5.773	8.838	9.007	10.952	8.756	10.326	8.399	10.862	9.989

Bron: CBS

Tabel 3.18 Delicten tegen burgers (in Nederland ondervonden) waarbij een document is ondertekend, 1992-2004

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(per 100 delicten)												
gewelddelicten	10,0	14,8	13,6	16,4	14,9	15,4	14,0	13,2	14,1	15,2	12,9	15,5	17,8
seksuele delicten	1,9	3,4	4,2	6,6	5,4	5,4	2,0	3,4	1,4	6,1	2,1	5,3	6,1
mishandeling	24,0	26,3	24,4	33,7	41,0	38,9	30,4	29,3	29,6	30,7	32,1	27,3	30,8
bedreiging	5,4	13,9	13,5	9,8	8,2	9,8	9,7	9,4	12,1	11,0	8,7	13,0	14,7
vermogensdelicten	45,2	47,6	49,3	43,8	44,5	45,1	39,4	42,6	44,8	44,5	47,9	45,6	43,1
inbraak	92,0	75,0	84,3	84,6	91,3	80,6	82,0	81,4	84,4	82,7	91,6	82,1	79,9
fietsdiefstal	43,5	43,8	42,0	36,3	33,7	38,2	36,4	33,6	34,5	36,7	35,2	33,9	35,8
diefstal uit auto	61,8	73,6	74,6	61,6	78,7	71,5	68,2	61,2	77,0	69,9	75,0	76,5	67,0
zakkenrollerij	43,9	48,3	53,4	47,7	50,6	58,0	36,1	57,4	48,6	50,7	53,5	57,3	57,4
overige diefstal	19,4	18,3	27,9	21,6	21,2	20,4	22,3	22,6	28,2	22,1	28,7	25,2	21,7
vernielingen	11,4	16,5	13,7	15,7	17,7	18,0	15,9	18,7	17,9	18,2	17,2	19,8	19,5
beschadiging van auto	16,3	20,1	18,4	21,3	20,0	19,1	18,7	19,9	19,7	19,8	18,1	22,0	21,3
overige vernielingen	4,6	11,3	7,6	7,8	14,1	16,8	12,6	17,2	15,4	15,8	15,8	15,9	16,7
doorrijden na ongeval	28,1	18,8	13,6	15,9	22,9	30,8	27,8	24,0	25,8	22,3	22,9	19,1	25,5
totaal	26,1	29,0	28,4	28,2	28,6	29,1	25,0	26,3	27,8	27,2	27,8	28,0	28,1
	(abs.)												
steekproefaantal	3.949	4.934	5.503	5.936	5.773	8.838	9.007	10.952	8.756	10.326	8.399	10.862	9.989

Bron: CBS

Tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel 4.1 Geregisteerde criminaliteit, 1960-2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten			in verzekering gestelde verdachten
			totaal	mannen	vrouwen	
	(× 1.000)					
1960	131,8	73,0	91,1	80,7	10,5	
1961	135,7	74,2	92,3	81,9	10,4	
1962	145,7	78,3	82,7	73,8	8,9	
1963	148,4	79,7	83,2	74,5	8,7	
1964	161,9	84,1	88,5	79,3	9,3	
1965	169,2	87,9	90,0	81,0	9,0	
1966	184,4	88,7	92,7	83,2	9,4	
1967	196,7	93,0	97,4	87,6	9,7	
1968	216,1	100,7	104,4	93,8	10,6	
1969	239,8	104,7	109,2	97,8	11,4	
1970	265,7	109,2	113,4	102,1	11,3	
1971	307,7	115,7	122,5	110,9	11,6	
1972	348,2	125,8	130,9	118,7	12,1	
1973	388,0	133,7	135,1	122,5	12,6	
1974	425,5	137,9	136,2	124,0	12,3	
1975	453,2	149,6	147,9	134,3	13,7	20,7
1976	525,6	173,2	167,8	152,7	15,1	23,0
1977	550,7	177,8	179,8	163,8	16,0	23,6
1978	570,0	186,7	184,7	168,9	15,8	24,3
1979	622,4	199,6	196,2	178,9	17,3	25,7
1980	705,7	210,1	209,9	190,3	19,7	29,6
1981	812,1	234,6	230,4	208,5	21,9	34,2
1982	922,9	247,9	247,5	223,6	23,9	40,1
1983	986,3	257,7	254,2	229,2	25,1	40,6
1984	1.083,4	272,5	269,9	241,0	28,7	44,5
1985	1.093,7	262,8	265,6	235,2	30,5	41,1
1986	1.097,1	261,1	258,5	230,4	28,2	40,5
1987	1.129,5	266,6	254,7	226,0	28,7	41,4
1988	1.146,2	266,1	253,8	224,7	29,1	44,5
1989	1.159,6	266,5	256,0	227,4	28,6	39,0

Tabel 4.1 (Vervolg)

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten			in verzekering gestelde verdachten
			totaal	mannen	vrouwen	
(× 1.000)						
1990	1.150,2	255,6	249,0	220,1	29,0	36,1
1991	1.181,8	238,1	244,5	216,0	28,5	37,8
1992	1.268,5	242,5	248,8	219,1	29,6	42,0
1993	1.272,3	237,7	242,7	212,3	30,4	45,8
1994	1.313,6	236,3	242,7	212,8	30,0	49,2
1995	1.226,7	209,9	247,0	215,9	31,1	45,3
1996	1.189,2	206,0	254,4	222,7	31,7	42,1
1997	1.226,0	200,2	266,3	233,0	33,3	40,6
1998	1.223,5	200,9	266,9	235,6	31,3	42,2
1999	1.284,3	197,6	267,2	235,6	31,6	42,8
2000	1.305,6	191,2	268,2	236,8	31,4	45,0
2001	1.357,6	215,4	276,6	242,8	33,8	45,6
2002	1.422,9	253,9	321,7	280,2	41,5	.
2003	1.383,9	276,4	346,8	301,4	45,3	.
2004	1.324,6	279,3	355,7	308,7	47,1	.

Bron: CBS

Tabel 4.2 Geregistreerde geweldsmisdrijven, 1960-2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1960	14,5	13,0	15,7	14,2	1,5
1961	13,7	12,3	14,8	13,4	1,4
1962	12,9	11,6	13,0	11,8	1,1
1963	13,2	11,7	13,1	12,0	1,1
1964	14,2	12,4	13,8	12,7	1,1
1965	14,3	12,3	13,7	12,7	1,0
1966	14,7	12,3	13,7	12,8	0,9
1967	15,0	12,5	14,1	13,2	0,9
1968	15,4	12,8	14,3	13,4	1,0
1969	15,9	13,0	14,7	13,7	1,0
1970	15,8	12,6	14,2	13,5	0,8
1971	16,2	12,7	14,5	13,7	0,8
1972	17,2	13,2	15,1	14,3	0,8
1973	18,1	14,0	15,8	15,0	0,8
1974	18,3	13,4	15,0	14,2	0,7
1975	18,4	13,3	15,2	14,5	0,7
1976	21,0	15,2	17,0	16,1	0,9
1977	21,6	15,1	17,2	16,3	0,9
1978	22,3	15,4	17,5	16,7	0,8
1979	24,9	16,4	18,8	18,0	0,8
1980	26,5	17,4	19,9	18,9	1,0
1981	29,0	18,4	21,1	20,1	1,0
1982	31,6	19,5	22,2	21,1	1,1
1983	32,3	19,7	22,5	21,4	1,1
1984	34,9	21,3	23,8	22,6	1,2
1985	37,2	22,3	25,4	24,0	1,4
1986	39,8	23,9	26,5	25,1	1,4
1987	40,9	24,1	26,1	24,7	1,4
1988	45,3	26,1	27,4	25,9	1,6
1989	50,8	27,9	28,5	26,9	1,7

Tabel 4.2 (Vervolg)

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1990	49,6	27,5	28,9	27,0	1,9
1991	51,8	26,2	29,0	27,1	1,9
1992	58,5	28,4	32,3	30,1	2,2
1993	61,6	30,3	33,0	30,5	2,5
1994	67,1	29,8	34,8	32,2	2,7
1995	65,3	28,9	38,6	35,4	3,2
1996	67,5	30,0	40,9	37,4	3,5
1997	74,7	33,1	45,4	41,7	3,7
1998	76,7	35,2	46,5	42,9	3,7
1999	86,6	38,7	51,3	47,1	4,3
2000	90,9	39,4	53,5	49,1	4,3
2001	101,1	45,1	56,7	51,7	5,0
2002	109,2	52,7	64,6	58,6	6,0
2003	111,5	58,6	69,9	63,3	6,6
2004	114,9	65,3	78,4	70,4	8,0

Bron: CBS

Tabel 4.3 Geregistreerde vermogensmisdrijven, 1960-2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1960	84,2	33,0	43,6	37,8	5,8
1961	88,6	34,9	45,7	39,5	6,1
1962	97,7	37,5	38,7	33,4	5,3
1963	100,2	38,6	39,3	33,8	5,5
1964	109,7	40,6	41,8	35,7	6,2
1965	114,6	42,6	41,7	35,6	6,1
1966	123,9	42,9	43,1	36,4	6,7
1967	131,6	46,0	46,4	39,5	6,9
1968	146,0	50,6	50,0	42,5	7,6
1969	166,2	52,7	52,8	44,5	8,3
1970	188,2	55,8	55,7	47,3	8,4
1971	225,7	60,6	62,2	53,4	8,9
1972	260,3	68,1	68,1	58,8	9,3
1973	294,0	73,3	69,7	59,9	9,8
1974	324,6	75,7	69,6	60,2	9,4
1975	343,0	77,5	70,8	60,2	10,5
1976	397,9	90,0	78,1	66,6	11,5
1977	403,0	85,5	80,6	68,6	12,0
1978	403,3	85,1	76,7	65,4	11,3
1979	433,0	87,8	80,9	68,2	12,6
1980	500,9	96,8	87,6	73,3	14,3
1981	590,8	114,3	100,9	84,7	16,2
1982	684,1	124,1	113,3	95,7	17,7
1983	750,3	136,3	122,8	104,0	18,8
1984	832,9	149,4	135,2	113,3	21,9
1985	840,7	143,3	134,1	110,6	23,5
1986	840,7	143,0	128,6	107,2	21,4
1987	850,4	147,6	125,0	103,5	21,5
1988	856,7	145,2	122,9	101,2	21,7
1989	846,8	138,5	118,9	98,3	20,6

Tabel 4.3 (Vervolg)

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1990	840,4	137,2	121,2	97,9	21,3
1991	875,9	127,3	121,8	100,8	21,0
1992	950,1	130,0	128,1	106,5	21,7
1993	955,5	128,5	126,2	104,3	21,9
1994	978,3	128,9	126,6	105,5	21,2
1995	904,9	106,9	122,9	101,8	21,1
1996	834,4	96,2	119,2	99,1	20,0
1997	846,4	86,4	120,6	99,7	20,9
1998	842,4	86,1	120,5	100,7	19,8
1999	872,4	80,8	114,1	95,3	18,8
2000	887,8	74,2	110,4	92,2	18,2
2001	919,3	81,3	109,4	90,4	19,0
2002	946,4	93,7	125,8	102,7	23,1
2003	897,3	95,2	128,9	105,2	23,7
2004	829,1	91,4	125,1	102,1	23,0

Bron: CBS

Tabel 4.4 Geregistreeerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, 1960-2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1960	11,6	7,6	9,3	8,8	0,5
1961	11,6	7,8	9,5	9,0	0,5
1962	12,0	7,8	8,7	8,3	0,4
1963	12,2	8,0	8,8	8,5	0,4
1964	12,9	8,2	9,2	8,8	0,4
1965	14,6	9,0	10,2	9,8	0,4
1966	15,3	9,0	10,8	10,4	0,4
1967	15,8	9,3	10,8	10,4	0,4
1968	16,7	9,6	11,3	10,9	0,4
1969	18,3	10,5	12,3	11,8	0,5
1970	18,8	10,3	12,4	11,8	0,5
1971	20,2	10,3	12,5	12,1	0,5
1972	22,6	11,1	13,2	12,7	0,5
1973	26,3	12,3	14,6	14,0	0,6
1974	29,8	12,5	14,9	14,3	0,6
1975	34,3	13,9	16,3	15,6	0,6
1976	40,6	15,4	18,9	18,2	0,8
1977	52,4	17,7	21,7	20,8	0,8
1978	63,6	20,6	24,7	23,7	1,1
1979	71,6	20,5	25,5	24,4	1,1
1980	84,8	22,9	28,7	27,4	1,4
1981	91,9	23,3	29,4	28,0	1,4
1982	106,2	25,7	32,2	30,8	1,4
1983	102,3	24,0	29,6	28,2	1,4
1984	114,6	26,4	32,5	30,8	1,7
1985	117,5	26,6	32,6	30,9	1,7
1986	121,6	26,0	32,6	31,1	1,6
1987	129,6	27,9	33,2	31,5	1,8
1988	134,5	27,7	32,4	30,7	1,7
1989	144,1	29,4	32,6	31,0	1,6

Tabel 4.4 (Vervolg)

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1990	146,9	28,0	33,0	30,4	1,7
1991	151,0	26,0	31,1	29,4	1,7
1992	154,6	25,6	30,2	28,4	1,7
1993	150,6	25,6	28,9	27,0	1,9
1994	155,7	25,5	29,4	27,6	1,9
1995	152,8	22,0	30,9	28,7	2,2
1996	170,7	22,8	35,2	32,5	2,8
1997	180,4	22,4	32,6	31,1	2,5
1998	179,1	22,9	34,2	32,1	2,1
1999	188,2	22,2	35,2	32,7	2,5
2000	189,8	22,1	36,0	33,4	2,6
2001	192,9	26,1	38,0	34,9	3,0
2002	207,3	32,9	49,3	45,2	4,2
2003	198,8	34,7	52,8	47,8	5,1
2004	208,2	37,8	58,2	52,8	5,4

Tabel 4.5 Geregistreerde verkeersmisdrijven, 1960-2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1960	14,1	12,7	14,3	13,8	0,5
1961	15,4	13,7	15,1	14,6	0,5
1962	17,3	15,7	16,0	15,5	0,5
1963	17,4	16,1	16,2	15,7	0,5
1964	19,9	17,7	18,0	17,7	0,4
1965	21,0	19,2	19,4	18,9	0,5
1966	25,9	20,0	20,1	19,5	0,5
1967	29,7	20,6	20,9	20,3	0,6
1968	32,9	22,6	22,8	22,0	0,8
1969	34,4	23,6	23,8	23,1	0,7
1970	36,8	24,5	24,6	23,8	0,7
1971	38,4	25,1	25,3	24,5	0,8
1972	39,9	25,4	25,2	24,4	0,9
1973	40,2	25,0	24,8	24,0	0,8
1974	42,5	26,1	25,3	24,5	0,8
1975	46,6	34,4	33,7	32,7	1,0
1976	53,2	40,5	40,0	38,8	1,1
1977	60,0	46,5	46,0	44,7	1,4
1978	65,4	51,0	50,3	48,7	1,6
1979	70,2	52,7	52,0	50,4	1,6
1980	74,6	55,3	54,4	52,6	1,7
1981	78,4	57,7	56,9	54,9	2,0
1982	78,9	57,6	57,0	54,8	2,2
1983	81,4	58,8	58,1	55,8	2,3
1984	81,3	57,1	56,4	54,0	2,4
1985	80,8	54,4	53,8	51,5	2,2
1986	76,9	52,7	52,1	49,9	2,2
1987	74,5	48,1	47,3	45,0	2,2
1988	76,5	48,7	47,4	45,0	2,3
1989	81,7	52,4	51,0	48,4	2,6

Tabel 4.5 (Vervolg)

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
1990	82,1	46,8	47,0	44,6	2,4
1991	82,3	44,0	42,6	40,2	2,4
1992	84,6	44,1	37,9	35,4	2,6
1993	85,4	39,6	33,8	31,3	2,5
1994	92,8	40,9	34,2	31,4	2,8
1995	89,4	41,6	36,4	33,5	2,9
1996	100,8	46,2	40,5	37,0	3,5
1997	99,8	41,2	42,1	38,3	3,8
1998	105,5	41,3	42,0	38,6	3,4
1999	117,1	40,8	42,6	38,9	3,7
2000	117,8	40,8	44,7	40,9	3,8
2001	120,3	42,8	45,6	41,7	3,9
2002	130,4	49,0	49,2	44,7	4,5
2003	140,6	56,4	55,3	49,8	5,4
2004	135,4	52,1	51,5	46,0	5,5

Tabel 4.6 Geregistreerde criminaliteit, naar aard van de gepleegde misdrijven, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(× 1.000)									
totaal	1.226,7	1.189,2	1.226,0	1.223,5	1.284,3	1.305,6	1.357,6	1.422,9	1.383,9	1.324,6
Wetboek van Strafrecht	1.126,7	1.076,1	1.104,8	1.102,7	1.152,1	1.173,7	1.219,7	1.271,2	1.217,2	1.162,7
geweldd misdrijven	65,3	67,5	74,7	76,7	86,6	90,9	101,1	109,2	111,5	114,9
verkrachting	1,5	1,5	1,5	1,6	1,8	1,6	1,7	1,8	1,7	1,8
feitelijke aanranding der eerbaarheid	2,5	2,3	2,6	2,5	3,0	2,9	2,9	2,7	2,9	2,7
overige seksuele misdrijven	1,3	1,3	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5	2,3	2,3	2,2
misdrijven tegen leven en persoon*	13,8	14,8	14,7	16,2	18,5	20,2	23,5	27,7	29,7	33,9
waaronder bedreiging	.	.	.	.	.	18,4	21,7	25,9	27,9	32,0
mishandeling	28,1	30,3	37,6	38,0	42,3	44,1	48,7	52,5	53,5	55,3
diefstal met geweld	15,7	15,2	14,2	14,4	17,5	18,6	21,1	21,4	20,7	18,3
afpersing	2,2	2,3	1,3	1,4	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8
vermogensmisdrijven	904,9	834,4	846,4	842,4	872,4	887,8	919,3	946,4	897,3	829,1
valsheidsmisdrijven	12,0	11,5	7,7	7,4	7,6	7,0	9,1	9,5	10,8	9,6
eenvoudige diefstal	346,0	325,4	332,2	328,3	363,8	361,7	367,8	382,2	378,3	342,4
gekwalficeerde diefstal	532,8	483,3	487,6	487,3	480,0	497,0	517,9	528,6	479,9	447,9
verduistering	5,9	5,8	7,0	6,9	7,8	7,8	8,5	8,9	9,4	9,0
bedrog	6,7	7,1	10,3	10,7	11,6	12,7	13,9	15,1	16,4	17,4
heling en schuldheling	1,4	1,3	1,7	1,8	1,6	1,6	2,1	2,2	2,5	2,9
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	152,8	170,7	180,4	179,1	188,2	189,8	192,9	207,3	198,8	208,2
discriminatie	11,0	13,0	6,3	4,0	4,6	4,9	6,1	11,7	14,1	15,1
gemeengevaarlijke misdrijven tegen het openbaar gezag	0,4	0,4	0,5	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5
schennis der eerbaarheid	7,0	8,7	8,1	7,5	8,4	8,6	8,7	8,5	9,7	9,3
vernietiging	2,3	2,0	1,7	2,2	2,4	3,5	3,3	3,7	4,5	5,5
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	2,5	2,3	2,4	2,4	2,3	2,5	2,2	2,3	2,6	2,5
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	129,6	144,3	161,3	162,7	170,1	170,0	172,0	180,5	167,6	175,4
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	3,7	3,5	3,3	4,5	4,9	5,1	6,3	8,3	9,7	10,5
Wegenverkeerswet	89,4	100,8	99,8	105,5	117,1	117,8	120,3	130,4	140,6	135,4
rijden onder invloed	27,7	32,8	30,9	29,6	30,5	31,2	31,4	36,0	41,3	36,6
doorrijden na/verlaten plaats ongeval	55,7	61,0	64,6	71,2	82,8	83,1	85,0	89,9	93,0	92,6
overige misdrijven Wegenverkeerswet	6,0	7,0	4,3	4,7	3,8	3,5	3,9	4,5	6,4	6,2

Tabel 4.6 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(× 1.000)									
Wet op de Economische Delicten	2,3	1,4	3,2	3,1	3,7	3,5	3,6	4,4	4,2	4,5
milieuhygiënische wetten	2,1	1,1	2,3	2,2	2,9	3,0	2,9	3,6	3,5	3,8
overige misdrijven Wet op de Economische Delicten	0,2	0,3	0,9	0,9	0,8	0,5	0,7	0,8	0,7	0,7
Opiumwet	4,2	7,3	13,7	7,7	7,6	7,5	10,4	12,7	15,6	15,7
harddrugs	.	.	.	.	.	3,8	5,6	8,1	9,3	8,5
softdrugs	.	.	.	.	.	3,7	4,8	4,6	6,3	7,2
Wet wapens en munitie	2,1	2,5	3,2	3,4	3,4	3,0	3,5	4,0	6,0	6,2
Wetboek Militair Strafrecht	1,6	0,8	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0
Overige wetten	0,3	0,4	1,0	0,8	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1

* Betreft bedreiging, (poging tot) doodslag/moord, overige misdrijven tegen het leven, en dood en lichamelijk letsel door schuld.
Bron: CBS, Politie-statistiek

Tabel 4.7 Geregistreerde criminaliteit, naar aard van de gepleegde misdrijven per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(per 100.000 inwoners van 12-79 jaar)									
totaal	9.691	9.362	9.612	9.542	9.950	10.050	10.384	10.813	10.456	9.966
Wetboek van Strafrecht	8.900	8.471	8.662	8.600	8.925	9.035	9.329	9.660	9.197	8.748
geweldsmisdrijven	516	531	586	598	671	700	774	830	842	865
verkrachting	12	12	12	13	14	13	13	14	13	13
feitelijke aanranding der eerbaarheid	20	18	20	19	23	22	22	21	22	20
overige seksuele misdrijven	10	10	21	20	20	20	19	17	17	17
misdrijven tegen leven en persoon*							180			
waaronder bedreiging	111	116	116	126	143	155		210	225	255
mishandeling	.	.	.	.	.	142	166	197	211	240
diefstal met geweld	222	238	295	296	328	340	372	399	404	416
afpersing	124	119	111	113	135	143	161	163	156	137
	18	18	10	11	8	7	6	6	6	6
vermogensmisdrijven	7.148	6.568	6.636	6.570	6.758	6.834	7.031	7.192	6.780	6.238
valsheidsmisdrijven	95	91	61	58	59	54	69	72	81	72
eenvoudige diefstal	2.734	2.562	2.605	2.560	2.818	2.784	2.813	2.905	2.858	2.576
gekwalficeerde diefstal	4.209	3.804	3.823	3.800	3.718	3.826	3.961	4.017	3.626	3.370
verduistering	46	46	55	54	60	60	65	67	71	68
bedrog	53	56	80	83	90	98	106	115	124	131
heling en schuldheling	11	10	13	14	12	12	16	17	19	22
vernietiging en openbare orde	1.207	1.344	1.414	1.397	1.458	1.461	1.476	1.575	1.502	1.567
tegen de openbare orde	87	102	50	31	35	37	47	89	106	114
discriminatie	3	3	4	3	3	3	4	4	3	4
gemeengevaarlijke misdrijven	55	69	63	58	65	67	67	65	73	70
tegen het openbaar gezag	18	15	13	17	19	27	25	28	34	41
schennis der eerbaarheid	20	18	19	18	18	19	17	18	19	18
vernietiging	1.024	1.136	1.265	1.269	1.318	1.308	1.316	1.372	1.267	1.320
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	29	28	26	35	38	40	48	63	73	79
Wegenverkeerswet	707	794	782	823	907	907	920	991	1.062	1.019
rijden onder invloed	219	258	242	231	236	240	240	274	312	276
doorrijden na/verlaten plaats ongeval	440	480	507	555	642	640	650	683	703	697
overige misdrijven Wegenverkeerswet	47	55	34	37	29	27	30	34	48	47

Tabel 4.7 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(per 100.000 inwoners van 12-79 jaar)									
Wet op de Economische Delicten	18	11	25	24	29	27	27	34	32	34
milieuhygiënische wetten	17	9	18	17	22	23	22	28	26	29
overige misdrijven Wet op de Economische Delicten	1	2	7	7	6	4	5	6	5	5
Opiumwet	34	58	107	60	59	58	79	96	118	118
harddrugs	.	.	.	.	.	29	43	62	70	64
softdrugs	.	.	.	.	.	28	37	35	48	54
Wet wapens en munitie	17	19	25	26	27	23	27	30	45	47
Wetboek Militair Strafrecht	13	6	3	2	2	1	1	1	2	0
overige wetten	2	3	8	7	1	1	1	0	0	0

* Betreft bedreiging, (poging tot) doodslag/moord, overige misdrijven tegen het leven, en dood en lichamelijk letsel door schuld.
Bron: CBS, Politie-statistiek

Tabel 4.8 Geregistreeerde criminaliteit, opgehelderde zaken en gehoorde verdachten, naar aard van de gepleegde misdrijven, 2004

	opgemaakte processen-verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
totaal	1324,6	279,3	355,7	308,7	47,1
Wetboek van Strafrecht	1162,7	202,5	271,4	233,8	37,7
gewelddmisdrijven	114,9	65,3	78,4	70,4	8,0
verkrachting	1,8	1,0	1,3	1,2	0,0
feitelijke aanranding der eerbaarheid	2,7	1,3	1,5	1,5	0,0
overige seksuele misdrijven	2,2	1,4	1,4	1,4	0,1
bedreiging	32,0	19,2	20,4	18,5	1,8
misdrijven tegen het leven	1,9	1,6	2,1	1,9	0,2
mishandeling	55,3	35,6	42,9	37,8	5,1
diefstal met geweld	18,3	5,0	8,2	7,6	0,7
afpersing	0,8	0,4	0,7	0,6	0,0
vermogensmisdrijven	829,1	91,4	125,1	102,1	23,0
valsheidsmisdrijven	9,6	4,6	5,5	4,2	1,3
eenvoudige diefstal	342,4	44,7	57,3	41,2	16,1
gekwalficeerde diefstal	447,9	30,4	47,4	44,4	3,0
verduistering	9,0	3,8	4,0	3,0	1,0
bedrog	17,4	5,1	6,3	5,1	1,2
heling en schuldheling	2,9	2,8	4,7	4,2	0,5
vernietiging en openbare orde	208,2	37,8	58,2	52,8	5,4
tegen de openbare orde	15,1	10,0	21,1	18,9	2,2
discriminatie	0,5	0,2	0,3	0,2	0,1
gemeengevaarlijke misdrijven	9,3	1,9	3,2	3,0	0,2
tegen het openbaar gezag	5,5	5,3	5,8	5,1	0,8
schennis der eerbaarheid	2,5	1,1	1,1	1,1	0,0
vernietiging	175,4	19,2	26,6	24,4	2,2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	10,5	8,1	9,6	8,4	1,2

Tabel 4.8 (Vervolg)

	opgemaakte processen- verbaal	opgehelderde misdrijven	gehoorde verdachten		
			totaal	mannen	vrouwen
	(× 1.000)				
Wegenverkeerswet	135,4	52,1	51,5	46,0	5,5
rijden onder invloed	36,6	36,1	36,7	33,3	3,4
doorrijden na/verlaten plaats					
ongeval	92,6	10w,4	9,9	8,1	1,8
overige misdrijven					
Wegenverkeerswet	6,2	5,6	5,0	4,6	0,3
Wet op de Economische Delicten	4,5	3,8	4,3	4,1	0,2
milieuhygiënische wetten	3,8	3,1	3,4	3,2	0,2
overige misdrijven Wet op de Economische Delicten	0,7	0,7	0,9	0,8	0,0
Opiumwet	15,7	15,0	22,0	18,8	3,1
harddrugs	8,5	8,1	12,1	10,6	1,5
softdrugs	7,2	6,9	9,9	8,3	1,6
Wet Wapens en munitie	6,2	5,8	6,5	5,9	0,6
Wetboek Militair Strafrecht	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
overige wetten	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0

Bron: CBS, Politie-statistiek

Tabel 4.9 Geregistreerde criminaliteit, opgehelderde zaken en gehoorde verdachten, naar aard van de gepleegde misdrijven, 1980-2004

	1980	1985	1990	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(× 1.000)										
diefstal fiets	117,6	185,5	194,2	162,2	143,5	149,4	146,8	147,6	148,0	149,9	141,7
diefstal bromfiets	20,2	18,3	18,9	24,3	20,1	20,0	17,6	16,9	17,3	16,6	15,5
diefstal motoren/scooters	1,5	1,9	1,8	2,8	2,7	2,8	2,9	2,8	3,1	3,2	2,7
diefstal personenauto's	14,5	23,7	27,3	40,9	37,4	37,8	38,3	35,0	35,4	27,4	24,2
diefstal andere motorvoertuigen	1,2	1,2	1,8	3,2	5,6	5,1	5,0	4,9	4,7	4,2	4,2
diefstal uit/vanaf voertuig	68,5	167,7	181,2	179,1	190,1	198,9	223,9	244,5	253,7	223,5	209,3
diefstal vaartuigen	1,4	1,6	1,4	1,3	1,0	1,1	1,2	1,2	1,4	1,6	1,6
diefstal uit/vanaf vaartuig	2,6	3,1	3,8	2,5	2,2	2,1	2,4	2,5	2,9	3,0	2,8
zakkenrollerij	10,8	16,1	28,2	30,7	40,3	48,9	44,9	48,7	51,1	47,1	35,0
beroving op straat	.	.	10,0	8,3	10,3	12,8	13,8	16,1	16,5	16,1	14,1
gewapende overval	.	.	.	1,1	3,4	2,9	3,0	2,5	2,5	2,4	2,4
diefstal uit woonhuizen	53,3	101,9	104,0	118,1	90,4	92,0	91,1	91,7	103,2	104,6	97,0
diefstal uit scholen	.	.	.	10,1	7,7	8,1	8,0	10,3	11,4	11,5	11,1
diefstal uit bedrijven	.	.	76,6	65,2	66,8	70,7	79,6	74,9	73,3	65,2	58,4
diefstal uit sportcomplexen	.	.	11,1	8,8	6,3	6,7	6,1	6,7	6,9	6,7	6,9
winkeldiefstal	31,3	54,1	52,4	45,9	44,1	44,1	42,1	44,9	50,2	47,1	41,4
diefstal van/uit automaten	1,4	2,6	2,6	1,4	0,8	0,9	0,8	0,7	0,9	1,2	1,5
diefstal op kampeerterein	.	.	3,2	3,0	2,4	2,5	2,1	2,2	2,1	2,1	1,8
diefstal op/van(af) militair terrein	.	.	3,3	2,6	2,2	1,7	0,4	0,9	1,1	1,1	1,0

Bron: CBS

Tabel 4.10 Geregisteerde criminaliteit, per politieregio, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(pv's × 1.000)										(pv's per 100.000*)
Groningen	38,0	38,7	37,8	39,6	39,8	39,0	38,7	40,4	39,5	38,2	8.063
Friesland	24,9	26,4	37,8	38,5	36,8	37,1	37,8	37,2	36,3	33,9	6.509
Drenthe	20,7	21,7	22,4	26,1	25,4	26,9	26,6	26,4	25,4	24,8	6.320
IJsselland	28,1	28,3	30,3	27,9	28,0	27,3	29,3	31,5	31,2	29,3	7.429
Twente	36,5	33,5	31,7	33,8	33,0	33,7	34,0	36,7	34,4	33,4	6.668
Noord- en											
Oost-Gelderland	46,3	43,5	42,9	41,5	41,4	40,8	44,2	47,2	44,8	45,4	7.074
Gelderland-Midden	48,2	47,1	44,9	45,1	45,5	50,5	50,9	51,8	48,0	45,2	8.484
Gelderland-Zuid	36,8	40,5	39,4	42,7	44,1	42,2	45,0	46,8	43,9	41,2	9.653
Utrecht	109,1	103,2	110,1	109,9	109,5	119,6	125,8	128,4	117,7	110,2	11.668
Noord-Holland-Noord	38,0	38,8	40,1	38,1	38,9	38,1	37,6	46,6	47,4	48,9	9.504
Zaanstreek-Waterland	18,1	18,5	19,2	19,0	18,6	19,2	18,5	19,7	19,4	17,9	7.050
Kennemerland	41,2	40,2	34,2	42,6	42,4	38,5	43,6	41,7	38,8	36,2	8.960
Amsterdam-Amstelland	125,0	121,3	129,0	126,9	144,6	147,5	147,7	138,2	131,3	118,2	15.742
Gooi en Vechtstreek	20,7	19,8	20,1	19,6	19,1	19,9	19,9	19,0	19,0	17,6	8.971
Haaglanden	88,0	81,0	85,2	80,4	88,0	86,8	98,0	99,2	99,6	97,0	12.149
Hollands Midden	46,1	47,6	47,6	45,9	49,9	51,5	55,4	56,0	54,8	51,9	8.412
Rotterdam-Rijnmond	113,6	96,9	112,9	108,1	111,4	115,7	121,4	151,9	150,2	142,3	14.004
Zuid-Holland-Zuid	30,3	28,3	27,9	30,6	32,5	33,1	31,9	31,8	33,2	30,1	7.827
Zeeland	23,5	22,8	20,9	21,2	20,9	20,6	21,5	23,7	23,3	21,9	7.154
Midden- en											
West-Brabant	79,4	80,2	83,5	84,7	87,5	88,0	89,0	91,1	87,1	87,1	10.020
Brabant-Noord	38,2	39,0	41,0	41,5	43,4	45,6	47,0	53,1	52,0	50,5	9.827
Brabant-Zuid-Oost	54,0	49,8	50,8	53,9	56,0	55,2	59,2	61,8	62,6	64,1	10.710
Limburg-Noord	32,1	30,8	31,5	32,1	34,2	32,0	32,4	36,6	36,6	38,8	9.156
Limburg-Zuid	54,6	57,2	54,9	42,2	60,7	60,5	62,6	61,2	62,1	59,2	11.206
Flevoland	21,8	22,3	19,7	24,0	26,4	27,3	26,3	29,5	29,9	29,1	10.170
totaal	1.213,2	1.177,4	1.215,6	1.216,0	1.277,9	1.296,5	1.344,5	1.407,7	1.368,6	1.312,4	9.875

* 100.000 = inwoners 12-79 jaar.

Bron: CBS

Tabel 4.11 Geregisteerde geweldsmisdrijven, per politieregio, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(pv's × 1.000)										(pv's per 100.000*)
Groningen	2,5	2,5	2,7	2,9	3,0	3,3	3,3	3,7	3,8	3,9	827
Friesland	1,0	1,2	2,5	2,7	2,5	2,7	2,8	2,6	2,5	2,7	523
Drenthe	1,1	1,2	1,6	1,8	1,8	1,9	2,1	2,3	2,0	2,4	618
IJsselland	1,4	1,5	1,8	1,8	1,9	1,9	2,1	2,2	2,3	2,7	673
Twente	1,9	2,0	2,2	2,3	2,6	2,4	2,7	2,8	2,6	2,9	573
Noord- en Oost-Gelderland	2,2	2,2	2,6	2,8	2,9	3,1	3,5	3,7	3,4	3,6	563
Gelderland-Midden	2,4	2,6	2,4	2,4	2,6	3,3	3,7	3,9	3,8	4,2	794
Gelderland-Zuid	1,9	2,5	2,8	2,6	2,7	3,0	3,2	3,2	3,1	3,1	729
Utrecht	6,2	5,0	5,6	5,8	6,1	6,3	6,6	7,3	7,8	8,0	845
Noord-Holland-Noord	2,0	2,2	2,3	2,4	2,8	2,8	3,1	3,8	4,0	4,1	792
Zaanstreek-Waterland	1,2	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4	1,7	1,7	1,8	704
Kennemerland	1,7	1,7	1,7	2,2	2,1	2,1	2,6	2,4	2,6	2,8	699
Amsterdam-Amstelland	9,5	10,2	10,0	9,8	12,2	12,8	13,6	13,2	11,5	11,1	1.485
Gooi en Vechtstreek	0,9	0,8	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2	606
Haaglanden	4,0	4,2	4,2	4,6	5,6	5,9	7,8	7,8	8,1	9,3	1.165
Hollands Midden	2,2	2,5	2,8	2,9	3,5	3,8	4,3	4,1	4,2	4,1	661
Rotterdam-Rijnmond	6,7	6,5	7,8	7,9	8,6	9,0	10,7	14,3	15,4	15,2	1.491
Zuid-Holland-Zuid	1,5	1,5	1,6	1,7	2,1	2,2	2,2	2,4	2,7	2,6	669
Zeeland	1,2	1,3	1,5	1,6	1,7	1,6	2,0	2,1	2,2	2,2	719
Midden- en West-Brabant	3,4	3,9	4,4	4,8	5,4	5,6	6,2	7,0	7,0	7,2	830
Brabant-Noord	1,7	1,9	2,3	2,4	2,7	2,8	3,2	3,4	3,6	3,5	682
Brabant-Zuid-Oost	2,6	2,6	2,8	3,3	3,3	3,8	4,4	5,0	5,3	5,0	839
Limburg-Noord	1,7	1,6	2,0	2,0	2,3	2,3	2,4	2,8	2,7	3,0	719
Limburg-Zuid	2,7	2,6	2,7	1,9	3,2	3,3	3,7	3,4	4,4	4,6	879
Flevoland	1,4	1,6	1,6	1,8	2,1	2,2	2,1	2,4	3,0	3,1	1.067
totaal	64,9	67,1	74,4	76,4	86,3	90,6	100,7	108,7	110,9	114,4	860

* 100.000 = inwoners 12-79 jaar.

Bron: CBS

Tabel 4.12 Geregisteerde vermogensmisdrijven, per politieregio, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(pv's × 1.000)										(pv's per 100.000*)
Groningen	27,8	27,7	26,1	27,4	27,2	26,1	25,9	26,8	25,4	23,6	4.977
Friesland	17,1	16,9	24,1	23,7	23,2	22,3	22,4	21,8	21,9	19,5	3.754
Drenthe	14,1	14,2	14,2	17,1	16,3	17,5	17,2	16,6	15,5	14,5	3.691
IJsselland	19,6	18,9	20,2	18,1	18,1	17,5	19,3	20,4	19,9	17,6	4.451
Twente	26,5	22,6	21,0	22,4	21,6	22,3	22,1	24,2	22,1	20,2	4.025
Noord- en Oost-Gelderland	33,7	30,6	29,0	27,2	26,7	25,6	28,4	29,5	27,2	27,1	4.214
Gelderland-Midden	36,3	34,2	31,8	31,8	31,8	34,4	34,0	34,4	31,3	28,1	5.273
Gelderland-Zuid	24,6	28,3	27,8	30,5	31,4	28,8	31,2	32,0	29,5	27,0	6.325
Utrecht	83,3	78,0	82,7	82,8	81,0	90,2	94,9	94,8	83,5	74,7	7.904
Noord-Holland-Noord	26,0	25,4	26,4	24,3	24,4	23,8	23,4	28,9	28,5	30,0	5.824
Zaanstreek-Waterland	12,3	12,5	12,5	12,3	11,8	11,9	11,7	12,1	11,8	10,3	4.045
Kennemerland	29,4	28,1	23,5	29,3	29,0	25,9	30,0	28,1	25,4	22,5	5.568
Amsterdam-Amstelland	101,7	93,0	98,9	96,7	105,8	106,7	104,9	96,7	91,4	79,2	10.552
Gooi en Vechtstreek	15,7	14,4	13,5	13,7	13,3	13,9	13,8	12,7	12,7	11,3	5.795
Haaglanden	68,2	56,0	57,3	57,8	62,5	62,3	70,5	71,5	71,2	64,7	8.102
Hollands Midden	32,1	32,1	31,7	29,5	31,2	32,8	35,2	35,5	34,8	32,3	5.244
Rotterdam-Rijnmond	83,0	64,0	74,1	70,6	72,0	77,3	82,1	98,9	93,1	84,2	8.285
Zuid-Holland-Zuid	22,0	19,2	18,3	20,3	21,1	21,8	20,2	20,2	20,1	17,6	4.572
Zeeland	15,0	14,1	12,5	12,0	12,3	12,2	12,4	13,4	12,6	11,5	3.765
Midden- en West-Brabant	60,4	57,8	59,1	59,4	60,9	60,4	60,2	59,9	55,8	54,6	6.284
Brabant-Noord	28,5	28,0	28,1	28,4	29,1	30,9	31,3	35,2	33,8	32,6	6.346
Brabant-Zuid-Oost	42,3	36,7	36,3	38,9	39,7	38,3	40,9	42,3	42,3	42,9	7.175
Limburg-Noord	24,4	22,5	21,5	21,6	22,6	20,7	21,3	23,7	23,6	24,4	5.758
Limburg-Zuid	38,3	38,6	37,8	29,1	40,5	40,7	41,1	40,3	39,1	35,7	6.767
Flevoland	14,8	13,4	11,8	14,1	15,8	16,7	15,9	16,7	16,6	15,7	5.488
totaal	897,1	827,1	840,2	838,8	869,3	881,1	910,1	936,6	889,0	821,8	6.184

* 100.000 = inwoners 12-79 jaar.

Bron: CBS

Tabel 4.13 Geregisteerde vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, per politieregio, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(pv's × 1.000)										(pv's per 100.000*)
Groningen	5,1	5,6	6,1	6,5	6,5	6,2	5,8	6,3	6,9	7,2	1.517
Friesland	4,6	5,2	7,3	7,7	7,0	7,3	7,4	7,4	6,7	6,9	1.330
Drenthe	3,9	4,5	4,6	5,2	4,9	5,2	5,1	5,1	5,2	5,4	1.380
IJsselland	4,3	5,5	5,8	5,3	5,2	5,3	5,6	6,3	6,1	6,0	1.510
Twente	5,1	5,5	5,4	5,6	5,2	5,4	5,4	6,0	5,7	6,2	1.243
Noord- en Oost-Gelderland	6,9	7,1	7,5	7,4	7,3	7,6	7,8	9,0	8,6	9,1	1.416
Gelderland-Midden	5,7	6,5	7,0	7,2	7,1	8,1	8,3	8,2	7,8	7,9	1.483
Gelderland-Zuid	9,0	7,8	6,7	6,2	6,0	6,2	6,6	6,9	6,0	6,0	1.414
Utrecht	11,4	12,4	13,7	12,5	13,0	13,6	14,8	15,4	13,9	15,7	1.662
Noord-Holland-Noord	6,1	6,7	7,3	7,5	7,6	7,5	7,5	9,2	9,7	9,7	1.892
Zaanstreek-Waterland	2,7	3,0	3,2	3,2	3,2	3,5	3,0	3,4	3,4	3,5	1.371
Kennemerland	4,7	5,0	5,2	5,9	5,8	5,5	6,0	6,2	6,0	6,5	1.609
Amsterdam-Amstelland	8,5	9,7	9,8	9,0	11,9	13,7	13,9	13,3	11,9	12,5	1.664
Gooi en Vechtstreek	2,4	2,6	3,3	2,8	2,9	2,9	2,8	2,9	2,7	2,9	1.465
Haaglanden	9,1	10,6	10,6	9,9	10,9	10,2	10,8	10,7	10,1	11,3	1.418
Hollands Midden	7,7	8,5	7,9	8,0	8,9	8,8	9,6	9,7	8,5	9,0	1.454
Rotterdam-Rijnmond	12,1	13,4	16,0	15,7	16,6	15,5	14,7	18,6	18,9	19,9	1.954
Zuid-Holland-Zuid	4,3	5,0	4,9	5,2	5,7	5,3	5,5	5,2	5,5	5,6	1.464
Zeeland	3,6	3,7	4,1	4,5	4,1	4,0	3,8	4,5	4,3	4,5	1.474
Midden- en West-Brabant	10,0	11,8	12,7	12,8	12,9	13,0	13,1	13,4	13,1	13,3	1.534
Brabant-Noord	5,0	5,9	6,9	6,8	7,1	7,4	7,2	8,4	8,1	8,0	1.560
Brabant-Zuid-Oost	5,5	6,4	6,8	7,0	7,7	7,8	8,1	8,4	8,3	8,9	1.495
Limburg-Noord	3,3	3,8	4,3	4,5	4,9	4,6	4,4	5,5	5,1	5,8	1.378
Limburg-Zuid	6,7	8,1	7,6	6,1	9,1	8,7	9,5	9,0	8,9	8,9	1.685
Flevoland	4,2	5,5	4,9	5,8	6,0	5,8	5,3	7,4	6,6	6,5	2.286
totaal	151,8	169,9	179,5	178,2	187,4	189,1	192,1	206,4	197,9	207,4	1.560

* 100.000 = inwoners 12-79 jaar.

Bron: CBS

Tabel 4.14 Geregisteerde verkeersmisdrijven, per politieregio, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(pv's × 1.000)										(pv's per 100.000*)
Groningen	2,5	2,7	2,4	2,3	2,6	2,8	2,9	2,8	2,9	2,8	586
Friesland	2,0	2,6	3,1	3,5	3,4	4,0	4,1	4,3	4,2	3,6	689
Drenthe	1,5	1,7	1,8	1,8	2,0	2,0	1,9	2,1	2,3	2,0	520
IJsselland	2,1	2,4	2,2	2,4	2,4	2,2	1,9	2,1	2,2	2,3	589
Twente	2,8	3,0	2,6	3,0	3,1	3,2	3,4	3,3	3,5	3,6	708
Noord- en											
Oost-Gelderland	3,1	3,4	3,2	3,6	3,9	3,8	3,8	4,2	4,6	4,6	712
Gelderland-Midden	3,3	3,4	3,3	3,4	3,6	4,1	4,4	4,5	4,3	4,0	753
Gelderland-Zuid	1,0	1,4	1,5	3,0	3,6	3,6	3,5	4,0	4,4	4,1	968
Utrecht	6,7	7,4	7,2	7,8	8,6	8,6	8,7	9,4	10,6	9,9	1.044
Noord-Holland-Noord	3,5	4,0	3,7	3,6	3,8	3,7	3,3	4,0	4,5	4,3	833
Zaanstreek-Waterland	1,8	1,9	1,8	2,0	2,0	2,0	2,1	2,2	2,3	2,0	800
Kennemerland	5,3	5,1	3,6	4,4	4,7	4,7	4,8	4,7	4,4	3,9	961
Amsterdam-Amstelland	3,5	6,4	6,9	7,6	10,9	10,8	11,1	10,7	11,6	10,7	1.419
Gooi en Vechtstreek	1,7	1,9	2,2	2,0	1,8	1,9	1,9	2,1	2,3	1,9	992
Haaglanden	6,0	6,4	5,9	6,9	7,7	7,1	7,6	7,6	8,2	8,9	1.117
Hollands Midden	4,0	4,4	4,8	5,1	5,7	5,6	5,8	6,1	6,6	5,7	921
Rotterdam-Rijnmond	10,5	11,7	13,4	12,5	12,8	12,6	12,0	16,5	18,2	18,7	1.844
Zuid-Holland-Zuid	2,4	2,5	2,8	3,1	3,3	3,4	3,6	3,4	4,2	3,6	938
Zeeland	3,2	3,2	2,3	2,4	2,3	2,3	2,7	3,0	3,3	2,8	922
Midden- en											
West-Brabant	5,2	6,4	6,6	6,9	7,4	8,2	8,5	9,3	9,5	9,6	1.106
Brabant-Noord	2,9	3,1	3,3	3,5	4,0	4,1	4,6	5,2	5,5	5,2	1.009
Brabant-Zuid-Oost	3,5	3,8	4,4	4,3	4,7	4,7	4,9	5,1	5,4	5,8	964
Limburg-Noord	2,6	2,7	3,0	3,4	3,7	3,7	3,4	3,8	4,4	4,6	1.087
Limburg-Zuid	5,5	6,3	5,6	4,1	6,1	6,0	6,2	6,5	7,2	6,9	1.302
Flevoland	1,1	1,3	1,0	1,9	2,0	2,2	2,4	2,6	2,9	3,0	1.039
totaal	87,7	99,1	98,7	104,3	116,0	117,4	119,6	129,4	139,5	134,4	1.012

* 100.000 = inwoners 12-79 jaar.

Bron: CBS

Tabel 4.15 Geregistreeerde criminaliteit per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, naar type en stedelijkheid, 1995-2004

	stedelijkheid				
	zeer sterk	sterk	matig	weinig	niet
totale geregistreeerde criminaliteit					
1995	15.802	11.725	9.471	6.339	4.343
1996	14.289	11.446	9.501	6.372	4.366
1997	15.538	11.611	9.299	6.350	4.449
1998	15.377	11.692	9.311	6.084	4.441
1999	17.082	11.727	9.350	6.133	4.350
2000	16.687	12.316	9.430	6.208	4.325
2001	17.691	12.339	9.240	6.295	4.650
2002	18.214	12.839	9.518	6.482	4.935
2003	17.345	12.393	9.141	6.363	4.885
2004	15.794	11.652	8.955	6.501	4.908
waaronder geweldsmisdrijven					
1995	1.045	588	465	274	190
1996	1.005	629	495	302	202
1997	1.065	712	529	342	254
1998	1.109	694	550	353	266
1999	1.304	768	582	380	286
2000	1.332	841	607	388	276
2001	1.501	902	628	429	327
2002	1.590	968	667	462	347
2003	1.579	1.001	678	458	354
2004	1.563	1.018	707	502	384
waaronder vermogensmisdrijven					
1995	12.397	8.700	6.772	4.428	2.990
1996	10.687	8.140	6.441	4.190	2.866
1997	11.502	8.122	6.218	4.064	2.794
1998	11.427	8.296	6.145	3.800	2.703
1999	12.432	8.176	6.068	3.787	2.734
2000	12.185	8.536	6.120	3.832	2.611
2001	12.859	8.541	5.932	3.865	2.764
2002	12.979	8.695	6.042	3.915	2.908
2003	12.016	8.174	5.716	3.788	2.797
2004	10.458	7.414	5.442	3.793	2.755

Tabel 4.15 (Vervolg)

	stedelijkheid				
	zeer sterk	sterk	matig	weinig	niet
waaronder vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag					
1995	1.307	1.526	1.391	1.024	677
1996	1.377	1.648	1.616	1.183	765
1997	1.466	1.695	1.661	1.233	841
1998	1.419	1.642	1.642	1.220	882
1999	1.670	1.674	1.678	1.204	877
2000	1.624	1.746	1.663	1.220	829
2001	1.689	1.704	1.625	1.212	905
2002	1.762	1.904	1.677	1.259	979
2003	1.656	1.835	1.555	1.204	959
2004	1.748	1.854	1.628	1.294	1.013
waaronder verkeersmisdrijven					
1995	858	813	760	562	448
1996	983	924	844	633	487
1997	1.080	908	763	610	477
1998	1.116	937	846	628	499
1999	1.380	963	892	679	549
2000	1.289	1.025	924	689	528
2001	1.317	1.014	912	694	555
2002	1.472	1.071	963	732	587
2003	1.609	1.136	1.009	777	648
2004	1.532	1.086	970	761	609

Bron: CBS

Tabel 4.16 Gehoorde minderjarige verdachten, 1960-2004

	totaal	jongens	meisjes
	(× 1.000)		
1960	22,9	21,1	1,8
1961	24,9	22,9	2,0
1962	21,0	19,5	1,5
1963	20,5	19,1	1,4
1964	21,9	20,4	1,5
1965	22,0	20,4	1,6
1966	21,3	19,7	1,6
1967	22,3	20,6	1,7
1968	24,6	22,7	1,9
1969	25,4	23,3	2,1
1970	25,8	23,7	2,1
1971	28,3	26,2	2,1
1972	30,9	28,8	2,1
1973	32,5	30,2	2,3
1974	32,7	30,2	2,5
1975	31,7	28,9	2,8
1976	37,4	34,3	3,1
1977	39,6	36,4	3,2
1978	39,4	36,1	3,3
1979	41,3	37,4	3,9
1980	42,3	38,2	4,1
1981	44,9	40,4	4,5
1982	48,9	44,0	4,9
1983	45,5	40,8	4,7
1984	46,9	41,5	5,4
1985	46,6	40,6	6,0
1986	45,7	40,4	5,3
1987	42,7	37,5	5,2
1988	40,4	35,8	4,6
1989	39,4	35,3	4,1
1990	38,3	33,9	4,4
1991	39,7	35,0	4,7
1992	41,4	36,3	5,1
1993	37,1	32,6	4,5
1994	38,7	34,0	4,7

Tabel 4.16 (Vervolg)

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1995	41,4	35,8	5,6
1996	51,0	44,2	6,8
1997	47,3	40,8	6,5
1998	46,4	40,5	5,9
1999	47,9	41,3	6,6
2000	47,2	40,9	6,3
2001	47,1	39,7	7,4
2002	55,2	46,5	8,6
2003	59,0	49,6	9,4
2004	65,1	55,1	10,0

Bron: CBS

Tabel 4.17 Gehoorde minderjarige verdachten van geweldsmisdrijven, 1960-2004

	totaal	jongens	meisjes
	(× 1.000)		
1960	1,9	1,8	0,1
1961	1,9	1,8	0,1
1962	1,5	1,5	0,1
1963	1,7	1,6	0,1
1964	1,8	1,7	0,1
1965	1,9	1,8	0,1
1966	1,8	1,7	0,1
1967	1,7	1,6	0,1
1968	1,9	1,8	0,1
1969	1,9	1,8	0,1
1970	1,8	1,8	0,1
1971	2,0	1,9	0,1
1972	2,1	2,0	0,1
1973	2,2	2,1	0,1
1974	2,2	2,1	0,1
1975	2,1	2,0	0,1
1976	2,5	2,4	0,1
1977	2,6	2,5	0,2
1978	2,6	2,5	0,1
1979	2,5	2,4	0,1
1980	2,7	2,6	0,1
1981	2,9	2,8	0,2
1982	3,1	2,9	0,2
1983	2,8	2,6	0,2
1984	2,9	2,7	0,2
1985	3,1	2,8	0,2
1986	3,4	3,2	0,2
1987	3,2	2,9	0,2
1988	3,2	2,9	0,2
1989	3,3	3,0	0,3

Tabel 4.17 (Vervolg)

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1990	3,5	3,2	0,3
1991	4,0	3,6	0,3
1992	4,7	4,3	0,4
1993	4,6	4,2	0,4
1994	5,3	4,8	0,5
1995	6,5	5,7	0,8
1996	7,9	7,0	1,0
1997	8,3	7,2	1,1
1998	8,1	7,1	1,0
1999	9,7	8,3	1,4
2000	9,8	8,6	1,2
2001	10,6	9,0	1,6
2002	11,4	9,6	1,8
2003	11,7	10,0	1,7
2004	13,7	11,7	2,0

Bron: CBS

Tabel 4.18 Gehoorde minderjarige verdachten van vermogensmisdrijven, 1960-2004

	totaal	jongens	meisjes
	(× 1.000)		
1960	16,4	14,9	1,4
1961	18,2	16,6	1,6
1962	14,9	13,7	1,2
1963	14,6	13,5	1,2
1964	15,9	14,6	1,3
1965	15,8	14,4	1,4
1966	15,2	13,7	1,4
1967	16,2	14,7	1,5
1968	18,1	16,4	1,7
1969	18,6	16,7	1,9
1970	18,9	17,1	1,8
1971	20,8	19,0	1,8
1972	23,8	21,9	1,9
1973	25,0	23,0	2,1
1974	25,1	22,9	2,2
1975	24,0	21,5	2,5
1976	28,1	25,3	2,8
1977	28,7	25,9	2,8
1978	27,2	24,4	2,8
1979	29,3	25,9	3,5
1980	28,8	25,2	3,6
1981	31,1	27,1	3,9
1982	34,0	29,8	4,2
1983	33,1	29,0	4,1
1984	33,5	28,7	4,8
1985	32,9	27,7	5,2
1986	31,0	26,3	4,6
1987	28,0	23,6	4,4
1988	26,2	22,3	3,9
1989	24,7	21,4	3,3

Tabel 4.18 (Vervolg)

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1990	25,3	21,6	3,7
1991	26,0	22,1	3,9
1992	26,5	22,3	4,1
1993	23,4	20,0	3,4
1994	23,4	19,8	3,5
1995	24,1	20,1	4,0
1996	28,0	23,5	4,6
1997	25,6	21,2	4,4
1998	25,5	21,3	4,2
1999	24,5	20,2	4,3
2000	23,8	19,7	4,1
2001	22,8	18,0	4,8
2002	24,4	19,3	5,2
2003	26,2	20,6	5,6
2004	28,3	22,3	6,0

Bron: CBS

Tabel 4.19 Gehoorde minderjarige verdachten van vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en openbaar gezag, 1960-2004

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1960	1,7	1,6	0,0
1961	2,0	2,0	0,1
1962	1,9	1,8	0,1
1963	2,0	2,0	0,1
1964	2,0	2,0	0,0
1965	2,4	2,3	0,1
1966	2,6	2,5	0,1
1967	2,4	2,4	0,1
1968	2,5	2,5	0,1
1969	2,6	2,6	0,0
1970	2,9	2,8	0,1
1971	3,1	3,0	0,1
1972	3,0	3,0	0,1
1973	3,4	3,4	0,1
1974	3,7	3,6	0,1
1975	4,1	4,0	0,1
1976	5,0	4,9	0,1
1977	6,4	6,3	0,1
1978	7,8	7,5	0,2
1979	7,5	7,3	0,2
1980	8,8	8,5	0,3
1981	8,9	8,6	0,3
1982	9,7	9,4	0,4
1983	8,0	7,7	0,3
1984	9,2	8,8	0,4
1985	9,3	8,8	0,4
1986	9,8	9,5	0,4
1987	9,3	8,9	0,4
1988	8,8	8,5	0,4
1989	8,6	8,3	0,4

Tabel 4.19 (Vervolg)

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1990	8,2	7,8	0,4
1991	8,2	7,9	0,4
1992	8,5	8,1	0,4
1993	7,8	7,2	0,5
1994	8,6	8,0	0,5
1995	9,1	8,5	0,6
1996	13,0	11,9	1,1
1997	11,0	10,3	0,8
1998	10,5	9,9	0,6
1999	11,0	10,3	0,7
2000	11,0	10,2	0,8
2001	11,0	10,2	0,8
2002	15,9	14,5	1,4
2003	17,3	15,7	1,7
2004	19,1	17,5	1,6

Bron: CBS

Tabel 4.20 Gehoorde minderjarige verdachten van verkeersmisdrijven, 1960-2004

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1960	2,3	2,2	0,1
1961	2,3	2,2	0,1
1962	2,2	2,1	0,1
1963	1,7	1,6	0,1
1964	1,8	1,7	0,0
1965	1,7	1,7	0,1
1966	1,6	1,6	0,1
1967	1,7	1,7	0,1
1968	1,7	1,6	0,1
1969	1,9	1,8	0,1
1970	1,7	1,6	0,1
1971	1,8	1,7	0,1
1972	1,4	1,4	0,1
1973	1,2	1,2	0,0
1974	1,1	1,1	0,1
1975	1,0	0,9	0,0
1976	0,9	0,9	0,0
1977	1,1	1,1	0,0
1978	1,1	1,1	0,0
1979	1,0	1,0	0,0
1980	1,1	1,1	0,0
1981	1,0	0,9	0,0
1982	0,9	0,9	0,0
1983	0,7	0,7	0,0
1984	0,6	0,6	0,0
1985	0,6	0,6	0,0
1986	0,7	0,7	0,0
1987	0,6	0,6	0,0
1988	0,7	0,7	0,0
1989	0,7	0,6	0,0

Tabel 4.20 (Vervolg)

	totaal	jongens	meisjes
	($\times 1.000$)		
1990	0,6	0,5	0,0
1991	0,7	0,6	0,0
1992	0,5	0,5	0,1
1993	0,5	0,4	0,0
1994	0,5	0,5	0,1
1995	0,7	0,6	0,1
1996	0,8	0,7	0,1
1997	0,9	0,8	0,1
1998	0,7	0,7	0,0
1999	0,9	0,9	0,1
2000	0,9	0,9	0,0
2001	1,0	0,9	0,1
2002	1,0	0,9	0,1
2003	1,0	1,0	0,1
2004	1,0	1,0	0,1

Bron: CBS

overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	233	448	365	464	298	389	420	477	551	705	920	987
Wegenverkeerswet	641	567	663	761	906	728	947	919	950	952	1.042	1.012
rijden onder invloed	196	274	218	214	231	265	301	336	354	361	454	357
doorrijden na/verlaten plaats ongeval	105	94	245	327	315	288	424	359	354	350	318	380
overige misdrijven Wegenverkeerswet					360	175	222	224	242	241	270	275
Wet op de Economische Delicten	4	13	75	55	84	134	190	181	137	251	99	158
milieuhygiënische wetten	0	6	63	47	48	40	55	67	36	34	73	96
overige misdrijven Wet op de Economische Delicten	4	7	12	8	36	94	135	114	101	217	26	62
Opiumwet	109	127	311	468	539	389	419	358	467	660	727	762
harddrugs	73	101	228	384	462	-	-	225	296	448	453	420
softdrugs	36	26	83	84	77	-	-	133	171	212	274	342
Wet wapens en munitie	104	124	255	257	579	573	697	574	655	856	897	1.036
Wetboek Militair Strafrecht	-	4	3	1	0	1	0	0	0	0	1	0
overige wetten	-	64	29	32	22	39	38	14	15	10	7	21
bevolking 12-17 jaar per 1 januari	1.434.547	1.162.112	1.095.057	1.092.525	1.092.979	1.099.274	1.106.685	1.118.659	1.136.495	1.157.667	1.180.200	1.194.681

* Betreft bedreiging, (poging) doodslag/moord, overige misdrijven tegen het leven, en dood en lichamelijk letsel door schuld.

** Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht, zoals brandstichting, tot ontploffing brengen, vernielen van elektriciteitswerken, vernieling van enig werk dienende voor het openbaar vervoer of luchtverkeer en de vernieling van gebouwen.

Bron: CBS

Tabel 4.22 Gewelddsmisdrijven, gehoorde minderjarige verdachten, naar type, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mishandeling	2.799	3.731	4.670	4.490	5.137	5.082	5.986	6.132	6.106	7.054
diefstal met geweld/ afpersing	2.061	2.271	1.708	1.918	2.374	2.453	2.339	2.574	2.665	2.803
misdrijven tegen leven/ persoon	1.038	1.275	1.071	1.052	1.316	1.384	1.450	1.837	2.048	2.704
seksueel geweld	584	650	801	676	898	888	821	840	909	1.090
totaal	6.482	7.927	8.250	8.136	9.725	9.807	10.596	11.383	11.728	13.651

Bron: CBS

Tabel 4.23 Vermogensmisdrijven, gehoorde minderjarige verdachten, naar type, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gekwalificeerde diefstal	12.184	13.930	12.734	13.732	12.501	12.020	10.387	11.273	11.517	12.390
eenvoudige diefstal	10.942	13.147	11.773	10.700	10.578	10.271	10.600	11.404	12.602	13.844
overige vermogens- misdrijven	936	951	1.067	1.088	1.459	1.526	1.788	1.771	2.108	2.065
totaal	24.062	28.028	25.574	25.520	24.538	23.817	22.775	24.448	26.227	28.299

Bron: CBS

Tabel 4.24 Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag, gehoorde minderjarige verdachten, naar type

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
totaal vernielingen	4.995	7.017	7.755	7.866	7.768	7.610	7.435	9.869	9.289	9.901
vernieling auto	948	1.250	2.640	2.685	2.508	2.512	2.403	2.528	2.826	3.303
vernieling openbaar vervoer/gebouwen	994	1.226	850	869	1.026	968	981	1.140	1.240	1.179
overige vernieling	3.053	4.541	4.265	4.312	4.234	4.130	4.051	6.201	5.223	5.419
misdrijven tegen open- bare orde en openbaar gezag*	4.138	5.952	3.256	2.597	3.218	3.404	3.531	6.023	8.052	9.226
totaal	9.133	12.969	11.011	10.463	10.986	11.014	10.966	15.892	17.341	19.127

* Hieronder vallen misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag, discriminatie, gemeengevaarlijke misdrijven en schennis der eerbaarheid.

Bron: CBS

Tabel 4.25 Gehoorde jongens en meisjes van 12-17 jaar per 100.000, naar enkele misdrijf-categorieën, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
jongens										
vermogen	3.569	4.177	3.766	3.793	3.577	3.447	3.090	3.252	3.408	3.654
vernieling	1.507	2.106	1.820	1.759	1.820	1.786	1.751	2.452	2.597	2.861
geweld	1.011	1.241	1.282	1.269	1.474	1.499	1.544	1.625	1.657	1.911
meisjes										
vermogen	739	850	820	780	795	747	865	916	979	1.023
vernieling	120	203	141	106	127	144	140	242	287	281
geweld	146	178	202	186	256	224	291	311	298	338

Bron: CBS

Tabellen bij hoofdstuk 5

Tabel 5.1 Ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken, 1960-2004

	zaken ingeschreven bij het OM**	zaken afgedaan door het OM**	zaken afgedaan door de rechter
1960	121.318	70.185	50.468
1961	111.302	63.100	49.039
1962	113.359	62.531	48.534
1963	116.937	60.662	52.774
1964	142.500	82.444	59.189
1965	141.791	80.682	60.729
1966	135.392	71.967	61.736
1967	136.011	75.005	60.530
1968	134.503	72.732	61.490
1969	134.041	76.754	58.922
1970	136.135	77.445	56.431
1971	145.991	86.253	56.845
1972	145.031	86.044	58.007
1973	148.772	85.381	58.548
1974	154.197	92.817	61.372
1975	163.631	88.234	65.794
1976	167.240	97.688	73.379
1977	186.545	104.774	77.700
1978	196.722	108.612	83.293
1979	207.570	113.120	84.636
1980	229.771	129.548	91.764
1981	246.278	141.841	91.576
1982	259.326	149.009	98.622
1983	259.251	165.619	95.253
1984	268.800	138.694	82.689
1985	266.074	140.758	83.512
1986	271.970	139.595	82.407
1987	279.265	138.479	81.975
1988	263.336	142.188	84.476
1989	269.788	146.265	84.725

Tabel 5.1 (Vervolg)

	zaken ingeschreven bij het OM**	zaken afgedaan door het OM**	zaken afgedaan door de rechter
1990	260.844	144.758	82.341
1991	.	.	87.857
1992	.	.	83.879
1993	268.248	161.763	81.096
1994	273.311	161.084	96.512
1995	257.842	147.472	102.310
1996	250.726	133.765	104.617
1997	250.865	130.790	106.372
1998	242.482	120.232	105.031
1999	234.679	114.451	111.309
2000	233.324	118.369	111.033
2001	236.029	115.538	112.037
2002	251.291	120.693	116.810
2003	270.322	128.668	134.631
2004	273.974	127.663	133.218

* 1960-1990: gewone strafzaken, economische strafzaken, belastingstrafzaken, militaire strafzaken.
 1993-2004: Wetboek van Strafrecht, Wegenverkeerswet, Wet op de Economische Delicten,
 Opiumwet, Wet wapens en munitie, overige strafwetten en onbekend.
 1981-2004: Afdoeningen rechter exclusief de voegingen ter zitting.

** OM-cijfers van 1991 en 1992 ontbreken.

Bron: CBS

Tabel 5.2 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken, naar soort strafzaken en naar wet, 1960-2004

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewone strafzaken	71.665	81.273	104.515	126.719	186.897	225.530	227.494										
economische strafzaken	49.653	40.997	29.021	26.052	37.441	34.110	27.811										
belastingstrafzaken	.	17.860	53w7	8.292	768	970	828										
Wetboek van Strafrecht								157.356	147.492	144.192	140.724	137.565	136.939	139.131	149.143	156.715	165.157
geweldd misdrijven								28.931	29.155	30.689	31.402	32.700	33.548	35.374	38.992	42.740	47.648
vermogensmisdrijven								103.276	91.593	85.447	80.520	74.811	71.491	70.534	73.717	74.491	73.651
vernietiging en openbare orde								22.921	24.414	25.666	25.661	25.645	26.841	27.967	30.118	31.843	35.199
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht								2.228	2.330	2.390	3.141	4.409	5.059	5.256	6.316	7.641	8.659
Wegenverkeerswet								42.746	47.178	47.958	46.378	45.896	47.457	47.611	50.576	55.942	47.758
Wet op de Economische Delicten								34.329	29.301	29.868	30.410	28.402	27.113	25.864	26.578	31.148	31.664
Opiumwet								9.911	10.992	12.007	11.314	10.573	9.964	12.131	14.264	14.976	18.451
Wet wapens en munitie								4.597	5.375	5.285	5.090	5.018	4.564	5.075	4.296	5.088	5.186
overige strafwetten en onbekend	1.661	2.062	2.568		4.665	5.464	4.711	8.903	10.388	11.555	8.566	7.225	7.287	6.217	6.434	6.453	5.738
totaal*	121.318	141.791	136.135	163.631	229.771	266.074	260.844	250.842	250.726	250.865	242.482	234.679	233.324	236.029	251.291	270.322	273.974

* In 1960 exclusief belastingstrafzaken; in 1990 exclusief Wet op de Economische Delicten.

Bron: CBS

Tabel 5.3 Bij het Openbaar Ministerie ingeschreven rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	157.356	147.492	144.192	140.724	137.565	136.939	139.131	149.143	156.715	165.157	60,3
geweldd misdrijven	28.931	29.155	30.689	31.402	32.700	33.548	35.374	38.992	42.740	47.648	17,4
verkrachting	1.117	1.048	979	904	975	921	935	939	866	1.064	0,4
feitelijke aanranding der eerbaarheid	675	705	767	721	844	793	826	877	810	839	0,3
overige seksuele misdrijven	1.236	1.281	1.225	1.160	1.100	1.031	1.068	954	932	925	0,3
bedreiging	3.812	4.066	4.248	4.655	4.998	5.549	6.256	7.364	8.890	10.967	4,0
misdrijven tegen het leven	2.566	2.450	2.547	2.551	2.676	2.868	2.809	3.333	3.291	3.430	1,3
mishandeling	13.167	13.688	15.053	15.450	16.006	16.327	17.435	19.213	21.935	24.172	8,8
dood en lichamelijk letsel door schuld	102	66	88	66	59	62	53	47	47	67	0,0
diefstal met geweld	5.574	5.210	5.105	5.356	5.512	5.453	5.509	5.726	5.452	5.622	2,1
afpersing	682	641	677	539	530	544	483	539	517	562	0,2
vermogensmisdrijven	103.276	91.593	85.447	80.520	74.811	71.491	70.534	73.717	74.491	73.651	26,9
valsheidsmisdrijven	17.187	16.301	14.456	12.025	11.208	9.200	9.092	8.203	8.406	8.919	3,3
eenvoudige diefstal	35.471	32.015	32.705	31.181	29.583	27.899	28.083	30.880	29.669	27.584	10,1
gekwalficeerde diefstal	39.885	33.359	29.407	28.233	25.569	24.462	23.804	25.036	25.868	26.156	9,5
verduistering	2.544	2.484	2.230	2.306	2.267	2.567	2.536	2.672	3.000	2.975	1,1
bedrog	2.133	2.113	2.003	2.282	2.117	2.937	2.467	2.358	2.529	2.464	0,9
heling en schuldheling	6.056	5.321	4.646	4.493	4.067	4.426	4.552	4.568	5.019	5.553	2,0
vernieling en openbare orde tegen de openbare orde	22.921	24.414	25.666	25.661	25.645	26.841	27.967	30.118	31.843	35.199	12,8
discriminatie	9.053	10.549	10.322	9.847	9.706	10.019	11.089	12.153	12.796	14.577	5,3
gemeengevaarlijke misdrijven	164	245	151	144	126	140	129	173	138	141	0,1
tegen het openbaar gezag	1.155	1.194	1.450	1.288	1.364	1.312	1.343	1.313	1.610	1.523	0,6
schennis der eerbaarheid	3.207	3.093	3.420	3.780	4.390	5.349	5.481	6.197	6.931	8.133	3,0
vernieling	514	498	582	526	542	576	602	575	594	658	0,2
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	8.828	8.835	9.741	10.076	9.517	9.445	9.323	9.707	9.774	10.167	3,7
Wegenverkeerswet	2.228	2.330	2.390	3.141	4.409	5.059	5.256	6.316	7.641	8.659	3,2
rijden onder invloed	42.746	47.178	47.958	46.378	45.896	47.457	47.611	50.576	55.942	47.758	17,4
doorrijden na ongeval	29.911	34.360	34.914	33.958	33.724	35.019	35.671	38.483	42.456	33.358	12,2
overige misdrijven	6.867	7.192	7.498	7.138	6.925	7.002	6.783	6.418	6.844	7.201	2,6
Wegenverkeerswet	5.968	5.626	5.546	5.282	5.247	5.436	5.157	5.675	6.642	7.199	2,6

Tabel 5.3 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	34.329	29.301	29.868	30.410	28.402	27.113	25.864	26.578	31.148	31.684	11,6
Opiumwet	9.911	10.992	12.007	11.314	10.573	9.964	12.131	14.264	14.976	18.451	6,7
harddrugs	7.973	7.985	8.069	7.447	6.929	6.720	8.053	9.554	10.346	12.035	4,4
softdrugs	1.938	3.007	3.938	3.867	3.644	3.244	4.078	4.710	4.630	6.416	2,3
Wet wapens en munitie	4.597	5.375	5.285	5.090	5.018	4.564	5.075	4.296	5.088	5.186	1,9
overige strafwetten en onbekend	8.903	10.388	11.555	8.566	7.225	7.287	6.217	6.434	6.453	5.738	2,1
totaal	257.842	250.726	250.865	242.482	234.679	233.324	236.029	251.291	270.322	273.974	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.4 Door het Openbaar Ministerie afgedane rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	87.459	74.267	71.801	63.960	57.234	62.493	59.946	63.160	66.055	69.618	54,5
geweldd misdrijven	12.860	12.056	12.792	11.841	11.638	13.314	13.491	14.060	15.601	16.866	13,2
verkrachting	476	404	362	314	278	379	312	319	284	296	0,2
feitelijke aanranding der eerbaarheid	359	408	406	359	317	404	435	381	369	369	0,3
overige seksuele misdrijven	562	494	587	439	437	436	417	395	319	284	0,2
bedreiging	2.042	1.937	2.019	1.994	1.993	2.313	2.534	2.792	3.364	4.144	3,2
misdrijven tegen het leven	533	514	528	369	402	576	490	495	528	433	0,3
mishandeling	7.180	6.820	7.456	7.182	7.353	8.036	8.114	8.530	9.605	10.340	8,1
dood en lichamelijk letsel door schuld	66	56	41	52	37	49	43	33	39	33	0,0
diefstal met geweld	1.376	1.206	1.200	990	732	992	1.030	993	983	877	0,7
afpersing	266	217	193	142	89	129	116	122	110	90	0,1

Tabel 5.4 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
vermogensmisdrijven	59.744	47.698	43.271	36.680	30.298	31.715	28.821	30.055	30.205	30.363	23,8
valsheidsmisdrijven	7.296	6.937	6.220	6.162	5.624	4.397	3.530	4.148	4.294	4.912	3,8
eenvoudige diefstal	23.970	18.491	17.235	13.646	11.239	12.005	10.488	11.115	10.698	10.449	8,2
gekwalficeerde diefstal	21.133	15.972	14.060	11.376	8.791	9.626	8.649	8.991	9.082	9.065	7,1
verduistering	1.670	1.377	1.269	1.245	1.045	1.381	1.276	1.434	1.581	1.567	1,2
gemeengevaarlijke misdrijven	514	499	617	504	460	520	488	510	562	566	0,4
tegen het openbaar gezag	1.813	1.572	1.868	1.964	2.160	2.558	2.727	2.774	3.244	3.913	3,1
schennis der eerbaarheid	408	381	410	385	341	395	390	379	361	384	0,3
vernietiging	5.972	5.261	5.771	5.737	5.237	5.706	5.192	5.193	5.155	5.381	4,2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	1.178	1.275	1.309	1.605	2.204	2.839	2.766	3.074	3.825	4.244	3,3
Wegenverkeerswet	21.153	21.771	23.382	20.300	20.418	21.757	19.775	20.811	24.174	17.588	13,8
rijden onder invloed	13.781	14.898	16.208	13.646	13.359	14.737	13.089	14.567	17.623	10.756	8,4
doorrijden na ongeval	4.768	4.842	5.292	5.040	5.095	5.029	5.076	4.461	4.519	4.659	3,6
overige misdrijven											
Wegenverkeerswet	2.604	2.031	1.882	1.614	1.964	1.991	1.610	1.783	2.032	2.173	1,7
Wet op de Economische Delicten	27.225	24.285	20.610	23.952	25.551	23.166	22.797	25.435	26.874	26.613	20,8
Opiumwet	4.490	4.523	4.820	3.945	2.960	3.073	3.831	4.327	4.518	7.803	6,1
harddrugs	3.155	2.945	2.850	2.269	1.602	1.640	1.996	2.221	2.396	4.735	3,7
softdrugs	1.335	1.578	1.970	1.676	1.358	1.433	1.835	2.106	2.122	3.068	2,4
Wet wapens en munitie	3.065	3.480	3.706	3.369	3.267	3.000	3.294	2.671	3.179	2.905	2,3
Overige strafwetten en onbekend	4.080	5.439	6.471	4.706	5.021	4.880	5.895	4.289	3.868	3.136	2,5
totaal	147.472	133.765	130.790	120.232	114.451	118.369	115.538	120.693	128.668	127.663	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.5 Door het Openbaar Ministerie afgedane rechtbankstrafzaken, naar wijze van afdoening, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
sepot	53.290	45.083	41.612	34.300	26.253	31.645	28.271	27.812	26.996	28.014	21,9
technisch sepot	29.924	25.978	23.886	18.956	14.880	16.975	15.368	14.266	13.446	14.024	11,0
beleidssepot	23.366	19.105	17.726	15.344	11.373	14.670	12.903	13.546	13.550	13.990	11,0
waarvan											
voorwaardelijk sepot	3.769	3.889	3.638	2.932	2.331	2.310	2.707	2.967	3.482	3.862	3,0
onvoorwaardelijk sepot	12.009	9.176	7.759	6.414	4.295	4.219	3.259	3.302	3.279	4.102	3,2
'kaal' sepot	7.588	6.040	6.329	5.998	4.747	8.141	6.937	7.277	6.789	6.026	4,7
voeging ad informandum	9.985	7.205	7.421	6.255	4.788	4.883	4.885	5.303	4.841	4884	3,8
voeging ter berechting	17.423	15.015	15.355	12.988	9.092	11.980	11.774	12.428	12.180	12.307	9,6
transactie*	57.607	57.763	59.140	59.306	66.843	61.517	66.941	71.198	81.081	78.613	61,6
overdracht naar een											
ander parket	6.302	6.020	5.099	5.096	5.466	4.495	3.573	3.873	3.467	3748	2,9
overig en onbekend*	2.865	2.679	2.163	2.287	2.009	3.849	94	79	103	97	0,1
totaal	147.472	133.765	130.790	120.232	114.451	118.369	115.538	120.693	128.668	127.663	100,0

* Tot en met 2000 werden lik-op-stukafdoeningen geteld in de categorie 'overig en onbekend'. Met ingang van 2001 worden ze geteld bij 'transacties'.

Bron: CBS

Tabel 5.6 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	66.864	66.787	63.660	64.359	70.792	70.492	71.566	74.846	84.003	83.786	62,9
gewelddsmisdrijven	13.651	14.415	15.017	15.616	17.772	18.188	19.177	20.706	24.065	25.618	19,2
verkrachting	408	400	405	392	409	375	386	438	396	433	0,3
feitelijke aanranding der											
eerbaarheid	200	267	296	292	340	388	390	453	463	435	0,3
overige seksuele misdrijven	681	776	803	728	754	746	754	725	718	727	0,5
bedreiging	1.482	1.599	1.736	2.091	2.616	2.789	3.180	3.715	4.845	5.625	4,2
misdrijven tegen het leven	1.060	1.148	1.150	1.199	1.205	1.326	1.435	1.467	1.674	1.570	1,2
mishandeling	5.873	6.172	6.561	6.948	8.187	8.399	8.890	9.451	11.507	12.402	9,3
dood en lichamelijk letsel											
door schuld	25	28	17	24	25	23	24	25	23	26	0,0

Tabel 5.6 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
diefstal met geweld	3.559	3.671	3.676	3.578	3.828	3.788	3.779	4.101	4.054	4.029	3,0
afpersing	363	354	373	364	408	354	339	331	385	371	0,3
vermogensmisdrijven	43.531	41.980	37.665	36.971	39.316	37.775	37.464	38.684	41.891	39.089	29,3
valsheidsmisdrijven	9.979	8.094	7.087	6.002	6.477	5.421	5.265	5.085	5.007	3.897	2,9
eenvoudige diefstal	10.485	11.438	11.363	12.086	13.038	13.400	12.924	13.785	14.775	13.655	10,3
gekwalficeerde diefstal	18.279	17.392	14.733	14.408	14.727	13.782	13.725	14.454	15.862	15.331	11,5
verduistering	981	1.107	981	1.017	1.160	1.347	1.528	1.361	1.652	1.574	1,2
bedrog	675	744	704	662	835	806	876	857	961	1.053	0,8
heling en schuldheiling	3.132	3.205	2.797	2.796	3.079	3.019	3.146	3.142	3.634	3.579	2,7
vernietiging en openbare orde	8.991	9.458	10.036	10.601	12.145	12.396	12.746	13.114	14.826	15.579	11,7
tegen de openbare orde	3.366	3.591	3.920	4.227	4.648	4.668	4.805	4.958	5.733	6.114	4,6
discriminatie	73	51	64	35	47	43	38	41	60	48	0,0
gemeengevaarlijke misdrijven	640	604	685	657	714	723	731	783	807	810	0,6
tegen het openbaar gezag	1.306	1.394	1.364	1.624	2.106	2.484	2.643	2.745	3.345	3.519	2,6
schennis der eerbaarheid	98	113	117	134	165	172	211	224	191	230	0,2
vernietiging	3.508	3.705	3.886	3.924	4.465	4.306	4.318	4.363	4.690	4.858	3,6
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	691	934	942	1.171	1.559	2.133	2.179	2.342	3.221	3.500	2,6
Wegenverkeerswet	20.070	21.393	24.422	23.345	23.601	24.964	24.012	23.482	29.036	28.425	21,3
rijden onder invloed	15.229	16.995	19.479	18.345	17.917	19.151	18.813	18.607	22.604	22.034	16,5
doorrijden na ongeval	1.713	1.658	1.889	2.002	2.339	2.214	2.005	1.653	2.097	2.023	1,5
overige misdrijven Wegenverkeerswet	3.128	2.740	3.054	2.998	3.345	3.599	3.194	3.222	4.335	4.368	3,3
Wet op de Economische Delicten	6.270	6.370	6.883	5.803	5.337	4.988	3.941	4.358	5.646	5.911	4,4
Opiumwet	4.825	5.389	6.457	7.046	7.248	6.678	7.369	8.978	10.288	9.266	7,0
harddrugs	4.091	4.464	4.756	4.817	4.670	4.639	5.296	6.684	7.597	6.394	4,8
softdrugs	734	925	1.701	2.229	2.578	2.039	2.073	2.294	2.691	2.872	2,2
Wet wapens en munitie	2.099	1.986	2.012	1.883	1.981	1.899	1.946	1.865	2.185	2.236	1,7
overige strafwetten en onbekend	2.182	2.692	2.938	2.595	2.350	2.012	3.203	3.281	3.473	3.594	2,7
totaal	102.310	104.617	106.372	105.031	111.309	111.033	112.037	116.810	134.631	133.218	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.7 Door de rechter in eerste aanleg uitgesproken schuldigverklaringen in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	63.321	63.283	60.271	60.975	66.922	66.350	67.765	71.621	80.107	79.962	63,4
geweldd misdrijven	12.848	13.488	14.141	14.694	16.701	16.933	18.000	19.583	22.686	24.162	19,1
verkrachting	352	329	337	335	337	294	328	367	335	351	0,3
feitelijke aanranding der eerbaarheid	174	241	273	261	301	342	340	386	402	388	0,3
overige seksuele misdrijven	625	695	744	674	682	679	677	645	639	654	0,5
bedreiging	1.394	1.489	1.637	1.976	2.482	2.639	3.040	3.591	4.636	5.389	4,3
misdrijven tegen het leven	971	1.071	1.036	1.111	1.086	1.198	1.282	1.346	1.506	1.438	1,1
mishandeling	5.502	5.755	6.174	6.511	7.726	7.836	8.368	8.959	10.872	11.724	9,3
dood en lichamelijk letsel door schuld	20	22	14	18	24	19	19	19	23	21	0,0
diefstal met geweld	3.459	3.539	3.567	3.464	3.670	3.599	3.620	3.947	3.905	3.846	3,0
afpersing	351	347	359	344	393	327	326	323	368	351	0,3
vermogensmisdrijven	41.521	40.115	35.874	35.287	37.461	35.871	35.815	37.383	40.410	37.709	29,9
valsheidsmisdrijven	9.364	7.520	6.573	5.574	6.022	5.039	4.924	4.831	4.745	3.719	2,9
eenvoudige diefstal	10.123	11.081	10.980	11.712	12.655	12.912	12.559	13.530	14.432	13.315	10,6
gekwalificeerde diefstal	17.603	16.799	14.183	13.868	14.092	13.141	13.138	13.973	15.346	14.825	11,7
verduistering	902	1.017	912	954	1.088	1.262	1.433	1.295	1.569	1.495	1,2
bedrog	616	697	629	604	763	739	812	789	882	968	0,8
heling en schuldheling	2.913	3.001	2.597	2.575	2.841	2.778	2.949	2.965	3.436	3.387	2,7
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	8.336	8.836	9.387	9.925	11.324	11.582	11.894	12.421	13.975	14.753	11,7
discriminatie	3.098	3.318	3.632	3.900	4.281	4.298	4.400	4.597	5.306	5.686	4,5
gemeengevaarlijke misdrijven	53	35	50	25	40	33	34	31	43	44	0,0
tegen het openbaar gezag	600	572	638	620	678	679	686	739	751	761	0,6
schennis der eerbaarheid	1.181	1.298	1.265	1.525	1.932	2.330	2.469	2.633	3.217	3.383	2,7
vernietiging	92	104	110	127	155	153	195	212	177	217	0,2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	3.312	3.509	3.692	3.728	4.238	4.089	4.110	4.209	4.481	4.662	3,7
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	616	844	869	1.069	1.436	1.964	2.056	2.234	3.036	3.338	2,6
Wegenverkeerswet	19.513	20.846	23.766	22.831	23.005	24.420	23.437	23.005	28.415	27.846	22,1
rijden onder invloed	14.973	16.759	19.157	18.144	17.699	18.934	18.600	18.429	22.349	21.800	17,3
doorrijden na ongeval	1.565	1.479	1.703	1.823	2.108	2.024	1.799	1.512	1.927	1.866	1,5
overige misdrijven Wegenverkeerswet	2.975	2.608	2.906	2.864	3.198	3.462	3.038	3.064	4.139	4.180	3,3

Tabel 5.7 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	5.653	5.788	6.291	5.335	4.810	4.583	3.568	3.960	5.262	5.466	4,3
Opiumwet	4.606	5.143	6.198	6.791	6.914	6.335	7.066	8.701	9.949	8.970	7,1
harddrugs	3.908	4.288	4.562	4.650	4.450	4.421	5.077	6.502	7.399	6.207	4,9
softdrugs	698	855	1.636	2.141	2.464	1.914	1.989	2.199	2.550	2.763	2,2
Wet wapens en munitie	2.045	1.928	1.936	1.819	1.922	1.820	1.884	1.813	2.128	2.193	1,7
overige strafwetten en onbekend	2.070	2.570	2.775	2.425	2.213	1.885	2.206	1.833	1.826	1.737	1,4
totaal	97.208	99.558	101.237	100.176	105.786	105.393	105.926	110.933	127.687	126.174	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.8 Door de rechter in eerste aanleg uitgesproken vrijspraken en ontslagen van alle rechtsvervolging in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	3.045	3.068	2.908	3.042	3.497	3.656	3.123	2.645	3.393	3.465	54,5
geweldd misdrijven	731	847	788	857	980	1.141	1.023	975	1.216	1.343	21,1
verkrachting	51	64	61	55	66	70	52	66	56	78	1,2
feitelijke aanranding der eerbaarheid	23	24	19	28	33	40	46	61	56	45	0,7
overige seksuele misdrijven	51	66	56	49	66	58	69	68	73	70	1,1
bedreiging	84	95	82	102	122	141	121	108	178	219	3,4
misdrijven tegen het leven	81	73	101	82	109	122	134	106	136	120	1,9
mishandeling	337	394	360	418	431	516	465	450	589	630	9,9
dood en lichamelijk letsel door schuld	5	6	3	6	1	4	4	5	-	5	0,1
diefstal met geweld	88	119	95	98	140	168	121	107	115	158	2,5
afpersing	11	6	11	19	12	22	11	4	13	18	0,3
vermogensmisdrijven	1.659	1.578	1.486	1.470	1.653	1.644	1.279	1.003	1.245	1.218	19,2
valsheidsmisdrijven	476	443	428	330	381	317	251	178	204	151	2,4
eenvoudige diefstal	295	320	309	339	355	432	294	198	299	294	4,6
gekwalificeerde diefstal	558	504	449	489	564	554	421	362	419	452	7,1
verduistering	71	84	61	60	64	77	83	52	73	68	1,1
bedrog	56	42	62	50	64	53	56	54	64	77	1,2
heling en schuldheling	203	185	177	202	225	211	174	159	186	176	2,8
vernieling en openbare orde tegen de openbare orde	599	563	571	625	754	721	723	572	781	757	11,9
discriminatie	246	243	254	303	333	327	341	298	392	395	6,2
gemeengevaarlijke misdrijven	16	12	13	9	7	10	4	10	16	3	0,0
tegen het openbaar gezag	39	30	45	31	35	41	36	39	48	39	0,6
schennis der eerbaarheid	118	86	84	97	161	139	157	79	120	123	1,9
vernieling	6	8	7	6	10	16	14	11	13	12	0,2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	174	184	168	179	208	188	171	135	192	185	2,9
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	56	80	63	90	110	150	98	95	151	147	2,3
Wegenverkeerswet	493	493	504	462	544	480	479	399	530	519	8,2
rijden onder invloed	219	197	212	172	181	178	149	128	194	199	3,1
doorrijden na ongeval	133	172	163	170	224	178	189	134	158	149	2,3
overige misdrijven Wegenverkeerswet	141	124	129	120	139	124	141	137	178	171	2,7

Tabel 5.8 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	518	510	526	404	469	344	295	310	333	403	6,3
Opiumwet	198	201	221	223	278	286	217	226	277	258	4,1
harddrugs	168	156	165	147	179	179	156	137	152	166	2,6
softdrugs	30	45	56	76	99	107	61	89	125	92	1,4
Wet wapens en munitie	42	49	60	54	48	70	48	39	40	34	0,0
overige strafwetten en onbekend	93	91	132	143	105	96	885	1.317	1.467	1.674	26,3
totaal	4.389	4.412	4.351	4.328	4.941	4.932	5.047	4.936	6.040	6.353	100,0

Tabel 5.9 Combinaties van sancties opgelegd in rechtbankstrafzaken door de rechter in eerste aanleg, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
enkelvoudige hoofdstraffen of maatregelen*										
geldboete	22.538	22.504	23.633	21.770	21.695	22.829	21.665	21.502	26.568	26.024
geheel onvoorwaardelijk	3.140	3.384	3.023	3.217	3.333	3.371	3.219	2.528	3.046	3.164
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	2.261	2.568	2.483	2.393	2.458	2.421	2.401	2.396	2.625	2.756
gevangenisstraf**	16.363	15.186	14.463	14.443	16.214	15.972	16.538	18.173	19.905	17.300
geheel onvoorwaardelijk	3.841	3.609	3.615	3.641	3.687	3.685	3.495	3.950	4.164	4.303
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	4.160	4.250	4.172	3.943	4.018	3.453	3.030	2.453	2.903	2.642
Jeugddetentie	61	295	283	246	233	263	332	357	339	361
geheel onvoorwaardelijk	54	411	388	429	446	430	460	521	447	553
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	148	737	720	711	671	747	584	665	738	748
geheel voorwaardelijk	7.639	9.305	9.443	8.616	9.400	8.797	9.550	11.064	12.812	13.795
taakstraf	261	297	274	321	270	262	194	301	328	334
maatregelen	27	51	61	78	68	53	49	54	62	61
waaronder betaling aan de staat										
gecombineerde hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel	5.652	5.181	4.728	4.551	4.918	4.392	3.641	2.868	2.801	2.473
geldboete met gevangenisstraf**	12	135	100	68	50	73	46	43	26	45
geldboete met jeugddetentie	106	165	266	305	442	422	577	671	978	1.118
geldboete met taakstraf	4.062	3.942	4.049	4.255	4.894	4.599	5.009	5.318	5.968	6.890
gevangenisstraf** met taakstraf	4.056	3.939	4.045	4.253	4.888	4.595	4.441	4.620	5.260	6.144
waaronder voorwaardelijke gevangenisstraf** met taakstraf	100	938	1.055	1.329	1.620	1.642	1.795	1.891	2.231	2.485
jeugddetentie met taakstraf	69	77	128	153	190	161	147	173	207	201
geldboete, gevangenisstraf** en taakstraf										
overige combinaties van hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel	262	69	33	31	42	51	115	131	15	23

enkelvoudige hoofdstraffen*** gecombineerd met een bijkomende straf en/of met een maatregel	11.428	12.272	13.461	13.423	13.694	13.907	13.508	13.576	16.298	16.494
geldboete met een bijkomende straf en/of maatregel	10.057	10.719	11.750	11.747	11.845	11.932	11.313	11.367	13.554	13.670
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	4.900	5.740	6.079	6.867	7.383	7.582	8.390	9.897	11.189	10.042
gevangenisstraf** met een bijkomende straf en/of maatregel	844	743	695	612	643	719	627	612	659	545
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	30	201	264	334	417	411	467	568	619	681
jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel	1.098	1.826	2.073	2.094	2.504	2.466	3.162	3.793	4.655	5.152
taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	576	852	864	734	839	892	1.209	1.320	1.656	1.833
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid										
gecombineerde hoofdstraffen met een bijkomende straf en/of een maatregel	175	255	314	315	437	481	707	779	916	980
geldboete en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	3.093	3.035	3.135	3.087	2.973	3.070	2.560	2.324	2.001	1.314
geldboete en gevangenisstraf** met een bijkomende straf en/of maatregel	2.459	2.362	2.412	2.316	2.178	2.242	1.859	1.698	1.406	767
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	0	14	8	6	3	8	8	4	11	10
geldboete en jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel	619	850	936	1.320	1.595	1.654	2.164	2.533	3.014	3.288
gevangenisstraf** en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	127	132	140	158	173	169	237	368	381	320
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	16	92	186	308	358	407	512	691	846	1.038
jeugddetentie en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel										
overige combinaties van geldboete, taakstraf, jeugddetentie of gevangenisstraf**										
met een bijkomende straf en/of maatregel	62	59	104	111	131	128	125	164	187	173
overige combinaties van straffen										
uitsluitend bijkomende straffen en/of maatregelen	313	235	240	157	175	168	170	209	195	196
overige combinaties	3.256	455	7	1	-	-	347	263	282	323
straf of maatregel onbekend	827	757	853	1.093	905	910	321	358	488	423
totaal	96.546	98.844	100.516	99.538	105.156	104.762	105.239	110.164	126.802	125.329

* Het betreft schuldigverklaringen waarbij één straf is opgelegd.

** In deze tabel zijn 'hechtenis' en 'militaire detentie' geteld bij de gevangenisstraffen.

***Het betreft hier één hoofdstraf gecombineerd met een bijkomende straf of met een maatregel.

Bron: CBS

Tabel 5.10 Door de rechter opgelegde combinaties van sancties in rechtbankstrafzaken, naar hoofdgroep van misdrijven, 2004

	Wetboek van Strafrecht										overige strafwetten en onbekend	
	geldmisdriven	vermogensmisdrijven	vernietiging en openbare orde	overige	Wegen-verkeerswet	Wet op de Economische Delicten	Optimwet	Wet wapens en munitie	overige	en onbekend		
enkelvoudige hoofdstraffen of maatregelen*												
geldboete	2.866	5.243	3.555	1.760	7.001	3.301	1.135	613	550			
geheel onvoorwaardelijk	614	357	449	165	234	1.030	118	48	149			
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	879	409	563	160	153	407	61	54	70			
gevangenisstraf**												
geheel onvoorwaardelijk	2.304	10.416	1.302	222	590	9	1.919	215	323			
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	1.596	1.515	310	83	44	9	605	93	48			
geheel onvoorwaardelijk	987	1.052	311	80	40	6	106	34	26			
jeugddetentie												
geheel onvoorwaardelijk	92	208	36	4	1	-	14	5	1			
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	292	178	55	4	1	-	16	7	-			
geheel onvoorwaardelijk	236	307	156	16	6	-	16	11	-			
taakstraf	3.166	5.651	2.364	224	727	110	1.135	289	129			
maatregelen	158	101	45	1	2	7	6	3	11			
waaronder betaling aan de staat	14	14	21	-	2	-	4	1	5			
gecombineerde hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel												
geldboete met gevangenisstraf**	656	855	293	49	321	33	176	49	41			
geldboete met jeugd detentie	12	11	10	1	4	-	4	3	-			
geldboete met taakstraf	100	186	72	12	533	38	128	28	21			
gevangenisstraf*** met taakstraf	2.281	2.485	701	132	124	57	875	152	83			
waaronder voorwaardelijke gevangenisstraf** met taakstraf	2.021	2.262	638	117	122	53	711	137	83			
jeugd detentie met taakstraf	811	975	570	30	7	2	62	23	5			
geldboete, gevangenisstraf** en taakstraf	13	49	19	4	41	13	34	10	18			
overige combinaties van hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel	2	12	4	-	2	1	2	-	-			

enkelvoudige hoofdstraffen*** gecombineerd met een bijkomende straf en/of met een maatregel	709	501	1.010	67	13.619	215	169	114	90
geldboete met een bijkomende straf en/of maatregel	32	10	77	37	13.492	-	11	9	2
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	2.963	3.845	677	125	550	13	1.665	204	20
gevangenisstraf** met een bijkomende straf en/of maatregel	46	27	13	7	449	-	2	1	-
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	327	242	76	4	2	-	21	7	2
jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel	913	1.153	945	46	1.799	11	199	73	13
taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	49	11	44	12	1.710	-	5	2	-
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid									
gecombineerde hoofdstraffen met een bijkomende straf en/of een maatregel	81	41	55	10	744	3	34	11	1
geldboete en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	159	164	90	17	752	12	92	21	7
geldboete en gevangenisstraf** met een bijkomende straf en/of maatregel	23	17	17	10	695	-	4	1	-
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	2	5	2	-	-	-	1	-	-
geldboete en jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel	1.103	974	447	51	312	17	292	81	11
gevangenisstraf** en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	27	9	16	2	263	-	1	2	-
waaronder in combinatie met ontzegging van de rijbevoegdheid	330	388	276	3	8	-	23	9	1
jeugddetentie en taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel	26	21	16	3	76	2	22	2	5
overige combinaties van geldboete, taakstraf, jeugddetentie of gevangenisstraf** met een bijkomende straf en/of maatregel									
overige combinaties van straffen									
uitsluitend bijkomende straffen en/of maatregelen	70	24	9	-	74	6	4	4	5
overige combinaties	63	65	64	11	31	54	8	6	21
straf of maatregel onbekend	128	85	82	9	24	31	7	-	57
totaal	23.939	37.518	14.564	3.293	27.802	5.387	8.949	2.169	1.708

* Het betreft schuldigverklaringen waarbij één straf is opgelegd.

** In deze tabel zijn 'hechtenis' en 'militaire detentie' geteld bij de gevangenisstraffen.

***Het betreft hier één hoofdstraf gecombineerd met een bijkomende straf of met een maatregel.

Bron: CBS

Tabel 5.11 Door de rechter opgelegde straffen en maatregelen in rechtbankstrafzaken, 1960-2004

straf/maatregel	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
(abs.)																		(%)
hoofdstraffen	19.188	21.484	23.105	28.732	31.878	37.942	34.508	42.755	41.856	41.327	42.293	45.893	44.603	44.939	47.701	52.053	48.378	25,6
gevangenisstraf	157	109	82	23	13	67	114	200	218	209	196	245	223	197	189	284	241	0,1
hechtenis	22.545	25.388	28.953	35.327	53.985	47.276	49.597	48.747	49.678	51.386	49.399	50.328	51.274	48.659	47.096	55.675	54.774	29,0
geldboete	874						2.333	2.824	417	8	1	-	-	-	-	-	-	-
tuchtschool	9						70	28	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
berisping							869	785	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-
arrest							421	2.829	3.007	3.435	3.805	3.993	4.223	4.771	5.274	5.951	5.951	3,1
jeugdetentie						1.074	4.235	13.885	17.123	17.973	18.062	20.744	19.814	22.400	25.492	30.332	33.533	17,7
taakstraf							69	395	584	744	831	954	1.374	1.626	1.493	1.609	1.609	0,9
leerproject																		
bijkomende straffen																		
ontzetting van rechten	7	3	-	-	-	-	-	9	8	9	12	4	7	8	16	10	15	0,0
rijkswerkinrichting	80	50	34	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ontzetting rijbevoegdheid	2.696	6.721	9.839	14.473	26.126	21.699	16.309	14.466	15.279	16.458	16.122	16.379	16.726	16.228	16.442	18.960	18.430	9,8
verbuurverklaring																		
voorwerpen	492	592	1.163	2.539	2.746	2.738	2.551	3.161	3.355	3.269	3.197	3.124	2.939	3.205	3.896	4.627	3.877	2,1
overig						1	198	48	57	49	41	43	29	27	36	49	47	0,0
maatregelen																		
betaling aan de staat								2.911	5.048	6.371	8.303	10.046	10.381	12.096	13.806	16.436	17.272	9,1
onttrekking aan het verkeer	254					2.243	1.908	2.955	3.034	2.920	2.948	2.777	2.893	3.142	3.661	3.874	3.316	1,8
terbeschikkingstelling																		
(van de regering)	436	335	262	123	93	161	74	241	342	300	194	221	222	268	276	300	321	0,2
ondertoezichtstelling						76	62	40	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
overig						76	70	180	284	299	335	319	304	275	443	427	500	0,3
totaal (incl. onbekend)	46.738	54.682	63.538	81.220	114.841	113.353	112.898	134.552	140.768	145.022	146.375	155.664	155.272	157.900	166.266	190.538	188.981	100,0

* Inclusief dubbeltellingen en zowel opgelegde (deels) voorwaardelijke als (deels) onvoorwaardelijke sancties.

** Tot en met 1990: onherroepelijke afdoeningen; vanaf 1991: afdoeningen in eerste aanleg.

Bron: CBS

Tabel 5.12 Sancties opgelegd in rechtbankstrafzaken door de rechter in eerste aanleg, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
hoofdstraffen										
geldboete										
geheel onvoorwaardelijk	41.611	41.708	44.008	41.934	42.482	43.447	40.801	40.227	47.582	46.656
deels onvoorwaardelijk	4.584	4.968	4.353	4.450	4.629	4.661	4.595	3.669	4.483	4.348
geheel voorwaardelijk	2.552	3.002	3.025	3.015	3.217	3.166	3.263	3.200	3.610	3.770
gevangenisstraf										
geheel onvoorwaardelijk	20.353	19.505	18.919	19.318	21.536	21.482	23.190	25.952	28.681	24.699
deels onvoorwaardelijk	4.945	5.018	5.189	5.649	5.807	5.961	6.483	7.620	8.240	8.618
geheel voorwaardelijk	17.457	17.333	17.219	17.326	18.550	17.160	15.266	14.129	15.132	15.061
hechtenis										
geheel onvoorwaardelijk	120	132	132	121	145	133	48	44	93	83
deels onvoorwaardelijk	1	3	1	-	2	1	3	1	5	6
geheel voorwaardelijk	79	83	76	75	98	89	71	91	126	110
militaire detentie*										
geheel onvoorwaardelijk							3	2	2	-
deels onvoorwaardelijk							2	-	-	2
geheel voorwaardelijk							70	51	58	40
jeugddetentie										
geheel onvoorwaardelijk	75	373	377	374	374	400	579	620	569	663
deels onvoorwaardelijk	64	493	494	540	633	600	1.023	1.193	1.200	1.332
geheel voorwaardelijk	282	1.963	2.136	2.521	2.798	2.993	2.621	2.958	3.505	3.956
tuchtschool**										
geheel onvoorwaardelijk	351	31								
deels onvoorwaardelijk	537	41								
geheel voorwaardelijk	1.936	345	8							
arrest**										
geheel onvoorwaardelijk	59	8								
deels onvoorwaardelijk	4									
geheel voorwaardelijk	722	77								
taakstraf										
werkstraf/dienstverlening	13.885	17.123	17.973	18.062	20.744	19.814	22.400	25.492	30.332	33.533
leerproject	69	395	584	744	831	954	1.374	1.626	1.493	1.609
berisping	28	2								
bijkomende straffen										
ontzegging rijbevoegdheid										
geheel onvoorwaardelijk	6.299	6.450	7.205	6.708	6.882	6.842	6.558	6.653	7.550	7.311
deels onvoorwaardelijk	2.459	2.584	259	2.439	2.534	2.730	3.011	3.290	3.719	3.455
geheel voorwaardelijk	5.708	6.245	6.894	6.975	6.963	7.154	6.659	6.499	7.691	7.664
verbeurdverklaring	3.161	3.355	3.269	3.197	3.124	2.939	3.205	3.896	4.627	3.877
overige bijkomende straffen***	58	65	58	52	40	36	35	52	59	62

Tabel 5.12 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
maatregelen										
volwassen tbs	238	340	298	194	221	222	268	276	300	321
plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ)	102	207	196	247	233	221	193	342	293	386
plaatsing in een psychiatrische inrichting	73	76	101	85	85	83	77	96	111	111
betaling aan de staat – ontneming wederrechtelijk verkregen voordeel	2.911	5.048	6.371	8.303	10.046	10.381	12.096	13.806	16.436	17.272
onttrekking aan het verkeer	2.955	3.034	2.920	2.948	2.777	2.893	3.142	3.661	3.874	3.316
overige maatregelen****	47	4	4	4	8	-	5	5	23	3
straf of maatregel onbekend	827	757	853	1.093	905	910	859	815	744	717
totaal	134.552	140.768	142.922	146.374	155.664	155.272	157.900	166.266	190.538	188.981

* Met ingang van 2001 zijn deze straffen apart zichtbaar te maken. Tot die tijd zijn ze geteld onder 'overige sancties'.

** Deze sancties bestaan niet meer. Ze zijn in 1995 vervangen door andere sancties in het kader van het nieuwe jeugdstrafrecht (PIJ en jeugddetentie).

*** Hieronder worden verstaan: ontzegging van bepaalde rechten, openbaarmaking gerechtelijke uitspraak en stillegging van de onderneming.

**** Hieronder worden verstaan: jeugd-tbs, strafrechtelijk ots, onderbewindstelling en opleggen verplichtingen.

Bron: CBS

Tabel 5.13 Door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in rechtbankstrafzaken, naar duur van het onvoorwaardelijke deel, 1960-2004

duur	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
	(abs.)																	
tot <1 maand	4.176	5.933	7.457	8.394	8.944	6.724	6.797	7.559	7.574	7.939	8.962	10.725	11.158	10.706	11.418	12.305	10.357	
1 maand - <3 maanden	1.948	2.052	2.161	2.787	2.541	3.558	4.558	6.280	6.125	5.626	5.756	6.493	6.408	7.768	8.869	9.789	8.472	
3 maanden - <6 maanden	1.940	1.886	2.012	2.029	1.959	2.680	3.279	4.678	4.187	3.923	3.856	3.939	3.823	4.296	4.939	5.951	5.862	
6 maanden - <1 jaar	1.460	1.318	978	972	1.104	1.821	2.394	3.062	3.075	3.004	3.097	2.846	2.893	3.231	3.966	4.360	4.210	
1 jaar - <3 jaar	639	625	311	502	646	1.281	1.507	2.732	2.586	2.627	2.435	2.417	2.284	2.626	3.186	3.142	3.088	
3 jaar en langer	49	58	35	113	175	287	612	970	976	986	858	923	875	1.046	1.194	1.374	1.324	
totaal**	10.212	11.872	12.954	14.797	15.369	16.351	19.147	25.281	24.523	24.105	24.964	27.343	27.441	29.673	33.572	36.921	33.313	
	(%)																	
tot <1 maand	40,9	50,0	57,6	56,7	58,2	41,1	35,5	29,9	30,9	32,9	35,9	39,2	40,7	36,1	34,0	33,3	31,1	
1 maand - <3 maanden	19,1	17,3	16,7	18,8	16,5	21,8	23,8	24,8	25,0	23,3	23,1	23,7	23,4	26,2	26,4	26,5	25,4	
3 maanden - <6 maanden	19,0	15,9	15,5	13,7	12,7	16,4	17,1	18,5	17,1	16,3	15,4	14,4	13,9	14,5	14,7	16,1	17,6	
6 maanden - <1 jaar	14,3	11,1	7,5	6,6	7,2	11,1	12,5	12,1	12,5	12,5	12,4	10,4	10,5	10,9	11,8	11,8	12,6	
1 jaar - <3 jaar	6,3	5,3	2,4	3,4	4,2	7,8	7,9	10,8	10,5	10,9	9,8	8,8	8,3	8,8	9,5	8,5	9,3	
3 jaar en langer	0,5	0,5	0,3	0,8	1,1	1,8	3,2	3,8	4,0	4,1	3,4	3,4	3,2	3,5	3,6	3,7	4,0	
totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

* Tot en met 1990: onherroepelijke afdoeningen; vanaf 1991: afdoeningen in eerste aanleg.

** Inclusief onbekend.

Bron: CBS

Tabel 5.14 Door officier van justitie toegepaste transacties met als voorwaarde leer- of werkproject en door rechter in eerste aanleg opgelegde taakstraffen in rechtbankstrafzaken, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
door officier van justitie									
gewelddelicten	469	742	750	953	1.042	1.541	2.105	2.583	2.888
vermogensdelicten	1.569	2.219	2.508	2.690	2.764	3.938	5.485	5.999	6.466
vernieling en openbare orde	868	1.371	1.398	1.599	1.783	2.266	2.978	3.143	3.547
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	25	21	13	50	78	115	185	287	310
Wegenverkeerswet	33	67	63	82	140	206	544	772	463
Opiumwet	12	31	25	16	20	251	522	834	1.069
Wet wapens en munitie	26	65	87	134	179	261	375	489	526
overig en onbekend	41	22	36	63	53	149	210	205	200
totaal	3.043	4.538	4.882	5.587	6.059	8.727	12.404	14.312	15.469
door rechter									
gewelddelicten	2.803	3.298	3.641	4.343	4.395	5.205	6.326	7.569	8.826
vermogensdelicten	9.406	8.834	8.384	9.330	8.706	9.458	10.274	11.103	11.935
vernieling en openbare orde	1.718	2.196	2.532	2.983	2.978	3.485	4.177	4.867	5.469
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	163	170	176	175	206	231	332	481	515
Wegenverkeerswet	1.322	1.432	1.328	1.596	1.774	2.490	2.770	3.828	4.373
Opiumwet	1.005	1.521	1.746	1.945	1.760	1.969	2.250	2.778	2.806
Wet wapens en munitie	383	403	428	518	461	521	553	652	678
overig en onbekend	718	703	570	685	492	415	436	547	540
totaal	17.518	18.557	18.805	21.575	20.772	23.774	27.118	31.825	35.142
door officier van justitie en rechter									
gewelddelicten	3.272	4.040	4.391	5.296	5.437	6.746	8.431	10.152	11.714
vermogensdelicten	10.975	11.053	10.892	12.020	11.470	13.396	15.759	17.102	18.401
vernieling en openbare orde	2.586	3.567	3.930	4.582	4.761	5.751	7.155	8.010	9.016
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	188	191	189	225	284	346	517	768	825
Wegenverkeerswet	1.355	1.499	1.391	1.678	1.914	2.696	3.314	4.600	4.836
Opiumwet	1.017	1.552	1.771	1.961	1.780	2.220	2.772	3.612	3.875
Wet wapens en munitie	409	468	515	652	640	782	928	1.141	1.204
overig en onbekend	759	725	606	748	545	564	646	752	740
totaal	20.561	23.095	23.687	27.162	26.831	32.501	39.522	46.137	50.611

* Het betreffen hier alternatieve sancties volgens het officiersmodel.

Bron: CBS

Tabel 5.15 Door de rechter opgelegde geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke geldboetes in rechtbankstrafzaken, naar hoogte van het onvoorwaardelijke deel, 1960-2004

boete**	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(abs.)																
tot € 22,69	13.304	8.023	4.261	1.257	597	319	77	117	110	78	50	25	16	18	30	23	34
€ 22,69 tot € 45,38	6.993	10.267	9.354	4.503	2.640	926	455	578	471	386	303	249	184	180	194	210	179
€ 45,38 tot € 226,89	2.106	6.700	14.546	24.012	26.584	16.547	12.819	13.310	12.743	11.273	10.841	10.757	10.738	10.166	12.050	14.325	14.417
€ 226,89 of meer	142	398	792	5.555	24.164												
€ 226,89 tot € 453,78						15.048	13.336	15.090	15.775	17.846	15.964	15.877	16.654	15.291	12.633	15.780	15.951
€ 453,78 tot € 2.268,90						12.760	11.671	16.376	16.930	18.101	18.469	19.407	19.832	18.972	18.194	20.940	19.563
€ 2.268,90 of meer						236	203	724	647	677	757	796	684	769	795	787	860
totaal	22.545	25.388	28.953	35.327	53.985	45.836	38.561	46.195	46.676	48.361	46.384	47.111	48.108	45.396	43.896	52.065	51.004
	(%)																
tot € 22,69	59,0	31,6	14,7	3,6	1,1	0,7	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
€ 22,69 tot € 45,38	31,0	40,4	32,3	12,7	4,9	2,0	1,2	1,3	1,0	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
€ 45,38 tot € 226,89	9,3	26,4	50,2	68,0	49,2	36,1	33,2	28,8	27,3	23,3	23,4	22,8	22,3	22,4	27,5	27,5	28,3
€ 226,89 of meer	0,6	1,6	2,7	15,7	44,8												
€ 226,89 tot € 453,78						32,8	34,6	32,7	33,8	36,9	34,4	33,7	34,6	33,7	28,8	30,3	31,3
€ 453,78 tot € 2.268,90						27,8	30,3	35,4	36,3	37,4	39,8	41,2	41,2	41,8	41,4	40,2	38,4
€ 2.268,90 of meer						0,5	0,5	1,6	1,4	1,4	1,6	1,7	1,4	1,7	1,8	1,5	1,7
totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Tot en met 1990: onherroepelijke afdoeningen; vanaf 1991: afdoeningen in eerste aanleg.

** Ten behoeve van de vergelijkbaarheid tussen de jaren zijn de oorspronkelijke klassegrenzen omgerekend van guldens naar euro's.

Bron: CBS

Tabel 5.16 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	4.417	4.624	4.571	4.690	4.622	5.148	5.388	5.674	6.361	7.076	7.233
verkrachting	226	233	240	233	225	216	192	212	241	229	222
feitelijke aanranding der eerbaarheid	36	43	43	64	24	69	73	81	69	83	92
overige seksuele misdrijven	224	243	254	261	226	193	212	234	229	241	270
bedreiging	257	300	331	330	394	495	568	732	788	1.020	1.194
misdrijven tegen het leven	601	690	709	739	756	748	831	897	1.009	1.130	1.083
mishandeling	700	810	727	829	962	1.185	1.292	1.229	1.400	1.698	1.817
dood en lichamelijk letsel door schuld	3	4	3	1	1		1		1	2	2
diefstal met geweld	2.118	2.085	2.055	2.010	1.836	1.995	2.020	2.066	2.413	2.432	2.337
afpersing	251	216	209	223	198	247	199	223	211	241	216
overige gewelddelicten	1										
vermogensdelicten	13.589	14.477	13.814	13.204	14.030	15.319	14.994	16.289	18.026	19.386	16.259
valsheidsmisdrijven	1.646	1.856	1.292	1.473	1.397	1.587	1.210	2.036	2.471	2.455	1.453
eenvoudige diefstal	3.005	3.625	4.168	4.501	5.232	6.003	6.240	6.225	7.006	7.391	6.266
gekwalficeerde diefstal	7.910	7.909	7.232	6.200	6.268	6.356	6.076	6.390	6.883	7.680	6.833
verduistering	147	172	187	164	187	232	276	282	257	295	285
bedrog	172	204	213	218	221	294	280	335	324	378	348
heling en schuldheling	709	711	722	648	725	847	912	1.021	1.085	1.187	1.074
vernieling en openbare orde	1.126	1.149	1.152	1.223	1.327	1.634	1.727	1.806	2.007	2.146	2.373
tegen de openbare orde	407	426	414	417	478	574	561	597	650	639	701
discriminatie	2		3	2	1	3		4	1	4	3
gemeengevaarlijke misdrijven	191	210	176	230	189	227	210	242	254	254	288
tegen het openbaar gezag	275	278	279	250	324	402	519	536	606	752	859
schennis der eerbaarheid	3	5	4	6	12	12	13	16	15	23	30
vernieling	248	230	276	318	323	416	424	411	481	474	492
Wegenverkeerswet	1.112	1.054	947	933	907	1.095	1.373	1.237	1.239	1.590	1.548
rijden onder invloed	484	391	445	372	292	342	391	527	528	575	536
doorrijden na ongeval	54	47	48	32	58	60	55	59	64	93	69
overige misdrijven											
Wegenverkeerswet	574	616	454	529	557	693	927	651	647	922	943

Tabel 5.16 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wet op de Economische Delicten	80	199	187	173	92	150	220	45	16	30	38
Opiumwet	2.807	2.974	3.067	3.132	3.282	3.185	3.025	3.649	4.962	5.554	4.562
harddrugs	2.631	2.819	2.929	2.920	3.020	2.863	2.797	3.437	4.717	5.226	4.218
softdrugs	176	155	138	212	262	322	228	212	245	328	344
Wet wapens en munitie	545	505	432	393	359	404	375	453	433	517	548
overige misdrijven en onbekend	338	359	400	417	395	473	397	571	575	720	845
totaal	24.014	25.341	24.570	24.165	25.014	27.408	27.499	29.724	33.619	37.019	33.406

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.17 Gemiddelde duur van (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen opgelegd door de rechter in eerste aanleg in rechtbankstrafzaken, in detentiedagen, naar delictgroep, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	353	354	346	341	302	294	289	284	288	279	282
verkrachting	452	451	433	469	484	461	466	423	525	521	489
feitelijke aanranding der eerbaarheid	154	193	160	203	166	175	135	135	144	183	160
overige seksuele misdrijven	321	318	332	314	304	302	303	306	277	272	325
bedreiging	72	71	71	74	65	59	59	66	73	72	72
misdrijven tegen het leven	744	749	744	766	693	716	770	702	709	679	690
mishandeling	102	115	94	105	99	95	98	102	98	97	106
dood en lichamelijk letsel door schuld	79	235	208	211	241		180		180	196	151
diefstal met geweld	356	349	339	325	278	295	264	274	275	289	318
afpersing	359	399	326	302	306	308	297	309	283	281	273
overige gewelddelicten	607										
vermogensdelicten	82	78	73	68	64	58	55	61	60	64	74
valsheidsmisdrijven	96	91	100	91	88	89	89	81	77	86	114
eenvoudige diefstal	34	33	29	26	24	23	23	26	26	28	34
gekwalficeerde diefstal	97	95	93	92	89	82	78	85	84	90	100
verduistering	81	65	64	62	61	57	58	69	75	69	72
bedrog	94	108	107	118	108	87	83	97	91	112	118
heling en schuldheling	79	86	73	68	75	68	65	80	73	65	78
vernietiging en openbare orde	126	125	138	129	126	108	104	134	113	115	129
tegen de openbare orde	136	133	191	145	163	128	128	186	137	145	179
discriminatie	30		29	14	7	34		15	7	35	9
gemeengevaarlijke misdrijven	309	261	275	294	277	274	265	282	264	85	304
tegen het openbaar gezag	67	81	79	76	77	71	78	90	87	87	86
schennis der eerbaarheid	35	20	31	14	30	21	26	33	22	19	29
vernietiging	39	40	33	32	36	30	29	35	34	33	39

Tabel 5.17 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wegenverkeerswet	27	30	32	29	32	32	33	33	35	30	33
rijden onder invloed	23	22	30	25	22	23	22	28	28	27	31
doorrijden na ongeval	24	24	21	24	21	27	25	37	33	35	33
overige misdrijven											
Wegenverkeerswet	31	36	34	32	39	36	39	37	41	31	35
Wet op de Economische Delicten	66	50	36	63	52	40	45	116	117	57	60
Opiumwet	253	255	262	291	278	277	277	283	298	282	281
harddrugs	260	262	269	301	292	296	292	293	308	291	293
softdrugs	151	133	120	154	116	105	84	121	108	130	122
Wet wapens en munitie	79	76	87	93	101	100	98	186	153	155	163
overige misdrijven en onbekend	227	206	210	178	170	222	197	167	190	166	143
totaal	153	151	151	154	140	133	130	138	144	143	153

* Berekend op basis van de opgelegde strafduur van het onvoorwaardelijke deel, waarbij het deel dat op grond van de VI-regeling niet wordt uitgezeten, van de strafduur is afgetrokken.

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.18 Detentiejaren van (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en hechtenissen opgelegd door de rechter in eerste aanleg in rechtbankstrafzaken, naar delictgroep, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	4.275	4.479	4.328	4.385	3.825	4.140	4.259	4.414	5.022	5.412	5.584
verkrachting	280	288	285	299	298	273	245	246	347	327	297
feitelijke aanranding der eerbaarheid	15	23	19	36	11	33	27	30	27	42	40
overige seksuele misdrijven	197	212	231	225	188	160	176	196	174	179	240
bedreiging	50	58	65	66	71	79	92	132	157	201	236
misdrijven tegen het leven	1.225	1.411	1.446	1.544	1.433	1.468	1.750	1.726	1.959	2.102	2.041
mishandeling	196	254	188	239	260	307	347	345	376	451	528
dood en lichamelijk letsel door schuld	1	3	2	1	1		0		0	1	1
diefstal met geweld	2.064	1.995	1.906	1.790	1.397	1.612	1.460	1.551	1.818	1.923	2.038
afpersing	247	236	187	185	166	209	162	189	164	185	162
overige gewelddelicten	2										
vermogensdelicten	3.054	3.103	2.762	2.464	2.466	2.450	2.249	2.733	2.949	3.411	3.306
valsheidsmisdrijven	431	463	354	368	338	386	295	452	524	580	453
eenvoudige diefstal	283	325	327	320	349	379	391	435	496	561	591
gekwalficeerde diefstal	2.109	2.057	1.843	1.557	1.533	1.422	1.293	1.479	1.577	1.888	1.863
verduistering	33	31	33	28	31	36	44	54	53	56	56
bedrog	44	60	63	71	66	70	64	89	81	116	112
heling en schuldheling	153	167	143	121	149	157	163	224	218	210	231
vernietiging en openbare orde	390	393	435	431	458	485	494	665	619	676	840
tegen de openbare orde	151	155	217	165	214	201	196	305	244	253	343
discriminatie	0		0	0	0	0		0	0	0	0
gemeengevaarlijke misdrijven	162	150	133	185	143	170	153	187	183	199	240
tegen het openbaar gezag	51	62	61	52	69	78	111	133	145	179	202
schennis der eerbaarheid	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	2
vernietiging	26	25	25	28	32	34	34	39	45	43	53

Tabel 5.18 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wegenverkeerswet	83	88	82	74	80	95	125	113	119	129	142
rijden onder invloed	30	23	36	26	18	22	24	40	40	42	45
doorrijden na ongeval	4	3	3	2	3	4	4	6	6	9	6
overige misdrijven											
Wegenverkeerswet	49	61	43	46	59	69	98	67	73	79	90
Wet op de Economische Delicten	15	26	19	30	13	16	27	14	5	5	6
Opiumwet	1.946	2.077	2.201	2.495	2.498	2.415	2.293	2.833	4.054	4.284	3.507
harddrugs	1.873	2.021	2.155	2.406	2.415	2.323	2.240	2.763	3.982	4.168	3.391
softdrugs	73	56	45	89	83	92	52	70	73	117	115
Wet wapens en munitie	118	105	103	100	100	110	100	230	182	220	245
overige misdrijven en onbekend	210	202	230	203	184	288	214	262	300	328	332
totaal	10.091	10.473	10.159	10.182	9.625	10.001	9.763	11.264	13.249	14.465	13.961

* Detentiejaren zijn berekend door de som te nemen van de opgelegde strafduur van het onvoorwaardelijke deel, waarbij het deel dat op grond van de VI-regeling niet wordt uitgezeten, eerst van de strafduur is afgetrokken.

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.19 Doorlooptijd (in dagen) van inschrijving tot afdoening van door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbank-strafzaken, naar soort rechter en delictgroep, 1995-2004

delict	meervoudige kamer					politierechter					kinderrechter								
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	1995	2000	2001	2002	2003	2004	1995	2000	2001	2002	2003	2004	
Wetboek van Strafrecht																			
geweldsmisdrijven	197	211	223	221	217	194	266	219	228	211	202	184	212	200	228	211	179	153	
verkrachting	214	272	284	303	257	228	373	360	374	389	364	270	273	395	329	308	304	250	
feitelijke aanranding der eerbaarheid	286	284	245	314	259	204	283	286	284	274	248	238	242	237	259	226	194	180	
overige seksuele misdrijven	299	327	342	322	314	259	307	373	352	334	339	256	232	243	240	248	228	223	
bedreiging	276	195	228	223	212	194	254	197	204	193	187	170	219	195	210	202	166	133	
misdrijven tegen het leven	194	198	226	220	219	203	307	267	328	298	293	227	260	177	263	204	168	166	
mishandeling	245	229	241	216	214	203	278	234	243	223	211	194	220	196	225	208	174	152	
dood en lichamelijk letsel																			
door schuld	383	470	496	522	*	424	*	*	*	*	334	*	*	*	*	*	*	*	
diefstal met geweld	157	170	177	182	185	164	209	130	150	139	146	134	197	193	225	211	183	155	
afpersing	163	186	161	181	195	165	268	249	187	158	197	149	196	217	233	230	185	168	
vermogensmisdrijven	264	273	278	269	261	216	235	170	174	165	164	151	230	201	214	201	179	147	
valsheidsmisdrijven	374	444	465	450	443	364	282	261	244	243	222	227	230	189	171	194	196	127	
eenvoudige diefstal	260	229	178	170	177	141	199	129	132	126	133	123	225	196	216	204	182	143	
gekwalificeerde diefstal	204	190	203	199	182	166	219	156	168	157	155	139	228	202	216	199	175	146	
verduistering	363	414	407	371	375	316	292	219	240	233	230	212	281	192	214	205	172	159	
bedrog	342	356	388	361	378	261	289	253	255	247	253	232	*	211	211	280	224	159	
heling en schuldheiling	265	291	276	284	285	234	269	221	216	205	207	183	249	211	207	200	196	159	

vernieling en openbare orde	250	251	276	328	272	258	266	207	215	208	200	176	227	207	219	208	180	153
tegen de openbare orde	302	311	346	431	331	287	261	224	235	230	223	196	224	208	219	205	178	152
discriminatie	*	*	-	*	*	*	319	234	284	213	234	220	-	*	*	*	*	192
gemeengevaarlijke misdrijven	200	206	216	224	228	203	298	255	304	269	273	245	234	214	211	211	192	151
tegen het openbaar gezag	279	208	225	354	239	342	238	171	181	192	174	153	244	199	220	235	182	158
schennis der eerbaarheid	*	*	*	-	*	*	274	245	251	255	228	212	*	200	*	230	167	113
vernieling	316	265	187	267	305	208	278	210	213	195	195	172	230	203	225	208	186	157
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	276	273	291	324	320	255	292	184	204	190	191	167	210	196	199	217	178	150
Wegenverkeerswet																		
rijden onder invloed	334	310	358	398	323	248	208	160	179	180	183	157	146	217	188	170	145	140
doorrijden na ongeval	*	*	*	*	275	340	255	264	273	261	246	198	224	208	212	224	165	153
overige misdrijven																		
Wegenverkeerswet	300	307	314	281	267	249	261	232	244	236	233	195	197	184	222	200	186	155
Wet op de Economische Delicten	496	438	533	487	475	401	296	287	318	310	294	269	*	*	*	281	194	164
Opiumwet																		
harddrugs	167	178	167	153	168	169	182	158	151	162	148	135	184	153	174	170	163	124
softdrugs	295	335	351	329	306	282	299	237	238	195	203	186	*	222	203	*	195	136
Wet wapens en munitie	274	225	231	231	222	206	293	213	229	223	217	179	278	210	232	202	201	141
totaal**	225	231	239	232	232	210	243	193	201	193	191	172	224	202	218	205	180	151

* Bij gering aantal zaken (<10) geen gemiddelde doorlooptijd weergegeven.

** Inclusief overige strafwetten en onbekend.

Bron: CBS

Tabel 5.20 Door de rechter afgedane rechtbankstrafzaken in hoger beroep en beroep in cassatie, 1985-1999

	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999
	(x 1.000)						
hoger beroep bij het hof	7,4	8,5	9,7	9,2	8,9	9,0	9,1
bevestiging vonnis eerste aanleg	0,9	0,6	0,4	0,3	0,1	0,1	0,3
schuldigverklaring, inclusief strafwijziging	0,3	6,3	7,3	7,0	7,1	7,1	7,1
vrijspraak	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
ontslag van alle rechtsvervolging		0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
overige eindbeslissingen	5,7	0,8	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9
cassatie	0,7	1,4	1,8	1,6	1,4	1,4	1,7
verwerping van het beroep	0,6	1,2	1,5	1,3	1,1	1,2	1,3
terugwijzing/verwijzing	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
overige eindbeslissingen	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4
	(%)						
hoger beroep bij het hof	12	7	4	3	2	2	3
bevestiging vonnis eerste aanleg	4	74	75	76	79	79	78
schuldigverklaring, inclusief strafwijziging	7	9	8	8	9	9	9
vrijspraak		1	1	1	1	0	1
ontslag van alle rechtsvervolging	77	9	12	12	10	10	10
overige eindbeslissingen							
totaal	100	100	100	100	100	100	100
cassatie	75	80	83	81	79	80	74
verwerping van het beroep	13	7	6	6	7	7	5
terugwijzing/verwijzing	13	13	11	13	14	13	21
overige eindbeslissingen							
totaal	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS

Tabel 5.22 Halt- en Stop-verwijzingen,* 1987-2003

	Halt	Stop	totaal
1987	1.184		1.184
1988	2.154		2.154
1989	4.738		4.738
1990	6.456		6.456
1991	8.948		8.948
1992	11.084		11.084
1993	11.167		11.167
1994	14.316		14.316
1995	17.235		17.235
1996	21.413		21.413
1997	20.867		20.867
1998	21.748		21.748
1999			22.756**
2000	18.948	1.784	20.732
2001	18.056	1.639	19.695
2002	19.665	1.962	21.627
2003	20.951	2.304	23.255

* Inclusief de doorverwijzingen tussen Halt-bureaus.

** In 1999 is de Stop-reactie ingevoerd. Het is niet mogelijk om voor dit jaar het totaal aantal verwijzingen uit te splitsen naar Halt- en Stop-verwijzingen.

Bron: Halt Nederland, bewerking WODC

Tabel 5.23 Halt-afdoeningen* en Stop-reacties (al dan niet met succes uitgevoerd), 2000-2003

	totaal	Halt	Stop
2000	21.243	19.482	1.761
2001	18.737	17.359	1.378
2002	18.959	17.721	1.505
2003	22.527	20.586	1.941

* Het aantal afdoeningen is niet gelijk aan het aantal verwijzingen omdat:

- 1 in een jaar ook verwijzingen uit het voorgaande jaar kunnen zijn afgehandeld via Halt of Stop;
- 2 afronding van een Halt-afdoening of Stop-reactie in een volgend jaar zal plaatsvinden en in dat jaar geteld wordt;
- 3 verwijzingen niet in een Halt-afdoening of Stop-reactie geresulteerd hebben (zijn niet in behandeling genomen).

Bron: Halt Nederland

Tabel 5.24 Halt-afdoeningen en Stop-reacties, naar delicttype, 2003

	Halt		Stop	
	totaalaantal afdoeningen	% niet geslaagd	totaalaantal reacties	% niet geslaagd
vernieling	4.300	5%	485	7%
graffiti	485	6%	20	10%
winkeldiefstal	3.794	7%	394	12%
heling	320	7%	4	25%
overig vermogen	3.270	5%	268	11%
mishandeling	280	6%	55	13%
baldadigheid	2.132	5%	215	11%
vuurwerk	4.259	3%	416	9%
schoolverzuim	441	12%		
overig	1.080	6%	80	3%
delict onbekend	225	11%	4	0%
totaal	20.586	5%	1.941	9%

Bron: Halt Nederland

Tabel 5.25 Ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ingeschreven zaken OM	23.923	26.213	27.456	27.535	27.071	26.993	27.544	28.465	31.060	33.819
afdoeningen door OM	15.887	16.769	18.420	17.768	16.533	17.627	18.873	19.521	20.238	21.193
afdoeningen door rechter*	7.017	7.580	7.442	7.895	8.311	9.004	8.903	10.014	10.782	11.897

* Exclusief voegingen ter zitting.

Bron: CBS

Tabel 5.26 Ingeschreven rechtbankstrafzaken bij het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	21.846	23.996	24.947	24.960	24.629	24.748	25.214	25.830	27.478	30.632	90,6
geweldd misdrijven	4.444	5.093	5.606	5.668	6.099	6.229	6.499	6.485	6.933	7.977	23,6
verkrachting	158	145	173	125	156	161	188	150	133	253	0,7
feitelijke aanranding der eerbaarheid	205	224	244	217	317	279	270	294	253	278	0,8
overige seksuele misdrijven	150	178	193	180	204	158	162	164	172	145	0,4
bedreiging	399	564	551	588	645	688	703	780	949	1.408	4,2
misdrijven tegen het leven	168	192	173	229	207	253	244	311	254	341	1,0
mishandeling	1.759	2.217	2.578	2.571	2.753	2.863	3.007	3.150	3.512	3.817	11,3
dood en lichamelijk letsel door schuld	4	3	8	4	1	5	3	5	2	2	0,0
diefstal met geweld	1.440	1.389	1.481	1.622	1.689	1.703	1.798	1.529	1.549	1.631	4,8
afpersing	161	181	205	132	127	119	124	102	109	102	0,3
vermogensmisdrijven	12.659	12.745	12.572	12.493	11.684	11.487	11.040	11.229	11.276	12.470	36,9
valsheidsmisdrijven	207	208	200	202	270	385	394	331	252	353	1,0
eenvoudige diefstal	2.949	3.230	3.525	3.492	3.387	3.376	3.210	3.240	3.237	3.529	10,4
gekwalficeerde diefstal	8.256	8.119	7.635	7.589	6.746	6.363	5.999	6.101	6.269	6.782	20,1
verduistering	189	177	225	226	332	402	396	467	494	441	1,3
bedrog	95	144	127	158	140	143	145	155	114	198	0,6
heling en schuldheiling	963	867	860	826	809	818	896	935	910	1.167	3,5
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	4.594	6.011	6.587	6.531	6.498	6.545	7.138	7.475	8.429	9.247	27,3
discriminatie	2.653	3.757	3.802	3.605	3.588	3.709	4.296	4.713	5.233	5.970	17,7
gemeengevaarlijke misdrijven	9	38	16	14	15	14	31	36	29	53	0,2
tegen het openbaar gezag	336	381	496	508	533	544	534	518	710	665	2,0
schennis der eerbaarheid	264	259	305	330	448	441	481	514	661	737	2,2
vernietiging	23	33	47	29	31	49	38	44	37	49	0,1
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	1.309	1.543	1.921	2.045	1.883	1.788	1.758	1.650	1.759	1.773	5,2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	149	147	182	268	348	487	537	641	840	938	2,8
Wegenverkeerswet	594	645	736	799	783	829	854	842	975	926	2,7
rijden onder invloed	180	200	266	325	330	372	419	396	517	451	1,3
doorrijden na ongeval	200	237	267	277	253	280	257	252	260	251	0,7
overige misdrijven Wegenverkeerswet	214	208	203	197	200	177	178	194	198	224	0,7

Tabel 5.26 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	84	79	121	295	115	91	137	173	1.087	512	1,5
Opiumwet	331	417	599	434	390	324	463	528	525	654	1,9
harddrugs	248	341	490	351	304	249	368	426	420	422	1,2
softdrugs	83	76	109	83	86	75	95	102	105	232	0,7
Wet wapens en munitie	427	534	640	584	641	515	611	626	741	875	2,6
overige strafwetten en onbekend	640	542	413	463	513	486	265	466	254	220	0,7
totaal	23.923	26.213	27.456	27.535	27.071	26.993	27.544	28.465	31.060	33.819	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.27 Afdoeningen rechtbankstrafzaken door het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	14.405	14.914	16.654	15.797	14.793	15.818	17.001	17.484	17.504	18.895	89,2
geweldd misdrijven	2.060	2.306	2.679	2.616	2.602	2.892	3.247	3.408	3.428	3.742	17,7
verkrachting	50	56	62	32	44	38	42	53	40	59	0,3
feitelijke aanranding der eerbaarheid	122	120	130	111	119	165	194	162	142	145	0,7
overige seksuele misdrijven	83	76	115	80	89	71	83	98	57	48	0,2
bedreiging	246	302	335	365	354	409	481	503	566	792	3,7
misdrijven tegen het leven	25	35	19	28	31	45	32	43	31	22	0,1
mishandeling	1.092	1.316	1.554	1.582	1.659	1.816	1.992	2.163	2.284	2.394	11,3
dood en lichamelijk letsel door schuld	2	2	3	4		3	3	3	1	-	0,0
diefstal met geweld	353	338	387	361	274	309	374	349	271	260	1,2
afpersing	87	61	74	53	32	36	46	34	36	22	0,1
vermogensmisdrijven	9.094	8.683	9.027	8.564	7.524	7.931	7.888	7.883	7.517	8.034	37,9
valsheidsmisdrijven	153	139	124	153	145	260	304	256	232	269	1,3
eenvoudige diefstal	2.305	2.339	2.599	2.448	2.331	2.383	2.358	2.294	2.221	2.466	11,6
gekwalficeerde diefstal	5.482	5.052	5.126	4.848	3.944	4.074	3.943	3.960	3.787	3.861	18,2
verduistering	142	143	161	176	219	308	312	384	416	347	1,6
bedrog	70	110	105	109	113	96	116	136	102	143	0,7
heling en schuldheling	942	900	912	830	772	810	855	853	759	948	4,5
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	3.171	3.805	4.788	4.464	4.423	4.647	5.438	5.707	5.911	6.384	30,1
discriminatie	1.638	2.196	2.729	2.370	2.338	2.527	3.207	3.543	3.677	4.017	19,0
gemeengevaarlijke misdrijven	11	17	24	5	6	13	26	29	20	34	0,2
tegen het openbaar gezag	179	203	285	232	229	255	271	276	327	337	1,6
schennis der eerbaarheid	193	185	260	268	315	307	404	419	535	586	2,8
vernietiging	16	25	34	16	22	39	30	32	27	35	0,2
vernietiging	1.134	1.179	1.456	1.573	1.513	1.506	1.500	1.408	1.325	1.375	6,5
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	80	120	160	153	244	348	428	486	648	735	3,5
Wegenverkeerswet	437	536	521	620	594	693	738	713	784	745	3,5
rijden onder invloed	161	181	194	267	262	320	375	355	457	399	1,9
doorrijden na ongeval	129	201	207	215	189	243	216	218	199	217	1,0
overige misdrijven	147	154	120	138	143	130	147	140	128	129	0,6

Tabel 5.27 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	70	76	95	289	120	91	119	160	954	439	2,1
											0,0
Opiumwet	183	250	329	252	156	150	244	281	251	367	1,7
harddrugs	123	158	239	176	102	93	170	184	177	188	0,9
softdrugs	60	92	90	76	54	57	74	97	74	179	0,8
Wet wapens en munitie	356	414	567	479	516	460	549	551	664	705	3,3
overige strafwetten en onbekend	436	579	254	331	354	415	222	332	81	42	0,2
totaal	15.887	16.769	18.420	17.768	16.533	17.627	18.873	19.521	20.238	21.193	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.28 Afdoeningen rechtbankstrafzaken door het Openbaar Ministerie met minderjarige verdachten, naar wijze van afdoening, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
sepot	8.294	7.803	7.595	5.944	5.043	5.277	5.066	4.403	3.849	3.745	17,7
technisch sepot	3.518	3.303	3.358	2.916	2.429	2.346	2.164	1.882	1.514	1.489	7,0
beleidssepot	4.776	4.500	4.237	3.028	2.614	2.931	2.902	2.521	2.335	2.256	10,6
waarvan											
voorwaardelijk sepot	1.499	1.746	1.603	866	777	737	986	1.063	1.014	1.015	4,8
onvoorwaardelijk sepot	2.403	1.942	1.698	1.289	1.038	832	733	555	554	554	2,6
'kaal' sepot	874	812	936	873	799	1.362	1.183	903	767	697	3,3
voeging ad informandum	958	921	1.312	1.357	998	913	943	742	747	711	3,4
voeging ter berechting	1.861	2.040	2.424	2.443	1.922	2.392	2.436	2.306	1.995	2.241	10,6
transactie*	3.689	4.822	5.879	6.738	7.276	7.757	9.347	11.048	12.698	13.460	63,5
overdracht naar een ander parket	948	1.026	1.112	1.177	1.197	1.134	1.064	997	917	1.016	4,8
overig en onbekend*	137	157	98	109	97	154	17	25	32	20	0,1
totaal	15.887	16.769	18.420	17.768	16.533	17.627	18.873	19.521	20.238	21.193	100,0

* Tot en met 2000 werden lik-op-stukafdoeningen geteld in de categorie 'overig en onbekend'. Met ingang van 2001 worden ze geteld bij 'transacties'.

Bron: CBS

Tabel 5.29 Door de rechter in eerste aanleg afgedane rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	6.661	7.234	7.030	7.416	7.847	8.499	8.327	9.266	9.944	11.002	92,5
geweldd misdrijven	1.822	2.051	2.175	2.356	2.492	2.703	2.732	2.983	3.132	3.479	29,2
verkrachting	72	52	58	54	65	62	80	80	60	100	0,8
feitelijke aanranding der eerbaarheid	62	97	100	121	101	125	123	140	134	124	1,0
overige seksuele misdrijven	81	83	118	106	111	113	106	102	131	138	1,2
bedreiging	104	110	139	142	183	219	188	257	382	491	4,1
misdrijven tegen het leven	52	86	90	91	87	82	133	119	116	119	1,0
mishandeling	506	582	594	729	761	927	899	1.045	1.169	1.308	11,0
dood en lichamelijk letsel door schuld	5	1	1	3	1	3	2	3	1	2	0,0
diefstal met geweld	887	979	1.002	1.033	1.095	1.106	1.135	1.178	1.069	1.122	9,4
afpersing	53	61	73	77	88	66	66	59	70	75	0,6
vermogensmisdrijven	3.545	3.657	3.134	3.212	3.362	3.623	3.436	3.876	3.971	4.307	36,2
valsheidsmisdrijven	91	69	74	49	52	106	79	123	85	100	0,8
eenvoudige diefstal	366	404	398	417	480	565	542	639	680	767	6,4
gekwalficeerde diefstal	2.803	2.841	2.372	2.401	2.427	2.462	2.285	2.557	2.614	2.768	23,3
verduistering	39	61	45	51	80	131	174	114	150	174	1,5
bedrog	18	12	12	32	22	29	35	37	38	47	0,4
heling en schuldheling	228	270	233	262	301	330	321	406	404	451	3,8
vernieling en openbare orde tegen de openbare orde	1.259	1.490	1.683	1.795	1.935	2.070	2.069	2.275	2.686	2.992	25,1
discriminatie	780	1.016	1.100	1.165	1.210	1.269	1.366	1.456	1.838	2.010	16,9
gemeengevaarlijke misdrijven	2	3	2	4	4	1	1	2	7	12	0,1
tegen het openbaar gezag	187	142	186	217	219	268	246	279	267	294	2,5
schennis der eerbaarheid	30	47	49	49	113	123	116	123	165	173	1,5
vernieling	6	6	11	4	9	13	10	15	13	11	0,1
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	254	276	335	356	380	396	330	400	396	492	4,1
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	35	36	38	53	58	103	90	132	155	224	1,9
Wegenverkeerswet	81	77	98	132	133	145	158	167	166	180	1,5
rijden onder invloed	25	20	27	48	42	41	52	55	55	53	0,4
doorrijden na ongeval	22	25	33	37	39	47	62	48	42	47	0,4
overige misdrijven Wegenverkeerswet	34	32	38	47	52	57	44	64	69	80	0,7

Tabel 5.29 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	7	5	5	12	6	10	9	15	70	92	0,8
Opiumwet	123	133	180	204	177	164	180	232	276	259	2,2
harddrugs	118	127	173	187	161	142	166	225	249	210	1,8
softdrugs	5	6	7	17	16	22	14	7	27	49	0,4
Wet wapens en munitie	95	75	89	87	100	109	111	143	151	173	1,5
overige strafwetten en onbekend	50	56	40	44	48	77	118	191	175	191	1,6
totaal	7.017	7.580	7.442	7.895	8.311	9.004	8.903	10.014	10.782	11.897	100,0

* Exclusief voegingen ter zitting.

Bron: CBS

Tabel 5.30 Schuldigverklaringen door de rechter in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	6.373	6.931	6.727	7.074	7.420	7.990	7.841	8.748	9.404	10.426	93,6
geweldd misdrijven	1.748	1.967	2.100	2.258	2.368	2.533	2.577	2.812	2.970	3.282	29,5
verkrachting	62	40	51	47	55	46	68	66	54	81	0,7
feitelijke aanranding der eerbaarheid	54	94	97	114	92	107	108	124	118	116	1,0
overige seksuele misdrijven	77	73	114	100	107	105	99	93	119	128	1,1
bedreiging	99	100	136	137	173	211	182	246	373	464	4,2
misdrijven tegen het leven	51	83	86	84	82	77	122	107	105	113	1,0
mishandeling	476	560	563	691	718	871	844	988	1.107	1.232	11,1
dood en lichamelijk letsel door schuld	5	1	1	3	1	3	1	3	1	2	0,0
diefstal met geweld	874	956	982	1.012	1.055	1.052	1.089	1.129	1.028	1.076	9,7
afpersing	50	60	70	70	85	61	64	56	65	70	0,6
vermogensmisdrijven	3.414	3.532	3.028	3.088	3.211	3.442	3.261	3.694	3.796	4.136	37,1
valsheidsmisdrijven	88	63	69	49	49	98	75	116	80	96	0,9
eenvoudige diefstal	337	377	378	391	440	529	503	590	635	722	6,5
gekwalficeerde diefstal	2.721	2.770	2.304	2.325	2.339	2.355	2.176	2.460	2.514	2.674	24,0
verduistering	37	53	43	48	79	125	168	107	148	166	1,5
bedrog	17	11	9	29	20	29	33	35	35	46	0,4
heling en schuldheling	214	258	225	246	284	306	306	386	384	432	3,9
											0,0
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	1.178	1.398	1.565	1.675	1.788	1.922	1.925	2.121	2.494	2.800	25,1
discriminatie	738	959	1.034	1.085	1.127	1.179	1.278	1.351	1.712	1.879	16,9
gemeengevaarlijke misdrijven	2	2	2	3	4	-	1	2	5	11	0,1
tegen het openbaar gezag	180	137	172	209	213	254	235	264	247	278	2,5
schennis der eerbaarheid	23	40	41	45	82	116	103	115	154	164	1,5
vernietiging	6	5	10	4	7	12	9	14	11	11	0,1
	229	255	306	329	355	361	299	375	365	457	4,1
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	33	34	34	53	53	93	78	121	144	208	1,9
Wegenverkeerswet	79	75	94	127	129	139	152	159	157	169	1,5
rijden onder invloed	25	19	27	47	42	40	51	54	54	52	0,5
doorrijden na ongeval	21	25	31	34	37	45	57	44	38	42	0,4
overige misdrijven Wegenverkeerswet	33	31	36	46	50	54	44	61	65	75	0,7

Tabel 5.30 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wet op de Economische Delicten	7	5	4	9	5	8	9	12	63	82	0,7
Opiumwet	118	125	176	196	168	155	175	223	271	252	2,3
harddrugs	113	119	170	180	152	136	163	216	245	204	1,8
softdrugs	5	6	6	16	16	19	12	7	26	48	0,4
Wet wapens en munitie	90	72	85	86	95	101	106	136	147	164	1,5
overige strafwetten en onbekend	43	52	36	39	42	68	54	52	50	44	0,4
totaal	6.710	7.260	7.122	7.531	7.859	8.461	8.337	9.330	10.092	11.137	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.31 Vrijspraken en ontslagen van alle rechtsvervolging door de rechter in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar delictgroep, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Wetboek van Strafrecht	205	251	260	299	370	439	353	397	448	510	76,3
geweldd misdrijven	59	68	64	86	107	145	120	129	130	177	26,5
verkrachting	8	10	6	7	8	12	12	14	6	17	2,5
feitelijke aanranding der eerbaarheid	7	3	2	6	7	17	14	13	14	8	1,2
overige seksuele misdrijven	3	8	4	5	3	6	7	8	12	10	1,5
bedreiging	5	7	3	2	8	8	3	10	6	25	3,7
misdrijven tegen het leven	1	3	4	7	5	5	8	10	9	6	0,9
mishandeling	23	19	25	35	41	47	45	44	52	69	10,3
dood en lichamelijk letsel door schuld	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
diefstal met geweld	9	18	18	17	33	46	29	28	28	39	5,8
afpersing	3	-	2	7	2	4	2	2	3	3	0,4
vermogensmisdrijven	76	94	86	105	124	151	110	126	133	142	21,3
valsheidsmisdrijven	1	5	4	-	2	7	3	3	5	4	0,6
eenvoudige diefstal	20	21	16	22	34	32	24	35	34	39	5,8
gekwalficeerde diefstal	45	51	54	64	70	85	65	65	72	75	11,2
verduistering	1	7	2	3	1	4	6	6	2	5	0,7
bedrog	1	-	2	3	1	-	1	1	2	1	0,1
heling en schuldheling	8	10	8	13	16	23	11	16	18	18	2,7
vernietiging en openbare orde tegen de openbare orde	68	87	106	108	135	133	115	132	176	177	26,5
discriminatie	33	53	59	72	77	79	72	87	119	120	18,0
gemeengevaarlijke misdrijven	-	1	-	-	-	1	-	-	2	-	-
tegen het openbaar gezag	6	5	14	8	5	14	8	15	17	15	2,2
schennis der eerbaarheid	6	7	8	4	30	7	10	7	9	9	1,3
vernietiging	-	1	1	-	2	-	1	1	2	0	-
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	23	20	24	24	21	32	24	22	27	33	4,9
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	2	2	4	-	4	10	8	10	9	14	2,1
Wegenverkeerswet	2	2	3	2	3	5	5	5	7	10	1,5
rijden onder invloed	-	1	-	-	-	-	1	1	-	1	0,1
doorrijden na ongeval	1	-	1	1	2	2	4	2	3	5	0,7
overige misdrijven Wegenverkeerswet	1	1	2	1	1	3	-	2	4	4	0,6
Wet op de Economische Delicten	-	-	-	3	1	1	-	2	4	8	1,2

Tabel 5.31 (Vervolg)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)										(%)
Opiumwet	2	6	3	7	7	7	2	8	3	6	0,9
harddrugs	2	6	2	6	7	5	1	8	3	5	0,7
softdrugs	-	-	1	1	-	2	1	-	-	1	0,1
Wet wapens en munitie	2	2	3	-	4	7	3	5	2	9	1,3
overige strafwetten en onbekend	4	1	2	3	3	5	58	122	105	125	18,7
totaal	215	262	271	314	388	464	421	539	569	668	100,0

Bron: CBS

Tabel 5.32 Opgelegde straffen en maatregelen in rechtbankstrafzaken met minderjarigen verdachten, 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004	
	(abs.)									(%)
hoofdstraffen*										
gevangenisstraf		284	254	265	279	241	233	217	215	1,2
geldboete		952	855	771	763	739	663	651	708	4,0
jeugddetentie		2.988	3.405	3.778	3.970	4.194	4.742	5.242	5.902	33,7
taakstraf		4.026	4.411	4.864	5.359	5.343	6.151	6.880	7.671	43,8
bijkomende straffen										
ontzegging rijbevoegdheid		21	39	33	32	37	30	43	50	0,3
verbeurdverklaring voorwerpen		134	120	156	131	152	172	163	178	1,0
maatregelen										
betaling aan staat (schadevergoeding + ont- neming wederrechtelijk verkregen voordeel)		517	770	1.010	1.125	1.324	1.762	2.012	2.272	13,0
onttrekking aan het verkeer		130	135	148	141	154	169	170	156	0,9
PIJ-maatregel		192	240	224	213	188	202	202	250	1,4
overige straffen en maatregelen		24	2	3	3	5	2	3	8	0,0
onbekend		85	168	111	118	44	57	69	92	0,5
totaal		9.353	10.399	11.363	12.134	12.421	14.183	15.652	17.502	100,0

* Het betreft zowel voorwaardelijke als onvoorwaardelijke straffen.

Bron: CBS

Tabel 5.33 Door officier van justitie toegepaste transacties met als voorwaarde leer- of werkproject en door rechter in eerste aanleg opgelegde taakstraffen in rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
door officier van justitie									
gewelddelicten	464	739	742	948	1.040	1.267	1.475	1.595	1.733
vermogensdelicten	1.553	2.084	2.221	2.490	2.703	2.888	3.389	3.535	3.860
vernietiging en openbare orde	840	1.329	1.375	1.572	1.754	2.019	2.470	2.563	2.929
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	25	20	13	50	78	103	150	234	249
Wegenverkeerswet	33	64	63	82	134	153	173	240	213
Opiumwet	12	31	25	16	20	43	78	89	143
Wet wapens en munitie	25	65	85	134	179	214	271	337	401
overig en onbekend	40	18	33	58	31	41	35	48	51
totaal	2.992	4.350	4.557	5.350	5.939	6.728	8.041	8.641	9.579
door rechter									
gewelddelicten	839	1.117	1.223	1.350	1.492	1.511	1.709	1.849	2.032
vermogensdelicten	1.616	1.705	1.877	2.058	2.270	2.170	2.464	2.594	2.898
vernietiging en openbare orde	728	1.036	1.099	1.239	1.353	1.427	1.636	1.969	2.224
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	19	13	23	20	45	23	62	79	105
Wegenverkeerswet	17	33	44	51	52	68	75	99	104
Opiumwet	60	91	95	79	79	69	98	155	142
Wet wapens en munitie	21	21	39	54	52	57	86	93	106
overig en onbekend	18	11	11	13	16	18	21	42	60
totaal	3.318	4.027	4.411	4.864	5.359	5.343	6.151	6.880	7.671
door officier van justitie en rechter									
gewelddelicten	1.303	1.856	1.965	2.298	2.532	2.778	3.184	3.444	3.765
vermogensdelicten	3.169	3.789	4.098	4.548	4.973	5.058	5.853	6.129	6.758
vernietiging en openbare orde	1.568	2.365	2.474	2.811	3.107	3.446	4.106	4.532	5.153
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	44	33	36	70	123	126	212	313	354
Wegenverkeerswet	50	97	107	133	186	221	248	339	317
Opiumwet	72	122	120	95	99	112	176	244	285
Wet wapens en munitie	46	86	124	188	231	271	357	430	507
overig en onbekend	58	29	44	71	47	59	56	90	111
totaal	6.310	8.377	8.968	10.214	11.298	12.071	14.192	15.521	17.250

* Het betreffen hier alternatieve sancties volgens het officiersmodel.

Bron: CBS

Tabel 5.34 Door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugddetenties, naar delictcategorie, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	418	417	462	497	500	846	878	802	962
verkrachting	13	12	13	14	14	31	29	19	37
feitelijke aanranding der eerbaarheid	9	11	6	15	10	13	18	16	17
overige seksuele misdrijven	12	11	12	12	12	22	17	15	40
bedreiging	10	17	21	17	22	24	46	63	88
misdrijven tegen het leven	36	35	37	27	28	65	54	66	57
mishandeling	40	46	34	51	38	87	101	108	114
diefstal met geweld	289	270	314	340	358	584	590	488	583
afpersing	9	15	25	21	18	20	23	27	26
vermogensdelicten	420	333	324	370	350	520	648	654	713
valsheidsmisdrijven	6	7	5	8	11	13	36	10	18
eenvoudige diefstal	21	30	32	33	43	53	72	69	83
gekwalficeerde diefstal	377	286	264	304	269	400	473	520	531
verduistering	1	1	3	3	5	11	4	3	15
bedrog		2	2	2	4	5	6	2	6
heling en schuldheling	15	7	18	20	18	38	57	50	60
vernieling en openbare orde	71	80	80	85	94	146	160	207	210
tegen de openbare orde	58	48	44	51	52	82	95	145	140
discriminatie				1					
gemeengevaarlijke misdrijven	7	28	29	20	29	49	44	42	50
tegen het openbaar gezag	2		4	3	6	8	11	13	9
schennis der eerbaarheid								1	
vernieling	4	4	3	10	7	7	10	6	11
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	2		5	7		10	11	6	17
Wegenverkeerswet		1	1	2	2	3	7	3	5
rijden onder invloed				1			2	2	
doorrijden na ongeval					1	1	1	1	2
overige misdrijven Wegenverkeerswet		1	1	1	1	2	4		3
Opiumwet	29	35	37	40	50	58	87	77	63
harddrugs	29	35	37	40	49	58	87	76	61
softdrugs					1			1	2
Wet wapens en munitie	5	5	5	6	4	13	21	18	20
onbekend	1					6	1	2	5
totaal	946	871	914	1.007	1.000	1.602	1.813	1.769	1.995

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.35 Gemiddelde duur van in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugd-detenties in detentiedagen, naar delictcategorie, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	127	143	170	160	160	127	123	106	111
verkrachting	137	237	239	235	145	162	126	113	138
feitelijke aanranding der eerbaarheid	84	72	156	131	84	124	87	70	120
overige seksuele misdrijven	119	111	137	151	99	101	122	118	86
bedreiging	83	93	70	77	68	87	82	69	65
misdrijven tegen het leven	209	236	183	194	277	204	191	178	189
mishandeling	73	75	88	90	76	87	78	84	74
diefstal met geweld	128	146	185	173	170	126	129	106	118
afpersing	116	134	138	121	156	106	118	108	112
vermogensdelicten	80	83	89	90	78	72	66	60	64
valsheidsmisdrijven	92	72	76	67	33	38	39	35	32
eenvoudige diefstal	48	38	50	57	45	42	41	35	51
gekwalficeerde diefstal	82	89	96	95	88	80	75	65	68
verduistering	90	70	122	70	44	44	12	48	40
bedrog	.	135	52	195	75	62	57	43	95
heling en schuldheling	55	39	55	66	32	57	50	54	54
vernieling en openbare orde	67	107	89	86	95	81	71	70	61
tegen de openbare orde	68	80	64	70	90	69	63	53	55
discriminatie				14					.
gemeengevaarlijke misdrijven	96	161	136	163	130	114	105	146	88
tegen het openbaar gezag	34		61	19	37	41	54	30	31
schennis der eerbaarheid							21		.
vernieling	24	64	21	40	34	31	15	32	39
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	135		125	124		126	85	81	103
Wegenverkeerswet		7	21	8	105	29	43	42	48
rijden onder invloed				2			11	49	.
doorrijden na ongeval					120	14	10	28	22
overige misdrijven Wegenverkeerswet		7	21	14	90	37	68	.	66
Opiumwet	92	95	100	133	105	105	104	89	72
harddrugs	92	95	100	133	107	105	104	90	74
softdrugs					21			35	30
Wet wapens en munitie	63	22	50	67	42	77	78	38	56
onbekend	35					34	38	34	124
totaal	100	114	130	126	122	103	96	83	87

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.36 Detentiejaren van door de rechter in eerste aanleg opgelegde (deels) onvoorwaardelijke jeugddetentie, naar delictcategorie, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gewelddelicten	146	163	215	218	219	294	296	232	294
verkrachting	5	8	9	9	6	14	10	6	14
feitelijke aanranding der eerbaarheid	2	2	3	5	2	4	4	3	6
overige seksuele misdrijven	4	3	5	5	3	6	6	5	9
bedreiging	2	4	4	4	4	6	10	12	16
misdrijven tegen het leven	21	23	19	14	21	36	28	32	30
mishandeling	8	9	8	13	8	21	21	25	23
diefstal met geweld	101	108	159	161	167	202	209	141	189
afpersing	3	5	9	7	8	6	7	8	8
vermogensdelicten	92	76	79	91	74	103	117	108	125
valsheidsmisdrijven	2	1	1	1	1	1	4	1	2
eenvoudige diefstal	3	3	4	5	5	6	8	7	12
gekwalficeerde diefstal	85	70	70	79	65	88	97	92	100
verduistering	0	0	1	1	1	1	0	0	2
bedrog		1	0	1	1	1	1	0	2
heling en schuldheling	2	1	3	4	2	6	8	7	9
vernieling en openbare orde	13	23	19	20	24	32	31	40	35
tegen de openbare orde	11	10	8	10	13	16	16	21	21
discriminatie				0					
gemeengevaarlijke misdrijven	2	12	11	9	10	15	13	17	12
tegen het openbaar gezag	0		1	0	1	1	2	1	1
schennis der eerbaarheid								0	
vernieling	0	1	0	1	1	1	0	1	1
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	1		2	2		3	3	1	5
Wegenverkeerswet		0	0	0	1	0	1	0	1
rijden onder invloed				0			0	0	
doorrijden na ongeval					0	0	0	0	0
overige misdrijven Wegenverkeerswet		0	0	0	0	0	1		1
Opiumwet	7	9	10	15	14	17	25	19	13
harddrugs	7	9	10	15	14	17	25	19	12
softdrugs					0			0	0
Wet wapens en munitie	1	0	1	1	0	3	4	2	3
onbekend	0					1	0	0	2
totaal	260	272	326	347	333	453	477	402	477

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 5.37 Afdoeningen door de rechter van rechtbankstrafzaken met minderjarigen, waarbij een (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijke geldboete is opgelegd naar de hoogte van het onvoorwaardelijke deel, 1995-2004

boete*	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
tot € 22,69	33	19	19	15	11	5	6	9	13	9
€ 22,69 tot € 45,38	149	100	82	57	53	43	44	31	33	33
€ 45,38 tot € 226,89	839	661	490	424	366	401	357	317	301	345
€ 226,89 tot € 453,78	202	155	98	90	127	137	129	73	68	97
€ 453,78 tot € 2.268,90	23	13	25	24	28	16	20	33	29	34
€ 2.268,90 of meer	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0
totaal	1.246	948	714	610	586	602	557	464	444	518

* Ten behoeve van de vergelijkbaarheid met eerdere jaren zijn de oorspronkelijke klassegrenzen in guldens omgerekend naar euro's.

Bron: CBS

Tabel 5.38 Afdoeningen door de rechter van rechtbankstrafzaken met minderjarige verdachten, naar combinatie van opgelegde straffen, 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)								(%)
enkelvoudige hoofdstraffen of maatregelen*									
taakstraf	2.479	2.430	2.413	2.827	2.514	2.827	3.033	3.321	30,2
jeugd detentie									
voorwaardelijk	713	707	664	741	582	662	737	743	6,8
gedeeltelijk (on)voorwaardelijk	386	422	442	427	453	516	441	545	5,0
onvoorwaardelijk	282	242	232	258	328	353	336	355	3,2
gevangenisstraf	153	129	134	126	98	98	88	83	0,8
geldboete	728	645	573	559	559	454	461	510	4,6
PIJ	98	122	89	88	62	61	71	80	0,7
overige maatregelen (onttrekking aan het verkeer of betaling aan de staat)	8	10	14	5	13	10	11	19	0,2
gecombineerde hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel									
taakstraf met jeugd detentie	1.050	1.327	1.617	1.640	1.784	1.887	2.220	2.474	22,5
waarvan taakstraf met voorwaardelijke jeugd detentie	1.047	1.325	1.615	1.639	1.478	1.610	1.915	2.173	19,8
taakstraf met gevangenisstraf	60	45	49	62	42	39	46	43	0,4
taakstraf met geldboete	40	40	47	30	37	52	71	60	0,5

Tabel 5.38 (Vervolg)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004
	(abs.)								(%)
overige combinaties van hoofdstraffen zonder bijkomende straf en zonder maatregel	120	90	70	84	57	50	31	51	0,5
enkelvoudige hoofdstraffen** gecombineerd met een bijkomende straf en/of met een overige maatregel (excl. PIJ)									
taakstraf met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	189	234	348	353	394	570	615	673	6,1
geldboete met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	46	60	59	58	51	45	45	38	0,3
gevangenisstraf met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	34	36	45	62	59	58	58	56	0,5
jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	202	246	323	324	374	459	533	529	4,8
waarvan een voorwaardelijke jeugddetentie	73	94	96	109	70	78	130	125	1,1
gecombineerde hoofdstraffen met een bijkomende straf en/of een overige maatregel (excl. PIJ)									
taakstraf en jeugddetentie met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	186	303	354	406	515	689	843	1.030	9,4
waarvan een voorwaardelijke jeugddetentie	184	303	354	404	420	533	668	817	7,4
overige combinaties van geldboete, taakstraf, jeugddetentie of gevangenisstraf met een bijkomende straf en/of maatregel (excl. PIJ)	14	17	15	19	23	36	30	27	0,2
overige combinaties van straffen									
jeugddetentie met PIJ	59	81	85	80	90	98	77	137	1,2
overige combinaties	149	228	179	194	185	205	197	222	2,0
totaal	6.996	7.414	7.752	8.343	8.220	9.169	9.944	10.996	100

* Het betreft een afdoening waarbij één straf is opgelegd.

** Het betreft hier één hoofdstraf gecombineerd met een bijkomende straf of met een overige maatregel.

*** Het betreft hier zowel een deels (on)voorwaardelijke als een onvoorwaardelijke jeugddetentie.

**** Het betreft hier zowel voorwaardelijke, deels (on)voorwaardelijke als onvoorwaardelijke jeugddetentie.

Bron: CBS

Tabellen bij hoofdstuk 6

Tabel 6.1 Capaciteit en bezetting in het gevangeniswezen, 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
formele* capaciteit gevangeniswezen**	7.677	7.650	7.773	8.151	9.439	10.249	12.087	12.553	13.055	13.207	12.617	12.806	13.478	14.771	16.255
formele* capaciteit detentie- en uitzetcentra**	7.195	7.713	7.935	7.948	8.567	10.208	11.992	12.250	12.491	12.401	12.279	12.371	783	1.565	1.865
bruikbare*** capaciteit op 30 september****	6.892	7.302	7.495	8.037	8.737	10.329	11.931	11.770	11.759	11.872	11.759	12.410	13.233	14.184	15.845
bevolking op 30 september****	6.616	7.111	7.232	7.432	8.393	9.646	11.059	11.745	11.775	11.673	11.844		13.060	13.980	16.455
gemiddelde bevolking****															
bevolking op 1 januari**											11.164	11.527	12.200	14.000	15.425
ingestroomd vanuit vrije maatschappij															
of politiecel**											35.707	36.378	33.100	37.750	47.631
personeelsomvang penitentiaire inrichtingen															
op 30 september****	8.161	8.273	8.005	8.503	9.446	10.416	11.057	11.662	12.120	12.022	11.835	12.082	12.145	13.162	13.069

* Formele capaciteit is het aantal plaatsen waarover een inrichting bouwkundig in de optimale situatie kan beschikken.

** Bron: DJI.

*** Bruikbare capaciteit is het aantal plaatsen dat daadwerkelijk voor de opname van gedetineerden gebruikt kan worden. Plaatsen die door bijvoorbeeld renovatie, technische mankementen, vernieling of andere bijzondere redenen tijdelijk niet beschikbaar zijn of om organisatorische redenen tijdelijk zijn onttrokken, worden niet meegerekend.

**** Bron: CBS

Tabel 6.2 Capaciteit van de penitentiaire inrichtingen in het gevangeniswezen, naar type inrichting, 1960-2004

	totaal	huizen van bewaring (hvb) + bijzondere inrichtingen** (bi)	gevangenen kort-/langgestraften (gev)+ halfopen inrichtingen (hoi) + zelfmeldinrichtingen (zi) + penitentiair open inrichtingen (poi)				gecombineerde inrichtingen voor mannen (gim) + penitentiaire inrichtingen voor vrouwen (piv)		
	totaal	hvb+bi	gev+ hoi+ zi+poi				gim+ piv		
1960	4.896	2.546	2350				-		
1965	4.676	2.065	1504				1.107		
1970	4.037	2.264	1077				696		
1975	3.440	1.950	1003				487		
1980	3.983	2.274	1189				520		
1981	4.091	2.387	1176				528		
1982	4.278	2.430	1217				631		
1983	4.366	2.409	1223				734		
			gev+ hoi+zi		poi	gim	piv		
1984	4.918	2.451	1264		101	986	116		
1985	4.997	2.458	1342		105	959	133		
1986	5.033	2.481	1356		105	957	134		
1987	5.075	2.473	1394		105	877	226		
	hvb	bi	gev	hoi	zi	poi	gim	piv	
1988	5.979	2.882	77	1151	240	639	119	645	226
1989	6.512	3.540	77	1189	316	674	125	349	242
1990	7.195	3.349	77	1335	290	632	143	1.086	286
1991	7.713	3.931	77	1645	300	642	136	642	340
1992	7.935	4.633	77	1829	320	600	136	-	340
1993	7.948	4.614	125	1291	80	190	189	1.050	409

Tabel 6.2 (Vervolg)

	totaal	huizen van bewaring (hvb) + bijzondere inrichtingen** (bi)		gevangenen kort-/langgestraften (gev)+ halfopen inrichtingen (hoi) + zelfmeldinrichtingen (zi) + penitentiair open inrichtingen (poi)			gecombineerde inrichtingen voor mannen (gim) + penitentiaire inrichtingen voor vrouwen (piv)	
		hvb	bi	gev	hoi+zi	poi	gim	piv
1994	8.567	4.505	173***	1487	483	202	1.303	414
1995	10.208	6.323	168	1.088	563	193	1.459	414
1996	11.992	7.736	172	1.180	703	299	1.425	477
1997	12.250	7.110	176	1.872	905	376	1.378	433
1998	12.491	7.908	178	1.516	443	573	1.361	512
1999	12.401	6.933	35	2.210	871	273	1.468	647
2000	12.279	7.502	279	1.415	518	271	1.653	641
2001	12.371	7.030	186	1.201	407	225	2.621	701
2002	13.233	7.281	152	1.201	487	471	2.836	805
2003	14.184	7.820	165	1.295	487	635	2.895	887
2004	15.845	8.820	158	1.375	445	1.053	3.177	817

* Tot en met 1987 is gebruikgemaakt van gegevens die verstrekt zijn door de bevolkingsadministraties van de penitentiaire inrichtingen. Met ingang van 1988 worden de gegevens verwerkt die rechtstreeks afkomstig zijn van het ministerie van Justitie. Tot en met 1987 was de peildatum 31 december. Met ingang van 1988 is de peildatum 30 september. Met ingang van 1988 zijn de gesloten inrichtingen uitgesplitst in gevangenen, halfopen inrichtingen en zelfmeldinrichtingen.

** Anders dan hvb of gevangenis, bijvoorbeeld een penitentiair ziekenhuis, het Penitentiair Selectiecentrum, enzovoort.

*** De omvang van de categorie bijzondere inrichtingen is uitgebreid ten gevolge van een verbeterde registratie.

Bron: CBS

Tabel 6.3 Gedetineerden in het gevangeniswezen op 30 september 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
naar delict*	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
gewelddsmisdrijven					3.185	3.555	3.795	3.575	3.490	3.540	3.440	3.630	4.905	5.340	5.810
vermogensmisdrijven					2.410	3.085	3.370	3.375	3.295	3.280	2.905	3.275	2.340	2.735	3.190
vernietiging en openbare orde					380	465	565	785	735	790	690	745	520	605	740
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht					270	305	445	355	315	330	345	440	235	400	410
Wegenverkeerswet					80	95	70	165	130	115	105	145	35	40	125
Opiumwet					1.355	1.590	1.805	1.980	1.990	1.965	1.965	2.320	2.795	2.705	3.260
overige wetten					95	90	140	190	235	250	220	230	240	325	285
onbekend/n.v.t. (waaronder vreemdelingenbewaring)					970	1.140	1.745	1.345	1.575	1.610	2.085	1.625	1.995	1.825	2.625
naar verblijfstitel	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
voorlopige hechtenis	2.645	2.670	2.785	2.930	3.040	3.435	4.065	4.140	4.390	4.615	4.730	5.345	5.850	5.995	6.365
gevangenisstraf	3.510	3.980	3.990	4.415	4.945	5.820	6.405	6.020	5.730	5.570	5.225	5.330	5.155	6.085	7.140
hechtenis					155	135	185	330	315	330	280	360	240	265	770
uitlevering/uitzetting					425	625	820	860	885	950	1.090	875	1.215	1.145	1.655
passanten KZ/lbs					110	285	425	370	375	295	335	385	340	245	235
overige verblijfstitels					60	30	30	55	60	115	100	120	265	240	290
naar type inrichting	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
huizen van bewaring					5.280	6.170	7.120	7.150	7.190	7.260	7.545	7.775	8.240	9.905	11.515
gesloten gevangenis					2.320	2.850	3.240	3.095	3.135	3.130	2.845	3.270	3.305	2.425	2.530
gevangenis beperkt beveiligd					820	890	1.070	1.020	905	925	850	825	830	830	805
gevangenis zeer beperkt beveiligd					220	255	310	315	340	340	265	250	360	375	290
extramuraal					0	0	25	30	20	45	120	120	155	275	780
overige inrichtingstypen					100	165	170	160	170	165	135	170	165	175	535

Tabel 6.3 (Vervolg)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
naar strafduur	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
minder dan 1 maand					315	395	525	560	640	685	580	680	420	400	780
1 tot 3 maanden					310	435	625	580	585	655	575	670	505	560	980
3 tot 6 maanden					520	700	845	655	645	625	515	575	495	610	870
6 maanden tot 1 jaar					610	790	920	875	840	745	690	670	630	720	965
1 tot 2 jaren					900	1.040	1.140	1.185	1.035	985	905	975	995	1.025	1.165
2 tot 4 jaren					1.190	1.275	1.245	1.150	1.010	1.015	945	965	1.160	1.305	1.525
4 jaren of langer					1.285	1.395	1.460	1.465	1.435	1.370	1.320	1.270	1.400	1.575	1.795
nog geen straf opgelegd					3.615	4.295	5.165	5.300	5.575	5.785	6.225	6.600	7.460	7.780	6.365
naar werelddeel van geboorte	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
Europa (incl. Nederland)					5.480	6.420	7.220	7.135	7.135	7.150	6.820	7.120	7.310	8.015	9.425
Afrika					1.060	1.390	1.635	1.635	1.675	1.780	1.750	1.830	2.085	2.150	2.330
Azië					375	445	575	640	635	700	770	835	925	935	970
Noord- en Midden-Amerika					90	115	140	145	130	110	145	170	175	195	210
Zuid-Amerika					1.695	1.895	2.250	2.140	2.115	2.035	2.115	2.335	2.475	2.590	3.110
Oceanië/onbekend					35	60	110	75	70	100	160	120	95	95	410
naar geboorteland	6.890	7.300	7.495	8.035	8.735	10.330	11.930	11.770	11.760	11.870	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455
Nederland					4.370	5.115	5.720	5.665	5.535	5.595	5.310	5.605	5.580	6.235	7.330
Suriname					980	1.075	1.290	1.200	1.180	1.060	985	1.070	1.070	1.195	1.415
Nederlandse Antillen/Aruba					565	660	740	735	735	775	930	1.055	1.210	1.195	1.415
Marokko					655	840	995	935	935	905	860	810	945	985	1.050
Turkije					475	520	585	610	640	595	565	575	575	655	640
Algerije					170	275	295	350	340	410	340	310	385	435	360
voormalig Joegoslavië					120	155	215	130	150	135	145	215	230	270	255
ander geboorteland					1.405	1.690	2.090	2.145	2.245	2.395	2.630	2.765	3.070	3.010	3.990

* Dit is het delict waarvan men wordt verdacht dan wel waarvoor men is veroordeeld.

Aantallen van lege cellen zijn niet bekend.

Bron: CBS

Tabel 6.4 Preventieve hechtenis en vrijheidsstraffen meerderjarigen, 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
onttrekking aan detentie															
totaal (incl. (half)open inrichtingen*), bijvoorbeeld niet terug na weekend- verlof				1.224	937	1.068	1.014	997	917	764	864	826	875	973	1.012
waaronder ontvluchtelingen uit gesloten inrichtingen	75	50	44	59	21	22	17	13	21	12	14	15	20	15	7
aanhoudingen van gedetineerden die zich aan detentie hebben onttrokken				1.161	960	1.038	980	1.018	885	782	852	802	868	878	954
aantal heenrenzendingen meerderjarige personen wegens plaatsgebrek	857	1.204	2.930	4.340	5.316	4.200	1.809	891	400	0	19	46	20	0	0
strafonderbreking als gevolg van plaatsgebrek							0	0	0	0	0	97	4.211	5.870	1.381
incidenteel versneld ontslag uit detentie wegens plaatsgebrek (IVO)							0	0	0	19	203	327	4.837	4.670	3.899
incidenteel versnelde uitzetting illegale vreemdelingen wegens plaatsgebrek (IVU)														574	520
suïcides in penitentiaire inrichtingen	5	4	7	8	3	14	16	10	10	12	9	11	10	13	21

* Inclusief extramurale tenuitvoerlegging gevangenisstraffen. In 2004 waren dat er 150.

Bron: DJI

Tabel 6.5 Gedetineerden naar geboorteland, per werelddeel en enkele landen, naar verblijfstitel, 2004 (gemeten op 30 september van het betreffende jaar)

	voorlopige hechtenis	gevangenisstraf	hechtenis	vreemdelingen	tbs-passant	overige	totaal
werelddeel							(%)
Europa (waaronder Nederland)	3.945	4.294	546	286	175	179	9.425
Afrika	714	758	78	725	18	37	2.330
Azië	308	278	17	352	8	8	971
Zuid-Amerika	1.201	1.649	112	60	33	55	3.110
Noord- en Midden-Amerika	92	93	5	15	0	3	208
onbekend/overige	103	67	11	217	2	10	410
enkele landen							(abs.)
Nederland	3.032	3.467	496	8	167	159	7.329
Suriname	550	726	57	38	15	27	1.413
Nederlandse Antillen en Aruba	558	764	52	0	17	26	1.417
Marokko	415	441	38	123	10	23	1.050
Turkije	267	307	21	37	2	8	642
Algerije	73	94	4	186	0	2	359
voormalig Joegoslavië	124	86	7	35	1	1	254
totaal	6.363	7.139	769	1.655	236	292	16.454

Bron: CBS

Tabel 6.6 Verzoeken om overplaatsing in het kader van de WOTS, 1995-2004

	verzoeken om overplaatsing van het buitenland naar Nederland	verzoeken om overplaatsing van Nederland naar het buitenland
1995	124	35
1996	194	44
1997	212	37
1998	231	32
1999	200	45
2000	236	41
2001	264	39
2002	340	74
2003	397	76
2004	518	75

Bron: DISAD

Tabel 6.7 Tbr-/tbs-passanten, 1990-2004

	gemiddeld aantal passanten	gemiddelde wachttijd (in dagen)
1990	28	175
1991	26	126
1992	37	168
1993	52	175
1994	83	230
1995	134	320
1996	180	347
1997	171	365
1998	173	299
1999	148	280
2000	138	283
2001	151	259
2002	153	250
2003	169	229
2004	188	246

Bron: DJI

Tabel 6.8 Intramurale behandelduur tbs (opname in kliniek tot proefverlof of ontslag), 1978-2003

	gemiddelde duur (in maanden)
1978	43
1983	49
1990	50
1992	57
1994	56
1995	59
1996	65
1997	nb**
1998	60
1999	65
2000	66
2001	71
2002	75
2003	84

* Deze gegevens zijn bepaald aan de hand van de in een jaar beëindigde intramurale behandelingen. Bepaald volgens een andere methode, waarbij instroomcohorten worden gevolgd, komt de gemiddelde intramurale behandelduur in de laatste jaren eerder op negen jaar uit (Brand e.a., 1998).

** Gegevens niet bekend.

Bron: DJI

Tabel 6.9 Stroomcijfers tbs, 1965-2004

	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
opleggingen	142	131	99	85	106	95	117	117	134	199	180	196	156	150	171	151	177	203	217	212*
beëindigingen tbs met bevel tot verpleging waarvan contrairre beëindigingen door rechter personen met lopende tbs-maatregel op 31 december	243	250	143	105	81	63	91	64	49	59	73	57	73	69	84	79	88	80	83	109
aantal passanten op 31 december	1.493	985	461	391	452	522	550	597	685	772	855	840	1.110	1.200	1.224	1.328	1.409	1.509	1.618	1.728
formele capaciteit tbs-inrichtingen op 31 december	65	21		10	19	18	32	42	71	109	158	170	167	171	148	138	136	153	177	187
bezetting tbs-inrichtingen op 31 december					421	405	506	541	570	607	650	803	866	970	1.175	1.183	1.222	1.264	1.303	1.401
tbs-gestelden met proefverlof op 31 december					395	378	496	541	565	606	624	705	853	935	1.003	1.109	1.164	1.235	1.324	1.420
ontvluchtelingen uit gesloten inrichtingen					19	27	41	42	63	72	79	95	101	80	76	97	116	127	122	121
										20	7	7	6	6	2	2	3	3	3	3

* Voorlopig cijfer. Het aantal kan nog iets toenemen.

Bron: DJI

Tabel 6.10 Aandeel contraire beslissingen in beëindigingen tbs, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
aantal beëindigingen tbs met bevel tot verpleging	73	57	73	69	84	79	88	80	83	109
waarvan contraire beëindiging door rechter	31	23	34	29	24	18	25	38	26	35
contraire beëindigingen door rechter	42%	40%	47%	42%	29%	23%	28%	48%	31%	32%

Bron: DJI

Tabel 6.11 Kenmerken tbs-populatie (enquête), 1990, 1995, 1998, 1999, 2000 en 2004 (deels)

	30 juni 1990	1 januari 1995	1 januari 1998	1 januari 1999	1 januari 2000	1 januari 2004
persoonsgegevens						
geslacht						
man	97%	95%	96%	95%	95%	94%
vrouw	3%	5%	4%	5%	5%	6%
leeftijd(mediaan)						
op peildatum	31	36	34	34	34	37
bij veroordeling tbs	26	27	28	28	29	30
geboorteland						
Nederland	-	74%	-	72%	72%	74%
Suriname/Nederlandse Antillen	-	15%	-	15%	15%	12%
Turkije en Noord-Afrika	-	4%	-	6%	6%	5%
West-Europa	-	3%	-	3%	3%	2%
Azië	-	2%	-	2%	2%	3%
overig	-	2%	-	2%	2%	4%
totaal		100%		100%	100%	100%
situatie ten tijde van het delict						
burgerlijke staat						
ongetrouwd en nooit getrouwd geweest	-	76%	76%	75%	75%	74%
getrouwd	-	8%	7%	8%	8%	7%
gescheiden	-	14%	16%	16%	16%	16%
weduwe/weduwnaar	-	2%	1%	1%	1%	1%
onbekend	-	0%	0%	0%	0%	2%
totaal		100%	100%	100%	100%	100%
opleidingsniveau						
geen	17%	4%	4%	4%	5%	-
buitengewoon of lager onderwijs	72%	83%	83%	83%	80%	-
middelbaar onderwijs of hoger	11%	13%	13%	13%	15%	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	

Tabel 6.11 (Vervolg)

	30 juni 1990	1 januari 1995	1 januari 1998	1 januari 1999	1 januari 2000	1 januari 2004
beroepsniveau						
niet van toepassing/geen beroep	-	67%	55%	53%	48%	-
ongeschoolde arbeid	-	19%	27%	29%	32%	-
geschoolde arbeid	-	9%	12%	13%	14%	-
lagere employees	-	2%	2%	1%	1%	-
kleine zelfstandigen	-	1%	1%	1%	1%	-
middelbare employees	-	1%	2%	2%	2%	-
hogere beroepen	-	0%	0%	0%	0%	-
huisvrouw/-man	-	1%	0%	0%	-	-
schoolgaand/studerend	-	0%	1%	1%	2%	-
totaal		100%	100%	100%	100%	
bron van inkomsten						
arbeid/Ziektewet	-	28%	27%	27%	27%	-
uitkering	-	58%	55%	54%	54%	-
AOW/pensioen	-	1%	0%	0%	0%	-
geen inkomen	-	6%	9%	9%	9%	-
overige inkomsten	-	7%	9%	10%	10%	-
totaal		100%	100%	100%	100%	
aan één of meer middelen verslaafd ten tijde van het delict						
nee	-	31%	34%	35%	35%	-
ja	-	69%	66%	65%	65%	-
totaal		100%	100%	100%	100%	
justitiële voorgeschiedenis en hulpverleningshistorie						
eerdere veroordeling gevangenisstraf						
geen	21%	33%	32%	30%	30%	-
ja	79%	67%	68%	70%	70%	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	-
eerdere tbs met verpleging						
nee	92%	91%	91%	92%	92%	-
ja	8%	9%	9%	8%	8%	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	-
tehuiservaring						
nee	-	58%	62%	62%	63%	-
ja	-	42%	38%	38%	37%	-
totaal	-	100%	100%	100%	100%	-

Tabel 6.11 (Vervolg)

	30 juni 1990	1 januari 1995	1 januari 1998	1 januari 1999	1 januari 2000	1 januari 2004
eerdere hulpverleningscontacten						
nee	34%	32%	31%	31%	28%	-
ja	66%	68%	69%	69%	72%	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	-
delictkenmerken						
agressieve component	96%	100%	100%	100%	100%	-
seksuele component	34%	28%	27%	28%	28%	-
vermogenscomponent	27%	26%	29%	30%	30%	-
brandstichting	9%	12%	12%	11%	10%	-
diagnostische gegevens						
persoonlijkheidsstoornis	60%	75%	78%	80%	80%	-
psychotische stoornis	24%	23%	26%	25%	25%	-
aan misbruik van middelen gerelateerde stoornis	-	32%	38%	42%	43%	-
verwacht zorgsysteem						
langdurig verblijf tbs (>8 jaar)	5%	4%	7%	9%	8%	-
intramurale GGz	12%	12%	9%	9%	8%	-
beschermde/beschutte woonvorm	22%	23%	21%	20%	22%	-
zwakzinnigenzorg	0%	0%	1%	0%	1%	-
anders	0%	0%	1%	1%	2%	-
zelfstandig verblijf	38%	27%	42%	44%	43%	-
geen beoordeling mogelijk	23%	34%	19%	17%	16%	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	-

Bron: DJI

Tabel 6.12 Ter inning bij het CJIB aangemelde boetevonnissen, in aantal en euro's, 2004

rechtsprekend forum		minder- jarigen	meerder- jarigen	rechts- personen	totaal
economische politierechter	aantal	1	3.953	1.386	5.340
	initieel bedrag	250	2.989.447	2.737.450	5.727.147
	gemiddeld initieel bedrag	250	756	1.975	1.072
enkelvoudige kamer	aantal	5	1.151	5	1.161
	initieel bedrag	375	467.650	1.970	469.995
	gemiddeld initieel bedrag	75	406	394	405

Tabel 6.12 (Vervolg)

gerechtshof	aantal		28	3	31
	initieel bedrag		200.429	10.900	211.329
	gemiddeld initieel bedrag		7.158	3.633	6.817
rechtsprekend forum		minder- jarigen	meerder- jarigen	rechts- personen	totaal
kantongerecht	aantal	6.159	148.647	1.120	155.926
	initieel bedrag	634.746	29.378.945	844.281	30.857.972
	gemiddeld initieel bedrag	103	198	754	198
kinderrechter	aantal	521	18		539
	initieel bedrag	84.392	3.755		88.147
	gemiddeld initieel bedrag	162	209		164
meervoudige economische kamer	aantal		81	73	154
	initieel bedrag		207.940	1.535.256	1.743.196
	gemiddeld initieel bedrag		2.567	21.031	11.319
meervoudige kamer	aantal	24	1.882	64	1.970
	initieel bedrag	9.831	17.201.651	1.916.651	19.128.133
	gemiddeld initieel bedrag	410	9.140	29.948	9.710
militaire kantonrechter	aantal	1	179		180
	initieel bedrag	500	47.198		47.698
	gemiddeld initieel bedrag	500	264		265
militaire meervoudige kamer	aantal		8		8
	initieel bedrag		14.860		14.860
	gemiddeld initieel bedrag		1.858		1.858
militaire politierechter	aantal	1	263		264
	initieel bedrag	450	130.878		131.328
	gemiddeld initieel bedrag	450	498		497
politierechter	aantal	13	47.489	23	47.525
	initieel bedrag	5.015	22.102.103	136.043	22.243.161
	gemiddeld initieel bedrag	386	465	5.915	468
totaal	aantal	6.725	203.699	2.674	213.098
	initieel bedrag	735.559	72.744.856	7.182.551	80.662.966
	gemiddeld initieel bedrag	109	357	2.686	379

Bron: CJIB/STRABIS

Tabel 6.13 Afdoening boetevonnissen door het CJIB, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
werkvoorraad op 1 januari	196.078	254.837	226.463	215.485	197.568	191.294	196.317	200.542	219.224	242.811
van parketten ontvangen boetevonnissen	165.571	144.772	136.163	118.853	117.840	128.591	122.264	144.631	166.356	213.098
totaal boetebedrag (€)	63.138.881	47.549.390	53.593.516	56.687.521	52.974.553	64.170.919	53.181.852	56.682.630	79.806.818	80.662.966
afgedaan	106.812	173.146	147.141	136.770	124.114	123.568	118.041	125.949	142.769	172.517
door betaling	84%	61%	64%	64%	68%	70%	72%	67%	67%	63%
opgelegd/oninbaar	14%	31%	23%	18%	16%	16%	14%	16%	16%	17%
gratie/rechtsmiddel	1%	3%	5%	6%	6%	5%	5%	6%	4%	4%
vervangende hechtenis	1%	5%	8%	12%	10%	9%	9%	11%	13%	16%
betaald binnen 1 jaar	59%	62%	62%	65%	65%	63%	63%	61%	58%	61%
betaald binnen 2 jaar	77%	75%	79%	80%	79%	80%	78%	78%	74%	74%
totaal geïnd bedrag (€)	27.104.503	33.621.248	34.214.153	31.799.411	34.441.918	36.195.111	35.798.195	34.663.000	43.347.000	44.465.000

Bron: CJIB

Tabel 6.14 Taakstraffen meerderjarigen, 1981-2004

	1981	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004
<i>reclassering**</i>																	
ingestroomde taakstraffen***																	
werkstraffen											20.509	22.174		21.739	29.162	34.035	
leerstraffen														245	1.558	2.326	
gestarte taakstraffen	217	2.814	6.626	7.159	8.608	10.099	12.171	13.126	15.589	15.896	16.372	17.920	18.570	18.284			
afgeronde taakstraffen														20.103	22.688		
mislukkingspercentage																	
mislukt na contact SRN****			13%	15%	16%	14%	13%	10%			12%	13%	14%				
mislukt met of zonder contact SRN*****											21%	22%					

Tabel 6.14 (Vervolg)

	1981	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004
<i>CJIB</i>																	
ingestroomde taakstraffen waarvan															25.100	31.700	36.500
transactietaakstraf															4.500	5.400	5.500
vonnistaakstraf															20.600	26.300	31.000
afgeronde taakstraffen waarvan															17.500	27.000	31.000
transactietaakstraf															3.000	5.000	5.000
vonnistaakstraf															14.500	22.000	26.000
misluktingspercentage*****															16%	15%	14%
transactietaakstraf															30%	25%	29%
vonnistaakstraf																	

* Op 1 februari 2001 is nieuwe wetgeving ten aanzien van taakstraffen van kracht geworden. Sindsdien kunnen meerderjarigen ook leerstraffen en een taakstraf als transactievoorwaarde krijgen en gaat de administratieve afhandeling via het CJIB.

** Tot en met 2000 alleen vonniswerkstraffen (zie ook vorige voetnoot).

*** Omdat leerstraffen veelal maar niet altijd in combinatie met werkstraffen voorkomen, is het niet mogelijk om werkstraffen en leerstraffen bij elkaar op te tellen

**** Dit misluktingspercentage is gedefinieerd als het aantal taakstraffen dat na intake bij de reclassering niet start of op project mislukt, gedeeld door het totaal aantal voltooide taakstraffen.

***** Dit misluktingspercentage is gedefinieerd als het aantal niet- of deels niet-uitgevoerde taakstraffen gedeeld door het totaal aantal voltooide taakstraffen. Dit misluktingspercentage bevat dus ook de taakstraffen die niet komen opdagen voor de intake bij de reclassering.

Bron: SRN, CJIB

Tabel 6.15 Capaciteit en populatie van de justitiële jeugdinrichtingen, 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
formele capaciteit (ultimo het jaar)	722	802	832	846	888	1.045	1.214	1.410	1.581	1.700	1.906	2.130	2.338	2.399	2.552
formele capaciteit (gemiddeld)	716	799	807	841	874	972	1.098	1.278	1.464	1.625	1.762	2.017	2.300	2.326	2.495
bruikbare capaciteit (gemiddeld)	685	754	769	807	858	920	1.064	1.227	1.414	1.564	1.721	1.940	2.179	2.258	2.410
bezettingspercentage* (gemiddeld)	94%	94%	97%	96%	97%	97%	96%	97%	95%	97%	96%	95%	93%	96%	96%
bezetting absoluut (gemiddeld)	640	707	745	778	831	895	1.025	1.181	1.335	1.500	1.645	1.855	2.023	2.203	2.311
t/m 13 jaar			5%	6%	5%	5%	5%	4%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	4%
14 en 15 jaar			29%	29%	27%	28%	29%	28%	26%	27%	28%	28%	27%	27%	26%
16 en 17 jaar			56%	56%	56%	54%	53%	53%	51%	48%	48%	48%	49%	49%	49%
18 jaar en ouder			10%	9%	12%	13%	13%	15%	18%	20%	19%	19%	19%	19%	21%
jongens			79%	80%	81%	81%	80%	80%	80%	78%	78%	77%	77%	75%	76%
meisjes			21%	20%	19%	19%	20%	20%	20%	22%	22%	23%	23%	25%	24%
strafrechtelijk voorlopige hechtenis	30%	30%	30%	28%	26%	28%	27%	24%	26%	25%	24%	27%	23%	19%	23%
vrijheidsstraf	4%	4%	4%	6%	6%	4%	4%	5%	6%	5%	5%	4%	5%	5%	5%
strafrechtelijke maatregel	7%	6%	8%	11%	14%	18%	21%	26%	27%	28%	27%	25%	24%	23%	22%
civielrechtelijk (ots, voorgdij)															
en voortgezette hulpverlening**	59%	60%	58%	55%	54%	50%	48%	45%	41%	41%	44%	44%	48%	53%	50%
opnames	2.293	2.264	2.264	2.419	2.435	2.382	2.331	2.680	3.346	3.640	4.220	5.038	5.637	5.964	6.995
autochtonen		46%	46%	44%	40%	40%	40%	41%	36%	37%	39%	39%	40%	43%	44%
allochtonen		54%	54%	56%	60%	60%	60%	59%	64%	63%	61%	61%	60%	57%	56%
heenzendingen minderjarigen	56	56	54	53	149	124	169	136	72	18	27	2	18	0	0

* Als percentage van de bruikbare capaciteit (gemiddeld).

** Voortgezette hulpverlening is de hulp aan ex-ots- en ex-voogdij-jongeren die na het bereiken van de 18-jarige leeftijd in overleg met de inrichting en na toestemming van het ministerie kiezen voor een verlengd verblijf in de inrichting. Deze verblijfstitel is overigens met de inwerkingtreding van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen op 1 september 2001 komen te vervallen.

Bron: DJJ

Tabel 6.16 Capaciteit en populatie van de opvanginrichtingen, 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
formele capaciteit (ultimo het jaar)	320	340	360	350	366	401	457	575	634	650	813	987	1.050	1.091	1.163
formele capaciteit (gemiddeld)	314	340	338	359	351	366	416	485	612	629	690	888	1.040	1.036	1.142
bruikbare capaciteit (gemiddeld)	297	311	320	344	350	347	409	450	585	595	663	832	984	1.024	1.066
bezettingspercentage* (gemiddeld)	93%	95%	97%	95%	97%	98%	97%	97%	96%	100%	97%	97%	93%	97%	98%
bezetting absoluut (gemiddeld)**	276	294	310	327	340	341	395	434	557	588	642	812	905	1.002**	1.048
t/m 13 jaar	4%	4%	4%	4%	4%	6%	5%	4%	4%	5%	5%	6%	7%	6%	6%
14 en 15 jaar	26%	26%	27%	26%	26%	26%	28%	26%	27%	25%	28%	28%	28%	29%	29%
16 en 17 jaar	65%	65%	64%	63%	61%	63%	60%	59%	55%	55%	54%	51%	51%	50%	50%
18 jaar en ouder	5%	5%	5%	7%	9%	6%	7%	11%	15%	16%	13%	15%	14%	15%	15%
jongens	92%	92%	92%	92%	92%	92%	88%	90%	91%	90%	89%	87%	85%	78%	80%
meisjes	8%	8%	8%	8%	8%	8%	12%	10%	9%	10%	11%	13%	15%	22%	20%
strafrechtelijk	80%	83%	83%	85%	87%	89%	89%	90%	89%	92%	86%	81%	73%	63%	68%
voorlopige hechtenis	70%	71%	73%	66%	63%	74%	70%	67%	62%	64%	62%	62%	52%	42%	50%
vrijheidsstraf	9%	10%	11%	13%	16%	9%	11%	14%	15%	13%	14%	10%	12%	11%	11%
strafrechtelijke maatregel	1%	2%	2%	5%	8%	6%	8%	9%	12%	14%	10%	9%	9%	10%	7%
civielrechtelijk (ots, voorgdij)	20%	17%	17%	15%	13%	11%	11%	10%	11%	9%	14%	19%	27%	36%	30%
opnames	1.866	1.885	1.881	1.983	1.998	1.809	1.782	1.957	2.540	2.690	3.139	4.011	4.326	4.768	5.520
autochtonen	47%	43%	45%	43%	37%	34%	36%	37%	30%	32%	35%	35%	37%	41%	42%
allochtonen	53%	57%	55%	57%	63%	66%	64%	63%	70%	68%	65%	65%	63%	59%	58%
gemiddelde verblijfsduur in een inrichting (in dagen)	55	56	60	59	62	68	80	75	77	79	76	72	74	75	70

* Als percentage van de bruikbare capaciteit (gemiddeld).

** Inclusief de opvangplaatsen bezet door jeugdigen in vreemdelingenbewaring. In 2003 was dat circa 1%.

Bron: DJJ

Tabel 6.17 Capaciteit en populatie van de behandelinrichtingen, 1990-2004

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
formele capaciteit (ultimo het jaar)	402	462	472	496	522	644	757	835	905	1.050	1.093	1.143	1.288	1.308	1.389*
formele capaciteit (gemiddeld)	402	459	469	482	523	606	682	793	852	996	1.072	1.129	1.260	1.290	1.353*
bruikbare capaciteit (gemiddeld)	388	443	449	463	508	573	655	777	829	970	1.058	1.108	1.195	1.234	1.343*
bezettingspercentage* (gemiddeld)	94%	93%	97%	97%	97%	97%	96%	96%	95%	95%	95%	94%	94%	96%	94%
bezetting absoluut (gemiddeld)	364	414	434	451	492	554	630	746	781	912	1.003	1.043	1.128	1.202	1.263
t/m 13 jaar			6%	6%	6%	5%	5%	5%	4%	5%	5%	4%	4%	4%	3%
14 en 15 jaar			31%	31%	28%	29%	30%	29%	27%	30%	28%	28%	25%	25%	24%
16 en 17 jaar			51%	51%	51%	48%	49%	48%	48%	43%	44%	45%	48%	48%	48%
18 jaar en ouder			13%	11%	15%	18%	16%	18%	21%	22%	23%	23%	23%	23%	25%
jongens		72%	70%	71%	73%	74%	74%	74%	72%	71%	71%	69%	70%	72%	72%
meisjes		28%	30%	29%	27%	26%	26%	26%	28%	29%	29%	31%	30%	28%	28%
strafrechtelijke maatregel	11%	11%	12%	14%	19%	26%	29%	35%	37%	37%	37%	36%	35%	33%	33%
civielrechtelijk (ots, voorgdij)	89%	89%	88%	86%	81%	74%	71%	65%	63%	63%	63%	64%	65%	67%	67%
en voortgezette hulpverlening**															
totaalaantal opnames		408	383	436	437	573	549	723	806	950	1.081	1.027	1.311	1.196	1.475
autochtonen		62%	60%	56%	54%	61%	56%	54%	54%	53%	52%	57%	52%	51%	53%
allochtonen		38%	40%	44%	46%	39%	44%	46%	46%	47%	48%	43%	48%	49%	47%
gemiddelde verblijfsduur															
in één inrichting (in dagen)		394	411	426	365	388	424	358	378	356	361	350	326	348	349

* In de formele behandelcapaciteit ultimo 2004 zijn 33 plaatsen voor veelplegers meegeteld (de zogenaamde 'Tender-veeplegers'); de formele en bruikbare behandelcapaciteit gemiddeld in 2004 is inclusief respectievelijk 7,5 en 7,4 (Tender-)veeplegersplaatsen.

** Als percentage van de bruikbare capaciteit (gemiddeld).

*** Voortgezette hulpverlening is de hulp aan ex-ots- en ex-voogdij-jongeren die na het bereiken van de 18-jarige leeftijd in overleg met de inrichting en na toestemming van het ministerie kiezen voor een verlengd verblijf in de inrichting. Deze verblijfsduur is overigens met de inwerkingtreding van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen op 1 september 2001 komen te vervallen.

Bron: DJJ

Tabel 6.18 Strafrechtelijke en civielrechtelijke instroom in justitiële jeugd-
inrichtingen, autochtonen en allochtonen, 1991-2004

	strafrechtelijk		civielrechtelijk	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
1991	669	1.033	368	181
1992	703	1.007	332	176
1993	743	1.109	311	207
1994	672	1.252	283	202
1995	619	1.222	330	182
1996	595	1.177	315	188
1997	758	1.377	355	190
1998	780	1.893	417	256
1999	877	1.969	477	317
2000	1.096	2.186	557	381
2001	1.233	2.642	734	429
2002	1.265	2.683	959	710
2003	1.516	2.688	1.069	632
2004	1.998	2.935	1.098	846

* De cijfers zijn exclusief de jeugdigen die in vreemdelingenbewaring zijn genomen. In 1998 werden 13 vreemdelingen in bewaring genomen, in de jaren 1999-2004 waren dat er respectievelijk 4, 10, 11, 20, 59 en 114. Van de jaren vóór 1998 zijn deze aantallen niet bekend.

Bron: DJJ

Tabel 6.19 Aandeel (in %) van vermogens- en geweldsdelicten onder jongeren in voorlopige hechtenis, 1991-2004

	vermogensdelicten (zonder geweld)	geweld tegen personen
1991	50	45
1992	47	47
1993	47	46
1994	42	51
1995	37	58
1996	36	56
1997	31	57
1998	32	56
1999	27	62
2000	26	56
2001	28	58
2002	29	56
2003	32	56
2004	30	55

Bron: DJI

Tabel 6.20 Tenuitvoerlegging onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen minderjarigen,* 1997-2004

	jeugddetentie	gevangenisstraf **
1997	508	15
1998	671	25
1999	583	24
2000	658	23
2001	762	14
2002	931	13
2003	901	13
2004	954	7

* Bij combinaties is steeds de zwaarste straf gekozen.

** Het betreft hier mensen die minderjarig waren bij het onherroepelijk worden van de opgelegde gevangenisstraf en die in het betreffende jaar de eerste inrichting binnenkwamen (overplaatsingen dus niet meegeteld).

Bron: DJI

Tabel 6.21 Lopende strafrechtelijke maatregelen minderjarigen op 31 december, 1993-2004

	bijzondere behandeling	jeugd-tbr	PIJ
1993	144	12	
1994	183	16	
1995	222	22	10
1996	150	13	160
1997	89	5	304
1998	33	1	424
1999	4		513
2000	2		558
2001			547
2002			544
2003			566
2004*			596

* Cijfers 2004 zijn voorlopig.

N.B. Vanaf 1 september 1995 wordt alleen nog de PIJ-maatregel opgelegd.

Bron: DJI

Tabel 6.22 Ontwikkeling gestarte taakstraffen minderjarigen, 1983-2004

	taakstraffen niet gedifferentieerd	werkstraffen	leer- en combina- tiestraffen
1983		298	6
1984		746	34
1985		839	33
1986		1.321	77
1987		1.648	242
1988		1.687	590
1989		1.799	655
1990		2.062	918
1991		1.923	932
1992		1.884	1.205
1993		2.306	1.701
1994		2.822	1.157
1995		2.767	1.754
1996*	6.452		
1997	7.925		
1998	9.808	7.160	2.648
1999	11.004	7.923	3.081
2000	11.764	8.235	3.529
2001	13.388	9.238	4.150
2002	15.408	10.047	5.361
2003	17.254	12.283	4.971
2004	19.062	14.699	4.363

* Door een wijziging in de registratie zijn de aantallen vanaf 1996 niet vergelijkbaar met de jaren daarvoor.

Bron: Raad voor de Kinderbescherming

Tabel 6.23 Afgesloten taakstraffen minderjarigen, 1998-2004

aantal afgesloten taakstraffen

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
combinatie	1.069	993	1.181	1.153	1.426	1.331	1.360
leerproject	1.857	2.427	2.690	3.447	495		
leerstraf					3.815	3.994	3.268
werkstraf	8.144	8.740	8.957	10.183	11.142	13.786	16.642
totaal	11.070	12.160	12.828	14.783	16.878	19.111	21.270

gemiddeld aantal opgelegde uren

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
combinatie	82	77	72	91	83	85	85
leerproject	44	40	42	48	35		
leerstraf					35	33	33
werkstraf	37	35	38	45	35	35	35
totaal	42	40	42	49	39	38	38

afgesloten taakstraffen naar eindbesluit

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
geslaagd	5.501	8.911	9.546	10.953	12.923	14.811	16.512
niet gestart/mislukt	1.933	2.273	2.409	2.727	2.772	2.906	2.956
andere vestiging of (jeugd)reclassering voert taakstraf uit/overige besluiten	304	472	510	535	917	1.142	1.577
niet ingevuld	3.281	186	1				
totaal	11.019	11.842	12.466	14.215	16.612	18.859	21.045

aantal afgesloten taakstraffen naar leeftijd

Leeftijd	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
12	28	33	42	58	65	104	104
13	289	335	431	475	551	706	794
14	849	956	1.109	1.327	1.623	1.779	2.002
15	1.653	1.704	1.895	2.381	2.744	3.082	3.432
16	2.326	2.553	2.676	3.151	3.712	4.164	4.676
17	2.668	2.982	3.171	3.500	3.950	4.555	5.128
18	2.389	2.549	2.586	2.865	3.186	3.648	4.061
totaal	10.202	11.112	11.910	13.757	15.831	18.038	20.197

afgesloten taakstraffen naar modaliteit

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
officiersmodel	5.521	6.018	6.142	7.555	9.102	10.504	11.533
rechtersmodel	5.416	5.990	6.542	7.115	7.666	8.556	9.736
overige	133	152	144	113	110	51	1
totaal	11.070	12.160	12.828	14.783	16.878	19.111	21.270

Tabel 6.24 Door OM en CJIB ten uitvoer gelegde ontnemingsmaatregelen*, in euro's, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
arrondissementsparketten	375.049	44.833	168.489	0	0	0	0	0	0	0
ressortsparketten	485.545	437.898	0	0	0	0	0	0	0	0
CJIB	613.602	1.243.857	3.814.613	1.550.113	2.172.927	3.004.207	5.013.708	9.840.707	8.542.343	8.224.386

* Het totaal aan initiële bedragen van alle zaken, inclusief afgedaan door vervangende hechtenis, als oninbaar afgeboekt, enzovoort.

Bron: Bureau Ontnemingswetgeving OM/CJIB

Tabel 6.25 Ontnemingsmaatregelen,* 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ter executie aangeboden aan CJIB	264	473	774	694	853	823	788	946	1.218	1.459
afgedaan door CJIB binnen 3 maanden	40	87	225	280	342	525	671	810	824	912
tussen 3 en 18 maanden	-	-	69%	44%	37%	17%	26%	26%	31%	31%
na 18 maanden	-	-	24%	36%	29%	46%	27%	21%	24%	23%
eindvoorraad 31 december	224	610	1.159	1.573	2.089	2.387	2.503	2.639	3.034	3.581

* Door parketten OM behandelde ontnemingsmaatregelen zijn buiten beschouwing gelaten.

Bron: CJIB

Tabel 6.26 Schadevergoedingsmaatregelen, 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ter executie aangeboden aan CJIB	1.251	3.864	4.898	6.335	7.322	8.158	9.763	11.940	13.667
afgedaan door CJIB	126	1.464	2.156	3.456	4.825	5.834	6.738	8.119	9.902
eindvoorraad CJIB 31 december	1.123	3.523	6.265	9.259	11.756	14.080	17.175	21.129	24.894

Bron: CJIB

Tabel 6.27 Wijze van afdoening schadevergoedingsmaatregelen, als percentage van het aantal zaken, 1999-2004

1999-2001

	1999	2000	2001	2002*	2003	2004
totaalaantal	3.456	4.825	5.834	6.738	8119	9902
betaling aan CJIB	90,0%	92,0%	85,6%	-	-	-
betaald aan deurwaarder	3,6%	1,5%	1,2%	-	-	-
betaald aan parket	0,4%	0,1%	0,0%	-	-	-
betaald aan slachtoffer	2,1%	3,5%	7,1%	-	-	-
vervangende hechtenis	1,9%	1,9%	1,0%	-	-	-
oninbaar	1,8%	0,9%	1,0%	-	-	-
regeling slachtoffer en veroordeelde	0,2%	0,1%	0,1%	-	-	-
overig	0,1%	0,0%	3,9%	-	-	-
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

2002-2004

	1999	2000	2001	2002*	2003	2004
totaalaantal	3.456	4.825	5.834	6.738	8119	9902
volledige betaling	-	-	-	88,2%	87,4%	86,2%
staken executie	-	-	-	1,3%	0,7%	0,5%
vervangende hechtenis ondergaan	-	-	-	5,0%	7,3%	10,1%
regeling tussen veroordeelde en slachtoffer	-	-	-	1,9%	1,6%	1,2%
veroordeelde overleden	-	-	-	1,5%	0,7%	0,7%
appèl/cassatie ingesteld	-	-	-	0,1%	0,1%	0,1%
dossier verjaard	-	-	-	0,1%	0,2%	0,6%
dossier gesloten in verband met WSNP (statisch archief)	-	-	-	1,9%	1,9%	0,6%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* Met ingang van 2002 hanteert het CJIB een andere classificatie van de wijze van afdoening.

Bron: CJIB

Tabel 6.28 Inning transacties door het CJIB (inclusief overtredingen), 2000-2004**afkomst van bij het CJIB binnengekomen transactie**

	2000	2001	2002	2003	2004
politie	223.992	333.029	397.386	534.081	478.289
OM	180.968	128.589	119.015	128.548	122.177
RDW		25.033	41.106	40.957	42.235
overig*		418	1.033	797	351
totaal	404.960	487.069	558.540	704.383	643.052

wijze van afdoeningen transactievoorstellen

	2000	2001	2002	2003	2004
sepot	10.451	48.819	76.387	70.259	67.409
betaald	184.306	296.341	326.415	421.333	396.473
overig	15.566	99.112	123.584	175.681	208.331
totaal	210.323	444.272	526.386	667.273	672.213

geïncasseerde transacties

	2000	2001	2002	2003	2004
totaal in euro's	42 mln	71 mln	70 mln	82 mln	86 mln

* Deze categorie bevat transacties die bijvoorbeeld betrekking hebben op (milieu)zaken aangeleverd door instanties als waterschappen.

Bron: CJIB

Tabellen bij hoofdstuk 7

Tabel 7.1 Inflatie en inwoners, 1980-2004

	gemiddelde bevolking	consumentenprijsindex- cijfer (alle huishoudens)	deflator collectieve overheidsbestedingen (nationale rekeningen)
1980	14.149.800	55	nb
1981	14.247.208	59	nb
1982	14.312.690	62	nb
1983	14.367.070	64	nb
1984	14.424.211	67	nb
1985	14.491.632	68	nb
1986	14.572.278	68	nb
1987	14.665.037	67	68
1988	14.760.094	68	67
1989	14.848.907	69	68
1990	14.951.510	71	69
1991	15.069.798	73	72
1992	15.184.166	75	74
1993	15.290.368	77	76
1994	15.382.838	79	77
1995	15.459.006	81	80
1996	15.530.498	82	80
1997	15.610.650	84	82
1998	15.707.209	86	83
1999	15.812.088	88	85
2000	15.925.513	90	88
2001	16.046.180	94	92
2002*	16.148.929	97	96
2003*	16.225.302	99	98
2004*	16.275.193	100	100

* Voorlopige cijfers prijsindexcijfer en deflator.

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 7.2 Uitgaven slachtofferzorg, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
(mln euro, nominaal)											
slachtofferhulp											
bijdrage MvJ	5,6	5,7	4,5	5,1	5,9	6,1	7,3	8,4	9,5	8,3	11,1
bijdrage andere overheden*	nb	nb	0,7	0,6	0,5	0,3	0,6	2,9	3,2	4,1	4,1
Schadefonds Geweldsmisdrijven											
personeel en materieel**	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,8	2,2	2,8	5,2	4,5	3,8
uitkeringen	2,9	4,5	3,8	3,9	4,1	4,3	4,7	5,9	6,7	9,2	10,1
Ministerie van Justitie											
inning schadevergoedings- maatregelen door CJIB***	nvt	nvt	0,1	0,2	0,1	0,5	0,8	1,0	0,9	1,0	3,0
totaal slachtofferzorg	9,9	11,5	10,5	11,1	12,1	13,0	15,6	21,0	25,5	27,1	32,1
(mln euro, prijzen 2004)											
slachtofferhulp											
bijdrage MvJ	7,3	7,1	5,6	6,2	7,2	7,1	8,3	9,1	9,9	8,5	11,1
bijdrage andere overheden*	nb	nb	0,9	0,7	0,6	0,4	0,6	3,1	3,4	4,2	4,1
Schadefonds Geweldsmisdrijven											
personeel en materieel**	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,1	2,5	3,0	5,4	4,6	3,8
uitkeringen	3,7	5,7	4,8	4,8	5,0	5,1	5,3	6,4	7,0	9,3	10,1
Ministerie van Justitie											
inning schadevergoedings- maatregelen door CJIB***	nvt	nvt	0,1	0,3	0,2	0,6	0,9	1,1	0,9	1,0	3,0
totaal slachtofferzorg	12,7	14,5	13,0	13,6	14,7	15,4	17,6	22,8	26,6	27,6	32,1
(mln euro, prijzen 2004)											
uitgaven slachtofferzorg per ...											
hoofd van de bevolking	0,83	0,94	0,84	0,87	0,94	0,97	1,11	1,42	1,65	1,70	1,97
slachtoffer	3,91	4,43	4,45	4,19	4,38	4,55	5,30	7,00	7,45	8,16	9,52

* Ministerie van VWS, ministerie van V&W, gemeenten, provincies.

** Het gaat hier om de uitgaven voor de verwerking van aanvragen, niet om de uitkering zelf.

*** Het gaat hier om de uitgaven voor inning, niet de schadevergoeding zelf. In 2004 is het CJIB overgegaan op een nieuwe methodiek voor kostprijsberekening. Het verschil zit met name in de doorbelaste kosten. Deze kosten zijn nu op een meer evenredige wijze dan voorheen over alle producten verdeeld. Hierdoor is 2004 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen Schadefonds Geweldsmisdrijven, jaarverslagen Slachtofferhulp Nederland, bewerking WODC

Tabel 7.3 Uitgaven opsporing en preventie, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
criminaliteitspreventie	4,9	3,0	4,6	4,8	3,8	3,7	27,1	30,9	20,5	21,6	23,3
politie											
Ministerie van BZK*	666,7	678,8	714,5	752,9	804,3	881,1	1.029,3	1.148,7	1.204,9	1.295,5	1.352,5
Ministerie van Justitie:											
bijdrage KLPD	210,5	214,5	217,4	237,4	199,0	195,1	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
bijzondere politietaken, beleidsvorming**	67,8	62,0	61,1	66,5	71,7	80,9	81,9	97,3	106,8	57,4	25,6
bijzondere opsporingsdiensten											
FIOD-ECD (+ voorlopers)	53,2	57,1	61,1	66,5	72,1	80,0	91,5	95,0	100,0	119,6	123,8
SIOD (+ voorlopers)	5,7	5,7	3,1	4,1	4,5	3,5	7,4	9,8	9,7	19,5	20,0
AID	nvt	nvt	nvt	0,7	2,5	3,1	6,2	5,5	5,0	4,7	7,6
VROM-IOD (+ voorlopers)	3,1	3,2	3,3	3,4	3,6	3,7	4,7	5,8	6,9	6,1	5,1
bijzondere opsporings- ambtenaren en projecten***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	13,9	18,8	93,4	77,8	16,0
overig opsporing											
politie- en veiligheidstaken KMar	48,4	50,9	57,4	64,4	66,4	71,6	77,0	87,1	99,6	106,8	106,5
Kustwacht Nederland	2,5	2,5	3,1	3,7	4,3	4,8	5,4	5,4	4,9	6,0	7,7
NFI****	14,9	16,6	19,9	20,6	15,3	18,5	21,6	24,6	29,9	35,3	43,1
inverzekeringstelling											
vroeghulp (reclassering)	1,6	2,1	2,0	2,5	2,1	2,5	2,6	2,3	3,0	3,3	3,2
gesubsidieerde rechtsbijstand (piketdienst)	8,0	8,0	9,3	9,3	9,7	9,8	12,5	16,1	15,6	19,6	21,6
totaal opsporing en preventie	1.087,3	1.104,4	1.156,8	1.236,8	1.259,3	1.358,2	1.381,0	1.547,3	1.700,2	1.773,2	1.756,0

Tabel 7.3 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, prijzen 2004)										
criminaliteitspreventie	6,4	3,8	5,7	5,8	4,7	4,4	30,6	33,4	21,4	22,0	23,3
politie											
Ministerie van BZK*	862,2	851,5	890,9	922,2	974,8	1.038,8	1.163,2	1.243,3	1.259,5	1.320,2	1.352,5
Ministerie van Justitie:											
bijdrage KLPD	272,2	269,1	271,0	290,9	241,2	230,1	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
bijzondere politietaken, beleidsvorming**	87,6	77,7	76,2	81,4	86,8	95,3	92,5	105,3	111,7	58,5	25,6
bijzondere opsporingsdiensten											
FIOD-ECD (+ voorlopers)	68,8	71,6	76,2	81,5	87,4	94,3	103,4	102,8	104,5	121,9	123,8
SIOD (+ voorlopers)	7,3	7,1	3,9	5,0	5,5	4,1	8,3	10,6	10,1	19,9	20,0
AID	nvt	nvt	nvt	0,9	3,0	3,6	7,0	6,0	5,2	4,8	7,6
VROM-IOD (+ voorlopers)	4,1	4,1	4,2	4,2	4,4	4,3	5,3	6,3	7,2	6,2	5,1
bijzondere opsporings- ambtenaren en projecten***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	15,7	20,3	97,6	79,3	16,0
overig opsporing											
politie- en veiligheidstaken KMar	62,6	63,9	71,6	78,9	80,4	84,4	87,0	94,3	104,1	108,8	106,5
Kustwacht Nederland	3,2	3,1	3,9	4,5	5,2	5,7	6,1	5,9	5,2	6,1	7,7
NFI****	19,3	20,9	24,8	25,2	18,6	21,8	24,4	26,6	31,3	35,9	43,1
inverzekeringstelling											
vroeghulp (reclassering)	2,1	2,6	2,5	3,0	2,5	2,9	2,9	2,5	3,2	3,3	3,2
gesubsidieerde rechtsbijstand (piketdienst)	10,3	10,1	11,6	11,4	11,8	11,6	14,1	17,4	16,3	19,9	21,6
totaal opsporing en preventie	1.406,1	1.385,4	1.442,4	1.515,1	1.526,2	1.601,2	1.560,6	1.674,6	1.777,2	1.806,9	1.756,0
	(euro, prijzen 2004)										
uitgaven opsporing en preventie per ...											
hoofd van de bevolking	91	90	93	97	97	101	98	104	110	111	108
geregistreerd misdrijf	1.070	1.129	1.213	1.236	1.247	1.247	1.195	1.234	1.249	1.306	1.326

* Vanaf 2000 inclusief KLPD.

** Onder andere EDU, MOT (t/m 1999), bewaking van luchthavens (later overgegaan in dienst Luchtvaart van het KLPD).

*** Onder andere MOT, CIOT en KLPD; in 2002 en 2003 inclusief project bestrijding drugsmokkel Schiphol.

**** Tot en met 1997 inclusief rijksrecherche.

Bron: slotwet/begroting BZK, Justitie, SZW, LNV, VROM, Financiën en Defensie, jaarverslagen Belastingdienst, VROM-inspectie, SIOD en AID, bewerking WODC

Tabel 7.4 Uitgaven vervolging, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
Openbaar Ministerie, personeel en materieel											
landelijke diensten	9,1	7,6	8,1	9,2	10,0	8,5	11,6	13,6	14,1	15,2	17,3
ressortsparketten*	20,0	20,1	24,2	27,7	26,4	29,5	34,5	40,6	42,0	45,3	51,6
arrondissementsparketten, rechtbankzaken**	105,6	85,3	87,7	99,5	111,3	124,1	145,2	171,0	176,9	191,1	217,4
Openbaar Ministerie, gerechtskosten											
ressortsparketten	2,9	3,5	3,7	3,9	3,5	3,9	4,6	6,3	8,1	8,7	9,4
arrondissementsparketten, rechtbankzaken	15,3	15,1	13,4	13,9	14,7	16,3	19,2	26,4	34,1	36,7	39,6
Raad voor de Kinderbescherming											
strafzaken (basis- en vervolgonderzoek)	13,0	13,7	15,9	18,3	21,3	27,3	29,7	35,1	40,5	39,3	39,7
reclassering											
rapportages	8,3	10,6	11,9	11,6	12,3	19,2	25,7	26,2	34,0	36,5	36,1
totaal vervolging	174,2	155,9	165,0	184,1	199,5	228,7	270,5	319,2	349,7	372,9	411,1
	(mln euro, prijzen 2004)										
Openbaar Ministerie, personeel en materieel											
landelijke diensten	11,7	9,6	10,1	11,3	12,1	10,0	13,1	14,7	14,7	15,5	17,3
ressortsparketten*	25,9	25,2	30,2	34,0	32,0	34,7	39,0	43,9	43,9	46,2	51,6
arrondissementsparketten, rechtbankzaken**	136,5	107,0	109,4	121,9	134,9	146,3	164,1	185,1	184,9	194,7	217,4
Openbaar Ministerie, gerechtskosten											
ressortsparketten	3,8	4,4	4,6	4,7	4,2	4,6	5,2	6,8	8,5	8,9	9,4
arrondissementsparketten, rechtbankzaken	19,8	18,9	16,7	17,0	17,8	19,2	21,7	28,6	35,6	37,4	39,6
Raad voor de Kinderbescherming											
strafzaken (basis- en vervolgonderzoek)	16,8	17,2	19,9	22,4	25,9	32,2	33,6	37,9	42,3	40,1	39,7
reclassering											
rapportages	10,7	13,3	14,9	14,2	15,0	22,7	29,0	28,4	35,6	37,2	36,1
totaal vervolging	225,3	195,5	205,7	225,5	241,8	269,6	305,7	345,5	365,5	380,0	411,1

Tabel 7.4 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(euro, prijzen 2004)										
uitgaven vervolging per ...											
hoofd van de bevolking	15	13	13	14	15	17	19	22	23	23	25
ingestroomde rechtbankzaak bij het OM	824	758	821	899	997	1.149	1.310	1.464	1.455	1.406	1.501

* Inclusief overtredingen die in hoger beroep zijn behandeld.

** Vanaf 1997 inclusief rijksrecherche.

Bron: slotwet/begroting MvJ, jaarverslagen OM, bewerking WODC

Tabel 7.5 Uitgaven strafrechtspleging, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
rechtspraak, personeel en materieel*											
strafzaken Hoge Raad**	4,5	4,6	4,7	4,9	5,6	6,5	7,1	6,8	10,2	10,5	11,2
strafzaken gerechtshoven**	10,5	11,0	10,9	12,7	13,9	16,4	20,3	25,2	27,6	32,8	41,1
rechtbankstrafzaken											
arrondissementsrechtbank	27,6	33,2	34,7	43,3	49,4	63,4	83,8	110,1	112,4	112,2	127,8
landelijke diensten	2,8	3,2	3,3	4,1	4,6	4,4	6,7	8,7	12,6	12,3	15,0
projecten, programmabudgetten, bureau Raad voor de rechtspraak	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	7,5	10,4	15,0
rechtspraak, gerechtskosten											
strafzaken Hoge Raad	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
strafzaken gerechtshoven	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6
rechtbankstrafzaken											
arrondissementsrechtbank	0,4	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,2	1,0	1,2	1,5	1,8
totaal rechtspleging	46,0	52,9	54,4	65,9	74,5	91,9	119,6	152,1	171,9	180,4	212,7

Tabel 7.5 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
(mln euro, prijzen 2004)											
rechtspraak, personeel en materieel*											
strafzaken Hoge Raad**	5,8	5,7	5,9	6,0	6,8	7,6	8,0	7,3	10,7	10,7	11,2
strafzaken gerechtshoven**	13,6	13,8	13,6	15,6	16,8	19,4	23,0	27,3	28,8	33,4	41,1
rechtbankstrafzaken											
arrondissementsrechtbank	35,7	41,6	43,3	53,1	59,9	74,7	94,7	119,2	117,5	114,3	127,8
landelijke diensten	3,6	4,0	4,1	5,0	5,5	5,2	7,6	9,4	13,2	12,6	15,0
projecten, programmabudgetten, bureau Raad voor de rechtspraak	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	7,8	10,6	15,0
rechtspraak, gerechtskosten											
strafzaken Hoge Raad	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
strafzaken gerechtshoven	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5	0,6
rechtbankstrafzaken											
arrondissementsrechtbank	0,6	0,8	0,7	0,8	0,9	1,1	1,4	1,0	1,2	1,6	1,8
totaal rechtspleging	59,5	66,3	67,9	80,7	90,3	108,3	135,2	164,6	179,7	183,8	212,7
(euro, prijzen 2004)											
uitgaven rechtspleging per ...											
hoofd van de bevolking	4	4	4	5	6	7	8	10	11	11	13
door de rechter in eerste aanleg											
afgedane rechtbankstrafzaak	616	648	649	759	860	973	1.217	1.469	1.538	1.366	1.596
werklast strafzaken als percentage van totale werklast***											
Hoge Raad**	61%	59%	57%	52%	56%	59%	64%	56%	59%	55%	56%
gerechtshoven**	40%	39%	38%	40%	40%	38%	37%	36%	36%	40%	45%
rechtbank (excl. kantonzaken)	12%	13%	13%	14%	15%	18%	21%	23%	23%	23%	24%

* Inclusief huisvestingskosten, en gecorrigeerd voor overhevelingen naar het OM.

** Inclusief overtredingen die in hoger beroep zijn behandeld, exclusief WAHV-zaken.

***Het betreft hier de gewogen werklast.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen HR, jaarverslagen RvdR, bewerking WODC

Tabel 7.6 Uitgaven tenuitvoerlegging, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
Dienst Justitiële Inrichtingen											
gevangeniswezen, exclusief vreemdelingenbewaring	351,9	397,5	441,4	478,8	523,8	647,3	672,1	726,1	796,9	877,6	970,0
jeugdinstellingen, strafrechtelijk	33,9	41,7	48,1	55,2	67,8	83,4	89,2	105,5	124,1	120,8	128,0
tbs	64,8	73,2	81,3	88,2	109,6	127,5	147,4	162,6	194,6	193,7	201,2
politiecellen, strafrechtelijk	0,0	0,0	0,0	6,5	3,2	1,6	1,3	5,3	7,2	10,1	9,5
detentiecentra	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	59,1	68,1
elektronisch toezicht/detentie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,0	0,3	4,4
penitentiare programma's	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	3,0	4,2	4,3	5,6	5,8	11,8
overig DJI*	0,0	0,0	0,0	44,0	70,0	107,0	89,0	131,0	88,2	38,2	90,6
Centraal Justitieel Incasso Bureau**											
boetevonnissen voor misdrijven	0,2	0,7	1,5	1,7	1,8	2,0	1,8	1,8	1,6	1,8	2,4
transacties voor misdrijven	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,3	0,5	0,5	0,6	1,3
vrijheidsstraffen voor misdrijven	nvt	nvt	0,0	0,2	0,3	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7	1,8
administratieve afhandeling taakstraffen	nvt	nvt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	1,0	1,0
ontnemingsmaatregelen	nvt	nvt	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	1,1
overige instellingen											
Halt-maatregel (Halt Nederland)	5,0	5,9	6,4	7,6	7,6	10,4	9,6	11,3	9,9	10,2	10,4
taakstraffen minderjarigen, misdrijven (RvdK, BJZ)	5,5	5,8	6,7	7,7	9,0	11,5	12,5	14,8	17,1	18,2	22,9
taakstraffen meerderjarigen, misdrijven (reclassering)	19,4	21,5	25,2	25,6	26,0	28,5	29,2	29,5	28,1	26,6	36,8
schadeloosstelling onrechtmatige detentie	1,6	1,8	2,0	3,1	4,2	4,9	5,4	5,9	6,3	6,8	7,3
overig***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	6,5	7,6	5,2	4,0	3,7
totaal tenuitvoerlegging	482,4	548,0	612,7	718,7	823,5	1.028,1	1.069,4	1.206,9	1.286,7	1.375,8	1.572,1
	(mln euro, prijzen 2004)										
Dienst Justitiële Inrichtingen											
gevangeniswezen, exclusief vreemdelingenbewaring	455,1	498,7	550,4	586,5	634,9	763,1	759,6	785,8	833,0	894,3	970,0
jeugdinstellingen, strafrechtelijk	43,9	52,2	60,0	67,6	82,2	98,4	100,8	114,2	129,7	123,1	128,0
tbs	83,8	91,9	101,4	108,0	132,9	150,4	166,5	176,0	203,4	197,4	201,2
politiecellen, strafrechtelijk	0,0	0,0	0,0	7,9	3,9	1,9	1,5	5,7	7,5	10,2	9,5
detentiecentra	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	60,2	68,1

Tabel 7.6 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, prijzen 2004)										
elektronisch toezicht/detentie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,0	0,3	4,4
penitentiaire programma's	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	3,6	4,8	4,7	5,9	5,9	11,8
overig DJI*	0,0	0,0	0,0	53,9	84,8	126,2	100,6	141,7	92,2	38,9	90,6
Centraal Justitieel Incasso Bureau**											
boetevonnissen voor misdrijven	0,2	0,9	1,9	2,1	2,2	2,4	2,0	2,0	1,7	1,8	2,4
transacties voor misdrijven	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0,4	0,5	0,6	0,6	1,3
vrijheidsstraffen voor misdrijven	nvt	nvt	0,1	0,3	0,3	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7	1,8
administratieve afhandeling taakstraffen	nvt	nvt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	1,0	1,0
ontnemingsmaatregelen	nvt	nvt	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	1,1
overige instellingen											
Halt-maatregel (Halt Nederland)	6,5	7,4	8,0	9,3	9,3	12,3	10,9	12,2	10,4	10,4	10,4
taakstraffen minderjarigen, misdrijven (RvdK, BJZ)	7,1	7,2	8,4	9,4	10,9	13,6	14,2	16,0	17,8	18,5	22,9
taakstraffen meerderjarigen, misdrijven (reclassering)	25,1	26,9	31,4	31,4	31,6	33,6	33,0	31,9	29,3	27,1	36,8
schadeloosstelling											
onrechtmatige detentie	2,1	2,2	2,4	3,8	5,1	5,8	6,1	6,3	6,6	6,9	7,3
overig***	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	7,4	8,3	5,4	4,0	3,7
totaal tenuitvoerlegging	623,9	687,4	764,0	880,4	998,0	1.212,1	1.208,6	1.306,2	1.345,1	1.402,0	1.572,1
	(euro, prijzen 2004)										
uitgaven tenuitvoerlegging per ...											
hoofd van de bevolking	41	44	49	56	64	77	76	81	83	86	97
straf of maatregel****	3.142	3.239	3.432	3.875	4.345	4.902	5.007	5.339	5.190	4.753	5.386

* Niet toe te rekenen zaken, projecten en dergelijke.

** In 2004 is het CJIB overgegaan op een nieuwe methodiek voor kostprijsberekening. Het verschil zit met name in de doorbelaste kosten. Deze kosten zijn nu op een meer evenredige wijze dan voorheen over alle producten verdeeld. Hierdoor is 2004 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

*** Onder andere Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ), beleidsvorming.

**** De som van alle vrijheidsstraffen, boetes, taakstraffen, maatregelen, OM-transacties en Halt-verwijzingen. Combinaties tellen dubbel.

Bron: begroting/slotwet MvJ, jaarverslagen CJIB, bewerking WODC

Tabel 7.7 Uitgaven ondersteuning van verdachten, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
reclassering											
meerderjarigen (excl. vroeghulp, rapportages en taakstraffen)	27,2	38,1	29,0	43,7	56,5	47,5	52,6	71,0	68,7	72,2	61,1
minderjarigen	11,5	13,4	14,7	17,4	14,1	21,3	22,0	26,1	26,0	29,0	30,9
gesubsidieerde rechtsbijstand strafzaken	45,4	45,7	46,8	52,6	54,5	57,0	72,6	93,1	95,1	121,3	123,1
totaal ondersteuning	84,2	97,2	90,5	113,7	125,1	125,8	147,2	190,2	189,8	222,6	215,1
	(mln euro, prijzen 2004)										
reclassering											
meerderjarigen (excl. vroeghulp, rapportages en taakstraffen)	35,2	47,8	36,1	53,5	68,5	56,0	59,4	76,8	71,8	73,6	61,1
minderjarigen	14,9	16,8	18,4	21,3	17,1	25,1	24,9	28,3	27,2	29,6	30,9
gesubsidieerde rechtsbijstand strafzaken	58,7	57,3	58,4	64,5	66,0	67,3	82,1	100,8	99,4	123,6	123,1
totaal ondersteuning	108,9	121,9	112,9	139,2	151,6	148,3	166,4	205,9	198,4	226,8	215,1
	(euro, prijzen 2004)										
uitgaven ondersteuning per ...											
hoofd van de bevolking	7	8	7	9	10	9	10	13	12	14	13
ingestroomde rechtbankzaak bij het OM	398	473	450	555	625	632	713	872	789	839	785

Bron: begroting/slotwet MvJ, bewerking WODC

Tabel 7.8 Totale overheidsuitgaven voor criminaliteitsbestrijding en strafrechtshandhaving, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, nominaal)										
per overheid											
Ministerie van BZK	666,7	678,8	714,5	752,9	804,3	881,1	1.029,3	1.148,7	1.204,9	1.295,5	1.352,5
Ministerie van Justitie	1.104,3	1.171,7	1.246,7	1.434,0	1.535,9	1.797,8	1.781,3	2.076,4	2.289,6	2.389,7	2.571,8
waarvan											
slachtofferhulp	5,6	5,7	4,5	5,1	5,9	6,1	7,3	8,4	9,5	8,3	11,1
Schadefonds											
Geweldsmisdrijven	4,2	5,9	5,2	5,2	5,5	6,1	6,9	8,7	11,9	13,7	13,9
bijzondere opsporingsdiensten en politietaken	278,2	276,5	278,5	303,9	270,7	276,0	95,7	116,0	200,2	135,3	41,6
NFI	14,9	16,6	19,9	20,6	15,3	18,5	21,6	24,6	29,9	35,3	43,1
Openbaar Ministerie	152,9	131,6	137,1	154,2	165,8	182,2	215,1	257,9	275,2	297,1	335,3
Raad voor de rechtspraak	41,5	48,2	49,7	61,0	68,8	85,4	112,4	145,2	161,5	169,8	201,3
Hoge Raad	4,5	4,7	4,8	4,9	5,7	6,5	7,2	6,8	10,3	10,6	11,3
DJI	450,7	512,4	570,9	672,6	774,5	970,0	1.003,2	1.134,7	1.216,5	1.305,6	1.483,5
CJIB	0,2	0,7	1,7	2,2	2,2	3,4	3,8	4,2	4,5	5,5	10,5
Stichting Reclassering											
Nederland	56,6	72,3	68,0	83,4	97,0	97,7	110,1	129,0	133,8	138,6	137,2
Halt Nederland	5,0	5,9	6,4	7,6	7,6	10,4	9,6	11,3	9,9	10,2	10,4
Raad voor de Kinderbescherming	18,5	19,4	22,6	26,0	30,3	38,8	42,2	49,8	57,6	57,5	62,5
Bureau Jeugdzorg	11,5	13,4	14,7	17,4	14,1	21,3	22,0	26,1	26,0	29,0	30,9
rechtsbijstand	53,4	53,7	56,1	62,0	64,2	66,9	85,1	109,2	110,7	140,9	144,7
overig	6,5	4,8	6,5	7,8	8,1	8,6	39,0	44,4	32,0	32,4	34,3
Ministerie van Defensie	50,9	53,4	60,5	68,1	70,6	76,4	82,4	92,6	104,5	112,8	114,2
Ministerie van Financiën	53,2	57,1	61,1	66,5	72,1	80,0	91,5	95,0	100,0	119,6	123,8
Ministerie van LNV	nvt	nvt	nvt	0,7	2,5	3,1	6,2	5,5	5,0	4,7	7,6
Ministerie van SZW	5,7	5,7	3,1	4,1	4,5	3,5	7,4	9,8	9,7	19,5	20,0
Ministerie van VROM	3,1	3,2	3,3	3,4	3,6	3,7	4,7	5,8	6,9	6,1	5,1
gemeenten, provincies, andere ministeries	nb	nb	0,7	0,6	0,5	0,3	0,6	2,9	3,2	4,1	4,1
per beleidsterrein											
slachtofferzorg	9,9	11,5	10,5	11,1	12,1	13,0	15,6	21,0	25,5	27,1	32,1
opsporing en preventie	1.087,3	1.104,4	1.156,8	1.236,8	1.259,3	1.358,2	1.381,0	1.547,3	1.700,2	1.773,2	1.756,0
vervolgning	174,2	155,9	165,0	184,1	199,5	228,7	270,5	319,2	349,7	372,9	411,1
rechtspleging	46,0	52,9	54,4	65,9	74,5	91,9	119,6	152,1	171,9	180,4	212,7
tenuitvoerlegging	482,4	548,0	612,7	718,7	823,5	1.028,1	1.069,4	1.206,9	1.286,7	1.375,8	1.572,1
ondersteuning	84,2	97,2	90,5	113,7	125,1	125,8	147,2	190,2	189,8	222,6	215,1
totaal strafrechtshandhaving	1.884,0	1.969,9	2.089,9	2.330,3	2.494,0	2.845,8	3.003,3	3.436,7	3.723,8	3.952,0	4.199,0

Tabel 7.8 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(mln euro, prijzen 2004)										
per overheid											
Ministerie van BZK	862,2	851,5	890,9	922,2	974,8	1.038,8	1.163,2	1.243,3	1.259,5	1.320,2	1.352,5
Ministerie van Justitie	1.428,1	1.469,7	1.554,5	1.756,6	1.861,4	2.119,4	2.013,0	2.247,3	2.393,4	2.435,1	2.571,8
waarvan											
slachtofferhulp	7,3	7,1	5,6	6,2	7,2	7,1	8,3	9,1	9,9	8,5	11,1
Schadefonds											
Geweldsmisdrijven	5,5	7,4	6,5	6,4	6,7	7,2	7,8	9,4	12,4	13,9	13,9
bijzondere opsporingsdien- sten en politietaken	359,8	346,8	347,3	372,3	328,1	325,4	108,2	125,6	209,3	137,8	41,6
NFI	19,3	20,9	24,8	25,2	18,6	21,8	24,4	26,6	31,3	35,9	43,1
Openbaar Ministerie	197,7	165,0	171,0	188,9	201,0	214,8	243,1	279,2	287,6	302,7	335,3
Raad voor de rechtspraak	53,6	60,5	61,9	74,7	83,4	100,6	127,0	157,2	168,9	173,0	201,3
Hoge Raad	5,8	5,8	6,0	6,0	6,9	7,7	8,1	7,4	10,8	10,8	11,3
DJI	582,8	642,8	711,8	824,0	938,7	1.143,5	1.133,7	1.228,1	1.271,7	1.330,4	1.483,5
CJIB	0,2	0,9	2,1	2,7	2,7	4,0	4,3	4,5	4,8	5,6	10,5
Stichting Reclassering											
Nederland	73,2	90,7	84,8	102,2	117,5	115,2	124,4	139,6	139,8	141,2	137,2
Halt Nederland	6,5	7,4	8,0	9,3	9,3	12,3	10,9	12,2	10,4	10,4	10,4
Raad voor de Kinder- bescherming	23,9	24,4	28,2	31,9	36,8	45,7	47,7	53,9	60,2	58,6	62,5
Bureau Jeugdzorg	14,9	16,8	18,4	21,3	17,1	25,1	24,9	28,3	27,2	29,6	30,9
rechtsbijstand	69,0	67,3	70,0	75,9	77,8	78,8	96,2	118,2	115,7	143,6	144,7
overig	8,4	6,0	8,1	9,6	9,8	10,1	44,0	48,0	33,5	33,0	34,3
Ministerie van Defensie	65,8	67,0	75,4	83,4	85,6	90,1	93,2	100,2	109,2	114,9	114,2
Ministerie van Financiën	68,8	71,6	76,2	81,5	87,4	94,3	103,4	102,8	104,5	121,9	123,8
Ministerie van LNV	nvt	nvt	nvt	0,9	3,0	3,6	7,0	6,0	5,2	4,8	7,6
Ministerie van SZW	7,3	7,1	3,9	5,0	5,5	4,1	8,3	10,6	10,1	19,9	20,0
Ministerie van VROM	4,1	4,1	4,2	4,2	4,4	4,3	5,3	6,3	7,2	6,2	5,1
gemeenten, provincies, andere ministeries	nb	nb	0,9	0,7	0,6	0,4	0,6	3,1	3,4	4,2	4,1
per beleidsterrein											
slachtofferzorg	12,7	14,5	13,0	13,6	14,7	15,4	17,6	22,8	26,6	27,6	32,1
opsporing en preventie	1.406,1	1.385,4	1.442,4	1.515,1	1.526,2	1.601,2	1.560,6	1.674,6	1.777,2	1.806,9	1.756,0
vervolgning	225,3	195,5	205,7	225,5	241,8	269,6	305,7	345,5	365,5	380,0	411,1
rechtspleging	59,5	66,3	67,9	80,7	90,3	108,3	135,2	164,6	179,7	183,8	212,7
tenuitvoerlegging	623,9	687,4	764,0	880,4	998,0	1.212,1	1.208,6	1.306,2	1.345,1	1.402,0	1.572,1
ondersteuning	108,9	121,9	112,9	139,2	151,6	148,3	166,4	205,9	198,4	226,8	215,1
totaal strafrechtshandhaving	2.436,3	2.471,0	2.606,0	2.854,6	3.022,6	3.355,0	3.394,0	3.719,5	3.892,5	4.027,1	4.199,0

Tabel 7.8 (Vervolg)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(euro, prijzen 2004)										
uitgaven strafrechtshandhaving per ...											
hoofd van de bevolking	158	160	168	183	192	212	213	232	241	248	258
slachtoffer	746	756	890	879	901	994	1.019	1.144	1.089	1.191	1.246
geregistreerd misdrijf	1.855	2.014	2.191	2.328	2.470	2.612	2.600	2.740	2.736	2.910	3.170

Bron en noten: zie tabellen 7.2-7.7.

Tabel 7.9 Kostprijzen Dienst Justitiële Inrichtingen, 1993-2004

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	(prijs per plaats per dag in euro, nominaal)											
gevangeniswezen	124	104	123	123	112	119	148	159	171	185	191	187
gevangeniswezen inclusief vreemdelingenbewaring waarvan												
gevangeniswezen	nb	nb	nb	nb	112	120	149	160	172	187	192	189
vreemdelingenbewaring	nb	nb	nb	nb	102	110	129	141	155	170	177	173
detentiecentra (o.a. noodcapaciteit drugskoeriers)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	134	146
politiecellen voor arrestanten en vreemdelingen	nb	nb	nb	nb	98	80	80	80	80	81	98	93
extramurale voorzieningen ((B)PP, ET, ED)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	67	43	63	69	74	49	63
VN-cellen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nb	192	236	384	378
uitzetcentra voor vreemdelingen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	202	147
jeugdinstellingen												
rijksjeugdinstellingen	196	nb	248	232	235	251	282	297	306	319	338	341
particuliere jeugdinstellingen	154	nb	167	195	197	187	205	211	213	261	285	279
inkoopplaatsen particuliere jeugdinstellingen	nb	nb	nb	nb	nb	203	169	168	178	173	161	164
tbs-klinieken												
rijks-tbs-instellingen	314	nb	356	356	311	382	421	431	473	520	503	500
particuliere tbs-instellingen	303	nb	349	336	323	345	343	346	372	408	406	399
Pieter Baan Centrum	nb	nb	nb	nb	nb	nb	678	711	728	nvt	nvt	nvt
Pieter Baan Centrum (prijs per rapportage)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	35.768	46.650	48.503

Tabel 7.9 (Vervolg)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gevangeniswezen	163	135	154	153	137	144	174	179	185	193	194	187
gevangeniswezen inclusief vreemdelingenbewaring waarvan												
gevangeniswezen	nb	nb	nb	nb	138	145	176	181	187	195	196	189
vreemdelingenbewaring	nb	nb	nb	nb	126	133	153	160	168	178	180	173
detentiecentra (o.a. noodcapaciteit drugskoeriers)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	137	146
politiecellen voor arrestanten en vreemdelingen	nb	nb	nb	nb	120	97	94	91	87	85	100	93
extramurale voorzieningen ((B)PP, ET, ED)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	81	51	71	74	77	50	63
VN-cellen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nb	207	247	391	378
uitzetcentra voor vreemdelingen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	205	147
jeugdinstellingen												
rijksjeugdinstellingen	257	nb	311	290	288	304	332	336	331	333	344	341
particuliere jeugdinstellingen	202	nb	209	243	241	227	242	238	231	273	290	279
inkoopplaatsen particuliere jeugdinstellingen	nb	nb	nb	nb	nb	246	199	190	192	181	164	164
tbs-klinieken												
rijks-tbs-instellingen	411	nb	447	444	381	463	497	487	511	543	512	500
particuliere tbs-instellingen	397	nb	438	419	396	418	405	392	402	426	414	399
Pieter Baan Centrum	nb	nb	nb	nb	nb	nb	799	803	788	nvt	nvt	nvt
Pieter Baan Centrum (prijs per rapportage)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	37.389	47.536	48.503

Bron: jaarverslag DJI, begroting MvJ, bewerking WODC

Tabel 7.10 Omzet beveiligingsindustrie, 1994-2002

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*
(mln euro, nominaal)									
beveiligingsactiviteiten in het kader van criminaliteitspreventie**									
persoonsbeveiliging	2,7	3,2	3,6	3,6	8,9	0,2	1,6	5,1	6,6
bedrijfsbeveiliging	306,9	369,4	411,3	419,8	477,9	552,9	571,8	695,0	904,4
ordediensten	3,4	4,1	4,6	4,7	4,5	7,5	23,3	30,1	39,2
beveiliging parkeerplaatsen en -garages	2,8	3,3	3,7	3,8	4,0	5,2	4,3	6,6	8,5
totaal	315,8	380,0	423,2	431,9	495,3	565,8	601,0	736,8	958,8
(mln euro, prijzen 2004)									
beveiligingsactiviteiten in het kader van criminaliteitspreventie**									
persoonsbeveiliging	3,3	4,0	4,3	4,3	10,4	0,3	1,7	5,4	6,8
bedrijfsbeveiliging	387,0	457,6	500,8	499,1	556,9	630,7	635,8	739,6	930,5
ordediensten	4,3	5,1	5,6	5,6	5,3	8,5	25,9	32,1	40,3
beveiliging parkeerplaatsen en -garages	3,5	4,1	4,5	4,5	4,7	6,0	4,8	7,0	8,8
totaal	398,2	470,8	515,2	513,5	577,3	645,4	668,3	784,1	986,5
(euro, prijzen 2004)									
kosten per hoofd van de bevolking	26	30	33	33	37	41	42	49	61

* Voorlopige cijfers.

** De gegevens hebben betrekking op ondernemingen waar vijf of meer personen werkzaam zijn. Activiteiten die niet direct iets met criminaliteit te maken hebben, zijn niet meegenomen.

Bron: CBS, bewerking WODC

Tabel 7.11 Materiële schade als gevolg van veelvoorkomende criminaliteit, 1992-2002

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
(mln euro, nominaal)											
gewelddelicten	59,9	31,3	82,6	48,1	31,8	49,0	65,0	104,0	6,1	nb	4,7
diefstaldelicten	796,4	649,4	621,7	772,3	582,7	682,0	547,0	652,0	736,3	nb	1.002,6
waarvan											
inbraak	359,4	253,7	210,6	389,8	236,0	205,0	142,0	218,0	257,0	nb	206,8
fietsdiefstal	85,8	103,0	82,1	83,0	83,9	98,0	102,0	110,0	189,5	nb	177,9
autodiefstal	128,9	69,0	72,2	84,9	59,9	105,0	80,0	79,0	55,5	nb	86,8
diefstal uit auto	91,2	130,2	106,2	101,2	93,9	143,0	103,0	128,0	140,1	nb	256,0
overige diefstal	131,1	93,5	150,7	113,4	240,0	131,0	120,0	117,0	94,2	nb	275,1

Tabel 7.11 (Vervolg)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	(mln euro, nominaal)										
vandalisme	152,9	239,1	271,4	245,9	221,9	437,0	360,0	442,0	582,6	nb	892,1
waarvan											
beschadiging auto	115,3	187,9	210,1	199,7	173,3	273,0	237,0	263,0	499,4	nb	643,4
overige vernielingen	37,7	51,3	61,3	46,3	48,6	164,0	123,0	178,0	83,1	nb	248,7
doorrijden na ongeval	182,0	80,8	83,9	104,4	102,6	97,0	73,0	101,0	81,5	nb	129,1
overige misdrijven	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	130,0	nb	43,2
totaal	1.191,2	1.000,6	1.059,6	1.170,8	938,9	1.265,0	1.045,0	1.298,0	1.536,5	nb	2.071,7
	(mln euro, prijzen 2004)										
gewelddelicten	79,8	40,6	104,1	59,6	38,7	58,3	75,7	118,6	6,8	nb	4,8
diefstaldelicten	1.061,0	841,3	783,9	956,7	709,3	810,8	637,4	743,7	818,8	nb	1.031,6
waarvan											
inbraak	478,8	328,6	265,5	482,9	287,3	243,7	165,5	248,7	285,8	nb	212,8
fietsdiefstal	114,3	133,5	103,6	102,9	102,2	116,5	118,9	125,5	210,7	nb	183,1
autodiefstal	171,7	89,4	91,0	105,1	72,9	124,8	93,2	90,1	61,7	nb	89,3
diefstal uit auto	121,5	168,7	133,9	125,4	114,4	170,0	120,0	146,0	155,8	nb	263,4
overige diefstal	174,7	121,1	190,0	140,5	292,2	155,7	139,8	133,5	104,8	nb	283,0
vandalisme	203,7	309,8	342,2	304,7	270,1	519,5	419,5	504,2	647,8	nb	917,9
waarvan											
beschadiging auto	153,6	243,4	264,9	247,3	211,0	324,6	276,2	300,0	555,4	nb	662,0
overige vernielingen	50,2	66,4	77,2	57,3	59,1	195,0	143,3	203,0	92,4	nb	255,9
doorrijden na ongeval	242,4	104,6	105,9	129,3	124,9	115,3	85,1	115,2	90,6	nb	132,9
overige misdrijven	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	144,6	nb	44,4
totaal	1.587,0	1.296,4	1.336,0	1.450,3	1.143,0	1.503,9	1.217,8	1.480,6	1.708,6	nb	2.131,5
	(euro, prijzen 2004)										
kosten per hoofd van de bevolking	105	85	87	94	74	96	78	94	107	nb	132
vergoed door de verzekering	45%	nb	45%	nb	45%	nb	45%	nb	48%	nb	46%

* Door gebruik van verschillende bronnen zijn de cijfers van voor 2000 niet goed vergelijkbaar met die vanaf 2000.

Bron: tot en met 1999: CBS; vanaf 2000: Politiemonitor Bevolking, bewerking WODC

Tabel 7.12 Uitkeringen Schadefonds Geweldsmisdrijven, 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
(mln euro, nominaal)											
uitkeringen											
materiële schade	0,9	1,4	1,1	1,0	1,1	1,3	1,3	1,9	2,3	3,2	3,5
immateriële schade	1,9	3,1	2,7	2,9	3,0	3,1	3,4	4,1	4,3	6,0	6,6
totaal	2,9	4,5	3,8	3,9	4,1	4,3	4,7	5,9	6,7	9,2	10,1
(mln euro, prijzen 2004)											
uitkeringen											
materiële schade	1,2	1,8	1,4	1,3	1,3	1,5	1,4	2,0	2,5	3,2	3,5
immateriële schade	2,5	3,9	3,4	3,5	3,7	3,6	3,9	4,4	4,5	6,1	6,6
totaal	3,7	5,7	4,8	4,8	5,0	5,1	5,3	6,4	7,0	9,3	10,1
(euro, prijzen 2004)											
uitgekeerd bedrag per ...											
hoofd van de bevolking	0,24	0,37	0,31	0,30	0,32	0,32	0,33	0,40	0,43	0,58	0,62
slachtoffer*	1,15	1,73	1,64	1,46	1,49	1,52	1,60	1,98	1,95	2,76	2,99

* Het betreft hier alle slachtoffers van criminaliteit en niet alleen de slachtoffers die een aanvraag hebben ingediend.

Bron: jaarverslagen Schadefonds Geweldsmisdrijven, bewerking WODC

Tabel 7.13 Opgespoorde fraude door bijzondere opsporingsdiensten, 1983-2004

	FIOD-ECD*		AID	SIOD			VROM-IOD
	opgespoord strafrechtelijk nadeel**	opgespoord belasting-nadeel**	opgespoord wederrechtelijk verkregen voordeel	gederfde sociale verzekerings-premies	gederfde belastingen	maatschappelijk nadeel***	huur-subsidie-fraude
(mln euro, nominaal)							
1983		64,4					
1984		62,2					
1985		98,9					
1986		142,5					
1987		47,6					
1988		125,7					
1989		54,9					
1990		123,4					
1991		106,6					
1992		159,3					
1993		106,2					
1994	783,7	673,0					
1995	434,7	521,4					
1996	135,7	155,6					
1997	129,8	145,2					
1998	239,6	240,0					
1999	247,1	257,6					
2000	316,7	301,8					
2001	409,0		1,8				
2002	277,0						0,4
2003	689,0			16,7	43,4		1,2
2004				18,0	26,8	39,7	1,2

Tabel 7.13 (Vervolg)

	FIOD-ECD*		AID	SIOD			VROM-IOD
	opgespoord strafrechtelijk nadeel**	opgespoord belasting-nadeel**	opgespoord wederrechtelijk verkregen voordeel	gederfde sociale verzekerings-premies	gederfde belastingen	maatschappelijk nadeel***	huur-subsidie-fraude
	(mln euro, prijzen 2004)						
1983		100,0					
1984		93,4					
1985		145,5					
1986		209,6					
1987		70,2					
1988		186,6					
1989		80,8					
1990		178,0					
1991		148,8					
1992		214,1					
1993		139,3					
1994	1.013,4	870,3					
1995	545,3	654,0					
1996	169,2	194,1					
1997	159,0	177,9					
1998	290,4	290,9					
1999	291,3	303,7					
2000	357,9	341,0					
2001	442,7		2,0				
2002	289,6						0,4
2003	702,1			17,0	44,2		1,2
2004				18,0	26,8	39,7	1,2

* Vanaf 2000 inclusief de Economische Controledienst (ECD).

** Strafrechtelijk nadeel is het opgespoorde nadeel zoals dat is opgenomen in de processen-verbaal van alle afgedane onderzoeken over fiscale fraude en douanefraude. Daarnaast is in fraudezaken sprake van fiscaalrechtelijk nadeel: het opgespoorde belast.

*** Met maatschappelijk nadeel wordt bedoeld de veronderstelde opbrengst die voortvloeit uit opgespoorde identiteitsfraude. Op basis van ervaringsgegevens van justitie is het potentiële benadelingsbedrag van een vals of vervalst identiteitsdocument te ram.

Bron: begroting ministeries van Financiën, LNV, SZW, VROM, jaarverslagen Belastingdienst, FIOD-ECD, AID, SIOD en VROM-IOD

Tabel 7.14 Verdachte ongebruikelijke transacties, 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
(mln euro, nominaal)						
bedrag verdachte ongebruikelijke transacties	385,7	499,0	1.100,0	860,7	1.552,0	3238,0
waarvan						
money-transferinstellingen	6,9	11,6	33,4	52,7	99,1	114,4
handelaren in zaken van grote waarde				12,2	21,1	59,6
vrijeberoepsbeoefenaars					35,5	108,9
douane en Belastingdienst				214,6	81,2	46,5
traditionele melders				581,2	1.315,2	2908,6
waarvan						
wisselkantoren				68,2		
banken				469,5		
casino's				10,5		
creditcardmaatschappijen				32,6		
levensverzekeraars, effectenbemiddelaars, assurantietussenpersonen				0,4		
(mln euro, prijzen 2004)						
bedrag verdachte ongebruikelijke transacties	440,0	554,9	1.170,7	885,6	1.570,4	3238,0
waarvan						
money-transferinstellingen	7,9	12,9	35,5	54,2	100,3	114,4
handelaren in zaken van grote waarde				12,6	21,3	59,6
vrijeberoepsbeoefenaars					35,9	108,9
douane en Belastingdienst				220,8	82,1	46,5
traditionele melders				598,0	1.330,7	2908,6
waarvan						
wisselkantoren				70,2		
banken				483,1		
casino's				10,8		
creditcardmaatschappijen				33,5		
levensverzekeraars, effectenbemiddelaars, assurantietussenpersonen				0,4		
(euro, prijzen 2004)						
bedrag verdachte ongebruikelijke transactie per hoofd van de bevolking		35	73	55	97	199

Bron: jaarverslagen MOT, bewerking WODC

Tabel 7.15 Overzicht maatschappelijke kosten, 1988-2004

Kosten preventie bedrijfsleven	Preventiemaatregelen							Subtotaal	
	omzet beveiligingsbedrijven in het kader van criminaliteitspreventie	bouwnijverheid	vervoer, opslag en communicatie	detailhandel	horeca	financiële en zakelijke dienstverlening	cultuur, sport en overige dienstverlening	combinatie van sectoren	preventiemaatregelen bedrijfsleven
Bron:	a)	b)	b)	c)	b)	b)	b)	d)	
	(mln euro, nominaal)								
1988									
1989									
1990									
1991				317,6					
1992									
1993									
1994	315,8								
1995	380,0			281,3				1.134,5	
1996	423,2							1.134,5	
1997	431,9							1.134,5	
1998	495,3								
1999	565,8	44,0	51,7				39,0		
2000	601,0								
2001	736,8			220,0				643,0	
2002	958,8			270,0					
2003		58,0	58,0	290,0	37,0	156,0			
2004									
	(mln euro, prijzen 2004)								
Schatting kosten op jaarbasis	986,5	58,7	58,7	293,4	37,4	157,8	44,5		1.637,1

Tabel 7.15 (Vervolg)

	<i>Kosten preventie particulieren</i>	Subtotaal	<i>Overige kosten preventiemaatregelen</i>	Subtotaal	
	extra verlichting, hang- en sluitwerk, alarm, waakhond	preventie-maatregelen particulieren	kosten schade-verzekeringen als gevolg van misdrijven	vrijwillige bijdragen particulieren/instellingen aan slachtofferhulp	preventie-maatregelen algemeen
Bron:	e)		f)	g)	
	(mln euro, prijzen 2004)		(mln euro, nominaal)		
1988					
1989					
1990					
1991					
1992	1.104,8				
1993	1.210,8				
1994	1.253,7				
1995	1.221,7				
1996	1.179,2			0,2	
1997	1.337,9			0,2	
1998	1.434,5			0,2	
1999	1.118,8			0,3	
2000	1.196,4		306,0	0,3	
2001	1.209,3		347,3	1,5	
2002	1.195,3		367,0	2,0	
2003	1.432,0		478,9	2,3	
2004	1.197,8				
	(mln euro, prijzen 2004)				
Schatting kosten op jaarbasis	1.197,8	1.197,8	484,6	2,4	486,9

Tabel 7.15 (Vervolg)

<i>Schade voor bedrijfsleven</i>												
	bouwnijverheid	vervoer, opslag en communicatie	detailhandel	horeca	financiële en zakelijke dienstverlening	cultuur, sport en overige dienstverlening	landbouw	industrie	gezondheids- en welzijnszorg	groothandel	openbaar bestuur en onderwijs	combinatie van sectoren
Bron:	b)	m)	c)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	n)
	(mln euro, nominaal)											
1988												680,7
1989												
1990												
1991			612,6									
1992												680,7
1993												
1994												
1995			549,1									340,3
1996												340,3
1997				113,4								340,3
1998			680,7									
1999	163,4	152,0				20,0						
2000		54,5										
2001	131,0	37,0	530,0	46,0	98,0	75,0	60,0	75,0	57,0	122,0	59,0	
2002			750,0									
2003	120,0	74,0	780,0	46,0	175,0							
2004												
	(mln euro, prijzen 2004)											
Schatting kosten op jaarbasis	121,4	74,9	789,2	46,5	177,1	79,8	63,9	79,8	60,7	129,8	62,8	

Tabel 7.15 (Vervolg)

	Fraude			Gederfde inkomsten		Subtotaal schade bedrijfs- leven
	interne fraude	verzekerings- fraude door verzekerden	energie- diefstal	gederfde in- komsten wegens onderbreking productie	verzuim werk- nemers wegens slachtofferschap	
Bron:	o)	p)	q)	b)	r)	
	min euro, nominaal					
1988						
1989						
1990						
1991						
1992						
1993						
1994						
1995					529,8	
1996						
1997						
1998					578,6	
1999	93,0			200,0		
2000					632,4	
2001	263,0			244,0		
2002	200,0				758,7	
2003	210,0			119,5		
2004	5.714,0	500,0	200,0			
	min euro, prijzen 2004					
Schatting kosten op jaarbasis	5.714,0	500,0	200,0	120,9	780,6	9.001,5

Tabel 7.15 (Vervolg)

	Schade voor particulieren				Sub-totaal		Totaal	per		
	materiële schade	pinpas-fraude	letsel-schade	kinder-mishan-deling				maat-schap-pelijke kosten	hoofd-van de bevolking (2004)	slacht-offer (2004)
Bron:	e)	s)	f)	t)						
	(mln euro, nominaal)									
1988										
1989										
1990										
1991										
1992	1.191,2									
1993	1.000,6									
1994	1.059,6									
1995	1.170,8									
1996	938,9									
1997	1.265,0									
1998	1.045,0									
1999	1.298,0									
2000	1.536,5									
2001										
2002	2.071,7		146,5							
2003		1,1								
2004				435,0						
	(mln euro, prijzen 2004)					(euro, prijzen 2004)				
Schatting kosten op jaarbasis	2.131,5	1,1	150,7	435,0	2.718,3		15.927,1	979	4.727	12.024

Bron: a) CBS; b) tot en met 2002: MBI, vanaf 2003: MCB; c) detailhandel/Raad voor de detailhandel/Platform Detailhandel; d) Stichting Trendmeter; e) tot en met 1999 CBS, vanaf 2000: PMB; f) CBS, PMB; g) jaarverslagen SHN; h) begroting ministerie van Financiën, jaarverslagen Belastingdienst/FIOD-ECD; i) begroting LNV, jaarverslagen AID; j) begroting SZW, jaarverslagen SIOD; k) CBS, begroting SZW; l) begroting VROM, jaarverslagen VROM-IOD; m) MBI, MCB, 2000: Openbaar Ministerie; n) Stichting Trendmeter, Politiemonitor Bedrijven en Instellingen, CBS; o) Verbond van Verzekeraars; p) Platform Energiediefstal; q) Hoffmann (2005); r) TNO-arbeid, PMB, CBS, Vektis; s) Consumentenbond; t) Meeding (2005); bewerking WODC

Bijlage 5

Standaardclassificatie misdrijven CBS

Laatstelijk gewijzigd voorjaar 2005

Misdrijven strafbaar gesteld in:

1 Wetboek van Strafrecht

geweldsmisdrijven

- verkrachting (art. 242)
- feitelijke aanranding der eerbaarheid (art. 246)
- overige seksuele misdrijven (art. 243 t/m 245, 247 t/m 249, 250, 250bis)
- bedreiging (art. 285)
- misdrijven tegen het leven (art. 287 t/m 291)
- mishandeling (art. 300 t/m 306)
- dood en lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)
- diefstal met geweld (art. 312)
- afpersing (art. 317)
- overige geweldsdelicten (art. 293 t/m 297)

vermogensmisdrijven

- valsheidsmisdrijven (art. 208 t/m 235)
- eenvoudige diefstal (art. 310)
- gekwalificeerde diefstal (art. 311)
- verduistering (art. 321 t/m 323)
- bedrog (art. 326 t/m 337)
- heling en schuldheling (art. 416 t/m 417bis)

vernieling en openbare orde

- tegen de openbare orde (art. 131 t/m 136, 138 t/m 151a)
- discriminatie (art. 137c t/m 137g)
- gemeengevaarlijke misdrijven (art. 157 en 158)
- tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)
- schennis der eerbaarheid (art. 239)
- vernieling (art. 350 t/m 352)

overige misdrijven Wetboek van Strafrecht

2 Wegenverkeerswet

- rijden onder invloed (art. 26)
- doorrijden na ongeval (art. 30)
- overige misdrijven Wegenverkeerswet

3 Wet op de economische delicten

- milieuhygiënische wetten
- overige misdrijven Wet op de economische delicten

- 4 **Opiumwet**
  - middelenlijst I
  - middelenlijst II
- 5 **Wet wapens en munitie**
- 6 **Wetboek van Militair Strafrecht**
- 7 **Overige wetten**

Verkorte standaardclassificatie misdrijven

Misdrijven strafbaar gesteld in:

- 1 **Wetboek van Strafrecht, waarvan**
  - geweldsmisdrijven
  - vermogensmisdrijven, waaronder
    - enkelvoudige diefstal
    - gekwalificeerde diefstal
    - vernielingen en openbare orde
  - overige misdrijven
- 2 **Wegenverkeerswet**
- 3 **Wet op de economische delicten**
- 4 **Opiumwet**
- 5 **Wet wapens en munitie**
- 6 **Wetboek van Militair Strafrecht**
- 7 **Overige wetten**

Bijlage 6

Afkortingen

ag	advocaat-generaal
AID	Algemene Inspectiedienst
AMvB	algemene maatregel van bestuur
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BOB	Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden
BOD	bijzondere opsporingsdienst
BOOM	Bureau Ontnemingsmaatregelen Openbaar Ministerie
BOPZ	Wet Bijzondere opnemingsmaatregelen in psychiatrische ziekenhuizen
BVOM	Bureau Verkeershandhaving Openbaar Ministerie
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
CIOT	Centraal Informatiepunt Onderzoek & Telecommunicatie
CIV	Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
COMPAS	Communicatiesysteem Openbaar Ministerie-Parket Administratie Systeem
CRR	Centraal Register Rijbewijzen
DISAD	Directie Internationale Strafrechtelijke Aangelegenheden en Drugsbeleid
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DNRI	Dienst Nationale Recherche Informatie
DTC	Dagtrainingscentrum
ECD	Economische Controledienst
ED	Elektronische detentie
ERV	Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid
ESM	Enquête Slachtoffers Misdriften
Et	Elektronisch Toezicht
EHRM	Europese Hof voor de rechten van de mens
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
FIOD-ECD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/Economische Controledienst
G4	de vier grote steden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens
GGz	Vereniging Geestelijke Gezondheidszorg
GPS	Geïntegreerd Proces Systeem
gvo	gerechtelijk vooronderzoek
GW	Grondwet
Halt	Het alternatief
HKS	Herkenningsdienstsysteem
HR	Hoge Raad der Nederlanden
hvb	huis van bewaring

ICVS	International Crime Victims Survey
ISD	Inrichting voor stelselmatige daders
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
IVO	incidenteel versneld ontslag uit detentie wegens plaatsgebrek
JDS	Justitieel Documentatie Systeem
KLPD	Korps landelijke politiediensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
LCA	Landelijk Coördinatiepunt Arrestatiebevelen
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LORS	Landelijk Overvallen Registratie Systeem
LRT	Landelijk Rechercheteam
MBI	Monitor Bedrijven en Instellingen
MCB	Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven
MOT	Meldpunt Ongebruikelijke Transacties
MvJ	Ministerie van Justitie
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NTS NIPO	Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie en het Marktonderzoek
OBJD	Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie
OM	Openbaar Ministerie
OMDATA	Beleidsinformatiesysteem van het OM
OPS	Opsporingsregister
ots	ondertoezichtstelling
ovj	officier van justitie
PaG	Parket-Generaal
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
pg	procureur-generaal
pi	penitentiaire inrichting
PIJ	Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen
PMB	Politiemonitor Bevolking
poi	penitentiair open inrichting
POLS	Permanent Onderzoek Leefsituatie
pp	penitentiair programma
PPP	purchasing power parity
pv	proces-verbaal
PW	Politiewet
rc	rechter-commissaris
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RIAGG	Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
RSJ	Raad voor de strafrechttoepassing en jeugdbescherming
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming

RvdR	Raad voor de rechtspraak
SEB	Slachtofferenquête Bedrijven
SGM	Schadefonds Geweldsmisdrijven
SHN	Slachtofferhulp Nederland
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
SOV	Strafrechtelijke Opvang Verslaafden
Sr	Wetboek van Strafrecht
SRM	WODC-Strafrechtmonitor
SRN	Stichting Reclassering Nederland
SSB	Sociaal Statistisch Bestand (van het CBS)
STRABIS	Strafrecht Boete Incasso Systeem
Stcrt.	Staatscourant
Sv	Wetboek van Strafvordering
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
tbr	terbeschikkingstelling van de regering
tbs	terbeschikkingstelling
TULP	Tenuitvoerleggingprogramma
TULP/JJI	Tenuitvoerleggingprogramma/Justitiële Jeugdinstellingen
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VI	vervroegde invrijheidsstelling
VIP	Verwijs Index Personen
VN	Verenigde Naties
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijk Ordening en Milieu
VROM-IOD	VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WAHV	Wet Administratiefrechtelijke handhaving verkeers- voorschriften (Wet-Mulder)
WED	Wet op de economische delicten
Wet RO	Wet op de rechterlijke organisatie
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WOTS	Wet Overdracht Tenuitvoerlegging Strafvonnissen
WPR	Wet op de Persoonsregistratie
WSA	Wetenschappelijk Statistisch Agentschap
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
wvv	wederrechtelijk verkregen voordeel
WWV	Wegenverkeerswet
WWM	Wet wapens en munitie

Bijlage 7

Trefwoordenregister

- aangifte** 65, 67-68, 81-84, 89-104, 245-251, 254-265, 327, 331-354
- advocaten** – taken en rechtspositie 22
- afdoening door Openbaar Ministerie** 27-29, 129-132, 161-166, 245-267, 292-295, 369-375, 389, 403-406, 413
- afdoening door politie** 36-38, 155-161, 245-267
- afdoening door rechter (zie: vonnis)
- afkortingenlijst** 475-477
- afpersing 63
- allochtonencriminaliteit** (zie ook: daderprofiel; verdachten) 112-113, 422-423, 425, 438
- alternatieve (jeugd)straffen** (zie ook: Halt; jeugdstraffen en -maatregelen) 45-46, 50, 143-145, 151-152, 165-166, 168-171, 195-196, 200-201, 204-205, 250-256, 265-267, 381-387, 389, 412-413, 417-418, 433-434, 441-442, 453-454
- angst voor criminaliteit (zie: Onveiligheidsgevoelens)
- arrondissementsrechtbank (zie: rechterlijke macht)
- bedrijven als slachtoffer** (zie ook: Monitor Bedrijven en Instellingen; Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven; preventiemaatregelen door bedrijven) 64-69, 72-74, 318-320, 470-471
- behandelinrichtingen voor jeugdigen (zie: justitiële jeugd-inrichtingen)
- belastingstrafzaken** 132-133, 149, 371
- beleidssepot (zie: afdoening door Openbaar Ministerie)
- beslissing omtrent vervolging (zie: afdoening door Openbaar Ministerie)
- beslissing van de rechter (zie: vonnis)
- beveiligingsmaatregelen (zie: preventiemaatregelen)
- bijzondere opsporingsdiensten** 25-26, 93-95, 217-218, 236-238, 448, 456-458, 464-465
- boete (zie: geldboete)
- burgers als slachtoffer (zie: slachtoffers)
- Buro Slachtofferhulp – organisatie en taken (zie: slachtofferhulp)
- cassatie (zie: rechtsmiddelen)
- Centraal Justitieel Incasso Bureau** (zie ook: inning van geldboete; inning van voordeelsontneming) 35, 224-225, 297-298, 453-454, 456-458
- classificatie van misdrijven** 247, 378-379, 473-474
- computercriminaliteit** 62-63, 320
- criminaliteitsontwikkeling** (zie ook: internationale vergelijking criminaliteit; regionale criminaliteit; stadscriminaliteit) 79-84, 89-128, 245-246, 249-251, 254-267, 322-354
- criminele carrière (zie: recidive)
- cybercrime (zie: computercriminaliteit)
- daderprofiel** (zie ook: verdachten) 110-115, 135, 178-180, 192, 428-430, 435-437
- dark number (zie: ongeregistreerde criminaliteit)
- delinquenten – kenmerken (zie: daderprofiel; verdachten)
- deskundigen in het strafproces (zie: getuige-deskundigen)
- detailhandel als slachtoffer (zie: bedrijven als slachtoffer)

- diefstal (zie: vermogensdelicten)
diefstal met geweld (zie: overval-criminaliteit)
- Dienst Justitiële Inrichtingen** 33-34, 222-225, 230-231, 453-454, 456-458
- discriminatie** 341, 343, 345, 365, 372, 374, 376-379, 391, 393, 395, 397, 403, 405, 407, 409, 411, 414-416
- dna-onderzoek (zie: Nederlands Forensisch Instituut)
- doorlooptijd van strafzaken** 148-152, 397-398
- doorrijden na ongeval (zie: verkeersdelicten)
- drugsdelicten** 114-115, 125, 133-135, 140-141, 146-148, 166, 179-180, 261-263, 267, 342, 344, 346, 366, 371, 373-374, 376, 378, 380, 389, 392, 394, 396, 398, 404, 406, 408, 410, 412-416, 422
- dwangmiddelen** 37
- economische delicten** 62-63, 140-142, 140-142, 149, 236-238, 264-265, 366, 371, 373-374, 376, 378, 380, 392, 394, 396, 398-404, 406, 408, 410-411, 464-465, 469, 471-472
- eindonderzoek (zie: terechtzitting)
- elektronisch huisarrest** 48, 176-178, 230, 453-454
- fraude (zie: economische delicten; vermogensdelicten)
- gedetineerden – kenmerken (zie: gevangenisbevolking)
- geldboete** (zie ook: inning van geldboete) 46, 49-50, 141-143, 145, 151-152, 169, 193-194, 200, 250-254, 265-266, 381-386, 390, 412, 417-418, 430-433
- gerechtelijk laboratorium (zie: Nederlands Forensisch Instituut)
- gerechtelijk vooronderzoek** 38
- gerechtshof (zie: rechterlijke macht)
- geregistreerde criminaliteit (zie: criminaliteitstontwikkeling)
- getuige-deskundigen** 24
- getuigen** 23-24
- gevangenisbevolking** – kenmerken 173-175, 178-180, 192, 198-200, 298-300, 419, 422-423, 425-426, 435-438
- gevangenis capaciteit** – bezetting en doorstroming 173-175, 190-192, 198-200, 202-204, 419-421, 427, 435-437
- gevangenen (zie: penitentiaire inrichtingen)
- gevangenisstraffen** 44-45, 141-143, 146-152, 173-185, 250, 254-255, 381-388, 391-396, 412, 417-418, 422-423, 425, 439
- gewelddelicten** 56-57, 67-68, 78-79, 81-86, 96-98, 107, 109, 114-115, 120, 123-125, 132-148, 162-163, 166-167, 169-170, 179-180, 204-205, 235-236, 257-258, 260-262, 267, 312-314, 316, 320, 326-330, 333-334, 341, 343, 345, 349, 353, 357-358, 365, 367-368, 371-373, 375-377, 379, 389, 391, 393, 395, 397, 401, 403, 405, 407, 409, 411, 413-415, 422, 439, 461-462
- gratie** 183
- griffie** 31
- Halt** (zie ook: alternatieve (jeugd)straffen) 35, 49, 156-160, 224-225, 250-256, 265-266, 400-401, 453-454, 456-458
- hechtenis (zie: gevangenisstraffen; voorlopige hechtenis)
- heenzendingen** 182, 424, 435
- herhaald slachtofferschap (zie: meervoudig slachtofferschap)
- Herkenningsdienstsysteem** (HKS) 98-99, 288-290
- Hoge Raad (zie: rechterlijke macht) hoger beroep (zie: rechtsmiddelen)

- huis van bewaring (zie: penitenti-
aire inrichtingen)
- informatiebronnen criminaliteit
en rechtshandhaving** 278-300
- inning van geldboete** (zie ook:
geldboete) 193-194, 209, 297-298,
430-432, 445, 453-454
- inning van voordeelsontneming**
(zie ook: voordeelsontneming)
205-206, 443, 453-454
- internationale rechtshulp** (zie ook:
overdracht van strafteuivoer-
legging; uitlevering) 42-43
- internationale vergelijking crimi-
naliteit** 242-243
- internationale vergelijking straf-
rechtspleging** 242-243
- interne criminaliteit (zie: bedrijven
als slachtoffer)
- internetfraude (zie: computer-
criminaliteit)
- inverzekeringstelling (zie:
voorlopige hechtenis)
- jeugdbescherming – organi-
satie (zie: Raad voor de
Kinderbescherming)
- jeugdbeschermingsmaatregelen**
196-204, 385, 435-437
- jeugdcriminaliteit** (zie ook:
meisjescriminaliteit) 115, 119-
128, 155-161, 355-368, 333-347
- jeugddetentie** 49, 141-142, 186-189,
196-199, 266-267, 381-386, 412,
414-418, 435-436, 439
- jeugdmaatregelen (zie: jeugdstraf-
fen en -maatregelen)
- jeugdreclassering** 204
- jeugdstraffen en -maatregelen**
(zie ook: alternatieve
(jeugd)straffen; jeugddetentie,
PIJ-maatregel) 48-51,
155-171, 265-267, 412-418, 439-440
- jeugdstrafrechtspleging** 48-51, 155-
171, 265-267, 299-300, 402-418
- justitiële documentatie** 295-296
- justitiële inrichtingen (zie: Dienst
Justitiële Inrichtingen; justitiële
jeugdinstellingen; penitentiare
inrichtingen)
- justitiële jeugdinstellingen**
– doelgroep, capaciteit, bezet-
ting en doorstroming 196-200,
202-204, 231, 299-300, 435-438,
453-454, 459-460
- kantongerechten (zie: rechterlijke
macht)
- kinderbescherming (zie: Raad voor
de Kinderbescherming)
- kosten van criminaliteit** 60, 67,
211-243, 326, 446-472
- kosten van preventie** 217-219, 227,
232-233, 239-243, 448-449, 456-
458, 461, 467-472
- kosten van (straf)rechtshand-
having** 216-219, 227-229, 239-243
- kroongetuigen (zie: getuigen)
- landelijk parket (zie: Openbaar
Ministerie)
- landenvergelijking (zie: internatio-
nale vergelijking)
- lichamelijk letsel bij slachtoffers**
(zie ook: slachtoffers) 60, 77-79,
235-236, 472
- maatregelen (zie: straffen en
maatregelen)
- meervoudig slachtofferschap** (zie
ook: slachtoffers; slachtoffer-
risico) 55, 60, 66, 313-314
- meisjescriminaliteit** (zie ook:
jeugdcriminaliteit; vrouwen-
criminaliteit) 119-120, 142,
355-364, 368
- melding ongebruikelijke trans-
acties (zie: witwassen)
- milieudelicten** 342, 344, 346, 366
- militaire strafzaken** 132
- Minister van Justitie** – organisatie
en taken 20
- Monitor Bedrijven en Instellingen
(MBI)** 283-285

- Monitor Criminaliteit Bedrijfs-
leven (MCB)** 285-287
nachtdetentie 51
- Nederlands Forensisch Instituut**
115-118, 217-218, 448, 456-458
ondertoezichtstelling (zie: jeugd-
beschermingsmaatregelen)
- ongeregistreerde criminaliteit**
67-69, 245-250
ontneming van wederrechtelijk
verkregen voordeel (zie:
voordeelsontneming)
ontslag van rechtsvervolging (zie:
vonnis)
- onttrekking aan het verkeer** 46-47,
143, 208-209, 385, 387, 412
- ontvluchtingen** 182-183, 424, 427
- ontzegging van rijbevoegdheid**
143, 145, 207-208, 385-386, 412
- onveiligheidsgevoelens** 75-77,
323-325
- Openbaar Ministerie** – organisatie,
taken en omvang (zie ook: afdoe-
ning door Openbaar Ministerie)
26-27, 219-221, 450-451, 456-458
- ophelderingspercentage** 91, 96-104,
251, 254-256, 260-265, 331-340,
345-347
- opsporingsonderzoek** 36-38
opvanginrichtingen voor jeugdigen
(zie: justitiële jeugdinrichtingen)
- overdracht van strafteenuitvoer-
legging** 42-43, 183-184, 425
- overvalcriminaliteit** 72-74
parketten (zie: Openbaar
Ministerie)
- penitentiair programma** 44-45,
453
- penitentiaire inrichtingen** –
doelgroep, bestemming en mate
van beveiliging 41, 176-178, 222,
224-226, 230-231, 420-421,
453-454, 459-460
- PIJ-maatregel** (zie ook: jeugdstraf-
fen en -maatregelen) 50, 169, 171,
188, 196-197, 202-204, 386-387,
417-418, 440
- plaatsing in inrichting voor
stelselmatige daders** 48
- plaatsing in psychiatrisch zieken-
huis** 47, 386-387
- politie** – organisatie, taken en
omvang 24-25, 448-449
politiekosten (zie: kosten van
(straf)rechtshandhaving)
- politiemonitor** (zie ook: slachtoffer-
enquête) 282-283
- politiesepot (zie: afdoening door
politie)
- politiestatistiek** (zie ook: crimina-
liteitsontwikkeling) 84-88, 91-92,
96-115, 287-298
- politietransactie (zie: afdoening
door politie)
- processen-verbaal (zie: aangifte)
- preventiekosten (zie: kosten van
preventie)
- preventiemaatregelen door
bedrijven** (zie ook: bedrijven als
slachtoffer) 71, 75, 232-233, 240,
461, 467
- preventiemaatregelen door
burgers** 69-71, 232-233, 240,
321-322, 468
- psychisch letsel bij slachtoffers**
60-61, 77-79
- Raad voor de Kinderbescherming**
(zie ook: Jeugdbescherming) 33,
200-201, 217-218, 220-221, 225-
226, 450-451, 456-458
- Raad voor de Rechtspraak** 31-32,
456-458
- Raad voor de Strafrechtstoepas-
sing en Jeugdbescherming** 34
raadsmannen (zie: advocaten)
- rassendiscriminatie (zie: discrimi-
natie)

- rechterlijke macht** – organisatie, taken en omvang 32-33, 221-223, 450-452, 456-458
- rechters** 30-31
- rechtshulp** – incl. gefinancierde rechtshulp 217-219, 226-228, 448-449, 456-458
- rechtsmiddelen** 40-41, 150-152, 399
- recidive** 184, 189-193, 428-429, 433-434, 442
- reclassering** – organisatie, omvang en taken (zie ook: Jeugdreclassering) 32-33, 217-218, 220-221, 225-226, 448-450, 455, 456-458
- regionale criminaliteit** (zie ook: criminaliteitsontwikkeling; stadscriminaliteit) 58-59, 104, 107-110, 317, 348-352
- rijden onder invloed (zie: verkeersdelicten)
- sancties (zie: straffen en maatregelen)
- schade van criminaliteit (zie: kosten van criminaliteit)
- Schadefonds Geweldsmisdrijven** 61, 214-215, 236-237, 447, 456-458, 463
- schadevergoeding aan ex-verdachten** 153-154, 224-225, 453-454
- schadevergoedingsmaatregel** 47, 61, 206-207, 214-215, 444, 447, 453-454
- schikking (zie: afdoening door Openbaar Ministerie)
- schuldigverklaringen (zie: vonnis)
- seksuele delicten (zie: zedendelicten)
- self report studies (zie: zelfrapportages)
- sepot (zie: afdoening door Openbaar Ministerie; afdoening door politie)
- schuldigverklaring (zie: vonnis)
- slachtofferenquête** (zie ook: internationale vergelijking criminaliteit) 53-54, 64-69, 79-88, 278-282, 285-287, 312-317
- slachtofferhulp** (zie ook: lichamelijk letsel bij slachtoffers; psychisch letsel bij slachtoffers) 21, 77-79, 213-215, 227, 240-244, 447, 456-458, 467-469
- slachtofferisico** 58-59
- slachtoffers** – kenmerken en rechtspositie (zie ook: bedrijven als slachtoffer; meervoudig slachtofferschap; Victim Impact Statement) 20-21, 53-89, 312-317, 327
- snelheid van berechting (zie: doorlooptijden van strafzaken)
- staande magistratuur (zie: Openbaar Ministerie)
- stadscriminaliteit** (zie ook: regionale criminaliteit) 58-59, 108-109, 114, 353-354
- Stop-reactie** (zie ook: alternatieve (jeugd)straffen) 160-162, 400-401
- straffen en maatregelen** (zie ook: alternatieve (jeugd)straffen; jeugdstraffen en -maatregelen) 43-51, 248-253, 381-396
- strafmaat** 146-148, 168-171, 249-254, 388, 390, 393-396, 415-417
- strafproces** – organisatie en fasen 35-40, 221-223, 227, 245-254
- strafrechtelijk financieel onderzoek** (zie ook: voordeelsontneming) 38-39
- strafrechtelijke opvang verslaafden** 48
- strafrechtspleging** (zie ook: doorlooptijd van strafzaken; internationale vergelijking strafrechtspleging) 129-171, 221-223, 227, 245-267, 291-292, 369-418, 450-452, 456-458

- strafrechtstelsysteem** 17-51, 301-305
- strafteuitlegging** 41-42, 173-209, 222-232, 296-300, 419-445, 456-458
- taakstraffen (zie: alternatieve (jeugd)straffen)
- tbs** – tenuitlegging, capaciteit, bezetting en doorstroming 47-48, 176, 185-193, 231, 385, 387, 422, 425-430, 440, 453, 459-460
- tbs-bevolking** – kenmerken 176, 192, 426, 428-430
- technisch sepot (zie: afdoening door Openbaar Ministerie)
- telecomfraude (zie: computercriminaliteit)
- tenuitlegging (zie: strafteuitlegging)
- terbeschikkingstelling (zie: tbs)
- terechtstelling** 39-40
- tolken** 22-23
- transactie (zie: afdoening door Openbaar Ministerie; afdoening door politie)
- uitlevering** 42-43, 154-155, 176-178, 422
- vandalisme** 55-58, 67, 81-84, 87-88, 101-102, 108, 110, 114-115, 120-123, 132-148, 159-163, 166-171, 235, 260-261, 263-264, 267, 312-314, 316, 320, 326-330, 337-338, 341, 343, 345, 351, 355, 361-362, 365, 367-368, 371-372, 374, 376-377, 379, 389, 391, 393, 395, 397-398, 401, 403, 405, 407, 409, 411, 413-416, 422, 462
- veel voorkomende delicten (zie: criminaliteitsontwikkeling)
- verbeurdverklaring** 143, 208-209, 385-386, 412
- verdachten** – rechtspositie (zie ook: daderprofiel) 21-22, 91-92, 110-115, 119-120, 135, 245-246, 250-256, 331-340, 345-347, 455
- vergelijking criminaliteit en strafrechtspleging (zie: internationale vergelijking criminaliteit; internationale vergelijking strafrechtspleging)
- verkeersdelicten** 56, 64, 78-79, 102-104, 108, 110, 114-115, 125, 133-135, 140-141, 145-146, 264-265, 312-314, 316, 326, 328-330, 339-341, 343, 346, 352, 354, 363-364, 366, 371-372, 374, 376-377, 379, 389, 391, 393-394, 398, 403, 405, 407, 409, 411, 413-416, 422, 462
- vermogensdelicten** 55-57, 65-75, 78-79, 81-84, 97-101, 108, 110, 114-115, 120-121, 132-148, 159-163, 166-170, 179-180, 204, 235, 258-261, 267, 312-313, 316, 318-322, 326-330, 335-336, 341, 343, 345, 347, 350, 353, 359-360, 365, 367-368, 371-374, 376-377, 379, 389, 391, 393, 395, 397, 401, 403, 405, 407, 409, 411, 413-416, 422, 439, 461-462
- vernietiging (zie: vandalisme)
- vervolgving en berechting (zie: strafrechtspleging)
- vervroegde invrijheidstelling** 44, 180-181, 424
- Victim Impact Statement** (zie ook: slachtoffers) 21
- voetbalvandalisme** 105-106
- vonnissen** 39-41, 129-131, 139-152, 166-171, 245-254, 265-267, 369-370, 375-388, 390-392, 397-399, 402, 407-412, 414, 416-418
- voordeelsontneming** (zie ook: inning van voordeelsontneming; strafrechtelijke financieel onderzoek) 47, 205-207, 239-241, 385, 387, 412, 443, 453-454
- voorlopige hechtenis** (zie ook: heenzendingen) 37-38, 45, 92, 175-179, 196-198, 202-204, 331-332, 422, 424-425, 435-436, 439

vreemdelingenbewaring 175-179,
230, 424, 459-460

vrijheidsstraffen (zie: gevangenis-
straffen)

vrijspraak (zie: vonnis)

vrouwencriminaliteit (zie ook:
meisjescriminaliteit) 111, 114-115,
142, 331-340, 345-346

Waarborgfonds Motorverkeer

61, 64

wapendelicten 74, 125, 133-135,
166, 342, 344, 346, 366, 371, 373-
374, 376, 378, 380, 389, 392, 394,
396, 398, 404, 406, 408, 410, 412,
414-416

wetgever – taken 19

witwassen 237-239, 464-466

woordenlijst (zie: begrippenlijst)

zedendelicten 56, 79, 98, 313,
328-330, 341, 343, 345, 365, 367,
372-373, 375, 377, 379, 391, 393,
395, 397, 403, 405, 407, 409, 411,
414-416

zelfmoord tijdens detentie 424

zittende magistratuur (zie: rechter-
lijke macht)

WODC-rapporten

Om zo veel mogelijk belanghebbenden te informeren over de onderzoeksresultaten van het WODC wordt een beperkte oplage van de rapporten kosteloos verspreid onder functionarissen, werkgroepen en instellingen binnen en buiten het ministerie van Justitie. Dit gebeurt aan de hand van een verzendlijst die afhankelijk van het onderwerp van het rapport opgesteld wordt. De rapporten in de reeks Onderzoek en beleid (O&B) worden uitgegeven door Boom Juridische uitgevers en zijn voor belangstellenden die niet voor een kosteloos rapport in aanmerking komen, te bestellen bij Boom distributiecentrum, postbus 400, 7940 AK Meppel, tel.: 0522-23 75 55, via e-mail: bdc@bdc.boom.nl.

Een complete lijst van de WODC-rapporten is te vinden op de WODC-site (www.wodc.nl). Daar zijn ook de uitgebreide samenvattingen te vinden van alle vanaf 1997 verschenen WODC-rapporten. Volledige teksten van de rapporten (vanaf 1999) zullen met terugwerkende kracht op de WODC-site beschikbaar komen. Hieronder volgen de titelbeschrijvingen van de in 2002, 2003, 2004 en 2005 verschenen rapporten.

Kamphorst, P.A., G.J. Terlouw

Van vast naar mobiel; een evaluatie van het experiment met elektronisch huisarrest voor minderjarigen als modaliteit voor de voorlopige hechtenis
2002, O&B 195

Moolenaar, D.E.G., F.P. van Tulder, G.L.A.M. Huijbregts, W. van der Heide

Prognose van de sanctiecapaciteit tot en met 2006
2002, O&B 196

Bokhorst, R.J., C.H. de Kogel, C.F.M. van der Meij

Evaluatie van de Wet BOB; fase 1: de eerste praktijkervaringen met de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden
2002, O&B 197

Kleemans, E.R., M.E.I. Brienens, H.G. van de Bunt m.m.v.

R.F. Kouwenberg, G. Paulides, J. Barendsen

Georganiseerde criminaliteit in Nederland; tweede rapportage op basis van de WODC-monitor
2002, O&B 198

Voert, M. ter, J. Kuppens

Schijn van partijdigheid rechters
2002, O&B 199

Daalder, A.L.

Het bordeelverbod opgeheven; prostitutie in 2000-2001
2002, O&B 200

Klijn, A.

Naamrecht
2002, O&B 201

Kruissink, M., C. Verwers

Jeugdreclassering in de praktijk
2002, O&B 202

Eshuis, R.J.J.

Van rechtbank naar kanton; evaluatie van de competentiegrensverhoging voor civiele handelszaken in 1999
2002, O&B 203

Meijer, R.F., M. Grapendaal, M.M.J. van Ooyen, B.S.J. Wartna, M. Brouwers, A.A.M. Essers

Geregistreerde drugcriminaliteit in cijfers; achtergrondstudie bij het Justitieonderdeel van de Nationale Drugmonitor: Jaarbericht 2002
2003, O&B 204

Tak, P.J.J.

The Dutch criminal justice system; organization and operation – second revised edition
2003, O&B 205

Kromhout, M., M. van San

Schimmige werelden; nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit
2003, O&B 206

Kogel, C.H. de, C. Verwers

De longstay afdeling van Veldzicht; een evaluatie
2003, O&B 207

Moolenaar, D.E.G., G.L.A.M. Huijbregts

Sanctiecapaciteit 2007; een beleidsneutrale prognose
2003, O&B 208

Eshuis, R.J.J.

Claims bij de rechtbank
2003, O&B 209

Combrink-Kuiters, L., E. Niemeyer, M. ter Voert m.m.v. N. Dijkhoff, M. van Gammeren-Zoetewij, J. Kuppens

Ruimte voor Mediation
2003, O&B 210

Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2001; Ontwikkelingen en samenhangen
2003, O&B 211

European Sourcebook

European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003
2003, O&B 212

Smit, P.R., F.P. van Tulder, R.F. Meijer, P.P.J. Groen

Het ophelderingspercentage nader beschouwd
2003, O&B 213

Dijksterhuis, B.M., M.J.G. Jacobs, W.M. de Jongste

De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken
2003, O&B 214

Bunt, H.G. van de, C.R.A. van der Schroot

Prevention of Organised Crime
2003, O&B 215

- Wartna, B., N. Tollenaar
Bekenden van Justitie
2004, O&B 216
- Moolenaar, D.E.G., P.P.J. Groen, A.G. Mein, B.S.J. Wartna, M. Blom
Wegenverkeerswet 1994
2004, O&B 217
- Faber, W., A.A.A. van Nunen
Uit onverdachte bron
2004, O&B 218
- Velthoven, B.C.J. van, M.J. ter Voert m.m.v. M. van Gammeren-Zoetewij
Geschilbeslechtingdelta 2003; Over verloop en afloop van (potentieel) juridische problemen van burgers
2004, O&B 219
- Leuw E., R.V. Bijlt, A. Daalder
Pedoseksuele delinquentie; Een onderzoek naar prevalentie, toedracht en strafrechtelijke interventies
2004, O&B 220
- Leertouwer, E.C., G.L.A.M. Huijbregts
Sanctiecapaciteit 2008
2004, O&B 221
- Beijer, A., R.J. Bokhorst, M. Boone, C.H. Brants, J.M.W. Lindeman
De wet bijzondere opsporingsbevoegdheden – eindevaluatie
2004, O&B 222
- Moors, J.A., M.Y.W. Von Bergh, S. Bogaerts, J.W.M.W. van Poppel, A.M. van Kalmthout
Kiezen voor delen?
2004, O&B 223
- Adriaanse, J.A.A., N.J.H. Huls, J.G. Kuijl, P. Vos
Informeel reorganisatie in het perspectief van surseance van betaling, WSNP en faillissement
2004, O&B 224
- Jong, P.O. de, M. Herweijer
Alle regels tellen
2004, O&B 225
- Kogel, C.H. de, C. Verwers, V.E. den Hartogh
'Blijvend delictgevaarlijk' – empirische schattingen en conceptuele verheldering
2004, O&B 226
- Wartna, B.S.J., N. Tollenaar, M. Blom
Recidive 1997; Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van volwassen en jeugdige daders
2005, O&B 227
- Wartna, B.S.J., N. Tollenaar, A.A.M. Essers
Door na de gevangenis; Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive onder ex-gedetineerden
2005, O&B 228

- Wartna, B.S.J., S. el Harbachi, A.M. van der Laan**
Jong vast; Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen
2005, O&B 229
- Wartna, B.S.J., S. el Harbachi, L.M. van der Knaap**
Buiten behandeling; Een cijfermatig overzicht van de strafrechtelijke recidive van ex-terbeschikkinggestelden
2005, O&B 230
- Lünnemann, K.D., M.Y. Bruinsma**
Geweld binnen en buiten; Aard, omvang en daders van huiselijk en publiek geweld in Nederland
2005, O&B 231
- Erp, J.G. van, M.D. van Ewijk**
Werklast bestuurlijke boete; Determinanten van de werkbelasting in de bestuursrechtspleging
2005, O&B 232
- Broeksteeg, J.L.W., E.M.J. Hardy, S. Klosse, M.G.W.M. Peeters, L.F.M. Verhey**
Zicht op wetgevingskwaliteit; Onderzoek naar de wetgevingsadvisering van de Raad van State
2005, O&B 233
- Gritter, E., G. Knigge, N.J.M. Kwakman**
De WED op de helling; Een onderzoek naar de wenselijkheid de Wet op de economische delicten te herzien
2005, O&B 234
- Rovers, G.B., E. de Vries Robbé**
Interne criminaliteit in de logistieke sector
2005, O&B 235
- Kogel, G.H. de, V.E. den Hartogh**
Contraire beëindiging van de TBS-maatregel; Aantal, aard en verband met recidive
2005, O&B 236
- Eggen, A.Th.J., W. van der Heide (red.)**
Criminaliteit en rechtshandhaving 2004; Ontwikkelingen en samenhangen
2005, O&B 237